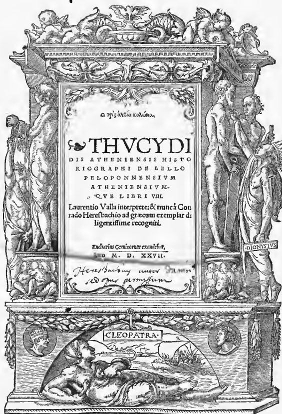

ὦ τρὶς ὀλβία κολώνια

THVCYDIDIS ATHENIENSIS HISTORIOGRAPHI DE BELLO PELOPONNENSIVM ATHENIENSIVMQVE LIBRI VIII.

Laurentio Valla interprete: & nunc à Conrado Heresbachio ad græcum exemplar diligentissime recogniti.

Eucharius Cervicornus excudebat,
Ao M. D. XXVII.

Heresbachius auctor damnatus
sed opus permissum

Abrotychus Lysiclis 22
Abydus deficit 219.
Abydus 231
Acanthus Andriorum colonia. 112.130.
Acanthij Brasidæ acquiescũt 113.
Acarnanẽ urbs Peloponnesi 38.
Acarnanes funda periti. 58
Acarnanes unde appellati 65.
Acarnanum Ambraciorumq; fœdera 92
Acarnanes 195.
Accusatio quando fiet. 17
Accsine flumus 99
Achei Peloponnens. 39.
Acharnæ oppidũ obsidetur 42
Acharnens. diuersæ opiniones ibidẽ.
Achelous amnis 64
Acheron Acherusia 12
Acræ ciuitas 152.
Acrothous oppidum 119
Acta locus 119
Actæ 105
Actuarium nauigium 108
Admetus Molossorum rex 33.
Admetus Themistoclem seruat ibidem
Aegaleus mons, Plin. Aegialus legit 42
Aegeum pelagus 119
Aegestani 195
Aegina incursionibus infestatur 228.
Aeginetæ 195
Aeginetæ Athenienses fugiunt 106
Aeginetæ ad Athen. deditionẽ fecerũt. 26
Aeginetæ ẽ sedibus eyciũtur ab Athe. 43
Aeginetis cũ Atheniens. pactio 16
Aegitium 88
Aegyptus regibus restituitur 26
Aemus mons 62
Aenesius Spartanorum ephorus 37.
Aeneas Ocytæ 121
Acinaces 139
Aeoles 195
Aeolis insula 89
Acontides 167. Aeson 136
Aethees populi 24
Aetnæ proluuiũ ignis 93
Aetolorum gens bellicosa 88.
Aetoli omophagi ibidẽ
Aetolorum uictoria ibi.
Aetoli. 195
Agamemnon ad Troiam 5
Agatarchus Syracusanus 186. 199
Agis Lacedæmon. rex 94.140
Agis Samythũ populatur 141
Agidis multa 142
Agidis exercitus contra Athenien. 222
Agisandridas Spartiata 227. 229
Agno Athenien. 28. 117
Agnon Niciæ 50. 62
Agnonis monumentum 128.
Agragas urbs 152
Agra 64
Agrais oppidum 92
Agræi populi. 90
Agrianes 62
Agrigentum oppidum 192
Agrigentini 196
Albus murus tertia pars Memphidis 25.
Alcamenes 206
Alcamenis cædes 207
Alcibiades 136. 140. 153. 154.
Alcibiadæ orõ apud Athenien. 155
Alcibiades accusatur 158.
Alcibiadis sententia de exercitu 164
Alcibiades Athenas reuocatur 165
Alcibi. exigitur ad multã 167.
Alcibi. capite condemnatur ibid.
Alcibi. magistratu abrogatur 171.
Alcibiades Lacedæm. concedit 175
Alcibiadis oratio apud Lacedæm. ibi.
Alcib. qb. causis Laced. suspect. factus. 215
Alcibiadi Tissaphernes assentitur 216.
Alcibiadis querimonia 224
Alcib. ab exilio reuocatus, pristinæ dignitati restituitur 215
Alcib. in patriã meritũ 226
Alcibi. iubetur reuocari in patriã 230
Alcidas nauarchus 68.
Alcmeon Amphiarai. 64.
Alexarchus præfectus Corcyrensiũ 184
Alexicles comprehenditur. 228
Alluuionis causa 68
Almopia ciuitas 65
Alope oppidum 43
Alycyæi 188
Ambracij 196
Ambraciorum exuuiæ 92
Ambraciorũ præstantia 91
Ambraciorum cædes 92
Ambraciorum rebellio 57
Ambraciatorũ & Arginorũ odiũ 54
Ambraciotæ subsidiũ Lacedæm. 39
Ameas Corœbi filius 69.
Amexitus 221
Aminias 125
Aminocles naupegus 4
Amor quibus officiat. 76
Amorges 205. 209. 211.
Amphias Epeidæ 121
Amphilochus Amphiarai 54
Amphilochia regio ibi.
Amphilochicum oppid. 89.
Amphipolis unde nomen sortita 117.
Amphipolis oppidum 24. 117
Amyclæum 130
Amyrtæus rex 26.
Amyrtæus rex saltuum 27
Anactorium oppidum 13. 133
Anactorij Laced. auxilium 39
Anæa oppidum 209
Anetij 69
Aneorum legati adierunt Alcidam 71
Anapus fluuius 58 177.
Anaxarchus 231
Anaxiles 152
Anceps conditio bellorum 39
Andocides nauiũ præfectus 13
Andrij 195. 221
Adroclis cædes 220
Andromedes 136
Androsthenes Arcas 139
Annus primus belli Peloponnesiaci 1
Annus secundus belli Pelop. 48
Annus tertius belli Pel. 54
Annus quartus bel. 65
Annus quintus belli Pel. 70.
Annus sextus 86
Annus septimus 93
Annus octauus 105
Annus nonus 120.
Annus decimus 125
Annus undecimus 131
Annus duodecimus 136
Annus decimustertius 139
Annus decimusquartus 140.
Annus decimusquintus 146
Annus decimussextus 147.
Annus decimusseptimus 153
Annus decimusoctauus 177
Annus 19. 184.
Annus 20. 206
Annus uicesimusprimus 219
Antandrij populi 232
Antandros capitur 105. 110
Anthentum oppidum 63
Anthesterion mensis 41.
Antimenidas 156
Anticles Athenien. 28.
Antiphemus 152
Antiphon 221. 227.
Antiphon Rhãnusius 233
Antissa oppidum 210
Antissa 69
Antisthenes 212
Antitane 57
Apocatharses quid 48
Apodoti populi 88.
Apidanus fluuius 111
Apollinis oraculum 28
Apollinis Maloentis festum 65.
Apollinis templum uastabatur 88.
Ara duodecim deorum 165
Arcadia 8.

Arcades 195.
Arcadia regio 132.
Archageti Apollinis ara 131
Archedices epigramma 167
Archelaus regno potitus 64
Archeptolemus 235
Archias Corinthius 151
Archidamus Lacedæmoniorum rex. 39.
Archidami regis ad Pelopon oratio ibi.
Archidamus segnities insimulatur 42
Archidami regis oratio apud Lace. 20.
Archidami respõsum ad orati. Platæẽ. 55
Archidami contestatio ibidem.
Archonidis obitus. 180.
Argenteo arare uomere 129
Argia 90
Argij intra isthmum 39
Argilij 117
Argilij commentum 32.
Argilus ciuitas 130.
Arginussæ 231
Arginum 212.
Arginorum & Ambraciotarũ odiũ. 54.
Arginorum cũ Lacedæmonijs pacta. 141.
Arginorum exercitus ordo 145
Argiui Lacedæmonios populantur. 177.
Argiui agri depopulatio. 180.
Arginorum exercitus fusus 211
Argos Amphilochicum 54
Argos anticum optant Laced. 135
Aristagoras 117.
Aristarchus 227
Aristeus Adimanti filius 14 125.
Aristeus Corinthius 53
Aristides Archippi 104.
Aristides Lysimachi filius 22 110
Aristocles 144.
Aristocrates 227
Aristogiton 165.
Aristo i dux Larissæorum 43.
Ariston 132.
Aristonis Corinthij consilium 190.
Aristophon. 226.
Aristoteles Timocratis 90
Armatorum Atheniensium catalogus. 163
Armorum ferendorum mos. 2.
Arna oppidum 4. Arne oppi. 117.
Arrhiana. 231. Arrhibæus rex. 111.
Arrhibæi regio inuaditur. 122.
Arsacus Tissaphernis præfectus 232
Artabazus Xerxis legatus. 31. 89 90.
Artaphernes. 104.
Artas princeps 188.
Artaxerxes rex 25
Artaxerxes 104
Asianorum pugiles. 2.
Asina 96. 105
Asine 177
Asopus fluuius 38
Asopus dux 66.
Aspendus 224. 226.
Assinarus fluuius. 204.
Astacum urbs. 44.
Astymachus Asopolai. 77.
Astyochus consiliorum detector 217.
Astyochus 212.
Astyochus suspectus habitus. 214.
Astyochus mortem aufugit 225
Atalanta oppidum 130
Atalanta 64. 86
Atalante insula 44
Athei populi 53.
Athenagoræ orõ apud Syracusanos. 161
Atheneus Periclidæ 121
Athena urbs 136
Athenienses apprehendunt Bœotios 38
Athenienses parant se ad bellum ibidẽ.
Atheniensium partium fautores 39.
Atheniensium facultates 40.
Atheniensium ingenia 17
Atheniensium munitiones 40.
Athen cõmigratio ex agris in urbes. 41.
Athenien. Peloponnesum inuadunt. 43
Athenien. pecuniæ in usum belli ibidẽ.
Atheniensium incursiones 44
Athen bustum fecerũt publice qui primi obierũt ibidẽ.
Atheniensium cultus. 2.
Athenienses causa bellorum 6.
Atheniensium concio 15.
Atheniensium apud Lace. oratio 18.
Atheniensium murus 23
Atheniensium & Lace primi ex professo dissensio 25
Athenienses uincunt uincunturq;. 25. 26.
Atheniensium & Laced conflictus. 26.
Athenien duce Myronida Bœotios uicerunt. 26
Athenienses uincuntur 61.
Atheniensium instauratio 61.
Athenienses Lace persequuntur 96
Athenienses Aegypto potiuntur 26.
Athenienses (q Græci) ex Memphide eijciuntur. 26
Athenienses cum Pelopon. ineunt quinquennale fœdus 27
Atheniensium imprudentia 53.
Atheniensiũ & Chalcidensiũ præliũ. 57
Atheniensium fuga ad Potidæam 57.
Atheniensium uictoria naualis 59
Athen & Mitylenæorum fœdera 66.
Athenienses quinquaginta naues in Siciliam mittunt 93
Atheniensium postulata 98
Atheniensium in Lace irruptio 101.
Atheniensium & Megarensiũ pacta. 108
Atheniensium consultatio 109.
Atheniensium fuga 115. 128
Athenienses & Lacedæ. dissentiunt. 134.
Atheniensium Lacedæm. dissidij redintegrati occasio 136
Athen. legatorũ uerba ad Melios. 147.
Atheniensium responsio ad Meliorũ uerba ibidem & 146. 149. 150.
Athenien. apud Camarinam illusi 165
Atheniensium atrox factum 167
Atheniensium & Syracus conflictus 169
Athenien. in Syracusanos excursio. 178
Atheniensium clades 181
Atheniensium uictoria ibidem
Atheniensibus uires deficiunt. 182
Atheniensium diligentia 184
Atheniensium peritia rei naualis 185
Atheniensium angustiæ 187
Athenienses uicti à Corinthijs 189.
Athen. exercitus morbo implicitus. 192
Athenienses uincuntur 192.
Atheniensium ad fugam molitio 195
Atheniensium consideratio 196.
Atheniensium factiones 220
Atheniensium lamentabilis clades 201
Atheniensium fugientium copiæ ibidẽ
Athe. fuga in patriam 202.
Atheniensium consternatio 205
Athenienses Clazomenis potiuntur. 210
Athe. aduersus Pelopon. uictoria 211.
Atheniensium de Alcibiade reducẽdo cõsilium 216
Athen intestinũ ad Pyræum bellum. 229.
Atheniensium respublica 230.
Athos mons 119.
Atramyttium 125
Attica .1.
Attica uastatur à Peloponnensibus. 27.
Attica à Lacedæmonijs irrumpitur. 184.
Aulon 117
Autocles Tolmæi 121.
Autocharidas 128
Bacchi in Limnis templum 41
Belli Athen. Peloponnensiũq; initium. 37.
Bellum Peloponnesiacum. 1.
Bellum Medicũ cum Athen. 5.
Belli Peloponnesiaci causa 15
Bellum Doricum 50
Bellum Syracusanum 86
Belli Peloponnesiaci diuturnitas 132.
Bellum Lepreatarum 133
Bellum Phocensium & Locrensiũ ibid.
Bellum Epidaurium cum Argiuis 140
Bellum de aqua inter Mantineos & Tegeatas 143.
Berrhœa oppidum 15
Bios oppidum 26
Bisaltia oppidum. 67.

Bithyni 110.
Bœotiorum astutia 37.
Bœotij capiuntur ab Atheniensibus. 38.
Bœotiæ migrationes .1.
Bœotiorum naues 3.
Bœotia prius Cadmeia. 4.
Bœotij ex Arna eiecti 4.
Bœotia 88.
Bœotiorum magistratus 114
Bœotioru͞ & Atheniensiu͞ conflictus.115.
Bœotiorum trophæum 116.
Bœotiorum quatuor consilia 135
Bolben palus 14.
Bolbe stagnum 177.
Bomienses. 88.
Bortades Euritanes 89.
Bottiæi 14.63.
Bottia 63
Brasidæ honores 121
Brasidæ oratio ad milites 123
Brasidæ copiæ & peritia 126.
Brasidas Amphipolim adit 127.
Brasidæ oratio ad milites 127.
Brasidas uulneratur 128
Brasidæ honores ibide͞.
Brasidas mortuus 233
Brasidia 234
Brasid. Tellidis fi uir Spartiates. 43.82
Brasidæ consilium 95
Brasidæ casus 96
Brasidas 109
Brasidæ consultatio 110
Brasidas cum Perdicca in contentionem
uenit. 112.
Brasidæ oratio ad Acanthios 112
Brasidas Amphipoli potitur 118
Brasidæ oratiuncula ad Toronæos obli-
Braures uxor.118. (qua.120.
Brilessus mons 43
Bricinnias 126
Bromiscus. 117.
Budorum castellum 62.
Busrades 120

CAcyparis fluuius. 203.
Cadmeia quæ & Bœotia 4
Cæneum Eubœæ traiectus 87.
Cæsorum numerus. 102.
Caicinus fluuius 89.
Calex fluuius 110
Callirhoe fons. 41.
Callisti monumentum 45.
Callias Calliadi filius 14
Calliæ interitus 15.
Calligetus Megarensis. 206.213
Calydon 8.89.
Camarinenses populi 171.196
Camarinæi ineu͞t cu͞ Gelois inducias.206.
Camarinæorum responsum 174.
Camarina 86.99.165.202.
Cambyses Cyri regis filius. 4.
Camirus 214
Canastræum 119.
Canis sepulchrum 232.234.
Capita quercus 70
Captiuorum numerus. 102.
Captiuorum dira calamitas 204.
Carastij ab Atheniensib subiguntur. 24.
Carcinus Xenotimi filius Athen dux. 43
Cares plurimas insulas incolebant 2
Caria accessa à Pericle 28.
Carnea dies festus apud Lacedæmo. 145.
Carthaginienses implorantur ab Athen(ensib.175.
Carystij. 103.195.221.
Casmenæ 152
Castoris & Pollucis templum 83.119
Catana urbs 151.126.171.
Catanenses 195.
Cataphractæ naues 3.
Caunus 28.214.227
Cecrops Atheniensium dux 41
Cecryphalea 25
Cenchrea 103.207
Centorips 177
Centoripini 188
Centumuiri 221.
Cephaleniæ situs & ciuitates 44
Cephalenia urbs in Peloponneso 38.
Cephalenses 195
Ceramicus locus. 166.
Cerdylium 126
Chæronea 110
Chæronea capitur 127.114
Chærades insulæ. 188
Chærea Paralorum præfectus 223
Chalæi 89.
Chalce 214
Chalcedon 110
Chalcideus 208.
Chalcidæi cædes 210
Chalcidenses 195
Chalcidensium & Athenien. præliu͞. 57.
Chalcidoniæ Palladis templum 32
Chalcis capta ab Atheniensibus 26.
Chaones populi 57.
Chaonum insidiæ 58.
Chaonum fuga 58.
Charadrus locus 1.41
Charicles 184
Charæades Euphileti 86.
Charæadæ cædes 87
Charmini cædes 222
Charminus 214.
Cherronesus 103.
Chij ditissimi 215
Chij. 195. 206. 208.
Chimerium 8.12
Chromon Messenius 88.
Chrysis sacerdos quinquaginta annis
Chrysis sacrificia.127. (apud Argos 37
Chthæron 55
Cimon dux Miltiadis filius 24
Cithæron 70
Citinius oppidum 26.
Citium obsidetur 27.
Ciuitatum nomina ab Aristide tributo ad
actarum 130.
Clarus 72
Classiariorum militum stipendia 68
Classis Atheniensium 68.159.163.
Clazomenes 208
Clearchus 207.224
Cleippides Dinij filius 65.
Cleobulus & Xenares ephori 135
Cleomenes 70.
Cleon Cleenæti 72.98.
Cleonis oratio apud Athenienses 72.
Cleonis consilium 99.
Cleonis cum Nicia simultas 100
Cleonis leuitas 100
Cleonis promissio 102
Cleonis expeditio 125
Cleonis ignauia 126
Cleonis cædes 128
Cleon suppetias fert urbib. Thraciæ. 233
Cleone oppidum 119.
Cleopompus dux Atheniensium. 43.50.
Cnemus Spartiata 53.57
Cnemi & Pelopon.ducu͞ ad milites ora-
Cnidus.215. (tio.59.
Cœla 233.234
Commodis quenq; suis studere par est. 19
Conciones Atheniensium
Congylus Eretriensis 71.
Conon Naupacti præses 188.
Conspiratio in Astyochum 225
Consultationi bonæ contraria 74
Commenta inter Lace & Argiuos.144
Copæenses 115
Corcyra Peloponnesi urbs 38.
Corcyrensium naues quinquaginta. 43.
Corcyrensiu͞ cu͞ Corinthijs conflictus ini
Corcyrensium uictoria 8. (tium.7.
Corcyrensium apud Athe. oratio 89.
Corcyræ situs 10
Corcyrensia gesta 28.
Corcyrensium cu͞ Athe. co͞fœderatio. 12
Corcyren & Corinth. naualis pugna.12.
Corcyrensium intestinæ discordiæ. 82.
Corcyrensium intestina pugna 83.
Corcyrenses uincuntur à Pelopon. 84.
Corcyrensium cruenta seditio 84

Corcyrensium crudele facinus 104
Corcyrensium seditionis finis. 104.
Corcyræi 195
Corinthiorum inuentum 4
Corinthiorum nobile emporium ibid.
Corinthiorum cũ Corcyren. cõflictus. 7.
Corinthijs postulantib. mittuntur præsidia à uarijs 7.
Corithij uicti à Corcy bellũ instaurãt. 8.
Corinthiorum oratio apud Lacedæm. 16.
Corinthiorum oratio apud Lacedæ. 28.
Corinthij tumultus magistri 133
Corinthij à Syracusanis deficiunt. 175.
Corinthii uictores Atheniensium 189.
Corinthij 196
Corinthiorum oratio ad Athenienses. 10.
Corinthiorũ & Corcy. naualis pugna. 12
Corinthiorũ in Corcy. naualis pugna. 12
Corinthij uincuntur ab Atheniensib. 26.
Corinthij præsidium mittunt in Ambraciam 93.
Coronæi populi. 115.
Corycus. 208 212.
Coryphasion. 94 120
Cos insula 232
Cos Meropidis 214
Cranij po 44. Cranonii po. 43.
Cratæmenes 152.
Craterea. 231. Cretes. 195.
Crissæus sinus 54.
Crocylion 88. Crommyon 103
Crusis regio 57.
Cuma in Aeolide 71
Cyclopes populi 151
Cydonia uastatur 59
Cyllene 8.59
Cylon Atheniensis 130
Cylon arcem aggreditur ibid.
Cynethes Theolyti filius 64
Cynuria 105.129.136
Cyprus à Græcis infestatur 23.
Cypro arma inferuntur 27.
Cyrus primus rex Persarum 4.53
Cyrenæi. 193. Cyrrhus oppid. 64.
Cythereis 120
Cytheriorum magistra 105.
Cytinium Doricum. 88.
DAmagon dux 87.
Damotimus Naucratis 121
Dardanum 231.
Dardanius quos subegit. 5.
Darii legati 206
Dascylitẽ prouinciã accepit Artaba. 31
Daulia à Tereo incolitur 44.
Decelea oppidum 184.206.
Decem uiæ oppidum 24
Decem scribarum electio apud Athe. 221
Decemuirales leges 221
Defectiõis Mitylenæorũ ab Athe. cã. 67.
Deli tremor 38
Delia festa 90
Delius Apollo ibidẽ.
Delium. 110. Delium obsidetur 114.
Delium capitur 117.
Delii reducuntur. 137.
Deli expiatio 89
Delphinium 213
Delubra deorum apud Athenas 41.
Demarchus 225.
Democratia Athen. antiquata 221
Democratia Atheniensium 45
Demodotus 110.
Demosthenis Athenien. 87
Demosthenes Ambraciotarum dux destinatur. 91
Demosthenes in Aetolos. 88
Demosthenis industria 95
Demosthenis oratio ad milites ibi.
Demosthenes 146
Demosthenis in Pelopon nauigatio. 186
Demosth & Eudemedontis aduẽtus. 190.
Demosthenis institutum 191
Demost. cõsiliũ de relinquẽda Sicilia. 192.
Demoteles 99.
Deorum duodecim ara 165
Dercylidas Spartiata 219
Derdas. 14. Dercæi. 64
Derus. 211.
Dialia festa. 30.
Dictydienses ceperunt Thysson 134
Didyma. 86.
Diemporus Onetaridæ Bœotio. dux. 37.
Dienses deficiunt ab Atheniensibus. 146.
Diniadas 209.
Diodoti oratio contra Cleonem 74
Diodoti sententia superior fuit 76
Diomedon. 209.218.
Diomilus præfectus 177.
Dion oppidum 111.
Dionysiacum theatrum 228.
Dionysii cædes 229.
Dionysia. 131.
Diotimus Lacedæmonius 12.
Diuersoriũ ducenum pedum extructũ. 82
Dius oppi. 119.
Doberus. 63.
Dolopes populi 24.139.
Doreis 23
Dores populi 4.87.172.
Doricum bellum 50
Dorieus Rhodius uictor 66
Dorieus. 213.
Dorus 111
Drabescus oppidum 24.117
Drimyssa oppidum 212.
Droi 64.
Dryopes 195
Duces Corinthiorum qui 58
Dyme oppidum 59.
EBrus fluuius. 63.
Echinadum insularum situs. 64.
Eclipsis solis 45.105
Edonica urbs 24.
Edoni populi. ibidẽ.
Eetiona 227.
Egestanorum commentum 263
Egesta oppidum 151
Eione urbs apud Strymonem 24
Eione urbs 94.104.
Eleus insula 211.231.
Elaphebolion mensis 121.130.
Eleorum atq; Lacedæ. simultas. 133
Eleusis depopulatur 42
Elimiotæ populi 63.
Ellomenus 87.
Elymi populi 151
Embatus 71.
Endius Lacedæmoniorũ legatus. 157 206
Entimus 152.
Eordia ciuitas 63
Ephamidas Corinthius 140
Ephesia festa 90
Ephororum autoritas 32
Ephori fœdera frangere contendunt. 135
Ephorus 206
Ephyre 12.
Epicydidas. 128.
Epidamnus urbs. 6.
Epidamnus expugnatur 7.
Epidamnus deditur 8.
Epidauri magnam partem populati Peloponnenses. 50.
Epidaurium cum Argiuis bellum. 140
Epipolæ quid 171
Epipolarum situs & appellatio 177.
Epipolæ captæ 191
Epitadas 95.101.102
Equites apud Lacedæmonios 144
Eras oppugnatur 209
Eresus 69
Eresus 230
Eretrienses 195.
Erineus 26.103
Erythræi 206.208
Eryx oppidum 151
Erycis Veneris templum 163
Eualas Spartiates. 209.
Euarchus tyrannus 44
Eubœa debellata 37.
Eubœam Athenienses tutantur 43
Eubœa omnis subacta à Lacedæmo. 27.
Eubœi ad Lacedæmo. deficiunt 206
Eubœi 227

Euboii populi 24.
Eucles 179
Euclides 152.
Euclemon 211.
Euction Atheniensis dux 182.
Euhesperitæ 193.
Eumachus Chrysidis. 44.
Euphamidas Aristonymi Atheniensium præfectus 44.121.
Euphemi oratio Atheniensis legati apud Camarinenses. 172.
Eupolpidas Daimachi 69.
Eupolion Locridis 88 89
Europus oppidum 64.
Euryelus 178
Eurylochus Locris Ozolis imperauit. (89.91
Eurymachus Thebanorum potentissimus 37
Eurymachi cædes 38
Eurymedon fluuius 24.
Eurymedon Thucleis filius 84 104
Euritanes populi 88.
Eustrophus 136.
Euthidemus 183.
Euxinus pontus 63.
Exhortatio Hippocratis ad mili. Ath. 115

F
Oedera tricennalia inita 37
Fœdera inter Laced. & Athe. 130.
Fœderum initorum uerba ibidem.
Fœderis percussores 130.
Fœderum ruptorum occasio 132
Fœderũ initia apud reliquã Græciã. 132.
Fœdera frangunt ephori. 135.
Fœdera Atheniensium cum Argiuis, Mãtineisq; et Eleis ad annos centum 158
Fœdera Argiuorum & Laced. 146.
Fœminarum Corcyrensium uirtus. 83
Fonti templum apud Athenas 41.
Forma induciarum pangendarum. 120
Formula societatis inter regẽ et La. 209
Formula pactionum 213
Fortuna quid efficiat 76

G
Alliensés populi 88.
Gauletes Cara 225.
Gapselus Thasiorum colonia 118.
Gela 106.152.202.
Gelatinus ager 168.
Geloi populi 196
Geloorum cum Camarinæis induciæ. 106
Gelon tyrannus 177
Geræstus 65.
Geranicæ promontorium 25
Geraniamons 109.
Getæ populi 62.
Gigonum usq; peruenere Athenienses. 15
Glauca Micales 224
Glaucon præfectus nauis 13.
Goaxis 118
Gongylus 180.
Gortyna 64
Græcia instabiliter olim habitata .1.
Græcorum latrocinia 2
Græci sæpe ẽ suis sedibus expulsi 4.
Græcorum res nautica 4
Græcorum in Brasidam affectio 118
Græcorum coniurationes 135
Græcorum æmulationis certamen 159
Græcorum motus in Athenienses 205.
Grestonia 64.
Gylippi ad milites oratio 197.
Gylippus Peloponnẽses repetẽs ab Athenensibus uexatur 208
Gylippus Cleandridæ. 177.179.180.192
Gylippus ad Syracusanos 185
Gymnicum certamen 146.
Gyrtonij populi 43

H
Alex fluuius 89
Halia 25
Halias 50
Halys fluuius 5. Haliartij populi. 115.
Halicarnassus. 214.
Harmatus 231
Harmodius 131
Harpagius 271.
Hegesandrus Thespiro 184.
Hegesippidas Lacedæmonius 139
Helixus 224
Hellanicus historicus 24.
Hellenes unde dicti .1.
Hellespontus 250
Helorinauia 169
Helos 105
Heraclea 87 111 128.
Heraclidis 170.179
Heraclienses 139
Herculis sacra 200.
Hermæ lapidei 158
Hermonidas Thebanus 66
Hermionis 50.
Hermocratis oratio ad Sicilienses 106
Hermocratis ad Syracusanos orõ. 160.
Hermocratis orõ apud Camarinẽses. 171
Hermocratis suspicio 200
Hermocratis admonitio 170.
Hermocratis commentum. 200
Hermon præfectus uigilum 228
Hesiodi cædes 88.
Hessij 89
Hestiæenses 195.
Hestiæenses incolæ eijciuntur ab Atheniensibus 27.
Hestiadorus Calimachi 54
Hiera 86
Hieres populi 87
Hierophon Antimnesti filius 90
Hippagretus 102
Hipparchus 165
Hipparchi cædes 5.
Hippias Pisistrati filius 5. 165
Hippiæ tyrannis 165.
Hippiæ occisio. 72.
Hippocles Menippi 208
Hippocrates 108
Hippocratis exercitus 115.
Hippocratis exhortatio ad milites Athenienses. 115.
Hippolochidas 111.
Hipponicus Calliæ. 87.
Hipponoides 144.
Hippotoxotæ Atheniẽsium quot. 40.62.
Holophyxus oppidum 119.
Homeri uersus ex hymno εἰς Ἀπόλλωνα. 90.
Hostis uehementer solet nocere, at amicus prodesse. 177.
Hyacinthia 131.
Hyæi populi 89.
Hybla 168.
Hyblon Hyblei 152.177
Hyccarica mancipia 183.
Hyccara uicus 168.
Hylias fluu. 189
Hyllaicus portus 83
Hysiæ oppidum 147

I
Apyges 195.
Iapygia 159.
Iasicus sinus 211.
Iasus diripitur ibid.
Icarus 71.230.
Ida mons 232
Idacus 231
Idomene capitur 64.92
Ielyssus 215.
Ignominia notati 134.
Illyrij 122
Imbrij popu. 66.195. Imeræa. 93.
Imera urbs 168.18
Inarus Libyus 25
Inarus Libyorum rex in cruceẽ actus. 26
Incendij uis 56.
Induciæ inter Lace. & Athenienses. 120.
Induciarum pãgendarum forma ibid.
Induciarum oratores 122
Inessei. 177. Iolaus dux 15
Iones populi 4.173.195.
Ipnenses 89 Irenæi 196.
Ister fluuius 62. Isthmi 2.
Isthmiorum celebritas 207
Istone 86. Istone mons 104
Italia. 4.
Italia unde Italus rex 151.

Ithome oppidum 24
Itones populi 126
Itys obitus aut fabula 44.
Iunonis templũ ab Andocrate cõditũ.70.
Iunonis tẽplum deflagratũ 125. (82.
Iusiurandũ domesticũ Athe.& Lace.130
Iusiurandum confœderatorum 138
Iupiter Ithometa 25
Iupiter Nemæus 88
LAcedæmonij Italos ac Siculos in auxilium uocant 38
Lacedæmonijs quæ ciuitates auxilio fue-
Lace.edictum ad socios 39 (rũt 39
Lacedæmoniorum cultus uictusq; . 2.
Lacedæmoniorum libertas. 5.
Lace.cohortati socios ut cãm diceret.16.
Lacedæmoniorum suffragia 22.
Lacedæmoniorum plebiscitum 22.
Lacedæmoniorum & Athe.dissensio.25
Lacedæmon & Athen conflictus 26
Lacedæ.tarditas in puniendo 32
Lacedæ.legati ad Athenienses 34
Lacedæ.legati enumerãtur aliquot. 53.
Lacedæ. legati trucidantur ibidẽ.
Lacedæmoniorum conatus 95.
Lace.ab Athen.inducias petunt 96.
Lacedæ.oratio apud Athenienses 97.
Lacedæ.in dicendo obseruantia ibidẽ
Lacedæmonii cuiusdam responsum. 102.
Lacedæ.& Athen dissentiunt 43.134
Lacedæmo. responsio ad Argiuos 136
Lace legati p Alcibiadẽ decipiũtur.157
Lacedæmoniorum terror 143.
Lace. ad tibicinũ cantũ incessus ad præ-
Laced.exercitus ordo.143. (lia.144
Lacedæmoniorum uictoria 144
Lacedæ.cum Argiuis paciscuntur.145.
Laches Melanopi 86
Lacon Aimnesti 77
Læspodia 226
Læstrigones populi 151.
Laodicum 125.
Labdalum. 178.
Labdalum capitur 181
Lamachus 110.153
Lamachi sententia 164
Lamachi cædes 179
Lampsacus 219.
Larissa 231.
Latmos insula 72
Laurus mons 50
Lauri argentifodinæ 176.
Leei 62. Lebedus 209.
Lectus 231
Lecythus.119. Lecythũ capitur.120.
Legati Argiuorum apud Lacedæm.136.
Lemnos. 231.
Lemnii populi 66. 195
Leocorium 5.166.
Leocrates Strœbi filius 25
Leon dux 87.
Leon Lacedæmoniorum legatus.157.218
Leon locus.177. Leontini. 86.126.
Leontychides Lacedæmoniorum rex. 22
Lepreatarum bellum 133.
Lepreum 134
Lesbos omnis præter Methymnam defe-cit ab Atheniensibus 56
Lesbiorum multatio 77.
Lesbiorum defectio. 206.
Leucadii pro Lacedæmoniis 39
Leucadii 196
Leucas Corinthiorum colonia 8.
Leucimna promõtorium Corcyræ.8.84
Leuconicum 210
Leuctra 140
Lex de bellicis muneribus Lacedæ. 143.
Lichas uirgis cæsus 139.145
Lichas 225
Ligyi populi 151.
Limera 105.180
Limnæa 57.
λιμός 50.
Liudus 215
Literæ Persæ ad Lacedæmonios. 104
Lithotomia custodia 204
Lithotomiarum situs. ibi.
Locri epizephyrii. 180.
Locri Lacedæmoniis præstó erant. 39.
Locris ab Atheniensibus inuaditur
Locri Ozolæ 25
Locrensium & Phocensium bellum. 135
Logographi 6.
λοιμός. 50
Lorymi. 214.
Lucinia prius philomena 44
Lunæ splendor 192
Lustralia festa Athen. 90
Lycæum 140
Lychas 213
Lycophron 103
Lycus Thrasybuli pater 223
Lyncestæ 63.122
Lyncus oppidum 122.124
Lysimelia palus 194.
Lysistratus 119
MAcarius 91
Macedones quibus præsunt. 63.
Macedoniam maritimam adepti sunt Te-
menidæ 63
Machærifer 1 ibidẽ.
Malea 214
Maliacus sinus 88.116
Maloentis Apollinis festum 65
Malum malo sanare oportet. 143.
Mamertinorum deditio 87
Mamertini populi 164.
Mantinei à Lacedæm. deficiunt 132
Mantinei 195.
Mantinei populi 125
Mantineorum fuga 191.
Manus ferrea. 197.
Manus ferreæ remedia ibidẽ.
Marathon 8
Marathussa 212.
Maria urbs super Pharum 25.
Massarius Spartiata 85
Massiliam Phocenses incolunt. 4.
Mecyberna capta 135
Medeon 90
Medi cum Atheniensib pugnauerunt. 5.
Medi ab Atheniensibus inuaduntur.24.
Medi populi 63.
Megabatus præses Dascylitis 31.
Megarenses exules reuocant 110
Megarenses extra Peloponnesum 39
Megara incurritur ab Atheniensib. 44
Megarẽses à Lacedæmoniis deficiunt.25
Megarensium commentum 108
Megarensium & Athentẽsium pacta.108
Megarenses 195
Melei 126.
Melanthus 206.
Meleas Lacon. 66
Melesia 226
Melesippus Diocriti filius Athenas mit-
Melichus iupiter.30. (titur.40
Melincus sinus 205.
Meliorũ uer.ad Athe. 147.148.149 150
Melitia 111. Melon 87.
Melos insula 147
Menander Atheniensis 183
Menda ab Athen.occupatur 124.
Menda deficit ad Lacedæmonios 122.
Mendæ urbs 121.
Mendæorum colonia Etone 94
Mendesium. 27.
Menecrates Amphidori 121.
Menedæus. 91.
Menedatus Spartiata. 89.
Menon præfectus Pharsalorum. 45.
Messana capitur 93
Messana fit Locrensium 126.
Messana oppidum 170
Messapii populi 89
Messenii expugnant Phiam. 43.
Messenii 84.194.
Messeniorum mancipia 24
Methone oppidum 43.103.153
Methydrium.141. Methymna.68.210.
Methymnæi. 195. (230.

Milesii 195.
Milesiorum contra Samios bellum. 27.
Minas 212
Mindarus successor Astyochi 225.
Mineruæ simulacrū quot talēta auri. 40
Minoa insula 77.108.120
Minos insularum Cycladum dominus. 2.
Minyeum 110
Mitylenæorū discrimen et multatio. 77
Mitylene 65
Mitylenæorū apud Lacedæ oratio. 66.
Mitylenæo. ab Athen defectionis cā. 67
Mitylenæi cū Athenien. paciscuntur. 71
Mitylene ab Atheniensibus capitur. 210.
Molossi. 57.
Molycrion Corinthiorum colonia 89.
Molycricum promontorium 59.
Morbo implicitus Athen. exercitus. 192
Morgantina 107.
Mortium causa 49.
Motyi oppidum 151.
Munichia 229.
Muri Peloponnensi. structura. 69.
Mycale insula 22.
Mycalessus capitur. 187.
Mycene urbs 5.
Myconus 71.
Mygdonia 14
Mylæ Messaniorum 87
Myleidæ 152
Mylēses in tres partes distinguūtur. 87
Myonesus insula Teiorum 71
Myones 89
Myronides dux Atheniensium 25.
Myrcinus ciuitas 118
Myrrhina Callidæ Hiperochidæ fil. 166.
Myscon dux Syracusanorum 225.
Myus oppidum 69.
NAualis pugnæ instructio 58
Nauale prælium Syrac. atq; Athe (niens. 189
Nauale præl. alterum 190.
Nauale præl. Atheniē. atq; Syracus 194
Nauclides Platæensis 57.
Naugia ueterum 3.
Nauium primi excogitatores 4.
Nauium ædificatio 206.
Naumachia Syracusanorū & Atheniē. ad Plemmyrium 185
Naxij ab Atheniensibus subiguntur. 24.
Naxus Chalcidica 99.
Naxus. 164.
Naxij 95
Nemeus Iupiter 88.
Nericum 66
Nestus fluuius 63
Nicanor 57.
Nicasus Cecali. 121.
Nicias Cretensis 59 77 87.
Nicias Nicerati 121 124.
Niciæ repugnat Alcibiades 137
Nicias 153.
Niciæ oratio ad Athenienses 153
Niciæ oratio ad Athenien. altera 157
Niciæ sententia 164
Niciæ deditio 204.
Niciæ uerba ad milites 169
Niciæ epistola ad Athenienses 182.
Niciæ oratio ad milites 196
Niciæ desperatio 198
Niciæ oratio ad milites 201
Nicomedes Cleombroti filius 26
Nicostratus Diotrephis Athe. dux 83 121 (124.
Nicondas 111.
Nicon Thebanus 184
Nisa oppugnatur 89
Nisæam Athenienses exciderunt 44.
Nisæa oppidum 62.98.
Nisæorum deditio 109
Notion urbs 72
Nouem fistulæ templum 41
Nouem uiæ oppidum 117
Nouus murus 104
Numerus occisorum 105
Numerus nauium ab Atheniensibus ca- (ptarū 232.
Nymphodorus Abderites Pythei filius 44
ODomanti 64
Ocantenses 89
Oeucon ibid.
Oenades 27. Oenoe. 230.
Oenoe muris prædita 41.
Oenussæ insulæ 210.
Oesyma Thasiorum colonia 118
Oetei populi 205
Oligarchia quid 110.162
Olorus pater Thucydidis 233.
Olpe capiuntur ab Ambraciis 90.
Olympia certamina 139
Olympici loci capiendi cōmentum. 168.
Olympias festum 66.
Olympij Iouis templū apud Athenas. 41
Olympus mons. 111.
Olynthi situs 15.
Olynthus oppidum 14.
Olynthus Chalcidica 122
Orasimus Megacis 121
Orcus mons. 103.
Onomacles 233.
Onomaches 212.
Onomocles 210
Ophionei populi 88
Ophiones populi ibidē.
Oppugnandi callidū inuentum 116.
Optimates qui 216
Opis oppidum 44.
Oraculum Pythicum 41.
Oratio Archidami regis 39.
Oratio Periclis funebris. 45.
Oratio Corcyrens apud Atheni 89.
Oratio Corinth ad Athenienses 10
Oratio Corinthi. apud Lacedæmo. 16.
Oratio Atheniensium apud Laced. 18.
Oratio Archidami regis apud Lace. 20.
Oratio Sthenelaidæ ephori apd Lace. 21
Oratio Corinthiorū apud Lacedæ. 28
Oratio Periclis apud Athenienses. 34.
Oratio Periclis iucundissima 51
Oratio legatorum Platæensiū 54
Oratio Phormionis Athen ad milites. 60
Oratio Mitylenæo. apud Lacedæmo. 66.
Oratio Cleonis apud Athenien. 72
Oratio Diodoti dicentis sententiam Cleoni contrariam. 74.
Oratio Thebanorū contra Platæen. 80.
Oratio Demosthenis ad milites 95
Oratio Lacedæmon apud Athenien. 97.
Oratio Brasidæ ad Acanthios. 112.
Oratio Pagondæ ad milites 114
Oratio Gylippi ac Syracusanorum ad milites 197.
Oratio Hermocratis ad Sicilienses. 106.
Oratio Brasidæ ad milites 125.
Oratio Brasidæ ad Peloponnenses. 127.
Oratio Niciæ apud Athenienses 155
Oratio Alcibiadæ apud Athenienses. 155
Oratio Niciæ apud Athenienses. 157.
Oratio Hermocratis apud Syracus. 160
Oratio Athenagoræ apud Syracusa. 161
Oratio Hermocra. apud Camarinen. 171
Oratio Euphimi Atheniens. legati apud Camarinenses. 174.
Oratio Niciæ ad milites 196 201
Orchomenus deditur 142.
Orchomeno infertur bellum ab Athe. 27
Orcum ubi. 229. (86.
Ordo exercitus Lacedæmoniorum. 143
Orestes Echecratidæ filius 27
Orobiæ 86
Orœdus 57.
Oropi situs. 219.
Oropus 87.219.
Oropij Atheniensibus subditi 43
Oscium fluuius 65
PAchetes Epicuri filius 69
Pachetis gesta 72
Pactionum formula 213
Pactiones inter Lacedæmonios et regem societatis 219
Pæanismus 197
Pæana canere 13.61.
Pedaritus 211.212

Pedareti sedulitas 212.
Pedareti cædes 218.
Peones populi 62
Pagundæ oratio ad milites Bœotios. 114.
Pales urbs Cephaleniorum 207
Palenses 44.
Paltrenses populi ibidē.
Palladis Chalcidomæ piaculū tollitur. 31.
Pammilus 152
Panactum 126
Panæi populi 64.
Panærus 111
Panathenæa festa 166
Panathenaica pompa 5
Pandion Prognis pater 44
Panhormus 59.151
Pantacius flumen 152
Parali qui 222
Parala nauis 72.84.
Paralij populi 87
Paranæi 57.
Parrhasii 43.154
Parnassus 88
Parnethus mons 45
Pasitelidas 125
Patræ urbs 58
Pausanias ducatu priuatur 25.
Pausaniæ ad Xerxem epistola. 31.
Pausanias in uincula conijcitur 32
Pausaniæ distichon in tripode ibidem
Pausanias iubetur comprehendi ibid.
Pausaniæ interitus ibidem.
Pegæ 98
Pela 212.
Pelasgicum templum 41
Pellene 121.
Pellæ Macedoniæ 64
Pellenenses Laced. auxilio. 39.
Pelops unde Pelopon. 3.
Peloponnēsium ducū et Cnemi concio. 59.
Pelopon. uincunt Corcyrenses 84.
Peloponnen. Atticam inuadunt 93
Peloponnensium fuga 108
Peloponnesiaci belli diuturnitas. 132.
Peloponnensium naues 188.
Peloponnensium uictoria 229.
Peloponnenses uincuntur 61
Peloponnenses causa bellorum 6
Peloponnensium concio. 15.
Peloponnesiaci belli longitudo & detri-(mentū. 6.
Peloponnesi urbes 38.
Peloponnenses in Atticam. 48.
Peloponnesus 3.
Peloponnensium exercitus in Atticā. 41.
Pelopon. ab Atheniensib. inuadūtur. 43.
Pelopon. & Syracusanorū fuga 232
Peloponnesiaci belli causa 15
Pelopounenses post triennale fœdus ineunt cum Athenien quinquennale 27
Peloponnenses Atticā depopulantur. 27
Peloponnensium nauium confusio 58.
Peloponnenses uincuntur 91
Peloris 98
Peparathum 86.
Peræbia 111
Perdiccas 44.62
Perdiccæ in Arrhibæū expeditio. 112.122
Perdiccas à Peloponnensibus dissociatus Athenensibus iungitur 123.
Perdiccæ cū Athenensib. fœdus. 125.
Perdiccas Alexandri filius 14
Pericles Xanthippi Athen. dux decimus. (274.
Periclis concio ibidem.
Periclis prudentia. 42.
Periclis oratio funebris 45
Pericles piaculi Athen. affinis. 31.
Periclis apud Athenienses oratio 34
Periclis oratio alia 51
Periclis mors & laus 53.
Perieres 152.
Peripolion capitur. 89.
Pestis Atheniensium 48.86
Petra Rhegnorum 189
Phacium. 111.
Pheax 126
Phedimus Atheniensium legatus
Phagres. 53.
Phaenis sacerdos 125.
Phalerum uersus murus extruitur 26
Phalericus murus 40
Phalius Corinthius 6
Phanæ 210
Pharacus 102
Pharnabazus. 206.213
Pharnaces Pharnabazi 53
Pharsalij populi 43
Pharsalus Thessaliæ 27
Pharsalus 111.
Phaselis 227
Pheaces populi 7
Phenomachus Callimachi 54.
Pheræi 43.
Phia 45.88.
Phia expugnatur à Messenijs. ibid.
Philippus 14
Philocharidas Eryxidaidæ 121.137
Philoctetes 5
Philomena in luciniam 44
Phliatia 180.
Phlius oppidum 125
Phoces locus 126
Phocenses Lace. auxiliū præstabant. 39.
Phocenses contra Dores 26
Phocensiū & Locrensiū bellum 133
Phœnicus portus 212
Phœnices 2
Phœnices Siciliæ incolæ 151
Phœnissarum nauium ad Aspendū appulsarum numerus 226
Phormionis prudentia. 58.
Phormio 50.
Phormio Aesopi filius 15.28
Phormionis Athen. oratio ad milites. 60.
Phrynes 206
Phrynichi epistolæ clandestinæ 217
Phrynichus 221.227.210
Phrynichi cædes 228
Phthiotia. 5. Phyrcus murus. 139.
Physca 63
Phytia. 90.
Piaculum Atheniensium 30
Pieria 63
Pierius mons. 128.
Piericus. 65.
Pindus mons. 64.
Piræi murus 23.227
Piræus Athenensis portus 62.
Piræi murus diruitur 228.
Piratte regio 43
Pirasii ibidē.
Pisander 217
Piscis promontorium 43
Pisistratus tyrannus 89.165
Pisistrati epigramma 166.
Pissuthne Histaspis 28.71
Pitanates cohors quæ 5
Pithiæ accusatio 82
Pithiæ cædes 83
Pithiodorus Thebanus 110.
Pittacus rex 118.
Platæensium legatorum oratio. 54.
Platæa à Thebis quantum absit 38
Platæa Bœotiæ Athenensiū socia tradi-(tur Theban. 37
Platæenses ab Athe. muniti deficiebant. ibidem.
Platæensium contra Thebanos subita rebellio ibidem.
Platæensium perfidia 38
Platæensium sedulitas. 58.
Platææ obsidio. 54.55.
Platæensium de obsidione consilium. 69
Platæenses per castra hostium perrumpentes fugam capessunt 70
Platæensium & Pelopon fœdera. 77.
Platæensium apud Laced oratio 77.
Platæensium cædes. 82.
Platæarum demolitio. ibidem.
Platæenses populi. 195.
Plaustra uice muri. 37.
Plemmyrium 181
Plemmyrium capitur 185

Pleuron 89
Plistarchus Leonidæ filius 32
Plistoanax rex Lacedæmoniorum 42
Plistoanax Pausaniæ regis filius 26
Plistoanacta accusatur 129
Poetarum mos 3.
Polichnitæ 59.
Polis uicus 89
Polla Macedonum 63.
Polles rex 126
Pollucis & Castoris templū 83.119
Polyanthes Corinthius 189
Polycrates Samiorum tyrannus 90
Polydamidas præfectus 122
Polymedes dux Larissæiorum 45.
Popularis status 162
Potamis dux Syracusanarum nauiū. 225
Potidææ pugna commissa ab Atheniensibus.37.
Potidæenses. 14.
Potidæensia gesta 28
Potidania expugnatur 88.
Prælium nocturnum & anceps 191
Prasiæ 50.180.
Priapus 232.
Priene 27.
Proclis cædes 89
Progne Pandionis filia 44
Pronæi populi 44
Proœmium Thucydidis 234
Proschium Aetoliæ 89.
Prosopitis insula 26
Proteas Epiclis filius 12
Proteus Atheniensium dux 43.
Proxenus Capitonis 89
Ptelei proditio tentata 212
Ptelum 210.
Ptychia insula 104.
Pugna acris 229
Pugnæ ad Olpas. 91.
Pycne 230
Pydna oppugnatur 14.
Pylos oppugnatur. 94
Pylos 92.102 195.
Pyra 69.
Pyraus 207
Pyrrha 70
Pystilus 152.
Pythangelus Phylidæ Bœotiorū dux 37.
Pythen Corinthius 179.199
Pythodorus Athenien. præses.37.93.107.
Quadringentorū in curiā introductio.221
Quadringētū uiri.221.
Querela est amicorum. 17.
Reipublicæ tria perniciosa. 74
Responsum cuiusdā Lacedæ.festiuum.192.
Rhamphias.128.
Rhegini 86.93.172.
Rhegiū multo tpe seditionib.agitabatur. 93.98.
Rhegiū Italiæ ꝓmontoriū.163
Rhenia insula 4.90
Rhiti loca ubi 42
Rhium. 103.
Rhodope mons 62
Rhodus. 213
Rhodus ad Peloponnenses deficit 215.
Rhœtium 231.
Rhypica locus. 188.
Sabylinthus 57
Sacon 152
Sacrum bellum à Laced.sumitur. 27.
Sadocus 44
Salæthus Lacedæ. 70.
Salæthi cædes 72.
Salaminem inuadunt Athenienses. 27
Salaminia nauis 72.84
Salynthius Agræorum rex 11.93.
Samæi populi 44.
Samnthum populatur Agis 141.
Samy 195.
Sani situs. 224.
Samiorum facinus 209.
Samiorum factio 212
Samiorum contra Milesios bellum. 27
Sana oppidum 119
Sandius collis 69.
Sargeus Sicyonius 184.
Scandia 105.
Sceptrum Agamemnonis 3.
Scholasticorum clades atrocissima. 187
Sciona ciuitas 121.
Sciona muris conclusa 125.
Sciona expugnatur 133.
Sciona ab Atheniensib.recuperata. 125.
Scritium oppidum 134
Scirphondas 187.
Scomius mons 62.
Scyros insula 24.
Scythæ populi 62.
Seditionum occasiones 84.
Seditionis mala commemorantur. 85
Sedulitas militum Atheniensium 94.
Selinuntij 195
Selinus 152.164.
Sententia memorabilis 116.
Sermylij populi 130
Sestus oppugnatur 22.219.
Sestus 231
Seuthus rex 63.117
Sicani populi. 152.
Sicanus urbs 192
Sicanus Execesti filius 170.
Sicanus præfectus classis Syracusa. 199
Sicilia. 4
Siciliæ ambitus. 151.
Siciliensium sententia 197.
Siculum bellum. 87.
Siculum fretum 98.
Siculorum origo 172
Siculorum defectio ad Athenienses. 175
Siculi Sicilienses 188.
Sicyonij uincuntur 26
Simonides dux. 94.
Simus 152
Sinti populi. 63.
Siphæ oppi.soli Thespici 110
Sitalces filius Terei 44
Sitalcis Odrysis Terei fi.expeditio 62
Sitalcis interitus. 117.
Societatis initæ uerba 131
Societas inter Lacedæ.& regem 209
Socrates Antigenis filius 43
Solion Corinthiorum oppidum 135
Solion usq; nauigauit Demosthenes 88
Solois oppidum 151.
Solygius collis 103
Solygia castellum ibidē.
Sophocles Sostratidæ 93
Sophocles dux Atheniensium. 104.107.
Spartolus oppidum 57.
Sparte quantum distet à Pylo 94
Spes plurimum officit 76.
Sphacteria insula 94.
Stagirus Andriorum colonia. 115.126.
Status paucorum instauratur 220.
Status paucorum sublatus 230.
Stipendium militare 138
Stipendium menstruum 212
Stipendium classiarium Athe. 215
Stratus 57
Strati obsidio 58
Stratiorum trophæum ibidem.
Stratonice datur Seutho in matrimonium.64.
Stratos oppidum 64
Strombichides 208 212
Strongyle 86
Strophacus 111
Stryenses 195
Strymon fluuius 62.182
Styphon 102.
Sunion munitur 206.
Sybota 12.13.83
Syca obsidetur 178
Syluæ incensio.100. Syma.214.
Symæthus flumen 168
Syracusanum bellum. 86.
Syracusani cū Atheniensib.confligūt.98.
Syracusanis alter ex magistratib. qd respondertt. 162.
Syracusanorū in Athenienses ꝑbra.168.

Syracusanorũ et Atheniensiũ cõflict. 169
Syracusam duces. 170.
Syracusanorũ bellicus apparatus. 171
Syracusanorum clades 178
Syracusam inueuntur. 179
Syracusanorum uictoriæ. 182 190.192
Syracusano adm[i]lites oratio. 197
Syracusanorũ et Peloponensiũ fuga. 232
TAblantij barbari, gens Illyrica. 6
Taleta Athen. ualle intacta ex le[ge]
Tamus Ioniæ prætor. 212. 226. (gib. 208
Tanagra Bœotiæ oppidum. 26.
Tanagræi. 115 Tantalus capitur. 106
Taurus Echetimidæ Lacedæmonius 121
Tea urbs. 208. Tegeatæ. 125
Teij populi 195 Tellias. 179.
Telluris siue Apollinis templum. 141
Temenidæ 63.
Templa inhabitantur ab Atheniensibus, quibus domus non erant. 141
Tempus obsidionis Atheniensium 102.
Temporum distinctiones more Thucydi-
Tenedij. 65. (co. 131.
Tenedos. 71. Tenij. 221.
Tereus Dauliam incolit 44
Terea flumen 164. 177.
Terineus sinus 180
Terræmotus in Eubœa 86.
Terræmotus in Corintho 213
Teuglussa insula. 214
Teutiapli Elei oratio ad duces Athen. 71.
Thapsus 177.
Thasii respub. inmutatur 220.
Thasii pugna nauali ab Atheniensib. uin
Theagenes Megarẽsis 30. (cuntur. 24.
Thebani Thraces persequuntur 187
Thebanorũ contra Platæenses oratio. 80
Thebanorum clades maxima. 37
Thebani dedunt se Platæensib. 38
Theænetus Timidi. 69.
Thelamiæ naues 101
Themistoclis uafrum consilium 22
Themistoclis profugium 33
Themistocles ab Admeto dimittit 33
Themistoclis ad Artaxerxẽ epistola. 33.
Themistoclis præconium. ibidem.
Theocles. 151
Theogenes 100
Theopompus 234
Theramenes Agnonis filius 221.
Therma potiti Athenienses 14
Thermæ oppidum 44.
Thermopylæ. 87 Thermo Sparta. 207
Theseus regno Atheniensium potitus. 41
Thesei templum 167.
Thespienses populi. 115.
Thespiensium muri diruti 125.
Thessalia 1.
Thessali Atheniensium adiutores 43.
Thessali populi 78.
Thessali expectabant in armis Archelaũ
Thraces ad aquilonem qui. 64. (64.
Thraces machærophori 186.
Thraces portæ. 127. Thraces qui. 110
Thracũ in Mycalesios truculentia. 187.
Thrasondes Corinthius 182.
Thrasicles præfectus. 208.
Thrasibulus trierarchus 322
Thrasyllus præses militũ ibidem. & 230.
Thrasyllus lapidari cœptus. 142.
Thrasymelidas Cratesiclis 95
Thriasius campus 42
Thronium capitur 43.
Thucydides peste correptus 48
Thucydidis in tradendo fides 6
Thucydides Atheniensis 28
Thucydides Olori filius. 117.
Thucydidis descriptio 132
Thucydidis exilium ibidẽ.
Thucydides Pharsalius 228.
Thucydidis epitaphium 224
Thucydidis prooemium ibidem.
Thucydidis exiliũ et historia. ibi.
Theni[illegible].88 Thuriatæ. 24.
Thurini 195.
Thyamus mons 90
Thyamis amnis 13
Thyrea incolenda datur 43
Thyrea 105 Thyrea capitur. 106.
Thyrea urbs 136
Thyssus oppidum 119. 134
Tichion. 88 Tilatæi populi. 62.
Timagoras 206. 213
Timocratis interitus 61
Timoxenus Timocratis Atheniẽsis. 44
Tisamenus legatus 87.
Tisandrus 89.
Tissaphernes Peloponnensib. reconcilia-
Tissaphernes. 206. (tur. 218
Tissaphernis cum Lacedæmonijs societa tis formula 209.
Thissaphernes Alcibiadis 216.
Titulus lapideus de tyrãnorũ scelere. 166
Tolophus. 89. Tolophonij. ibidem.
Tomnis. 120. Tortilaus. 111.
Torone capitur 126
Torona Chalcidica 119.
Trachinij. 87. Tragia insula. 28.
Treres populi 62.
Tria reip. perniciosa 74.
Triballi 62
Tributi uigesima exigitur 187.
Triginta uirorum tyrannis 234
Trinacria Sicania 151
Triopij situs 213
Trioze oppidum 27. 42
Tripodiscus uicus 109
Tritanes, aliis Tritæenses 89.
Trœzene. 27. Trœzenis. 50.
Troezena. 98 Trogilus locus. 178
Troianum bellum 3.
Trophæa Corinthiorũ et Corcyrensiũ. 13
Trophæa duplicia 61.
Trotilum locus 152.
Turres murorũ Atheniensium inhabita- (bãtur. 41
Tyrrheni. 194.
VErba initæ societatis 131.
Vicesimæ exactio. 165.
Vlysses quã deuenit ad patriam 98
Vrbs uocatur summa p̃s urbis Athẽn 41
Vulcanus in Hiera creditur exercere ærariam 86.
XEnares & Cleobulus ephori. 135
Xenaris cædes 139.
Xenoclides Euthyclis 95
Xenophantidas Lacon. 218
Xenophon 234.
Xenophon Euripidis. 54.
Xerxis epistola ad Pausaniam. 31.
ZAcynthij 195
Zacynthus urbs Pelopõnesi. 38
Zancla unde appareat 152
Zazynthos insula 53.
Zenon Thebanus 184

ERRATA.

Numero. 10. uersu. 20. cupiam confœderatos. Nu. 24. uersu ulti. Ithome erant. Nu. 26 uer. 18. dispicere. Nu. 27. uer. 5. ab Oreste Echecratidæ filia Thessalum regis fug. Nu 28. uer. 21. Ex Athenis & uersu 35. incumben. Nume. 32. uer. 12. æmulatione, ne. Nu. 64. uer. 5. Atalantam. Nu. 86. usr. 18. Camerinam, & deinceps si occurre- rit. Nu. 115. uer. 17. Haliartij. Nu. 125. uersu. 18. Phliuntem. Nume. 130 uer. 20. Stagirus. Nu. 131 uer. 44. Aestas q̃; undecimi. Nu. 139. uer. 24. audientibus, rur. Nu. 152. uer. 15. urbem à. Nu. 169 uer. 1 otium coptas. Nu. 183 uer. 10. sub dio agent. Nu. 196. uer. 16. utriq; partis sua. Nu. 197 uersu. 8. obsuit, ser. Nu. 199 uer. 36. nauim cæsum ire. 212. uer. ultimo. Mimanti. 221. uersu 19. Agnonis filius.

THVCYDIDIS ATHENIENSIS HISTORICI GRAVISSIMI HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER PRIMVS.

Præfatio.

HVCYDIDES ATHENIENSIS
bellum Peloponnensiũ Atheniensiumq́ꝫ, quod inter se gesserunt, cõscripsit, exorsus statim ab eo moto: sperans etiam fore tum magnum, tum superioribus memorabilius, certis hinc signis, ꝙ & utriqꝫ florebant omni ad bellum apparatu, & cætera Græcia è suis finibus ad alterutros accessit, alij quidem protinus, alij uero post consultationem. Etenim maximus hinc Græcorum motus extitit, & quadam ex parte Barbaroꝝ, ac, prope dixerim, plurimorũ hominum. Siquidem quæ ante nos natos, quæq́ꝫ uetustiora adhuc fuerunt, plane comperta esse propter longitudinem æui non quierunt, sed ex coniecturis (per quas longissime repetenti mihi contingit credere) non magna sane extitisse existimo, neqꝫ bellicis neqꝫ cæteris in rebus. Nam constat eam quæ nunc Græcia uocatur, haudquaquam stabiliter olim fuisse habitatam, crebroq́ꝫ illinc migratum, ꝙ facile sua quiqꝫ relinquebant, ab aliquorum maiore numero coacti. Quippe nulla dum negotiatione, nullo inter se citra formidinem cõmercio, uel terra uel mari sua quisqꝫ eatenus colẽtes, quatenus suppeteret uictui: nõ pecuniæ copiam habentes, nec humũ arboribus conserentes, utpote incertam quoties quis alius superueniens auferret ab ijs, præsertim qui muris carerent, & existimantes se necessarium quotidie uictum ubiqꝫ adepturos, haud ægre pellebantur. Ideoq́ꝫ neqꝫ magnitudine ciuitatum ualidi erant, neqꝫ alio bellico apparatu. Adeo quæqꝫ tellus præcipue patiebatur assiduas incolarum migrationes, ueluti ea quæ nunc Thessalia uocatur, & Bœotia, & pleraqꝫ Pelopõnesus, præter Arcadiam, quæq́ꝫ alia terrarum huberrima erat. Nam propter bonitatem soli maiores aliquorum iam uires effectæ, tum seditiões excitabant, tum uel magis alienigenarum insidijs obnoxij erãt. Itaqꝫ magis Atticam ob sterilitatem segetis lõgo æuo pacatam ijdem semper incoluere homines. Cuius rei nõ minimum indicium est, propter colonias, quas dimisit, non in cæteris peræq́ꝫ adauctã fuisse. Nam ex reliqua Græcia, qui aut bello aut seditione exciderant ad Athenienses, tanquam ad stabiles potentissimi quiqꝫ se recepere, confestimq́ꝫ ciues effecti, iam inde à uetustate maiorem etiã hominum frequentia ciuitatem fecere, ita, ut postea non sufficiente sã Attica, colonias Ioniam quoqꝫ dimiserint. Facit autẽ apud me fidem priscæ imbecillitatis hoc quoqꝫ non minimum, ꝙ ante Troianum bellũ constat Græciã Helladẽ nihil communiter egisse, ne ipsum quidem hoc nomen tota uticꝫ mihi uidetur habuisse. Sed quædam loca ante Hellenẽ Deucalionis filium, nec usqꝫquaqꝫ hoc fuisse cognomen, sed tũ suum cuiusqꝫ gentis proprium, tum Pelasgicum à seipsis cognomẽ impositum, Hellene aũt eiusq́ꝫ liberis in Phthiotia rerum potitis, & eas gentes emolumẽti gra

Bellum Peloponnesiacum.

Græcia instabiliter olim habitata.

Thessalia.

Bœotia.

Peloponnesus.

Arcadia.

Attica.

Hellas

Hellenes unde dicti.

Hellen.

Phthiotia.

tia in alias ciuitates adducentibus, singulos iam maxīe propter linguæ cōmerciū, Hellenes, id est, Græcos, esse uocitatos. Quæ res longo tpe nō potuit obtineri, qđ indicat pcipue Homerus, qui diu post Troianum bellum natus, nequaq̃ cūctos sic uocauit, nec alios, q̃ qui cū Achille ex Phthiotide, qui & primi Hellenes fuerūt. Danaos uero & Argiuos & Achæos in carminibus prædicat, nec tñ appellabat Barbaros, ea re, ꝙ necdum Hellenes, id est Græci, in unum nomen barbaro (ut mihi uidet̃) oppositū cōcessissent. Qui igitur tanq̃ Græci essent oēs, & inter quos ciuitates cōmercium eiusdem linguæ erat, postea uno uocati noīe, nihil ante Troiana tpa propter inopiam & impermixtū uitæ genus frequentes egerunt, sed in hanc expeditionem ꝙ mari iam plerunq; usi essent exierunt. Nam Minos eorū quos auditu cognouimus antiquissimus classem comparauit, maximamq; partem maris, quod Græcum nunc dicitur, tenuit; & insularū Cycladum dominus, primus in earum plerisq; colonias posuit, Caribus eiectis, filiosq; suos constituit principes. Insuper quoad potuit latrones è mari (ut credibile est) sustulit potius ut sibi redditus obuenirent. Nam & Græci olim, & Barbarorū quicunq; in continente maritimi erant, quiq; insulas incolebant, ubi cœperunt crebrius alij ad alios nauibus transire, ad latrocinium conuersi sunt ducibus non tenuissimis, tum sui quæstus, tū pauperū uictus gratia. Atq; adorti ciuitates muro uacantes, uicatimq; habitantes diripiebant, ac maximā uictus partem hinc cōparabant, nullo ob id pudore, nonnihil potius sibi gloriosum. Quod declarant cum quidam etiā nunc in cōtinente, quibus decori est hoc egregie exercere, tum uetustissimi poetæ, apud quos illi ultro citroq; nauigātes interrogant, nunquid latrones sint, tanq̃ non inficiaturos opus ut turpe, quod scire studeret. Et in mediterraneis etiam homines mutuo prædant̃, & adhuc pleraq; in Græcia uetustus mos colit̃, uti apud Locros, qui uocantur Ozolæ, & Aetolos & Acarnanas & hanc ipsam continentē. Quinetiam arma ferre apud hos ex uetere latrocinio permansit. Omnis eñ Græcia arma gestabat, ꝙ uidelicet nec penates munitionibus cincti, nec difficiles mutuo incursiones essent, uitamq; assidue sub armis agebant ritu Barbarorū. Cuius rei signum est ex gentibus Græciæ adhuc ita uiuentibus, publica hac inter oēs aliqñ uiuendi consuetudine. Inter quos primi Athenienses ferrum deposuerunt, & ex illo soluto uitæ genere, in lautius trāsierunt. Nec multū tēpus est ex quo seniores eorū utiq; beati, ferre desierūt lineas tunicas, cycladasq; ī seriem aureas, ac cincinnos in plexilem modum cōcinnatos. Vnde apud Ionum quoq; seniores propter cognationem uiguit hic cultus. Modica aūt ueste ad præsentes usq; mores usi sunt primi Lacedæmonij, & cum cæteris rebus tum præcipue in uictu, locupletiores uulgo sunt similes. Iidem primi corpora certaturi nudauerunt, propalā̀m se exuētes oleoq; unxerunt, cum olim etiam in Olympiaco certamine athletæ subligacula circū uerenda habentes pugnarent. Nec ita multi anni ex quo illa haberi sunt desita, quæ adhuc uisunt̃ apud Barbaros cū alios, tum uero Asianos, à quibus præmia pugilibus ac luctatoribus proponūtur, braccatis hoc agētibus. Multis præterea ex alijs ondere quis Græcorū antiquitatem cū Barbarorum qui nunc sunt moribus cōgruentē. A' ciuitatibus autem quæ nouissime sunt contractæ, præsertim quæ pecunijs abundarent hominibus iam rei maritimæ scientioribus ad ipsa littora urbes conditæ sunt, occupatis isthmis (id est terrarum inter diuersa maria angustijs) tum negotiationis causa, tū tutelæ aduersus suos quæq; finitimos. At uetustæ urbes propter assiduā latronū infestationē procul à mari sunt sitæ, siue in insulis, siue in continente. Quia quæ deorsum ad mare ciuitates erant ignaræ rei maritimæ, mutuo sese spoliabant, & adhuc muris carent. Nec minus latrocinabant̃ qui ex insulis erant Cares, Phœnicesq;. Nā hi insularū plurimas incolebant. Quod pbat̃ testimonio: Siquidē cū explaret̃ ab Atheniensibus hoc bello Delos, destructis sepulchris eorū quicunq; in ea insula decessissent, supta dimidiū Cares agniti sunt, tum gñe armorū cū quibus sepulti erāt, tū ipso more q̃ nūc quoq; sepeliunt. Minoe aūt re nautica potito, liberius ultro citroq; nauigatū est, sublatis ab eo insularū pdonibus, in earūq; plerasq; deductis ab eodē colonijs, maritimi hoīes iā magis cōficiendæ pecuniæ dediti tutius habita-

Homerus. Danai. Argiui. Achæi. Barbari. Minos. Latrocinia Græcorum. Armorum ferendorū mos. Atheniensium cultus. Iones. Lacedæmoniorum cultus uictusq;. Asianorum pugiles. Isthmi. Phœnices. Cares.

uerunt, & inter eos quidã, ut ditiores effecti, muris ciuitatẽ cũ cĩdederunt. Etenĩ cupi-
ditate lucrandi, & qui tenuiores erant sustinuerunt seruire potioribus: & qui potẽtio-
res, cũ facultates haberent, minores ciuitates sibi obsequentes reddiderũt. Atq; hunc in
modũ magis cũ profecissent, insecutis tpibus ad Troiã cũ exercitu profecti sunt. Ex qui- *Troianum bellum.*
bus mihi uidet̃ Agamemnõ tunc uiribus antecelluisse, nec tñ classem coegisse, qui du- *Agamemnon.*
ceret Helenæ procos iureiurando Tindari adactos. Etenim ferunt qui exploratissime
Peloponnensiũ gesta à maioribus natu per manus tradita cognouerunt, Pelopem pri- *Pelops.*
mũ ui pecuniarũ, quã portans ex Asia ad parandam sibi inter inopes potentiã uenit, & si
peregrinus erat, tñ cognomẽ regiõis obtinuisse, & postea ab ipsius posteris Atreo Aga- *Eurysthei.*
memnone plus pecuniæ fuisse cumulatum, Eurystheo per Aeacidas in Attica interfe- *cædes.*
cto, cuius Atreus erat auunculus. Huic Eurystheus patrẽ fugienti propter Chrysippi *Mycenæ.*
necem, cũ ipse in expeditione ageret Mycenarũ, regni curam propter propinquitatem
delegauerat: ubi non rediit Eurystheus, amplius Atreum uolentibus Mycenæis Aeaci
darum metu, simulq; q̃ strenuus uideret̃ esse & multitudinis studiosus, cum adesset re-
gno potitum esse Mycenarũ, & quibuscunq; sororis filius imperitauerat, maioresq; Pe-
lopidas q̃ Persidas extitisse. Quæ Agamemnon (ut mea fert opinio) accipiens, & præ-
terea re nautica longe cæteris præstans, exercitum cõparauit non pluribus grã q̃ metu
adductis. Constat enim eum & pluribus cũ nauibus profectum esse q̃ quenq̃ aliorũ, &
eas Arcadibus præbuisse, ut Homerus testatus est, satis quoq; signi fuerit in sceptri tra- *Sceptrum agamemn. Lib 1. iliad.*
ditione; Ait illum cõpluribus insulis & omni Argo imperitare. Quas insulas præterq̃
uicinas, ne autem non multæ fuissent, nemo qui foret in cõtinente tenuisset, nisi aliquid
classis habuisset. Quod coniectemus licet ex hoc quoq; exercitu quales prius extiterũt, *Mycenæ.*
q̃q; Mycenæ exiguum oppidum fuit: aut si quid tunc oppidum pro magno habebat̃,
nunc non tale uideatur. Nec parum certo signo quis utatur ad nõ credendum tantam
classem fuisse, quantã & poetæ memorarunt, & sermo obtinuit. Nam si urbs Lacedæmo
niorũ desoletur relictis sacris & publicorũ operũ pauimentis, multam opinor congressu
ætatis defuturam potentiæ fidem, quod gloriæ apud posteros cedat. tametsi ex quinq;
Peloponnesi partibus duas colant, & totius ditionem teneant, multorumq; extra eã so-
ciorum, & tñ si ea urbs non frequens populo esset, neq; templis atq; sumptuosis operi-
bus prædita, pagatimq; uetusto more Græciæ habitaretur, manifestum est inferiorem
uisum iri. Ac si Atheniensibus hoc idem contingeret, coniectare licet ex euidenti urbis
aspectum duplum uirium esse, q̃ sit. Itaq; debemus non prorsus fidem habere, nec ma-
gis urbium speciem considerare, q̃ uires, existimareq; illum maiorẽ quidẽ superiorib⁹
fuisse, sed iis qui nunc sunt inferiorem, siquid hic Homeri poesi credere conuenit, quẽ *Poetarum mos.*
uerisimile est, utpote poetam, in maius cũ ornando extulisse, q̃q̃ sic quoq; inferiorem
esse manifestum est. Ex mille nanq; ac ducentis nauibus fecit, Bœotiorum quidem sin- *Bœotiorum naues.*
gulas centenum ac uicenum uirorum, Philoctetæ autem quinquagenûm, demonstrãs *Philoctetes.*
ut mihi uidetur maximas minimasq;, cum magnitudinis cæterarum in nauium recẽsio
ne non meminerit. Nam q̃ omnes essent in nauibus Philoctetæ remiges & iidem bella-
tores, aperuit. Quippe sagittarios fecit cunctos & remigantes. Neq; credibile est mul-
tos superasse in nauigando, exceptis regibus ac præfectis, cum præsertim transfretatu
ri essent cũ bellico apparatu, nec cataphractas (id est tectas naues) haberent, sed ueteri *Cataphractæ naues.*
ac magis prædonum more constructas. Ex quo inter maximas ac minimas medium te- *Nauigia ueterum.*
nenti non multi conuenisse uidentur, ut à cuncta Græcia communiter missi. Cuius rei
causa non tam extitit hominum quàm pecuniarũ penuria. Cõmeatus enĩ defectu mino-
rem duxere exercitum, tantumq; modo quantũ sperabant ibidem belligerando alitum
iri. Postq̃ autem appulerũt, prælio obtinuisse clarum est. Non enim muris exercitum
ac castra cinxissent. Ne hic quidem copiis omnibus usos esse constat, sed ad agriculturã
Cheronnesi se conuertisse, adq; latrocinium cõmeatu non suppetente, quo magis Tro-
iani dispersis eis decẽ annos ui restiterunt, certãtes assidue cũ iis demũ qui reliqui eẽnt,
atq; eis pares, Quod si suppeditante illi cõmeatu Troiam adissent, & conferti citra la-

trocinium agriculturáq; continenter bellũ gessissent, facile in prælio superiores eam
euertissent, euersuri minori & tpe & labore, si non infrequentes ea tm̃ quæ aderat parte
te repugnassent, sed oẽs in obsidione mansissent. Veq; ob exiguitatem pecuniæ & quæ
ante Troianũ bellum gesta sunt ualida fuere, & hoc ipsum q̃d illis celebratius fuit, datur
intelligi ex operibus minus fuisse fama ac sermone, qui de eo propter poetas inualuit.
Qm̃ etiam post Troiana tpa Græci & è sedibus suis expulsi sunt, & aliò se habitatum cõ
tulerũt, ne per otium eis liceret augescere. Nã ipsoq; ab Ilio reditu tã sero, & multæ res
nouæ, & in plerisq; ciuitatibus seditiones extiterunt. Vnde qui exciderant urbes cõdi
derunt. Siquidẽ Bœotij qui nũc sunt sexagesimo ab euersione Ilij anno, ex Arna electi
à Thessalis, incoluerunt terrã, quæ nunc Bœotia prius Cadmeia uocabatur, in qua pars
eoq; quondã fuerat, unde profecti sunt in Iliũ cũ exercitu. Dores quoq; septuagesimo
& ipsi anno Peloponnesum tenuere. Aegre aũt longo tpe plane pacata Græcia, nec ul
tra sedibus suis eiecta coloniam emisit, & Ionas quidẽ ac plerosq; ex insulis Athenienses
* collocarunt: Italiam uero Siciliamq; maxima ex parte Peloponnenses & quædam re
liquæ Græciæ oppida. Omnia hæc post bellũ Troianũ sunt condita. Robustiore autẽ
Græcia effecta & ui pecuniaq; indies maiore, passim tyrannides in ciuitatibus sunt cõ
stitutæ auctis iam prouentibus. Regna enim prius hæreditaria erãt * certis cum uirib*,
& nauticæ rei incũbebat ac tm̃ mari Græcia operam dabat. Corinthij primi feruntur ex
cogitasse naues, quæ ad eam quæ nunc in usu est formã proxime accederent. Et Corin
thi primũ ex omni Græcia triremes ædificatæ sunt. Constat autẽ Aminoclem Corin
thium naupegum Samijs etiã quatuor naues cõpegisse. Suntq; ex quo hic eò se cõtulit,
anni ad perfectum hoc bellum ferme trecenti, uetustissimũq; oim quæ nouimus naua
le prælium extitit Corinthioq; cum Corcyrensibus, & ipsum ducentos ad summum ac
sexaginta ad hoc tẽpus annos. Etenim cũ urbẽ incolant Corinthij ad Isthmum sitã, em
poriũ ferè semper habuerunt, Græcis quondã terra magis q̃ mari negociãtibus, & qui
intra quiq; extra Peloponnesum incolunt per illoq; terrã inter se cõmerciũ habẽtibus.
Pecunia quoq; ꝑpotentes erant, ut etiam ab antiquis poetis demonstratur, locuples oppi
dum cognominãtibus. Postea uero q̃ à Græcis studiosius nauigari cœptũ, cõparatisq;
nauibus latrocinium summotum est, utrobiq; emporiũ præbentes, ualidam pecuniaq;
prouentu urbem habuerũt. Ac multo pòst penes Iones res naualis fuit, ætate Cyri pri
mi Persarum regis eiusq; filij Cambysis, qui aliquandiu cum Cyro pugnantes suo ma
ri potiti sunt. Polycrates quoq; qui Sami tyrannidem tenuit sub Cambyse classe præpo
tens, cum alias insulas in suam potestatem redegit, tum Rheniam, quã subactam Apol
lini Delio consecrauit. Iam uero Phocenses hi, qui Massiliam incolunt, Carthaginenses
pugna nauali uicerunt. Nam ualidissimæ omnium hæ res fuerunt. Quas cõstat multis
post Troica tempora ætatibus extitisse, exiguo triremiũ usu, sed adhuc illo uetusto mo
re quinquagenũm remigum, nauiumq; longaq;. Pauloq; ante Medicum bellum & Da
rij mortem, qui secundum Cambysem regnauit in Persis, triremium copia fuit tum pe
nes tyrannos circa Siciliam, tum penes Corcyrenses. Hæ nãq; postremæ ante Xerxis re
gis exercitum dignæ memoratu res nauticæ in Græcia extiterũt. Aeginetæ enim Athe
nienses q; & si qui alij paruam uim nauium habuerunt, & harum ex magna parte quin
quagenũm remigũ, ac sero utiq; ex quo Themistocles Athenienses, cum Aegineti sbel
lum gerentes simulq; aduentum Barbari expectantes persuasit, ut facerent naues qui
bus & pugnauerunt, quæ nec ipsæ catastromata totæ habuerunt. Et tales quidem Græ
corum res nauales fuerunt, tum uetustæ, tum sequentium temporum. Non minimam
tamen qui illis studuerunt, sibi uim cõparauerunt uel pecuniarum reditu uel aliorum
dominatione. Quippe nauigando insulas subegerunt, & ij præcipue qui regionem nõ
oĩa suppeditantem habebant. Nam in terra bellum, unde potentia aliqua procederet,
nullum excitatum est: sed quæcunq; fuerunt, ea contra suos quibusq; finitimos gesta
sunt, Græcis in peregrinas expeditiones longe à domo ad alios subigendos non exeũ
tibus. Neq; enim aduersus ciuitates maximas subditi cõsurgebant, neq; ipsi ex quo cõ

Arna.
Cadmeia.
Bœotia.
Dores.
Iones.
Habitarunt forte ᾤκισαν.
Italia.
Sicilia.
Corinthiorũ inuentum.
certis muneribus fortasse leg. ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι.
Nautũ primi excogitatores apud Græcos.
Aminocles naupegus.
Corinthiorũ nobile emporium.
Cyrus.
Cambyses.
Polycrates.
Darius.
Rhenia.
Massilia.

muniter exercitum comparabant, inter se potius finitimi (ut semper fit) belligerabant, præcipue usq; ad uetus illud quod inter Chalcidenses & Eretrieos gestum est bellum, reliqua Græcia alterutris adiuuandis diuisa. Mox alijs aliunde ne augescerent impedimenta contigerunt. Nam Ionibus in magnitudinem rerum proficientibus, Cyrus & Persicum regnum Crœso profligato, omnia fluuio Haly tenus ad mare usq; circumferens arma cepit, & urbes quæ in continente sunt in seruitutem redegit. Darius dehinc Phœnicum classe insulam subegit. Tyranni autē quicūq; in Græcis urbibus erant, suis tantum rebus prospicientes, & corpori, ipsorumq; domui amplificandæ tutelæ gratia, quoad poterant in ipsis urbibus plurimum se tenebant. A quibus nullum opus memoria dignum actum est, nisi aliquod aduersus suos quibusq; uicinos. Nam qui apud Siciliam erant in multum potentiæ euaserunt. Ita undiq; Græcia longo sane tempore prohibita est, tum communiter quippiam agere illustre, tum per singulas ciuitates audacia uti. Postea uero tyranni & Atheniensium, & cæteræ fere Græciæ, & ante hanc tyrannis subditam plerique ac postremi præterquam Siculorum deiecti sunt à Lacedæmonijs. Nam Lacedæmon post accessionem Doricorum, qui nunc eam incolunt, perdiu quantum accepimus seditionibus agitata, tamen iam inde ex ultima uetustate, & bonis legibus prædita, & libera tyrannis fuit. Sunt enim anni circiter trecentos & paulo plures ad finitum hoc bellum, ex quo Lacedæmonij eadem reipublicæ administratione utuntur. Eaq; re possunt illam in alijs quoq; constituere ciuitatibus. Ab exactis autem è Græcia tyrannis, non ita post multos annos in Marathone Medi cum Atheniensibus pugnauerunt. Decimoq; post hanc pugnam anno, rursus ad subigendam Græciam cū immensa classe Barbarus uenit: & rebus in summum discrimen adductis, Lacedæmonij Græciæ communiter bellum gerentis duces extiterunt, ut qui essent præcipui in uiribus. Et Athenienses aduentantibus Medis cum decreuissent deserere urbem, conscensis quas instruxerant nauibus effecti sunt nautici. Neq; multo pòst, quàm pariter Barbarum repulerunt, diuisi sunt ad Athenienses ac Lacedæmonios, tam illi qui ab rege desciuerant Græci, quàm qui contra illum cum cæteris pugnauerant. Enimuero constabat maximas illis duobus adesse uires, alteris terra, alteris classe præualentibus, & exiguo quidem tempore concordia bellandi mansit. Postea uero dissociati Lacedæmonij Athenienseśq; bellum cœperunt cum suis utrinq; socijs, cæteriq; Græci, si quispiam dissidebat, ad alterutros profecti sunt. Itaq; à Medico ad hoc bellum assidue nunc pactionibus pacificati, nunc bellum gerentes, aut inter se, aut aduersus socios ab eis deficientes, probe quæ ad bellum opus sunt instruxerunt, & expertiores euaserunt, usu in periculis facto. Et Lacedæmonij quidem non habebant imperij sui socios tributarios, atq; hoc solum studebant ut illi pariter sub paucorum principatu, quæ holigarchia dicitur, res publicas administrarent. Athenienses autem, quas ipso tempore ex hostibus ceperant, nauibus præerant, præter Chiorum Lesbiorumq;, iussis socijs certas pecunias pendere, extititq; eorum separatim ad bellum apparatus maior, quàm quantus unq̃ maximus uiguit, dum syncera societas fuit. Equidem uetera talia esse comperi, ut difficilia sint ad credendum per omnia gradatim indicia. Homines enim famam rerum ante ipsos gestarum, etsi domesticæ sint, nulla prorsus examinatione mutuo admittunt. Siquidem Athenienses uulgo opinantur Hipparchum ab Harmodio & Aristogitone, quod tyrannus esset, interfectum, nescientes Hippiam Pisistrati filiorum natu maximum tunc imperasse, cuius fratres erant Hipparchus & Thessalus, atq; eo die Harmodium & Aristogitonem aliquid suspicantes à suis conscijs esse patefactum Hippiæ, ab hoc quidem tanquam præsciente abstinuisse. Verum priusquam comprehenderentur uolentes quippiam agēdo periculum facere, nactos Hipparchum ad fanum quod Leocorium uocatur in Panathenaica pompa ornanda occupatum obtruncasse. Alia quoq; multa quæ adhuc extant, necdum propter tempus memoria exciderunt, cæteri Græci non recte opinantur, ueluti Lacedæmoniorum reges, non singulos quenq; calculos immittere sed binos. Et Pitanatem cohortem esse apud eos, quod teor nunquam fuit.

Lacedæmoniorum libertas

Pugna in Marathone.

Medicum bellum.

Hipparchi cædes.

Leocorium.

pitanates cohors.

ita segnis apud multos est ueritatis uestigatio, ad ea se potius quæ inpromptu' sunt conuertentes. Verum ex his quæ dixi necessarijs signis talia quis existimans, & potissimum quæ narraui non errauerit, neq; creder magis aut poetis quid de his prædicant in maius extollentes, aut logographis qui consueuerunt quod suauius auditu est q̃ ueri dicere, & multa eorum, cum nullis nitantur argumentis, spatio temporis sine fide fabulositatem profecisse, sentietq; compertum esse manifestissimis signis ita se uetera habuisse. Et licet homines præsens bellum in quo uersantur semper maximũ iudicent, eoq; finito uetera ex ipsis operibus uehementius admirentur, tamen hoc bellum ostendetur animaduertentibus extitisse maius illis. Atqui omnia quæ dixere singuli uel post gestũ bellum uel iam gerentes, difficile fuerit exacte referre, siue à me ipso audita, siue aliunde ab alijs mihi enarrata. Verum ut quisq; semper de rebus præsentibus maxime consentanea dicere mihi uidebatur, & communi opinione proxime ad ueritatem accedere, sic à me commemorata sunt. At uero res in bello gestas, non quas à quocunq; audiui dignas duxi quas scriberem, neque ut mihi uidebantur, sed eas, quibus ipse interfui, quasq; sigillatim ab alijs q̃ potui diligentissime inuestigaui. Quod tñ difficillime eruere potui, quoniam qui singulis gerendis rebus affuerant, non eandem de ipsis dicebãt, sed prout quis aut in alterutros amore propensior erat, aut reminiscebatur. Verũ quia non fabulosæ sunt, minus erunt fortassis auditu suaues, tñ quicunq; uolent rerum gestarum synceritatem intueri, & cum aliquando talia iterum similiaq;, ut sunt res humanæ, uentura sint, discernere utilia abunde poterit. Nam emolumẽtum potius in perpetuum quàm iudicium ad tempus audiendi componitur. Et superiorum quidem operũ maximum gestum est cum Medis, & id tamẽ duobus naualibus prælijs, & totidem pedestribus celeriter finitum est. At uero huius belli tum longitudo in immensum processit, tum detrimenta cunctæ Græciæ contigerunt, qualia duntaxat intra tantundem temporis aliâs nulla. Nam neq; tot urbes uacuæ factæ sunt, aliæ à Barbaris, aliæ ab ipsis Græcis mutuo expugnatæ, aliæ fugatis oppidanis nouis incolis cessere, neq; tot fugæ hominum ac mortes, hæ ex ipso bello, illæ ex seditionibus. Atq; superiora illa quæ fama memorat, re ipsa minus solida fidem acceperunt, uel terræmotuum, qui hoc bello in plerisq; orbis terrarum partibus & ijdem uehementissimi præstiterunt, uel solis defectionum, quæ crebriores q̃ unq̃ fando cognitæ sunt contigerunt, uel æstus immensi ex quibus fames ingens, & qui nõ minime grassatus partem quandam absumpsit pestilens morbus. Omnia enim ista unà cum bello hoc acciderunt. Cuius autores fuerunt Athenienses Peloponnensesq;, ruptis quæ post Eubœam captam inierant fœderibus tricennalibus. Cur autem ruperint, causas primum ac dissensiones scribendas statui: ne qui requirant aliquando unde conflatum est tantum inter Græcos bellum. Nam uerissimam quidem sed minime sermone celebratam arbitror extitisse causam, Athenienses magnos effectos & Lacedæmonijs formidolosos necessitatem imposuisse bellandi. Quæ autem propalam ferebantur utrinq; causæ, propter quas ruptis fœderibus itum est in bellum, istæ fuerunt:

Poetæ. Logographi.

Thucydidis in tradẽdo fides.

Belli Peloponnesiaci longitudo & detrimenta.

Atheniens & Peloponnenses causæ belli.

NARRATIO.

Epidamnus. Tablantij. Phalius.

PIDAMNVS est urbs ad dextram sita nauigantibus Ionium sinum uersus, cui finitimi sunt Tablantij Barbari, gens Illyrica. Hanc habitatum uenerunt Corcyrenses coloni à Phalio Corinthio deducti, qui erat ab Hercule oriundus Eratoclidæ filius, ex metropoli secundum ueterem legem accersito. Nonnulli etiam Corinthij, & alij præterea Doricæ gentis ex colonis fuerunt. Progressu temporis res Epidamnensis maiorem in modum profecit & fortunis & populo. Sed cum multos iã annos seditionibus laborarent (ut fertur) ex bello quodam cum finitimis Barbaris & se & uires ex magna parte attriuerunt. Nouissima uero ante hoc bellũ seditione plebs eorum principes eiecit, At illi cum Barbaris, ad quos cõfugerant, eos qui in urbe erãt

terra mariq; prædabantur. Hi autem qui intus erant cum sic uexarentur, legatos Corcyram (ut ad metropolim) mittunt, orantes ne se perditũ iri finerent, sed reconciliarẽt pfugos secum, & bellum Barbarorum componerẽt. Hæc supplices in Iunonis templo sedentes precabantur. Corcyrenses non admissis precibus, illos infecto negotio remiserunt. Epidamnenses nullam sibi uidentes à Corcyrensibus iniuriæ propulsationem, ambigebant quid re præsenti agerent. Mittentes itaq; Delphos deũ consuluerunt, nũquid Corinthijs dederent ciuitatem, ut coloniæ deductoribus, & nũ aliquod conarentur ab ijs exigere præsidium. Ille respondit, ut dederent ducesq; facerent. Profecti Corinthum ex oraculo Epidamnenses dedunt coloniam, demonstrantes tũ deductorem coloniæ fuisse Corinthium, tum dei oraculum, precanturq; ne se perditum iri finerent, sed tutarent. Corinthij tũ quia iustũ esset, ultionẽ promiserunt, existimantes nõ minus esse suam coloniã q̃ Corcyrensiũ, tũ odio in ipsos Corcyrenses à quibus contemnerentur. Nam cum sit Corinthiorũ colonia, tũ neq; in publicis solẽnitatibus legitimos honores reddebãt, neq; in suis sacris uirum Corinthium præficiebant, ut cæteræ coloniæ. Contemnebant autem illos & ui pecuniarũ, quã tunc habebant quantã ditissimi quiq; Græcorũ, & ualidiore belli apparatu freti. Etenim clari erãt & propter rem naualẽ qua aliqñ multo præstantiores fuerant, & propter Pheacum, qui prius Corcyram incoluerant, nauticã gloriã. Quo magis parandæ classi incumbebant, nec erant parum ualidi. Quippe centũ eis ac uiginti naues fuerunt cũ bellum incœpere. Ob hæc oĩa Corinthij Corcyrensibus succensentes, Epidamnũ pſidia miserũt, pter sua Ambraciotarũ Leucadiorumq; facta, qui uellent, illuc habitatum eundi potestate. Profectũ est autem præsidium Apoloniam, quæ erat Corinthiorum colonia, pedestri itinere, Corcyrensiũ metu, ne ab illis mare transeuntes inhiberentur. Corcyrenses ubi colonos ac pſidia Epidamnũ peruenisse nouerunt, coloniamq; Corinthiis deditam, ægre acceperunt, statimq; illuc quinq; & uiginti cum nauibus profecti, deinde reliqua cum classe, iubent pro sua autoritate simul recipere exules, uenerunt enim exules Epidamnenses Corcyram, ac sepulchra cognationemq; demonstrantes atq; allegantes, obsecrauerunt ut & ipsi restituerentur, & præsidia coloniq; à Corinthiis missi expellerentur. Illos haudquaq̃ imperata facientes infesto exercitu aggrediuntur quadraginta nauium cum exulibus tanquã eos restituturi, Illyriis in societatem acceptis, obsidentes urbem denuntiant licere cuilibet Epidamnensium hospitumue impune abire, alioqui illum pro hoste se habituros. Vbi non parerur, urbem Corcyrenses (est autem locus ille isthmos) oppugnant. Corinthii postquam eis allatum est ex iis qui intus erant Epidamnum oppugnari, exercitum comparant, simulq; deducendam Epidamnum coloniam edicunt, æquas similesq; partes fore ire uolentibus, si quis protinus cum cæteris nauigare uelit, & tamen particeps fieri coloniæ numeratis quinquagenis drachmis Corinthio populo, licere manere. Fuerunt autem permulti & qui nauigarunt & qui pecuniam nũerauerunt. Ad hæc rogarunt Megarenses ut suis nauibus comitatum præstarent, si forte à Corcyrensibus interpellarentur. Illi instructas eis cõmodarunt octo, & Pales urbs Cephaleniorũ quatuor. Rogati quoq; Epidaurii præbuerunt quinq;, Hermiones unam, Trœzenii duas, Leucadii decem, Ambraciotæ octo. A Thebanis pecunias petierunt, & à Phliasiis, ab Eleis naues uacuas, pecuniasq;. Ipsorũ uero Corinthiorum fuerunt instructæ naues triginta, & tria milia peditum. Hunc apparatum Corcyrenses ubi acceperunt Corinthũ profecti cum Lacedæmoniis Sicyoniisq; legatis, quos adhibitos uolebant, iusserunt Corinthios deducere præsidia colonosque Epidamno tanquam ad eos nihil pertinente. Quod si quid aduersus eos facerent, uelle se subire iudicium in Peloponneso apud illas ciuitates, de quibus inter utrosq; conueniret, & utris adiudicata colonia foret, eos obtinere, quinetiam rem ad Delphicũ relegare oraculum, nec bellum fieri permittere, alioqui necessarium fore aiebant, si sibi ius fieret amicos facere quos nollent ex alterutris eorũ, qui nũc præpotentes essent, tutelæ grã. Corinthii rñdent, si naues & Barbaros Epidamno abducant, se cõsultaturos. Nã prius nõ bñ habere cũ illi oppugnent ipsos

Pheaces.

Apolonia Corinthi colonia.

Corcyren. & Corinth. conflictus initium.

Epidamnus oppugnatur.

iudicio contendere. E contrario Corcyrenses dicere, si & illi eos, qui intra Epidamnũ essent abducerẽt, se ista facturos, paratosq́ꝫ esse & sancte promittere, dum id per utrosq́ꝫ fiat secedere, donec de causa foret pronuntiatum. Corinthij nihil horum audientes, quũ iam & naues eis plenæ, & socij præstò erant, caducatore præmisso, qui Corcyrensibꝰ bellum indiceret, soluentes è portu cum quinq́ꝫ & septuaginta nauibus, duobusq́ꝫ milibus militum Epidamnum uersus nauigauerunt cum Corcyrensibus pugnaturi. Præerat nauibus Aristeus Pellichæ, Callicrates Calliæ, Timanor Timanthis filius, peditibus autem Archetimus Eurytimi & Isarchidas Isarchi filius. Vt uentum in Actium

Actium.

terræ Anactoriæ, ubi templum Apollinis est, in faucibus sinus Ambracij, Corcyrenses caduceatorem eis præmittunt nauigio actuario, qui aduersus se uetaret illos nauigare, simulq́ꝫ naues complent ueterstas, ut nauigationi sint utiles innectunt, alias expediunt. Postquam caduceator nihil à Corinthijs pacatum renuntiat, & naues ipsorum expletæ sunt numero octoginta: nam Epidamnum quadraginta oppugnabant: obuiam itur,

Corcyrensiũ uictoria.

pugnaq́ꝫ nauali commissa, Corcyrenses egregie uincunt, ac quindecim Corinthiorum naues corrumpunt. Eodem die contigit, ut ij qui intra Epidamnum oppugnabantur

Epidamnus deditur.

deditionem facerent, hac lege, ut externi quidem uenderentur, Corinthij autem in uinculis haberentur dum aliud quippiam uictoribus uideretur. Secundum pugnam, Cor-

Leucimna.

cyrenses trophæum in Leucimna Corcyræ promontorio statuerunt, cæterisq́ꝫ captiuis necatis, Corinthios uinctos asseruarunt. Post hæc cum Corinthij socijq́ꝫ nauali præ-

Leucas. Cyllene. Chimerium.

lio uicti domũ redissent, Corcyrenses omni circà mari potiti sunt. Nauigantesq́ꝫ in Leucada Corinthiorum coloniam agrum eius populati sunt: & Cyllenem, ubi erant naualia Eliensium, incenderunt, quod naues pecuniasq́ꝫ Corinthijs præbuissent. Ac plurimo à pugna nauali tẽpe mare tenuerunt, Corinthiorũq́ꝫ socijs adnauigando calamitates inferebant, donec circũacta iam æstate Corinthij cũ socij ipsorũ laborarent nauibus, atq́ꝫ exercitu misso, castra in Actio posuerunt, & circa Chimeriũ Thesprotidos, Leucadis tutandæ causa, aliarumq́ꝫ ciuitatum quæcunq́ꝫ suarũ partium erant. Castra metati sunt aũt è regione Corcyrenses in Leucimna nauibus, peditatuq́ꝫ, ac neutris in alteros nauigantibus, sed altrinsecus sedentibus hæc æstas extracta est, appetenteq́ꝫ iam hyeme domum

Corinthij bellum instaurãt.

utriq́ꝫ reuerterunt. Toto eo post pugnam & insequenti anno Corinthij indigne ferentes id bellum cum Corcyrensibus, naues compegerunt, & robustissimas quasq́ꝫ ad classem instruxerunt, cogentes ex Peloponneso remiges, & ex reliqua Græcia sollicitãtes mercede. Quem apparatum audientes Corcyrenses extimescebant, quippe qui nõ essent cum aliquo Græcorum confœderati, quod se non ascripsissent neq́ꝫ Atheniensium, neq́ꝫ Lacedæmoniorũ fœderibus. Visum itaq́ꝫ eis est ut Athenas irent ad contrahendã societatem, tentandumq́ꝫ aliquid ab illis impetrare subsidij. His cõpertis Corinthij mittunt & ipsi Athenas legationẽ, quæ diceret ne sibi classis Attica ad Corcyrensem adiecta impedimento esset quo minus bellum gererent arbitrio suo. Itaq́ꝫ coacta concione in disceptationem uenerunt, & Corcyrenses quidem in hunc modum dixere:

Oratio Corcyrensium.

PAr est uiri Athenienses ut qui externos adeunt, ut quẽadmodũ nunc nos imploratum auxilia, si neq́ꝫ magna ipsorũ beneficentia, neq́ꝫ societas intercedat, demonstrẽt primum, quod maximum est, ea quæ poscunt fore illis utilia, à quibus poscunt: Sin minus, certe non damnosa. deinde firmam se eis gratiam habituros. Horum si nihil demonstrauerint, ne irascantur si non impetrauerint. Ista probaturos se sperantes uobis, Corcyrenses ad poscendam nos societatem miserunt. Consilium nostrum uiri Athenienses antehac inconsultum, in præsentiarum est uobis fructuosum, nobis ipsis damnosum. Quippe nunq̃ hactenus cuiuspiam socij uoluntarij cum fuerimus, nunc ea de causa desolati in bello, quod cũ Corinthiis gerimus, ad orandam aliorum societatem uenimus. Ex quo accidit ut quod uidebatur prius esse prudentiæ, nolle cũ exteris societate inita periclitari, id nunc imprudentiæ & infirmitati detur. Itaq́ꝫ Corinthiorum classem nobis bellũ inferentẽ ipsi per nosmet cõpescuimus. At ubi maiori apparatu & à Pe-

loponneso & à reliqua Graecia statuit hostis in nos uenire, cernentes esse nostras tantū uires illi impares, & simul magnum periculum fore, si ei subijciamur, necesse habemus nos quoq; aliunde auxilia undecunq; implorare, utiq; uenia digni si q̄d antea non prauitate, sed opinionis errore potius inepte non fecimus, id nunc è contrario audeamus. Quod si audieritis honesta, & uobis bona exister ista societas nostrae necessitatis multis de causis; Primum q̄ iniuriam accipientibus, non facientibus opē feretis; deinde q̄ cos qui in maximae rerum discrimen adducuntur, recipiendo optime beneficium colloca tis, aeterno apud nos testimonio. Et cum classem secundum uestrā possideamus maximam, considerate quaenam rarior occasio uestrae prosperitatis, quae uc hostibus tristior esse possit, q̄ hoc, quam potētiā uos magnae pecuniae ac grāe loco aestimaretis, eam ultro uobis adesse atq; offerri citra pericula cittaq; sumptus afferentem praeterea tum apud plerosq; laudem, tū apud eos quos protexeritis gratiam, tū ipsis uobis uires, quae cūcta per paucis ex omni memoria pariter cōtigerunt. Paucīq; extiterunt quiā quibus societatē belli peterent eisdem ipsi pstarent nō minus praesidij & ornamenti q̄ acciperēt. Qd si quis bellū (uobis in hoc aūt utiles esse possumus) nō imminere opinatur, is profecto fallit opinione, nec intelligit & Lacedaemonios metu uestri spectare ad bellū, & Corinthios cū per se ualidos tum uobis inimicos, p̄occupando nos affectare uiam ad uos inuadēdos, ne nos cōmuni in ipsos odio mutuo p̄sidio simus, ne'ue eos alterutra spe frustremur aut nocēdi nobis aut seipsos corroborandi. Quos p̄uenire, & nos in societatē recipere, hoc poscentes, & insidias anticipare potius, q̄ insidiantibus cōtra insidiari ipsae sunt partes. Quod si negent aequum esse suos colonos recipiā uobis, discant colonam oēm ita honore prosequi metropolim suā, si sibi ab ea benefiat: Sin uero male, ab illa se cedere. Neq; enim ea re colonae emittunt, ut seruiant ijs qui relinquunt, sed ut sint pares. Nā istos iniurios esse in nos, hoc uero palā est. Quippe citati i iudiciū de Epidāno, tū bello maluerunt obiecta refellere, q̄ iure. Atq; haec quae in nos agunt cognatos suos, indicio uobis quodammodo sint ad nō errandū quo minus ab ipsis secedatis, & nobis supplicibus protinus subueniatis. Quisquis em̄ gratificando hostibus minime sibi pceniteda cōmittit, is fane tutissime degit. Neq; uero foedera quae uobis cū Lacedaemonijs sunt frangetis recipiendis nobis, qui neutrorū socij sumus, cum in illis dicatur, QVA GRAECARVM CIVITATVM EX SOCIALIBVS NON SIT, LICERE EIS AD VTROS LIBVERIT ACCEDERE. Et certe indignum prorsus est, si istis fas est ex socialibus hominibus cum reliquae Graeciae, tum uero uestrorum subditorum, suas naues armare, uobis interdici societate quae offertur & alia undiq; utilitate: & postea criminis loco poni, si ea nobis quae oramus indulseritis, multo maiorem causam uos infimulandi sumus habituri. Nam si nos repelletis homines & periclitantes, nec uobis inimicos repelletis: & istos qui uestri sunt inimici atq; hostes non solum non arcebitis, sed etiam praeceptores uestratum utriumesse negligetis, quas nequaq; debetis praeripi sine re, uerum prohibere ul. s è uestra ditione tributarios illorū fieri debetis; quinimo q̄tū cordi fuerit uobis auxiliorum trāsmittere ad nos aperte transmittere, propalam nobis in societatem receptis. Ex quare multae (queādmodum initio attigimus) cōmoditates ostenduntur, & ante omnia, q̄ ut manifestissima fides est, isti & hostes nobis fuerunt, & nunc ualidi sunt ad rebelles suos coercendos. Et cum uobis offerat classis non mediterraneis socijs armata, sed talis, ut nihil uobis damnosius sit q̄ eam amittere, decet uos si potestis, quod praecipuum est, neminem pati alium classe pollere, si minus tutissimū quenq; uobis pro socio habere. Verum enimuero cui ista quae dicimus uidentur utilia quidē esse, sed timendū ne ea sectantes rumpatis foedera, hic intelligat diffidere foederibus ualidiotem esse rem ad hostes deterrendos, & contra illis confidere, & ob id nos in societatem non recipere, rem infirmam fore & minus tutam, q̄ hostes ob id reddit robustiores Praeterea cum non magis de Corcyra q̄ de Athenis consultetur, non prospicit hic quae praecipue sunt è dignitate atq; ex utilitate Athenatum, & cum cernat bellum non futurum, sed tantum non iam praesens esse de recipienda in societatem nos Corcyra situs.

stra ciuitate hæsitat, quæ ad maxima tempoꝝ momenta uel socia uel hostis est. Sita est
enĩ oppotune sane ad traiectum in Italiã atq; in Siciliã, uel ad ꝓhibendã illinc ire clas-
sem in Peloponnesum, uel ad eandẽ illuc aliãue in loca transmittendam, atq; ut uniuer
sa & singula breuissime in summã cõtraham, sic habete, ut sciatis nõ debere nos deseri,
tres apud Græcos classes esse magnifaciendas, uestram, nostram, Corinthioꝝ. Harum
duas, si in unum coire contẽpseritis, & Corinthij nos occuparint, bellũ nauale cũ Cor
cyrensibus pariter ac Peloponnensibus geretis. At nobis receptis plus nauiũ habebitis,
quibus cũ hoste dimicetis. Hæc quidẽ Corcyrenses, post eos aũt Corinthij hæc:

Oratio Corinthiorum.

QVoniam Corcyrenses isti non solum de se recipiendis uerba fecerunt, sed etiam
de nobis tanq̃ iniuste bellum sibi intulerimus, necessarium nobis est ut nos quoq;
de utrisq; mentionem faciamus, sic ad reliquam orationem deuenturi, ut & nostrã po-
stulationem syncerius prospiciatis, & istoꝝ utilitatem nõ sine ratione repudietis. Aiũt
modestiæ studio nullius unquam societatem se recepisse, id non uirtutis, sed maleficij
studio fecerunt, ꝙ uidelicet nollent ullum malefactorum suorum aut socium habere,
aut testem, à quo uerecundiæ admonerentur. Et sane urbs sua ipso situ apposita ad isto
rum consilium, reddit eos magis iniuriarum quas faciunt arbitros, q̃ subijcit æquo iudi
cio, propter infrequentem ipsorum ad exteros commeationem, & frequentem aliorũ
illuc ui appulsorum receptionem. Atq; decorum quod prætendunt, noluisse se esse cu
iuspiam confœderatos, non eò spectabat ne alienæ iniustitiæ socij forent, sed sine arbi-
tris iniuriam facerent, utq; ubiq; præualerent, alijs uim afferrent; & cum latuissent plus
emolumenti adipiscerentur, & quod adepti essent eius erepti pudere non posset. Qđ
si (quemadmodum prædicant) forent uiri boni, quo minus culpabiles fuerunt exteris,
eo magis uirtutem suam licebat ostendere iusta dando & accipiendo. Verum neq; er-
ga nos tales existunt, qui cum sint coloni nostri, tamen cum semper antea secesserunt à
nobis, tum uero nunc bellum nobiscum gerunt, allegantes non ideo se à nobis missos
colonos, ut acciperent iniuriam, quibus inuicem respondemus, ne nos quidem idcir-
co collocasse eos ut ab ipsis iniuriam acciperemus & contumeliam, sed ut præsides eo-
rum essemus, & quibus in rebus conuenit honore afficeremur, quem nobis aliæ colo-
niæ præstant, præcipua nos charitate complectentes. Ex quo palam est, si cæterorum,
ἀξιόνοντες ἴσμεν. qui plures sunt, gratia sumus, iniuria istis solis esse inuisos. Neque ab re, neque quali
cunq; de re læsi bellum eis intulimus: quod etiam si ab re intulissemus, decuerat eos no
stræ iracundiæ cedere, sicut nos uicissim decuisset modestiæ ipsorum uim afferre. Sed
freti diuitijs cum alia multa indigne peccauerunt in nos, tum uero hoc quod Epida-
mnum quæ nostræ ditionis est, cum uexaretur bello non uindicauerunt, sed cum uin-
dicatum nos uenissemus, tunc eam occuparunt, usq; tenent: Et aiunt se priusquam id
facerent, uoluisse disceptare iudicio, cum perinde sit ac nihil dicere, si quis re occupa-
ta, alterum è tuto in iudicium uocet: sed si quis ex æquo & antequam dimicetur, res &
uerba in medium afferat. At isti non priusquam oppidum obsiderent, sed posteaquã
rebantur nos illud non neglecturos, tunc uero æquitatem iuris allegauerunt, atq; huc
uenerunt, non contenti peccasse illic, postulantes etiam à uobis non belli, sed iustitiæ
societatem ut se recipiatis hostes nostros. Qui tunc potius adire debebant uos cum pro
cul à periculo aberant, non quando & nobis iniuria illata est & ipsi periclitantur, nec
quando uos qui nullius eorum tunc potentiæ participes fuistis, nunc ipsis uestram uti
litatem impertiatis, & qui à peccatis eorum abfuistis, tantundem erga nos culpæ cõtra
hatis. Nam qui olim cum alijs uires suas cõmunicassent, ij debent quæ illis contingunt
habere cõmunia. Vos uero ut criminibus modo istoꝝ affines nõ fuistis, sic neq; post eo-
rundẽ actiones affines esse debetis. Et planum quidẽ fecimus eo quò oportet æquitatis
ingressu nos uenisse, & istos uiolẽter in nos auaresq; fecisse. Nunc aũt uos haud iuste re-
ceptutos esse hoꝝ societatẽ, planum faciendũ est. Nam in fœderibus cũ dicitur licere
cuilibet non ascriptarum ciuitatum ad utros uelit se conferre, non ita dicitur, ut id fiat

in perniciem partis alterius, nec de ea quæ tutelam imploret aduersus eos à quibus fecedit, quæq; ijs à quibus recipitur (nõ recepturis si saperent) bellum pro pace afferat, id quod uobis nunc, nisi nos audiatis eueniet. Nã non tam istis auxiliares, uerum etiam pro fœderatis hostes efficiemini. Necesse enim est si ab eis steteritis, ut dum ipsos, tũc uos unà ulciscamur. Qui profecto iuste feceritis, præcipue si non fueritis in partibus: Si minus, econtrario atq; isti petunt, si nobiscum steteritis, quibus cũ fœderati estis aduersus hos, quibus cum ne induciæ quidem unq̃ uobis extiterũt, neq; legem ferre debetis, eos qui ab altera parte defecerunt receptandi. Quoniã neq; nos cum à uobis Samij defecissent, & an illis succurrere oporteret in diuersum traherent, cæteri Peloponnenses cõtra uos sententiam diximus. Itaq; aperte negamus aliquem à puniendis suis esse prohibendũ. Nam si eos qui aliquid facinoris admiserint receptando defenderitis, palàm ẽ uestros, qui non pauciores sunt ad nos esse uenturos, legemq; condetis quæ in uos magis, q̃ in nos recidat. Hactenus quæ dicere habuimus apud uos de iure nostro, quod satis est secundum Græciæ leges, reliqua exhortandi & flagitandi muneris gratia. Hoc quod petimus, non petimus ut hostes, quo noceamus, neq; amici quo abutamur, sed quo utamur, quodq; uos reddere nobis debere affirmamus. Nam cum aduersus Aeginetas Medico bello penuria Liburnicaræ nauium laboraretis, uiginti naues commodato à Corinthijs accepistis. Quod nr̃m beneficium, & item alterum bello Samio, q̃ propter nos non tulere Samijs auxilia Peloponnenses, præstitit uobis de Aeginetis quidem uictoriam, de Samijs autem ultionem. Atq; ijs rpibus hoc factum est, quibus homines studio uincendi hostis, in quem eunt, cætera curate omittunt, habentes pro amico quemcunq; operam sibi nauantem, etiam si antea fuisset inimicus: rursus pro hoste quemcunq; ex aduerso stantem, etiã si amicus sit, qui domesticis quoq; rebus male cõsulunt præsentis cõtentionis peruicacia. Hæc uos beneficia memoria tenentes, & qui inter uos sunt iuniores à senioribus edocti, sentite similibus officijs esse remuneranda, neq; ista quidẽ quæ dicuntur à nobis esse iusta, sed si bellum fiat, alia fore utilia. Vt quisq; enim aliqua in re minime peccat, ita maxima ex ea utilitas sequitur. Et bellum cuius metu uos terrentes ad iniuste agendum hortantur Corcyrenses, adhuc non constat futurum sit necne, nec dignum uobis est, ut propter incerta belli, certa iam & præsentanea Corinthiorum suscipiatis odia. Nam quod ad suspicionem pertinet, quæ prius propter Megarenses superarat, prudentiæ fuerit eam extenuare potius. Posterius nanq; beneficium opportune collatum etiam si minus fuerit, tamen maius crimen diluere potest. Neq; uero q̃ magnam ad societatem offerunt classem, ob hoc polliceamini, qm̃ non afficere iniuria pares firmior est potentia, q̃ præsenti rerum specie elatos cum periculis plura acquirere. Itaq; nunc aduersa nos usi fortuna, tñ postulamus, id quod apud Lacedæmonem ipsi p̃diximus, licere suos quenq; socios plectere, ut idẽ nunc à uobis impetremus, né ue sublenati uos nostro decreto nos uestro lædatis, sed æquã uicem rependatis, memores hoc illud esse tempus, quo maxime & qui inseruit amicus est, & qui aduersat inimicus. Et Corcyrenses hos neq; in societatem recipiatis inuitis nobis, neq; de nobis malemeritos defendatis; quod facientes, tum ex officio uestro egeritis, tum uobis ipsis optime cõsulueritis. Talia autem & Corinthij dixere. Athenienses utrisq; auditis, cum bis concionem coegissent, in priori quidem non minus probauerunt rationes Corinthiorum, in posteriori uero mutato consilio decreuerunt se confœderationem cum Corcyrensibus non ita facere, ut eosdem hostes ducerent, eosdem amicos. Si enim aduersus Corinthios iuberentur à Corcyrensibus simul nauigare, ruptum iri fœdera, quæ sibi essent cum Peloponnensibus, subsidiariam tamen inire societatem, ut utriq; forent alteris auxilio, si quis aduersus Corcyram eat, Athenis ue aut horum socios. Nam & citra hoc rebantur bellum sibi cum Peloponnensibus fore, nec Corcyram Corinthijs prodi uolebant tantum nauium habentem, sed eos quàm maxime collidi inuicem, ut inualidioribus effectis, si quid opus esset, Corinthijs alijsq; classem habentibus bellum capesserent: simulque quia Italiam uersus Siciliamq; nauigantibus, commode sita insula uidebatur,

Atheniensium. & Corcyren. cõfœderatio.
Lacedæmonius Diotimus. Proteas.
Corinthiorũ in Corcyram naualis expeditio.
Xenoclides.
Chimerium.
Ephyre.
Acherusia.
Acheron.
Thyamis.

Hoc Athenienses cõsilio Corcyrenses in societatẽ acceperunt, nec multo post Corinthiorũ discessum decẽ naues illis auxilin miserunt, ducibus Lacedæmonio Cimmonis, Diotimo Strombichi, & Protea Epiclis filio. Quibus ꝓceperunt, ne cũ Corinthijs pugnarent, nisi aduersus Corcyrã nauigantibus, in terramq́ʒ descẽdere uolentibus, aut aduersus aliquot ex illorũ oppidis, ita demum pro uiribus ꝓhiberent prouidẽtes hoc ꝑcepto ne fœdeta rumperent. Et naues quidẽ in Corcyram profectæ sunt. Corinthij uero postq̃, quæ opus erant instruxerunt, aduersus eandem uela fecerunt cum centũ quinquaginta nauibus: quarum erant Eliorũ & Leucadiorũ denæ, Megarensium duodecim, Ambraciotarum uigintiseptẽ, Anactoriorũ una, ipsorũ Corinthiorũ nonaginta. Præfecti aũt sui singularum ciuitatũ, & ex Corinthijs Xenoclides Euthydis filius cum quatuor collegis. Hi postq̃ coierunt ad continentẽ, quæ spectat Corcyram, uelificantes à Leucade tendunt in Chimeriũ, quod est oræ Thesprotidis. Est autem portus & super eũ urbs à mari distãs in paludtribus Thesprotidos sita, noĩe Ephyre. Iuxta hanc exit in mare palus Acherusia, cognomen nacta à flumine Acheronte, quod per Thesprotidem lapsum in eã effunditur. Fluit & Thyamis amnis, Thesprotidem Cestrinẽq́ʒ disterminãs, intta quos Chimeriũ promontorium coercet. Ad hanc itaqʒ continenrẽ Corinthij cũ classe subeuntes castra posuerunt. Quorũ aduentu in se cognito Corcyrenses expletis centum & decem nauibus, quibus præerant Miciades, Aesimides, & Eurybatus, castra metati sunt in una insularum quæ uocat Sybota.

Sybota.

Aderant eis & Atticæ decem, peditatusq́ʒ in Leucimna promontorio cum mille armatis Zacynrhiorũ auxiliaribus. Præsto erant & Corinthijs auxilio futuri multi ex barbaris in proxima continente, ex qua semper omnes amici sunt illis. Re instructa Corinthij sumptisq́ʒ trium dierum cibatijs, nocte à Chimerio soluunt tanq̃ pugnaturi, nauigantesq́ʒ prima luce, Corcyrensium naues conspicantur altum tenentes, ex aduersoq́ʒ uenientes. Vt mutuo se cõspexetunt ad cõfligendum oĩa instruunt, Corcyrensiũ dextro in cornu Atticæ naues fuerunt, alterum ipsi tenuerunt factis tribus nauium agminibus, quorũ singulis singuli ꝑerant. Hunc in modum dispositi erant Corcyrenses. Apud Corinthios dextrum cornu tenebant Megarenses naues & Ambracienses, medium locũ alij socij, ut quibusqʒ cõmodũ erat: Læuum cornu ipsi Corinthij cũ nauibus, quæ uelocissimæ erant è regione Atheniensium & dextri Corcyrensium cornu.

Corinthior. & Corcyren. naualis pugna

Postq̃ utrinqʒ sublata sunt signa, cõcurrentes præliũ cõmiserunt, multos utrinqʒ habentes super catastromata milites, multosq́ʒ sagittarios ac iaculatores, uetusto adhuc more inscienter instructi. Erat autẽ pugna naualis aspera, sed non perinde ex arte, pedestri prælio similior: Nã ubi cõmixti fuerunt non facile eximebant ꝑ turba & multitudine nauiũ, plus aliquãto de uictoria cõfidentes armatis qui super catastromata erant.

Stataria pugna super catastromata.

Pugnabantq́ʒ statatiã pugnã nauibus quietis, quibus irrũpere, ꝑrumpere, erumpere nõ licebat, uerum aĩo magis & robore q̃ scientia pugnabat. Multus ubiqʒ erat tumultus, & turbulentũ certamen, in quo naues Atticæ Corcyrensibus sicubi satagebant præsto erant, metũ quidẽ incutientes hostibus, pugnã tñ nequaq̃ capessentes. Quippe uetebant præfecti, Atheniensiũ præceptũ. Maxime aũt dextrũ Corinthiorũ cornu laborabat. Nã eos in fugam uersos dispersosq́ʒ uiginti nauibus persecuti Corcyrenses in continentẽ usqʒ ad eorũ castra, egressiq́ʒ in terrã deserta tentoria incẽderunt, pecuniasq́ʒ diripuerunt. Hac in parte Corinthij superati, Corcyrenses superiores fuerunt. At in sinistro ubi ipsi Corinthij erãt, facile uicerunt, absentibus è minori nũero Corcyrensium uiginti nauibus in persequendo occupatis. Athenienses cum cernerent Corcyrenses satagentes, iã minus dissimulanter suppetias eunt, primũ quidẽ temperãtes ab inuadendo. At ubi fuga apte facta est, & Corinthij ingruebant, tunc unusquisqʒ operi uacat, nullo iam hoĩm discrimine. Cũ eo necessitatis uentũ esset, ut inuicem Corinthij Athenienses q́ʒ conseretent manus, in fugam uersis hostibus, Corinthij non religarunt scaphas nauium quas demerserant, traxeruntq́ʒ remulgo, sed inter nauigandum conuerterunt animũ ad trucidandos homines potius, q̃ ad uiuos capiendos, & amicos suos, nescij illos in dextro cornu superatos, ꝑ imprudentiã occidebant, Nã cũ ꝑmultæ

forent utrorumq; naues, & late mare occuparēt, ubi promiscui fuerunt, non facile inter
noscebant, qui quos uicissent. Siquidem pugnæ naualis hæc Græcorum cum Græcis
maxima omniū extitit, quæ ad hunc diē fuere, nauium nūero. Corinthii posteaquam
Corcyrēses ad terram usq; sunt persequuti, ad naufragia sua cæsosq; reuersi sunt, ac ple
rosque nacti, ut ad Sybota cōportarent, ubi Barbarorū exercitus, qui erat in terra ipsis
auxilia tulerat. Est aūt desertus Sybota portus Thesprotidis. His actis frequētibus rur *Sybota.*
sus tēdunt in Corcyrenses, illisis nauibus, quæ agi poterant, et quæcunq; reliquæ erāt,
unà cū Atticis & ipsi cōtra dirigunt, timentes ne in suam oram descendere conarent.
Et iam serum diei erat, ac pæana sunt canere orsi, tanquam in eos inuaderent, cum Co *Pæana cantare*
rinthij repente remos inhibere cœperunt, conspectis uiginti nauibus Atheniēsium ue
nientibus, quas post decē priores subsidio miserant, Atheniēses ueriti id, qđ acciderat,
ne Corcyrenses superarētur, ne'ue decem naues suæ pauciores essent, quàm ut eos tuta
rētur. His igit prospectis Corinthij, suspicatiq; Athenis uenire, nō quot cernebant, sed
plures sensim retro abierunt. Porro Corcyrēses cum Atticas naues nō uiderent, minus
enim ipsis erat apertus illaꝝ aduētus, mirabant Corinthios ire ⸗cæsim, donec quidam *πρύμναν*
cernētes dixerunt, naues illæ huc tendūt. Tunc et ipsi abierunt. Iam enī noctis tenebræ *κρουομένους*
erāt, & Corinthij abeūtes dissociati sunt. Ita utriq; dirēpti, pugnaq; usq; ad noctē extra
cta, Corcyrēsibus apud Leucimnam castra habētibus. Ipsæ uiginti naues Athenis pro
fectæ, quibus præerant Glaucon Leagri, & Andocides Leogori filius, ꝑ occisos & nau *Glaucon &*
fragia ductæ subierunt castra, nō multo pòst, quàm conspectæ sunt Corcyrēsibus: erat *Andocides na*
enī nox: metuentibus ne hostiles essent, postea cognitæ admissæ sunt. Postero die egres *uium præfecti*
sæ triginta Atticæ naues, & Corcyrensium quæcunq; nauigationi idoneæ erant, uela
faciunt in portum, qui est in Sybotis, ubi stationem Corinthij habebant, animo cogno
scēdi an nauali prælio certaturi essent. Illi à terra soluētes, altumq; capessentes instru
cti quiescebāt, nō incepturi sua sponte certamen, cum uiderēt accessisse naues Atheniē
sium integras, & sibi multa dura accidisse, tum circa captiuorū custodiam, quos in ma
nibus haberēt, tum penuriam instruēdarum nauiū in loco deserto. Itaq; magis specta
bant, quà se domum reciperēt, timentes ne rupta Atheniēses fœdera existimantes, quo
niam ad manum uenissent, se illinc nauigare nō sinerēt. Igitur placitum est eis impo
sitos in actuarium nauigium, sine caduceo ad Atheniēses præmittere tētandi gratia, ꝑ
quos talia dixere: Iniurii Atheniēses estis, bellum incipiētes, fœderaq; rumpētes, *Pelopōnensiū*
qui nobis hostes nostros ulciscentibus impedimento estis, cōtra ferētes arma. Quod si *concio.*
uobis constitutū est nos prohibere, quo minus in Corcyrēses, alio'ue si quò libeat naui
gemus, & fœdera rūpitis, nos capite primos, pro hostibusq; utamini: & Corinthij qui
dem talia dixerunt. Corcyrēsium uero quicunq; audierunt, exclamant, ut protinus
capiantur trucidenturq;: Atheniēses aūt hūc in modum respōderunt: Neq; bellum
incipimus uiri Pelopōnenses, neq; fœdera rumpimus, sed istis socijs Corcyrēsibus auxi *Athen. concio*
lio uenimus. Quod si usquam aliò nauigare libet, nauigetis licet: Sin aduersus Corcy
rēses aliquem'ue illorum locū nauigabitis, nō negligemus quoad poterimus. Hæc
cùm Atheniēses respōdissent, Corinthij se ad discedēdum domum accinxerūt, simulq;
trophæum apud Sybota in cōtinente statuerūt. Corcyrēses naufragia mortuosq;, quæ
æstus ac uētus nocte exortus passim dispulerāt, ad ipsos delata, ut quodq; eiectum erat,
sustulerūt, ac trophæū in insula Sybotis è regiōe statuerunt, ueluti uictores. Hac utrin
que ratione uictoriam sibi uindicantes: Corinthij quidem ꝙ ad noctem usque superas
sent, ita ut naufragia plurima mortuosq; receperint, captiuoꝝ nō minꝰ mille habētes,
depressis nauibus circiter septuaginta, trophæum statuerūt. Corcyrēses aūt, ꝙ trigin
ta ferme naues illorum corrupissent, & superueniētibus Athenēsibus naufragia circa
se, mortuosq; legissent, quodq; pridie Corinthij ⸗cæsum eūtes pugnam detrectassent,
cōspectis Atticis nauibus, neq; uenıētibus occurrissent ex Sybotis, ob hæc statuerunt
trophæum. Ita utriq; se interpretabant uicisse. Corinthij illinc domū nauigantes, Ana *Anactorium.*

ctoriũ, quod est in ore sinus Ambraciȷ, ceperũt fraude. Erat eñ illis cõmune cũ Corcy
rensibus, positisq; in eo Corinthȷs incolis, domum reuerterunt. Et Corcyrensiũ octin
gentos q serui erant uendiderunt, ducẽtos quinquaginta asseruarunt uinctos, magna
adhibita cura, ut per illos repetita Corcyra potirentur. quorum plerique erant potẽtis
simi ciuitatis. Sic igitur Corcyra bello defuncta est aduersus Corĩthios, & ab ea naues
Atheniensium recesserunt. Hæc prima Corinthiis extitit belli causa aduersus Athe-
nienses, ꝙ contra se fœderatos pro Corcyrensibus dimicassent. Post hæc statim cõ
tigit, has fieri Atheniensibus Peloponnensibusq; simultates ad bellum mouendum.
Nam Corinthȷs ut Athenienses ulciscerentur elaborantibus, suspicantes ipsi Atheniẽ
ses eoꝝ inimicitiam Potidæenses, qui ad Isthmũ Palenes incolunt, Corinthiorum co-
loniam socios suosq; uectigales, iubent murum Palenẽ uersus demoliri, obsidesq; da-
re atq; opifices eiicere, nec in posterum admittere, quos Corinthii quotãnis mittebant,
Perdicca Alexandri filius. ueriti ne à Perdicca Corinthiisq; sollicitati deficerent, & alios in Thracia socios ad de-
fectionem traherent. Hæc Athenienses statim post nauale ad Corcyram prælium apũ
Potidæenses præpararũt. Nam & Corinthii odium præ se ferebant, & Perdiccas Ale
xandri filius, Macedonum rex erat hostis, cum socius antea atq; amicus fuisset. Ideo au
Philippus. tem hostis, ꝙ cum Philippo fratre suo, & Derda, aduersus se communiter bellum gerẽ
Derda. tibus, societatem fecissent. Eoq; timens misit Lacedæmona, atq; egit ut illis bellũ esset
Potidæenses. cum Peloponnẽsibus. Corinthiosq; sibi conciliauit, Potidææ abalienandæ gratia. Ad
Bottiæi. hæc, sermones habuit cum Chalcidensibus Thraciæ & Bottiæis de rebellando, existi
mans si has finitimas ciuitates haberet socias, fore ut facile cũ illis gereret bellũ. Quæ
intelligentes Athenienses ciuitatũq; defectionem uolentes occupare, mittebant enim
in illius terram triginta naues ac mille pedites Archestrato Lycomedis filio, cũ decem
aliis ꝑfecto, mandant ipsis præfectis obsides à Potidæẽsibus sumant, muꝝ demoliant,
proximaꝝ urbiũ custodiã gerant, ne desciscant. At uero Potidæẽses missis ad Atheniẽ
ses legatis, si forte persuadeãt, ne quid apud se noui agatur, ꝓfecti etiam cũ Corinthiis
Lacedæmona egerunt, ut illi pararẽt si opus foret defensionẽ. Vbi uero ab Atheniensi
bus diu opera cõsumpta, nihil impetrant, sed naues quæ in Macedoniã, itemq; in ipsos
mittebantur, profectæ sunt, simulq; quæstores Lacedæmoniorum polliciti, si Atheniẽ
ses aduersus Potidæam irent, se Atticam inuasuros, tunc demum defecerũt, cum Chal
chidensibus ac Bottiæis cõmuniter coniurati. Perdiccas quoq; Chalcidensibus persua
Olynthus. sit, ut relictis maritimis urbibus atq; excisis, migrarẽt Olynthum, unamq; hanc urbem
Mygdonia. ualidam facerẽt. Atque his qui suã terram relinquebant, Mygdoniam, quæ circa Bol-
Bolben palus. ben paludem est, dedit incolendam, quoad foret cum Atheniensibus debellatũ. Et illi
quidem suas urbes demoliti migrauerunt, ad bellumq; sese parauerunt. At ubi triginta
Atheniensium naues in Thraciam uenientes acceperunt, Potidæam aliasq; ciuitates de
fecisse, duces nõ existimantes se præsentibus cũ copiis posse gerere bellũ, aduersus Per
diccam, & ciuitates quæ defecissent, in Macedoniam quó primum missi fuerant cõuer
tuntur, congressiq; cum hostibus Philippo & fratribus Derdi, qui ex montanis eũ ex-
ercitu superuenerant. Interea Corinthii cũ Potidæa desciuisset, & Atticæ naues circa
Macedoniam agerent, timentes illi oppido, ac domesticum existimantes periculũ, mit-
tunt ex suis uolũtarios, & ex aliis Peloponnẽsibus mercede adductos mille sexcentos,
Aristeus Adimanti filius. cum iustis oẽs armis, & quadringẽtos leuiter armatos duce Aristeo Adimanti filio,
cuius propter gratiam nõ parum multi ex Corintho milites ultro comitatũ præstite-
Callias Calliadi filius. runt. Fuerat eñ semper Potidæensiũ studiosus. Peruenerũtq; in Thraciam septuagesi-
mo die quàm Potidæa defecerat. Affert autẽ repente Atheniensibus nuntius de ciuita
tum defectione, qui ut cognouerũt etiam alios cũ Aristeo accessisse, mittunt eò ex suis
duo milia peditum, ac naues quadraginta, duce Callia Calliadi filio, cum quatuor col
legis. Qui profecti Macedoniã, offendunt mille priores iam Therma potitos, Pydnãq;
oppugnantes, Eam & ipsi obsidentes oppugnauerunt, sed postea pacificati cum Per-

dicca, & necessaria societate inita, qđ eos urgeret Potidæa & Aristei aduẽtus, soluerũt
ex Macedonia: cũq; Berrœam uenissent, & id oppidũ conati prius, expugnare nequis *Berrœa.*
sent, illinc itinere terrestri Potidæam perrexerunt, tria milia peditum sui corporis, præ
ter multos sociorum, equites'que Macedonum sexcentos, cum Philippo Pausaniaq;,
ac nauibus septuaginta terram legentibus, paulumq; præeuntibus, tertio die Gigonũ *Gigonum.*
peruenerunt, castra'que posuerunt. Potidæenses & qui cum Aristeo erant Pelopon-
nenses aduẽtum Atheniensiũ expectantes, castra habebant ante Olynthum in Isthmo,
mercatumq; extra urbem agebant. Itaque socij Aristeum cuncti peditatus ducem de-
legerunt, Perdiccam equitatus. Nam protinus defecit iterum ab Atheniensibus, atque
à Potidæensibus stetit, Iolao pro se duce substituto. Erat autem Aristei consilium cum *Iolaus.*
exercitu, quem secum habebat, excipere Athenienses si aggrederentur. Chalciden-
ses uero & socios qui extra Ihstmum, equites'que ducẽtos, qui cum Perdicca erant, in
tra Olynthum manere: & cum in eum tenderent Athenienses, auxilio uenire à tergo
hostis, eum in medio clausuros. Callias Atheniensium dux ac collegæ, Macedonum
equites, paucosq; sociorum Olynthum mittũt, illinc auxilium ferri prohibituros. Ipsi
motis castris Potidæam tendunt, progressiq; usque ad Isthmum, ubi uident hostem se
se ad bellum parantem, ex aduerso aciem & ipsi instruũt, nec multo pòst confligunt:
& ipsum quidem Aristei cornu, & quicunque circa illum erant, ex Corinthijs cæte-
ris'que bellatores, auerterunt oppositum cornu: perrumpentesq; longe persecuti
sunt. Reliquus exercitus Potidæensium Peloponnensium'que ab Atheniensibus su-
peratus est, & usque ad muros fugatus. Rediens Aristeus à persecutione ut uidit alte
rum exercitum uictum, hæsitabat, utrò tendens periclitaretur Olynthũ'm ne, an Po
tidæam. Visum est igitur coactis, qui secum erant, Potidæam, ut in propinquissi-
mum oppidum cursu contendere, perq; mare inter muros & saxa, quæ ad arcendas un
das mari obiecta erant, multis missilibus iactis ægre euasit, paucis amissis, plerisque sal-
uis. At qui ex Olyntho auxiliares Potidæẽsium erant (abest autem Olynthus sexagin *Olynthi situs*
ta ferme stadijs, sita edito in loco) ubi pugna commissa est, & signa sublata, paululum
progressi sunt, ut opem laturi, & Macedones equites aciem opposuere tanquam inhi-
bituri. At postquã repente uictoria penes Athenienses fuit, signaq; reuulsa, rursus ad
muros sese receperunt, & Macedones ad Athenienses, ita equites neutris affuerunt. Post
pugnam Athenienses trophæum statuerunt, mortuos'que ex iure Potidæensibus red-
diderunt. Cecidit ex Potidæensibus, socijs'que paulominus trecenti: Ex Atheniensi- *Calliæ interit9*
bus centum quinquaginta, & Callias dux. Mox'que Athenienses murum qui spectat
Isthmum uallo cinxerunt, ubi & præsidium imposuerunt. Nam Palenen uersus mu-
rus non erat. Non enim se suffecturos arbitrabantur tueri Isthmum, & ad Palenẽ trãs
gressos murum ducere, uerentes ne se diductos inuaderent Potidæenses ac socij. Cũq;
accepissent, qui Athenis erant, Palenen non esse muris circundatam, post aliquantum
temporis mittunt ex suis mille sexcentos pedites, duce Phormione Asopii filio, qui Pa *Phormio.*
lenen petens ex Aphite egressus admouebat exercitum Potidææ, paulatim procedẽs,
simulq; agros uastans, tandem'que nemine prodeunte in pugnam, muro Palenen cin
xit. Atque ita Potidæa iam utrinque uehementer oppugnabatur, necnon à mari infe-
stabat nauibus, urbe uallata. Aristeus nullam spem salutis habens, nisi quod ex Pelo-
ponneso aut aliud inopinatum cõtingeret, suadebat ut præter quinquaginta, quorum
ipse unus uolebat esse, cæteri obseruato uento nauibus abirent, quo diutius suppete-
ret res frumentaria. Vbi non persuadet, ut quæ in rem erant appararet, utq; exterius
negotia optime haberent, enauigauit, deceptis Atheniensium custodibus: Manensq;
apud Chalcidenses, illis socijs cum alia prælia fecit, tum permultos Sermyliorum, lo-
catis ante urbem insidijs, occidit. Etiam cum Peloponnensibus egit, ut aliquid subsidij *Belli Pelopon*
mitteretur. Post Potidæam muro circũdatam, Phormio mille sexcentos habens, Chal *nesiaci causa.*
cidicam plagam Botticamq; oppugnauit, quædam etiam castella cepit, atq; hæ sube-

rant causæ mutuo succensendi Atheniensibus Peloponnensibusꝗ, Corinthijs quidem quod Potidæam ipsorum coloniam Corinthios'que uiros ac Pelopõnenses, qui in ea erant oppugnarent: Atheniensibus autē, quod ciuitatem sociam sibi'que uectigalem ad defectionem induxissent, & ex prouiso uenientes, pro Potidæensibus cū ipsis dimicassent. Nondum tamen bellum usquequaque conflatum erat, sed habebat aliquid laxamenti, separatim enim hæc Corinthij egerant. Iidem cum oppugnaretur Potidæa nunquā quieuerunt, cum de ciuibus suis, tum de oppido solliciti: orarunt socios, ut Lacedæmona irent, & ipsi uenientes contra Athenienses uociferabant, quod fœderum ruptores & in Peloponnesum iniurij essent. Aeginetæ quoꝗ non illi quidem palam legatione missa, sed clàm non minimum cum istis ad mouendum bellum incumbebant, dicentes non esse sui sciuris ex fœdere. Lacedæmonii coacto concilio, cohortati si quis sociorum alius'ue quis accepisset ab Atheniensibus iniuriam, ex more dicere iusserūt. Et procedentes, alij fere omnes, itemꝗ Megarenses accusationibus usi sunt, demonstrantes cum alia non pauca, quæ succēserent, tum uero quod sibi præter fœdera interdictum esset sub Atheniēsium imperio, portubus & terræ Atticæ mercato. Nouissimi Corinthij permissis alijs prius acuere Lacedæmonios, processerunt, atꝗ ita uerba fecerunt:

Oratio Corinthiorum apud Lacedæmonios.

Fides uestra Lacedæmonii, quam inter uos publice priuatimꝗ seruatis facit, ut nobis alij, si quid in uos dixerimus, fidem non habeant. Et in quo uobis sapitis, in eo circa exteriores magis desipitis: quippe qui nobis sæpenumero prædicentibus ac prædicantibus apud uos, quomodo nos læsuri forent Athenienses, nunquam tamen auscultare uoluistis, quæ docebamus, sed potius ea dici suspicabamini, propter priuatas, quæ nobiscum erant cum illis, simultates. Ideoꝗ non priusquam læderemur, sed postquam læsi sumus, socios uocandos putastis, apud quos æquum est, quo plus criminum habemus, quæ obijciamus, & ab Atheniensibus læsi, & à uobis neglecti, eo plus uerborum faciamus. Quod si aliqua ratione non manifestarii forēt ij, qui Græciam uexant, opus erat, ut planum faceremus apud nescientes. Nunc quid attinet longa uti oratione cū cernatis ab Atheniēsibus alios in seruitutem redactos, alijs insidias tendi, & præcipue qui nostri sunt socii, & olim iam ad bellum, si quando bellum sibi inferretur, illos se instruere. Non enim Corcyram præreptam nobis tenerent, neque Potidæam oppugnarent: quarum urbium altera accommodatissima est ad prouinciam Thraciam obtinendam, altera maximam Peloponnensibus classem præstabat. Cuius rei culpa penes uos est, qui tunc primum permisistis eos post bellum Medicum reficere urbem, mox etiam longos muros extruere, iam inde ad hanc diem assidue priuantes libertate non modo socios suos, sed iam etiam nostros. tametsi non tam is, qui redigit alium in seruitutem, quàm is, qui cum possit hoc prohibere cõtemnit, id facere existimandus est, utique si præclarum præ se ferat titulum, Græciæ in libertatem afferendæ. At nunc uix tandem congregati sumus, ac ne sic quidem ista pro manifestis habentes, quos oportebat, nō an iniuriam acceperimus, discutere amplius, sed quo pacto illam ulcisceremur. Nam Athenienses ad iniuriam faciendam non inconsulto, aduersus nos nondum ista intelligentes, nec tardi ueniunt. Nec nos fallit, qua uia in nos illi paulatim progrediūtur ulterius, arbitrantes se latere, ne uos id sentiatis, min⁹ idcirco audēt: enixius ausuri, ubi uos hoc sentientes, tamē negligere cognouerint. Soli enī uos Græcorū Lacedæmonij tenetis otium, non uim ui ab aliquo, sed tarditate repellentes, soliꝗ uires hostiū nō cum incipiūt, sed cum duplicatæ sunt perditum itis. Et dicebatis uos esse in tuto, fortius loquentes, quàm pro rei ueritate. Nam & ipsi scimus Medum ab extremo terrarū prius in Peloponnesum peruenisse, q̃ à uobis pro dignitate occurreret, & nūc Athenienses, nō longinquos ut ille erat, sed uicinos negligitis. & inuadētibus resistere mauultis, q̃ inuadere, & cū multo q̃ antea fortioribus dimicando incerta fortunæ subire. cum sciatis & Barbarū ipsum magis aduersis casibus, & Athenienses dū nobiscū belligerarūt

potius crebris erroribus suis, quàm nostra ultione fuisse superatos, eo'que nonnullos
aliquando quod imparati essent, spe uestri fretos in exitium deuenisse. Neque aliquis
uestrum hæc dici à nobis existimet odio magis, quàm querela. Nam querela quidem
est amicorum, de amicis officio non fungentibus. Accusatio autem est de hostibus, qui *Querela.*
iniuria affecerũt. Et sane si qui alij sunt, q uobis dedecori sunt indefensi, nos ut arbitra *Accusatio.*
mur ij sumus, qui præsertim de magnis adeo rebus dimicemus, quarum nullum uos
sensum nobis habere uidemini, nec unquam considerare, quibusnam cum hominibus
res est. Atheniensibus eisdem prorsus aduersariis uestris, ac nouarum rerum studio-
sis, & tum ad excogitandum, tum ad ea, quæ sentiunt exequenda, uelocibus. At uos ea
quæ possidetis conseruare contenti, nihil admodum ad excogitandum, ac ne ad neces-
saria quidem exequẽda sufficitis. At hæc illis quidem adest maior, quàm pro uiribus
audacia, maiore hominũ opinionem pericula subeuntibus, etiam inter asperrima quæ-
que bene sperantibus. Vos autem & ad agendum infra uires animosi, tutis etiam
consiliis diffidentes, & difficultatibus nunquam uos ereptum iri arbitramini. Præter-
ea illi impigri, uos pigri; illi peregre degentes, uos domi desides. Opinantur enim se
lucrifacere absentiam suam. Vos dum alios inuaditis, res domesticas absumi putatis,
illi superato hoste, longius progrediuntur, superati uel minimum animo consternan-
tur. Quinetiam in defendenda urbe ministerio alienissimorum quoq; utuntur, sed con
silio tamen intimorum. Nisi cogitata cõfecerint, de rebus domesticis deperire, & quæ
inuadendo obtinuerũt, parua præ illis esse, quæ animo agitant, existimantes: & si quid
irrita spe tentauerint, noua rursus spe amissa reparantes. Soli enim omnium pariter ha
bent ac sperant ea, quæ destinauerunt. Tanta est eorum in aggrediendis, quæ animo cõ
stituerunt celeritas. Atque in omnibus his per labores atque pericula, æuum omne cõ *Athe. ingenia*
terunt, rebus partis uel minimum fruentes, studio assidue acquirendi, non dies festos
esse, non aliud quippiam putantes, nisi conficere quæ expediunt, nec minus damno-
sam esse quietẽ desidẽ, q̃ operam laboriosam. Vsqueadeo (ut breui complectar) si qs
dicat illos hoc ingenio natos eẽ, ut neq; ipsi queant, neq; alios sinant, qescere, is recte di
xerit. Hac itaque tali ciuitate uobis aduersaria Lacedæmonii cunctamini, censetisq; ijs
demum hominibus plerunq; quietem sufficere, qui quæ ad apparatum pertinẽt, pro
be exequuntur, præ se ferentes eos se animo esse, ut si quis lacesserit, cessuri non sint, ita
uos ut non lædere alios, sic ne ipsi lædamini, uim propulsare, in hoc colitis æquitatem.
Quod uix cõsequeremini, uel si similis uobis uicina ciuitas esset. Nunc autem id quod
iam etiam ostendimus, priscis moribus agitis aduersus Athenienses. Atqui necessari-
um est, assidue ueluti artis alicuius, ut recentissima quæque euincant, & ciuitati tran-
quillæ optimum, non immutari instituta. At ea quæ ab alia urgetur, ad multa se con-
ferre debet, & multa artificia machinari. Ideo'que Athenienses propter multam ex-
perientiam, multo quàm nos magis student rebus innouandis. Hactenus uestra tardi-
tas progressa finem faciat, & iam cum aliis, tum uero Potidæatis, quemadmodum re-
cepistis, opem feratis, maturrime Atticam inuadentes, ne uiros uobis amicos, atque co
gnatos inimicissimis prodatis, ne'ue nos cæteros cogatis præ desperatiõe, ad aliam nos
aliquã societatẽ cõuertere, nihil profecto iniuste acturos, aut erga deos iurauimus, aut
erga hoĩes qui ista sentient. Nõ enim qui destituti ad alios se cõferunt, fœdifragi sunt,
sed qui coniuratis suis auxilia denegant, ad quæ auxilia præbenda, si prompto fueritis
animo, permanebim⁹. Alioqui scelestè faceremus, nec alios, quàm uos estis magis pro
pensos, inueniremus. De his uos probe consuletis, detis'que operam ne Peloponne-
so cum minori dignitate præsideatis, quàm cum quanta partes eam uobis tradiderunt.

Et hæc quidem Corinthii dixerunt. Aderat autem Lacedæmone iam antea Athe
niẽsium legatio, aliorum negotiorum causa. Qui cum hæc uerba cognouissent, uisum
est eis è dignitate sua esse Lacedæmonios adire, nihil purgaturos eorum quæ ciuitates
crimini darent, sed ostensuros in uniuersum non esse illis festinatò decernẽdum, sed im

pensius considerandum. Necnon se in animo habere, quantum sua ciuitas polleret significare, tum redigendo in memoriam senibus quæ nossent, tum commemorando iunioribus, quorum inexperti essent, sperantes fore ut cum audissent, propensiores essent ad quiescẽdum, quàm ad bellum mouendum. Aditis igitur Lacedæmoniis dixerunt, uelle se ad multitudinem eorum habere orationem, nisi quid prohiberet. Illis iubentibus, Athenienses processerunt, atque in hunc modum locuti sunt:

Oratio Atheniẽsium apud Lacedæmonios.

EQuidem non ad disceptandum, nos cum sociis nostris legati uenimus, sed ad alia transigenda à ciuitate missi. Verum cognita non exigua aduersus nostram, aliarum ciuitatum querela, processimus: non criminibus responsuri (neque enim iudices uos aut nostri aut istorum estis, apud quos habeatur oratio) sed ne uos ad sociis credendum faciles, de rebus magnis deterius consulatis, simul quia uolumus de rationibus nostris omnibus quo pacto se habeant, uos facere certiores, neque ea quæ tenemus improbe obtẽta, & nostram ciuitatem magni pretii esse. Et peruetusta quidem illa quid attinet repetere, quorum magis fama testis est apud audientes, quàm aspectus? At gesta bello Medico & quæcsique ipsi nouistis, & si propter uulgus magis sunt assidue prædicanda, tamen commemorari necesse est. Quæ dum gessimus, si cum periculo, & ex utilitate cõmuni gessimus, cuius uos participes extitistis, non est ab eorum prorsus mentione cessandum. Quæ non magis purgandi nos gratia dicentur, quàm testificandi demonstrandi'que aduersus qualem ciuitatem non bene uobis consulendo, uos bellum suscipiatis. Etenim præ nobis ferimus nos solos in Marathone aduersus Barbarum periculis obuiam isse. Cui rursus reuerso, cum impares terrestri certamine essemus, conscensis uniuersi nauibus ad Salaminem pugna nauali confliximus. quæ res præstitit, ne ille Peloponnesum præ nauigando oppidatim expugnaret, cum non possent ciuitates uestræ contra ingentẽ classem sibi mutuo auxilio eẽ. Atq; huius rei Barbarus ipse maximum testimonium perhibuit, qui classe uictus, tanquam nunquam amplius futura sibi pari potentia, properato cum maiore copiarum parte abscessit. Ex quo tali facto cũ patuisset plane res Græciæ classe cõstare, tria nos in id utilissima cõtulimus, [illegible] pluriũ nauiũ nũerum, ducẽ solertissimũ uiҩ, exertissimam animi alacritatẽ. Naues quidẽ ad quadringẽtas, paulominus duas toti⁹ classis partes. Ducẽ uero Themistoclẽ q̃ pcipuus autor extitit, ut pugna naualis fieret inter angustias, res pculdubio statui Græciæ salutifera, quo noĩe uos cũ singulari honore psecuti estis, præ externis oĩbus, q̃ ad uos uenissent. Alacritatẽ aũt eamq; pstantissimã declarauimus, q̃ cũ terra iuuaremur à nemine, iam cæteris ad nos usq; redactis in seruitutẽ statuimus, urbẽ eẽ deserẽdam, rẽ familiarẽ destruendam, nõ sicut cæteri socii societatẽ deserentes, neq; dispersi, qui nullo sociis usui fuissemus, sed conscensis nauibus, discrimina adeuntes, nec uobis, quod antea non tulissetis opem succensentes. Itaque profitemur non minus esse de uobis nos meritos, quàm ut hoc à uobis impetremus. Nam uos quidem exhabitatis urbibus proficiscentes, post quam timere cœpistis, ut eas in posterum habitaretis, pro uobis multo plus, quàm pro nobis auxilio uenistis, ideo'que cum iam salui fuimus, amplius non affuistis. Nos autem ab urbe ubi nulla iam ciuitas erat profecti, pro hac ipsa quæ exigua spe erat, periculis nos cõmittẽtes, et uobis ex parte, et nobis saluti fuimus. Qui si ad Medum transissemus, metu subacti, quemadmodum terræ suæ timentes, aut non ausi postea fuissemus classem conscendere, tanquam deplorati, nihil sane oportuisset, iam nos non satis nauium habentes, classe pugnare, res'que sine certamine ad uotum hosti cessisset. Quapropter digni sumus Lacedæmonii illius nostræ generositatis, & prudentiæ gratia, qui principatu quem habemus potiamur, non ita multum Græcis inuidioso: quippe quem non ui sumus adepti, sed tum uobis reliquias Barbari persequi recusantibus: tum sociis, qui nos adierunt precantibus, ut sibi præessemus. Quo ex facto coacti primum sumus illum hucusque propagare, præcipue timoris,

deinde honoris, postremo utilitatis gratia. Neque amplius uidetur tum nobis esse, ut cum multis simus inuisi, nonnullos'que qui iam defecerant, subegerimus, uobis quoque non perinde amicis, sed in suspicionem adductis ac discordantibus, intermissa industria periclitemur: nanque qui à nobis, ij ad uos deficerent. Nec inuidiosum est aliquem qui in summum periculum deducatur, consulere utilitatibus suis, quoniam uos quoque Lacedæmonii ciuitatibus, quæ sunt in Peloponneso, ad uestram utilitatem constitutis præestis. Enimuero si imperio, quod obtinuistis, hactenus perseuerassetis, si fuissetis inuisi, quemadmodum nos, utpote quod probe scimus non minus quàm nos in socios seueri, cogeremini'que aut imperiose damnari, aut uestri periculum adire. Ita nec nos indignam fecimus rem, neque à moribus humanis abhorrentem, si traditum nobis imperium suscepimus, nec id deponimus maximis rebus coacti, dignitate, metu, & utilitate. Talis facti, nequaquam primi autores, quod semper factitatum est, ut imbecillior à potentiore coerceretur, quod'que ut nos faciamus, & nostra opinione digni sumus, & uobis uidemur, eatenus sectati utilitatem, quatenus iustitiæ ratio permisit. Quam rationem nemo unquam ita utilitati præposuit, ut oblatam sibi occasionem, plus aliquid ui adipiscendi prætermitteret. Digniq; illi sunt laude, qui humana natura usi, ad alijs imperandum benigniores extiterunt, quàm ipsum imperiũ tulit. In quo quã modeste nos geramus, illi ut arbitramur, maxime ostenderent, si qui hoc imperium acciperent. Quanquam ex nostra lenitate (qđ indignum est) plus dedecoris assequimur, quàm laudis. siquidem quod in rebus contrahendis & in iudiciis æquo iure nos atque illi utuntur, quod nobis contumeliosum est, tamen litigiosi putamur: neq; eoꝝ quispiam cõsiderat, alios quoscunque qui rerũ potiuntur, quorum ut quisque se minime lenem præbet erga subiectos, ita minime ab illis uituperatur. Vi enim cum obnoxiis, non iudicio sibi agendum putant. At nostri socii consuetudine nobiscum ex æquo agendi, si quid uel quantulumcunque sibi detractum est, uerbo facto'ue propter rationem imperii, quod opinione ipsorũ detractum non oportuit, non habent gratiam de pluri non erepto sibi, sed illud modicum deesse grauius ferunt, quàm si ab Initio secum non iure, sed aperte rapaciter egissemus. Tunc enim isti hiscere quidẽ cõtra nos ausi fuissent, tanquam fas non foret imbecilliori detrectare imperia superioris. Atque ij homines indignari potius solent, quibus iniuria infertur, si ipsis credimus, quàm quibus uis. Nam fraudare quidem alium, significat illic esse iuris æquabilitatem: Cogere uero, illic esse superiorem. Eoq; cum atrociora sub Medo paterentur, tolerabant, eisdem nunc nostrum imperium durũ uidetur, neq; immerito. Semper enĩ subditi p̃senti grauant̃ impio. Quin uos si euerso dominatu nostro ipsi dominaremini, iam beneuolentia, quam metu nostri contraxistis, in maleuolentiã mutaretur. Et quæ tunc ad breue tempus, cum aduersus Medos præfuistis, declarastis, eisdem similia agnosceretis. Vestra enim instituta ac leges cũ aliis non communicatis. præterea quisquis à uobis dux mittitur, is neq; eisdem quibus antea moribus, neq; quibus reliqua Græcia utitur. Quapropter tanq̃ de rebus non exiguis diu deliberate, neq; alienis consiliis criminationibusq; fidem habentes, domesticũ laborem præeligatis, atque huius belli incertũ quantũ sit, priusquam ingrediamini considerate. Belli enĩ diuturnitas solet plerasq; res fortuitis obijcere. A quib[9] fortuitis utriq; æqualiter absumus, incertũ utri magis in periculo futuri. Qui cupide bella ineũt prius in negotiis uersantur, quæ posteriora consiliis esse debeant. Iidem cũ aduenit calamitas, tunc ad rationẽ sese cõferunt. Cui culpæ, cũ neq; nos ullo pacto affines simus, neq; uos esse uideamus, prædicimus dum integrum utrisque est bene consultare, ne fœdera rumpatis, neque iusiurandum præuaricemini, sed controuersias nostras ex conuentis dirimamus. Alioqui deos, quos iurauimus testamur, nos bellum propulsaturos eatenus, quatenus uos eius autores prouocaueritis. Hæc Athenienses. Postquam audierunt Lacedæmonij sociorum querelas aduersus Athenienses, & quæ Athenienses dixerunt, submotis

Suis queq; cõmodis studere par esse.

omnibus, apud se ipsos de rebus præsentibus cõsultauerunt, & plurimi in idem conue nere sententiæ, iam iniuste agere Athenienses, & quam primum bello ulciscẽdos. Pro cedens autem Archidamus eorum rex, & solers habitus & modestus, ita uerba facit:

Oratio Archidami regis apud Lacedæmonios.

MVltorum iam bellorum Lacedæmonii & ipse sum expertus, & tales esse scio ex uobis, qui ætatis eiusdem sunt, ut neq; per imperitiam quis, id quod multis contingit, bellum concupiscat, neq; ipsum expedire ac tutum esse existimet. Hocau tem quo de nunc agimus, si quis sagaciter ratiocinetur, non inter minima habendum esse comperieris. Nam aduersus quidem Peloponnenses atque finitimos, nostræ ui res pares sunt, cum possimus contra singulos arma circunferre: aduersus autem uiros qui procul incolunt, qui'que rei maritimæ sunt expertissimi, ac cæteris rebus omni bus præclarissime muniti, diuitijs, & priuatis, & publicis, classe, equitatu, armis, homi num copia, quanta in Græcia nusquam est alibi, duntaxat uno in loco: prætereа soci is multis tributariis, quo tandem modo bellum debemus sumere? & qua freti re, cum simus imparati illos inuadere? An classe? at ea inferiores sumus, cui instruen dæ si operam impendamus, ut pares simus, tempore opus est. An pecunia? at ista multo etiam sumus inferiores. Quam neque in publico habemus, neque unde prom pte ex priuato conferamus. Confidat forsitan aliquis, quod & armis eos & hominum multitudine antecellimus, ut terram eorum peragrantes, uastare possimus. Atqui re liquum terræ quod habent, permultum, & quibus indigebunt ea mari importabunt. Quod si eorum socios ad defectionem sollicitabimus, oportebit nos illis classe ferre auxilium, maiore ex parte insulanis. Itaque quodnam erit nostrum bellum, qui nisi aut nauibus superauimus, aut prouentus, unde classem alunt, præripuerimus, plura de nostris simus destructuri. Quanquam ne deponere quidem bellum postea fuerit decorum, præsertim si illius nos mouendi potius autores fuisse uideamur. Neque ue ro spe illa subleuemur cito debellandi, si agrum eorum peruastemus, cum timeam ma gis ne bellum liberis nostris relinquamus. Neque credibile est, Athenienses eo spiri tus habere, ut aut propter agrum uastatũ inducantur ad seruiendũ, aut bello perter reantur, tanquam inexperti bellandi. Neque rursus ita desipio, ut nos iubeam sinere ab illis lædi socios uestros, nec castigare insidiantes, sed nondum ad arma prorumpe re, uerum mittere ad eos expostulatum, neque bellum ualde ostendentes, neque tan quam sine bello talia permissuri. Et interea nostra ipsorum apparare sociorum pro uentu, tum Græcorum tum Barbarorum, sic unde uirium aliquid, uel ad classem, uel ad rem pecuniariam asciscemus. Extra inuidiam est, quibuscunque tenduntur insi diæ, quemadmodum nobis ab Atheniensibus eos asciscendis, non Græcis modo, ue rumetiam Barbaris saluti suæ consulere, tamen e nostris rebus copiæ suppeditabun tur. Quod si legatos nostros exaudierint, optimũ fuerit: Sin minus, duorum trium'ue annorum spatio, nos iam melius muniti, bellum illis inferemus. Qui cernentes iam nostrum apparatum, cum'que congruere cum uerbis, quibus ista significauimus, ma gis concedant utique illæsum adhuc agrum habentes, & de bonis præsentibus non dum ab hoste corruptis deliberantes. Nihil enim aliud ipsorum agrum puteris esse, quàm obsidem, cum eum obtinent, atque eo magis, quo melius excolitur, cui quam plurimum parcere debemus, nec ad desperationem cõpulsos illos inexpugnabiles red dere. Si enim nondum apparati sociorum accusationibus inducti eum uastemus, uide te ne deformius atque damnosius Peloponneso consulamus. Quoniam accusationes & publicæ & priuatæ extingui possunt, bellum autẽ quod priuatorum causa sumit ab uniuersis, incertum quonam sit euasurum, non facile deponitur cum decore. Quod ne cui uideatur ignauiæ dandũ, multas urbes aduersus unam non cõtinuo suscipere, sunt & illis sui socii, nõ pauciores, quàm nobis, & ij stipendiarii, & bellũ fere nõ magis sta

ope atmorum quàm sumptibus, per quos utilia sunt arma, præsertim hominibus mediterraneis aduersus maritimos. Quare demus operam prius, ut suppetant sumptus, non sociorum uerbis efferamur, qui certe ut plus causæ in utram partem res cadet, habebimus, ita per quietem utrò sit res casura prouidebimus. Nec uos tarditatis atque cunctationis, quam in nobis maxime reprehendunt, pudeat. Nam & properando ad bellum, serius illud finietis, quod imparati adieritis: & quia nostra ciuitas semper exstitit libera & gloriosissima, potest ista cunctatio præcipue uideri germana nostræ grauitatis. Propter hanc enim soli nos, neque superabimus, & aduersis minus, quàm cæteri consternamur. Neque laudibus nos incitantium ad difficiliora, quàm nobis uideantur capessenda, erigimur uoluptate. Neque si quis accusationibus exacuit, idcirco magis ad assentiendum inducimur, propter modestiam bellaces, & ijdem circunspecti: Bellaces quidem, quia modestiæ uerecundia particeps est, uerecundiæ rursus, præstantia animi: Circunspecti uero, quod edocti sumus, indoctiorum esse leges cótemnere, modestius que uel cum difficultate illis obtemperare. Neque in hoc sumus ualde solertes, ut apparatum hostilem speciosa, sed inutili oratione uituperemus: & bellum mox nõ pinde ut ipso opere ineamus, sed sentiamus cogitatione hominum nõ longin quorum proximas esse nostris, nec fortuitos casus sub orationem uenire. Tanquam aduersus hostem recto consilio utentem, nos factis semper instruamur, nequaquam spem habentes ex illo, tanquam pacaturo, sed quemadmodum ipsi nos, diligenter sibi prouisuro. Neque debemus arbitrari, inter hominem & hominem magnopere differre, sed illum esse præstantissimum, qui in rebus necessarijs maxime eruditur. Hæc igitur instituta, quæ nobis nostri maiores tradiderunt, quæque ipsi tenentes, perpetuo profecimus, ne omittamus: ne ue breui momento temporis adducamur ad consultandum de multorum capitibus, de multis pecunijs, de multis urbibus, de gloria, sed per otium id agamus, quod nobis propter potentiam, præter cæteros agere licet. Mittite ad Athenienses de Potidæa, mittite de alijs expostulatum, quibus illatam iniuriam socij aiunt, eo quidem magis, quod iudicio se offerūt: quod qui faciunt, aduersus eos, tanquam iniuriam inferentes, ire legitimũ non est, & nihilominus bellum apparate. Hæc facientes & præclarissime cõsulueritis, & hostem maxime terrueritis. Et Archidamus quidem ita locutus est. Procedens autem ultimo loco Sthenelaidas, qui tunc unus erat ex ephoris (hoc est tribunis plebis) sic apud Lacedæmonios inquit:

Oratio Sthenelaidæ ephori apud Lacedæmonios.

Verba quæ Athenienses multa fecerunt, equidem non intelligo. Nam seipsos maiorem in modum iactauerunt, nihil sane refellentes, se non intulisse iniuram socijs nostris atque Peloponneso. Qui etsi contra Medos tunc boni fuerunt, nunc quod erga nos mali sunt, duplici sunt digni supplicio, mali ex bonis effecti. Nos autem nostri similes, quales tũc, tales nunc sumus. Qui si sapimus, socios nostros nõ habebimus contemptui affectos iniuria, nec eos ultum ire differemus, cum ipsorum non differatur iniuria. Nam alijs quidem suppeditat multitudo pecuniarum, nauium, equorum, at nobis strenui socij, haud digni, quos Atheniensibus prodamus, neque quorum causa iudicijs discutiatur, & uerbis, cum non sint ipsi uerbis læsi, sed uindicetur mature atque omni conatu. Neque uos quisquam lacessitos iniuria, doceat, quonam modo consultare conueniat. Eis conuenit potius diu consultare, qui sunt illaturi iniuriam. Quare de re Lacedæmonij è dignitate Spartana bellum decernite. Nec Athenienses finatis effici maiores, nec socios à nobis proditos esse, sed dijs ducibus bellum inferamus, iniuriam inferentibus. Hæc locutus cum esset ephorus, tem ad suffragia retulit in concionem Lacedæmoniorum, ac negauit (clamore enim, nõ calculis dant Lacedæmonij suffragia) dignoscere se, clamor uter maior esset, sed uolens eos aperte sententiam declarantes, ad sumẽdum bellum proniores esse, inquit, Cui uestrum uidentur Lacedæmonij rupta fœdera, & Athenienses iniuriũ esse, surgat in locũ illum, ostendens ei cer-

Lacedemonio rū suffragia.

tum locū: cui non uidentur, in alterū. Illi transeuntes cum altrinsecus steterunt, multo plures fuere, quibus fœdera rupta uiderētur, accitisq; socijs dixerūt, sibi quidem uideri iniuste agere Athenienses, uelle tamen hortari socios omnes ad danda suffragia, ut communi cōsilio bellum, si uideatur, geraē. Et illi quidem cōfectis ijs domū abiere, & post eos legati Athenienses, cum responsum retulissent de ijs, quorum gratia uenerant.

Lacedemon. plebiscitum.

Hoc aūt plebiscitum, fœdera esse rupta, factū est quarto decimo anno, quàm tricennalia sunt inita fœdera, Euboicum bellum secuta. Enimuero decreuerunt Lacedæmonij fœdera rupra esse & bello uindicanda, nō tam inducti sociorū uerbis, quàm metu, ne Athenienses potentiores fierent, quibus cernerent iam plurimum Græciæ subiectum esse. Nam Athenienses hunc in modū ad eas res uenerūt, in quibus aucti sunt.

Posteaquam Medi ex Europa decesserunt, nauali pariter ac pedestri pugna à Græcis uicti, & eorum qui mari effugerunt, apud Mycalen absumpti sunt, Leotychides Lacedæmoniorum rex, Græcorum qui apud Mycalen erāt dux, abiit domum, habens q̄ ex Pelopōneso erant socios. Athenienses uero sociiq; ex Ionia & Hellespōto, qui iam a rege defecerant, perstando Sestum Medis infessam oppugnarunt, ibiq; hybernantes ceperunt, Barbaris dilapsis. Post quod omnes fere in urbes redierunt, nauigantes ex Hellesponto. Athenienses simulac eis Barbari ex regione cesserunt, publice ubi deposuerant, recipiunt liberos, uxores, & quæ supererant, rem familiarem, urbemq; excitate ædificijs parant, ac muris. Ambitus enim parum extabat, domus pleræq; conciderant, paucæ in quibus manserant primores Persarum, incolumes erant. Quod futurū intelligentes Lacedæmonii uenere legati, quibus quædam uoluptati fuerunt, cernentibus, neq; se, neq; alium quenquam muros habentem, hoc aūt molestum utiq; sociis exacuentibus, qđ timerent, tum nauium copiam quanta nō antea fuisset, tum auctam in bello Medico audaciam. Postularunt itaq; ab eis, ne muros reficerent; sed potius omnium extra Peloponnesum urbium quarumcunque starent ambitus demolirētur. Quid uellent ac suspicarentur, non patefacientes illi quidem Atheniensibus, prætendentes tamen ne Barbarus si rursus rediret, haberet unde ex tuto, sicut modo ex Thebis procederet, Peloponnesum omnibus receptaculum idoneum ac tutamen esse. Athenienses, talia locutos Lacedæmonios confestim dimittunt, cum se missuros illuc de hac re legatos respondissent, Themistoclis consilio. Is iussit ut se quamprimum Lacedæmona mitterent legatum; socios, qui eligendi essent non subito, sed eos tandiu retinerent, usque dum muros ad iustam altitudinem excitassent, unde commode saltem pugnari posset omnibus prorsus, qui in urbe eēnt adiuuantibus, et ipsis, & uxoribus & liberis, nulli parcentes, neque priuato, neq; publico ædificio, unde aliqua in id opus utilitas foret, sed omnia diruentes. Hæc cum docuisset, significasset que alia quæ illic esset acturus, discessit. Cúmque Lacedæmona uenisset, non adijt magistratus, sed multa prætendebat, ac causabatur, quotiesq; aliquis quæstorū interrogaret, cur in senatū non procederet, expectationem sociorum excusabat: occupatiōe enim eos aliqua distineri, sperare se tamen propediem uenturos, & mirari nondū adesse. Quæ audientes, ei propter amicitiam acquiescebant. Cū aūt alij uētitarent, aperteq; coarguerent muros fieri, atq; adeo iam sublimes esse, non habebant, unde nō crederent. Quod sentiēs Themistocles, iubet eos potius q̄ uerbis seducantur, certos ex ipsis mittere, qui rem fideliter exploratam renuntient. Illis mittentibus quosdam è suis, & ipse clàm per nuntium Athenienses admonet, ut eos qui mitterentur à Lacedæmoniis retineant, idq; q̄minime aperte,

…vis ... uafru, consiliu

Abronychus. Aristides.

nec prius dimittant, q̄ se iterū receperint. Et iam collegæ eius uenerāt, Abronychus Lysiclis, & Aristides Lysimachi filius, nūtiantes iam iustam habere altitudinem murū. Timuerat enī ne nō à Lacedæmoniis ubi rem plane rescissent, amplius dimitterenē. Athenienses ut iussi erant, legatos retinent. Et Themistocles tunc demum audiens Lacedæmonios, palam (inquit) urbem suam iam muris præditam esse, ita ut idonea sit ad eos qui incolunt tutandos, Quod si illuc uelint Lacedæmonij socij ue legationem

mittere, missuros in posterũ tanquam ad eos qui dignoscant, quæ sibi cõducant, quæq;
è republ. sint. Nam cum antiquius uisum fuit, ipsis urbem deserere, nauesq; conscen
dere, ostendisse se sine eis hoc scire audere, & quæcunq; cum eisdem consultare, ea nul-
lo postea decreto fuisse patefacta. Nunc autem uideri sibi antiquius, urbem suam mu-
ros habere, idq; & priuatim ciuibus & uniuersis socijs conducibilius fore. Neq; eñ fie
ri posse ut ab inæquali facultate, æqualiter ac similiter in mediũ consulatur. Itaq; opor
tere aut omnes ciuitates confœderatas carere muris, aut eos sentire hos quoq; recte fa
ctos esse. His auditis Lacedæmonij indignationem in Athenienses, nõ illi quidem præ
se tulerunt. Non enim ut uetarent, sed ut quodammodo in cõmune consilium darent,
legationem miserant, præsertim adhuc propensi in amorem Atheniẽsium propter sin
gulare illorum aduersus Medos studium. tamen quod hæc eos spes frustrata esset, tacite
infensi erant. Ita utrorum legati citra incusationem domũ reuerterunt. Atq; hunc in
modũ Athenienses urbẽ exiguũ intra tempus muro cinxerũt. Et indicio est etiam nũc
ipsaq; structura properato fuisse factam. Nam fundamenta plurifariorum lapidum, et *Atheniensium*
alicubi non coagmentatorũ, iacta sunt, atq; ut quæque offerebantur saxa, multa etiam *murus.*
ex monumentis laborataq; sunt congesta: maior enim murus, quàm pro magnitudine
ciuitatis ducebatur, eá que propter omnia mouente- labori pariter incumbebant. Per
suasit præterea Themistocles, reliqua Piræi ambiri iam antea inchoata quo anno ipse
Atheniensibus præfuisset, existimans tum ipsum locum commodiorem fore, tres su-
apte natura portus habentem, tum ciues fieri nauticos magnopere proficere ad poten
tiam ampliandam. Quippe primus ausus est dicere, mari resisti posse, statim'que mo-
liri cœpit. Cuius cõsilio Athenienses extruxere murum circum Piræa, qui nunc quo-
que demonstratur, eius latitudinis, ut per eum duo palustra lapides comportantia è re *Murus Piræi*
gione præterirent. Interne'que frusta lapidum inerant, neque lutum, sed saxa gran-
dia ad normam incisa coagmentata'que, & quæ exteriora erant, ferro inuicem plum-
bo'que ferruminata. Altitudo fere dimidio tenus absoluta est, eius quod ille destina-
uerat. Destinauerat enim ut celsitudo ipsa latitudo'que arceret hostiles incursus pau-
corum hominum, eorum'que imbecillimorum suffectura custodia, cæteri autem na-
ues conscendere. Nam in rem nauticam præcipue incumbebat, intelligens, ut mea
fert opinio, regiarum copiarum aduentum, mari quàm terra uehementiorem futu-
rum, ac Piræa magis quàm superiorem urbem expedire. Adeo sæpenumero Atheni-
enses est adhortatus, si quando à terra urgerentur, in hunc descenderent, omnibus'que
re nauali resisterent. Et Athenienses quidem ad hunc modum cum alia munie-
runt, tum muros extruxerunt, statim à discessu Medorum. Pausanias nanque Lace-
dæmonius Cleombroti filius, Græcorum dux, cum uiginti nauibus ex Peloponne- *Pausanias.*
so dimissus, quem comitatæ sunt triginta Atheniensium naues, & aliæ sociorum per-
multæ, ingressiq; hostiliter Cyprum, multa eius oppida subegerunt. Deinde profecti,
Byzantium à Medis occupatum obsederunt hoc duce. Quo iam facto imperiosiore, *Cyprus à Græ*
cum alij Græci, tum præcipue Iones, ac quicunque recens regio dominatu liberati *cis infestatur.*
erant, offendebantur, Itaque aditis Atheniensibus postulauerunt ut pro necessitudi-
ne, quæ inter eos esset, se duces ipsis præberent, nec Pausaniam uiolenter agere sinerẽt.
Athenienses hæc uerba approbantes, prospiciebant, tanquam uoluntatem eorum nõ
neglecturi, ubi cætera cõstituissent, quemadmodum sibi optime uideretur. Interea La
cedæmonij Pausaniam accersunt, de iis cognituri quæ audissent. Etenim multa eius in
iustitia à Græcis aduenientibus deferebatur, potius eum uideri tyrannum agere, quàm *Pausanias du-*
ducem. Euenit ut eodem tempore ille accerseretur, & ipsius odio socij ad Athenien- *catu priuatur*
ses transirent, præterquam ex Peloponneso milites. Reuersus Lacedæmona nõnullarũ
priuatim iniuriarũ conuincebat, maximis autẽ criminibus absoluebatur. Insimulatus
est autem non in postremis, quod cum Medis sentiret, & uidebatur manifestissimum
esse, nec ob id eum amplius pro duce miserunt, sed Dorcen, cumq; eo alios quosdam *Dorcis.*

non magnum exercitum habentes, qui cum ad ipsos solitum non deferrēt imperium, socij re cognita abierunt. Postquam eos, Lacedæmonij nullos sibi mittendos esse censuerunt, ueriti ne ij quos mitterent, sibi deteriores fierent, id quod in Pausania prospexerāt. Eo quidem magis, quod & defungi Medico bello cuperent, & existimarent Athenienses tum satis idoneos duces esse, tum sibi ut illo tempore amicos. Accepto hac ratione Athenienses principatu, libentibus propter odium Pausaniæ socijs, statuerunt, quas pecunias quasq; naues æquum esset præbere ciuitates ad regium bellum, per speciem reddendæ calamitatis, quam passi erāt uexandis inuicem bello regiis prouincijs. Tunc primum Græciæ ærarij præfecti sunt instituti ab Atheniensibus, qui tributum reciperent. Sic enim appellata est pecuniarum collatio. Primumq; tributum constitutum quadringentorum sexaginta talentorum: ærarium eorum fuit Delos, quo in templo cœtus fiebant, ac duces inter initia ex socijs erant, qui suis legibus uiuerent, & ex publicis cōcilijs consultarent. Hucusq; peruentū est bello, et gerēdarum rerum studio, inter hoc & Medicum bellum, quæ ipsi gesserunt cum Barbaro, cumq; socijs nouas res molientibus, & eos Peloponnenses, qui in omni re semper intercedebant. Scripsi autē ea ab instituto sermone egressus, ob id, quod ab omnibus, qui ante me fuerūt, locus hic prętermissus est, scri[…]tibus aut res ante Medicū bellū gestas, aut ipsum bellum Medicū.

Hellanicus historic. Quorum Hellanicus, qui ista attigit in Attica historia, & breuiter meminit, neq; digestis sane temporibus. Præterea quod principatus Atheniensium quemadmodū sit constitutus demonstratur. *Eione urbs.* Primum quidem Eionem, quæ est ad Strymonē, Medis tenentibus expugnauerūt diripueruntq; duce Cimone Miltiadis filio. *Cimon Vide Herod.* dehinc Scyrum in Aegeo insulam, *Scyros insula.* quam incolebant *Dolopes.* Dolopes, diripuerunt, ipsiq; coluerūt. Fuit eis & cum Carystijs sine alijs Euboijs bellum, tandemq; in deditiōem redegerunt. Post hæc cum Naxiis, qui defecerant bellum gesserunt, oppugnandoq; eos subegerunt. Prima hæc sociarum ciuitatum præter constitutum, in seruitutem redacta est. mox & aliæ, ut quæq; contingebat. Defectionis autem causæ, cum aliæ fuerunt, tum uel præcipue tributorū, ut causabantur, penuria nauiumq; & si quis in militia desertor extitisset. Nam exacte agebant Athenienses, erantq; acerbi in adigendis hominibus, ærumnarū insuetis, eaq; recusantibus, & alioqui non iam ea qua consueuerant, comitate imperabant, neque ex æquo militabāt, quippe qui facile possent eos subigere, q defecissent. Cuius rei causa illi ipsi extiterant socii. Nam propter hanc militandi pigritiam, plerique ne domo abessent, cōstituerunt nauiū loco pro portiōe pecuniam soluere. Ex qua solutione Atheniēsium quidem res naualis adducta est, Ipsi uero cum desciscebant, bellum & imparati et inopes suscipiebant. Commiserunt post hæc Athenienses sociiq; cum Medis prælium, & pedestre ad flumen Eurymedontem in Pampyhlia, & nauale, atque in utroq; & eo*Eurymedon.* dem die uicerunt, duce Cimone Miltiadis filio, captis corruptisq; omnibus, ad ducentas Phœnicum triremibus. Aliquantoq; pòst tēpore contigit, ut ab eis deficerent Thasii, indignatione contracta, ob emporia, quæ in aduersa Thragia, cum aliarum rerum, tum metalli ab illis fiebant. Athenienses eò nauibus profecti Thasios pugna nauali uicerunt, in terramq; descenderunt. Missis quoq; sub idem tēpus ad Strymona decē milibus colonorum, tum suorum, tum socialium, tanquam uolētes habitare oppidum, qd *Edoni populi.* Edoni tenebant, tunc *Amphipolis.* Decē uias, nunc Amphipolim appellatum, illo quidem potiti sunt. Sed progressi in mediterranea Thraciæ, ab ipsis Thracibus, quib[us] infestum erat *Ἐννέα ὁδοὺς in græco legitur.* id oppidum si incoleretur, apud *Drabescus. Edonica.* Drabescum Edonicam oēs sunt interēpti. Thasii uero prælio uicti & obsessi, Lacedæmonios in auxilium uocauerunt, hortantes ut ad seruitandos Atticam inuaderent. Quod se facturos illi clam Atheniensibus receperūt, ac fecissent, nisi prohibiti fuissent terræmotu. Quo tēpore & mancipia ex finitimis *Thuriatæ. Athees.* Thuriatæ Atheesq; Ithomē aufugerūt. Erant autem mancipiorum pleraq; ab antiquis illis Messeniis tunc in captiuitatem ductis orunda, eoq́ue Messenii oēs uocabantur. Itaque aduersus eos, qui Ithomonæ erant, bellū suscepere Lacedæmonij. Thasii tertio quàm

oppugnari cœpti sunt anno, Atheniensib. sese dediderunt, muris dirutis, nauibus tradi
tis, pecuniis impræsentiarum quidem quanti pendi debebant, solui iussis, in posterum
reliquis, relicta eius continente ac metallo. Lacedæmonii bello quod gerebant cum ijs
qui erant Ithomæ, in longum eunte, euocauerunt cum alios socios, tum uero Atheni-
enses, prout & ierunt, Cimone duce non exiguis cum copiis: ob id autem maxime euo
cati, quod præcipui uidebantur in pugna murali, quodq; constabat diutina in obsidio
ne ista re opus esse, atque ita ui oppidum capi posse. Quod & fuisset, uerum ex hac pri-
mum expeditione inter Lacedæmonios Athenienses[q;] dissensio palàm facta est. Lace- *Atheniensium et Lacedæmoniorum prima et ex professo dissensio.*
dæmonii enim cum oppidum ui non caperent, reformidarunt Atheniẽsium tum auda
ciam, tum ad res nouandas animum, simulq; suspicantes ne quid peregrini si permane
rent ab ijs, qui Ithomæ erant solicitati, molirentur noui, solos omnium sociorum dimi
serunt suspicione dissimulata, tantum negantes se illorum opera amplius egere. Athe
nienses haud nescientes non se meliore causa missos fieri, sed suspicione aliqua, grauiter
acceperunt: nec ita de Lacedæmonijs meritos se esse existimantes, ut ista paterẽtur, cum
primum reuersi sunt, societatem soluerunt cum Lacedæmonijs Medico bello contra-
ctam; inieruntq; eam cum Argiuis illorum hostibus, & inter utrosq; aduersus Thes-
salos quoque ictum est fœdus. Porro ij qui intra Ithomen erant, decimo demum anno
cum iam impares essent oppugnantibus, acceperunt à Lacedæmonijs oblatam condi-
tionem, ne cum ex Peloponneso fide publica excessissent, & ex ipsa nunquam ipsis ul-
terius regressus esset, si quis deprehenderetur, seruus fieret capientis. Erat autem reddi
tum Lacedæmonijs oraculum quoddam Pythium, antequam supplex Iouis Ithomita
abeat. Exeuntes eos unà cum liberis & uxoribus, Athenienses odio iam Lacedæmoni- *Iupiter Ithomita.*
orum exceperunt, & in Naupacto quam nuper insessam à Locris Ozolis ceperant, col-
locauerunt. Megarenses quoq; à Lacedæmonijs ad Athenienses defecerunt, quod à Co *Megarenses à Lacedæ. deficiunt.*
rinthijs de terminis contendentes, bello uicti essent. Tenueruntq; Athenienses Megara
& fontes, ingentesq; extruxerũt Megarensibus muros ab urbe ad Nisæam, eosq; ipsi tu
ebantur. Vnde primum Corinthijs non mediocre in Athenienses odium conflatũ est.
Inarus autem Libyus Psammetichi filius Libyorum rex, qui sunt Aegypto finitimi, ex *Inarus Libyus Libya.*
urbe Maria (quæ est super Pharum) profectus, effecit ut ad se pleraque Aegyptus ab
rege Artaxerxe deficeret, moxq; Athenienses ad belli societatẽ asciuit, tun[illegible] *Maria urbs. Artaxerxes.*
Cyprum in expeditione agentes ducentis cum nauibus, tum suis tum sociorum. Illi re
licta Cypro, se illuc contulerunt: & à mari in Nilum nauigantes, flumine ipso & dua-
bus Memphidis partibus potiti sunt, ad tertiam quæ uocat̃ Albus murus, cum ijs bel- *Albus murus. Halia.*
labant qui intus erant, Medis Persisq; qui eò fugerant, & Aegyptijs qui cum alijs nõ re-
bellauerant. Item egressi nauibus Atheniẽses in Haliam, cum Corinthijs Epidaurijsq;
commissa pugna, à Corinthijs uicti sunt. Posteaq; Cecryphaleam nauali cum Pelopon *Athenæ uincuntur.*
nensibus prælio uicerunt. Moto autem posthac aduersus Aeginetas bello, ingens inter
hos ad Aeginam extitit pugna naualis cum suis utrosq; socijs: uictoriaq; penes Atheni *Cecryphalea.*
enses fuit, captis hostium septuaginta nauibus: qui egressi in terram, urbem oppugna-
re cœperũt, duce Leocrate Strœbi filio. Peloponnenses dehinc Aeginetas asserere uo *Leocrates.*
lentes, trecẽtis primum armatis Corinthiorum Epidauriorumq; Aeginã auxilio trans
missis, promontoria Geraneæ occupant. Necnon Corinthij cum socijs in agrũ Megari
cum descendunt, existimantes non futuros pares Athenienses tutandis Megarensibus,
absente tum apud Aeginam, tum apud Aegyptum exercitu: & si hos tutari uelint, ab
Aegina decessuros. Athenienses exercitum quidem ab Aegina abduxerunt, sed qui re-
liqui erant ex ciuitate, uel prouectioris, uel ineuntis ætatis, duce Myronida Megaram *Myronides dux Atheniensium.*
profecti sunt; pugnaq; commissa cum Corinthijs, æquo Marte discessum est, utrisq; in
ea re non peius actum esse secum existimantibus. Atheniẽses tamen ut qui uicissent ma
gis, abeuntibus Corinthiis, trophæum statuerunt. Corinthii male accepti à senioribus
suis qui in urbe erant, post duodecim fermè dies instructi uenerũt, è regioneq; trophæ

Atheniensi et Corin pugna. Corinthij uincuntur.

um & ipsi statuerunt tanquam uictores. At uero Athenienses è Megara cum uociferatione procurrentes, eos quidem qui trophæum sistebant, interemerũt, cum cæteris autem congressi, superarunt, illi superati abierunt. Quorum pars quædam nõ exigua rapide fugiẽs, cum itinere deerraret, incidit in priuati cuiusdam prædiũ, magna * fossa intercidente imperium. Quo cognito Athenienses oppositis à fronte armatis, eos abire prohibuerunt, circundataq; leui armatura, omnes qui introierant, lapidauerunt. Quæ plaga Corinthiis ingens fuit, cætera turba expeditiõis domũ eiꝰ reuersa est.

* ὄρυγμα μέγα περιεῖργον, καὶ οὐκ ἦν ἔξοδος

Circa illa tẽpora et Athenienses orsi erant longos ad mare muros extruere, alterũ Phalerum, alterum Piræa uersus. Et Phocenses in expeditione agebant contra Dores Lacedæmoniorum metropolim Bion, Cytinion, Erineon.

Bios. Cytinius. Erineus. Nicomedes. Plistoanax.

Cũq; unum ex his oppidis cepissent, Lacedæmonii duce Nicomede Cleõbroti filio, pro Plistoanacte Pausaniæ regis filio adhuc puero, auxilium Doribus tulerunt cum mille quĩgentis armatis sui corporis, sociorũq; decem millibus, urbeq; in deditionem à Phocensibus recepta, reuertebantur, quos mari, si consilium eis esset, per sinum Crissæum transmittere, Athenienses præternauigantes prohibituri erant. Nam per Geraniam haud tutum sibi transitũ putabant, tenentibus Megara & fontes Atheniẽsibus, difficilem alioqui ad transeundũ, & semper Atheniensium præsidio infessam, & quâ senserant se ab illis prohibitum iri. Visum est itaq; eis apud Bœotios subsistendo displicere quonam modo tutissimi transirent, nonnullis Atheniensium ipsos clàm inducentibus, qui sperabant democratiam, id est statum popularem tolli posse, & muros qui ædificabantur.

Democratia.

Aduersus hos prodierunt omnes cuiuscunq; ætatis Athenienses, & Argiuorum mille, exq; omnibus ferè aliis sociis numero quatuordecim millia, tum rati hostem nescire quâ abiret, tum suspicati illum tendere ad subuersionem democratiæ. Accesserunt quoq; ad Athenienses ex iure commilitii equites Thessalorum, qui tamen in re gerenda ad Lacedæmonios transierunt.

Lacedæmoniorum et Athenien. cõflictus.

Commisso apud Tanagram Bœotiæ prælio, Lacedæmonii sociiq; uicerunt, & utrinque ingens facta est strages. Et Lacedæmonii agrum Megarensem ingressi, cæsisq; arboribus, retro per Geraniam & Isthmũ domũ redierunt.

Myronides dux Laced.

Athenienses altero & sexagesimo à pugna die exercitũ in Bœotios duxerũt, duce Myronida, & ꝑlio in arbustis inito, Bœotios uicerũt, Bœotiaq; plaga, ac Phocide potiti sunt, murosq; Tanagrensiũ demoliti, et Locrẽsiũ Opuntiorũ locupletissimos centũ uiros obsides acceperunt, suosq; ipsorum longos muros absoluerunt. Post hæc Aeginetæ ad Athenienses deditionẽ fecerũt, deiectis muris, traditis nauibꝰ, imposito in posterũ tributo. Ad hæc circũuecti Pelopõnesum Athenienses, duce Tolmida Tolmæi filio Lacedæmoniorum naualia incenderũt, Chalcidẽ Corinthiorũ oppidũ ceperũt, Sicyonios in ipso in terrã egressu cõgressi, uicerũt, adhuc apud Aegyptum manentibus Atheniensibus illis atq; sociis, quibus & ipsis multifaria bella contigerunt.

Chalcis. Sicyonij uincũtur.

Iã primũ ubi potiti sunt Aegypto Atheniẽses, misit rex Lacedæmona cum pecuniis Megabazum genere Persam, ut Peloponnensibus pecunia persuasis, Atticam inuadentibus submoueret ab Aegypto Athenienses. Quod ubi parum procedit, frustraq; pecunia absumpta, quod reliquum erat, Megabazus rursus in Asiam retulit, mittit Megabazum Zopyri filium, uirum Persam cum ingenti exercitu, qui terrestri profectus itinere, Aegyptios ac socios prælio uicit, ex Memphide Græcos eiicit, ad extremum in Prosopitide insula concludit, ibiq; annum solidum ac dimidiatũ obsidet, usq; dum auersa aliò aqua, siccatisq; alueis naues in sicco sederent, & ex magna parte insulam faceret continentem, quam cum peditatu transgressus cepit.

Athenienses Aegypto potiuntur. Atheni. Memphi eijciuntur

Ita res Græcorũ sex annis bello gesto perierunt: pauciq; ex multis peragrata Libya Cyrenen peruenientes, incolumes fuere, plerisq; absumptis. Atq; iterum Aegyptus regis ditioni cõcessit, præter Amyrtæum in palustribus regnantem. Hunc propter uastitatem saltus palustris expugnare nequierunt, cum præsertim Aegyptiorum pugnacissimi sint saltũ illum incolentes. Inarus tamen Libyorum rex harum omnium in Aegypto rerum autor, per proditionem captus, in crucem actus est, Atheniensiumq; atque aliorum sociorum quin-

Aegyptus regibus restituitur.

quaginta triremes, quæ successuræ in Aegyptum nauigabant, appulsæ sunt ad Mendesium, unum è Nili cornibus, ignaræ prorsus rerum gestarum. Quas à terra aggressus peditatus, & à mari Phœnicum classis pleraſq; absumpserunt, paucioribus fuga retro elapsis. Hunc fecit exitum ingens illa Atheniensium sociorumq; in Aegyptum expeditio: Ex Thessalia ab Oreste item Echecratidæ filio ex Thessalia Thessalûm regem fugiente persuasi Athenienses, ut ipsum reducerent, assumptis Bœotiis Phocensibusq; sociis in expeditionem aduersus Pharsalum Thessaliæ ierunt: & terra quidem potiti, eatenus tenebant, quatenus non multum procedendo sub armis erant. Nam ab equitatu Thessalorum prohibebantur, urbem tñ non expugnauerunt. Et cum nihil ex iis quorũ gratia expeditionẽ sumpserant, successisset eis, infecto negotio reuersi sunt, Orestem secum habentes. Nec diu post hæc mille Athenienses conscensis nauibus quæ ad fontes erant (tenebant autem ipsi fontes) in Sicyonẽ nauigauerũt, duce Pericle Xanthippi filio, egressiq; in terram, eos qui congressi sunt Sicyonum pugna supauerũt. Statimq; assumptis Achæis, transmissa Acarnania ad Oeniadas in expeditionem ierunt. Obsessoq; sed non expugnato oppido, domũ redierunt. Postea cum triennalia fœdera trãsissent, inita sunt inter Peloponnenses Athenienſesq; quinquennalia, & cum Græcum bellum sustinuerunt Athenienses, Cypro tamen arma intulerunt, cum ducentis suorum, tum sociorum nauibus duce Cimone. Ex quibus in Aegyptum sexaginta profectæ sunt, uocatu Amyrtæi saltuum regis. Cæteræ Citium obsidebant. Verum Cimone uita defuncto, fameq; exorta profectæ à Citio, tenẽtesq; cursum super Salaminem, quæ est in Cypro, cum Phœnicibus ac Cilicibus, & nauali & pedestri pugna certarunt, & utrobiq; uictores domum sunt reuersi, unà cum iis quæ ex hac classe ab Aegypto redierant. Lacedæmonii post hæc bellum quod sacrum appellatur, sumpserunt, potitiq; templo, qđ est apud Delphos, Delphis tradiderunt. Post quorum discessum Athenienses iterum cum exercitu profecti Delphos, potitiq; tradidere Phocensibus. Interiecto deinde tempore cum Bœotii desciuissent, bellum Athenienses Orchomeno Chæroneæq; & aliis quibusdam in Bœotia oppidis, quod rebellassent, intulerũt cum mille ex suo numero armatis, aliisq; singulorum sociorum, duce Tolmida Tolmæi filio, captaq; Chæronea, & imposito in ea præsidio, cum reuerterentur, fecerũt in eos impetum ex Orchomeno Bœotiorum, cumq; his Eubœorum exules ac Locri, & quicunque earundem partium erant. Victoresq; Atheniensium alios interfecerunt, alios uiuos ceperũt. Cum quibus Atheniẽses transegerunt, recuperatis captiuis omnem Bœotiam missam fecere, in quã remigrantes Bœotiorum profugi, cæteriq; omnes sui iterum iuris effecti sunt. Neque multo post hæc Eubœa ab Atheniensibus defecit. Ad quam Pericli cum Atheniẽsium copiis iam transgresso nuntiatur Megaram defecisse, Peloponnenses quoque Atticam inuasuros, præsidia Atheniensium à Megarẽsibus esse cæsa, præter eos qui in Nisæam confugissent: Defecerant autem Megarenses ascitis Corinthiis, Sicyoniisq; & Epidauriis: Ille confestim ex Eubœa copias reduxit, & Peloponnenses Atticam ingressi, Eleusinam usque ac Trioze depopulati sunt duce Plistoanacte Pausaniæ regis filio Lacedæmoniorum duce, nec ulterius progressi, domum rediere, & Athenienses iterum Pericle duce transgressi Eubœam omnem subegerunt, eamq; pactionibus composuerunt, præterquam Hestiæas, unde eiectis incolis ipsi eam sibi terram habuerunt. Reuersi in Eubœa, nõ multo post fœdera cum Lacedæmoniis sociisq; tricẽnalia percusserunt, redditis Nisæa, fontibus, Trœzene, Achaia: Hæc enim de Peloponnẽsibus tenebant Athenienses. Sexto autem anno cum excitatum esset inter Samios ob Prienem & Milesios bellum, cum iam forẽt impares bello, Milesii Athenas profecti, in Samios inuecti sunt, cum assensu quorundam ex ipsa Samo priuatorum hominum, nouarum rerũ in republica cupidorum. Ex quo profecti Samum Athenienses cum quadraginta nauibus statum popularem constituerunt, sumptis obsidibus quinquaginta Samiorum liberis, totidemq; uiris, quos apud Lemnum deposuerunt, & præsidio imposito abierunt. Ex Sa

Orestes. Pharsalus. Pericles. Rex saltuum. Citium. Salamin. Sacrum bellũ. Orchomenum Chæronea capitur. Peloponnenses Atticam depopulantur. Trioze.

miis autem aliquot fuerunt qui non perstiterant, sed in continentem profugerant ex
composito cum potentissimis ciuitatis, & societate inita cum Pissuthne Histaspi filio,
qui Sardibus tunc præerat, coactis septingentis auxiliariis noctu in Samum transmise
runt. Et primum aggressi populum, multitudinis uictores extiterũt: deinde obsidibus
suis ex Lemno subtractis rebellarunt Atheniensium præsidium ac principes quos pe-
nes se habebant Pissuthnæ donauerunt, expeditionem etiam in Miletum confestim pa-
rantes, Byzantiis quoq; rebellionis sociis. Quod ubi acceperunt Athenienses cum se-
xaginta nauibus aduersus Samum nauigarunt. Quarum sexdecim usi non sunt: partim
in Cariam ad impediendas Phœnicum naues, partim in Chium ac Lesbum ad euocã-
da auxlia iter habentibus, quatuor & quadraginta nauibus Pericle duce, cum nouem
Tragia insula collegis ad Tragiam insulam cum Samiorum septuaginta nauibus, in quarum uiginti
milites uehebantur, & quæ cunctæ proficiscebantur à Mileto, pugnarunt uiceruntq;.
Et cum postea eis uenissent auxilio Athenis quadraginta, ex Chio & Lesbo uigintiq;
que naues, egressi in terram pugnaq; pedestri uictores, urbem obsederunt triplici mu
ro, etiam à mari. Pericles sumptis ex iis qui super uenerant sexaginta nauibus, quam ce-
Pericles in Cariam tendit. lerrime in Caunum & Cariam contendit, accepto illinc nuntio, naues Phœnicum in
ipsos cursum tenere. Abierant enim ex Samo quoq; Stesagoras cum quinq; nauibus et
alii aduersus Phœnicum classem. Interea Sami repentina eruptione nauigãtes, castra
nullis munitionibus prædita inuadũt, speculatorias naues corrũpunt, cæteras quæ ob-
uiam uenere superãt, totoq; circà mari potiunt. xiiii. fermè diebus quæcunq; libuit im
portantes exportantesq;. Reuerso Pericle nauibus iterũ conclusi sunt. Et Athenis post
Thucydides. Agno. Phormio. hæc subsidio naues aduenere, cũ Thucydide, Agnone, & Phormione quadraginta, cũ
Tlepolemo quoq; & Anticle uiginti, ex Chio etiã & Lesbo triginta. Cũ quibus Samii
Samiorum deditio. breue quoddã prœlium nauale fecerũt, cũq; oppugnantibus impares essent, nouo sese mẽ
se dediderunt, deiectis muris, datis obsidibus, traditis nauibus, pecunias quæ impensæ
essent, certis tẽporib. soluturi. Conuenerũt & Byzantii ut, sicut prius, impara facerent.

Corcyrensia. Potidæensia. Non multis iam hinc annis posterius gesta, quæ superius cõmemorata sunt, Corcy-
rensia, Potidæensiaq;, & quæcũq; belli hui⁹ extitere materia, uniuersa hæc q̃ Græci uel
inter se, uel aduersus barbarum gesseruut, intra L. fermè annos gesta sunt, à discessu Xer
xis ad huius initiũ belli. Intra quos suum Athenienses imperiũ propagarũt, & in mul-
tũ potẽtiæ processerunt. Quod intelligẽtes Lacedæmonii non tñ impedimento fuerũt,
nisi ad breue tempus: & iterũ plerunq;, qui uenerunt nequaq̃ celeres antehac ad bellum
capessendũ, nec nisi coacti. Nonnihil etiã intestinis prohibiti bellis priusquã Athenien
sium potentia apte augesceret, & corũ societatẽ experti fuissent. Tũ non ulterius tolerã
dum duxerunt, sed omni incumbendũ studio in hoc bellũ, quod sumerẽt ad illorũ si pos
sent potentiã euertendã. Igitur ubi statuerũt fœdifragos atq; iniurios esse Athenienses,
Apollinis oraculum. Delphos ad deũ consulẽdum miserũt, nunqd p̃starer bellũ gerere. Quib⁹ ille (ut aiũt)
oraculũ reddidit, penes bellantes p uirib. uictoriam fore, seq; (inqt) & uocatũ & inuo
catum auxilio futurũ. Rursus accitis sociis rẽ ad conciliũ placuit referri, nũqd bellũ su
mere expediret, necne: et cũ uenissent sociorũ legati, haberetq; cõciliũ, cæteri qdẽ q̃ uo
luere, dixerũt, accusantes plerisq; Atheniẽses, & ut bellum fieret postulantes. Corinthii
uero & antea precati separatim singulas ciuitates ut suffragia darent de bello mouẽdo,
uerentes ne prius Potidæa euerteref, & tunc præsentes, ultimoq; loco procedẽtes, hãc
orationem habuerunt:

Oratio Corinthiorũ apud Lacedæmonios.

LAcedæmonios uiri socii tanquam nec ipsi decreuerint bellum gerendum, iam de
sinamus incusare, cum nos ad hoc ipsum congregandos putauerint. Debent enĩ ii
γνώμη. qui præsunt, sicut in cæteris honore cunctos antecellũt, sic res priuatas æquabiliter dis
tribuentes in cõmune prospicere. Nos aut quicunq; ab Atheniensibus dissociati sum⁹,
non necesse habemus admoneri, ut ab eis caueamus, sed ii potius qui mediterranea nec
ad emporia incolunt, ut intelligant nisi inferiora incolentibus opem ferant, difficilorẽ

se fructuum perceptionem habituros, & itẽ difficiliora subsidia, quæ mare mediterraneis subministrat, nec debere eorum quæ dicuntur praui iudices esse tanq̃ hæc ad ipsos non pertineant, sed expectare, si res inferius colentium neglexerint, aliq̃n calamitatẽ ad se peruenturam, nec de se nunc minus q̃ de alijs consultari. Quo minus eos oportet esse segnes ad bellum pro pace sumendum. Nam grauium quidẽ hoim est, si non lacessant iniuria, quiescere: Egregiorum autem si lacessiti fuerint pacẽ bello mutare, eosdẽ re bene gesta rursus in concordiã redire; neq; bellorum prosperitate extolli, neq; ex otio pacis uoluptate captos pati iniuriam. Nam qui propter uoluptatem deses est, is confestim desidiæ suæ iucunditate, propter quam segnis est, priuatur si quieuerit. Et qui frequẽti successu bellorum utitur, hic infida ferocia inflatus, quæ sunt cogitanda non cogitat. Multa enim male consulta hostibus inconsultius agentibus emendata sunt. Quinetiam plura quæ bene consulta uidebantur, turpiter in contrarium ceciderunt. Quia nemo tali opere rem exequitur, quali credulitate deliberat, sed cum fiducia certa de futuris sentimus: cum timore autem in actione deficimus. At nunc iniuriam passi nos, & multa habentes in Athenienses crimina, bellum conflamus, ubi istos ulti fuerimus in tempore finituri. In quo nos uictores fore multis de causis credibile est: Primum q; hominum numero & rei militaris peritia præcellimus: deinde q; omnes pariterq; ad ea, quæ sunt imperata, properamus, classem aũt qua illi p̃stant supplebimus, tũ priuatis facultatibus pro rata parte, tum ex pecunia quæ in Delphis est, atq; Olympijs: mutuati nanq; pecuniam possumus peregrinos illorum nautas maiori mercede cõducere. Mercenariæ enim magis q̃ uernaculæ sunt Atheniensium copiæ, quod minus in nobis contingit, qui plus corporibus q̃ pecuniis pollemus. Quod si uel una nauali pugna superentur, de ipsis actũ est, ut credere oportet: sin resistant, & nos diutius rem nauticam meditabimur, superiores illis futuri animi p̃stantia, ubi eò peritiæ peruenerimus. Quod enim nos natura obtinemus, hoc illis nequaq̃ doctrina cõtingat. At quo illi præstant scientia, id nobis est exercitatione cõsequendum. Pecunias quoq; quæ huic rei suppetant, conferemus. An uero durum nobis hoc fuerit, ut cũ illorum socii pro sua ipsorum seruitute conferre non recusent, nos pro inimicorum ultione, ac pro nostra salute pecunias erogamus, & certe ne ijs per illos ereptis ob eas ipsas male multemur? Assunt præterea nobis aliæ quoq; belli gerendi uiæ, & in primis sollicitatio sociorum ad defectionẽ, res quæ illis adimat prouẽtus quibus præpollent, tũ regionis illorum inædificatio, & alia quæ nondũ quis prospiciat. Perraro bellũ eò quò euasurum prædicat̃, euadit, multa ipsum per sese p̃ter ea, quæ adsunt, comminiscit̃. In quo quisquis erecto uersat̃ animo, tutior existit: quisquis irato, nõ minus labi consueuit. Cogitemus aũt si forent singulis nr̃m de finibus ac limitibus cũ aduersarijs lites, id debere tolerari. Nũc aũt Athenienses cũ ad uniuersos nos, tũ ad oppidatim subigendos ualidi sunt, ita ut nisi & frequentes & per regiones ac ciuitates singulas unoq; cõsilio eis obstiterimus, haud difficulter sint nos separatim agẽtes oppressuri. Quorũ uictoriam de nobis, etsi auditu quoq; triste est, tñ qui audit sciat nihil plane aliud afferre q̃ seruitutem. Quod uel oratiõe agitare fœdum est Peloponneso, nedũ re tot urbes ab una infestari. In quo uidemur aut merito esse aut metu patientes, degenerantes à maiorum gloria, quæ Græciam liberauerunt, q; ne ad tutandã quidem nr̃am libertatem sufficiamus, sinamusq; ciuitatem se efficere tyrannum, cũ in una ciuitate tyrannus ut tollatur postulare soleamus, ignari quonam modo ab his tribus maximis incommodis eximamur, uecordia, ignauia, secordia. Neq; tamen ut ista nomina fugiatis, excusationem p̃tendatis: q; temeritatem deuitaueritis, plerisq; perniciosam: quæ excusatio quia multos decepit, cõtrario nomine sui accusatio cognominat̃. Quanq̃ quid attinet quæ hactenus gesta sunt, longius q̃ quatenus nunc expedit reprehendere. Expedit autem ijs, qui postmodũ mala passuri sunt, auxilium nos ferre, quoniam patrium uobis est per labores assequi uirtutes: nec mores immutare uos decet, qui etsi non diuitijs illos aliquantum atq; potentia superatis, tamen iniquum sit quod paupertate partum

γνώμη.

est, id per diuitias perdere. Decet cum multis de causis fidenter uos ire ad bellum, tum dei responso, qui se quoque adiutorem fore pollicetur, adiutrice etiam cætera Græcia, partim ob metum, partim ob utilitatem. Nec ideo fœdera priores rumpetis, quæ deus ipse qui nos iubet bellare, censet illos esse præuaricatos, sed auxilium potius fœderibus ruptis feretis. Ruperunt enim fœdera non qui resistunt inuadentibus, sed qui priores inuadunt. Ex quo undique nobiscum bene agitur si bellũ suscipimus. Quod si hæc quæ nos in commune exhortandi gratia dicimus, certissimum est rebus & publicis & priuatis cõducere, nolite cunctari cum aliorum libertatem tueri, tum uero Potidæatis opitulari, qui sunt Dores, & quod olim contrarium erat, ab Ionibus obsidentur. Quoniã res non patitur amplius expectationem, ne palam fiat nos partim iam lædi, cæteros necidem paulo pòst patiantur conuentum quidem fecisse, sed ulcisci non audere. Verum uiri socij uos ad hanc necessitatem deuenisse, simulq; à nobis quæ optima sunt dici existimantes, bellum decernite, haudquaq̃ deterriti subita illius asperitate, sed pacem quæ ex eo diuturna sequetur, exoptantes. Nam pax magis confirmatur ex bello. At ex otio non perinde periculo cares, ne bello lacessaris. Existimantes item ciuitatem quæ se in Græcia tyrannum constituit, æqualiter constitui in omnes, ita ut iam alijs dominetur, alijs dominari destinet. Hanc si inuadimus subigemus, & ipsi in posterum tuti habitaturi, & Græcos, qui nunc seruiunt, in libertatem uindicaturi. Et hæc quidem Corinthij dixerunt. Lacedæmonij uero auditis omnium sententijs, calculos cunctis, qui aderant, intulerunt socijs, gradatim à maxima ad minimã quanq; ciuitatem, & illæ frequẽtes de bello sumendo dedere suffragia. Cætera non erat in procinctu exequi quæ decreuissent, utpote impatatis. Quapropter uisum est singulos conferre quæ expediuent, nec intercedere dilationem. In quo necessariam rerũ apparatu non est annus insumptus, etsi paulo minus, donec sumpto palam bello Atticam inuaderent. Hoc interim tẽpore legatos ad Athenienses mittunt crimina obijcientes, ut q̃ excusatissime bellum illis inferretur, nisi dicto audientes essent, primum iubẽdo tolli dei piaculum, quod quidem tale erat:

Piaculum Athenien.

Cylon. Atheniens.

Theagenes Megarensis.

Cylon quidam Atheniensis fuit uir uetustæ nobilitatis, ac potens, & qui Olympia uicisset. Huic in matrimonium accepta Theagenis Megarensis filia, tum Megarensium tyranni, apud Delphos oraculum deus reddidit, qũ maximũ foret festũ Iouis, occuparet arcem Athenarum. Is acceptis à Theagene copijs, persuasisq; amicis, ubi aduenere in Peloponneso Olympia, arcem urbis occupauit, tanq̃ tyrannum acturus, illud esse maximum Iouis festum interpretatus, & sibi, qui uicisset Olympia, nõnihil conuenire. An uero in Attica an uspiam alibi maximum festum diceretur, necdum ille considerauerat, quod oraculũ declarauerat. siquidem sunt apud Atheniẽses quoque Dialia, maximus dies festus, quæ Iouis Melichij uocantur, extra urbem, ubi totius populi conuentu plerique non ueras uictimas immolant, sed cõmode assimulatas. Credẽs itaq; Cylon se recte sentire, opus aggressus est. Quo cognito Athenienses ex agris ad hos coercendos, uniuersi concurrunt, obsessosq; oppugnant. Sed diutina obsidione affecti magna ex parte discessere, delegata nouem principibus custodia, & permisso, qd' optimum censerent esse, agendi arbitrio. Tunc hi nouem principes multa sane ad rẽp. pertinentia administrarunt. At ij qui cum Cylone obsidebantur, misere habebant cibo & aqua defecti. Et ipse quidem Cylon eiusq; frater fecerunt clàm fugam. Cæteri uero fame consumpti, nonnullis iam extinctis, supplices ad aram, quæ est in arce, sederunt. Quos surgere iussos, ij quibus permissa custodia erat, cũ uiderunt expirantes in tẽplo, nequid in eo sceleris admitterent, abductos interemerunt, quosdam etiam ipso transitu, & apud p̃cipuos deorum atq; ad altaria sedentes. Vnde impij ac prophani & illi & ab eis progeniti sunt appellati, insuper & ab Atheniensibus in exilium acti, necnon à Cleomene Lacedæmone postea cum Atheniensibus seditione laborantibus, non modo uiui expulsi, sed etiam sublata defunctorum ossa sunt abiecta, nihil tamen minus postea reuerterũt, genusq; illorum adhuc in ciuitate perstat, Quod piaculum Lacedæmo-

Dialia. Melichius Iupiter.

Cylon arcem adoritur.

Cylonis fuga.

nij exterminati iubebant, utiq; ante omnia deorum uicem ulciscentes. Sed scientes Periclen Xanthippi filiũ huic piaculo affinem esse materno ex genere, credebãt eo deiecto (Pericles.) facilius sibi de Atheniensibus successurum. non tamen tanta spe, ut hoc ille pateretur, quanta ut hoc ipsum ei apud populum conflaret inuidiam, ꝗ ex magna parte hoc existeret bellum ne ille damno afficeretur. Etenim cum esset, ut illis temporibus potentissimus ciuitatis & reipublicæ administrator usq;quaq; Lacedæmoniis aduersabatur, nec sinebat Athenienses succumbere, sed ad bellum excitabat. Iusserunt itaq; uicissim Athenienses Lacedæmoniis, ut & ipsi piaculum ex Tænaro tollerent. Siquidem Lacedæmonij aliquando è templo Neptuni à Tænaro excitatos, abductosq; fugitiuorum supplices obtruncarunt. Quamobrem sibi ipsis opinantur ingentem terræ tremorem apud Spartam extitisse. Iusserunt ꝑterea eosdem tollere piaculum Palladis Chalcidoniæ, ꝗđ hunc in modum contigit: Postq̃ Pausanias à Spartiatis primum reuocatus ab impio prouinciæ in Hellesponto criminibus absolutus est, publice nõ amplius est dimissus, sed ipse priuatim sumpta triremi Hermionide sine Lacedæmoniis abijt in Hellespontum, uerbo quidem ad Græcum bellum, re autem cum rege transigendi negotij gratia, quod inchoauerat, affectans Græciæ principatum. Atq; hinc primum libertatem erga regem instituens, totius rei principium fecit. Cum primo aduentu post reditum è Cypro, Byzantium, quod Medi necessariiq; regis atq; cognati tenebãt, cepisset, & eos qui intus erant remisit ad regem captiuos clam sociis, iactata illorum fuga, adiutore in hac (Congylus.) re Congylo Eretriensi, cui curam Byzantii captiuorumq; mandauerat, Eiq; Congylo dedit ad regem epistolam in hæc uerba, ut postea compertum est:

Epistola Pausaniæ ad regem.

PAusanias Spartæ dux, istos tibi quos armis cepi conciliandi tui gratia missos facio, habeoq; in animo, si tua uoluntas fert, filiam tuam in matrimonium ducere, ac tibi Spartam cum reliqua Græciæ obnoxiam reddere. Cui rei par esse mihi uideor, cõmunicatis tecum consiliis. Hoc igitur si tibi est cordi fidelem mittito ad mare quempiã qui cum cætera colloquat. Hæc demum significabat epistola. Ex qua Xerxes uoluptatem cum cepisset, misit Artabazum Phatnaci filium in oram maritimam iussum [illegible] (Artabazus.) re puinciam Dascylitem, Megabata qui præfuerat, reuocato, dataq; ei epistola ad Pausaniam, (Xerxis legatus.) ut eam Byzãtium q̃ celerrime mitteret, illiq; sigillum ostenderet: & si quid Pausanias de iis ipsis negotiis mandaret, q̃ rectissime & quamfidelissime cõficeret. Ille ubi (Megabatas.) uenit, cum alia, quemadmodum dictum est, confecit, tum uero epistolam misit in hæc (Xerxes.) uerba respondentem:

Epistola regis, Pausaniæ respondentis.

ITa inquit rex Xerxes Pausaniæ, & ob uiros quos mihi trans mare ex Byzantio saluos esse uoluisti, habetur tibi gratia, nunq̃ domi nostræ delenda: & uerbis tuis gaudeo, neq; nox te, neq; dies remoretur quin sedulo agas quod mihi spopondisti, nullis retardatur neq; auri argentiq; sumptibus, neq; copiis sicubi præsto illas esse oporteat. Verum cum Artabazo uiro egregio, quem ad te misi, trãsige nihil diffisus. Vnde & meæ & tuæ res ex ambotum dignitate atque utilitate optime habebunt. His Pausanias literis acceptis, cum prius in magna fuisset apud Græcos ueneratione ꝓpter imperii magnitudinem, tunc maiorem in modum animos sustulit, non sustinens modesto more uiuere, sed Medico cultu è Byzantio prodiit, euntemq́ue per Thraciam Medi atq; Aegyptii satellites comitabantur. Mensa quoq; ei Medica apponebatur. Deniq; cogitationem cohibere non poterat, paucis actibus prodens, quænam animo in posterum maiora esset acturus. Ad hæc difficilem aditu sep tæbebat, tanquam acerba in omnes æqualiter utebat̃ iracũdia, ut nemo posset accedere. Ea ꝑpter uel maxĩe se ad Athenieñses socii applicauerunt. Quibus reb⁹ cognitis Lacedæmonii eũ ob hæc ipsa primũ reuocauerũt, postq̃ rursus Hermionide naui ĩ iussu eoꝝ ꝓfect⁹, eadẽ agete notat⁹ ẽ. Et Byzãtio

expugnantibus Athenienſibus eiectus Spartē non rediit, ſed in Troadis quibuſdā pagis ſe tenens, tractare cum Barbaris, nec ſyncere moram facere delatus eſt. Ita non iam cunctandum ſibi amplius putauerunt, miſſoq́ caduceatore cū bacillo ephori, id eſt tribuni plebis, edicunt homini à caduceatore ne diſcederet, alioqui Spartiatas bellum indicere. Ille uolens q̄ minimū ſuſpectus eſſe, ſperansq́ pecunia ſe criminibus abſolutū iri, iterū redit Spartem, ante oīaq́ in carcerem ab ephoris conijcit. Licet enim hoc ephoris in regē agere. Mox deinde per quoſdā quos corruperat exiuit, exhibuitq́ in iudiciū ſeſe inſimulare uolentibus. Et ſignū quidē euidens nullum Spartiatæ habebant, neq́ inimici, neq́ ciuitas oīs, quo ſtantes libere mulctarent uirum utiq́ tum regij generis, tum impræſentiarū præditū dignitate. Nam regis Pliſtarchi Leonidæ filij adhuc pueri tutelam patruus geſſerat. Multum tñ ſuſpicionis dabat uitæ inſolentia, & Barbarorum æmulatio, ne illis ſe ſimilem eſſe apud ſuus affectaret. Cuius cum alios actus ſicubi leges atq́ inſtituta tranſgreſſus eſſet conſiderabant, tum ꝙ aliquando tantum ſibi tribuiſſet, ut in tripode, quem apud Delphos Græci ex Medorum manubijs primitias cōſecrauerant, priuatim hoc elegum carmen inſcriberet:

Pauſanias in uincula conijcitur. Ephororum au[t]oritas.

Poſtq̄ Græcorum dux agmina Medica fudit,
Phœbo Pauſanias hæc monumenta dedit.

Quod carmē Lacedæmonij protinus è tripode deleuerunt, ſcripſeruntq́ ciuitates nominatim quæcunq́ ſimul Barbarum euerterunt. Hoc quoq́ Pauſaniæ crimini dabāt quod in ipſo reatu uel multo magis abhorrere à mente hominis rei uidebatur. Quippe audiebant quiddam eum agitare cum ſeruis, prout & erat. Spondebat enim illis & libertatem & ciuitatem, ſi ſecum inſurgere & omnia exequi uellent. Verum ne ſic quidem, nec ſeruorum indicijs fas eſſe ducebant, noui quicquam in eum ſtatuere, utentes quo conſueuerant more erga ſeipſos, ne celeres eſſent ad aliquid de uiro Spartiata, qđ inemendabile ſit, ſine indubitatis indicijs decernendum. Priuſquam hoc fieret, quidam (ut fertur) qui poſtremas ad regem ſcriptas epiſtolas erat ad Artabazum perlaturus, uir Argilius, & aliquando ipſius amaſius, idemq́ illi fideliſſimus, ad eos indicium detulit, territus ex quadam animi cogitatione, quod nemo prorſus rediret ſuperiorum nuntiorum, aſſimulatoq́ ſigillo, ne ſi deceptus eſſet opinione, aut ſi quid ille reſcribi poſtularet, agnoſceret, ſoluit epiſtolas, in quibus prout ſuſpicabatur ad aliquid tale mittebatur, inuenitq́ ſcriptum ut ipſe occideretur. His literis per hunc oſtenſis, ephori uehementius illi quidem crediderunt, ſuis tamen auribus ipſum Pauſaniam audire uoluerunt, hoc hominis machinamento, ut ſpecie ſupplicis ad Tænarum ueniret, conſtructoq́ latibulo duplici ſepe diſcluſo, quoſdam ex ephoris abſcondit. Quò cum ad hominem Pauſanias ueniſſet, cauſamq́ obſecrationis ſciſcitaretur, plane omnia cognouerunt; illo tum incuſante quæ de ſe ſcripta eſſent, tum referente ſingula & ſe, quem, nunquam miniſterijs quæ ad regem pertinerent adhibitum uoluiſſet, tamen hoc honore præ cæteris dignum putauerit, ut quemadmodum priores miniſtri, periret; & iſto hæc ipſa confitente, & impræſentiarum non ſinente iraſci, ſed fidem per ipſum tēplum dante futuræ ſalutis, orante ut q̄ uelociſſime pergeret, ne quæ agenda eſſent impediret. Hæc cum diligenter audiſſent ephori, abierunt, planeq́ rem compertam habentes, comprehendendum Pauſaniam in urbe curauerunt. Qui cum iam comprehēdendus eſſet, conſpecto in uia unius ephororum uultu, fertur intellexiſſe qua gratia ueniret, alteriusq́ id tacito nutu ob beneuolentiam ſignificantis, in templum Palladis Chalcidoniæ ſe proripuiſſe, curſuq́ cæteros præueniſſe. Erat aūt in uicino fanū, in cuius ædiculam ingreſſus, ne ſub dio agens affligeretur, quieuit. Statimq́ qui inſequebātur affuerunt. Tum denudato tecto ædiculæ, obſtructisq́ ianuis, illum intus agentē & interius reductum cuſtodientes atq́ obſidentes, fame expugnauerunt. Eum cū iā efflaturus aīam eſſet, prout ſe habebat ī ædicula ubi cognouerūt, è fano educūt adhuc ſpirātē, qui eductus continuo expirauit. Eundē in foſſatū (in q̄d noxij ſolēt) deiecturi erāt.

Lacedæmoniorum tarditatē in puniendo attende.

Argilij commentum.

Pauſanias in betur comprehendi.

Pauſaniæ interitus.

postea uisum alicui in propiquo defodere. Sed deus qui est apud Delphos, oraculum postea reddidit Lacedæmonijs, sepulchrũ eò transferrent ubi discessisset. Et nunc situs est ante fanum, ut lapides literis incisi declarant. Ac tanquam piaculũ admisissent, duo pro uno corpora Palladi Chalcidoniæ redderẽt, quod & fecerũt duabus ex ære statuis pro Pausania consecratis. Athenienses igitur tanquam deus quoq; piaculũ iudicasset, uicissim exigerunt à Lacedæmonijs illud amoueri. At illi missis ad Athenienses legatis, Themistoclem eiusdem, cuius Pausaniam, proditionis, insimulãt, q cum Medo senserit, ut compererunt ex factis circa Pausaniam probationib. postulãtq; eisdem eum affici supplicijs. Isti fidem uerbis habentes (erat autem Themistocles extorris apud Argos uitam agens, & per cæteram Peloponnesum commeare solitus) mittunt unà cum Lacedæmoniis ad illum simul persequendum, paratis quosdam cum mandatis, ut ducerent ubicunque eum adipiscerentur. Themistocles rem præsentiens, ex Peloponneso in Corcyram, quo de populo bene meritus erat, profugit. *Themistoclis profugium.* Illis uereri se dicentibus, tanquam Lacedæmonios Athenienses'q; si eum tenerent hostes habituris, deductus ab eis est in oppositam continentem, & persequentibus ijs quibus hoc mandatum erat, ad rumorem, quanam iret, compulsus est præ incerto consilii ad Admetum Molossorum regem, *Admetus Molossorum rex.* non sibi beneuolũ, diuertere, tunc fortè domo absentẽ, sed ab uxore eius cui supplicem se præbuerat, edoctus, ut eorum sumpto filio apud lares sederet, non ita multo pòst reuerso Admeto ostẽdit quis esset, nec si quid ipse illi Atheniẽsium supplici contradixisset, æquũ esse cẽseret sumere pœnas de pfugo. *Admetus Themistoclem seruat.* Se enĩ nũc multo imbecilliorẽ ab illo lædi, q̃ ille tunc fuisset, cũ læsus ẽet gñosum esse, pares à parib. expetere ultionẽ. Præterea se quidẽ illi pro cõmodo quodam, non pro salute laboranti, fuisse aduersatũ, ipm uero si iis q persequerent, & ob eã cãm traderet hominẽ, salute aĩæ priuatur. His auditis Admetus eum cũ suo filio, ut illũ tenẽs sedebat, erexit: Est enĩ hoc maximũ supplicandi genus, nec Lacedæmonijs Atheniẽsibusq; multa memorantibus tradidit, sed dimisit uolentẽ ad regẽ pgere itinere pedestri ad alterũ mare usq; Pydnam, quæ erat Alexandri. *Themistocles dimittitur, Pydna.* Ibi nauigiũ nact⁹ qđ in Ioniam iter habebat, eo conscẽso tẽpestate delat⁹ est in exercitum Atheniẽsem, qui Naxũ obsidebat, ac territus, gubernatori aperit qs esset. Nã ignotus iis qui in naui erat, quod'q; fugeret: & nisi ipm seruet, ait se dictur ab illo duci pecunia, psuaso remediũ esse, ut nemo ante confectam nauigationẽ nauim exeat. si acquiescat, dignã se ei gram redditur. Atq; ita fecit gubernator. & cũ diẽ ac noctẽ in salo supra exercitum stetisset, postea Ephesum tenuit, quẽ Themistocles liberali pecunia psecutus est. Venerũt enĩ ei postmodũ & Athenis ab amicis & Argo q superauerat. Et cũ quodã maritimor Persar in mediterranea pfectus, lr̃as ad Artaxerxẽ dedit Xerxis filium nuper regnare incipientẽ, in hanc sentẽtiam: Themistocles ad te uenio, q domum quidẽ uestram usq; eo prohibui multas inferre Græciæ calamitates, quo ad patrẽ tuum nos inuadentem coactus sum propulsare. *Themistoclis ad Artaxerxẽ epistola.* Sed multo plura bona cõtuli, postquã mihi integro fuit. Et ille quod in periculo positus iterum reuersus est, hoc mihi beneficium debet. Scripserat autem ex Salamine Themistocles illi ut occuparet reditum, & pontium quam tunc falsò futuram propter eum simulauerat solutionẽ. Et nũc magno tibi emolumẽto futurus adsum, psequẽtibus me Græcis, ut tibi amicum. Constitui autẽ annum hic subsidere, ut ea tibi demonstrem, quorum gratia uenio. Rex admiratus (ut aiunt) illius propositum, ita agere iussit. Hic intra annum quo moratus ẽ, quicquid disci potuit & linguæ & consuetudinis Persicæ didicit. Exactóque anno ad regẽ se contulit, effectus'que est apud eum magnus, & quantus nemo unquam Græcorũ, tum propter pristinam hominis dignitatem, tum propter spem quam proponebat ei Græciam subiiciendi, maxime'que quod specimen sui dabat, ut solers uideretur. Fuit nanque Themistocles qui uim ingenii sui ualidissime significaret, & in hoc multo magis quàm quiuis alius admiratione dignus, *Themistoclis præconium.* natura solers, neque præcedente ulla, neque antecedente doctrina, ad subitos casus præsentissimi consilii, futurorum optimus

pleruinque conie&tor,eorum quæ inter manus haberet,efficax administrator, quorum esset inexpertus ab ĳs cõmode iudicandis,non alienus:in rebus adhuc ambiguis, quid melius peius'ue foret præcipue prouidens: denique in omnibus dicendis, tum naturæ beneficio,tum consilĳ celeritate præstantissimus,hic eorum quæ oporteret explicator extitit. Morbo autem correptus uita defunctus est. Quidam aiunt eum spõte etiam ueneno decessisse,desperantem posse præstare quæ regi spopondisset. Itaque monumentum eius apud Magnesiam Asiæ in foro ostenditur. Nam huic regioni præfuit à rege sibi datæ Magnesiæ quidem ob panem,quæ quorannis quinquagena pendebat talenta,Lampsaco autem ob uinum,putabatur enim tunc ea uini hubertate præstare,Myunti uero propter obsonium. Ossa eius dicuntur à propinquis domum reportata ipsius iussu,clamq; Atheniensibus in Attica fuisse humata. Neque enĩ fas erat proditionis reum sepeliri. Hunc exitum habuerunt Pausanias Lacedæmonius,& Themistocles Atheniensis,apud suos uterque Græcorum nobilissimi. Lacedæmonii cum in prima legatione ista iussissent,inuicemq; iussi essent de piaculis tollendis, iterum aditis Atheniensibus iubẽt restitui Potidæatas,& Aeginam suis fini uiuere legibus, & super omnia negant apertissime bellum fore,si decretum de Megarensibus illi reuocent,quo Megarensibus interdictum erat portibus in Atheniensium ditione,& foro in Attica. Athenienses cum in cæteris, tum uero in decreto reuocando non parendum esse censuerunt, dantes crimini Megarensibus,quod exercerent sacrum solum & indefinitum, quodq; fugitiuos receptarent. Ad extremum uenerunt Lacedæmone legati,Ramphius Malesippus & Agesandrus,nihilq; ex consuetis dixerunt,nisi hæc:Lacedæmonĳ pacem uolunt esse,fuerit autem si Græcos liberos dimittatis. Conuocato concilio Athenienses, factaq; in medium consulendi potestate,uisum est semel de omnibus respondendum. Et alĳ multi procedentes in utranque partem differebant, uel oportere sumi bellum, uel non oportere, nec illo decreto impediri pacem, sed esse reuocandum. Tum procedens Pericles Xanthippi filius, uir ut illis temporibus,primus,ac in dicendo & agẽdo præstantissimus,hanc sententiam dixit:

Legati Lacedæmoniorum.

Oratio Periclis apud Athenienses.

ETsi non me fallit uiri Athenienses,nõ eodem ardore bellum homines gerere, quo [illegible] inducuntur,sed ex euentis mutare sententiam, ego tamen semper in eadem permaneo,non cedendi Peloponnensibus, uideoq; similia ac proxima iis, quæ primus mihi esse consulenda æquum esse existimans,eos qui ex uobis meæ sententiæ assentiẽt, si quid præter communem opinionem aduersi contigerit,illic succurrere;si hoc non cõtingat,prudentiam sibi uendicare. Solent enim calamitates accidere non minus temere,quàm per hominum cogitationes. Eóque quoties aliquid inopinatum accidit,cõsueuimus incusare fortunam. Lacedæmonios cum antehac insidiatos fuisse nobis,tum uero nunc insidiari palàm est. Quippe qui ex conuẽtis ubi dicitur utrosq; de rebus controuersis offerre inuicem,& admittere iudicium,obtinentes quæ tenebant,neq; ipsi postularunt iudicium,neq; nos dantes receperunt,ꝙ uidelicet bello malunt dilui crimina, q̃ uerbis. Nec iam ad id postulandum,sed ad imperandum pfẽtò sunt,iubentes ut à Potidæa decedamus,Aeginam liberam sinamus esse,decretum in Megarẽses antiquem?. Hi postremi qui uenerunt,pcipiunt ut Græcos suis legibus dimittamus. Ne quis tamẽ uestrum de exigua re bellum fore arbitretur,si decretum non antiquauerimus de Megarensibus,quod illi maxime prætendunt,si antiquetur,bellum non fore,ne uos quidẽ committatis,ut quasi exiguam ob rem bellum susceperitis. Nam hoc exiguum omniũ cõtinet firmitatem,nostræ speciméq; sentẽtiæ; quod si illis concesseritis,protinus aliqd aliud maius imperabitur,tanq̃ ad obsequẽdum metu adactis. At si semel eis acriter abnueritis,redditis illos faciliores ad loquẽdum ex æquo uobiscũ. Atq; hoc reputate uobis aut obtemperandum illis anteq̃ aliquid cladis accipiatis,aut quod mihi satius uidetur,bellandum,nullo seu magno seu paruo prætextu cedẽtibus,nec cũ metu quæ acqsiuimus possessuris. Nam simili rõne possent merito proximus qbusq; eandẽ seruitutem

indicere ante iudicium, siue grauissima siue leuissima eorum imperata. Si uero bellum
extiterit, saluis suis utriusq; partis uiribus, cur non peiore conditione futuri simus? Co
gnoscite ergo sigillatim omnia audientes. Iam primum Peloponnenses operarii homi
nes sunt, pecuniam neq; publice neq; priuatim habentes. Deinde bellorum diutinorũ
maritimorum imperiti, quia exiguum præ inopia in medium conferunt. Atq; huiusce
modi homines non sæpe aut naues implere possunt, aut pedestres exercitus emittere,
quod ab re familiari sunt absentes pariter & absumentes. Adde si mari intercludantur,
cum bella magis sustineant facultates & copiæ quàm uiolentæ collationes, operarii ho
mines promptiores sunt ad bellandum corporibus quàm pecuniis, pro certo habentes
illa quidem è periculis euasura: has autem quo minus ante finem belli erogent nõ pos-
se recusare, præsertim si diuturnius opinione sua (ut credibile est) fuerit bellum. Nãq;
Peloponnenses & socii in uno quidem prælio pares fuerunt omnibus Græcis, in bello
impares, iis qui essent instructiores, quia non uno concilio utentes, extemplo quod agẽ
dum est, ac repente peragunt, & cum in suffragiis dandis sint omnes æquales, gente dis
pares, suo quisq; commodo uacant, ex quo nihil profecti effici sueuit, aliis puniri quẽ-
piam maxime uolentibus, aliis absumi rem domesticam maxime nolẽtibus. Et cum in
concilium cunctanter coeant, breui momento de rebus communibus deliberant, ma-
iore temporis parte rem familiarem administrant, nemine opinante rempublicam suã
unius negligentia lædi, sed pro se cuipiam alteri curæ fore ista prospicere. Hoc cum sin
guli opinentur, latet eos commune bonum ab omnibus perdi. At quoties his rebus se-
dulam curam adhibere uolunt, id facere prohibẽtur pecuniarum penuria, cum tñ bel-
li tempora hoc dum fiat non expectent. Neq; est quod uallo murali illorũ aut classe ter
reamur. Nam muro quidem urbem, quãta hæc est uallare, uel in pacato arduum sit, ne
dum in hostico, tametsi non minus & nobis licet uicissim muros extruere in illorum so
lo. Quod si muro illi præsidium imposuerit, nocebit quidem nobis, tum excursionibus
in aliquam partem agri, tum hominum ad illos transfugiis, non tamẽ sufficient ad nos
prohibendos, quin in suam terrã transgressi illic ædificemus, & quo gñe antecellemus,
classe nos defendamus, q certe ex usu rei naualis plus peritiæ habemus ad pugnam ter
restrem, quàm ipsi ex usu militiæ terrestris ad pugnam naualem. Nec facile est illis rei
nauticæ gnaros euadere: nam cum nos à bello Medico id exercẽtes, non tamen cito cõ-
secuti sumus, quo tandem modo uiri, telluris, non maris cultores, & ꝑterea assidue clas-
sis incursionibus in hoc assuescere prohibendi, conficiant quippiam alicuius momẽti?
atq; aduersus paucorum impetum quamuis imperiti, tamen freti sua multitudine peri
culum fortasse capesserent, aduersus multas undiq; ingruentes, id facere supersedebũt,
ac ipsa desuetudine imperitiores futuri, & (quod consequens est) inertiores. Genus ar-
tis est, ut quidlibet aliud, res nautica, nec quæ temporum succisiuis contingat, sed poti-
us in qua exercenda nihil succisiui temporis relinquatur. Quod si amora Olympiaco-
rum aut è Delphis pecunia, solicitent maiore mercede nautas peregrinos, à nobis con
ductos, id uero ægre facerent, etiã si ipsi neq; hostes nobis essent, & cũ suis incolis naui-
garent. Nunc autem hostes sumus, quodq; ualidissimum est, gubernatores habemus
nostros populares, aliosq; administros, & plures & meliores quàm reliqua oĩs Græ-
cia. Neq; quisquam hoc in animum inducat periculum subesse, ne nostri mercenarii
milites hinc ad illos transfugiant minore cum spe, utpote ob maius quidẽ stipendium,
sed ad paucos dies. Et hæc sunt & his similia quæ mihi de Pelopõnensibus uident̃ dicẽ
da, ista de nobis nos eorũ quæ illis obiicimus immunes, & alia egregia habere, quæ illi
non habẽt. Qui si nostram terrã inuaserint, nos illorũ uicissim cũ classe inuademus, non
ex æquo futura iactura, nobis partẽ Peloponnesi uastantib. & illis oĩm Atticã, qm̃ nõ
alia superest illis regio bello libera, ut nobis qui multũ præterea terræ & insulis & in cõ
tinẽte obtinemus. Magna eñ res est maris imperiũ. In quo aĩaduertite: Si eñ insulani
in aliquo essemus, essemus inexpugnabiles. Cui rei nunc animo proxime accedentes,

debemus terram cum suburbanis pro relicta habere, maris autem ac urbis custodiam agere, nec cum Peloponnensibus ob suos agros uastatos irascentibus, qui multo sunt plures, conserere pugnam. Qui superiores si euaserimus, rursus ab inferioribus non oppugnabimur. Si quam autem in pugna cladem acceperimus, subsidia ex sociis, unde nostrum robur existit, perierint. Neq; enim socii nostri quiescent iam nobis ad se, cum exercitu inuadendos inualidis. Nec uillas & agros qui amittuntur, decet nos deplorare, sed corpora. Non enim possessiones uiros, sed uiri possessiones nanciscuntur. Adeo si crederem me uos persuasurum, suaderem ut ipsi ad illas uastandas processeritis, ostēderitisq; Peloponnensibus uos eis ob istas non esse obtemperaturos. Alia insuper multa habeo quibus uictoriæ uobis spem faciā, si uolueritis, & propagandi imperii, si huic modo bello pariter & aliis, quæ debemus ultrò suscipere, uacauerimus. Nā magis uereor domestica nostrorum peccata, quàm aduersariorū cogitata. Verum ista quæ sint alia oratione, cum tempus rerum agendarum aderit, à me explicabitur. Nunc autem legatos cum hoc responso dimittamus: Megarensibus nos non interdicere foro & portubus, dum & Lacedæmonii non interdicant usu urbis suæ peregrinis, ut nobis sociisq; nostris. Quia sicut illud quod ipsi faciunt, ita quod nos impedimento non est fœderibus seruandis. Ciuitates quoq; liberas sinere, si modo liberas, cum fœdera inita sunt, habuimus. Et si illi ciuitatibus suis reddant, ut sic liberæ sint, ne in republica administranda Laconica instituta sectentur, sed suis legibus uiuant, & ꝑ suo quæq; arbitratu. Quin etiam uelle nos ex conuentis, iudiciorum adire complexum, nec bellum moturos, sed motum nobis propulsaturos. Hæc enim sunt iusta pariter & decora, huic ciuitati quæ respondeantur, simulq; nos intelligere oportet, tum necesse esse bellum geri, quod si uoluntarii poti⁹ susceperimus, minus infestū hostē habebimus, tum è maximis quibusq; periculis, maxima perinde operæpretia & publice & priuatim secutura. Itaque patres nostri Medis obuiam euntes, non ex tanto, quanto nos sumus præditi imperio, imò relictis rebus quas possidebant, & consilio potius quàm fortuna, & præstantia maiore q̄ uiribus, barbarum repulerunt, & hucusque imperii progressi sunt. Quod nequaquam deserere debemus, sed omni ope & hostibus resistere, & conari ut hoc posteris non imbecillius tradamus. Pericles quidem hæc locutus est. Quem Athenienses optime consuluisse existimantes, in ipsius sententiam decretum fecerunt, & ex eius oratione Lacedæmoniis responderūt sigillatim, ut ille docuerat in summa, nihil ex iis quæ iuberentur, se esse facturos, paratos tamen in iudicio æquabili atq; communi diluere obiecta. Et illi quidem domū redire nulla postea legatione missa. Hæ autē causæ discordiæ quæ inter utrosq; ante bellum extiterūt, inceptæ statim ab iis, quæ in Epidáno & Corcyra sunt acta. Nihil tamen minus inter has discordias cōmercia inter se habebant, seq; mutuo adibant, citra caduceatores quidē, sed non citra suspicionem. Nam ea quæ fiebant, perturbatio fœderum erat, ac belli materia.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER SECVNDVS.

Inc iam initium sumit inter Athenienses Peloponnensesq; & utrorunq; socios bellum, quod & nullo inuicem commercio citra caduceatorem, & nulla ex quo cœpit intermissione gestũ est, ordine scriptum ut singula quæq; æstate atque hyeme sunt acta. Nam quatuordecim quidem annos tricennalia fœdera, quæ post debellatam Eubœam inita fuerant, durauerũt. Quintodecimo autem anno sub Chryside tunc apud Argos duodequinquagesimum sacerdotij annum agente, & Aenesio apud Spartam ephoro, & Pythodoro iam alterum mensem Atheniensibus præsidente, sexto mense à pugna apud Potidæam commissa, ineunte uere, Thebanorũ quidam paulo plures trecentis, ducibus Bœotiorum primoribus Pythangelo Phylidæ, & Diemporo Onetoridæ filio, primum circa somnum cum armis ingressi sunt Platæam Bœotiæ Atheniensium sociam. Quibus portas aperuerunt iidem, qui eos induxerant uiri Platæenses, Nauclides & qui cum eo uoluntarij erant, priuatæ potentiæ gratia, ciuesq; sibi inimicos destruendi, & urbem tradendi Thebanis. Egerunt autem hæc per Eurymachum Leontiadæ Thebanorum potentissimum. Et etiam Thebani prouidẽtes utique bellum fore, statuerunt Platæam semper ipsis infestam, in pace nondum moto palàm bello, intercipere. Quo facilius isti ingressi, nulla dum posita custodia latuerũt, positisq; in foro armis, non crediderunt iis qui se deduxerant, ut rem exequerentur, & ad domos inimicorum tenderent, sed decreuerunt mitibus uti edictis, & in cõcordiam amicitiamq; adducere ciuitatem, sperantes hunc in modum facile populum concessurum. Itaq; præco edixit, siquis uelit patrio Bœotiorum instituto esse in belli societate, poneret apud ipsos arma. Platæenses ubi senserunt intus esse Thebanos, ac repente captam urbem suspicantes, timentesq; ne multo plures uenissent (non enim per noctem uidebant) conditionem acceperunt: habitisq; colloquiis quieuerunt, præsertim cum nihil in quenpiam noui tentarẽt. His actis animaduerterunt non multos esse Thebanos, ne magno negotio si inuaderentur posse superari. Nam populus Platæensis ab Atheniensibus deficiebat inuitus. Visa igitur eis est res esse tentanda, suffossisq; communibus parietibus ut peruij essent, ne per uias commeantes se proderent congregantur, ac plaustra iumentis libera in uiis statuunt, ut uicem muri præstarent, itemq; cætera construunt, prout quicq; in utilitate præsenti fore uidebãt. Cum pro facultate parata sunt omnia, nocte etiam in custodiis acta, iamq; ipso aduentante diluculo è domibus in eos uadunt, ne in luce cum ferocioribus consererent manus, & ex æquo dimicantibus, sed cum iis qui per noctem timidiores, ut in urbe inexperta, essent ipsis imbecilliores. Ita repente irrumpentes, statim ad manus ueniũt. Illi ut cognouerunt opinione decepti in seipsos conglobabantur, & siquâ erumpere possent impressionem faciebant. Cumq; bis ter'ue repellerentur, tum uero multo strepitu, & ipsorum inuadẽtium, & mulierum domesticorumq; pariter à domibus clamantium, ululantium, & lapides ac tegulas iacientium. Ad hæc pluuia quæ multa nocte illa fuerat, terrebantur, ac dantes terga per urbem fugiebant, plerisq; ut in tenebris & in cœno ignaris quæ uiæ peruiæ forent, quâ seruari se oporteret. Nam tunc in fine erat mensis, & quo minus possent effugere gnaros persecutores habentibus, ex quo permulti conficiebantur. Et quidam Platæensium portas per quas intrarant, quæ solo patebant spiculo pro uecte in seram traiecto obserauit, ut ne illâc quidem exitus foret. Eorũ qui per urbem agebantur, quidam conscensis muris seipsos foras deiecerunt, quorum pleriq; extincti sunt, quidam apud desertas portas, datà muliere securi, latitantes, distracta sera exiere, nec ij multi. Nam cito rescitum est. Alii alibi per urbem passim trucidabantur, maxima tamen pars præcipueq; qui confecti erant, irrumpunt in grande ædificium muris contiguũ,

Chrysis.
Aenesius.
Pythodorus.
Pythangelus.
Diemporus.
Eurymachus.
Bœotiorũ astutia.
Platæ[...] contra Thebanos subita rebellio
Plaustra uice muri.
Thebanorum clades.

cuius fores erant forte apertæ, opinati ianuas esse portas, & plane illam uiam extra ferre. Eos ut Platæenses uidere comprehēsos, deliberabant utrū ita ut erant incenso ædificio concremarent, an alio pœnæ genere uterentur.

Thebanorum deditio.

Tandem & hi & cæteri Thebanorum qui supererant per urbem palati, dediderunt sese Platæensibus & arma, arbitratu suo usuris. Et ii quidem qui apud Platæam erant, ita egerunt. Cæteri autem Thebani, quos iam per noctem cum omnibus copiis uenisse oportuerat, si quid minus procederet ingressis, accepto in uiam rei gestæ nūtio, suppetias ierunt.

Platæa à Thebis quantū distet.

Abest autem Platæa à Thebis stadia septuaginta, & aqua eius noctis fuerat remorata uenientes. Siquidem Asopus amnis fluebat multus, nec transitu facilis erat.

Asopus fluuius.

Itaq; facientes iter in pluuia, & uix transmisso flumine, sero uenerunt, iam suorum aliis interfectis, aliis captis. Re cōperta, cōsultabant de inuadendis iis, qui extra urbē agebant, Platæensibus. Erant nanque in agris & homines & utensilia, qualia in pace, cū nulla est calamitatis expectatio: eo consilio, ut si quem caperent, is esset pro iis qui intra urbem, si qui modo uiui, supererant. Adhuc his deliberantibus, suspicati Platæenses aliquid huiusmodi futurum, solicitiq; pro iis qui foris essent, caduceatorem ad Thebanos miserūt, qui diceret nō sancte illos facere, qui stante fœdere conati sint ipsorū occupare urbem: quod superest, nihil exterius lædant; alioqui se interempturos quos uiuos haberent: reddituros aūt illis eosdem, si ex ipsorum agro recederent. Hæc illos Thebani aiunt iureiurando confirmasse. Platæenses pernegant se spopondisse plane reddituros cōtinuo captiuos, & habito prius cum Thebanis colloquio, iusiurandum non interposuisse. Igitur Thebani ex illorum finibus nulla cum offensione reuersi sunt.

Platæensium perfidia. Eurymachi cædes.

Platæenses simulac ex agris rapt[i]m omnia comportarunt, uiros interemerunt. Erant autem captiui numero cētum octoginta, & ex iis unus Eurymachus, apud quem rem transegerant proditores. Hæc ubi egerunt, & nuntium Athenas mittunt, & mortuos ex more restituunt Thebanis, & urbem quà eis uisum est, ad præsentes usus muniunt. Athenienses, cum mature eis renuntiatum esset quæ à Platæensibus essent gesta, Bœotiis protinus quicunq; in Attica erant comprehensis, præconem Platæam miserunt denuntiatum, ne quid noui in Thebanos quos cepissent ageretur prius, q̃ ipsi de iis aliquid constituissent. nondum enim nuntiatum erat quod perissent. Quippe ad ipsum statim ingressum Thebanorū, nuntius primus exierat: secūdus, iam uictis ac captis. Vltra quæ nihil resciuerant Athenienses: ita rem nescientes, præconem miserunt. Ille ut uenit, uiros comperit interemptos. Secundum hæc Athenienses cum exercitu Platæam profecti, frumētum importarunt: relictoq; præsidio, inutilissimos quosq; cum fœminis ac pueris eduxerunt.

Hac apud Platæas gesta re, fœderibusq; aperte ruptis, Athenienses se comparabant tanquam bellum gesturi; comparabant se item Lacedæmonii eorumq; socii: utriq; legationes ad regem & ad alios barbaros missuri, si quod alicunde præsidium se adepturos sperarent, utq; conciliarent sibi in societatem ciuitates extra ipsorum imperia positas. Et Lacedæmonii quidem præter eas quas habebant, negotium dederunt iis, qui ex Italia & Sicilia in partibus erant, naues conficerent pro magnitudine ciuitatum, ad quingentas omnino: & certum argenti numerū pararent: cæteris intermissis: nec reciperent Athenienses nisi una naui, dum hæc omnia essent comparata.

Lacedæmonij Italos ac Siculos i auxilium asciscunt.

Athenienses uerotum socias ciuitates recognoscunt, tum uel magis ad loca circū Peloponnesum legationes mittunt: ad Corcyram, ad Cephaleniam, ad Acarnanas, ad Zacynthum: cernentes, si hæc in amicitia sint, tutius se circum Peloponnesum bellaturos.

Pelopōnesi urbes.

Nihil paruū utriq; agitabant animo, nec humilius q̃ pro sua dignitate bellum capessebant. Omnes enim inter initia flagrantius se tuentur. Et multa quæ tunc erat in Peloponneso, multa Athenis iuuentus, bellū non inuita sequebatur, utpote non experta. Et cætera Græcia erecta animo erat, primis ciuitatum concurrentibus. Multa quoq; oracula ferebantur, uates canebant, tam in his ciuitatibus quæ pugnaturæ erant, quā in cæteris. Nec non Delus parum ante hæc tremuit, prius semper immota, duntaxat Græcorum memoria, dicebantur, credebanturq; ea quæ facienda erant, significari; & siqua alia huius

Deli tremor.

modi fieri contigit, omnia requirebantur. At uero homines multo in amorē Lacedæmoniorum propēsiores erant, præsertim prædicantiū se Græciam in libertatē asserturos, properabatq; pro se quisq; & priuatim & publice, tum sermone, tum opera ad auxilium illis præstandum: existimans eatenus impediri negotia, quatenus ipse nō adesset. Ea plerosq; tenebat in Athenienses indignatio; alios, quod cuperent imperiū tolli: alios, q̃ ne sibi imperarēt, timerent. huiusmodi igitur & apparatu & animo mouebanť. Vtrisq; autē hæ sociæ ciuitates ad bellum aderant: Lacedæmoniis quidē omnes intra Isthmum Peloponnenses, præter Argios & Achæos. Erant eñ & his & illis amici. Soli ex Achæis Pellenenses fuerunt in partibus ab initio, mox deinde etiam cæteri. Extra Peloponnesum Megarenses, Phocenses, Locri, Bœotii, Ambraciotæ, Leucadii, Anactorii. Ex quibus classem præbuerunt Corinthii, Megarenses, Sicyonii, Pellenenses, Elii, Ambraciotæ, Leucadii: equitatū Bœotii, Phocēses, Locri: peditatū cæteræ ciuitates: Hæc Lacedæmonior societas. Athenienses uero, Chii, Lesbii, Platæenses, Messenii qui sunt in Naupacto, Acarnanum pleriq;, Corcyrenses, Zacynthii, & aliæ tributariæ ciuitates: in his tot nationibus Caria quæ ad mare sita est, Dores Caribus finitimi, Ionia, Hellespontus, Thraciæ loca, insulæ quæcunq; Pelopōnesum & Cretam ad solem orientē uergunt, Cycladū exceptis Melo & Thera, cæteræ omnes. Ex his naues præbuerunt Chii, Lesbii, Corcyrēses: cæteri peditatū pecuniamq;. Hi socii atq; hic apparatus utrorūq; ad bellū fuit. Lacedæmonii post illa quæ apud Platæas gesta sunt, edixerunt sociis intra atq; extra Pelopōnesum, ut in expedito haberēt in urbibus copias, cum iis necessariis, qualia deceret in externam profectionē habere, tanquam Atticam inuadētes. Quod ubi ad præstitutam diem factum est, eodē tempore duæ partes ex singulis ciuitatibus ad Isthmum contēderunt. Quò postquam omnis coactus est exercitus, rex Lacedæmonior Archidamus, huius dux expeditionis, conuocatis omniū ciuitatū prætoribus, & in primis qui dignitate præditi forēt, maximeq; digni qui adessent, hunc in modum disseruit:

Quæ ciuitates Lacedæmoniis auxilio fuerunt.

Atheniensiū partiū fautores.

Archidamus.

Oratio Archidami regis.

VIri Peloponnenses ac socii, & nostri maiores multas expeditiones tum in ipsa Pelopōneso, tū extra eam sumpserunt, & ii qui ex nobisipsis sunt prouectiore ætate, haud inexperti sane sunt rei bellicæ: nunquam tamen maiorem habentes apparatum belli processimus. Verum nunc aduersus ualidissimam pergimus ciuitatē, & ipsi optimi in re militari, & plurimi. Quo magis par est nos apparere tales, qui neque à maiorum, neque à natura ipsorum gloria degeneremus. Omnis enim Græcia ad hunc motum animo erecta est & attenta, uotaq; facit propter Atheniēsium odium, ut nobis ex sententia ueniat. Itaque non est faciēdum, ut si cui uidemur permulti in hostem ire, ac magna fidutia esse, ne ille prodeat ad conferendū nobiscum prælium. Idcirco aliquid de apparatu belli remittatur: sed unusquisque & dux suæ ciuitatis, & miles, semper expectet in aliquod sibi discrimen per sese esse ueniendum: anceps enim conditio bellorum, & ex paruo fiunt multa, & cum indignatione cōfligitur. Sæpe minor manus dū metuit, maiorem præ cōtemptu parum instructum, profligauit. Oportet autem in hostili terra militantes, animo quidem esse præstanti, ad rem uero gerendam cum metu se præparare. Ita nanque & ad inuadendum hostem promptiores fuerint, & ad congrediendum tutiores. Neque uero aduersus ciuitatem nos tendimus ita inualidam ad se ulciscendam, sed omnibus quàmmaxime rebus instructam, ut omnino credendum sit eos in certamen esse uenturos: si minus nunc, cum nōdum sub aspectum uenimus, at certe cum uenerimus, agentes hostiliter in ipsorum terra, ac cuncta uastantes. Om̃es enim, qui ante suos oculos subito insolitū quippiam patiuntur, iracundia subit: & qui ratione minimum utuntur, ii plerunque ad agendum furore prosiliunt. Quod Athenienses maxime omnium credibile est esse facturos, qui se dignum censent & aliis imperare, & uicinorum terram uastare potius, quàm suam ab aliis uastari cernere. Igitur tanquam aduersus tantam ciuitatem expeditionē molientes, ac summam gloriam tam pro genitoribus nostris quàm pro nobisipsis allaturi, ad utrunque prout res feret, se-

quimini: quâcunque uos aliquis duxerit, memores omni in re ornatus atque custodiæ, & celeriter iussa exequentes. Nam pulcherrimũ hoc tutissimumque, cum multi sint, cunctos tamen eodem ornatu præditos cerni. Hæc tantũ locutus Archidamus. Soluto concilio,

Melesippus.

Melesippũ Diacriti filium, uirum Spartiatam ante omnia Athenas dimittit: si quid iam humilius sentiant Athenienses, cum iam eos in itinere uideant. Illi hominẽ neque in senatum neque in urbem admittentes (obtinuerat enĩ Periclis sententia, neque caduceatorẽ, neque legatum admitti Lacedæmoniorum, si in expeditionem exissent) inauditum remiserunt: iussum eodem die finibus excedere, & hæc renuntiare: si quid in posterum uellent, regressi prius in sua, legationes mitterent. Addũt etiam huic, qui eum deducerent, ut cum nemine colloquium sereret. Is ubi ad fines uenit, iamiam dimittendus, hactenus locutus abscessit: Hic dies ingentiũ Græciæ malorum erit initiũ. Melesippo ad castra reuerso, Archidamus ubi cognouit Atheniẽses nihilominus animos dimittere, ita demum mouit castra, progressusque est cum exercitu in hostium terram. Bœotii cum reliquis copiis (nam partem equitatumque cõmilitio Pelopõnensium dederant) uenientes Platæam, agrum populabant, nondum Pelopõnensibus ad Isthmum coactis, sed iam iter facientibus prius quàm Atticam inuaderent. Pericles Xanthippi filius, Atheniensium dux decimus, ut cognouit hostium aduentum, fore suspicatus Archidamũ, quia hospes eius erat, aut sua spõte ut amico gratificaretur, aut Lacedæmoniorum iussu ad cõ-

Periclis agri.

flandam ei inuidiam, sicut eiusdem causa iusserant tolli piacula, relicturum subinde agros ipsius intactos, prædixit in cõcione:

Periclis concio.

Quoniã sibi hospes aliquando esset Archidamus, non fore tamen id malo ciuitatis, sed fundos ac uillas suas, si nõ ut cæterorum uastentur ab hostibus, finere reip. esse: nec uocãdum ob id in aliquam suspicionem. Et quod ad præsentia attinet, hortatus est quemadmodũ prius, & expeditos esse ad bellum, & ex agris omia cõportare: nec prodire in pugnam, sed ingressos urbem tutari, & rem nauticam qua pollerent diligenter aptare, & res sociorum sub manu tenere: ex hoc enĩ pecuniarum prouentu futuras ei uires, ac magna ex parte bellum uinci consilio & pecuniæ ui.

Atheniensiũ facultates.

Iubens præterea cõfidere tunc prouentu sexcentorũ talentorum, quæ quotannis ferè à sociis pro tributo penderẽtur ciuitati præter alios prouẽtus: tum signato argento quod esset in arce sex milium talentorũ. Nam cum plurima, decem milia talentorũ in fuere, trecentis minus. Ex quibus & in propylæa arcis, aliasque substructiões, & in Potidæam fuerat erogatum. Præter aurum argentumque nõ signatum, priuatim publice ue repositum, præterque sacra uasa uel põparum, uel certaminum, ac Medica spolia, & si quid aliud huiusmodi non inferioris summæ quingentorum talentorum. Addebat etiam ex aliis quoque templis non exiguas pecunias, quibus uterentur: & si omia

Mineruæ simulacrũ.

prohiberentur, etiam auro quo dea est ipsa circũdata: affirmans simulacrum illud quadraginta pondo talentorum habere auri excocti, totumque pro salute reip. tollendũ, iterum tamen non minore mensura resarciendum. Atque hunc in modũ pecuniis eos cõfidere hortabatur. Esse præterea tredecim milia armatorum, iis exceptis, qui in præsidiis, aut

Atheniensiũ munitiones.

in propugnaculis essent, numero sedecim milibus. Tot enĩ excubabant circa initia aduentus hostium, cum seniorum, tum adulescentulorum, tum peregrinorum, quicunque armati erant.

Phalericus murus.

Siquidem & Phalericus murus erat quinque & triginta stadiorum ad urbis ambitum, & ipse ambitus quatenus custodiebatur, trium & quadraginta. Nam pars eius sine custodia erat, inter longum murum & Phalericum media. longi uero muri ad Piræa, usque ad quadraginta stadia habebant: quorum exteriora custodiebãtur &

In græco additur, ξὺν μουνυχίᾳ, i. unà cũ Munychia.

Piræos uicina: ∗ omis autem ambitus sexaginta erat stadiorum, cuius dimidium custodiebatur. Ad hæc mille ducentos hippotoxotas: triremes quoque quæ agi possent, trecentas. Hæc enim Atheniensibus fuerunt: omia nihil inferiora quàm referũtur. Quo tempore ingressuri ipsorum fines erant Peloponnenses, se ad bellum accingentes, alia quoque Pericles qualia consueuerat disseruit, ad demonstrandum superiores se bello futuros. Quibus auditis persuasi Athenienses, omnia ex agris comportant, liberos, cõiuges, supellectilem, utensilia: ligna denique ædificiorum quæ diruebant, pecora quo

que ac iumenta in Eubœam circumiectasq; insulas dimittũt. Quæ demigratio fuit eis sane molesta propter inueteratam plerisq; cõsuetudinem semper agendi in agris, iam inde ab ultimo initio præter cæteros Atheniẽsibus usurpatam. Siquidem sub Cecrope illisq; priscis usq; ad Thesea regibus, Attica oppidatim habitabat: curias habens & magistratus hominibus haudquaquã solitis, cum nihil timerent adire regem gratia cõsultãdi, quibusdam etiam bella gerentibus, ueluti Eleusiniis, iuncto Eumolpo cũ Erechtheo. Theseus uero posteaquam regno potitus est, uir potẽs & perinde solers cum alia regionis eius excoluit, tum uero illud, quod cæterorum oppidorum & conciliabula & magistratus aboleuit: & in ea quæ nunc est urbe, uno instituto consilio, & una curia, cunctos collocauit: coegitq; sua quenq; ut prius colentes, una tamen hac urbe uti, quam ingẽtem iam omnibus in ea ordinatis effectam successorib⁹ per manus tradidit. Cuius congregationis Athenienses etiam nunc diem solennem in deæ honorem publice agunt. Nam ante Thesea, quæ nunc summa-urbs est, tunc urbs fuit: & id præcipue, quod sub ea spectat aquilonem; ut testantur quæ ibi sunt delubra etiam aliorũ deorum. & quæ extra illud sunt, ab hac præcipue parte extructa, delubra uisuntur Iouis Olympii, -Telluris, Bacchi in Limnis, cui uetustiora Bacchanalia fiunt decimo mensis Anthesterionis die: quemadmodum nunc quoq; Iones ab Atheniensibus oriundi existimant. Necnon alia huius generis extructa sunt uetusta templa, & Fonte, qui nunc posteaquam tyranni cõcinnarunt, Nouemfistulæ nominatur. olim autem Calliroe cũ fontes extarent, quia uicinus erat, utebantur in maximis quibusq; rebus, ut hodie quoque ex uetustate duret opinio, ante coniugalia, & in alia quæ sacrorum sunt, illa aqua esse utẽdum. Et nunc etiam propter uetustam hanc habitationem, summa pars urbis uocatur ab Atheniensibus, Vrbs. Igitur suo fere arbitratu Athenienses passim domicilia habentes, postquam una in mœnia coiere, tamen ob morem in agris agendi cum omni familia, plerique & priorum & posteriorum, usq; ad hoc bellum non facile migrabant: & eo difficilius, quod nuper post bellum Medicum supellectilem reportauerãt: grauabãtur etiam & ægre ferebant, quod deserturi essent penates ac templa, quæ ipsis ob uetustum perpetuo ritum patria erant, deserturi quoq; uitæ consuetudinem: denique nil aliud, quàm si suam quisq; urbem desereret. Vbi in urbem migratum est, paucis quibusdam domus fuerunt, nonnullis apud amicos necessariosq; effugium: aliqui (quæ magna portio fuit) infrequentia urbis loca ad habitandum cepere, templaq; ac basilicas omnes, præterquam summæ urbis & Eleusinæ: & si quod aliud robuste erat obseratum, necnon Pelasgicum quod uocatur, summæ urbi subiectum, quodq; inhabitare nefas erat: prout & Pythici oraculi fine uersus uetabatur, dicente:

Cecrops.

Theseus.

ἀκρόπολις.

In græco additur, & τὸ τοῦ Πυθίου, i. Apollinis delubrũ.

Delubra deorum apud Athenas.

[illegible] commigratio ex agris in urbem.

Satiusq; Pelasgicum otia seruet.

Oraculũ.

Ob ipsam tamen repentinam necessitatem, præstitit usum domus. Cæterũ ut mihi uidetur, oraculum in contrarium cecidit quàm expectabatur. Non enĩ propter prophanatum habitatione templum, calamitates ciuitati cõtigerunt: sed propter bellum, inhabitandi necessitas. Nec nominatim templum hoc ab oraculo prænotatũ est, aliquando infauste habitandum esse. In turribus quoq; murorũ multi sibi habitacula construxerũt, deniq; ubi quisq; poterat. Quippe nõ prohibebat ciuitas hoc agere, tot unà immigrãtes. Sed postea depositi in longis muris & in magna parte Piræi habitarũt. Iam uero ii etiam quæ ad bellum spectabant præstringebant, tum sociorum auxilia cogentes, tum centum nauibus, quæ exituræ in Peloponnesum erant, apparandis intenti. Et Athenienses quidẽ in hoc erant occupationis. Pelopõnensium aũt exercitus in Atticã tendens, peruenit primũ ad Oenoẽn, qua Atticã ingressurus erat. Vbi cum subsedissent, tormenta, machinasq; quibus muros quaterent, parabant. Nam Oenoe muris prædita est, Atticã ab Eubœa disterminans, qua Athenienses q̃ties bellum incidit, pro munimento utunť. Circa hanc Pelopõnenses cũ in præparandis machinis tẽporis satis triuerunt, tum uero ꝓpter Archidamũ, quem non parũ insimulabant, ꝗ uidereť et in euocandis auxiliis lentior, & ꝗ Atheniensiũ studiosus, esset nequaq̃ uehemens hoſ

Peloponnensium exercitus.

tator ad bellum. Contractis autem iam copiis, dabant crimini & statiua apud Isthmum
Archidamus segnitiei insimulatur.
habita, & in caetero itinere faciendo cunctatio, & super omnia ad Oenoen segnities.
Quae hominis negligentia si non extitisset, uidebantur sibi Peloponnenses celeri ad-
uentu omnia quae extra urbem haberent Athenienses (nam interim haec illo introporta-
uerant) occupaturi fuisse. Hac itaque inuidia premebatur Archidamus in obsidione
Oenoes: quam (ut fertur) ideo tolerabat, quod expectaret ut Athenienses nondum ui-
olata ipsorum terra, aliquid de tumore remitterent, non passuri ante suos eam oculos
uastari. At postquam Oenoen adorti, omnique ope conati expugnare nequeunt, nul-
lumque Athenienses caduceatorem mittebant, ita demum castris illinc motis, octogesimo fe-
re die ab iis, quae apud Plataeam Thebanis ingressis acta sunt, aestate frumentisque maturis,
Eleusis depopulatur.
Atticam inuaserunt, duce Archidamo Zeuxidami filio, Lacedaemoniorum rege, ac subsi-
dentes, depopulati sunt primum Eleusina, campumque Thriasium: fugatis aliquantulum
circa loca, quae dicuntur Rhiti, Atheniensibus equitibus. Deinde progressi ad dexte-
ram habentes Aegaleon montem, per Cecropiam ad Acharnas usque peruenerunt, ma-
ximum omnium oppidorum quae Atticae populi uocantur: positisque in obsidione ca-
stris, diu illic habuere statiua populationibus occupati. Fertur Archidamus circum
Acharnas cum exercitu tanquam ad pugnam instructo mansisse: nec illa expeditione
in plana descendisse, eo consilio, quod suspicabatur Athenienses multa iuuentute flo-
rentes, & ad bellum ut nunquam alias instructos, in occursum prodituros, nec in ocu-
lis suis agrum uastari passuros. Ubi neque ad Eleusina, neque ad campum Thriasium
Acharnae op.
occurrerunt, experiri statuit dum Acharnas obsidet, an occurrere auderent: simul quod
locus habendis statiuis opportunus uidebatur, simul quod Acharnes (qui magna pars
ciuitatis, quippe tria milia armatorum erant) non credebantur quod sua corrumpe-
rentur neglecturi, sed omnes in praelium exituri, si non exirent tunc Athenienses: mi-
nore iam metu in posterum posse uastari campum, & ad ipsam urbem accedi. Achar-
nes enim suis rebus exutos, non ita promptos ad subeundum pro alieno agro discri-
men, ideoque discordes sententias fore. Et hac quidem cogitatione, cum Acharnas obsi-
deret, Archidamus erat. Athenienses uero, quoad hostis circa Eleusina & campum Thri-
asium subsedit, spem nonnullam conceperunt non esse propius progressurum, memoria te-
Plistoanax.
nentes Plistoanactem Pausaniae filium Lacedaemoniorum regem, quatuordecim ante hoc
bellum annis, cum Peloponnesi exercitu dum Atticam inuasisset ad Eleusina & Trioze,
nec ultra progressum, redisse: eoque ex Sparta relegatus est, creditus id fecisse pecunia.
Ut autem circunsidentem Acharnas exercitum cognouerunt, LX. stadiis ab urbe distan-
tem, cum in conspectu (ut credibile est) regio uastaretur, quod nunquam praeterquam Me-
dico bello, neque iuuenes neque senes aspexerant, id uero acerbum sane, nec iam negligendum
tolerandumque, sed obuiam prodeundum, cum aliis, tum praecipue iuuentuti uisum est.
Acharnensium diuersae opiniones.
Coacto concilio, magna inter eos altercatio erat, aliis exire iubentibus, aliis quibusdam
non sinentibus. Uates quoque multifaria uaticinia referebant, ad quos audiendos undi-
que coibatur. Acharnes, quod putarent apud se non minimam portionem Atheniensium
esse, quod ipsorum terra uastaretur, ad exeundum praecipue urgebant: atque omni ex parte ci-
uitas tumultuabatur, & Pericli irascebantur, prorsus immemores eorum quae prius il-
le suasisset. Conuitiabantur etiam, quod cum esset dux, non tamen eos educeret, existiman-
Periclis prudentia.
tes ipsum omnium quae paterentur autorem. Quos Pericles uidens ex praesenti condi-
tione afflictari, utpote non recte sentientes de exeundo, ut ipse faciebat, concionem non
aduocauit, nullumque habuit coetum, ne quid ira magis quam iudicio peccarent congregati.
Itaque urbem custodit, & quam maxime potest quietam ciuitatem tenet: equites tamen emit-
tit, ne hi qui ab exercitu excurrerent urbi uicinos agros adorti, praedas agerent: pugnaque
equestris parua in Phrygiis commissa est, inter unam Atheniensium turmam adiunctis
Thessalis, & Boeotiorum equitatum. In qua non inferiores erant Athenienses & Thes-
sali, donec Boeotiis equitibus pedites auxilium tulerunt. Tunc facta fuga, Atheniensi-
um Thessalorumque aliquot desiderati sunt: quos tamen ipso die praeterquam quod ho-

stem rogarent, receperunt. postero die trophæum Peloponnenses statuerunt. Hæc autem Thessalorum auxilia ex uetusta societate Atheniensibus affuerunt, Larissei, Pharsalii, Parhasii, Cranonij, Pirasii, Gyrtonij, Pheræi: ducibus ex Larissa quidem Polymede & Aristone ex sua utroq; factione. Ex Pharsalo aũt Menone, & deinceps cæteris suorum ciuium ducibus. Peloponnenses, ubi Athenienses se obuiam non ferunt in pugnam, ex Acharnis mouerunt: populatiq; sunt alios quosdam ex populis, sitos inter Parnethum & Brilessum montes. Dum hi in Attica agunt, Athenienses centum naues quas instruxerant cum mille armatis quadringentisq; sagittariis circũ Peloponnesum miserunt, ducibus Carcino Xenotimi, Protea Epiclis, & Socrate Antigenis filio. Qui cum hoc apparatu soluentes è portu uela fecerunt. Peloponnenses tamdiu in Attica morati, quoad commeatus suppeditauit, per Bœotiam quã non inuaserunt, sunt reuersi. Prætereuntesque Oropum regionem nomine Piraicem, quam Oropij Atheniensibus subditi colunt, populati sunt, ac regressi in Peloponnesum, in suas quique urbes discesserunt. Post quorum abitum Athenienses terra mariq; custodias collocauerunt: quemadmodum per omne bellum custodias acturi erant. Necnon mille talenta ex ijs quæ in summa urbe essent, placuit ipsis qui præclare fecerant, seponere, nec erogare, sed ex alijs sumere in usum belli. Quod si quis aut referat, aut ferendis suffragijs obtineat mouendam pecuniam hanc alios in usus, nisi si hostes classe adoriantur urbẽ, propulsariq; oporteat, pœnam morte sanxerunt. Ex hac pecunia centum extra ordinem formosissimas triremes quotannis fecerunt cum suis præfectis. Quarum nulla fas erat in aliud quidquam uti, nisi cum eadem pecunia ob idem periculum si opus foret. His centum nauibus, qui erant Athenienses, cum quinquaginta Corcyrensium quæ uenerant auxilio, prænauigantes Peloponnesum, cum alijs nõnullis illinc socijs, præter alias clades quas intulerunt, egressi in terram, Methonem (quæ est in Laconica) adorti sunt, tum muris inualidam, tum hominibus uacuam. Forte in ijs circà locis erat cum præsidio Brasidas Tellidis filius, uir Spartiates. Hic re cognita, cum centum armatis auxilio ijs qui intus erant, aduenit: perque medium Atheniensium exercitum, huc illucque palatum, & ad muros conuersum, in urbem irrupit aliquot sociorum in ipsa impressione amissis: eamque tutatus est. Propter quam strenuitatem ante omnes qui bellum administrarunt apud Spartam collaudatus est. Athenienses inde soluentes abierunt: & cum Phiam Elidem tenuissent, biduo populati sunt: & ad prohibendã uim uenientes ex conuallibus Elidis trecentos egregios uiros, & ex finitimis illinc Eliorum alios pugna inita uicerunt. Cæterum exorto ingenti uento, cum tempestate iactarentur in loco portu carente, multi cõscensis nauibus præteruecti promontoriũ quod dicitur Piscis, in portum qui est in Phia, uenerunt. Interim Messenij & alij nõnulli qui conscendere naues nequierant, terrestri profecti itinere Phiam expugnarunt: posteaq; in naues quæ circumibant, recepti sunt. Atque illinc relicta Phia (multa enim iam manus Eliorum ueniebat auxilio) nauigantes Athenienses, alia circà loca populabantur. Per idem tempus Athenienses triginta naues miserunt ut obirent Locridem, simulque Eubœam tutarentur, duce Cleopompo Cliniæ filio: qui egressus in terram, nonnulla loca uastat, Thronium capit, obsides illinc accipit: apud Alopen qui ex Locris auxilium ferebant, commisso certamine superat. Hac eadem æstate, Aeginetas cum liberis uxoribusq; è sedibus suis eiecerunt Athenienses, exprobrata uel præcipue eis belli culpa, cum præsertim tutius fore uideretur, Aeginam utiq; Peloponneso obnoxiam teneri, suorum colonia illuc missa, prout non ita multo post missa est. Illis eiectis Pelopõnenses tum Atheniensiũ odio, tum de se bene meritis & terræmotus tẽpore & seruili bello, Thyream incolendam, & eius agrum colẽdum dederunt. Qui ager Argiuũ ac Laconicũ diuidit, ad mare usq; pertingens: ubi ad hoc tempus eorum nonnulli habitant, cæteri per Græciã dissipati sunt. Eadẽ quoq; æstate Calendis lunaribus, hoc ẽ, interlunio, ꝗ solũ tempore credit̃ posse contingere, sol defecit secundũ meridiem, nõnullis intermittentibus stellis; rursusq; è curua in solidam speciem repletus est. Per

Qui ex Thessalis Atheniensiũ adiutores.

Atheniẽses Peloponnesum inuadunt.

Atheniẽsium pecuniæ in usum belli.

Brasidas.

Phia.

Piscis ꝓmont.

Cleopompus.

Thyrea.

Eclipsis solis.

Nymphodorus. Sitalces.

eandē quoq; æstatē Nymphodorū Abderitē Pythei filiū, magnæ apud Sitalcē sororis uiri autoritatis, quem pro hoste prius habuerant, sibi cōciliauerunt, accerseruntq;, uolentes per Sitalcem contrahere cum Tereo Thracum rege societatem. Hic autē Teres Sitalcis pater, magnum Odrysarum regnum primus reliqua Thracia maius reddidit. Nam bona pars Thracū ipsius iuris est, nihilq; Tereo illi attinet, qui Procnen Pandionis filiam ex Athenis duxit uxorem. Neque ex eadem ambo Thracia extitere. Siquidem Tereus Dauliam, quæ nunc terræ Phocidis uocatur, incoluit, tūc à Thracibus habitatæ. Qua interea fœminæ facinus illud circa Ityn patrauerunt, & à multis poetis in commemoranda Philomena, luscinia auis Daulias celebratur. Et credibile est Pandionem tantulo distantem affinitatem ex filia propter auxilium mutuum maluisse, quā eam quæ tot dierum uiam usque ad Odrysas distaret. At Teres ne nomen quidem habens idem, regnum Odrysarum ui primus adeptus est: cuius filium Sitalcem Athenienses in societatem asciuerunt, cupiētes per hunc sibi & loca in Thracia, & Perdiccam comparare. Cum uenit Athenas Nymphodorus, & societatem Sitalcis mādato iniit, & filium ciuem Atheniēsem fecit nomine Sadocum, & bellum quod esset in Thracia, dissoluturum se recepit, persuaso Sitalce, admittēdas Atheniensibus copias Thracum equitū, clypeatorumq;. Conciliauit eis etiam Perdiccam, inductis ad Thermen illi reddendam. Vnde Perdiccas protinus Atheniensibus ac Phormioni iunctus, arma intulit Chalcidensibus. Ita Sitalces & Perdiccas, ille Terei, hic Alexandri filius, alter Thracū, alter Macedonum rex, fœdus cum Atheniensibus percusserunt. Atheniēses autem qui cum centum adhuc nauibus Peloponneso obseruabantur, Solion Corinthiorū oppidum postquam diripuerunt, id cum agro solis Acarnanum Palirensibus colendum tradiderunt, Astacumq; ui captam, Euarcho tyranno eiecto, in societatem consciuerunt: & in Cephaleniam insulam uelificantes, citra certamen ea potiti sunt. Sita est autem Cephalenia Acarnaniam uersus & Leucadem, quatuor habens ciuitates: Palenses, Cranios, Samæos, Pronnæos. Nec multo pòst reuersæ sunt Athenas naues. Sub huius æstatis autumnum, Atheniēses cum incolis duce Pericle Xanthippi filio, populariter incursionem fecerunt in agrum Megaricum: & ii qui Peloponnesum cum centum nauibus præteruehebantur (apud Aeginam autem tunc erant) domum repetētes, ut acceperunt omnem ciuitatem in expeditione esse, ad Megaram decreto illuc cursu commixti sunt: qui maximus extitit duntaxat coactus Atheniensium exercitus, utpote florenti ciuitate, necdum morbum passa. Fuerunt enim Atheniensium sub armis decem milia, præter tria apud Potidæam, præter incolarum, qui unà in expeditionem armati prodierunt, non minus quàm totidem milia: præter etiam aliam leuiter armatorum non exiguam turbam. hi magna in parte terræ illius hostiliter cum egissent, sese receperunt. Fuerunt aliæ quoq; Atheniensium quotannis in agrum Megarensem incursiones, nunc equitatu, nunc cū exercitu, donec Nisæam exciderunt. A quibus etiam Atalante in arcem est muris firmata: & iam extrema æstate, hac insula iuxta Locros, Opūtios prius deserta, ne prædones ex Opūte, & aliis Locrorū oppidis nauigantes, Eubœam prædarent. Effecta sunt aūt ista æstate hac post Peloponnensiū ex Attica discessū.

Euarchus.

Atheniensiū incursiones. Atalāte insula

Ineunte hyeme, Euarchus Acarnan uolens in Astacū reuerti, persuadet Corinthiis ut cum. L. nauibus, mille quingētos armatos ferentibus se reducerent. Ipse quoq; nōnihil auxiliorū conducit. Præerant aūt his copiis Euphamidas Aristonymi, Timoxenus Timocratis, & Eumachus Chrysidis filius: qui illuc nauigantes hominē reduxerunt, & cæteræ Acarnaniæ nonnulla ad mare oppida subigere uolētes, id frustra conati, domum reuertebant. Et cū præter nauigantes Cephaleniam tenuissent, exissentq; in Craniorum oram, specie deditionis ab illis decepti ex inopinato inuadentibus, partē suorum amiserunt: & cum acrius urgerent, domum se receperūt. Eadē hyeme Athenienses uetere instituto bustum publice fecerunt iis, qui primum hoc in bello mortem oppetissent, hunc in modū: Facto ante triduum tabernaculo, mortuorū ossa proponunt, & suorū quisq; reliquiis si quid libeat imponit. Cum efferuntur, singularum tribuum

singulas arcas, suæ quanque tribus ossa continẽtes, uehicula portant. Unus item thorus inanis fertur constratus, eorum qui non extant, qui inter cæsos non fuere cõperti. Effertur autem promiscue uoluntarii quique uel ciues, uel hospites, fœminis propinquitate coniunctis ad sepulchrum eiulantibus. conduntque in publico monumento, quod est iuxta monumentum Callisti apud suburbana. Ubi semper eos sepeliunt qui in bello ceciderunt, præterquam qui in Marathone. Quorum singularem fuisse uirtutẽ existimantes, eodem in loco sepulchrum fecerũt. Postea uero quàm eos humauerint, aliquis ab ipsa ciuitate delectus, uir haudquaquam pro inconsulto habitus, & cui pro dignitate conueniat, super eos orationẽ habet, qualẽ decet de illorum laudibus. qua habita, discedit. Hoc quidem more sepeliunt, quo per omne belli tempus, quoties id eis accidit, legitimo utuntur. Ut autem ad hos, qui primi mortem oppetiere, laudandos Pericles Xanthippi filius delectus est, & tempus affuit, à sepulchro in excelsum suggestũ, quo à plebe frequentia exaudiretur, procedens, ita disseruit: Callisti monumentum.

Oratio Periclis funebris.

Multi quidem eorum qui ex hoc hactenus loco uerba fecerunt, hunc legibus institutum morem in concione dicendi ad exequias defunctorũ in bello, ut pulchrum laudant. Mihi uero satis esse uisum est, uirorum præstantium factis honores declarare, qualia circa bustũ hoc publice instructa conspicitis: nec in uno uiro multorum uirtutes periclitari debere, & siue bene, siue male is dicat, haberi fidem. Arduũ enim in dicendo seruare temperamentũ in ea re, in qua uix etiam ueritatis opinio afferri potest. Nam auditor, qui & rem agnoscit, & hominem diligit, aliquid fere & opinione & uoluntate sua inferius dictũ existimat. Qui uero inexpertus est, is propter inuidiam quicquid supra suam uim audit, ait supergressum esse ueritatem. Eatenus quæ tolerandæ alienæ laudes uidentur, quatenus seipsum quisque parem arbitratur alicui illarũ assequendarum: quibus uero imparem, iis inuidet, fidemque nõ habet. Verum quando quidem ita olim iam probatum est hæc fieri, oportet me quoque legi obsequentem, ad uestram singulorum & uoluntatem & opinionem, quàm plurimum potero accõmodare orationem, sumpto à progenitoribus initio. Aequum enĩ simul ac decorum est, ex hoc loco eis honorẽ hunc memoriæ reddere, qui regionẽ istam ipsi semper incolentes, posteris ad hoc tempus liberam sua uirtute tradiderunt. Et cum illi laude digni sunt, tum uel magis prẽs nostri, qui ad ea quæ acceperant, hoc quantũcunque habemus imperiũ adiicientes, non sine labore partũ, nobis quæ nunc sumus reliquerunt: quæ uero ultra hoc sunt, ipsi nos qui assumus præcipue pfectã ætate propagauimus, & patriam omnibus quæ uel ad pacẽ uel ad bellũ pertinẽt, instruximus atque ornauimus. Ubi uero res bellicas, quibus parta sunt omnia, uel à nobis uel à prĩbus nrĩs, strenue gestas in pppulsandis bellis, à Barbaro uel à Græcia illatis, omitto, nolens lõgus esse apud scientes. At quo studio huc euasimus, & qua reip. administratione, quibus'ue artibus propagatũ imperium est cum demonstraro, ad hos laudandos accedam, existimans nec alienũ esse hoc tempore ista memorari, nec inutile ab omi cœtu ciuium pariter hospitumque audiri. Fungimur enĩ ea reip. administratione, quæ uicinarum leges non sectetur ciuitatũ, ipsi potius alteri exemplar, quàm aliena imitantes: nomenque habemus, non quod ad paucos, sed quod ad multos pertinet, democratia. Idem iuris quantislibet priuatim inter se differentibus omnibus est, honores prout quisque aliquid sui speciminẽ dederit: neque iis qui ex certa parte ciuium sunt potius quàm ex uirtute, neque propter paupertatẽ quis quo minus publico munere non fungatur, dũmodo patriæ prodesse possit, pro uirili parte prohibetur. Ingenue & in rep. & in mutua quotidianorum operum suspicione uersamur, non succensentes, si uis uicinorum populorum cum uoluptate aliquid agat, ac præferentes innoxiam quidẽ, sed tristem quàdam in alieno gaudio seueritatem. Priuata alacriter cõmunicamus: quæ ad remp. spectant, minime præuaricamur, propter metũ tum eorum qui sunt in magistratu, tum uero legum, earum præcipue, quæ uel in auxilium læsorum latæ, uel quæ latæ nõ sunt, euidentẽ ignominiam irrogantes. Iam uero laboribus plurimas animi remissio-

Funebris oratio mira elegãtia.

ὑπάρχει

Democratia Atheniensiũ.

nes indulgemus: sacra certamina, anniuersariaq́; sacrificia, cum decenti priuatorum appa
ratu interponentes, quorũ quotidiana declaratio tristitiam discutit. Importantur huc
propter magnitudinẽ ciuitatis ex om̃ibus terris oĩa, euenitq́; nobis ut nõ magis hinc
natiuis bonis fruamur, quã iis quæ sunt apud alios homines. In studiis autẽ rei bellicæ
hinc quoq; differimus ab hostibus, qd hanc urbem om̃ibus exhibemus, nullis expulsi
onibus hospitũ quempiam uel discere uel spectare prohibemus, quasi hæc non occul
tata sint profutura hosti si uiderit. Neq; magis aut apparatui bellorum aut fraudibus cõfi
dimus, quàm id quod ipsi p̃stare possumus. Ad res agendas animi præstantia apud q̃s
dam in disciplinis iuuenes ab ineũte statim ætate uirile robur pertinaci exercitatione
nanciscuntur: nos autem, qui iam remissius uiuimus, nihilo tamen segnius hostilia dis
crimina adimus. Cuius rei signum est, quod neq; Lacedæmonii per se tãtum, sed cum
omnibus terram nostram inuaserunt, & ipsi per nosmet finitimorũ fines ingressi, eos
qui domi sua tuebantur, haud difficulter plerunq; subegimus. Adeo nemo hostiũ un
quam aduersus oĩm nostrã uim ferre se ausus est, tum propter nostrũ rei nauticæ stu
dium, tum propter copias quas in diuersa terrarum loca dimittimus. In quorũ si quo
conserta pugna cum aliquibus nostrum illi fuere superiores, cũctos nos superasse glo
riantur: & cum uicti sunt ab uniuersis, uictos esse se prædicant. Quanq̃ si quiete poti
us quàm laborum assiduitate, nec legibus magis q̃ generosis moribus periclitari uelle
mus, satius est nobis nõ defatigari ærumnis ante, quàm ueniant: & cum tempus est il
las subeundi, uideri subire non minus strenue, quàm ii qui semper in ærumnis agũt.
Licet hinc quoq; ciuitatem istam admiratione dignam sicut in cæteris cognoscere, q̃d
speciosa quidem socia mediocritate complectimur. Philosophamur autem, id est, ino
piam toleramus citra animi eneruationem: diuitiisq́; utimur potius in rerum opportuni
tate, quàm cum uerborũ iactantia. Egestatẽ suam nulli fateri deforme est: deforme, ut
eam deuitet, nõ anniti. Adest p̃terea eisdem hominibus suarum simul & cõmunium rerum
cura: & iis qui rebus agendis incũbunt, nõ minor de reip. statu notitia. Soli eñ nos cũ
qui nihil rationis cũ rep. habet, non ciuẽ otiosum, sed inutilẽ arbitramur. Iidẽ si quas
res recte iudicamus cõcipimus ue, non existimamus orõnem iis rebus officere, sed po
tius nõ doceri prius illas sicut oportet q̃ exequaris. Nam hoc quoq; p̃stantius habem⁹,
q iidem p̃cipue in iis quæ aggredimur, & audacia utimur, & ratiõe: cum aliis inscitia
fiduciam, ratio cunctationẽ afferat. *Præstantissimo quisq; animo æquissime iudicant: qui*
& dura simul aptissime ac iucunda cognoscunt, & ob id à periculis se non subtrahũt.
Iidem erga multos ultro uirtutis officiis fungimur: quippe qui nõ accipiẽdis, sed dan
Sententia memorabilis. dis bñficiis amicos cõparamus. Quoniam meliore conditione est qui bene facit, peio
re cui bene fit: cum ille quod fecit tueri debeat bñuolentia, hic sciat se in dando nõ gra
tificaturum, sed gratiam redditurum. Iidem soli emolumẽti magis quàm liberalitatis
fideliter exercendæ ratione habita, aliis magnifice gratificamur. Atq; ut semel dicã, ui
detur mihi hæc ciuitas tum in totum esse Græciæ magisteriũ, tum per singulos uiros
corpus ad plurima rerum genera idoneum exhibere, cum gratia præcipue & uenusta
te. Et quia hæc impræsentiarum non orationis iactatione magis quàm rerum ueritate ni
tuntur, hæc urbis potentia quam his artibus parauimus est documẽto. Quæ sola om̃i
um earum quæ nũc sunt, fama sui (ut expimento cõstat) maior est: sola quæ nec hosti oc
currens irascit̃ ob acceptam ab illo cladem: neq; à subiectis male audit, tanq̃ indigna
quæ dominet̃. Neq; nullis potentiam nostram, sed uel maximis testificamur indiciis,
futuri p̃sentibus uenturisq́; miraculo: nec desiderantes aut Homerum præconẽ, aut quis
quis in p̃sens carminibus mulceat. Opinionẽ rerũ ueritas delet. Sed om̃ia maria oẽsq́;
terras nostra audacia peruias fecimus, ubiq; bonorum malorumq́; separatim monumen
ta collocãtes. Pro hac igit̃ ciuitate & isti (quia indignũ ducerent eã eripi) prælian
tes, gñose occubuerunt, & reliquorum decet unũquenq; uelle anniti. Quæ causa mihi fu
it, ut prolixius de ciuitate loquens, tum docerem non de pari re nobis esse certamẽ, &
quibus nihil simile adest, tum planã facerẽ probationibus horum laudem, de q̃bus nunc à

me habetur oratio: cuius haud ea quæ maxima, iam dicta sunt. Nam quæ ego ciuitatis
decora prædicaui, ea nimirum istorum atq; eorum similium uirtuti debentur. Qualis
non in multis Græcorum de suis operibus ratio constet. Atq; mihi uidetur uirtutē ui
ri, ut nunc istorum, uita significare, mors plane declarare. Etenim iustum est, eos qui
præstare alia nequeunt, certe in bellis patriæ fortunam in animo proponere: cum me-
lius publice de ciuitate, quàm peius priuatim meruerunt, hoc malum illo bono obtu
entes: ueluti isti, quorum nemo neq; diuitiis mollitus est, præoptans illis in posterum
frui: neq; spe paupertatis in diuitias commutandæ, à subeundis asperis retētus est, ho
stilis pœnæ quàm salutis suæ cupidiores. Simulq; hoc om̄ium pulcherrimum pericu
lum existimantes, uoluerunt ex ultione hostium ad hæc peruenire: freti spe, id quod
non uiderunt, consequendi: dignū etiam opus, ex iis quæ iam uiderant, ducentes cui
se crederent: satiusq; esse in propulsanda ui pati, q̄ in cedendo incolumes fieri. Et cum
dedecus infamiæ fugiunt, rem corpore pertulerunt: & breuissimū intra tempus cum
fortuna potius per summam gloriam, quàm cum timore transigere. Et isti quidē, qua
les par erat, tales in patriam extitere. Reliqui uero debent minus quidem obnoxiū ca
sibus optare, sed nequaq̄ minus audacē postulare in hostes ut habeant animum: consi
derantes non sola oratione constare profectum, quem apud uos non minus q̄ ego co
gnitum habentes, ampliaret quispiam cōmmemorando, quantum boni inest in hosti
bus propulsandis: sed uel magis, si contemplantes quotidie ex operibus potentiam ci
uitatis, efficiamini illi[us] amatores. Et cum ea uobis magna uideatur esse, cogitetis uiros
magnanimos, qui ius fasq; intelligerent, in operibus prudētes, ista comparasse: & qui
quoties eis ex sententia non cessisset, non statuerunt sua uirtute fraudandam esse ciui-
tatem, speciosissima eam collecta donantes. Publice nanq; corpora impenderunt: pri
uatim laudem, quæ nunquam senesceret, acceperunt: simul & honorificentissimam se
pulturam, in qua nō magis ipsi fuit siti, quàm sempiterna eorum gloria, ut sese quoq;
offeret tempus uel narrandi uel imitandi, celebranda relinquitur. Quippe illustrium
uirorum om̄is terra sepulchrum: neq; id domesticorum tantum saxorum testatur in-
scriptio, sed etiam sine scripto in exteras gētes egressa memoria, magis apud animū cu
iusq; quàm apud urnas hospitatur. Quos ipsi nunc ad imitandū uobis proponentes,
& felicitatem existimantes esse libertatem, rursus libertatē esse felicitatē, nolite bellica
recusare discrimina. Neq; enim calamitosi, quibus spes boni nō adest, iustius uitæ nō
parcant, quàm ii quorum diuersa uitæ cōditio, & præsertim optima periclitatur. Tri-
stiorq; est uiro prudentia prædito contumelia comes ignauiæ, quàm per robur & pu
blicam spem sine sensu futura mors. Ideoq; parētes istorum, nunc quicunq; adestis, nō
magis desleo quàm consolor. Cum enī multiplicibus dum educantur, ut scimus, sub-
iaceant accidētibus, præclare cum illis agitur, quod præclarissimū sortiuntur ut nunc
isti obitum, uos mœrorem, & quibuscunq; datum est, ut eorū uita feliciter acta pariter
& finita cēseatur. Nec me fallit, arduum esse persuasu ne mœstitiam sentiatis, quoties
uobis istorum memoria refricabitur: in aliorum rebus secūdis, quibus & ipsi aliquan
do exultastis, & ex iis bonis non quibus nunquam potituri, sed quibus diu potiti pri
uantur. Tolerare tamen oportet spe aliorum liberorū eos, qui in ætate adhuc sunt pro
creandi. Siquidem futura soboles, & quibusdam erit particularis obliuio defunctorū:
& reipublicæ bis proderit, quod eam nec desolatam patietur, & tutam præstabit. Nō
enim possunt aut par aut iustum cōsilium dare ii, qui exponunt periculis liberos isto-
rum more, & qui nō exponūt. Vos uero qui in ætate processistis, quo diuturniorem
uitam feliciter traduxistis, eo plus lucri uos fecisse existimetis: & hoc quod superest ui
tæ, breue futurum, quod utiq; ob istorum gloriam leuius fiet. Sola nanq; magnanimi
tas non senescit: nec magis in affecta iam ætate lucrari delectat, ut quidam aiunt, quàm
honorari. Filii autem horum ac fratres qui adestis, magnum uideo uobis propositū es
se certamen. Nam eius qui fato functus est, uirtutem nemo nō solet prosequi laude, ac
fere supra modū. At uos non pares iudicamini, sed aliquantulo inferiores esse, Quip-

pe uiuentium inter æmulos liuor est, quo sublato, uirtus cum beneuolo celebratur assensu. Si quid autem me oportet de muliebri quoque uirtute commemorare, earum quæ nunc erunt uiduitate breui, omnia exhortatione complectar. Etenim ingenti uobis est gloriæ, non esse uos sexu uestro infirmiores, hoc est pudicas esse. Cuius rei decus dedecusue nimiũ cadit in uiros. In hac ego oratione legibus iniuncta, retuli quæcunque habui utilia, & re ipsa qui sepeliebantur ornati sunt. Quorum liberos ciuitas hinc ad pubertatem publice alet, utilem profecto & istis & futuris proponẽs lauream talium certaminum. Quæ enim huberrima uirtutis proposita sunt præmia, ad ea optimo quisque in rempublicam animo contendit. Iam postquam suos quisq; necessarios deplorastis, abscedite.

Anni secũdi initium.

Actum est autẽ huiusmodi funus hyeme: tum, quia primus annus belli finitus est.

Peloponnenses in Atticam.

Ineunte æstate, Pelopõnenses sociiq; ex duabus quemadmodum superiore anno partib⁹ Atticam ingressi sunt, duce Archidamo Zeuxidami filio Lacedæmonioꝝ rege: castrisq; positis, regionem populabantur.

Pestis Atheniensium.

Vbi cum nõ multos dies fuissent, morbus primũ apud Athenienses cœpit: prius quidẽ, ut aiunt: alibi quoque & circa Lemnum, & aliis multis in locis grassatus. Cæterũ neq; tantũ pestilẽtiæ, neq; tantum funeꝝ usquam fuisse memoratur. Nam huic nec medici pares erant ignoto eis inter initia; imò ipsorum plurimi extinguebantur, ut maxime illos adibant: nec alia ulla hominũ ars, nec quæ in templis exposcebantur, nec diuinationes, & quæ sunt id genus quibus utebant̃, omnia deniq; frustra fuerunt. Eaq; homines malo ipso euicti cum morerẽtur, reliquerunt. Incepit autẽ (ut fertur) primũ ex Aethiopia, quæ est super Aegyptum. Deinde in Aegyptũ Libyamq; descendit: & in regis magna ex parte regionem: confestimq; Athenas inuasit, principio in Pyreo cõtagionis facto: ita, ut ab eis diceret̃, uenena in puteos (nondũ enim illic fontes erant) à Pelopõnensibus esse deiecta. Mox & in superiorẽ urbem processit: multoq; magis iam mors ingruebat. Referatur igit̃ hoc, ut cognoscat quisq; uel peritus medicinæ, uel imperitus, unde credibile sit id extitisse, quásue satis idoneas existimet causas, quæ ad tãtam mutationem uim haberent. Ego uero quæ potero referam, & quæ sibi quisq; proponẽs, si quando hoc rursus incidat, iam prædoctus habeat aliquid præcipue, unde non ignoret, aperiam

Thucydides peste correptus.

& ipse passus hunc morbũ, & alios patientes intuitus. Enimuero annus ille, ut cõfessione fere omnium constat, maxime immunis fuit aliorum morborũ. Quod si quo quis alio prius laborabat, is morbus in hunc omnino conuertebatur. Cæteros quoq; salubri corpore repente nulla ex causa corripiebant ante omnia capitis acres feruores, oculorum suffusio ruboris, adustioq;. Introrsum uero statim lingua cum faucibus sanguinolenta uisebatur, spiritus arcte, & cum grauecolentia meabat. Deinde ex iis sternutatio raucitasq; existebat, nec diu post, labor in pectus cum uehementi tussi descendebat; & cum ad præcordia hæserat, illa uexabat: sequebantur cunctæ fellis & humoris

Apocatharses

quæ à medicis nominantur apocatharses, & ipsæ cum ingenti cruciatu: & plerisq; inanis incidebat singultus, acrem ciens spasmum: qui in quibusdam protinus, in quibusdam serius sedabatur. Et corpus quidem exterius non admodum feruẽs tactu erat: neque pallidum, sed subrubrum, fuscum, minutis pustulis ac papulis scatens. Interius autem ita ardebat, ut neq; per q̃ tenuia uestimenta aut sindones iniici, neq; aliud quippiã nisi nuditatem sustineret. Iucũdissimũ erat in gelidam seipsos aquam abiicere, id quod

Attende uim pestis.

in puteis multi eorũ quibus custos deerat fecerunt, inexhausta siti adacti. Quanquam perinde erat nimis ac minus bibere. Accedebat huc inquies membrorum, perpetuaq; uigilia. Neque uero corpus quoad morbus augebatur flaccescebat, sed opinione hominum fortius pesti reluctabatur. Adeo plurimi intra nonũ & septimum diem ab ardore urente uitalia necabantur; adhuc aliquid roboris habentes, aut si hoc tempus exissent, tamen desidente ad uterum morbo, atq; illum acriter concutiente, idq; cum assiduo profluuio, multi quoq; postmodũ debilitate ipsa peribant. Peruagabat̃ enĩ omnẽ corporis superficiẽ, in capite primũ coalita lues. Ex qua utiq; perniciosissima, si quis conualescebat, eius uiolentiam significabant extrema mẽmbrorũ: siquidẽ ad uerenda

& ad summas manus summosq; pedes prorumpebat, quibus nonnulli amissis libera-
bantur: quidam amissis & oculis. Sunt etiā quos simulac surrexerunt, omnium pari-
ter cepit obliuio, necessariorum quoq; ac suiipsorum. Nam genus morbi in singulis ex
titit, & maius quàm ut exprimi, & acerbius, quàm ut humana natura tolerari possit: in
hoc declarans præcipue aliquid aliud fuisse præter consueta, quod cum multa hominum
cadauera iacerent insepulta, alites quadrupedesq; ea uel nō adierunt, uel quæcunq; gu-
starunt attigeruntq;, periere. Quibus ex auibus euidens fiebat coniectura, quod neq; circa
cadauera, neq; alibi uisebantur. Canes magis propter hominis consuetudinem mali si-
gnificationem dabant. Verum (ut alia multa calamitatis genera præteream) quæ singu
lis acciderunt, aliis quàm aliis asperius, eiusmodi in totum morbus fuit, cum aliud quid
dā insolens accessit, quod tunc animos affligeret, quod quicquid fiebat, proficiebat in mor
bum. Peribant alii per incuriam, alii per multam curationem, nec de ulla medicina con
stabat, quam quis diceret utilem fore, si offerretur. Quod enim alteri proderat, id offi-
ciebat alteri. Corpus integrum erat, nullum præ se ferens roboris imbecillitatis'ue dis-
crimen: idq; etsi quantalibet obseruatione curaretur, à peste corripiebatur. Teterrimū
tamen totius mali fuit animi defectio, quoties quis languoris sibi conscius, protinus an
ticipata desperatione sui, multo seipsos magis destituebant, nec languori resistebant.
Et quia alius ob alterius curationem plus lædebatur, ritu ouium moriebātur: quæ præ-
cipua mortium causa extitit. Nam siue præ metu inuicē non adirent, destituti peribāt: Mortiū causa
unde multæ domus uacuæ factæ sunt; siue adirent, inficiebantur: & præcipue qui offi-
cij gratia diligentius aliquid administrassent, utpote pudore non adeundi amicos, ipsi
sibi non parcentes. Postquam domestici, eos qui uita excesserant, cōplorauerant, defici
ebant luis uehementia superati. Verum ii præcipue morientem laborantemq; misera-
bantur, qui ipsi euaserant: quippe id iam antea experti, ac de se securi. Neq; enim bis eū
dem morbus corripiebat duntaxat ut extingueret. Qui quidem ab aliis beati censeban-
tur, & sua ipsi sponte ob suæ sospitatis lætitiam spem in posterum præsumebāt, ne quū
alio morbo absumerentur. Angebat autem eos præter ingruentem pestem cōportatio
rerum ex agris in urbem: iis qui ex agris migrauerant, grauior. quippe domorum penu
ria, in cauernis utiq; tempore æstiuo animam strangulantibus agitabant. Ita non modo
sine ulla dignitate expirabant, sed alii aliis immortui mutuo iacebant: semianimesq; in
uiis & circa fontes omnes aquæ desiderio uolutabantur. Quin ipsa templa in quibus ta
bernacula fecerant, referta erant illic mortuorum, hominibus uiolentia mali quid age-
rent non habentibus, abalienatisq; à cognitione sacrorum sanctorūq;: perturbatis pari-
ter omnibus sepulchrorum iuribus, quibus antea utebantur, cum sepelirent quisq; ut
poterant. Multi quoq; crebra iam familiarium strage, quia idonea deerant, ad pudēda
conuertebātur sepulchra. Nam alii occupatis quos alieni extruxerant pyris, mortuum
suum imponebant, ignemq; subiiciebant: alii cum alter arderet superiecto quem fere-
bant, abibant. Vnde primum incepit in ciuitate uirium hoc in maius euasurum. Faci
lius enim quis audeat ea quæ prius occulta uoluisset, ne comperta forent inimicis uolu
ptati. Videntes tam in promptu fortunæ commutationem, beatos repente moriētes,
modo inopes repente illorum bona consequentes, operæpretium putauerunt, ad sub-
ita gaudia uoluptatesq; transire, diurnam arbitrantes & uitam & pecuniā. Nemoq; per
honestatem quam cernebat animum induxit: ad inferendas sibi ærumnas, inexploratū
habens, priusquam ad illam perueniret occumberet necne. Quod autem in præsentia
erat iucundum, & undiq; ad se animum pelliciens, id & honestum constituebat & uti
le, deorum metu aut hominum legibus nequaq̄ coercitus: cum & in æquo poneret pi
um uel impium esse, uidentes æqualiter cunctos oppetere mortē, nec timeret eousq;
uindictæ ueniendum, ut delicta uiuentes luerent: multoq; maiorem illius iudicii pœ-
nam imminere, in quo tulissent iam facta sententiam, quæ antequam decidat, consenta-
neum esse se aliquantulum uita frui. Tali igitur clade Athenienses circumuenti uexabā
tur, hominibus intra muros mortem obeuntibus, & extra hostibus agrum ferro igniq;

uastantibus. Qua in calamitate cum alia repetebantur memoria, qualia credibile est, tu uero hoc carmen quod senes aiebant iamptidem decantati:

Doriacum ueniet limo comitante duellum.

Limos. De quo altercatio erat, num λοιμὸς, id est, pestilentia in hoc carmine ab antiquis nominaretur, an λιμὸς, id est fames. Sed euicit impræsentiarum merito pestilentiæ interpretatio. Ad ea enim quæ patiebantur homines oraculum retorquebant. Equidem existimo si aliud post hoc aliquando contigerit

Doricum bellum. Doricum bellum, itidem ex rerum fide famé cantaturos. Memorabant præterea qui norant oraculum Lacedæmoniorum, cum illis

Oraculum. deus consulentibus an oporteret bellum mouere, respondit, penes omni conatu bellantes uictoriam fore, se quoque ipsum auxilio. Itaque similia circa hoc quoque futura augurabantur. Morbus autem primo statim Peloponnensium ingressu cœpit: nec ipsum Peloponnesum inuasit, ut dignum relatu sit. Athenis præcipue grassabatur. Secundo localiis oppidis, ut quodque frequẽtissimũ populo erat: Et hæc quidem quæ circa morbum extitere. Peloponnenses uero ubi campestria populati sunt, in partem, quæ ma-

Laurius mons. ritima uocatur, processerunt usque ad Laurium, ubi sunt argẽtea metalla Atheniensibus, & hanc primum quæ Pelopõnesum spectat, deinde quæ ad Eubœam & Andrum uergit, uastauerunt. Pericles autem tunc quoque dux in eadem perstabat sententia, sicut superiore expeditione fecerat, ne Athenienses exirent. Qui cum hostes adhuc in campo agitarent, priusquam maritimas copias promouerent, centum naues ad inuadendum Peloponnesum instruebat: quas omnibus præparatis soluit, ducens in iis Atheniensium armatorum quatuor milia, trecentus equites in hippaginibus, quas tunc primum ex uetustis nauigiis fecerãt, comitantibus Chiis & Lesbiis cum nauibus quinquaginta. Dum soluetet Pericles cum exercitu, Peloponnenses ad maritima Atticæ agentes reli-

Epidaurus. quit. Vbi peruẽtum est Epidautum, qui est in Peloponneso, magnam agri partem populati sunt, adortique urbem in spem uenerant expugnandi, sed non successit. Recipien-

Trœzenis. Halias. Hermionis. Prasiæ. tes se illinc idem fecerunt in ora Trœzenide & Halide & Hermionide. Quæ loca in Pelopõneso sunt ad mare omnia. Profecti illinc in Prasias, quod est in ora maritima Laconicum oppidum, uastato agro ipsum ceperunt diripueruntque. His actis domum rediere, nec nacti sunt apud Atticam Peloponnenses iam domum reuersos. Quandiu Peloponnenses in Attica erant, & Athenienses cum classe nauigabant, tamdiu morbus Athenienses domi forisque uexabat. Ex quo ferebatur Peloponnenses metu morbi, quem de transfugis discebant in ciuitate sæuire, & simul sepeliri mortuos sentiebant, raptim ex finibus excessisse. Hac autem expeditione Peloponnenses cum diutissime mansissent, uniuersam regionem ferro populari sunt, quadraginta ferme diebus illic

Agnon. Cleopompus. consumptis. Eadem æstate Agnon Niciæ & Cleopompus Cliniæ filius collegæ in pꝛætura Periclis, sumptas easdem, quibus ille usus fuerat, copias festinato duxerunt aduersus eos, qui sunt in Thracia Chalcidenses: Potidæamque adhuc obsessam cum peruenissent, machinas urbi admouent, omnique ope illam expugnare conantur. Sed neque conatus hic, neque apparatus alius processit, interueniẽte morbo, qui prorsus in Atheniensium exercitu grassabatur, ita ut eo prior exercitus, ob hunc qui cum Agnone superuenerat læderetur, cum hactenus ꝓspera ualetudine usus esset. Nam Phormio cum mil-

Phormio. le sexcentis apud Chalcidenses amplius non erat. Itaque Agnon mille quinquaginta militibus quadraginta circiter intra dies morbo amissis, Athenas renauigauit, relictis pristinis in Potidææ obsidione militibus. Post alteram uero Pelopõnensium inuasionem, Athenienses cum & ager ipsorum iterum ferro uastaretur, & morbo pariter ac bello premerentur, mutata uoluntate Periclem insimulabant, tanquam autorem ipsis belli gerendi, eique calamitates referebant acceptas. Igitur ad cedendum Lacedæmoniis animo inclinantur. Sed missi aliquot legati re infecta redierunt. Tunc undique consilii inopes in Periclem inuehebantur. Ille cernens eos præsentem statum ægre ferẽtes, omniaque agentes quæ ipse peruiderat, aduocata concione (adhuc enim pꝛætor exercitus erat) exhortatus est eos ad bene sperandum, reuocans iracundiam ad lenitatem, & metum

ad fidutiam, procedens: atq; hunc in modum locutus est:

Oratio Periclis.

NEc inexpectata mihi uestra in me indignatio fuit (intelligo enim eius causas) & eam ob rem coegi concilium, ut in memoriam redigam ac reprehendam, si quid uos haud recte uel mihi succensetis, uel aduersis succumbitis. Ego enim existimo, melius agi cum ciuibus priuatim, si tota ciuitas fortunata sit, quàm si per singulos ciues felix sit, publice uero labefactetur. Nam quum euertitur patria, is cui priuatim bene est, nihil tamen minus & ipse euertitur: cui autem male, is in illa prospere agente multo magis incolumis est. Quoties igitur patria suas ipsius potest tolerate clades, quas nemo unus possit, quopacto non conueniat uniuersos illi opitulari, neq; id quod nunc agitis, domesticis iacturis attonitos, reipublicæ salutem pro derelicta habere, incusantes me qui bellandi consilium dedi, atq; adeo uos ipsos qui id cõprobastis? Et mihi tali uiro irascimini, qui (ut reor) sum nulli secundus, uel in cognoscẽdo quæ opus facto sunt, uel in explicando, uel in amanda ciuitate, uel in uincenda pecunia. Nam qui nouit, neq; id quod sentit explicat, perinde est ac si nesciret. Qui uero utrunq; habet, nisi studiosus reipublicæ fuerit, is peræque nihil ex utilitate ciuitatis loquetur. Cui autem hoc etiam affuerit, si idem pecunia uincatur, pro hac una habebit cuncta uenalia. Itaq; si mihi hæc omnia mediocriter præter cæteros adesse uos iudicantes, de bello gerendo fidem habuistis, nunc haud probe eidem crimen imponitis. Etenim eos qui prospera fortuna utuntur, bellum præoptare quàm pacem, magna uecordia est: sin uero necesse sit, aut finitimis cedentes imperata facere, aut pro uictoria belli adire discrimen, profecto qui cedunt, iis qui resistunt uituperari digniores. Et ego quidem idem qui antea sum, nec à sententia discedo. Vos autem uacillatis, quos constat integra re mihi acquiescere, accepta calamitate pœnitere, & rationem meam uestra infirmitate metientes nõ rectam iudicatis. quia sensum molestiarum unusquisq; hactenus habuit, cõmunis autem utilitas nondum patet. Magnaq; mutatione facta, & hac ex leui momento, mens uestra languescit ad ea perferenda, quæ decreuistis. Rapiunt enim consilium repentina & inexpectata & longe præter opinionem accidentia, id quod nobis cum circa alia, tum uel maxime circa morbum usu uenit. Tamen cum urbem ciuitatemq; magnam habeamus, & perinde egregiis institutis simus educati, decet ne maximis quidem nos incommodis uelle succumbere, nec amplitudinem nostram labefactare. Nam æqui iuris esse homines censent, & accusare eum, qui per ignauiam gloriæ quam obtinet desertor est, & odisse eum, qui per confidentiam gloriam ad se non pertinentem affectat. Sepositoq; priuatarum rerum dolore debemus salutem publicam uindicare, huic belli labori, ne magnus sit, néue aliud contingat, resistentes. Et satis quidem illa sint, in quibus alias sæpe demõstraui, me non iure uobis in suspicionem uenire. Aperiam autem & hoc, quod neq; ipsi uidemini unquam cogitasse, cum uobis assit (de magnitudine loquor imperii) neq; ego in pristinis orationibus usurpaui, ne nunc quidem memoraturus, ut pote specie ipsa iactantiusculum, nisi uos præter rationem attonitos uiderem. Ipsi quidem existimatis in socios tantum uos tenere imperium, ego uero pronunrio, ex duabus partibus, quæ in usum patent terra & mari, uos alterius in solidum potentissimos esse, duntaxat quatenus obire cõsuestis, & si plus obire uelletis, potentissimos fore. Neq; est hac tempestate rex quispiam, aut aliqua gens, quæ uos instructa quæ nunc adest classe nauigantes prohibere possit. Qua ex potentia ut apparet ne iis quidem caremus, quæ uos magnifacitis, ad domesticum & terræ usum pertinentia. Itaq; non est consentaneum, iniquo uos ea ferre animo, & non potius æquo atq; sedato, existimantes ornamentum diuitiarum apud potentiam esse, & libertate per nos incolumi facile hæc iri recuperatum: quæq; si nõ seruamus, sed imminui libenti animo patimur, in neutro nõ degenerare nos à patribus nostris iudicandos, qui hæc non ab aliis acceperunt, sed laboribus suis parta atq; custodita nobis tradiderunt. Nam turpius est, quàm conatu potiendi frustrari, exui potientem. γνώμῃ Conueniteq; aduersus hostem ire nos, non modo con-

fidentes, sed etiam fidentes. Siquidem confidentia ex improuisa quoque prosperitate in ignauum etiam aliquem cadit: fiducia uero praebet ei, qui se consilio credit, ut hosti praeualeat, id quod uobis accidit, & in pari conditione fortunae: solertia ex altitudine mentis tutiorem reddit audaciam, spei, cuius uis in lubrico est, minus fidei habens, quã ex praesentibus copiis, consilio, cuius exploratior prouidẽtia est. Decet item uos publicae ob imperium dignitati, qua cuncti laetamini, consulere, nullum recusantes laborem, nisi & honores recusetis: neque existimate de libertate tantum amittenda rem esse, sed de amittendo imperio periculum quoque subeundum, ob eas quas in imperio contraxistis offensas, à quo discedere uos iam integrum non est, ne quis hoc impraesentiarum ueritus existimet se nullo negotio liberaliter degere. Quippe imperium iam ueluti tyrannidem administratis, quod sumere quidem uidetur esse iniurium, deponere autem periculosum. Nam huiusmodi homines qui bellum timent, persuadendo, alios protinus & ciuitatem perderent, & si quibus ipsi praeessent, eos liberos esse sinerent. Enimuero otium neque potest esse incolume, nisi negotio modificatum, neque in principe ciuitate conducit, sed in ea, quae bona fide tolerat seruitutem. Vos uero neque huiuscemodi ciuibus seducamini, neque mihi succenseatis, cui de bello gerendo fuistis assensi. Quod si hostilis aduentus ea fecit quae facturum esse credibile erat uobis sibi obedire nolentibus, & si accessit praeter expectationem hic morbus, res sola omnium spe nostra potentior, unde scio me magna ex parte magis inuisum esse, profecto iniuste me perosi estis, nisi & quoties uobis prospere praeter opinionem euenit, eam mihi felicitatem referatis acceptam. Oportet enim quae diuinitus, necessario: quae ab hostibus proficiscuntur fortiter ferre. Quae cum fuerint olim in more huius ciuitatis, cauete ne nũc dissoluantur in uobis. cum praesertim sciatis eam apud omnes homines ideo maximum habere nomen, quod non cedat aduersis, quodque plurimos labores ac plurima corpora in bello consumpserit, & summa ad hanc diem sit potita potentia. Cuius apud posteros in aeternum si quando nunc cedamus (Natura enim comparatum est ut oĩa decrescant) memoria deferetur, atque adeo Graecorum, quoniam Graeci nos latissimum tenuimus imperium, & maxima tolerauimus bella, tum aduersus uniuersos, tum aduersus singulos, ciuitatemque opulentissimam & frequentissimam habuimus. Quanquam qui segnis est, ista haud dubie uituperabit, sed rerum gerendarum studiosus aemulabitur. Quod si quis opes non adeptus sit, inuidebit. Caeterum odisse & moestum esse omnibus quidem in suo tempore contingit, quicunque se dignos existimauerunt ut aliis imperarent. Quisquis in maximis rebus inuidiam suscipit, recte is consulit, nam odium non admodum resistit. Verum splendor in praesens, & perpetua in posterum gloria celebranda relinquitur. Quae duo uos prospicientes, decus futurum, & dedecus praesens, alacri iam animo decus capessite, ac dedecus deuitate, nullum ad Lacedaemonios caduceatorem mittendo, significantes nos praesentibus aerumnis opprimi, tanquam ii qui quoniam inter accidentia, & minimum affligantur animo, & re quàm maxime reluctantur, sunt omnium & priuatim & publice praestantissimi. Talibus Pericles dictis tentauit tum mitigare in se conceptam Atheniensium iram, tum animos à praesentibus malis abducere. Cui publice quidem acquieuerunt, nullisque amplius ad Lacedaemonios missis legatis, impensi incubuere in bellum, priuatim tamen difficultates aegre ferebant: plebs quia quas tenues habebat facultates exhauriebantur, proceres quod eximia in agris praedia uillasque sumptuose magnificeque aedificatas amiserant, pro pace maximum omnes bellum habentes. Nec prius quam gerebant indignationem posuere, quàm eum pecunia mulctarunt, rursusque non multo post id quod fieri uulgus amat, ducem delegerunt omnium ei rerum permisso arbitrio: quem & si suam quisque uicem dolentes ob iacturam rei familiaris abiectiori iam animo erant, tamen iis quae ad rempublicam spectabant longe omnium praestantissimum iudicabant. Quamdiu enim reipublicae praefuit, in pace moderate eam administrauit, integre tutatus est, amplissimam reddidit, illatoque postea bello ciuitatis uires, ut liquet, praeuidit, Cuius post obitũ pro-

uidentia in bellum (duos enim ab eo moto annos & dimidiatum uixit) uel magis cognita est. Nam is dicebat ita demum uictores euasutos, si bello abstinetent, rem nauticam cutantes, neq; impetium capesserent bello, neq; ciuitatem in periculum uocarent. *Periclis mors.* Illi uero hæc omnia è contrario egetunt, & cætera quæ extra bellum esse uidebantur, ex sua quisq; ambitione atq; priuato quæstu, in suam sociorumq; petniciem administrauerunt: quæ si ptospere cessisseot, fructuosa priuatis hominibus, & honorificata potius fuissent: Cum uero imptospere cesseriot, perniciosa in bellum teipublicæ extitetunt. Cuius rei causa fuit, quod cum ille polleret dignitate atq; consilio, & pecunia procuIdubio incorruptus esset, libere multitudinem continebat. *Periclis laus.* Nec magis illi se comitem quàm ducem præbebat. Nec enim adeptus pet illicita potentiam, aliquid ad uoluptatem loquebatur, sed unde mouetet indignationem cum autotitate contradicebat. Quoties itaq; intelligebat eos quippiam intempestiue ferociterq; conantes, orationis acrimonia detetrebat. Quoties ab re formidantes, rutsus ad fiduciam erigebat. Denique uetbo quidem populatis status, re autem ipsa penes primarium uirum ptincipatus erat. Nam qui successerunt cum potius intet se pares forent, primum quisq; locum affectantes, ad demulcendum uoluptatibus populum se conuettetunt, negotiis relaxatis. *Atheniens. impendentia.* Vnde cum alia multa, ut in magna ciuitate, tum uero illud peccarunt, quod in Siciliam nauigauetunt, magnum imprudentiæ flagitium, non tam propter eos aduersus quos ietunt, quàm proptet eos qui miserunt, non prospicientes iis quos mittebant. Nam dũ domi inuicem perturbantur, mutuisq; criminibus de ptincipatu contendunt, statum postea exetcitus conquassarunt. Re autem apud Siciliam infeliciter gesta, alioq; apparatu amisso, cum classis maiore parte, & intra urbem iam seditione laborantes, tamen tres annos restitetunt: & prioribus hostibus, & Siculis ad hos adiunctis, cum iam plerique sociotum defecissent, & mox Cyrus regis filius esset in partibus, pecunia ad classem Peloponnensibus data. *Cyrus.* Neq; ptius succubuerunt quàm ipsi priuatis intet se discotdiis collisi defecerunt. Adeo suppeditabant Pericli quæ ipse præuiderat, & quidem facile sanè ad resistendum in eo bello Peloponnensibus. Lacedæmonii autem sociiq; eadem æstate centum cum nauibus ac militibus mille, Cnemo Spartiata nauarcho, profecti sunt in Zazynthum insulam, quæ è tegione Elidis iacet, Athæorum qui sunt in Peloponneso coloniam, Atheniensibus belli sociam. *Zazynthos. Athæ.* Egressiq; in terram multa hostiliter egerunt: & cum illos ad deditionem non possent compellere, domum se receperunt.

Eadem iam extrema æstate Aristeus Corinthius, Lacedæmoniorumq; legati, *Aristeus Corinthius.* Aneristus, Nicolaus, Prarodemus, ac Timagoras Tegeates, & suo nomine Polis Argius, *Nicolaus. Timagoras. Pratodemus. Polis Arg.* iter habentes ad tegem in Asiam, si qua ratione persuaderent illum, ut pecuniam datet, belliq; societatem initet, adietunt prius in Thracia Sitalcem Terei filium, uolentes, si possent, eum inducete ad commutandam cum ipsis quam habetet cum Atheniensibus societatem, simulq; cum copiis eundem Potidæam quam exetcitus Atheniensium obsideret. Cumq; per tegnum Sitalcæ iter ingressi, essent trãsituri Hellespontum, ad Phatnacem Phatnabazi filium, à quo erant ad regem deducendi, fotte legati Athenienses cum apud Sitalcem essent, Learchus Callimachi, & Ameniades Philemonis, *Pharnaces.* suadent Sadoco Sitalcæ filio, qui factus erat Atheniensis, ut ipsis illos intetciperet, ne ciuitatem eius pet quam ad regem petgebant aliqua ex parte lædetent. *Sadocus.* Is autem persuasus, missis aliquot cum Leatcho & Ameniade, eos iam Thraciam emensos, antequã nauem conscendetent Hellespontum transituri comprehendit, iussitq; his dari, eos traditos iidem Athenas pottauetunt. Vbi peruentum est, ueriti Athenienses ne quid Aristeus tutsus adhuc in ipsos grassatetur, si euasisset, quem antea omnium, quæ apud Potidæam & Thtaciam acciderant, autorem fuisse constabat, cunctos eodem die interemerũt indemnatos: & quædam dicete uolentes, atq; in fossas deiecetunt, arbitrati se iuste suis sociorumq; negotiatoribus parentare, quos circa Peloponnesum onetariis nauibus cursum tenentes nacti Lacedæmonii trucidatant, in fossasq; abiccerant ipsi iniuria priores. *Lacedæmoniorum legati trucidantur.* Quippe initio belli quoscunq; mari cepissent, omnes uelut hostes uita pri-

uabant, siue Athenienſium partes ſecutos, ſiue neutrorum. Circa extremum eiuſdē æſtatis Ambraciotæ aſcitis in ſocietatem multis, Barbarorum expeditionem ſumpſerūt aduerſus Argos Amphilochicum, cæteramq́; Amphilochiam, exorta hinc primum

Argos. Amphilochicum. Amphilochus

ſimultate: Amphilochus Amphiarai filius poſt bellum Troianum cum domum repeteret, exoſus Argi domicilium, condidit in ſinu Ambracico urbem, quam nomine primæ ſuæ appellauit Argos, cognomine Amphilochicum, cum cætera Amphilochia, quæq́; fuit in omni Ambracia maxima potentiſſimos habens populares. Ii multis poſtea ætatibus agitati cladibus, Ambraciotas ſibi finitimos in conſortium acceſſierunt, linguamq́; tunc primum ex Ambraciotis unà habitantibus Græcam effecerunt. Nam

Ambraciotarum & Argiuorum odiū.

cæteri Amphilochi Barbari ſunt. Progreſſu itaq; temporis Ambraciotæ urbe, Argiuis expulſis, ipſi potiuntur. Qua de re Amphilochi ſeſe Acarnanibus dedunt, & utriq; in auxilium uocant Athenienſes. Ab iis Phormio dux cum triginta nauibus ad eos miſſus, ubi peruenit, ui Argos capiunt, Ambraciotas diripiunt, communiter ipſi urbem incolunt. Atq; his geſtis primum inter Athenienſes inita eſt Acarnanesq́; ſocietas, & Ambraciotis orta aduerſus Argiuos propter ſuorum captiuitatem ſimultas. Poſteauero belli tempore coacta manu & ipſorum & Chaonum & aliorum quorundam ex finitimis Barbarorum Argos ſe contulerunt: & regione occupata, cum urbem aggreſſi expugnare nequiſſent, domum in ſua quiq; loca redierunt. Hactenus æſtate geſtum eſt, ineunte hyeme Athenienſes uiginti quidem circa Peloponneſum naues dimiſere Phormione duce. Qui profectus ex Naupacto obſeruabat nequa nauis Corinthum ſinumq́; Criſæum aut intraret, aut exiret. Alias autem ſex in Cariam Lyciamq́; duce Me-

Meleſander.

leſandro, illinc pecuniam exacturas, & oneraria nauigia ex Phaſide & Phœnice, atq; ex illa cōtinente proficiſcentia, prohibituras à latronibus ex Peloponneſo infeſtari. Egreſſus in Lyciam Meleſander eductis in aciem Athenienſium ſocialiumq́; nauium copiis, ſuperatus occiſusq́; eſt amiſſa ſuorum parte. Eadem hyeme Potidæatæ cum iam obſi-

Potidæatarū deditio.

dentibus impares eſſent, & Pelopōnenſium expeditiones in Atticam nihil magis ſummouiſſent ab obſidione Athenienſes, re frumentaria deficiente, adeo ut iam præter alia quæ acciderunt, penuria cibi quidam mutuo ſe depaſti eſſent. Ita demum in colloquium de deditione uenerunt cum Athenienſium ducibus, quibus ea cura mandata erat,

Xenophon Eurip. Heſtiodorus Phenomachus

Xenophonte Euripidis, Heſtiodoro Ariſtoclidæ, & Phenomacho Calimachi filio. Qui ideo conditionem acceperunt, quod uidebant exercitus ærumnam in loco hyberno, & duo milia talentorum in obſidione per partiam eſſe conſumpta. Conuenit itaq; ut exirent ipſi & liberi & auxiliares cum ſingulis ueſtimentis, fœminæ cū binis, cumq́; certa ſinguli ad uiaticum pecunia. Et hi quidem interpoſita fide in regionem Chalcidis abierunt quo quiſq; potuit. Athenienſes uero duces ſuos quod iniuſſu ipſorum cōueniſſent incuſauerunt, exiſtimantes hos ſi uoluiſſent urbem expugnaturos fuiſſe. Eam poſtea colonis ex ſuo corpore illuc miſſis habitauerunt. Atque hæc per hyemem geſta

3. Annus belli Pelo. Platæa obſidetur.

ſunt, ſecundus que belli annus finitus, quod Thucydides conſcripſit. Ineunte æſtate Peloponnenſes ſocii que non in Atticam ſed aduerſus Platæam cū exercitu uenerunt, duce Archidamo Zeuxidami filio, Lacedæmoniorum rege, quem caſtra iam metatum ac regionem uaſtaturum, miſſa protinus Platæenſium legatio adiit, itaq; inquit:

Oratio legatorum Platæenſium.

ARchidame ac Lacedæmonii, neq; iuſte, neq; è dignitate ueſtra patrumq́; ueſtrorum facitis, quod agrum Platæenſem hoſtiliter inſidetis. Nam Pauſanias Lacedæmonius Cleombroti filius, qui Græciam Medorum dominatu liberauit, cum iis Græcis qui pugnæ apud nos commiſſæ ultro ſubiere diſcrimen, uictimis in foro Platæenſi immolatis Ioui liberatori, conuocatisq́; omnibus ſociis, reddidit Platæenſibus & agrum & urbem, ubi ſuis legibus uiuerent, ne quis iniuſte, ne'ue dominandi cauſa, illis arma inferret, alioqui eos qui adeſſent ſocios, pro uiribus auxilio futuros. Hæc patres ueſtri uirtutis ergo, qua fuerunt in illis periculis præſtantia, dederunt nobis. At

uos è contrario agitis, qui cum Thebanis inimicissimis nostris, ad redigendos nos in seruitutem uenistis. Itaque & eos qui iuriurando tunc affuerunt, & uestros patrios, & nostros indigenas deos testati, dicimus uobis ne agrum Platæensem lædatis, ne'ue iusiurandum uioletis, sed nostro nos iure uiuere sinatis, quemadmodum Pausanias statuit. Hæc tantum locutis Platæensibus excepit Archidamus, Recte (inquiens) dicitis uiri Platæenses, si uerbis facta respondeant. Quemadmodum enim Pausanias uobis præstitit, ut ipsi uestro iure uiuatis, præsertim uos quoque pro uestra uitili liberos alios, qui cunq; & periculorum, & iurisiurandi uobis ea tempestate participes, nunc Atheniensibus seruiunt, quotumq; in libertatem asserendorum gratia, tantus apparatus sit tantumq; bellum. Cuius liberationis ut maxime adiutores fueritis, ita maxime iusiurandum seruaueritis: sin minus eadem quæ iam antea, hortamur, otium agite, colentes quæ uestra ipsorum sunt, nec sitis in partibus apud alteutros, & tamen utrisq; pro amicis recipite, hæc sat uobis erunt. Non plura Archidamus. Quæ cum audissent legati Platæenses, ingressiq; urbem ad multitudinem retulissent, Archidamo responderunt, impossibilia sibi factu esse, quæ suaderentur, sine Atheniensibus, apud quos liberi ipsorum atque uxores essent. Timere quoque se toti ciuitati, ne scilicet, aut illis digressis Athenienses uenirent ista non permissuri, aut Thebani, utpote in iureiurando contenti, dum utraque pars recipitur, rursus urbem occupare conarentur. Ille bene eos iubens sperare, respondit: Vos uero urbem ac domos nobis Lacedæmoniis tradite, fines agri demonstrate, arbores & quicquid aliud potest sub numerum cadere numerate: ipsi quocunque libuerit abscedite, quousque fuerit bellum. ubi desierit, reddituri uobis quæcunq; acceperimus, habentes ea interim in deposito, colentesq; ac fructum reddentes, qui uobis ad usum suppetat uitæ. Eo audito legati ingressi iterum, habito cum multitudine consilio, dixerunt ea quæ suaderentur uelle se prius communicare cum Atheniensibus, accepturos que conditionem si illos persuaserint. Interea lociis fuerunt sibi fidem dari in ipsorum regione nihil eos hostiliter acturos. Atque ita interposita fide, intra quot dies credibile fuit acceptum iri responsum, à regionis uastatione temperarunt. Aditis Atheniensibus legati Platæenses agitato'que cum eis consilio reuersi, hæc ciuitati renunciant. Neque in superiori tempore uiri Platæenses ex quo societatem inuimus, inquiunt Athenienses se permisisse uobis iniuriam fieri, neque nunc esse neglecturos, sed pro uiribus adiuturos. Admonent que uos iurisiurandi, quo uestri se patres obstruxere, nihil noui se circa societatem acturos. Hæc cum legati renunciassent, Platæenses decreuerunt non prodere Athenienses, sed resistere, & si oporteat uel ante ipsorum oculos uastari agros, & quicquid aliud contingere posset, pati, neminem'que emittere, sed de muro respondere impossibilia sibi esse quæ Lacedæmonii suaderent. Qui cum respondissent, tunc uero Archidamus rex sterit contestans deos atque heroes indigenas his uerbis: Dii quicunque terram Platæensem tenetis, heroes conscii estote iureiurando prius ab istis uiolato non incipere à nobis iniuriam, quod in hanc terram uenimus, in qua patres nostri uotis apud uos nuncupatis, Medos superauerunt, quam'que uos propitii adiutricem Græcis in prælio præstitistis, neque nunc nos si quid faciemus, iniustos fore. Quoniam qui adhortati eos multis iustis'que rationibus nihil proficimus. Itaque concedite ut & iij qui ceperunt iniuriam facere, pœnas dent: & qui merito punire parant, pœnas sumant. His deos precatus, militi bellum permittit. Et primum urbem, ne quis eam egrederetur, exspoliatis arboribus, cancellato uallo circundat. Deinde aggerem ante urbem iaciunt, sperantes propediem se expugnaturos, tanta manu in opere occupata. Itaque cæsam è Cithærone materiam utrinque muris opponêtes, supra urbis aedificia extruxit, in modum canistrorum intexta, ne copiosus agger diffluceret. In quem etiâ congerunt ac superiaciunt ligna, lapides, humû, & si quid aliud ad excitandâ magnitudinem facit,

Archidami responsum.

Archidami contestatio.

Platææ obsidio.

Cithæron.

Plataeen. sedulitas.

Quo in opere dies noctibus nulla intermissione iunctos septuaginta consumpserunt, uicibus quiescentes. Nam cum alteri congerebant, alteri somnum cibumq; capiebant, præpositis operi Lacedæmoniis, qui peregrini singularum ciuitatum militibus duces erant, atq; urgentibus. Hunc aggerem Platæenses extolli cernentes, murum ligneum & ipsi componunt, quem ubi statuerunt qua parte muri hostis aggerem excitabat, ædificant lateculis uicinarum domorum quas diruebant, lignis eos internectentibus, ne succrescens ædificium minus se sustineret: prætexentibusq; ad tutelam id coriis ac pellis, ne & ipsi in opere & ligna missilibus igniferis ferirentur: Atque ita murus in multum altitudinis processit. Nihil tamen minus agger ex aduerso surgebat. At Platæenses tale quiddam commenti sunt: Interciso muro, qua uineæ aggeris admotæ erant, illarum humum egerebant. Ea re Peloponnenses comperta, subactum cœnum canistris arundinaceis eo, ubi subtracta humus erat, iniecerunt, ne sicut humus diffluens efferretur. A quo exclusi Platæenses id quidem tulerunt, sed sub terra actis ab urbe ad aggerem cuniculis per certa uestigia, rursus humum ad se subducebant, diuq; eos qui erant foris latuerunt, ita ut illis etiam atq; etiam aggerentibus, minus tamen moles cresceret, subducto deorsum aggere & assidue in locum uacue factam decidente. Cæterum ueriti ne pauci permultis essent impares, hoc quoq; excogitauerunt: Omissa magni ædificij contra uineas substructione, ab utroq; eius latere, qua muro humiliori committebatur, intra urbem lunari specie murum ducunt, ut si magnus caperetur his, hic hostes intercluderet, cogeretq; iterum agere uineas, & procedendo duplicem laborem subire, magis etiam in ancipiti futuros. Promouerant autem urbi machinas ab aggere Peloponnenses, unam iuxta uineas contra substructionem oppidanorum, qua substructione uehementer quassata, animos illorum perterrefecerant, alias alibi contra murum. Quas oppidani tum circundatis laqueis refringebant, tum hac ratione, trabes ingentes, quas ferreis longisq; catenis utrinque à capitibus suspenderant, transuersas à binis antennis supra murum inclinatis porrectisq;, contraxerant: & quoties datura ictum machina erat, prominentem eius partem laxatis catenis, atq; è manu remissis præcipiti incussione decurtabant. Post hæc Peloponnenses cum & nihil proficerent machinæ, & aduersus uineas antemurale excitatum esset, existimantes arduum esse inter tot impedimenta capere urbem, ad circundandam muro eam se accingunt, prius tamen igni tentandum rati si possent ingruente uento incendere, cum spatiosa non esset. Omnia enim secum uersabant si qua ratione rem sine sumptu, & sine obsidione conficerent. Allatos itaq; materiæ fasces ab aggere in id fossatum, quod ad murum prius interiacebat coniiciunt, Quo protinus utpote à tanta hominum manu impleto processerunt, quantum plurimum alterius urbis occupare è loco superiore potuerunt. Iniectoque igni cum sulphure ac pice materiam incenderunt. Vnde tãtum flammæ excitatum est, quantum nemo unquam ad tempus illud inspexit, duntaxat manu & industria factum. Nam aliquando uentis collisa secum sylua in montibus sua sponte ignem edidit, & ex eo flam-

Incendii uis.

mam. Hoc incendium cum ingens extitit, tum uero parum abfuit quin oppidanos, qui alia mala effugerant, absumeret, exiguo urbis tractu relicto quo non pertingeret. Quod si uentus ut hostes sperauerant, commodus affuisset, actum de illis erat. Nunc illud etiam fertur contigisse, magnam uim aquæ de cœlo cum tonitruis effusam incendium extinxisse, atque ita periculum summouisse. Hoc quoque frustrati Peloponnenses, retenta quadam exercitus parte, cætera remissa, urbem muro circundant, certo assignato singulis ciuitatibus loco, ducta interius exteriusque fossa, ex qua lateres effecerunt. Eo perfecto, sub exortum arcturi relicto ad tutelam dimidii muri præsidio (nam alterum dimidium Bœotii custodiebant) cum exercitu redierunt ad suas quique urbes digressi. At Platæenses cum liberos & uxores cum senioribus, atq; hominum nullius usus multitudinem iam ante exportassent, ipsi reliqui qui obsidionẽ sustentabant quadringenti nũero erant, & Atheniensium octoginta, cũ centum ac de-

cem fœminis quæ panem facerent. Tot omnino fuerunt cuncti qui ad tolerandam ob-
sidionem sunt constituti, nemine alio intra muros nec seruo nec libero: Huiuscemodi
fuit Platæensium aduersus oppugnantes præparatio. Eadem æstate obsidionis prin
cipio, cum duobus milibus sui corporis armatorum, ducentisq; equitibus, duce Xeno *Xenoph.*
phonte Euripidis filio, cum aliis duobus ducibus arma intulerunt in Thracia Chalci- *Eurip.*
densibus, & Bottiæis, frumento maturo. Et cum Spartolo, quæ est in Bottiæa, copias *Spartolus opp.*
admouissent, frumentum corrupetunt. Videbatur autem ea ciuitas ad Athenienses
defectura quorundam, qui intus erant, opera. Sed uocatu eorum qui hæc nolebant, ex
Olyntho armatæ copiæ præsidio uenerunt. Cum quibus Spartolo progressis, Atheni-
enses ante ipsam urbem conseruerunt pugnam, Chalcidensiumq; peditatum cum non *Crusis regio.*
nullis auxiliaribus superarunt, ad urbemq; compulerunt: sed peditatus ac leuis arma-
tura à Chalcidensibus equitibus ac leuiter armatis superatus est, habentibus aliquot
scutatos è regione, quæ dicitur Crusidis. Gesto iam prælio superueniunt alij ex Olyn
tho scutati auxilio futuri. Quos ut uiderunt ex Spartolo leuiter armati, addito animo
tum accessione sociorum, tum quod antea non inferiores fuissent, iterum cum Chalci- *Chalcidensiũ*
densium equitatu ac subsidiariis Athenienses inuadunt. Illi uero sese ad duas cohortes *& Atheniẽ.*
recipiunt, quas cum impedimentis reliquerant. Qui quoties infestis armis se infere- *prælium.*
bant, toties ab hoste fuga fiebat: Cum rursus se referebant, infestabantur, missiliaq; in-
gerebantur, adequitantibus Chalcidensibus equitibus, & quà uidebatur adorientibus.
Deniq; non mediocriter iam perculsos in fugam uertunt, longoq; tractu persequun- *Atheniens.*
tur. Athenienses Potidæam fuga perlati, receptis postea ex fœdere interfectis, Athe- *fuga.*
nas cum reliquiis exercitus reuerterunt. Ex quo desiderati sunt quadringenti ac trigin
ta cum omnibus ducibus. Chalcidenses ac Bottiæi, ubi trophæum statuerunt, mortu-
osq; suos legerunt, in suas quiq; urbes discessere. Eadem æstate non multo pòst hæc
Ambraciotæ Chaonesq; auidi omnem Acarnaniam uexandi, & ab Atheniensibus alie *Ambraciota-*
nandi, Lacedæmoniis suadent classem ex socialibus urbibus parare, armatos mille in *rũ rebellio.*
Acarnaniam mittere: quod dicerent si secum illi cum nauibus simul ac peditatu irent,
quandoquidem Acarnanes mari nequeant mutuo sibi esse auxilio, facile in potestatem
redacta Acarnania, Zazyntho & Cephalenia esse potituros, nec Athenienses itidem ut
nuper Peloponnesum peruagaturos: Spem quoq; Naupacti capiendæ fore. *His* persua
si Lacedæmonij Cnemum adhuc nauarchum & milites cum aliquot nauibus è uesti-
gio mittunt, iussum instructa quamprimum classe nauigare in Leucada. Studebant au
tem præcipue Corinthij Ambraciotis utpote suis colonis. Et classis quidem Corin-
thiorum Sicyoniorumq; & circà oppidorum, instruebatur. Nam Leucadiorum, Ana-
ctoriorum, Ambraciotarum iam profecta apud Leucada præstolabatur. Cnemus &
mille cum eo milites ubi transfretarunt, ignato Phormione, qui decem circa Naupactũ *Cnemus.*
præsidiariis Atheniensium nauibus præerat, in terra confestim copias educit in aciem,
eiq; præsto fuerunt ex Græcis Ambraciotæ, Leucadii, Anactorii, præter eos mille Pelo
ponnenses quos ipse adduxerat, Barbarorũ Chaones, (qui nõ sub regibus, sed sub an- *Chaones.*
nuis ex principali genere magistratibus uiuũt) mille, Photio & Nicanore ducibus, ad
iunctis Thesprotis, & ipsis sine rege agẽtibus. Molossorũ & Antitanũ ducebat Sabylin *Molossi.*
thus Tharypis regis adhuc pupilli tutelã gerens: Parauæorũ Orœdus rex adiuncto cõ *Parauæi.*
militio mille Orestarũ Antiochi regis eorũ permissu. Misit & Perdiccas clã Atheniensi *Antitanæ.*
bus mille Macedones q postea superuenerũt. Hoc exercitu Cnemus nolẽs è Corintho *Sabylinthus.*
opperiri classem, profectus est, perq; Argiũ agrum iter faciẽtes, cum uicum Limnæam *Nicanor.*
sine muris diripuissent, Stratũ peruenerũt maximã Acarnaniæ urbẽ, rati si hanc primam *Orœdus.*
cepissent, cæteras haud ægre in deditionẽ uenturas. Acarnanes ubi cognouerunt ter- *Limnæa.*
ra multam manum aduenisse, & mari hostes cum classe affuturos, non miserunt mu- *Stratus opp.*
tuo auxilia, sua enim quique custodiebant, sed Phormionem accersierunt iubentes ire
suppetias. Ille respondet id fieri non posse, ut cum classis è Corintho soluturа sit Nau
pactũ sine præsidio relinquat. Peloponnenses in tres dispertiti acies ad urbem Stratio-

rum iter intendunt, eo conſilio ut caſtris cominus poſitis, niſi uerbis induxerint oppidanos, te oppidum tenent. Et medium quidem locum in pergendo tenebant Chaones & Barbari alii, dexteram uero Leucadri Anactoriiꝗ; & qui cum eis erant: ſiniſtram autem Cnemus cum Peloponnenſibus & Ambratioris magno inuicem interuallo, adeo ut aliquãdo à mutuo proſpectu abeſſent.

Strati obſidio.

Et Græci ſeruaris ordinibus, exploratisꝗ; itineribus pergebãt, dum idoneo in loco caſtra communirent. Chaones autem ſuis uiribus freti, ut qui omnium illius continentis bellaciſſimi haberentur, non ſuſtinuerunt caſtris deligere locum, ſed robore ipſo feroces: additis aliis mutuo auxilio Barbaris, urbem ſe ipſo clamore expugnaturos ſperabant, ſuumꝗ; id opus fore.

Chaonum inſultus.

Quos propius accedere Stratii animaduertentes, arbitrati ſi ab aliis ſeiunctos ſuperaſſent, fore ut nequaquam poſtea Græci ſimiliter accederent, circa urbem inſidias collocant: illosꝗ;, cum propiores facti eſſent, ex urbe pariter, & ex inſidiis proſilientes circumueniunt timore perculſos, multisꝗ; Chaonum trucidatis.

Chaonũ fuga.

Cum alii Barbari hos cedentes uiderunt, ne ipſi quidem iam ſuſtinuere, ſed in fugam ſe coniecere, neutro Græcorum agminum ſentiente hanc pugnam, ita multum illi præceſſerant, ſed opinante deligendis caſtris occupatos, Quos poſtquam effuſa fuga ferebantur, ad ſe receperunt, cõtractisꝗ; agminibus ibidem per diem quieuerunt: Stratiis non uenientibus cum ipſis ad manum, quod uidelicet alii Acarnanes auxilia non ferebant, ſed eminus fundis cum periculo laceſſebant, quo genere Acarnanes excellere exiſtimantur. Non enim eis loco moueri ſine armis fas erat.

Acarnanes funda periti.

Vbi nox aduenit, Cnemus cum exercitu regreſſus trepide ad amnem Anapum, octoginta ſtadiis Strato diſtantem. poſtero die cæſos recepit ex fœdere: & cum Oeniades interueniſſent pro amicitia ad eos conceſſit, priuſquam undiꝗ; auxilia coirent, atque illinc omnes domum diſceſſerunt. Stratii trophæum ſtatuerunt prælii cum Barbaris geſti.

Anapus flu.

Stratiorũ trophæum.

Claſſis autem quam ex Corintho & ab aliis ſociis ex ſinu Criſſæo ad Cnemum profectam oportuit, ne mari ſuperiores Acarnanes opem ferrent, nõ uenit, ſed coacta eſt per ipſos dies prælii ad Stratum commiſſi, pugnare cum nauibus uiginti quibus Phormio ad tutelam Naupacti præerat. Nam eas Phormio, extra ſinum cum tenderent, obſeruabat, conſilio in aperto mari inuadendi. Corinthii uero ſociiꝗ; non tanquam ad nauale prælium, ſed ad terreſtre militariter inſtructi, in Acarnaniam nauigabant, nihil minus opinantes, quàm contra ſuas ſeptem & quadraginta Athenienſes cum uiginti nauibus auſuros conſerere pugnam. Eos poſtquam uiderunt è regione uenientes, iuxta ipſorum terram ſumptis ex Patris Achaiæ iis qui in oppoſitam continentem ad Acarnaniam tranſibant, nouerunt Athenienſes eſſe ex Chalcide Eueno fluuio infeſtis proris euntes, & licet noctu progreſſi, non tamen latuere hoſtem. Ita neceſſe fuit in medio freto prælium facere.

Patræ urbs.

Duces iidem qui in ſingulis ciuitatibus conſtituti fuerant. Corinthiorum autem Machon, & Iſocrates, & Agatharchidas.

Machon. Iſocrates. Agatharchidas.

Et Peloponnenſes quidem in orbem naues diſpoſuere, quàm latiſſimè in poterant exitum hoſtium intercludentes, proris extra, puppibus intro uerſis, minoribus nauigiis in medium receptis, ſimulꝗ; quinque nauibus omnium uelociſſimis, ut exiguo ex interuallo, ſi quâ hoſtis incurreret, proſilientes adeſſent.

Naualis pugnæ inſtructio.

Athenienſes uero ſuas in ſeriem ſingulas circumagebant, ſpeciem præbentes iamiam inuadendi, ac penè radentes curſu, quos circuibant in anguſtum redigebant, uetiti à Phormione prius inuadere quàm ipſe ſignum dediſſet. Quippe qui ſperaret fore ut ordo ille non perſtaret, ſicut in pugnam peditum, utꝗ; naues ſe inuicem compingerent, ac nauigia turbamentum præberent. Ad hæc flaturum è ſinu uentum ſub exortum auroræ fieri conſuetum, ille obnauigando præſtolabatur, exiſtimans tunc nec illos aliquo momento futuros ſtabiles, & ſe ſuo arbitratu aggredi poſſe, ob maiorem nauium ſuarum uelocitatem, idꝗ; uento ſpirante præcipue.

Phormionis prudentia.

Qui ubi flare cœpit, & iam in arctum naues redactæ, tum uento leuia nauigia propellente, tum mediis cum exterioribus ſe compingentibus, utraꝗ; alteras turbare, mox alia in aliam incidere, uiri contis inuicem alienam nauem à ſua repellere, uociferatiꝗ;, Et dum ſe ab aliis tutantur mutuoꝗ; conuiciantur, nulla neꝗ; præ-

Peloponnenſium nauium cõfuſio.

cepta neq; iussa exaudire: & quia remos in undoso mari referre non poterant, quip-
pe homines imperiti, præbere naues minus gubernatoribus obsequentes. Ibi Phor-
mio tali in tempore suis signum dat, illi inuecti primum unam ex prætoriis nauibus de
primunt, deinde cæteras quascunq; adorti corrumpunt, adeo tumultuose agentes, ut
neminem hostium animum recipere permitterent. Fugientes itaque Patras uersus & *Atheniensium*
Dymen Achaiæ persecuti, duodecim naues ceperunt, ac plurimis eorum hominibus *uictoria naua-*
occisis in Molycricum nauigarunt, positoq; in promontorio trophæo & naui Neptu- *lis.*
no consecrata, in Naupactum reuerterunt. Peloponnenses quoq; confestim cum re
liquis nauibus ex Dyme & Patris ad Cyllenem, quæ sunt Eliorum naualia, abiere. *Cyllene.*
Quò etiam Cnemus è Leucade & naues, quas cum his mixtas oportuit, post prælium
ad Stratum gestum uenerunt. Huc præterea mittunt Lacedæmonii Cnemo Timocra- *Molycricum.*
tem Brasidam & Lycophronem, quorum consilio ille in re nautica uteretur, iubentes
aliud prælium nauale commodius instrui, nec à paucis nauibus mare prohiberi. Vide
batur enim cum propter alia, tum uero, quod tunc primum prælium nauale tentaue-
rant, illud sanè præter rationem fuisse commissum, nec tantopere classem suam impa-
rem, sed ignauiam quandam potius extitisse, non reputantes quantum distaret ab ipso
rum rei nauticæ tyrocinio, iam uetera na Atheniensium exercitatio. Itaq; cum indigna-
tione istos miserunt. Qui cum ad Cnemum peruenerunt, edicunt certas ciuitatibus na
ues, quæ iam aderant reficiunt ex utilitate pugnæ naualis. Phormio & ipse Athenas cũ
nuntio uictoriæ mittit, qui de hostium apparatu edoceat, iubet naues & quàm pluri-
mas & quàm maturrime sibi mitti, propediem prælium expectari. Athenienses & ui-
ginti naues mittunt, mandantq; ut simul illas accepisset in Cretam ante omnia nauiga-
ret. Nicias enim Cretensis Gortynius, Atheniensium amicus autor eis erat in Cydo- *Nicias.*
niam traiiciendi, quod diceret se eam illorum hostem in potestatem redacturum, sed *Cretensis.*
hoc Polichnitas Cydoniatarum finitimos demereri studebat. His nauibus acceptis,
Phormio adiit Cretam, ac iunctis Polichnitis agrum Cydoniotum uastauit. Vbi uen- *Cydonia uasta*
tis & difficultate nauigandi retentus, non exiguum triuit tempus. Peloponnenses inte *tur.*
rea omnibus quæ ad pugnam naualem pertinẽt instructis, in Panhormum Achaicum *Polichnitæ.*
nauigauerunt; ubi interea Peloponnensis exercitus præstò erat, eis auxilio futurus. *Panhormus.*
Phormio cum eisdem uiginti quibus pugnauerat nauibus profectus in promontori- *Molycricum*
um Molycricum, exteriora tenuit. Erat autem hoc promontorium partium Atheni- *prom.*
ensium. Nam alterum est è regione in Peloponneso septem ferè stadiorum maris in-
teruallo, Crisæi sinus os. Ipsi quoq; Peloponnenses Achaicum promontorium haud
ita multum à Panhormo distans, ubi aderat eis peditatus, subierunt cum septem & se-
ptuaginta nauibus. Iidem ubi conspexere Athenienses, utrique altrinsecus in statione
manserunt, meditantes præparantesq; pugnam singulis diebus, sex septem' ue, eo con-
silio, quod neq; illi egredi è promontoriis in liberum mare uolebant, superiori clade
conterriti, neq; hi ingredi angustias, rati pro illis esse in arcto pugnare. Cæterum Cne-
mus & Brasidas & ex Peloponnensibus alii duces, uolentes primo quoq; tempore pu-
gnam committere, priusquam aliquid auxiliorum ab Atheniensibus superueniret, con
cionem primum militum aduocauerunt. Quorum multos priore calamitate perterri-
tos cum animaduerterent, ad eos excitandos hunc in modum uerba fecerunt:

Concio Cnemi & Peloponnensium ducum ad milites.

SI quis uestrum uiri Peloponnenses propter superiorem pugnam, futuram refor-
midat, is non rectè sibi timendum interpretatur. Nam & apparatus tunc opportu-
nus defuit, ut scitis, nec ad prælium nauale nos magis quàm ad exercitum nauiga-
bamus. Acciderunt autem aduersa non modica & fortunæ temeritate, & in pri-
mis pugnæ naualis inscitia nonnihil obfuit. Itaque neque nostra culpa eueni-

ut superaremur: neq; conuenit, cum non usq; adeo sis uictus consilio, habeasq; aliquas apud te in contrarium rationes, ob id quod accidit animo consternari, sed existimate ut homines fortuitis fallantur, usu uenire, cum eisdem tamen bene agi si fortes sint, semp suo consilio freti, nec excusantes imperitiam, cum eadem animi uix usquam instrenui fiant. Et sane uobis nequaquam ita deest peritia, ut superest audacia. At istorum quam præcipue extimescitis scientia, siquidem fuerit fortitudine prædita, memor erit inter aspera exequi quæ didicit: sin minus, nullum tunc artificium ualet. Timor enim memoriam excutit, & ars citra præstantiam animi inter pericula nil prodest. Ergo illorum maiori experientiæ maiorem opponite audaciam: timori, quia uicti estis, opponite quod imparati fuistis. Ad hæc suppeditat uobis copia tum nauium, tum militum, in terra & nostra & uicina ad pugnam naualem accinctorum. Plures enim ac melius instructi ferè præualent. Itaq; ne unum quidem reperimus, quod uos deficiat: & quæcunq; prius peccauimus, hæc eadem ipso experimento nos edocent. Præstanti igitur animo & gubernatores & nautæ suum quisq; munus exequamini, non deserentes locum cuiq; assignatum. Quibus non priorem, quam superiores duces fecerunt, commoditatem pugnandi præstabimus, nec causam ulli ut sit instrenuis. Quod si quis talis esse uoluerit, is pro merito plectetur: strenui uero dignis uirtute præmiis ornabuntur. Huiusmodi uerbis duces Peloponnensium suos animauerũt. Phormio autem timens & ipse militum pauorem, & animaduertens q; addensatis inter se nauibus multitudinem classis hostilis formidabant, uoluit conuocatos eos animare, pariter & in præsens tempus admonere. Nam semper antea quo animos illorum præpararet, negauerat ullam tantam classem, cui inuadenti non foret ab eis resistendum. Et ipsi milites iampridem hanc intra se fidutiam præsumpserant, ut quia Athenienses essent, nulli quamlibet numerosæ Peloponnensium classi cederent. Tunc tamen eos cernens præsenti rerum aspectu animo debilitatos, statuit audaciæ cõmonefaciẽdos. Cõuocatisq; illis hoc modo disseruit.

Oratio Phormionis Atheniensis ad milites.

CVm uos animaduertam, uiri milites, pertimescere multitudinem hostium, conuocandos censui, quod absurdum duco, eorum quæ horrenda nõ sunt, horrore præstringi. Nam isti primum idcirco tot naues, nec ex æquo compararunt, quod prius superati, & sibi conscii sunt, non esse se nobis pares. Deinde ideo ueniunt tanquam in quo præcipue confidunt, eos deceat animosos esse, nulla de re alia audaces, nisi quod in pedestri acie plerunq; uictores discedunt, rati idem se in re nautica facturos. Quæ facultas si qua eis in illo, multo iustius nobis in isto adest. Quoniã ex ipsa animositate nihil antecellunt. Verum hoc quod utriq; in suo quisq; loco expertiores sumus, nos audaciores facit. Lacedæmonii præterea quod socio[rum] principes sunt, suæ gloriæ gratia multos inuitos in periculum ducunt, alioqui nunquam tentaturi rursus pugnam, in qua ita superati sunt. Eorum uos nequaquam extimescatis audaciam, quibus ipsi uehementiorem, ut credibile est incutitis metum: tum quia iam uicti sunt, tum quia existimant nos ita obstituros, ut nonnihil egregie dignum nobis agamus. Atq; hostes quidem qui numero præstant, ut isti, magis uiribus quàm consilio freti inuadunt. Qui uero pauciores sunt, nec pugnare coguntur, ii confirmato ex conscientia ingenii animo audacter obuiam eunt. Quod isti reputantes merito non magis exterriti sunt ob id, quàm ob tantulum nauium apparatum. Multi iam exercitus per imperitiam à minoribus, quidam etiam per ignauiam profligati sunt, quarum rerum utriusq; nos sumus expertes. Neq; uero committam, ut quantum in me erit, aut intra sinum certamen ineamus, aut in eũ penetremus, cum sciam angustias loci non competere paucis nauibus agilioribus sub peritis rectoribus, contra multas ab imperitis insessas. Non enim aliquis nisi ex longo prospectu hostium, quasi hoc expediat in eos inuehebatur: neq; cum periclitabitur, quoties opportunũ erit se subducere queat, nullisq; sibi elapsus, nulli receptus: quæ agiliorũ & nauium & nautarum opera sunt, sed necesse fuerit pro nauali pedestre certamen fieri, melioremq; in eo conditionem plurium nauium, Sed harum ego rerum, quoad po-

tero,curam habebo. Vos uero apud naues iu suo quisq; ordine manētes,è uestigio præ
ceptis obtemperate,cum præsertim breui momento inuadendi constet ocasio, et inter
agendum plurimi existimate ornatū & silentium; quæ cū aliis in rebus bellicis condu
cunt,tum præcipue in naualib⁹. Propulsate igit̃ istos pro dignitate eoꝝ, quæ gessistis,
magna uobis re in hoc certamine proposita,utrū spem Peloponnensibus eripiatis, cū
classe nauigandi, an Atheniensibus metum maris propiorem afferatis. Illud quoq; uo-
bis in memoriam redigo,nos superasse eorum permultos,uirorumq; qui superati sunt
mentes,nescire in eisdem periculis sibi constare. Talibus & suos Phormion adhorta
tus est. At Peloponnenses quandoquidē ab istis non procedebat̃ intra sinum,atq; angu
stias,uolentes introducere inuitos, sub exortū auroræ profecti, quadrato agmine uela
faciunt intra sinum,suam terram uersus,dextro cornu procedente, sicut in statione ste
terant,ubi uiginti naues maxime celeres cōstituerunt,ut si ipsos Naupactū uersus ten
dere ratus Phormion,ad ferendam opem idem iter intendat,non effugiat exterius ue-
lificantis cornu incursum,sed ab eo intercludatur. Phormion quod illi captabant uerī
tus pro oppido præsidiis carenti,ut proficiscentes inspexit,inuitus festinabundusq; im
positis in naues militibus terram legit,simulq; peditatus Messeniorum præsto erat au-
xilio futurus. Hos ut uiderunt Peloponnenses nauem naui sequente iam intra sinum ac
prope terram nauigantes, id quod maxime uolebant, uno repente signo cōuersis naui
bus dirigunt cursum in Athenienses ut quisq; celerrime poterat, sperantes oēm hosti
um classem à se captum iri. Cæterum hanc conuersionem & dextrū cornu subterfuge *Atheniēses uincuntur.*
runt in apertum mare undecim naues,quæ præcedebant. Cæteras fuga petentes terrā
Peloponnenses circūuenire,premere,corrumpere: homines quicunq; enatare non po
terant,conficere: quasdam quas depresserant naues inanes trahere. Nā unam demū cū
ipsis uiris ceperunt. Quasdā Messenii subsidiū ferētes cū armis mare ingressi cū cōscen
dissent,pro tabulatis pugnando eripuerunt iam trahi incipiētes. Hūc in modū supaue
re Peloponnēses, corrupereq; Atticas naues. Eorū uiginti quæ ꝑ cornu dextro locatæ
fuerant,undecim illas Atheniēsium insequebant̃, quæ declinata in altum fuga elapsæ,
præuerterant hostem, præter unam: applicantesq; Naupactū portum adeptæ prope
Apollinis templū,cōuersis proris sese ad defensionem accingebant,si cōtra ipsos in ter
ram hostes nauigarent. Illi posterius uenientes inter nauigandū pæana canebant, tan-
quam uictores. Harum longe prima Leucadia nauis unam quæ reliqua erat Atticarū *Pæana canere*
insequebatur. Forte nauis oneraria aliquantū procul à littore ad ancoras stabat: quam
Attica nauis cum occupasset,eiq; se circunegisset, mediam Leucadiam incurrit, demer
gitq;. Quæ res ex improuiso & inopinato cum accidisset, Peloponnenses terrore con- *Atheniensium instauratio.*
cussit. Ad hæc incōpositi,ut in uictoria sequentes, partim demissis remis cursum inhi-
buerant,rem inutilem sibi,utilem Atheniensibus,ad se ex breui spatio inuadendos,cū
nolunt aduentum plurium opperiri, partim imperitia locorū in breuia impegerant.
Quod fieri uidentes Athenienses subit audacia, unaq; se uociferatiōe adhortātes in eos
tendunt. Illi propter ea quæ peccauerant, & quod incompositi erant paulisper modo
sustinuere,tum dantes terga in statiōem,unde discesserant,tendunt. Quorū tamen sex
naues quæ maxime propinquæ fuerant, Athenienses insecuti ceperunt: & suas quas il *Peloponnēses uincuntur.*
li corruptas tunc primum ad terram religauerant, abstulerunt, hostium aliis occisis,
aliis quos ceperant reseruatis. Nam Timocrates Lacedæmonius in naui Leucadia naui *Timocratis interitus.*
gans,quæ circa onerariam est depressa,ubi ea fracta est, gladio se transegit, in portūq;
Naupactum decidit. Reuersi Athenienses trophæum ibi statuerunt,unde profecti ui-
cerūt,mortuosq; ac naufragia quæcunq; apud oram ipsorum erant legerunt,& sua ho
stibus ex fœdere reddiderunt. Peloponnenses autē & ipsi trophæum statuerunt pro ui *Trophæa duplicia.*
ctoribus agentes, ob fugatas ad terram quas corruperunt naues, & eam quam cepe-
runt iuxta trophæum in Achaico promontorio cōsecrarunt. Post hæc ueriti ne super-
uenirent ab Atheniensibus auxilia,noctu uela fecerunt in sinū Crissæum Corinthiūq;
omnes præter Leucadios. Nec ita multo pòst ab eorum digressu Athenienses è Cre

ta uigīti cū nauibus,quas ante pugnā ad Phormionē adductas oportuit, Naupactū ap
pulsæ sunt:æstasq; exacta,prius tū q̄ classis Corinthū in sinūq; Crissæū discederet, Cne
mus & Brasidas & alii Peloponnensium principes edocti à Megarensibus ineunte hy
Pireus. eme uoluerunt tentare Piræum Atheniensium portum, qui neq; custodiret,neq; clau
deretur, haud ab re: quoniam multo cæteris antecellerent re nauali Athenienses. Pla
citum aūt singulos nautas cum singulis remis,scalmis,pellibus,quas remiges sibi in re
migando substrauerunt, Corintho pedibus ire ad mare quod Athenas spectat. atq; il
linc q̄ celerrime tēdere Megaram: deductisq; ex Nisæa,quæ sunt illorum naualia, qua
Nisea. draginta nauibus quæ illic erant,nauigare cōfestim in Piræum, ubi neq; ullæ naues ad
custodiam essent,neq; expectatio ulla hostium ex improuiso unquam innauigantium,
siue ex aperto & per otium,siue ex insidiis quàm præsentirētur. Vbi uero hoc eis age
re placuit, statim abierūt;cumq; noctu peruenissent,& naues ex Nisæa deduxissent, in
Piræum contendebant,non etiam ut crediti sunt periculum metuentes, & quidam et
iam uentus dicitur eis impedimento fuisse. Supra promontorium quod Salaminem re
spicit,Megaram uersus præsidium erat,iuxta tres ad custodiam naues,ne quid inuehe
retur Megarensibus,ne ue quid illinc eueheretur. Hoc illi præsidium sunt aggressi,tri
remes uacuas deduxerunt: cæteram Salaminē ex improuiso adorti diripuerunt, sed ab
iis qui expugnabantur leuati sunt ignes,Athenas uersus,aduentum hostium significan
tes. Ex quo tantus peruasit animos terror, ut nullus fuerit maior eo bello. Nam qui in
urbe erant,iam Piræum hostes inuectos arbitrabantur; & qui in Piræo, Salaminē esse
captam, tantumq; nō in se ueniri,quod sane facile illi fecissent, si & cūctari noluissent,
nec uento interpellati fuissent. Athenienses igitur prima luce populariter succurrētes,
in Piræum naues deduxerunt,festinanterq; ac multo tumultu cū ascendissent, in Sala
minem uela fecerunt, peditatu ad tutelam Piræi relicto. Quos ubi sensere Peloponnē
ses auxilio uenire,magna ex parte Salaminē peruagati, captis hominibus,præda,et tri
bus ex Budoro castello nauibus,propere in Nisæā renauigarūt, diffisi nauibus,quæ ad
Budorum ca-stellū. tempus deductæ, nec mari ferendo satis firmæ erant. Profectiq; Megaram iterum Co
rinthū pedestri itinere redierunt. Quos apud Salaminē non adepti Atheniēses, & ipsi
reuersi sunt, atq; ex eo die Piræum impensius custodierunt, tum claustris portuū,tum
alia diligētia. Per idem temp⁹ circa initia huius hyemis, Sitalces Odryses, Terei filius,
Sitalces. Thracum rex expeditionem sumpsit aduersus Perdiccam Alexandri filium, Macedo
Odryses. niæ regem ; & Chalcidenses qui sunt in Thracia , ob duo promissa , quorum alterum
Sitalcis expe-dit io. uolebat reposcere : alterum Atheniensibus ipse persoluere. Nam & ei Perdiccas prin
Perdiccas. cipio belli cum rebus eius ad perniciem spectantibus sponsionem fecisset, si ipsum Si
talces Atheniensibus reconciliasset,nec Philippum fratrem eundemq; hostem restitu
eret in regnū,quæ spoponderat non exoluit. Et ipse Atheniensibus receperat ubi socie
tatem cum Perdicca iniuisset compositurū se in Thracia Chalcidicum bellū. Vtraque
Philippus. igitur causa expeditionem suscepit, & Amyntam Philippi filiū in regnum Macedo
Agnon. nū ducebat cū legatis Atheniēsium, qui huius rei causa aderant, Agnone duce. Opor
tebat enim Athenienses quoq; cū classe & peditatu aduersus Chalcidenses præstò esse.
Aemus mons. Igitur ab Odrysis ingressus, accersit primum Thraces quibuscunq; imperitabat, intra
Rodope mons Aemum montē & Rhodopen ponto Euxino tenus & Hellesponto : deinde superato
Getæ. Aemo, Getas et quæcunq; aliæ cis Istrum fluuium magis ad pontum Euxinum uergē
Scythæ. tes incolunt populi, qui sunt Getæ & Scytharum finitimi, ac similes cultu, oēs ex eqs
Hippotoxotæ sagittarii, quos hippotoxotas dicimus. Præterea euocauit montanorum Thracū per
Dij. multos, genus liberum & machæris accinctū, qui Dij uocantur, Rhodopen plerosq; in
Agrianes. colentes partim mercede inductos, partim studio secutos. Accersit & Agrianes & Le
Graæos. æos & cæteras gentes Pæonias imperii sui ultimos, usq; ad Graæos & Leæos Pæonas
Leæi. & Strymonē amnem, qui fluit è Scomio monte per Graæos ac Leæos, ubi imperii est
Stymon flu. termin⁹: hinc ad Pæonas sui iam iuris, illinc quà spectat Triballos, qui & ipsi sui iuris
Pæones. sunt, Treribus ac Tilatæis terminantibus, qui Scomium montem incolunt ad septentri
Triballi.

ones continenter, ad solem occidentem usq; ad Oscium flumen, ex eodem quo Nestus *Oscium flu.*
& Ebrus oriens monte inculto, & sane Rhodope uicino. Fuit autẽ Odrysorum impe- *Nestus flu.*
rium magnitudine ad mare usq; pertingẽs, ab urbe Abderorũ ad pontũ Euxinum usq; *Ebrus flu.*
ad flumen Istrum. Ea ora ubi minimum spatii habet, potest ambiri nauigando, si uen
tus a puppi semper inspiret naui rotũda, quatuor diebus ac totidem noctibus. Item iti
nere terrestri ubi breuissimum ab Abderis ad Istrum, uir expeditus undecim intra dies
transmittat: Et tãta quidẽ fuit ad mare lõgitudo. Per mediterranea uero à Byzantio ad
Leæos & super Strymonẽ, hàc, hinc enim longissimus est à mari tractus, homin expe
dito tredecim intra dies peragrabitur. Tributũ quoq; quod ex Barbaris gentibus Græ
cisq; exigebatur sub Seutho, qui post Sitalcẽ regno potitus maxime id auxit quadrin- *Seuthus.*
gentorum fere talentorum, fuit uis summa auri argentiq;. Nec inferiora his quæ affere
bantur ex auro & argento munera. Præter res textiles, uel uillosas, uel leues, et aliam su
pellectilem, quæ non modo ipsi, sed etiã proceribus nobilibusq; Odrysorũ stata erant,
longe alio quàm apud regnum Persarum instituto, & quàm apud alios Thraces, accipi *Dandi accipi-*
endi citius quàm dandi. Deformius enim erat eum qui posceret nõ dare, quàm eũ qui *endiq; institu-*
posceret nõ impetrare. Tametsi hoc instituto plerunq; imperiose utebantur, quoniam *tum.*
nihil donanti, nihil transigere licebat. Ita regnum eo potentiæ puenit. Quippe omni
um qui in Europa sunt inter Ionium sinũ & pontũ Euxinum, hoc maximũ extitit pro
uentu pecuniarũ, & cæteris opibus, sed robore certandi & exercitus magnitudine mul
to est Scytharum gente inferius. Nam Scythis nõ modo quæ in Europa, sed etiam quæ *Scythæ.*
in Asia sunt nationes æquari nequeunt, ut singulæ illis omnibus inter se concordibus
resistant, ne in alia quidem solertia ac prudentia ex psenti utilitate uiuẽdi. Sitalces igitũ
tam ingenti plagæ imperans, ubi comparato exercitu omnia in expedito fuerunt, pro-
fectus in Macedoniam est primum per suum regnũ, deinde per Cercinam mõtem ha *Cercina mons*
bitatorib^o uacuum, qui Sintos Pæonesq; committit, eadem uia, quam ipse prius in ex
peditione aduersus Pæones fecerat succisa sylua. Eum montẽ transeuntes ad dextram
habebant Pæones, ad sinistram Sintos & Medos. Quem emensi peruenerunt in Do- *Sinti populi.*
berum Pæonium nihil in eo superando passi, nisi aliquid morbo. Nam morbus incidit. *Medi.*
Siquidẽ Thracum sine imperio non parum multi ultro sequebantur prædæ gratia. Ita *Doberus.*
que fertur omnis multitudo non minor cẽtum quinquaginta milibus extitisse, & hæc *Pæones.*
maxima ex parte pedestris, ex tertia autẽ ferme equestris, qui equitatus ex Odrysis præ
cipue constabat. Secundum hos ex Getis ex peditatu machæriferi, qui è Rhodope de-
scenderunt, gens sui iuris, bellacissimi erant. Cæterum uero uulgus ipsa terribilissimũ *Machærifcri.*
multitudine promiscuum sequebatur. In Doberum ubi coierunt, quæ in rem fuerant
præpararunt, ut è montis iugo inuaderent inferiorem Macedoniam, quæ Perdiccæ pa
rebat. Nam inter Macedonas sunt & Lyncestæ, & Elimioræ, & aliæ in superioribus gẽ
tes sociæ illis atq; obnoxiæ: In hisq; Perdiccas regnũ habebat. Nam eius pater Alexan- *Lyncestæ.*
der ac progenitores Temenidæ olim ab Argo oriundi, eam quæ nũc maritima est Ma- *Elimiotæ po.*
cedoniam primi adepti sunt, in eaq; regnarunt, bello expulsis ex Pieria quidem Pieri- *Pieria.*
bus, qui postea sub Pangæo trans Strymonẽ incoluerunt Phagreten, aliaq; item oppi-
da. Vnde nunc quoq; sub Pangæo plaga uergẽs ad mare uocatur sinus Piericus. Ex ea *Phagres pop.*
uero quæ nominatur Bottia Bottiæi, qui nunc Chalcidensium sunt confines. Quinet
iam in Pæonia iuxta Axium amnem occuparunt *Stenentinem, à mõtanis ad Pellam *Bottia.*
usq; & mare pertingentẽ, ac trans Axium Strymone tenus eam quæ Mygdonia appel *Axius flu.*
latur eiectis Edonibus. Eiecerunt & ex Eordia, ita nanq; nunc uocatur Eordos, quo- *Piericus sinus*
rum permulti deleti sunt, aliquantulumq; adhuc ex ijs circa Physcam sedes habet. Nec *Stenentinẽ,*
non ex Almopia, Almopes: alias insuper gentes in potestatẽ redegerũt. Macedones hi *στενὸν τινα*
quibus nunc etiam imperant, Anthemontem, Grestoniam, Bisaltiam, & ipsorum Ma *hoc est angu-*
cedonũ Pollam: quæ omnia Macedonia uocanṫ, quæq; regis Perdiccæ Alexandri filij *stiam quandã*
erant, quo tempore Sitalces inuasit. At hi quidẽ Macedones ingressis tam multis copi *Eordia.*
is resistere cum nõ possent, quæcunq; in regione erant comportarunt in loca munita, ac *Almopia.*

Archelaus. muros habentia, tum non admodum multa. Nam postea Archelaus Perdiccæ filius re
gno potitus, ea quæ ibi uisuntur extruxit, amplasq; uias muniuit, ac cætera ex usu bel-
li, equis, armis, alioq; apparatu melius quàm superiores octo reges adornauit. Exer-
citus autem Thracum ubi ex Dobero mouit, primum ingressus ea quæ prius Philippi
Idomene. fuerant, ui cepit Idomenem: Gortyniam uero & Atlantam & alia quædam oppida ac
Gortynia. cepit in fidem ob amicitiam Amyntæ, cuius Philippus filius aderat. Europum autem
Atlanta. cum tentasset, expugnare non potuit. Dehinc in reliquam progressus est Macedoniam,
Europus opp. quæ uel ad dexteram Pellæ iacet & Cyrrhi. His interiora non adijt Bottiæam & Pieri
am, sed Mygdoniam, Grestoniam, Anthemuntē populatus est. Macedones cum se pa-
res peditatu fore diffiderent, accitis equis à sociis superiora habitantibus, pauci contra
multos adorti sunt exercitum Thracum; & quà impressiōem fecerunt, nemo sustinuit,
utique equites egregios ac loricatos, sed multitudine circunfusa longe numerosiore an
cipiti marte præliabantur. Cumq; superatum se iri à pluribus animaduerterēt, pugnā
ad extremum inhibuerunt. Et Sitalces apud Perdiccam uerba fecit, quamobrem arma
intulisset. Et quoniam Athenienses cum classe nō aderant, quippe non ituri credentes,
dona ad eum legatosq; miserant, partem copiarum in Chalcidenses Bottiæosque di
mittit, atq; castellis extructis regionem uastabat. Vbi dum statiua habet, Thessali q ad
austrum spectant & Magnetes & cæteri sub imperio Thessalorū Thermopylarumq;
tenus Græci metu perculsi, ne in ipsos iret exercitus, in armis erant. Trepidabant item
trans Strymonem uergentes ad aquilonem Thraces quicunq; campestria incolunt. Pa
Panæi. næi insuper, & Odomanti, & Droi, et Dersæi, qui omnes suis legibus uiuunt. Sitalces
Odomanti. autem cum Græcis Atheniensium hostibus in colloquium uenit, se illorum inductum
Droi. nequaquam iure societatis inuicem inuasuros. Ipse Chalcidicam & Bottiæam & item
Macedoniam infestus uastabat. Cui tandem cum nihil eorum confecisset, quorum gra
tia uenerat, & commeatu careret exercitus, atq; hyeme uexaretur, Seuthes Spardoci fi
Seuthes. lius, & ipsi patruelis, qui potentia secundus, suadet, uti quàm celerrime discedat. Seu
then autem Perdiccas clàm sibi cōciliauerat, pollicitus sororem se illi cum pecunia da
turum. Ita Sitalces persuasus triginta diebus, et horum apud Chalcedē octo cōsumptis,
cum exercitu domū quā celerrime reuersus est. Et Perdiccas sororem Stratonicen uti
Stratonice. sponderat Seuthe in matrimonium dedit: Atque ita circa Sitalcis expeditiōem res
gestæ sunt. Ii autem qui apud Naupactum agebant Atheniēses eadem hyeme post
quam classis Peloponnensium dissoluta erat, duce Phormione sub armis ad Astacum
nauigarunt. Progressiq; in mediterranea Acarnaniæ cum quadringētis suorum classi
ariorum armatis ac Messenijs totidem, eos qui dubiæ in partes fidei uisi sunt, ex Strato
& Coronte, aliisq; oppidis eiecerunt. Et Cynete Theolyti filio in Coronte deducto, ite
rum se ad naues receperunt, nō ausi propter anni tempus Oeniades solos omniū Acar
nanum assiduos hostes lacessere. Nam Achelous amnis ex Pindo monte deuolutus, per
Agrai. Dolopiā, Agraos, Amphilochos, perq; Acarnanicū campū, superne Straton urbē Oe
Dolopia. niadasq; interfluens mari miscetur: restagnatoq; horū oppido intolerabilem utiq; hye
me propter alluuiones militiam præstat. Iacēt autem pleræq; Echinadum insularum
è regione Oeniadum ab alluuionibus Acheloi nihil admodum distantes: quarum nō
nullæ quoties torrens fluuius humum aggessit cum continente iunguntur. Crediturq;
fore non ita multo pòst tempore, ut hoc non patiantur illæ. Nam & æstus est ingens,
multus, fabulosus, & insulæ crebræ & limi aggestu interscipiente cōmissæ, nec grada-
tim, ne ui fluminis dissiparentur, sed ita ut non rectum aquis in Pelagus exitum præbe
Alcmæon. ant: præterea incultæ & paruæ. Fertur autem Alcmæoni Amphiarai filio post ma-
trem necatā errabundo, Apollo terram hanc habitandam oraculo significasse, respon
dens, non prius illum terroribus liberatum iri, quàm in ea regione locum ad habitan-
dum reperisset: qui neq; dum à sole cōspectus, neq; terra esset, quando matrem necauit,
ut omni alia terra ab ipso ob parricidiū prophanata. Ille (ut aiunt) incertus consilij, uix
tandē intellexit alluuionem Acheloi eū esse, Satisq; soli illud ad usum corporis uisum

est. Postquam occisa matre non exiguo tempore pererrasset, incolésque circa Oeniades loca renauigauit, & à filio Acarnane cognomen regioni reliquit: Et de Alcmæone quidem quæ accepimus eiusmodi referimus. Athenienses autem cum Phormione ex Acarnania in Naupactum profecti, primo uere Athenas nauigarunt, secum portantes libera capita in prælijs naualibus capta: quorum singula singulis redêpta sunt, itemque naues quas ceperant. Et hyems hæc finita est, ac tertius belli annus quod Thucydides conscripsit. Acarnanes un de appellati

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER TERTIVS.

Neunte æstate adulto iam frumento, Peloponnenses ac socij duce Archidamo Zeuxidamisilio Lacedæmoniorum rege ingressi sunt Atticam, statiuáque habentes regionem populabantur, excursionésque faciebant ut consueuerant, Atheniensibus equitibus, quacunque dabatur occasio, leuiter armatorum plurimam turbam prohibentibus, ne progressa cum armis læderet loca urbi uicina. Cômorati autem quo ad cômeatus suppeditauit, reuersi sunt in suâ quique ciuitatem. Sub ipsorũ tamen in Atticam ingressum protinus omnis Lesbos præter Methymnã ab Atheniensibus defecit, cum id iam inde ante motum bellum uoluisset, sed Lacedæmonij eam recipere noluerunt, cæterum opinione sua maturius deficere coacta est. Quippe obstruendis portubus, extruẽdis muris, ædificandis nauibus prorsus occupati fuerant, utque è Ponto quæcunque oportebat, sagittarii, frumẽtum & quæ accersierant, uenirent. Siquidem Tenedij cum quibus inimicitias exercebant & Methymnæi, priuatim quoque ipsorum Mitylenæorum quidam, quibus propter factionem publicum erat cum Atheniẽsibus hospitium, indicium detulerunt omnes Lesbios ad commigrandum Mitylenen cogi, ac Mitylenæos omni apparatu ad defectionem spectare, Lacedæmonijs Bœotijsque cognatis eorum adminiſtris: & nisi occuparent Athenienses Lesbum amissuros Athenienses, ut qui & morbo iam uexarentur, & bello, eoque acerrimo: præterea existimarent magni negotij esse, Lesbum bello tentare, et naues habentes integris uiribus, non acceperunt ab initio delationem, sed ipsos deferentes maiori ex parte redarguebant, quod uidelicet illa uera esse nollent. At postquam dimissa illuc legatione non persuasere ut Mitylenæi frequentiam ciuitatis ex cætera insula & apparatum dissoluerent, timentes iam anteuertere uoluerunt, missis confestim quadraginta nauibus, quæ forte ut Peloponnesum obirent in expedito erant sub Cleippide Dinij filio ex tribus ducibus primo. Renunti atum enim eis erat futurum Apollinis Maloentis festum extra urbem, quod omni Mitylenæorum frequentia celebraretur, spemque esse, ut repentino aduentu adoriren. Quod si conatus procederet recte res se haberet: sin minus, Mitylenæis edicerẽt, ut naues tradant, muros demolianẽ, nõ obtemperantibus bellũ inferrent: Et naues qui dem profectæ sunt. Decem autem triremes Mitylenæorum auxiliares, quæ ex fœdere tunc aderant, retentæ sunt, & uiri qui in eis erant in carcerem conlecti. Quidam tamen Athenis profectus in Euboeam, atque illinc terrestri itinere cum Geræston peruenisset, nactus ibi onerariam nauim, secunda nauigatione usus, triduo quàm Athenis discessit Mitylenen delatus, nuntiauit eis naues in se Atheniensium uenire. Illi neque ad Maloentem exierunt; & cætera murorum atque portuum ubi semifarta erant farcientes,

4. anni initiũ.

Lesbi defectio ab Ath.

Tenedij. Mitylene.

Cleippides. Apollinis Maloentis festum

custodias egerunt. Nec ita multo pòst Athenienses cũ appulissent, uidissentq́, hæc denuntiant duces mandata; illis non audientibus dicto, ad pugnam se instruunt. Oppidani imparati & è repentino coacti pugnare, progressi sunt nauibus aliquantulũ ante portum tanquam ad prælium. Deinde insequente Atheniẽsium classe fugientes, in colloquium ducum uenerunt, uolentes si qua miti conditione transigi posset è uestigio naues dimittere. Idq́ Athenienses duces admiserunt, & ipsi timentes ne non satis eẽnt ad omnem Lesbum debellandam. Factis inducijs mittunt Athenas Mitylenæi cum alios, tum uero unum ex ijs qui detulerant indicium, quem iam facti pœnitebat, si forte persuadeant, ut naues ab ipsis abscedant tanquam nihil rerum nouarum molientibus. Et interea legatos quoq; cum triremi Lacedæmonem mittunt clàm Atheniensium classe, quæ ad septentrionalem urbis partem in Malea stationem habebat. Non eñ fidem habebant ijs, quæ ab Atheniensibus offerebantur. Atque hi quidem legati asperrima nauigatione usi in pelago, delati Lacedæmoniam agebant cum illis, ut aliquid ueniret auxilij. Vbi uero alij legati Athenis re infecta redierunt, ad bellum se accingebat & Mitylene & cætera Lesbos, præter Methymnam. Nam hæc Atheniẽsibus fauebat, & Imbrij & Lemnij & ex alijs insulis aliquantulum sociorũ. Et cum eruptionem quandam totius populi in castra Atheniensium fecissent, commissáque pugna non inferiores extitissent, tamen regressi sunt, quod sibi ipsis fidem non haberent, ibi pernoctare non ausi. Ac deinceps quieuerunt, uolentes, si quid ex Peloponneso & ex alio apparatu proueniat, periculum facere. Etenim superuenerunt Meleas Lacon, & Hermeondas Thebanus: missi illi quidem ante defectionem, sed qui aduentum Atheniensium præuertere cum nequissent, postea commissa iam pugna clanculum triremi aducti sunt, hortatiq́ ut secum aliam triremem cum legatis mitterent, prout & miserunt. Horum quiete aucti animo Athenienses, accersitisq́ socijs, qui nihil roboris uidentes esse apud Lesbios, ocyus affuerunt: circũdato ad australẽ urbis partem exercitu, bina hinc atque hinc castra muro cingunt, & in utroque portu ingressum nauibus muniunt, prohibito Mitylenæis usu maris. Nam cætera terra oppidani alijq́ Lesbij, q iam auxilio uenerant, potiebantur; non multum Atheniẽsibus cũ cum castra tenentibus, cum Malea potius eis & nauium statio & mercatus esset: Atque ita ad Mitylenẽ bellum gerebatur. Per idem huius æstatis tempus Athenienses circa Peloponnesum triginta naues dimiserunt, duce Asopio Phormionis, iussi ab Acarnanibus aliquem sibi uel filium, uel consanguineum Phormionis mitti pro duce. His nauibus Asopius profectus, maritime Laconiæ loca diripuit, dehinc earum plerisq́ domum remissis ipse cum duodecim Naupactum se contulit. Post hæc euocato omni Acarnanum populo, intulit arma Oeniadibus, Acheloum nauibus inuectus, pedestri exercitu regionem populante, sed cum hostis non concederet misso peditatu, ipse in Leucadiam nauigauit, egressusq́ in Nericũ, dum se recepit, ab hominibus loci mutuo sibi auxiliantibus, paucisq́ nonnullis præsidiarijs, cum exercitus parte interfectus est. Postea cæteri concessa hostibus uictoria, ex fœdere receptis mortuis abierunt. Mitylenæi autem legati, qui prima cum naui missi fuerant, quemadmodum ipsis Lacedæmonii dixerant, ut ad Olympiam adessent, quò cæteri quoq́ socij eis auditis consultarent, ad Olympiam præstò fuerunt. Quo in loco Olympias festum fiebat, Dorico Rhodio iterum uictore. Atq; ubi solennibus celebratis in colloquium uentum est, ita uerba fecerunt:

Fœdera Mitylenæorum & Atheniẽsium. *Imbrij. Lemnij.* *Meleas. Hermeondas.* *Asopius dux.* *Nericum.* *Olympias festum.*

Oratio Mitylenæorum apud Lacedæmonios.

SCimus quidem uiri Lacedæmonii, socijq́, hoc receptum apud Græcos ac iustum esse, ut quoscunq; belli tempore à pristina societate deficientes in suam accipiũt, eos tantisper in delicijs habeant, dum illis utiles sunt. Sed cum existimẽt superiorum amicorum proditores fuisse, eosdẽ peiores fore utiq; censent, neq; id iniuria, si tamen æquales inter se essent, qui deficiunt, & qui deferuntur. Cũ eñ aliqui pares sunt consilio ac beneuolentia, si idem æquales sint apparatu et uiribus, nulla subest æqua causa defectionis, quod in nobis Atheniensibusq́ non fuit, ne cui peiores fore uideamur, si à quibus

in pace honestati sumus ab ijs inter aduersa desciscimus. De iustitia nanq; ac uirtute, cū
præsertim societatē precemur, uerba faciemus, scientes neq; amicitiam inter priuatos
initam esse stabilē, neq; cōsortiū inter ciuitates aliquid pollere, nisi mutua opinio inter
cedat uirtutis, et circa cætera morum uitæq; consensio. quippe discordibus in mētibus
differentia consistit actionū. Enuero inter nos Athenienses q; societas incepta est, cū
uos ab armis post Medicum bellū discessistis, & illi reliquias earū rerū persequebantur:
quā nos societatē non contraximus ad subigendos Atheniēsibus Græcos, sed à Medorū
seruitute eximendos, & eousq; illos sumus prōpto animo secuti, quoad equo iure præ
fuerunt. Vbi animaduertimus, submoto Medo hoste, tendentes ad imponēdam socijs
seruitutem, iam non sine timore fuimus: Sed quia non licuit ad uim propulsandā socijs
in unū cōuenire propter multitudinē consultantiū, oēs præter nos & Chios in seruitu
tem redacti sunt. Nos cū nostri iuris essemus & liberi, nomine duntaxat cū Atheniensi
bus militauimus, nequaquam pro fidelibus eos ducibus habentes, sumpto ex superiori Defectiōis Mi tylenæorū ab Athen. causæ.
bus factis exemplo. Neq; enī credibile erat cū illos subegissent, quibuscū fœdus unà no
biscū inierant, non idem eos in cæteros fœderatos si quando facultas afforet, esse factu-
ros. Qđ si nostri adhuc iuris essemus oēs, plus eis fidei haberemus, ne nihil noui molia-
rentur. Cum uero plerosq; sociorū subegerint, indignius eos credibile est esse laturos, si
bi nos in rebus agendis æquari: iamq; in hoc admodum processerunt, cum soli nos iam
secum ex æquo uersemur, præcipueq; ꝙ quanto ipsi potentiores, tanto nos desertiores
efficimur. Ad societatē nil aliud fidelem facit, quàm mutuus metus. Nam qui præuari-
cari quippiam uult, nisi alteri uiribus præstet, ab eo inuadendo deterretur. Et nos nul-
la alia causa liberi ab illis relicti sumus, nisi ut quæcunq; ad parandam potētiam molie
bantur, non tam re uera, quàm ut iuste, honeste, probe sumpsisse uiderentur, simulq; ut
hoc testimonio uterent̄, nisi aliquid peccassent ij contra quos arma ferrēt, non fuisse mi
litaturos, unà socios qui idem haberent autoritatis. Vnde factū est, ut & maximas pri-
mum uires aduersus infirmissimum quenq; colligerent, ac paulatim sublatis alijs extre
ma quæ relinquebantur redolerēt infirmiora. Qđ si à nobis cœpissent, omnibus adhuc
suas uires, et ubi cōsistere oporteret habentibus, haud similiter subegissent. Quibus nō
nihil etiam timoris incutiebat classis nostra, ne in unum coacta, & aut uobis, aut alicui
alteri se applicans, periculum eis crearet. Euasimus autem eos, tum rempublicam ipso
rum, tum quosq; magistratus deleniendo, profecto nisi conflatum esset hoc bellum, nō
multum duraturi, ut uidere licet ex aliorum exēplo. Quænam igitur hæc amicitia ex-
titit, aut quæ fida libertas, ubi præter opinionē utriq; alteris sumus suspecti? Illi nobis
in bello præ timore blandientes, & nos illis uicissim rebus pacatis, quodq; alijs beneuo
lentia, id nobis timor stabile, fidum, firmum præstitit. Ita metu magis quàm amicitia
in societate perstitimus, & utris citius securitas sui præbuisset audaciam, ij priores ad
præuaricandum futuri fuerunt. Qđ si cui uidemur iniurij, propter eorum in nocendo
cunctationem, ꝙ priores defecimus, non præstolantes ad plane cognoscendum, si quid
illi nocerēt, is non recte considerat. Nam si ex æquo uoluissemus & tendere illis insidi-
as uicissim, & cunctari, quid attinebat nos eis pares sub ipsis esse? Cum uero semper pe
nes illos facultas hæc esset tentandi, penes nos hoc esse decuit, ut defensionem anticipa
remus. Has nos cū haberemus Lacedæmonij, ac socij ratiōes causasq; defecimus, & ap-
tas audientibus ad cognoscēdum nos recte fecisse, & ualidas ad nos perterrendos ut ad
aliqđ præsidiū cōuerteremur. Hoc nos olim iam facere uolentes etiā in pace missis ad
uos q de defectiōe agerēt, tūc uobis respuētibus facere prohibiti, nūc Bœotijs ꝓuocan
tibus confestim obtēperauimus, existimantes duplicē hanc esse defectionē, unā ne stan
tes ab Atheniēsibus Græciam opprimamus, sed eā in libertatē asseramus: alterā ne ipsi
in posterū ab illis profligamur, sed incolumitati nostræ consulamus. Et præpropere q
dē ac ꝓmature facta est hæc nostra defectio. Quo magis oportet uos socios receptis no
bis quàm celerrime subuenire, ut declaretis uos eodē tēpore & eos tutari quos debetis,

& hostibus obesse. Ad quod adest opportunitas tanta quanta nondum ulla. Siquidē & morbo consumpti sunt Athenienses & sumptibus, nauesq; eorum partim circa oram uestram agitant, partim aduersus nos instruuntur, ut credibile non sit eos abundaturos classe, si uos aestate hac nauibus pariter ac peditatu rursus eos inuadatis, sed aut nō futuros pares uobis maria obeuntibus, aut utrisq; uobis nobisq; cessuros. Nec uero quis piam existimet pro peregrina se terra debere domesticum adire periculum. Cui enim procul abesse uidetur Lesbos, huic illa utilitatem è propinquo praestabit. Nam non in Attica bellum erit, quemadmodū aliquis putat, sed illic unde Attica sumit emolumentum. Est autem illi pecuniarum prouentus à socijs, eritq; etiam maior si nos in potestatem redegerit. quoniam nec alius deficiet, & nostra illorum fient. Nos quoq; duriora patiemur quàm qui iampridem seruierunt. Quod si nobis impigre uos auxilium tuleritis, tum ciuitatem accipietis praeditam magna classe, cuius in primis uos indigetis, tum Athenienses facilius destruetis, subtractis eorum socijs, cum quisq; sit audacius descitu rus, tum eam quae uos premit effugietis inuidiam, non opitulandi ijs, qui ad uos desciscunt. Si autem uos illorum liberatores ostēderitis, uires belli firmiores habebitis. Erubescentes igitur frustrari Graecorum de uobis spes, erubescentes Iouem Olympium, cuius in tēplo aequales uobis supplicesq; sedemus, protegite Mitylenaeos inita cum eis societate, nec prodere uelitis priuato quidem corporum periculo expositos, sed communem omnibus, si recte succedat utilitatem allaturos: communioremq; perniciem, si recte non succedet, uobis frustra tentatis. Estote uiri quales & Graeci uos censent esse, & nostra necessitas desiderat. Talia Mitylenaei dixerunt. Quae cum audissent Lacedaemonij ac socij, approbassentq;, Lesbios in societatem recipiendos cēsuerunt. Et Lacedaemonij tanquam in Atticam expeditiōem sumpturi edicunt socijs qui aderant, ut primo quoque tempore cum duabus partibus praestō essent: & ipsi in primis profecti, phalangas nauium apud Isthmum comparabant, ueluti illas è Corintho subuecturi ad mare quod Athenas spectat, ut hostem classe pariter, ac peditatu inuaderent. Et hi quidem haec strenue confecerunt. Caeteri quoque socij lente conuenerunt, tum occupatione fructuum legendorum, tum taedio militandi. Eos cum intelligerent Athenienses per contemptum hostilis imbecillitatis se instruere, cētum naues armauerunt, uolentes declarare, non recte illos sentire, sed praeterquam quod classem mouerunt, uel quae ad Lesbum, uel quae circa Peloponnesum esset, facile posse resistere, Ingressi eas tam ipsi praeter equestris & secundi ordinis homines, quàm peregrini, praeterue ctū Isthmum sese ostentabant, & in Peloponnēse solum quacunque eis uidebatur egrediebantur. Hanc Lacedaemonij classem longe maiorem opinione cernētes, arbitrati et falsa esse quae à Mitylenaeis referebant, & sibi rem arduam, cū nec socij adessent, & triginta naues Atheniensium, quae circa Peloponnesum erant uicina urbis ipsorum uastare nunciarentur, domū redierunt. Post haec aedificata classe quam in Lesbum dimitterent, quadraginta naues per ciuitates edixerūt, delecto Alcida nauarcho qui illuc secū ferret. Athenienses ubi illos abire senserunt, & ipsi cum cētum nauibus abierunt. Per hoc tempus, quo profectae sunt hae naues, Atheniensium longe & instructissima & ornatissima classis fuit, etsi circa belli initia tot numero & uel plures naues extiterunt. Centum enim Atticam, Euboeam, Salaminē custodiebant, totidem circa Peloponnesum uolitabant, praeter illas quae ad Potidaeam & alibi erāt, ut in summa fuerint una aestate ducētae quinquaginta. Quae res praecipue pecuniam exhausit, & illa Potidaeana. Siquidem qui Potidaeam defensurant milites (fuerūt autem principio tria millia, nec pauciores qui obsiderunt, tum mille & sexcenti qui prius cum Phormione abierūt) binas drachmas singulis diebus acceperūt: alteram suo, alteram famuli nomine, eandem & uniuersae naues mercedem. Atque ita pecuniae primum consumptae sunt, & tot tantaeq; naues expletae. Per idem tempus Mitylenaei, quo Lacedaemonij apud Isthmum agebant, Methymnae tanquam proditionem molienti bellum à terra intulerunt, adiuncis auxiliarijs, tentataque urbe, cum res non procederet qua parte expectabant, in

Alcidas.

Classis Athe.

Stipendia classiariorū militum.

Methymna.

Antissam, & Pyram, & Eressum abierunt. Quarum ciuitatum, cum & res stabilissent, Pyra.
& muros firmiores fecissent, festinabundi domū reuersi sunt. Eis reuersis Methymnæi Eressus.
cum copijs Antissam inuadunt. Sed ab Antissæis auxiliarijsq; quibusdam, qui superuenerant, perculsi, multis amissis cæteri trepide recesserunt. Hæc ubi Athenienses resciuerunt, ac Mitylenæos terra potiri, nec illis prohibendis pares esse milites suos, mittūt
ineunte autumno Pacheten Epicuri filium pro duce cum mille sui corporis militibus, Pachetes.
qui in nauibus officio remigum functi cū Mitylenem appulissent, eam simplici muro cingunt, ac ualidis in locis castella excitant. Et Mitylene quidem utrinq; iam & à mari & à terra uehemētissime urgebatur, hyemsq; appetebat. Cæterum Athenienses ad obsidionem deficiente pecunia, tunc primum ipsi tributum contulerunt ducenta talenta, & ad socios legendæ pecuniæ gratia duodecim naues miserunt, Lysicle eum quatuor collegis duce. Is cum alia loca circunuectus illinc pecuniam exegisset, ex Myunte
per Mæandrium campū transgressus Cariam ad collem usque Sādium, à Carijs Anæi Sandi. collis
tisq; inuasus, & cum multis suorum cæsus est. Eadem hyeme Platæenses, adhuc enī Anætij.
à Peloponnensibus & Bœotijs obsidebantur, cum & penuria rei frumentariæ laborarent, neque in Atheniensibus ulla spes defensionis esset, neque alia salus ostenderetur, consilium ineunt ipsi, & qui unà circunsidebantur Athenienses, primum ut superato
hostium muro omnes exirent, si ui consequi possent, autoribus Theæneto Timidi uiro Theænetus.
uaticino & Eupolpida Daimachi filio, qui ipsis præerant, deinde dimidia parte, quod Eupolpidas.
ingens existimaret periculum, reformidante, ad ducentos fere ac uiginti in sententia exeundi permansere in hunc modum: Scalas ad altitudinem muri fecerunt, sumpta illius mensura ex laterculorum coagmentatione, qua parte murus ad eos spectans tectorio carebat. Numerabant autem permulti pariter coagmenta lapidum, quorum nonnulli erant aberraturi, sed à pluribus uera ratiocinatione coniectabatur, cum præsertim sæpius numerarent, & cum nō longe abessent, facile murus in id quod uolebāt subiectus oculis erat. Itaque in hunc modum proceritatem scalarum ex crassitudine laterum coniectantes, instar muri ceperunt. Erat autem Peloponnensium muri structura huiusmodi: Habebat is duos ambitus, alterum Platæas uersus, alterum exteriorem, si quis Athenis adoriretur, sexdecim inter se pedum spatio distantes. Quo in spatio habitacula custodum ædificata erant, distincta quidem sed continua, ita ut unus solidus murus uideretur, uterque pinnas habens, & ad decimam quanq; pinnam ingentes turres, eiusdem qua murus crassitudinis, & ad eius frontes intrinsecus extrinsecusq; tendentes, ne transitus circà, sed per eas esset. Noctibus, quoties imber erat, illi relictis pinnis custodias è turribus parum remotis ac superne tectis agebant. Huiuscemodi quem obseruabant Platæenses murus erat. Qui postea quàm rem instruxerant, obseruata nocte quæ & pluuia & uento turbida esset, & præterea sine luna, exierunt ducibus eisdem qui conatus autores erant. Et primum fossas quæ ipsos ambibant, transeunt. deinde muro succedunt ignaris hostium custodibus, utpote non prospicientibus propter tenebras, nec exaudientibus accedentium strepitum uento obstrepente. Et nihilominus isti ne arma inuicē offensa sensum præberēt, multū inter se distantes ibant. Erant autem leuiter armati sinistro tantum pede calceato, ne in luto laberētur. Igitur quà interturrium erat pinnis subeunt, scientes illas esse desertas, primiq; conscendunt qui scalas tulerant admouerantq;. Deinde duodecim pugione solū ac thorace armati, duce Ammea Corœbi filio, qui & primus ascendit. Hunc sex qui sequebantur utranq; superant turrim, post quos deinde succedunt alij cum eadem armatura ac iaculis à tergo horum, quo facilius procederent. alijs scuta gestantibus, & cum prope hostes uentum esset tradituris. Vbi maiore ex parte muros euaserant custodes turrium sensere. Nam quidam Platæensium apprehensam in ascendendo tegulam è pinnis eiecit, quæ cadens sonitum fecit, statimque à custodibus uociferatum est. Exercitus quoque ad muros contendit, non enim sciebat quidnam discriminis foret, nocte obscura & procellosa, & alioqui q reliqui erant in urbe Platæenses egressi Peloponnensiū

murum, diuersa quàm qua sui conscenderant parte inuadunt, ut q̃minimum illis mẽ
tem hostis auerterent. Tumultuabantur itaq; Peloponnenses in loco manentes, nemo
tamen eorum ex custodia opem ferre audebat, sed in ancipiti erant quidnam accidisset
coniectantes. Eorum trecẽti illi quibus datum negotium erat, ut si quid opus esset sub
sidio forent, è muro ad uociferationem processerunt. Facesq; hostilis aduentus indices
Platæẽses per castra hostiũ perrumpentes fugã capessũt Thebas uersus sublatæ sunt. Platæenses & ipsi ex suo muro complures excitant faces,
prius ad hoc ipsum præparatas, ut hostis, quid sibi lumina uellent incertus, & aliud ali
quid contigisse, quàm quod erat existimans, opem non ferret dũ socii sui qui exierant,
fugam ac tuta capesserent. Interea Platæensium quicunque primi conscenderant, utra
que turri custodibus occisis potiti, earum transitus ne quis illàc subsidio ueniret, tuta-
bantur: & admouentes è muro turribus scalas plerosque in superiora recipiebant, hs
qui pro turribus stabant missilibus eos qui ueniebant auxilio superius inferiusq; arcẽ-
tibus. Eò que plures interea scalas ipsi iam plures admouebant: simulq; deiectis pinnis
per interturrium ascendebant, & subinde qui recipiebantur crepidini fossæ imminẽs
sagittis illinc atque iaculis incessebat, si quis hostium auxilio ueniret ad prohibendum
tempestiuum transitum fossæ. Vbi omnes transierunt murum, sed ægre & nouissime,
qui de turribus descenderunt, ad fossam tendunt, ibiq; ex aduerso se offerunt trecentil
li lumina gestantes. Quibus eo magis conspectis, Platæenses eadem causa minus ipsi
conspiciendi, præter quàm quod in obscuro erant pro crepidine fossæ stantes, nuda cor
porum missilibus feriebant. Ita postremi quoque fossam transmiserunt difficulter ta-
men & operose. Nam, eius aqua non ita in solidam concreuerat glaciem ut permeari
posset, sed aquosa glacies erat, qualis Subsolano potius quàm Aquilone flante sub sole
esset, & eo uento nox illa pluuiosa fossæ aquam uehementer adauxerat, quã uix extan
tes transierunt, & ipsi magnitudinem tempestatis potissimum ad fugam elegerant. Il-
linc digressi, uiam quæ Thebas fert ire conferti pergunt, ad dextram habentes Iunonis
Iunonis tẽpliũ Androcrates. delubrum ab Androcrate conditum, quod uidelicet existimarẽt minime creditum iri
in id se iter deflexisse, quod ad hostes ferret, & simul conspiciantur Peloponnẽses cum
luminibus persequentes uiam, quæ per Cithæronem, & Capita quercus Athenas du
Capita quercus. cit. Vbi sex septem'ue stadia Thebas uersus perrexerunt, diuertentes uia, quæ per mon
tem ad Erythras & Nysias fert abierunt, adeptiq; montes Athenas perfugerunt nume
ro ducenti duodecim ex pluribus. Siquidem nonnulli eorum antequam murum con
scenderent in urbem reuerterunt, unus sagittarius in exteriori fossa captus est. Pelopõ
nenses, postquam à ferendo subsidio destiterunt, in sua quisq; statione manserunt.
At Platæenses ex urbe nullius eorum quæ contigerant gnari, cæteris qui redierant, ne
minẽ superesse renuntiantibus, ubi illuxit caduceatorẽ miserũt de mortuis recipiẽdis,
sed re comperta destiterunt: Atq; hunc in modũ Platæenses munitiones transgressi sa-
lutem sibi pepererũt. Sub extremũ eiusdem hyemis ex urbe Lacedæmone missus est
Salæthus. cum triremi Mitylenen Salæthus Lacedæmonius, q uect⁹ in Pyrrham pedestri illinc
Pyrrha. itinere per alueũ quendam torrẽtis, quà munitiões transiri poterant, occulte ingressus
est Mitylenen, retulitq; primoribus expeditionẽ in Atticam fore, et quadraginta naues
quæ auxilio ire debebãt pariter affuturas, seq; cum harum rerum tum aliarum curanda
rum gratia præmissum. Vnde Mitylenæi sumpta fiducia minus ad Athenienses ani-
mo inclinabantur, ut cum eis conuenirent. Atque hæc hyems quartusq; annus belli ex
5. Anni initiũ cessit quod Thucydides cõscripsit. In sequentis æstatis principio Peloponnenses
postquam Alcidam, qui eorum erat nauarchus, cum quadraginta nauibus cum'que
mandatis miserunt, ipsi ac socii Atticam inuaserũt, ut Athenienses utrinque districti,
minus possent nauium Mitylenen mittere, ac rerum gerere. Præerat huic expeditio
Cleomenes. ni pro rege Pausania Plistoanactis filio adhuc pupillo Cleomenes patruus, popula-
ti autem sunt ex Attica cum ea quæ prius: & si quid refruticauerat, tum ea quæ
superioribus expeditionibus intacta reliquerant. Quæ expeditio post secundam
acerbissima omnium Atheniensibus extitit. Quoniam hostis aliquid in Lesbo per

suam classem quasi iam appulsam, ut audiret expectans, passim discurrendo pleraq; uastabat. Sed cũ nihil ex sententia eueniret, & res frumentaria defecisset, in suam quisq; ciuitatem discessit. Mitylenæi interim cũ tandiu naues ex Pelopõneso nõ uenirent, frumento iam defecti, ad transigendum cũ Atheniẽsibus adacti sunt, idq; ob hanc causam:

Mitylenæi cũ Atheniensibus paciscuntur.

Salæthus ne ipse quidẽ iam naues expectans, populũ prius leuiter armatũ ad se armandum inducit, tanquam in Athenienses exiturus. Vbi arma sumpserunt, oppidani iam non migrãtibus obtẽperabant, factisq; agminibus uidebant proceres exhibere frumenta, ac uiritim diuidere, affirmantes alioqui se urbẽ Atheniensibus prodituros. Qđ ubi cognouerũt q res administrabãt, cũ neq; ad prohibendũ pares essent, et in periculo futuri si à pactiõe excluderent̃, cõmuniter pacti sunt cũ Pachete atq; exercitu, ut Atheniensibus liceret de Mitylenæis cõsultare quãnam uellent satisfactionẽ, utq; ipsi exercitum intra urbẽ reciperent, & legationem pro se Athenas mitterent: & dũ illa rediret, Paches neminẽ Mitylenæorũ, neq; occideret, neq; alligaret, neq; captiuum duceret. Et hæc quidã conuentio fuit. At ij qui præcipue cũ Lacedæmoniis tractauerant, sibi timẽtes, ad ingressum exercitus expectare nõ sustinuerũt, sed apud aras pariter cõsidebant. Quos illinc excitatos Paches ne quid iniuriæ fieret trãsmisit in Tenedũ, quousq; Atheniensibus aliquid uideretur. Antissam quoq; missis eò triremibus, in potestatẽ redegit, & cætera, quod ad exercitũ attinet pro suo arbitrio cõstituit. Peloponnensiũ uero quadraginta naues, quas subito uenisse oportebat in circũeunda Peloponneso, tẽpus triuere, et in cætera nauigatione otiose uenientes, latuerunt quidẽ qui ex urbe erant Athenienses, quoad Delum tenuerunt: Illinc digressi apud Icaron & Myconum primũ accipiunt in deditionem uenisse Mitylenen. Cæterũ uolentes rem exploratam habere, ad Embatum Erythrææ se conferunt septimo ferme à capta Mitylene die. Ibi comperto negotio, de rebus præsentibus deliberabãt. Quibus Teutiaplus Eleus ita locutus est:

Tenedos.

Icarus.

Myconus.

Embatur.

Teutiaplus.

Oratio Teutiapli.

ALcida cæteriq; collegæ mei qui adestis Peloponnẽsium duces, mihi uidetur nobis Mitylenen esse nauigandũ prius, q̃ palam fit quemadmodũ apud nos agatur. Offendemus enim ut credibile est pleraq; incustodita apud homines urbe recens potitos, præcipueq; à mari, qua ex ptenec ipsi hostiũ quẽpiam uenire suspicant̃, & nos maxime ualidi sumus. Credibile quoq; est eorũ peditatũ, ut in uictoria negligentius agẽtem, & per hospitia dispersum. In quos, si & repentino & noctu irruamus, spero fore, ut cum ijs qui intus sunt, si quis superest nostri studiosus, optata consequamur. Neque nos periculi pigeat, existimantes nihil aliud in bello, q̃ ex huiusmodi rebus accidere nouitatis: Hoc si quis dux, & intra se seruet, & in hoste obseruans illum adoriatur, plerũque compos est uoti. Hæc demum locutus ille Alcidam non persuasit. Alij nonnulli ex Ionia exules, & Lesbij qui unà nauigabant hortabantur, quandoquidem periculũ metueret, aliquam in Ionia urbem, aut Cumam in Aeolide occuparet: ex qua urbe prodeuntes Ioniam ad defectionem inducerent, spem enim esse nullis se inuitis uenturos, & hunc, quamuis maximus esset, Atheniensibus prouentum, non modo erepturos, sed etiam prærepturos si inuaderẽt. Arbitrari se quoque dicebant persuasum iri Pissuthnẽ ad belli societatem. Alcidas ne his quidem acquieuit, suæq; sententiæ plurimos è consilio socios habuit: ut quoniam eum Mitylene frustrata esset, rursus in Peloponnesum quamprimum reuerteretur. Itaq; cum Embato soluens appulisset ad Myonesum, quæ est insula Teiorum, permultos captiuos quos nauigando interceperat trucidauit. Et cum Ephesum subiisset, adierunt eum Anæorum Samiorũ legati, negantes ipsum recte afferere Græciam in libertatẽ, si illos necaret, q neq; arma cõtrà tulissent, neq; hostes essent: sed tantũ Atheniensiũ necessario socij forent, ut nisi desineret paucos ex hostibus sibi cõciliaturũ, pluresq; amicorũ pro hostib⁹ habiturũ. Quibus psuasus Alcidas quoscũque iam habebat Chiorũ & ex alijs aliq̃t missos fecit. Nam hoĩes cõspectis nauibus nõ refugiebãt, sed potius tanq̃ ad Atticas accedebant, minime timentes ne Atheniensibus maria tenẽtibus, naues Pelopõnensiũ Ioniã unq̃ transmitterẽt, Alcidas aũt ex Ephe so

Pissuthne.

Myonesus insula.

raptim abiit, fugamq́ꝫ fecit. Conspectus enim fuerat à nauibus Salaminia & Parala cũ
adhuc ad Claron in ancoris esset: quæ naues ab Athenis cursum tenebant, quæ ne se
persequerentur ille ueritus, alto ferebatur, tanquam nusquam à terra sua sponte nisi ad
Peloponnesum applicaturus. Pacheti Atheniẽsibusq́ꝫ cũ undiqꝫ, tũ uero ex Erythræa
huius rei nuntius affertur. Quippe cum Ioniæ urbes muris careant, ingens metus subi
bat, ne Peloponnenses cum classe prætereuntes, etsi non haberent in animo manere, ta
men diripeẽrt, ut in quasqꝫ inciderent urbes. Salaminia quoqꝫ nauis ac Paralus sese ho
Latmos insula stem ad Claron uidisse referebat. Eum Paches enixe persecut' usqꝫ ad Latmõ insulam,
postquam adipiscendi spes abfuit, retro rediit, existimans se lucrifecisse quod illas in
alto nusquam adeptus esset, ne castra munire, & custodias agere, & ipsos aggredi neces
se fuisset. Cum rediit Notion urbem Colophonioꝝ tenuit, quam Colophonii incole
bant, eius arce ab Itamane & Barbaris irrumpentibus per domesticam illoꝝ seditionẽ
capta, eodem fere tempore, quo Peloponnẽses iterum Atticam sunt ingressi. Rursus in
Notion. Notio, inter eos qui illuc cõfugerant, & pristinos oppidanos seditiõe orta, alteri accer
sita à Pissuthne, & ab Arcadibus, ac Barbaris auxilia in muris urbẽ intersepientibus ha
bebant, & qui in arce Medis fauebant recepti pariter rempu. administrabant: alteri cũ
se fuga subduxissent exules Pachetem accersierunt. Hic Hippiam eorum qui intra mu
ros illos erant ducẽ, ad colloquium euocauit, ut si nihil quod placeret illi dixisset, rur-
sus eum in muros saluum sanumq́ꝫ restitueret. Et ille ad hunc processit. Hic eo in custo
dia sine uinculis haberi iusso, munitiones repente adortus nihil tale expectantes Arca-
Hippiæ occi sio. des capit, ac Barbaros quicunqꝫ intus erãt occidit. Dehinc Hippiam sicuti pepigerat
introductum comprehendit, sagittisq́ꝫ conficit. Colophoniis Notion restituit, præter
eos qui cum Medis sensissent. Eo postea Athenienses coactis omnibus, si quis usquam
erat, Colophoniis, secundum ipsoꝝ legis colonos ad habitandum Notion miserunt. Et
Pachetis gesta. Paches Mitylenẽ reuersus, Pyrrham & Eresson in deditionem redegit, captumq́ꝫ Salæ
thũ Lacedæmoniũ in urbe latitantem Athenas misit, pariter & eos Mitylenæos quos
apud Tenedon deposuerat, & si quis alius ei uisus est extitisse seditionis autor. Dimis-
saq́ꝫ maiore exercitus parte cum reliquis remansit ad constituenda arbitrio suo nego-
tia Mitylenes, ac cæteræ Lesbi. Vbi Athenas ĳ q à Pachete missi fuerãt puenere, Athe-
Salæthi cædes nienses Salæthum uita priuarunt licet pollicentem, cum alia quædam, tum uero à Pla
tæis (adhuc enim obsidebantur) se Peloponnẽses abducturũ. De reliquis autẽ cũ ad cõ
silium relatum esset, præ indignatione censuerunt non modo qui adessent, sed omnes
etiam qui puberes essent Mitylenæorum interficiẽdos, impuberes uero ac fœminas in
seruitutem redigendos, dantes crimini tũ quod descissent, cũ non ea cõditione, qua cæ
teri sub imperio forent, tum uel magis quod naues Peloponnẽsium ad opem eis feren
dam ausæ essent in Ioniam cum periculo ire, non enim subito consilio uidebantur defe-
cisse. Mittunt igitur propere triremem nũtiatum decreta Pacheti, imperatumq́ꝫ ut Mi
tylenæos necaret. Postero die subit eos pœnitentia quædam, et facti reputatio, uisumq́ꝫ
sæuum ac uehemens decretum totam necare ciuitatem, potius quàm eos qui autores
mali fuissent. Quod ubi senserunt Mitylenæorum legati, & qui eis studebant Athe-
nienses additis primoribus, haud ægre persuaserunt, ut de eo iterum ad cõsilium refer
rẽt, quibus & ipsis notum erat maiorẽ ciuium partem uelle per aliquos ad se rursus de
re eadem referri. Coactaq́ꝫ confestim concione, aliæ dicebantur à singulis sententiæ. At
Cleon Cleæneti filius, cuius euicerat pridie de occidẽdis sententia, ciuis alioqui omni
Cleon clemens um uiolentissimus, & maximæ, ut illa tempestate, apud populum autoritatis processit
iterum, atqꝫ ita uerba fecit:

Oratio Cleonis apud Athenienses.

CVm sæpe aliâs ego statum popularem animaduerti inualidum esse ad aliis impe
randum, tum præcipue nunc in uestra de Mitylenæis pœnitentia, etenĩ quia secu
re inter uos quotidie, & sine insidiis agitis, eodem modo erga socios estis affecti, & quic
quid aut illorum oratione persuasi delinquitis, aut misericordia tribuitis, nõ sentitis id

ad uestrum periculum pertinere, & ad nullam eorum gratiam uos emolliri: non considerantes imperium quod habetis, esse tyrannidẽ, & eos qui parent, ad insidiandũ intentos, & inuitos parere: neq; ob id uobis dicto audiẽtes esse, q̀ læsi tamen eis ueniam datis, sed quia uiribus uestris potius quàm ipsorum beneuolentia superatis. Perniciosissimum autem ex oĩbus est, si apud nos nihil eorum quæ decreueritis, stabile erit: nec intelligimus melius agi cum ciuitate quæ malis legibus dum constanter utitur, q̃ cum ea quæ bonis, sed inconstanter: utilioremq; esse imperitiam cum modestia, q̃ peritiã cum immodestia: ac tardioris ingenij homines administrare cõmodius plerunq; ciuitates, q̃ solertioris: nam isti tum legibus sapientiores uideri, tum semper excellere dicẽdo in consultatione reip. uolunt, tanquam nulla sit alia materia maior, ubi uim ingenij sui ostendant, unde in multas calamitates ciuitates incidunt. Illi suæ peritiæ diffidentes, non abnuunt se legibus esse imperitiores: & cum inualidiores sint, quàm ut bene dicentis orationẽ refellant, potius ex æquo sunt iudices q̃ concertatores, ideoq; eis plerunq; feliciter cedit. Hunc in modum decet & nos facere, non facultate dicẽdi, & solertiæ cõtentione subnixos, uestræ multitudini aliter ac sentimus suadere. Quod ad me attinet, in eadem sententia sum: eosq; miror, qui iterum retulerũt de Mitylenæis, ac tempus teri permittunt, rem illis commodiorem qui iniuriam fecere, quàm nobis. Nam sic qui iniuriam accepit, remissius iram exercet, quàm ille qui fecit. In ulciscendo cum recentissima offensa est, tum maxime par supplicij sumimus. Miror quoque esse (quisquis is erit) qui contradicat, ostendendumq; sibi ducat iniurias quidem Mitylenæorũ nobis utiles esse, detrimenta uero non ad sociorum calamitatem redundare. Nunc palàm est, aut fretum facultate dicendi contendere, aut quod euidens sane est, id è contrario ostendat esse incognitum, aut lucro euocatũ, conari uos exculta oratione seducere. Huiusmodi ex controuersiis ciuitas alijs quidem emolumenta præbet, ipsa uero in discrimen adducitur. Cuius rei penes uos culpa est, qui praue instituistis ista certamina, quiq; consueuistis esse uerborum spectatores, operum auditores: cõiectantes ita maxime posse fieri futura ut quisq; optime dixerit: & ex iam factis nõ id certius existimantes esse quod ipsi uidistis, quàm quod audistis, deliniti pulchrorum cõmendatione uerborũ. Itaq; faciles estis falli nouitate sermonis, difficiles animo ad exequendum quod probatum esset: serui semper ineptiarum, consueta fastidientes, & se potissimum singuli cupiẽtes posse dicere. Si hoc nequeatis, astipulantes ijs qui talia dicunt, ut eorũ sequendo sententiam, non uideamini illis inferiores esse. Quinetiam alio aliquid acute dicẽte, proni ad id q̃d dicitur laudandũ, & ad significandum uos anteq̃ diceretur sensisse, cum tardi sitis ad ea prouidenda quæ illinc sunt euẽtura, aliud quærentes (ut sic dicam) quàm ea quibus uiuitis. ne præsentia quidem satis intelligentes, prorsus uoluptate aurium capti, ac similes spectatoribus sophistarum, sedentibus potius quàm de rep. consultantibus. A quibus ego uos conabor abducere, ostẽdens unam Mitylenæorum ciuitatẽ, præcipuam uobis iniuriam intulisse. Nam siqui q̀ aut imperium uestrum ferre nequeant, aut q̀ ab hostibus compellantur desciscunt, ueniam do. Si uero hi qui insulam tenent & urbem muris præditam, ubi nisi à mari formidolosus est hostis noster, & ubi ipsi contra illum non sunt indefensi, instructa iam classe liberi, præterea & à nobis ante omnes in honote habiti hoc egerint, quid aliud quàm insidiati sunt, inferentes potius bellum, quàm desciscẽtes à nobis? Defectio enim eorum ẽ, quibus aliqua uis infertur. Captarũt quoq; per inimicissimos nostros nos perdere, q̃d indignius est, quàm si suis ipsorum uiribus nos bello petissent. Quibus nec calamitates uicinorum exemplo fuerũt, quicunq; iam post rebellionem à nobis superati sunt: nec præsens sua felicitas segnitiem attulit, ne in pericula uenirent, effectique ad futura audaces, maiore quidem spe quàm pro uiribus, sed minore quàm uoluntas fuit, bellum sumpserunt, anteferendam iustitiæ potentiam rati. Nulla enim iniuria lacessiti, ob id quo se superaturos arbitrati sunt, nobis arma intulerunt. Siquidem solet usu uenire in ciuitatibus, præsertim ijs q̃bus breui & insperato felicitas contigit, ut ad insolen

tiam conuertantur: & plerunq; quæ secundum rationem hominibus prospera eueniunt, stabiliora sint, quàm quæ præter opinionẽ. Faciliusq; propè dixerim esse propulsare aduersa, quàm tutari secunda. Decuerat autem iam olim Mitylenæos nihilo peculiarius honore quàm cæteros à nobis affici. nam non eò petulantiæ processissent. Et alioqui natura comparatum est, ut obnoxius sibi quisq; contemnat, non obnoxios admiretur. Plectantur itaq; nunc pro magnitudine sceleris, neq; paucis culpam imputãtes, populũ absoluatis. Cuncti nanq; nos pariter inuaserunt: quibus liceret nunc, si ad nos confugissent, rursus in urbe degere. Sed quia existimarũt tutius periculum esse, si per paucos res ageretur, ipsi quoq; defecerunt. Respicite quinetiam ad socios: quorum si easdem pœnas infligatis, & ijs qui coacti ab hoste, & ijs qui uoluntarij defecerũt, quem tandem fore existimatis, quem non ad deficiendum quantulacunq; causa impellatis? cum is si prospere cedit, liber sit: si minus, nihil intolerandum patiatur. Ex quo nos in omnibus ciuitatibus periculum subibimus tum pecuniarum, tum corporum: & si ciuitatem expugnauerimus, ea profligata, prouentibus per quos uires habemus, in posterum carebimus: si non expugnauerimus, ipsos præter eos qui nunc sunt hostes habebimus: et quo tẽpore nos oportet aduersus illos stare, in bello sociali occupabimur. Non igitur conuenit spem eis proponere aut sermone persuasam, aut pecunijs emptã ueniæ consequendæ, tanquam hominum more peccauerint. Nõ enim inuiti læserũt, sed scientes insidiati sunt. Quod citra uoluntatem fit, id dignum est uenia. Itaq; ego et tunc primum repugnaui, & nunc ne decretorum uestrorum uos pœniteat repugno: né ue tribus rebus imperio perniciosissimis delinquatis, misericordia, uoluptate, orationum lenitate. Nam misericordiam quidem ijs qui similes sunt, tribui iustũ est, non ijs qui nec è diuerso miserentur, & necessario se perpetuos constituerunt hostes. Oratores autem qui dicendo oblectant, habebunt aliâs minoribus in rebus dicendi certamen, non ubi ciuitas paululum oblectata faciat magnam iacturam, & ipsi ob bene dicta bene accipiantur. Lenitas uero potius illis exhibetur qui in posterum morigeri, quàm qui nihilominus hostes atq; ijdem futuri sunt si relinquantur. Atq; (ut semel omnia dicam) si mihi assensi fueritis, quæ iusta sunt & utilia, circa Mitylenæos agetis: sin minus, neq; illis gratificabimini, & uosipsos potius condemnabitis. Quippe si recte isti defecerunt, profecto uos non legitime imperatis: quanquam & si non legitime, tamẽ cum hoc agendum uobis censeatis, oportet uos legitime, non ex uestra utilitate de ipsis supplicium sumere, aut certe ab imperando desistere, ac sublato periculo, bonorum uirorum fungi officio. Refundatis agedum eandem in autores pœnam: ostendatisq; uos non exhulcerato esse animo in ulciscendo, licet euaseritis, quàm illi fuerunt & in insidiando, cogitantes quænam ipsi si uicissent, erdendi sunt fuisse facturi, qui præsertim iniuriam facere cœperunt. Qui nulla iniuria irritati, ad lædendum ueniunt, ij ad perniciem tendũt, suspicantes periculum, quod eos manet ab hoste quẽ relinquant. Quisquis enim à quo nõ oportuit læsus est, acerbior est (si euasit) in illum quàm iustum in hostem. Nolite ergo uestri ipsorũ fieri proditores, & animo quàmproxime accedentes ad ea quæ passuri fuistis, prout nihil præoptastis quàm ut eos caperetis, nunc talionem reddatis: non protinus ob præsentem statum emolliti, nec cladis quæ tunc uobis impendebat obliti. Plectite istos pro merito: pariter & cæteris socijs insigne præbete exemplum, quisquis defecerit, cum à uobis morte multandum. Hoc enim si cognouerint, uos deposita cura minus cum uestris ipsorum socijs, quàm cum hostibus decertabitis: Hæc Cleon.

Tris reip. perniciosa.

Diodotus.

Post quẽ Diodotus Eueratis filius, qui maxime in superiore concione cõtradixerat ne Mitylenæi necarentur, processit, atq; ibi huiusmodi uerba habuit:

Oratio Diodoti dicentis sententiam Cleoni contrariam.

Consultationi bonæ contraria.

NEque illos ego qui de Mitylenæis iterum ad consiliũ retulerunt accusandos puto, neq; illos laudandos, qui maximis de rebus sæpius consultari uetant. Statuoq; que duo præcipue contraria esse ad bene consulendum, celeritatem, & iram: Quorum alterum inscite fieri amat, alterum temere ac parum considerate: & eum qui repugnat,

quin res uerbis doceatur, aut amentem esse, aut putare sua aliquid interesse. Amentem quidem, si quo alio modo censet fieri posse, ut futura quæ latent, nisi oratione patefiát: Sua autem interesse, si uolens aliquid turpe persuadere, non arbitratur de eo se posse belle dicere, sed eos qui ex aduerso dicturi & qui audituri sunt, deterrere criminãdo. Verum illi odiosissimi sunt qui contradicentibus præiudiciũ aliquod corruptelæ opponunt. Nam si imperitia obijceretur, cuius sententia in senatu non uicit, pro imperitiore utiq; is, non pro iniustiore discederet. Obiecta uero iniustitia, idem siue eius sententia uicit, suspectus fit: siue non uicit, iniustus habetur, non solum inscitus. Ex quo etiam respublica detrimento afficitur, deficientibus ijs hoc timore qui consultant, quæ si melius eum ea ageretur, si tales ciues nulla facultate dicendi præditos haberet, quod ita minimum ad peccandum homines inducerentur. Porro debet & ciuis bonus non absterrere alios à contradicendo, sed ex pari loco demonstrare se meliora dicere: & bene morata ciuitas nullo eum honore afficere, qui præ cæteris bene consuluerit, sed nec honorem quem ille habet imminuere. Item eum qui in consulendo inferior fuit, nullo dedecore nedum supplicio prosequi. Ita enim & is cuius sententia probata est, quã minimum uel ad gratiam uel aliter ac sentit, quo plus honoris consequatur, loquetur: & is cuius sententia probatur, quàm minimum concupiscet eadem ratione gratum faciendo conciliare sibi multitudinem. Quorũ nos contraria agimus, qui si quis de corruptione suspectus sit, etiam si optime dicat, tamen inuidia lucri nõdum explorati, exploratam ciuitatis utilitatem repudiamus. Nec dubium est, statim cum audiuntur, nõ minus suspecta bona esse quàm mala. Ex quo oportet ut similiter & qui optima, et qui pessima ciuitati uult persuadere, dolo id & mendacio agat, nec possit ob has præstigias ex professo quippiam illi soli prodesse, nisi decipiat. Nam qui propalàm largiet et aliquid, is in suspicionẽ ueniet, ne id clã lucrifacere uelit. Enimuero decet nos qui ex hoc loco de rebus summis tanti momenti dicimus, longius prospicere, quàm uos qui ex propinquo consideratis: cum præsertim nos rationem reddere debeamus consilij nostri, uos non debeatis uestræ auscultationis. Nam si is qui persuasit, & is qui persuasus est, æque multarentur, profecto uos modestius iudicaretis. Nunc si quando destituti spe estis, unam persuasoris sententiam cum iracundia plectitis, non uestras ipsorum q; si equentes unà peccastis. Ego autem neq; contradicturus pro Mitylenæis processi, neque quempiam accusaturus. Non enim de illorum facinore nobis certamẽ est, si sapimus, sed bene de nobis consulendo. Neq; eis, si nocentes plane asserere uolo, idcirco uitam adimi iubebo: neq; si qua uenia dignos, idcirco ueniam dari, nisi constiterit idẽ ciuitati conducere. Quippe cum existimem de futuro nos magis, quàm de præsenti consultare: & hoc quo Cleon præcipue nititur, utile esse ad cohibendas in posterum rebelliones, utile esse pœnam proponi mortem, ego è contrario interpretor, ac melius aliter rem esse casuram. Quæso ne præ istius ad persuadendum apposita oratione, utilitatem meæ respuatis. Nam eius oratio cũ sit ad iustitiam propensior, forsitan apud uestram quæ nunc in Mitylenæos iram est præponderet. Verum nunc non disceptamus nos iudicio cum illis, ut de iure quæri oporteat: sed de eis deliberamus, quemadmodum nobis sint utiles. Est quidem multis in ciuitatibus constituta mors pœna, nõ modo huiuscemodi criminibus, sed etiam minoribus: tamen spe solicitati homines periculum adeunt, neque unquam ad hoc aliquis accessit, qui opinaretur nequaquam insidias sibi successuras. & quæ ciuitas unquam non ideo deficit, quod crederet se maiorem habere quàm habebat apparatum, uel suum, uel socialem? Ingenitum natura est γνώμη omnibus, & priuatim & publice delinquere. Nec ulla lex tanti est, quæ istud prohibere possit, cum per omnia sit itum supplicia, si quo modo his terroribus homines à facinorosis minus læderentur. Nec ab re olim maximis sceleribus mitiores fuerunt pœnæ constitutæ. Harum pleræque, cum iam eas tempore præuaricamur, in mortem redactæ sunt. Quam tamẽ & ipsam præuaricamur. Itaque aut aliquis isto uehementior inueniendus est terror, aut ne iste quidem coercebit. Nempe huic ex necessitate ino-

pia præbet audaciam, illi auaritiam opes per insolentiam ac timorem, illis aliæ accidũt causæ. Impetu homines ut suo quisque occupantur insanabili, & potentiore quàm ut reprimatur, in periculum deducuntur. Præterea plurimum officiunt spes ac amor: hic quidem dux, illa uero comes: hic insidiarum uitandarum immemor, illa prosperitatem fortunæ suggerens. Ex quo fit, ut quæ incerta sunt præmia, potentiora sunt pœnis quæ subiectæ sunt oculis. Accedit his fortuna, quæ nihilominus ad euocandos animos pollet. Nam ex inopinato oblata aliquãdo uel ex minoribus causis ducit aliquem ad periclitandum; nec minus ciuitatem, imò tanto magis, quanto de maioribus ei res est, deliberare de imperio propagando, & quisquis cæteris cum ciuibus iunctus inscite plus qddam spei sibi proponit. Deniq; & impossibile, & ingentis uecordiæ est, credere quoties humana natura ad aliquid agendum concitata, impetu tendit, ulla prohiberi aut legum ui, aut alia difficultate. Quare non oportet nos neque mortis pœna tanquam fideiussore confisos, de Mitylenæis cõsulere deterius, neque ad desperationem illos qui defecerũt impellere, tanquam eis pœnitere non liceat, neque breuissimo tempore delictum eorum eluere. Considerate nanque, si qua nũc ciuitas quæ defecerit, norit non desperandam sibi à uobis salutem: eam de se dedẽda conditiones accepturam, adhuc habentem unde reddat uictoribus impensas belli, in posterum tributa soluat.

Spes. *Amor.* *Fortuna.*

At illo modo quam tandem putatis, quæ non & melius se quàm nunc fecit, ad bellum instruat, & obsidionem ad extrema perferat? An idem ualet diu pòst & confestim in deditionem uenire? Et nobis quomodo detrimentosum non sit, dum illi se dedere recusant, nos sumptus facere in obsidẽdo? Et si capimus, profligatam capere ciuitatem, & emolumentis ex illa deinceps priuari, propter quæ sumus nos hostibus pares? Quapropter non tanquam iudices debemus nos exacte de nocẽtibus sumere supplicium, sed considerare quemadmodum in futurum rationem habeamus pecuniarum suppeditandarum, ex ciuitatibus moderate multatis, nec custodire eas ex legum seueritate, sed ex operum sedulitate. Cuius rei nunc contrarium facimus: qui si quem liberum, sed ui alterius imperio subditum, & merito repetentem deficiendo libertatem subegimus, truciter in eum putamus animaduertendum. Oportet non ualde plectere liberos homines quod rebellarunt, sed ualde custodire antequam rebellent, & anteuertere ut ne ueniant quidem in huiusmodi cogitationem: cum'que ceperimus, pro minima culpam hanc eis imputare. Animaduertite præterea quantopere sitis peccaturi, si Cleoni assentiamini. Nunc quidem singularum ciuitatum populus in amorem uestri propensus est, & aut non deficit cum potentibus, aut si deficere cogatur, continuo defectionis autoribus infestus est. Ita ciuitatis illius uulgus uestri studiosum habentes, pergitis in bellum. Quod si populum Mitylenæum occiditis, qui & tunc defectionis expers fuit, & ubi arbitrium armorum nactus est ciuitatem tradidit, primum in bene meritos eritis iniurij, deinde id quod maxime optant potentes, constituetis. Quippe ubi ad defectionem traxerint ciuitatem, protinus habebunt in partibus populum, proposita per uos eadem omnibus pœna, tam ijs qui deliquerunt, quàm ijs qui non deliquerunt. Qui si etiam deliquissent, dissimulandum est, ut id quod adhuc nobis superest sociale, non fiat hostile: & hoc ipse multo utilius arbitror ad imperij conseruationem, nos iniuriam accipere non inuitos, quàm eos occidere quos non debemus. Neque id quod Cleon ait reperietur, iustam ultionem eandem'q; utilem esse posse. Vos uero cum intelligatis hæc meliora esse, nihil neque misericordiæ neque lenitati indulgẽtes, quibus ne ego quidem adduci uos sino, ex his quæ suasi mihi acquiescite: de ijs quos Paches tanquam noxios misit, per otium iudicate, cæteros illic habitare permittite. Hæc enim & in posterum bona sunt, & hostibus iam formidolosa. Nam quisquis bene consultat, is contra hostes plus pollet, quàm qui temeraria ferocitate ad facta prorumpit; Talia Diodotus. His sententijs dictis inter se maxime contrarijs, tamen res in controuersia fuit apud Athenienses: & cum ad suffragia uentum est, parẽ utraque sententia numerum tulit, & Diodoti superior fuit. Mittunt itaque aliam è uestigio

Diodoti sententia.

gio triremem, ne forte nõ assecuta hæc priorem, quæ uno ferme die & una nocte præcesserat, extinctam offenderet ciuitatem. Instructa est autem nauis à Mitylenæis legatis & ulno & hordeaceo pane: ipsiq; uiti promissis onerati, si alteram nauẽ præuerterent. Qui tanto studio nauigarunt, ut inter remigandum comederent panem uino oleóq; maceratum; & per uices alij somnum caperent, alij remigarent, nullo flatu (quod fortunatum fuit) aduersante. Hunc in modum sibi instante, hanc nauim superior illa utique ad triste ministerium non festina, tantisper processit, dum Paches decretum legeret, & ad exequenda mandata se præpararet. Ibi posterior superueniens, ne ciuitas perderetur prohibuit. Adeo Mitylene prope periculum uenit. Cæteros autem quos Paches miserat, & præcipuos defectionis autores, ex Cleonis sententia Athenienses morte multarunt, numero paulo plures mille. Et muros urbis eorum demoliti sunt, & naues ademerunt, nec tributum postea Lesbijs imposuerunt: sed diuiso loco (præterquam Methymnæorum) in tria milia partium, dijs trecentas dedicauerunt incertas: colonos inter se sortiti miserunt, iussis Lesbijs in singulas partes eis pendere quotannis binas argenti minas, ut ipsi colerent terram. Ademerunt præterea quæcunq; tenuerant oppida in continente Mitylenæi, unde postea Atheniensibus paruerunt. Et apud Lesbum quidem ita res gestæ sunt.

Mitylenæorũ discrimen & multatio.

Lesbiorũ multatio.

Eadem æstate post receptam Lesbũ Athenienses, duce Nicia Nicerati filio, cum copijs aduersus Minoam insulam ierunt, quæ ante Megara iacet, quaq; Megarenses (turri ibi extructa) pro præsidio utebantur. Volebat autem Nicias Atheniensibus illic custodiam esse breuiore spatio, & non in Budoro atque Salamine; ne'ue Peloponnenses quoties illinc proficiscerentur, laterent ipsorum triremes, quale prius contigerat latronum excursionibus: ne'ue Megarensibus introire nauibus unquam liceret. Iam primum igitur à Nisæa duas quæ prominebant turres machinis è mari expugnat, nauium inter illa & insulam accessum liberat: atque id cõtinentis quà pontem uersus per palustria mittebantur auxilia insulæ, non ita multum distanti à continente, muro munit. Vbi hoc paucos intra dies confecit, mox relicto in insula apud murum præsidio, cum copijs redijt.

Nicias.
Minoa insula.

Per eadem huius æstatis tempora, Platæenses cum iam commeatum non haberent, nec expugnari possent, cum Peloponnensibus transegerunt ad hunc modum: Accesserunt illi ad muros urbis, eos isti ad propulsandum inualidi erant. Quorum imbecillitatem intelligens Lacedæmonius dux, noluit urbem ui capere. quippe cui ex Lacedæmone præceptũ erat, ut si quando cum Atheniensibus conueniret, & utrique ad reddendũ oppida bello capta consentirent, non esse Platæam reddendam, tanquam sua sese sponte dedidisset. Mittit autem ad eos caduceatorem qui diceret, nunquid se & urbẽ uellent ultro Lacedæmonijs dedere, iudicesq; illos habere, de noxijs supplicium, de indemnato nemine sumpturos. Hactenus caduceator. Isti se & urbem (iam enim in ultima erãt debilitate) dediderũt. Quos aliquot diebus pauere Peloponnenses, usque dum ex Lacedæmone quinque iudices aduenerunt. Illi ubi affuerunt, nullam his accusationem proposuere: tantum accersitos percontati sunt, nunquid à bello moto de Lacedæmonijs ac socijs quippiam bene meriti essent. Hi respondentes, poposcerunt licere sibi longius dicere. Acceptaq; dicendi uenia, delecti ex eis Astymachus Asopolai, & Lacon Aimnesti filius (cui publicum erat cum Lacedæmonijs hospitium) progressi, talia dixerunt:

Platæensiũ & Peloponnensiũ fœdera.

Astymachus. Lacon.

Oratio Platæensium apud Lacedæmonios.

EQVIDEM Lacedæmonij uobis habentes fidem, nos deditionem ciuitatis urbisq; fecimus, non existimantes tale subeundum nobis esse iudicium, sed ciuile aliquod: neque apud alios iudices, ut nunc est, quàm apud uos, & maxime de iure disputandum. Nunc autem ueremur, ne utraque nos fefellerit opinio. Suspicamur enim merito, & certamen hoc nobis esse de uita, & uos non ex æquo ad iudicandum uenisse. Cuius rei signum est, quod neque ulla nostri accusatio quam debeamus refellere antecessit, sed ipsi ut loqueremur poposcimus: & interrogatio uestra perbreuis fuit. Ad quam uera responsio, causæ nostræ inimica est; falsa, coargui potest. Vn-

dique itaque ancipiti in conditione constituti, & cogimur, & tutius quàm tacere arbitramur, aliquid dicendo periclitari. Etenim id quod dici potuit, si dictum non est, fodicat mentem eorum qui in hoc casu positi sunt, tanquam saluti tunc futurum, si dictũ fuisset: & nobis præter cætera arduum est ad persuadendum uobis. Nam si ignoti essemus, afferendis testimonijs quorum essetis ignari, haud dubie proficeremus. Nunc apud scientes omnia loquemur, ueriti non quidem ne nobis (quos antea cognitos habetis) hoc crimini detis, quod nostræ uirtutes uestrorum sociorum uirtutibus inferiores sint, sed ne ad aliorũ gratiã iudiciũ subeamus iam peractũ. Nihilo tamen minus quid iuris & aduersus simultatem Thebanorum, & erga uos cæterosq; Græcos habemus, exhibebimus ac persuadere conabimur, nostra benefacta recẽsentes. Etenim quod ad breuem * orationem pertinet, nunquid hoc bello de Lacedæmonijs socijsq; bene meriti sumus, dicimus si ut hostes interrogamur, non fecisse uobis iniuriam, quod nullo uos beneficio affecimus; sin ut amicos, nostra sententia uos peccasse potius bellum nobis inferentes. At in pace quod eam nunc nos priores non rumpimus, & aduersus Medum quod soli ex Bœotijs tunc ad uos accessimus, pro Græciæ libertate boni fuimus. Siquidem cum mediterranei sumus, tamen apud Artemisium prælio nauali pugnauimus: & dum in agro nostro dimicatum est, uobis ac Pausaniæ affuimus: & si qua alia per id tempus cum discrimine sunt à Græcis gesta, eorum nos omnium participes supra uires extitimus. Vobis quoq; separatim Lacedæmonij, cum maximus Spartam terror circunstetisset, post terræmotum facta in Ithomen mancipiorum fuga, tertiam ex nobis ipsis partem auxilio misimus. Quarum rerum nefas est excidere memoriam. Et talem quidem priscis temporibus operam optimamq; nauauimus. At hostes postea fuimus. Vos in culpa, qui nos societatem obsecrantes, cum à Thebanis angeremur, reiecistis: utq; ad Athenienses tanquam uicinos confugeremus, iussistis, cum ipsi longinqui essetis. In bello itaq; nihil indignum à nobis neq; passi fuistis, neq; passuri. Quod si ab Atheniensibus uestro iussu deficere noluimus, haud iniurium est. Etenim cum nos illi contra Thebanos dum uos pigebat adiuuerint, prodere eos honestũ non erat, præsertim quos in societatem precibus adduxissemus, à quibus beneficia, à quibus ius ciuitatis accepissemus. Ex quo decuit, quæcunq; nobis illi præcepissent, nos strenue exequi. Quæ uos duces cum suis utriq; socijs egistis, si quid non probe egistis, facti culpa non penes illos est qui secuti sunt, sed penes eos qui duces ad praue agendum extiterunt. Thebani cum alias multas iniurias nobis intulerunt, tum uero postremã hanc, quæ ut nostis horum causa est quæ patimur. Nam cum urbem nostram fœderis tempore & die solenni cepissent, merito eos supplicio affecimus secundum communem omniũ legem, quæ sanxit hostem multari licere à quo inuadaris; propter quem multatum, nunc haud recte nos plectimur. Nam si iustitiam præsenti utilitate uestra, ex illorũ commilitio metiemini, profecto nõ religiosos uos iudices esse declarabitis, & cõmodo magis q̃ honesto inseruire. Quod si uobis isti nunc utiles uident̃ esse, certe multo nos magis ac reliqui Græci tunc utiles extitimus, cũ in maius essetis discrimẽ adducti. Nunc enĩ uobis ad alios inuadendos animi uiresq; assunt. At eo tempore Barbarus seruitutẽ omnibus Græcis imponebat, dum isti cum illo fuerũt: ut iustum sit, huic nostro peccato (si quid peccauimus) opponi nostrũ quo tunc erga uos fuimus studium, quod ipso peccato maius esse reperietis: & eo magis, q̃ ea tẽpestate rari fuerũt è Græcis, qui uirtutẽ obijcerẽt suam uiribus Xerxis: laudatiq; potius sunt, qui dum inuaderent̃, non habuerunt rationẽ utilitatis tutelæq; suæ, malentes cum periculo audere pulcherrima: ex quibus nos fuimus, & quidẽ præcipuo honore affecti. Quo noĩe nũc ne pereamus ueremur, secuti potius Athenięses iuste, q̃ uos astute. Enĩuero decet idẽ de eisdẽ reb⁹ uos sentire pariter & declarare, nec utilitatẽ re ulla alia metiri q̃ sociorũ probitate: à quibus dum firma perpetuo gratia bñficijs habet̃, præsens profecto quam aliquando nobis debuerunt, gratia refert̃. Considerate quoq; nunc à plerisq; uos Græcis existimari probitatis esse uirtutisq; exẽplar. Qui si de nobis iniquã tuleritis sententiã,

ἐρώτημα τὸ βραχὺ legitur Græce.

uidete (non eñ occulte hanc causam iudicabitis) ne factũ uestrum non probetur, qui
de nobis bonis uiris, ipsi meliores indecẽs aliquid statueritis, & hominũ de Græcia be-
ne meritorũ spolia publicis in tẽplis reponatis. Et sane indignum uideat, uos Lacedæ-
monios euertere Platæas, quam ciuitatẽ patres uestri uirtutis ergò in tripode Delphi- ἀρετῆς χά-
co inscripserũt, & ex omi Græcia prorsus delere propter Thebanos. Eò nanq; calami- ριν.
tatis deuenimus, ut & perituri fuerimus si Medi uicissent, & nũc apud uos, prius ami-
cissimos, superemur à Thebanis: duasq; difficultates maximas subeamus, tunc quidem
fame pereundi, nisi nos urbẽq; dederemus, nunc autẽ capitis causam dicẽdi. Et ab omni-
bus Platæenses sumus abiecti, deserti, inhonorati: qui supra uires fuim' studiosi Græ-
corũ, neq; eorum tunc sociorũ quisquam nobis est auxilio: etiam ne uos Lacedæmonij
unica spes nostra parũ firmi sitis, extimescimus. Quos precamur in honorẽ & tunc soci-
alium deorũ, & nostrorũ in Græcos officiorũ flectamini: & si quid à Thebanis persuasi
estis, à sententia recedatis: reposcatisq; uicissim illos gratiã uestram de nobis occiden-
dis, quos minime debetis: speciosam gratiã pro turpi reddẽtes, nec in pbenda alijs uo-
luptate, dedecus ipsi accipiatis. Nam in prõptu est uobis corpora nostra morte multa-
re, sed arduũ eius facti infamiã abolere, ꝙ nos iniquo supplicio afficiatis, homines uo-
bis amicos, non inimicos, etsi necessitate hostes. Itaq; si nobis metum mortis exemetis,
innocenter iudicaueritis: illud ante omnia cogitantes, in uestram nos potestatem uenis-
se uoluntarios, ac manibus passis, cuiusmodi homines Græciæ ritus occidi uetat. Præ-
terea de uobis perpetuo nos esse benemeritos. Intueamini nanque sepulchra patrum
uestrorum, quos à Medis interemptos, & in nostra terra sitos, quotannis publice hone-
stamus cum alijs inferijs, tum uero indumentorum apparatu: & quoscunq; nostrũ so-
lum fert fructum primitijs iusta soluentes, uiri ex amica uobis regione & beneuoli ali-
quando socij uestri ac commilitones. Quibus uos è contrario facitis non recte sentien-
tes. Considerate enim: Pausanias quidem qui illos sepelit, sepelit tanquam in terra ami-
ca & apud amicos. Vos autem si nos occideritis, agrumq; Platæensem Thebanũ fece-
ritis, quid aliud quàm patres uestros atq; cognatos, ijs quibus nunc afficiuntur honori-
bus exutos, relinquetis in terra hostili & apud ipsos interfectores? Insuper solum in ꝗ
Græci seruitute liberati sunt, in seruitutem redigetis: delubra deûm apud quæ conce-
ptis uotis illi Medos superarunt, deserta patiemini: primas aras eorum qui hæc condi-
derunt ædificaruntq;, tolletis, rem profecto Lacedæmonij, indignam uestra gloria, in-
dignam publicis Græciæ institutis, indignam progenitorum memoria, indignam be-
neficijs nostris, ut alienæ inimicitiæ gratia, nihil ipsi læsi nos occidatis: cum dignum
sit ut ueniam detis, ut animo frangamini, ut modesta capiamini misericordia: conside-
rantes nõ solum qualia, sed quales simus acerba passuri, & ipsum calamitatis incertum
quandoque accidere etiam immerenti. Vos itaque prout debemus, & prout necessi-
tas cogit oramus, implorantes eorundem altarium & Græciæ & communes deos, ut
nobis hæc allegantibus assentiamini: ne iusiurandum quod patres uestri iurarunt obli-
uiscamini, per quorum sepulchra supplicauimus, inuocãtes etiam eos uita defunctos,
ne subijciamur Thebanis, ne ue amicissimi uestri inimicissimis nostris tradamur, illum
uobis in memoriam redigẽtes diem, quo cum patribus uestris præclarissime gessim'.
hodiernum esse, quo durissima quæque pati periclitamur. Sed quoniam hominibus
in hanc conditionem positis, ut necessarium, ita tristissimum est finem loquendi face-
re, quia cum fine loquendi finiri uita periclitatur, loqui cessantes, adhuc loquimur, ci-
uitatẽ nos urbemq; tradidisse nõ Thebanis (præoptassemus enim, quàm hoc, turpissi-
ma nece femeq; interire) sed uobis, fidẽ uobis habentes. Quod nisi exoramus, iustum
est in eadem nos unde processimus restitutos, sini quodcunque periculum deligere:
hoc etiam admonẽtes, ne Platæenses homines Græcorum aliquando studiosissimi, ex
uestris manibus Lacedæmonij, e' que uestra fide, & uestri supplices, Thebanis capitalis-
simis inimicis prodamur, sed nostræ salutis autores sitis: ne qui cæteros Græcos uindi-
catis in libertatẽ, ijdem nos extinguatis. Et talia quidem dixere Platæenses. The-

bani autem ueriti ne quid ob hæc Lacedæmonij concederent, processerũt, & se quoq; orationem habere uelle dixerunt, quoniam ipsorum opinione longior esset data uenia respondendi illis ad interrogationem. Vbi loquendi facta potestas est, ita exorsi sunt:

Oratio Thebanorum contra Platæenses.

EQVIDEM Dicendi partes haudquaquam postulassemus, si isti & breuiter ad interrogata respondissent, nec in nos conuersi crimina obiecissent, nec seipsos præter rem tum excusassent nemine accusante, tum laudassent nullo detrahente. Nunc autem oportet ea nos partim negare, partim coarguere, ne ipsis & sua iactantia, & nostra prosit inertia. Vos uero auditis utrisque, quid ueri sit iudicabitis. Iam primum cur horum aduersarij facti fumus, hinc extitit, quod cum Platæam ex omni Bœotia postremam condidissemus, alia'que cum hoc oppida, quæ conuenis exterminatis obtinuimus, isti nostrum imperium quemadmodum à principio fuerat cõstitutum dedignabantur, soli omnium Bœotiorũ transgressi patria instituta. Ad quæ custodienda cum cogerentur, ad Athenienses defecere: cum'que illis nos permultis iniurijs affecere, quarum & talionem acceperunt. At postquam Barbarus Græciam inuasit, aiunt se solos ex Bœotijs non sensisse cum Medis: & in hoc præcipue tum se iactant, tum nobis cõuitiantur. Nos uero fatemur eos non sensisse cum Medis, quia nec Athenienses: uerum cum eadem ratione tenderent Athenienses aduersus Græcos, dicimus uos solos ex Bœotijs ab Atheniensibus stetisse. Atque id quo pacto utrique fecerimus considerate. Nostra quidem ciuitas ea tempestate neque per legitimum paucorum principatum, neque per popularem statum administrabatur: sed (quod legibus ac ciuitati infensissimum est, proximè que ad tyrannidem accedit) potentia paucorum qui suas facultates fundandi spe, si Medus rerum potiretur, ui plebem coercentes Barbarum induxerunt. Quod certe ciuitas uniuersa non fecit, neque tunc sui arbitrij, ut dignum sit exprobrare ei quod non saluis legibus peccauerit. At ubi post Medi discessum leges recepit, considerare oportet, cum postea Athenienses inuaderent Græciam, & suæ ditioni nostram regionem subijcere conarentur, eius'que propter internas discordias bonam partem subiecissent, nunquid nos pugna ad Cheroneam commissa, uictores Bœotiam liberauimus? & nunc libenter aliam Græciam cum cæteris liberamus, tantum equorum copia ũmque præstantes, quantum nulli sociorum. Atque hæc hactenus de purgando crimine quod cum Medis sensimus. Quod autem uos magis Græciam læseritis, ac digniores sitis omni supplicio, tentabimus ostendere: Extitistis ut dicitis, ad nos ulciscendos Atheniensium socij atque conciues. Oportebat ergo uos duntaxat aduersum nos, non etiam aduersus alios illis præstare comitatum: cum pfertim, si quò ab eis inuiti ducebamini, præsto Lacedæmonij essent, societa te uobis cum istis iam inde contra Medũ cõtracta, quam ipsi tantopere allegatis: quæ satis erat ad nos arcendos ab inferenda eo iniuria, & ad uestræ prorsus securitati consulendum. Sed nimirum uolentes non coacti, iam partes Atheniensiũ elegistis. Et postea dicitis deforme futurum fuisse, prodere bene meritos: imò deformius fuisset uniuersos prodere Græcos cum quibus coniurastis, quàm solos Athenienses: & Græciam liberantes, quàm in seruitutem redigentes: quibus non æquam uos gratiam retulistis, necà dedecore alienam. Quippe iniuria lacessiti, ut dicitis, illos asciuistis: & eisdem in facienda alijs iniuria uos socios præstitistis. Et sane minus turpe est similẽ gratiã non reddere, quàm eam quæ cum iustitia debetur, per iniustitiam reddere. Ex quo declarastis uos solos ex Bœotijs, non Græcorum causa non stetisse à Medis, sed quia nec Athenienses steterunt, eadem quæ illi facere uolentes, contraria quæ cæteri Græci. Et nunc ab ijs contra quos pro alijs strenui extitistis, exigitis ut uobis prosint. Verum nequaquam est æquum, sed quemadmodum Athenienses elegistis, sic ab eis adiuuemini: nec allegetis illius temporis coniurationem, tanquam nunc ob illam uos liberari oporteat, cuius desertores præuaricatores'que fuistis, Ad Aeginetas potius, & alij

quot aliorum qui coniurauerant subigendos, quàm subigi prohibuistis. Et hæc neque inuiti, utpote saluis legibus quas in hunc diem habetis, neque sicuti nos ab aliquo coacti. Nouissimam quoque antequam muro concluderemini exhortationem, ne essetis in partibus, sed in otio, admittere recusastis. Quinam igitur sunt apud omnes Græcos uobis odio digniores? qui in illorum perniciem strenui maluistis esse, profecto nunc ea in quibus aliquando boni extitistis, ut fertis, nequaquam uobis natura conuenire indicantes. Nam ea demum probata sunt niti ueritate, quæ natura perpetuo uoluit: Veluti hoc, quod cum Atheniensibus iniquum ingredientibus iter, periexistis. Hactenus quæ pertinebant ad ostendendum, & nos inuitos à Medis, & uos ab Atheniensibus uoluntarios stetisse. Quod autem ad extremum dicitis uobis iniuriam factam, quod nefarie nos stantibus fœderibus & die solenni, ad urbem uestram accessimus, ne in hoc quidem nos magis quàm uos delinquere existimamus. Nam si dum ad urbem uestram uenimus, oppugnassemus uos, agrumque hostili more uastassemus, iniurij nimirũ fuissemus. Sin uero quidam ex uobis tum opibus, tum genere primores, quod uellent uos ab externa societate desinere, & ad communia Bœotiorum omnium redire iura, nos ultro accersierunt, quid tandem iniuriæ facimus? Qui enim ducunt, potius quàm qui sequuntur, delinquunt. Quanquam nec nos, nec illi (ut nostra fert opinio) delinquunt. Quippe ciues ut uos, & qui pluribus quàm uos rebus periclitabantur, suas ipsorum portas aperuerunt: & in suam urbem intromittentes amice nos, non hostiliter, uolebant eos qui ex uobis peiores essent, non amplius malos esse: & qui boni, quæ merentur obtinerent: moderatores ipsi uestrarum mentium, nõ corporum exterminatores è patria: sed redintegrantes in pristinam necessitudinem, nec ulli uos hostes esse, sed cum omnibus æqualiter fœderatos reddere uolentes. Cuius rei signum est, quod neque hostiliter egimus, siquidem nemini uis illata à nobis est, et edximus, ut quisquis secundum communes Bœotiæ ritus degere uellet, ad nos transiret. Vos quoque libenter transistis, ac pactione inita initio quieuistis. Sed postea cum nos paucos esse cognouissetis, non paria nobis (si quid inhumane uidebamur egisse) reddidistis: qui cum multitudine ingressi, non oratione nos inducendo ut exiremus, à nouitate operis supersedistis, sed contra pactionẽ in nos cuncti irruistis. Et quos quidem pugnantes occidistis, eos haud ita sane desideramus. Nam iure quodam id passi sunt. At quos & uiuos, & manus protendentes cepistis, quosque spopondistis nobis nequaquam uos interfecturos, eos nefarie interemistis. Opus quid ni nefarium, immane, & rei iniquum: idque breue intra spatium, tum soluendo pactionem, tum uiros postea occidendo, tum illos non iri occisum, si nihil agros uestros læderemus, mendaciter pollicendo? Et tamen dicitis nos præter ius agere, & uos esse qui pœnam detis, indignos. Indignos pœna profecto, si non recte isti iudicabũt: imò dignos qui ob ista omnia pœnas detis. Atque hæc nos Lacedæmonij & uestra & nostra causa commemorauimus. Vestra, ꝙ ut qui condemnaturi hos estis, iuste sentiatis, & nos in expetenda ultione tanto magis simus insontes. Neq; uero prisca istorum decora, si qua extiterũt, audientes uos frangant, quæ iniuriam quidem patientibus debent esse præsidio, ijs uero qui aliquid turpitudinis admiserunt, duplicare suppliciũ, quoniam nulla rationabili causa peccauerunt. Neq; lamentis aliqd ac miseratione proficiant, implorantes patrũ uestrorum sepulchra, & suam solitudinẽ deplorãtes. Nam multo tristiora nos passam ostendimus nostram iuuentutẽ, quæ ab istis trucidata est, cuius patres partim in Coronia, cũ ad uos Bœotiã ducerent, mortẽ oppetierunt, partim in senio, filijs orbati, apud desolatas domos lõge iustioribus uos precibus obsecrãt, ut de istis sumatis suppliciũ, quia ex omnibus ij dignissimi sunt misericordia, q indignũ aliquid passi sunt. Et è contrario, ij à quibus indignitas uenit, digni sunt quorũ calamitatibus gaudeamus: quales hi sunt sua ipsorũ nunc culpa deserti, qui meliores socios libenter repudiauerũt, quiq; nihil à nobis læsi, læserunt magis odio q̃ causa iudicantes. Adeo minores, q̃ pro merito nunc pœnas dabunt. Nam legitime punientur. Neq; uero (ut aiunt) manus in pu-

gna protendentes, sed ex pacto sese in iudicium tradiderũt. Quæ cum ita sint Lacedæmonij, & legi quam isti præuaricati sunt subuenite, & nobis qui passi sumus iniusta, iustam gratiam reddite eorum quæ grauiter gessimus, neque istorum uerbis apud uos repulsam feramus. Addite Græcis exemplum, non uerborum uos, sed rerum proponere certamina. Res si bonæ fuerint, breui commemoratione contentæ sunt. Compti autem modulatiq; sermones peccatis uelamenta prætendunt. Quod si illi penes quos arbitrium est, ut nunc penes uos, contractis in summa dubijs, cunctos semel interrogarent, minus captaret aliquis in turpibus rebus pulchros sermones. Hæc Thebani.

Lacedæmonij tamen statuerunt suam sibi interrogationem recte processuram, numquid de ipsis belli tempore Platæenses bene meruissent: q̃niam ꝓpè æquũ censebant, illos ex uetustis Pausaniæ legibus reliquo tempore quieuisse, usq; dum oblata est conditio ut in medio essent priusquam muro uallarentur. At ubi repudiata conditio est, tum uero ob suam uolũtatem æquam se iam nullo cum illis fœdere teneri: deq; se male meruisse illos rati, rursus eodem modo productos singulos percontati sunt, Nunquid eo bello de Lacedæmonijs socijsq; bene meriti essent. Cum nihil dicerent, illinc

Platæensiũ cædes. abductos interfecerunt excepto nemine: Platæensiũ quidem non pauciores ducentis: Atheniensium uero qui unà obsessi fuerant quinque & uiginti, fœminis in captiuitatem abductis. Vrbem autem Megarensibus propter seditionem domo profugis, & reliquis Platæensibus qui cum illis senserant, Thebani incolendam dederunt. Anno uer-

Platæarũ demolitio. Iunonis templum. tente, demoliti illam ad solum à fundamentis totam, prope Iunonis templum extruxerunt diuersorium quoquò uersus ducenũm pedum circundatum domicilijs, suprà infráq; sumptis ad hunc laquearibus ac ianuis Platæensium, alijsq; quæ ex auro & ferro muros prætexuerant: atque id lectis constructis Iunoni dedicauerunt, eidemq́ue templum ex lapidibus centum pedum ædificauerunt. Agrum publicatum ad decem annos locatum coluere Thebani, nonnihil & propemodum omnino Lacedæmonij Thebanorum gratia, qui auersi à Platæensibus fuere, existimantes bello quod iam tum excitatum erat, perutiles illos fore. Hunc finem habuerunt quæ gesta sunt ad Plataeam nonagesimotértio anno quàm Platæenses inierunt cum Atheniensibus societatem.

Quadraginta autem Peloponnensium naues, quæ Lesbo uenerant auxilio, postquam per pelagus persequentem Atheniensiũ classem fugientes, prope Cretam tempestate iactatæ illic palantes Peloponnesum tenuerunt, offendunt apud Cyllenen tri-

Brasidas. remes tredecim Leucadiorum Ambraciorumq;, cum Brasida Tellidis filio Alcidæ consiliario, qui illuc superuenerat. Habebant enim in animo Lacedæmonij, quoniam eos Lesbus fefellisset, adauctam classem mittere in Corcyram seditione laborantem, cum duodecim omnino naues Atheniensium ad Naupactum essent. Vtq; id prius quàm Athenis plures subuenirent, Brasidas & Alcidas occuparent, instructi erant. Etenim

Corcyrẽsium intestinæ discordiæ. Corcyrenses intestinis agitabantur discordijs. Ex quo ij qui pugna nauali ad Epidamnum capti domum à Corinthijs remissi fuerant, uerbo quidem ob octingenta talenta, quæ Corcyrensium hospites pro ipsis fideiusserant: re autem, ut Corinthijs Corcyram ab eis persuasi subijcerent. Et solicitantes isti singulos ciues, nitebantur ab Atheniensiũ societate abducere. Cumq; Attica nauis & item Corinthia uenisset, utraq; cum legatis, ac uentum in colloquiũ esset, cẽsuere Corcyrenses, Athenĩéses quidem ex con-

Pithiæ accusatio. uentis socios esse, Peloponnenses uero quẽadmodum prius amicos. Siquidem Pithias qui præerat ciuitati, uoluntarius erat Atheniensium hospes. Eum uiri isti in iudicium uocant, ponẽtes in crimine, quod Corcyram subigeret Atheniensibus. Absolutus hic inuicem reos facit quinq; ex eis maxime locupletes, ꝙ diceret illos ꝑcidere uallos è Iouis phano & Alcina: quorũ pro singulis singuli stateres erat pœna constituta. Quá pœnam cum soluere deberẽt, & ob eius magnitudinẽ apud templa sederent supplices, ut multa soluẽda modificaretũ, Pithias suadebat alijs (ad hæc enim princeps senatus erat) ut lege uterentũ. Illi quandoquidem lege compellebantur, & simul audiebant Pithiam quoad senator esset, multitudini suasurũ, ut eosdem amicos hostesq; duceret, q̃s Athe-

nienses, facta manu arreptisq; pugionibus repente in senatum irrumpunt, ac Pithiam obtruncant, & aliorum tam senatorum quàm priuatorum ad sexaginta. Pauci eorum qui cum Pithia senserant, ad Atticam triremem quæ adhuc aderat, effugiũt. Hac illi re perpetrata, conuocatis Corcyrensibus, inquiunt optime sic habere se rem, & minime redigi iam eos ab Atheniensibus in seruitutem. quod reliquum est, neutros, nisi pacifici cum singulis ueniant nauibus, recipiendos: si cum pluribus, pro hoste habendos. Vbi hæc dixerunt, & ad ea decernẽda adegere populum, statim legatos Athenas mittunt, qui & rem gestam doceant, tanquam ita fuerit opus facto: & eis qui illuc confugissent persuadeant, ut nihil inconueniens agerent, ne quid turbaretur. Hi cum Athenas peruenissent, tanquam res nouas molientes, & ij quoscunq; persuaserant, ab Atheniensibus comprehensi sunt, & apud Aeginam in custodiam habiti. Interea Corcyrẽsium optimates, sub aduentum Corinthiæ triremis, legationisq; Lacedæmoniorum, populum adorti sunt, ac pugna commissa uicerunt: noctisq; interuentu, in arcem populus atq; urbis superiora confugit, ibiq; frequentes communito loco, portum Hyllaicum tenebant. Victores forum ceperunt, ubi permulti ipsorum habitabant: & portũ qui in forum & in cõtinentem spectat. Postero die nonnihil inter eos missilibus certatum est: & ab utrisq; in agros missum ad solicitanda seruitia spõsione libertatis. Sed ad societatẽ potiꝰ populi, multitudo seruitiorũ se cõtulit. Ad alteros uero octingẽti è cõtinẽte auxiliares. Atq; uno die intertecto, commissa iterum pugna populus uicit, tum locorum ui, tum hominũ numero superior. Fœminis quoq; eum adiuuantibus, quæ audacter & supra sexum sustinẽtes tumultũ, tegulis hostẽ è domibus feriebant. Facta sub crepusculũ fuga, ueriti optimates ne sublato clamore, ipso impetu aduersarij naualia occuparent, & se occiderent, circũiectas foro domos & illis cõtiguas, ne qua in eos fieret impressio, incendit, neq; suis neq; alienis parcentes. Adeo ingentis pecuniæ res negotiatorum sunt concrematæ: uenissetq; in periculum urbs ne absumeretur, si uentus flammæ urbem uersus ingruisset. Vbi à pugna tanq̃ utrinq; cessatũ est, quieti noctem in custodia egerunt: & quia populus uicerat, nauis Corinthia clandestina discessit: itemq; auxiliarium plerię; latentes hostem, se in continentẽ receperunt. Postera luce Nicostratus Diotrephis Atheniensium dux, ex Naupacto ad opem ferendam uenit cum nauibus duodecim, quingentisq; Messeniorum armatis. Atq; quo in cõcordiam reducat, persuadet ut inuicem concederent decem uiros, ad cõdemnationem, qui præcipui malorũ autores extitissent (qui tamen iudicium non expectarunt) cæteri urbem habitarent, icto inter se & cum Atheniensibus fœdere, ut eosdem pro amicis, eosdem pro hostibus haberẽt. Hæc cum transegisset, abiturusq; esset, egerũt cum eo primores populi, ut quinq; ex suis naues ipsis relinqueret, quo minꝰ altera se factio mouere posset, totidem ex eis quas explesset cum illo mitterent. Quo acquiescente, suos aduersarios in naues deligebant. Sed illi extimescentes ne Athenas ablegarentur, in templo Pollucis & Castotis sedebant, Nicostrato excitante eos ac consolante, sed frustra. Vnde populus hac ratione, tanq̃ nihil sani cogitarent diffisi cũ Nicostrato nauigare, om̃ia è domibus illorum arma summouet: & nonnullos (ut quisq; incidebat) obtruncasset utiq;, nisi Nicostratus prohibuisset. Quod fieri cernentes alij, consederunt in templo Iunonis supplices, non pauciores quadringentis. Cæterum ne quid ab ijs innouaretur ueritus populus persuasos erexit, & in insulã, quæ è regione templi Iunonis est, transportauit: quæq; ad usum uitæ erant, mittebat. Cũ in hoc statu seditio esset, quarto quinto ue à transportatione in insulam die, naues Peloponnensium ex Cyllene uenisũt, statione illic habita post reditum ex Ionia, numero tres & quinquaginta, duce Alcida, ut prius socio consiliorum Brasida. Ingressæq; portum Sybota, qui est in continẽte, sub exortum auroræ in Corcyram tendũt. Hic magno tumultu trepidãtes oppidani tum circa res urbanas, tum circa hostium aduentum, sexaginta pariter instruxũt naues: & ut quanq; expleuerant, in occursum hostium mittunt, Atheniẽsibus ut se priores exire sinerent, illiq; postea cum omni classe succederent, hortantibus. Vbi sparsim euntes ho

Pithiæ cædes.

Corcyrensium intestina pugna.

Hyllaicus portus.

Fœminarum Corcyrensiũ uirtus.

Nicostratus.

Pollucis et Castoris templũ.

Sybota.

stibus uicinæ fuerunt, duæ protinus ad illos transeunt. In cæteris hi qui erant Corcyrenses, inter se præliabantur nullo ordine, sed omnia tumultuose agentes. Conspicati id Peloponnenses, duodecim in hos naues dirigũt, reliquas in duodecim Atticas, quarum duæ erant Salaminia & Parala.

Salaminia nauis. Parala nauis.

Et Corcyrenses quidem & membratim & incomposite concurrentes, à seipsis profligabantur. Athenienses uero timẽtes hostium multitudinem, ne ue circumuenirentur, non in confertas, neq; in earum medium quæ ex aduerso instructæ erant, incurrunt: sed in cornu impactæ, unam nauem demergunt: deinde in orbem digestæ hostilem circumeundo, turbare conabantur. Quo cognito, qui aduersus Corcyrenses erant, timore perculsi ne idem quod ad Naupactum cõtingeret, auxilio ueniunt: addensatæq; omnes pariter in Athenienses dirigunt cursum. Illi iam cæsim euntes, se subducebant, uolentes & dum ipsi lente retrocedunt, & hostes ex aduerso instructi sunt, tunc maxime fugã occupare Corcyrenses. Talisq; pugna in solis occasum extracta est.

Corcyrẽses uincuntur à Peloponnẽsibus.

Corcyrẽses suspicati in se urbẽ ue hostem ut uictorẽ uenturum, aut ex insula uiros recepturum, aut aliud quippiam noui moliturum, sumptos illos ex insula reportant iterum in delubrum Iunonis, urbemq; custodiũt. Hostis quanquam uictor, tamen non ausus urbem petere, cum tredecim quas ceperat Corcyrensium nauibus, in continentem unde profectus fuerat concessit: nihiloq; magis postero die ausus, etsi perturbata uehementer ac trepida ciuitate, quamuis Brasida (ut fertur) Alcidam adhortante, cum numero sententiarum esset inferior, egressus est in Leucimnam promõtorium, agrosq; uastauit.

Leucimna.

Interea istius aduentũ metuens populus Corcyrensis, uenerat in colloquium cum supplicibus alijsq; de conseruanda ciuitate: & eorum nonnullos, ut naues conscenderent, persuaserat. Nam utcunq; triginta expleuerant, & hostium opperiebantur aduẽtum. At illi ad meridiẽ usq; terram populati, uela fecerunt: per noctem autem lumina eis significauerunt, sexaginta Atheniẽsium naues proficiscentes à Leucade. Quas Athenienses facti certiores de Corcyrẽsium seditione, deq; classe quæ illuc cũ Alcida erat itura, miserant, duce Eurymedonte Thuclei filio. Itaq; eadem nocte festinabundi domum se itinere terrestri receperunt, nauibus ne in circumeundo conspicerentur, per Leucadium Isthmum in contrarium littus traductis. Harũ discessum, & Atticas aduentantes ubi sensere Corcyrenses, in urbẽ Messenios qui prius extrà erant, introducunt: nauibusq; quas expleuerant iussis Hyllaicũ adire portum, dum circumuehuntur, si quem hostium nanciscerentur, occiderunt.

Messenij.

Et quoscunq; ad conscendendas naues induxerant eiectis, abierunt. Et ad delubrum Iunonis profecti, cum ex supplicibus circiter triginta ad subeundum iudicium persuasissent, omnes morte damnauerunt. Quod cernentes qui persuasi non fuerant, ibidem in tẽplo se mutuo interemerunt: quidam ex arboribus se ipsos laqueis suspenderunt: omnes ut cuiq; licuit sibi mortem consciuerunt: septemq; intra dies quibus Eurymedon cum sexaginta nauibus mansit, Corcyrenses eos qui ipsorum uidebantur inimici, morte multarunt, crimini illis dantes q̃ statum populi dissoluerẽt.

Eurymedon.

Occisi sunt etiã quidam priuatæ simultatis causa: quidam & pecuniarum creditarum ab ipsis debitoribus. Omnis deniq; mortis species uisebatur, nihilq; non contigit quod in huiusmodi casu fieri solet, atq; etiam amplius. Etenim pater filiũ uita priuauit: homines à templis ad necem abstrahebantur, atq; adeo intra ipsa necabantur. Alij obstructo Bacchi delubro, ui mortui sunt.

Corcyrẽsium cruẽta seditio, cædesq; intestinæ.

Eò usq; processit cruenta seditio: ob id quoq; uisa maior, q̃ prima hæc apud eos extitit. nam postea in omni propè Græcia grassata est, ubiq; factionibus exortis, cũ primores populi accerserent Athenienses: optimates, Lacedæmonios: hac in pace non habẽtes causam pariter & occasionem, quam in bello: ut alterutris in societatem accitis, sui corporis hominibus prodessent, & diuersis nocerẽt. Quibus illecebris cupidi rerum nouarum facile inducti sunt, multaq; per seditionem ciuitatibus & acerba acciderunt, & accident semper quoad eadem natura hominum erit, uel atrociora, uel mitiora, uel alijs modis uaria, prout quæq; mutationes fortuitorũ contingẽt.

Seditionũ occasiones.

Siquidem in pace ac rebus secundis, tum publice tum priuatim melius homines sentia

unt,q in odiosas necessitates non incidunt. Bellum ueto copiã rerum subtrahens quo
ridiani uictus uiolentus magister est, & ad præsentem conditionem impetum multorũ
accommodat. Agitati sunt itaq; seditionibus status ciuitatum, & quicquid alicubi actũ
audiebatur, aliorum animos ad id postea superandum acuebat, uel rerum nouitate, uel
conatus solertia, uel ultionis insolentia, consuetis rerum uocabulis in excusationem im
mutatis. Temeritas enim fortitudo amicorum studiosa uocabatur, considerata cuncta-
tio honesta formido, modestia ignauiæ uelamentum, in omnibus solertia, in omnibus
segnities, præceps indignatio uirilitati ascribebatur, tuto consultare excusata rei giuer-
tio erat, qui exæstuaret is fidelis semper: qui huic contradiceret, is suspectus habe-
batur: cui insidiæ succedebant hic erat astutus, & eo astutior si alterius insidias proui-
disset, qui prospiciebat ne foret in partibus amicitiæ dissolutor & aduersariorũ timẽs. Seditionis mali comme- moratio.
Omnino qui in nocendo alterum præuenisset, laudabatur, & qui ad hoc non cogitan-
tem exhortatus esset. Quinetiam ex alienis quàm ex propinquis sodalitium potius quã
ad audendum sine excusatione paratus erat. Non enim huiusmodi conuentus per le-
ges latas ob utilitatem, sed contra leges ob auaritiam fiebant. Nec fidem inter se magis
habebant iure diuino, quàm aliquo in rep. scelere. Ea quæ ab aduersariis probe diceban
tur, non animi generositate admittebant obseruabantq;, sed si ad suam utilitatem redun
darent. Pluris faciebant talionem reddere, quàm nihil iniuriæ pati. Iusiurandum, si quñ
inuicem interponeretur de fide præsentis reconciliationis, tandiu ualebat q̃diu nihil
aliunde uirium accedebat. Quantulacunq; in re quis audendo alterum occupasset, quẽ
securum uidisset, hoc sibi iucundius propter illius fidei fiduciam ducebat, quàm si ex
professo id faceret. Quoniam id & tutum factu esse, & quia malitia uicerat, certamen ex
ritisse prudentiæ arbitrabatur, cum facilius nocentes quæ magna multitudo est, uocen
tur industrii quàm imperiti boni. & in hoc quidem homines erubescant, in illo quidẽ
gloriantur. Quarum rerum omnium causa est auaritia, & honorum appetitus, & ubi de
illis certamen est, partium studia. Nam qui in ciuitatibus præerant honesto utriq; no-
mine, alteri statum popularem, æqualitatem ciuilem, alteri paucorum regimen optima
rum appellantes præferebant, & uerbo quidem remp. fouentes certabant. Sed hoc in-
ter eos quoquo modo uincendi erat certamen, tum atrocissima quæq; audendo, tum
atrociores pœnas irrogãdo, non illas ex modo iustitiæ aut ex utilitate ciuitatis, sed sua
semper uoluptate metientes, quam utriq; de alteris utcunq; capiebant, siue per iniqua
suffragia condemnatis, siue ui oppressis, expediti ad implendam ita tum animi concita
tionem. Adeo neutri deorum religionem ullius momenti faciebant in contrahendo,
sed qui aliquid commodius transegissent colore uerborum, q ab omnibus melius au-
diebant. Quisquis ciuium in partibus non erat, is ab utraq; factione occidebatur, uel
quod ab illa non stabat, uel propter inuidiam, quod malorũ erat immunis. Ita propter
seditiones omne facinoris genus in Græcia extitit. Et simplicitas quæ præcipue gene-
rositatis est particeps, cum derisu exterminabatur, mutuoq; consilia eum perfidia inter
cipere res excellens existimabatur. Inter reconciliatos enim nullus sermo robur habe-
bat, nullum iusiurandum timori erat, & cuncti ad diffidendum, quàm ad fidendum p-
nioti cogitatione malebant sibi prospicere, ne quid calamitatis acciperent quàm crede
re. Infirmiores quoq; consilii homines, plerunq; superiores erant. Quippe qui & sui si
bi defectus conscii, & aduersatiorum prudentiam intelligentes, ueriti ne cotum & di-
sertæ orationi essent impares, & agilitate ingenii præuenirentur, ad rem agendam te-
meratẽ descendebant. At illi tum præ horum contemptu quod longius prouiderent,
tum quia non oportebat facto aggredi, quæ consilio agere licet, incauti magis opprime
bantur. Apud Corcyram itaq; multa huiusmodi audaciæ exempla sunt edita, & item
quæcunque facerent, uel qui se aduersus ultores damni, iniuria dati potius, quàm iure tur
sus ulciscerentur, uel qui ex diuturna inopia eximi uellent, uel qui uicinorum bona af-
fectantes quæ maxima causa fuit, contra ius assequi se illa confiderent, uel qui non aua-
ritia, sed indignatione ducti, propter inscitiam, quod id æquum præcipue censerent,

sæue & ineffrenate inuaderent. Perturbataq; tunc uita in ciuitate, uictrix legum solita hominis natura, ostendit illas libenter se præuaricari, impotenti ita imbecillior, iure potentior, plura possidentis inimica, uindictam sanctitati, lucrum innocentiæ præponẽs, potentiæ nihil ipsi nociturae inuidens, & cões de his leges, in quibus reposita est omnibus spes salutis, inter aduersa dissoluens, in expetenda aliorum ultione, nec aliquid sibi relinquens, si quando ipsa in discrimen adducta, egeat aliqua illarum. Eiusmodi igitur iras ante omnia inter se Corcyrenses in urbe exercuerunt, & Eurymedon Athenienfesq; cum classe profecti sunt. Post hæc q̃ qui profugerant Corcyrensium, ad quingentos em̃ eos euaserant, captis muris quæ in continente erãt, sua potiti sunt terra; atq; illinc egressi p̃das abigebant ex insula, hominibus loci magnã cladẽ inferentes. Ex quo ingens fames ciuitatẽ inuasit. Iidẽ missa Lacedæmonẽ Corinthumq; legatione de reditu suo, cum nihil p̃fecissent, aliquanto post tp̃e comparatis nauibus, auxiliaribusq; militibus, in insulam transierunt, numero omnes circiter sexcenti: atq; incẽsis nauibus ne qua alia quàm potiendæ terræ spes foret, montem Istonem conscenderũt, ac muro ibi extructo eos qui intra urbem erant uexabant terra potiti. Extremo huius æstatis Athenienses uiginti naues in Siciliam dimiserunt ducibus Lachete Melanopi & Charœada Euphileti filio. Syracusani namq; cum Leontinis bellum gerebant. Erant autem Syracusanorum sociæ præter Camerinam cæteræ Dorides ciuitates: quæ cũ Lacedæmonis ante cœptum bellum societatem cõtraxerant: Leontinorum uero Chalcidicæ Camerinaq;. Ex Italia Locri Syracusanis, Rhegini utpote cognati Leontinis studebant. Miserunt itaq; socii Leontinorum Athenas, qui pro uetusta societate, & quia Iones essent, persuaderent illis ut naues sibi traĳcerent. Prohiberi enim se à Syracusanis, & terræ usu, & maris. Et traiecerunt Athenienses per speciem necessitudinis, eo tamen consilio, ut neq; illinc frumentum exportaretur in Peloponnesum, & tentarent nunquid possent Siculas res sibi subiicere. Igitur cum Rhegium appulissent, additis sociis bellum gerebant. Eræstas excessit. Hyeme ineunte, morbus iterum corripuit Atheniẽses, nunquam ille quidem omnino quietus, sed aliquantulum tamen interquiescens, tunc uero immoratus non minus solido anno, prius autem etiam biennio, & nihil magis Atheniensium uires afflixit. Neq; enim pauciores quatuor milibus & quadringentis ordinariorum militum, trecentorumq; equitum extincti sunt. Nam alterius turbæ numerus iniri non põt. Extiterunt p̃terea tremores terræ frequẽtes, & Athenis & in Eubœa & cũ in cætera Bœotia, tum uero in Orchomeno. Eadẽ hyeme, qui in Sicilia erãt Athenienses ac Rhegini cũ triginta nauibus inuaserunt Aeoli, ut uocãt, insulas, æstate tutas ab hostibus aquæ penuria. Colunt aũt Liparæi Cnidiorũ coloni, sed ex iis unã incolunt nõ grandẽ noĩe Liparam, & ex hac transeuntes uiri alias serunt Didymã, Strongylẽ, & Hieram. Creduntq; in Hiera Vulcanũ exercere ærariã, q̃ ea noctibus cernit̃ p̃multum ignẽ, diebus fumũ reddere. Sũt aũt sitæ eæ ĩsulæ Siculũ uersus ac Messanũ agrũ, sociæ tunc Syracusanorũ. Vastata horũ terra cũ dedere sese recusarent, Rhegiũ rediere Athenienses, hyemsq; & quintus annus exiit huius belli, q̃d Thucydides cõscripsit. Appetente æstate Peloponnenses ac socii sumpta in Atticã expeditione ad Isthmũ usq; uenerunt, duce Agide Archidami filio Lacedæmoniorũ rege: sed cum crebri terræmotus fierent, priusq̃ Atticã inuaderẽt, retro se receperunt. Per hæc tp̃a tremoribus terræ Eubœam agitantibus, apud Orobias mare ab ea quæ tunc erat tellus cum æstu supergressum partem quandã urbis restagnauit, eamq; alibi deseruit, alibi diluit, cũ nece oĩm qui excelsa cursu superare nequerunt, & q̃d antea tellus fuerat, nũc mare est. Simillima huic alluuio extitit circa Atalantam insulã apud Locros, & Atheniensium tum castellum ex parte subruit, tum duarum nauium quæ subductæ erant alterã diffregit. Et in Peparetho restagnatio quædã citra tamen alluuionẽ, & terræmotus non nihil muri diruit atq; horreum & alias aliquot domos. Cuius rei fuisse causam reor, q̃ terræmotus qua parte uehementissimus extitit, illinc expulit mare: & cũ rursus illud uiolentior repente retraxit, fecit alluuionem. Sine terræmotu autem nõ uidetur mihi cõtingere, ut hoc fiat.

Istone. *Laches.* *Charœades.* *Syracusanorum bellum.* *Camerina.* *Rhegini.* *Leontini.* *Atheniensium pestis.* *Orchomenus.* *Aeoliæ insulæ.* *Lipara.* *Didyma.* *Strongyle.* *Hiera.* *6. ann. initiũ.* *Orobiæ.* *Terræmotus.* *Atalantæ insulæ.* *Peparethum.* *Alluuionis causæ.*

Eadē æstate alii quoq; in Sicilia ut quibus'ue contingit, belligerauerunt, & ipsi Sicili
enses inter se, alii aliis arma inferentes, & Athenienses sociis iunctis. Quæ autem aut hi *Siculum bellū.*
contra hos, aut illi gesserunt, maxime digna memoratu, horum habebo mētionem. Ete *Charœadæ*
nim Charœada Atheniensium duce occiso à Syracusanis in bello, Laches, penes quem *cædes.*
summa potestas nauium erat, cum sociis profectus est Mylas Messaniorū, ubi erant præ *Mylæ.*
sidio duæ cohortes illorū: quæ cū insidias quasdam classicis tetendissent, ab Athenien-
sibus ac sociis in fugam uersi multos è suis amiserūt. Et admotis ad munitionem copiis,
pactionem facere coacti sunt, ut & arcē dederent, & aduersus Messanā unà militarent.
Et mox Mamertini, progredientibus Atheniensibus sociisq;, deditionem & ipsi fece- *Mamertino-*
runt, datis obsidibus, & quæcūq; ad fidei tutelā pertinent pstitis. Eadē æstate Athe- *rum deditio.*
nienses triginta quidem circū Pelopōnesum naues dimiserunt. Quibus præerant De- *Demosthenes.*
mosthenes Alcisthenis, & Procles Theodori filius. Sexaginta uero in Melum cum duo *Procles.*
bus milibus armatorū, quibus præerat Nicias Nicerati filius. Melios enī, cū essent insu- *Nicias.*
lani, φ dicto audientes esse nollent, & militiæ societatē abnuerent, subigere uolebant.
Vbi uastato agro nihil minus illi ad paciscendum descendunt: Athenienses in Oropō, *Oropus.*
quod est è regione traiiciunt. Cumq; per noctē quieuissent, protinus armati è nauibus
itinere pedestri in Tanagrā Bœotiæ ire pergunt. Et ex Athenis cunctus populus duci-
bus Hipponico Calliæ, & Eurymedonte Thuclis filio, dato signo eōdem loci per terrā *Hipponicus.*
occurrunt. Communitisq; castris huc diem cōmorati in Tanagra populationem fece-
runt. Ac postridie superatis prælio, q progressi inuaserāt, Tanagræis, & aliquot q auxi
lio uenerant Thebanis, detractis armis, trophæo posito abierunt, hi ad urbē, illi ad na-
ues. Cum qbus nauibus pfectus Nicias, ubi Locridis orā populatus est, domū redit.
Per idem tps Lacedæmonii Heracleam in Trachinia coloniā posuerunt hac de causa:
Mylienses in tres uniuersi partes distinguuntur, Paralios, Hieres, & Trachinios. Ex his *Myliensium*
Trachinii cum ab Oetæis finitimis bello uexarent, habuerunt in aīo à principio Athe- *partes.*
nienses asciscere, sed illorū diffisi fidei Lacedæmonē mittunt Tisamenū pro legato, cū *Heraclea.*
quo ad idem rogādum perrexerunt Dores, quæ est Lacedæmōiorū metropolis, & ipsi *Trachini.*
ab Oetæis uexati. Hos cū audissent Lacedæmonii cepere consilium mittendæ coloniæ, *Parali.*
tū ad Trachinios Doresq; protegendos, tum quia bello Atheniensi cōmode sibi urbs si *Hieres.*
ta fore uidebat. Quippe ad instruendas cōtra Eubœā naues exiguū traiectum esse, & *Dores.*
in Thraciā euntes opportunū diuerticulū habituros. Itaq; omni ope ad condendū op
pidum incumbunt, consulto primū apud Delphos deo. Quo annuente colonos mise-
runt, tum suorū, tum circà populorū, aliorumq; Græcorū, uoluntario quoq; sequi iusso,
præter Iones, & Achæos, & aliquot alias gentes, tribus Lacedæmoniis ponendæ colo-
niæ ducibus Leonte, Alcida, Damagonte. Hi collatis colonis urbem ex integro muris *Leon.*
cingunt, quæ nunc Heraclea nominat, tractu fere quadraginta stadiorū à Thermopylis, *Alcidas.*
dimidio à mari distans. Naualia quoq; & pparauerunt, & ceperunt facere iuxta Ther- *Damagon.*
mopylas atq; ipsas angustias ad tutelam rerum suarum. Hac urbe instituta, Athenienses *Heraclea.*
à principio timere cœperunt ac sentire aduersus Eubœam præcipue illam conditam *Thermopylæ.*
esse, φ breuis illinc esset ad Cæneum Eubœæ traiectus. Sed eis postea, præter opinio- *Cæneum.*
nem, quia nihil inde calamitatis euenit, idq; ob hanc causam, φ & Thessali qui ibi rerū *Thessali.*
potiebantur, & ij quorum in solo urbs condita erat, ueriti ne præpotentes accolas ha-
berent, infestarunt, assidueq; bello nouos colonos lacessiuerunt, donec ad paucissimos
redigerent, cum fuissent initio permulti: audacter uno quoq; illuc eunte, tanquam sta-
bili futura ciuitate, cuius autores Lacedæmonii essent. Tametsi Lacedæmonii principes
illuc traiicientes, uel ipsi maxime & statum destruxerunt, & homines ad paucitatem re
degerunt, tum deterrendo plurimos, tum nonnullis in rebus aspere imperando. Ex q
facilius finitimi eos superauerunt. Eadem æstate & eodē tpe quo apud Melon Athe *Ellomenus.*
nienses tenebantur, triginta eorundem naues quæ Peloponnesum lustrabant, primū
apud Ellomenum Leucadiæ insidiis positis quosdā ex præsidiis interceperunt deinde
ampliore cū classe Leucadē petierūt comitantibus cunctis populariter Acarnanibus,

ꝑter Oeniades, Zacynthiisq́;, & Cephalēsibus, ac Corcyrensiũ q̃ndecim nauibus. Quã
tanta hostiũ manu oppressi Leucadii, cum ipsoꝝ ager tam extra q̃ intra, ubi Leucas ipsa
sita est, & Apollinis tẽplũ uastaret̃, quiescebant. Et quidẽ Acarnanes agebant cum De-
mosthene Atheniensiũ duce, ut eos muro intercluderet, existimantes tũ eã ciuitatem fa
cilem fore ad expugnandũ, tũ se illa semper ipsis hoste liberandos. Cæterum ille tunc à
Messeniis suadebat̃, tanq̃ honestũ esset tanto exercitu coacto arma Aetolis inferre, q̃ &
Naupacto hostes essent: & si hos superassent facile his copiis cæterã Epiꝛi in potestatẽ
Atheniensiũ redacturos. Nam & si gens Aetoloꝝ grandis esset & bellicosa, tñ cũ uicos
Apodoti.
muris carentes, & hos inter se ualde distantes habitaret, & leui armatura uteret̃, aiebant
nõ difficulter eam subigi posse anteq̃ succurreret̃: iubebantq́; ut primũ inuaderẽt Apo
Ophionei.
dotos, dehinc Ophioneos, post hos Eurytanes, quæ maxima est pars Aetoloꝝ, lingua
Eurytanes.
ignotissimos, & quemadmodũ dicunt̃ omophagi, hoc est cruda carne uescentes. His
Aetoli omophagi.
eñ captis facile cæteros cõcessuros. Demosthenes qua erãt apud eũ Messenii gratia, his
uerbis adductus est, cũ ꝑsertim arbitraret̃ se sine Atheniensium copiis tñ Epiroticis so
Cytinium.
ciis cũ Aetolis posse itinere terrestri aduersus Bœotios ire per Locros, Ozolas ad Cyti
Bœotia.
nium Doricũ, q̃d Parnassum ad dexterã habet, usq; dum ad Phocenses descendat̃: quos
spetabat perpetua cũ Atheniensibus amicitia studiose cõmilitium ꝑstitutos, aut certe
coactos. Et Phocensibus contermina Bœotia est. Igit̃ soluens à Leucade cum oĩbus co
piis nauigauit in Solion Acarnanibus inuitis. Cum q̃bus suum cõsiliũ cum cõmuni
casset, neq; id illi admisissent, q̃ Leucadẽ nõ interclusisset, ipse cũ reliquo exercitu Ce-
Demosthenes in Aetolos.
phalænensium, Messenioꝝ trecentorumq́; ex suis classiariis Atheniensiũ, nã quindecim
Corcyrensium naues abierãt, bellũ intulit Aetolis, ꝓfectus ex Oenone Locridis. Erant
aũt hi Ozolæ fœderati cum Locris, debebantq́; Atheniensibus ꝑsto esse cum omni ex-
ercitu ĩ mediterraneis. Quippe cum finitimi sint Aetolis, & gñe armoꝝ similes, ad hæc
Iupiter Nemeus.
& pugnæ illorum & locoꝝ periti, magno usui eorum auxilia fore uidebantur. Et cum
Hesiodi cædes.
statiua in templo Nemæi Iouis habuisset (quo in templo fertur Hesiodus Poeta ab inco
lis interemptus, cum oraculum accepisset se in Nemæa hoc esse passurum) sub autorã
Potidania.
motis castris in Aetoliam pergit: ac primo die Potidaniã expugnat, sequenti Crocy-
Crocylion.
lion, tertio Tichion. Vbi subsidens prædam in Eupolion Locridis misit, habens in ani-
Tichion.
mo, cum cætera in potestatem redegisset, sic aduersus Ophiones, nisi se dederent, post-
Ophiones.
quam Naupactum redisset, tendere. Sed non latuit Aetolos hic apparatus, ac ne tum
quidem cum primum cepit consilium inuadendi. Postquam omnis exercitus intro-
gressus est, tum ingenti manu omnes auxilio uenere etiam ab ultima Ophionia, qui ad
Bomienses.
Maliacum sinum pertingunt, Bomienses, Galliensesq́;. Ibi Demosthenem Messenii ta
Gallienses.
le quiddam quale prius admonendum, faciles esse Aetolos ad bellandum, hortabantur
ut quàm primum iret ad uicos, nec expectaret dum uniuersi conferta acie occurrerent,
oblatam semper occasionem raperet. Quibus ille uerbis acquiescens, ac fortuna fretus,
nihil dum aduersi expertus, Locros qui uenturi sibi auxilio erant, non præstolatus, cũ
Aegitium.
præcipue iaculatoribus leuis armaturæ egeret, contendit aduersus Aegitium, aggres-
susq́; expugnat. Nam oppidani fuga dilapsi erant, & colles, qui oppido imminent, in-
sidebant. Est enim situm excelsis in locis remotum fere octoginta stadiis à mari. Ibi Ae
toli, iam enim ad auxilium uenerant, alii ex aliis tumulis decurrentes, Athenienses so-
Atheniensium fuga.
ciosq́; inuadunt, missilia ingerunt: & quoties Atheniensium exercitus instat, pedem re
Aetolorum uictoria.
ferunt, referentibus pedem instant, diuq́; huiusmodi fuit pugna alterutra insecutione
ac fuga, & in utraq; inferiores erant Atheniẽses. Itaq; quoad suppeditarunt sagittariis
tela licuitq́; munere suo uti, restiterunt. Nam Aetoli utpote leuiter armati dum sagittis
peterentur, se subducebant. At ubi sagittariorum præfectus occubuit, cæteri dissipan-
tur multo iam continentiq; labore defessi, & Aetolis urgentibus iaculantibusq́; sic in
fugam terga uerterunt, atq; incidentes in rupes inuias, ac loca sibi ignota. Siquidem eo
rum dux itineꝝ Chromon Messenius occiderat, interiere. Quoꝝ cũ multos in ipsa fu-
ga assecuti cominus Aetoli iaculis occiderunt, hoĩes ueloces ac leuiter armati, tum uero

plures uiis aberrantes, tū delatos in insulas p inuias immisso igne cōcremarunt, ut nul-
lū nō genus fugæ ac mortis in Atheniensi exercitu uiseret, ægreq́ q supfuerunt ad ma
re, & ad Oeneonē Locridis, unde pfecti fuerant, euaderent. Perierūt aūt cum ex sociis
multi, tum Atheniensiū armatorꝫ circiter centū uiginti. Hi tot uiri & ætate florentes, &
in hoc bello ex populo Athenēsi pstantissimi amissi sunt. Periit quoq; alter ex ducibꝰ
Procles. Victi uictoribus cōcessa uictoria mortuos suos recuperarunt, & in Naupactū *Proclis cædes*
se de hinc Athenas nauibus receperunt, Demosthene apud Naupactum & eadem cir-
ca loca relicto, q Athenienses ob ea quæ gessisset timeret. Per eadē tpa Athenienses
qui circa Siciliam agebant, cū in Locridē nauigassent, ingressu quodam Locros q loco
auxilium ferebant superant, ac Peripolion capiunt, qd oppidum situ est ad flumen Ha
lecē. Eadē æstate Aetoli iā antea missis Corynthū ac Lacedæmona legatis Tolopho *Peripolion capitur.*
Ophionēsi, & Boriade Eurytane, ac Tisandro Apodoto, suadent ut sibi aduersus Nau- *Halex fluu.*
pactum mittant auxilia, propter Atheniensiū ingressum. Et miserūt Lacedæmonii tria *Tolophus.*
milia grauis armaturæ ex sociis, quorꝫ fuere quingenti ex urbe Heraclea, tunc recens a- *Boriades.*
pud Trachiniam condita, duce Eurylocho, comitibus eius Massario & Menedato oi- *Tisandrus.*
bus Spartiatis. Coacto apud Delphos exercitu, Eurylochus Locris Ozolis, ut sibi præ *Eurylochus.*
sto essent, edixit. Illac enim in Naupactum iter erat, & simul eos ab Atheniensibus ab-
ducere uolebat, habens præcipue sui studiosos Amphisses, qui propter odium Phocen
sium timentes, & primi dederunt obsides, & alios ad dandum induxerunt, aduentu
exercitus territos, & ante oēs sibi finitimos Myones qua parte Locris inaccessa est ma
xime. Deinde Ipnenses, Messapios, Tritanes, Chalæos, Tholophonios, Hessios, & Oe- *Ipnenses.*
anthenses, qui omnes militiam secuti sunt. Nam Olpæi sequi noluerunt, tantum obsi- *Messapii.*
des dederunt. Hyæi ne obsides quidem dederunt prius, q eorum uicus captus est, noīe *Tritanes ad.*
Polis. Vbi cuncta in expedito fuere, & obsides in Dorico Cytinio depositi aduersus *Tritæēses.*
Naupactum per Locros cum exercitu contendit. Inq; ipso itinere faciendo Oeneonē *Chalæi.*
de Locris capit, & Eupolion. Nam imperata facere recusauerant. Cū in Naupactiā uē- *Tolophonii.*
tum est & Aetoli uenere auxilio, regionem populant, & suburbana muris carentia ca- *Hessii.*
piunt. Profectiq; Molycrion Corinthiorꝫ coloniam, sed Atheniensium ditionis, expu- *Oeantenses.*
gnant. Demosthenes autem Atheniensis (nam adhuc post reditum ab Aetolica clade *Olpæi.*
circa Naupactum agebat) præscito hostium aduentu ab urbe, solicitus adiens Acarna- *Hyæi.*
nes persuadet, etsi ægre propter discessum à Leucade, ut Naupacto subueniant, à qui *Polis uicus.*
bus missi cum eo mille armati nauibus ingressi urbem tutati sunt. Metus enim uehemēs *Eupolion.*
erat, cum muri magni essent, & propugnatores pauci, ne parum ad defensionem suffi- *Oeneon.*
cerent. Eurylochus & qui cum eo erant, ubi cognouerunt ingressis copiis oppidum ex *Molycrion.*
pugnari non posse, abierunt, non in Peloponnesum sed in Aeolidem, quæ nunc Caly *Aeolis.*
don uocatur, & Pleuronem, aliaq́ circa loca, necnon in Proschion Aetoliæ. Nam eos *Calydon.*
Ambracii adierant suadentes ut secum Argos Amphilochicum cæteramq; Amphilo- *Argos.*
chiam, præterea Acarnaniam subigerent, affirmantes si potiantur iis, fore ut totam epi *Amphilochicum.*
roticam gentem in Lacedæmoniorū societatem adducerent. His persuasus Eurylochus,
omissis Aetolis per illa loca conquieuit, dum Ambraciis auxilio uenientibus aduersus *Proschium.*
Argos eundum esset. Aestasq; excessit. Sub hyemem autem qui in Sicilia agebant
Athenienses cum sociis Græcis, & quicunq; Siculorum uel ab imperio Syracusanorū
ad ipsos defecerant uel rerum socii erant, aggressi sunt Nisam Siciliæ oppidum, cuius *Nisa oppugnatur.*
arcem Syracusani tenebant. Quam cum expugnare nequissent, abierunt. Sed in abeun-
tes impetu dato, illi ex arce postremos Atheniensium socios in fugam uertunt, paucos
occidunt. Post hæc Laches & Athenienses egressi ē nauibus nonnulla in loca Locri-
dis, iuxta Caicinum amnem. Locrenses ad arcendam uim occurrentes, cum Proxeno *Caicinus fluu.*
Capatonis filio, circiter trecentos ceperunt, detractisq; armis abierunt. Eadem quo-
que hyeme Delum expiauere Athenienses ex oraculo quodam. Nam & Pisistratus ty *Deli expiatio.*
rannus eam prius expiauerat sed non omnem, uerum eatenus, quatenus à templo pro- *Pisistratus.*
spectus patebat. Tunc autem omnis expiata est, idq; ad hunc modum: Quæcunque in

Delo defunctoꝝ extitere monuméta, oĩa sustulerunt, & in posterum edixerunt, ne quis in insula, neque moreretur, neque nasceretur, sed morituri iam ac parituri in Rheniā transportarentur insulam: ita parum à Delo distantē, ut Polycrates Samioꝝ tyrannus, cum aliquando & classe polleret, & aliis insulis imperitaret, captam Rheniā catena annecteret Delo, Delioꝗ Apollini consecraret. Tunc quoque primum post lustrationem Athenienses lustralia festa, id est quinto quoque anno fecerunt. Fuerat aūt aliās prisca memoria ingens apud Delon celebritas Ionum & ex circuniectis insulis hoīm, qui cum coniugibus ac liberis spectabant, ut nunc ad Ephesia festa Iones cōfluunt, fiebatꝗ certamē gymnicum, musicumꝗ, & ciuitates choros ducebant. Quæ ita fuisse declarat in primis Homerus his uersibus, quæ sunt ex procemio Apollinis:

Rhenia insula

Delia festa. Lustrationes. Ephesia festa. Homeri uersus ex Hymno qui inscribitur εἰς ἀπόλλωνα.

Tunc tibi magnopere in Delo mens gestit Apollo,
Cum natis quories cum coniugibusꝗ frequentes,
Iones in fluxa celebrant tua compita ueste.
Cestibus & uariis certamina sacra choreis
Oblectant, referuntꝗ tuas modulamine laudes.

Quod autem & musici certamine proposito, illuc se certaturi conferebant, in his uersibus indicat, qui sunt ex eodem procemio. Siquidem deliacum fœminarum choꝝ laudans, ita uersus eius laudationis finit, in quibus & suiipsius meminit:

Verum age dum nobis assis cum Phœbe Diana,
Vos etiam cunctæ me discedente ualete:
Et memores estote mei post hac, homo si quis
Venerit huc alius peregre, dicatꝗ puellæ,
Quis uir in his uersans unꝗ lepidissimus otis
Pectora præcipue demulsit uestra canendo,
Vos uno assensu sic respondete fauentes,
Vir qui luminibus captus Chion incolit altam.

His Homerus significauit iam olim apud Delum magnum cōuentum ac festū cōsuesse celebrari. Ad quæ postea & insulani & Athenienses choros cum sacris mittitarunt. Sed certamina & cætera pleraꝗ aduersis casibus, ut credibile est, exoleuerūt, primiꝗ Athenienses certamen instituerunt, & cursus equoꝝ, quod antē non fuerat. Eadē hyeme Ambracii, prout spoponderant Eurylocho, cum exercitu præsto fuerunt, profectiꝗ Argos Amphilochicum, cum tribus milibus armatoꝝ, atꝗ Argiā ingressi, Olpas capiunt, ualidum in colle murum mari imminentem, quo Acarnanes eius autores aliquando pro publico iudicii loco utebantur, distantem fere quinꝗ & uiginti stadiis ab Argiuorum, quæ maritima est urbe. At uero Acarnanes partim Argos suppetias gerunt, partim utiꝗ qui ex Amphilochia erant, ne se lateret Peloponnensium, qui cū Eurylocho ueniebant in Ambraciss transitus custodias eō loci agebant, qui fontes uocantur. Mittunt præterea tū in Aetoliā ad Demosthenē, qui fuerat Atheniensiū dux, ut sibi præesset, tum ad uiginti quæ circa Peloponesum erāt naues Atheniensiū, quibus præerat Aristoteles Timocratis & Hierophon Antimnesti filius. Qui apud Olpas erant Ambraciꝗ mittunt & ipsi ad urbem, ut sibi ueniat oīs populus auxilio, extimescentes ne Eurylochus cum iis quos habebat Acarnanes pertransire nō possint, ne'ue sibi destitutis aut pliandum foret, aut redire uolentibus minime tutum. Hos ubi uenisse senserunt Eurylochus ac Pelopōnenses, motis è Proschio castris, confestim ad ferenda eis auxilia proficiscuntur. Ac transmisso Acheloo p Acarnaniam, ob missa Argos præsidia, uacuā iter faciunt, ad dextram habētes & urbem & præsidiū Stratioꝝ, ad sinistram reliquā Acarnaniā. Et cū illoꝝ agrū pertransissent, per Phytiā & rursus per Medeonis extrema, dehinc per Limnææ ad Agræoꝝ regionem, quæ nō Acarnaniæ iam, sed ipsis amica erat, pergunt, occupatoꝗ Thyamo monte inculto, ac superato, in Argiam iam nocte deueniunt. Atꝗ illic inter urbem Argioꝝ & Acarnanū ad fontes custodiam furtim irinere facto, cum Ambraciis qui apud Olpas erant, miscētur: ac simul illuxit consertì ante urbē

Ambracii.

Olpe.

Argia.

Aristoteles. Hierophon.

Phytia. Medeon. Agræi. Thyamus mons.

quæ uocatur Metropolis cõsistunt, castraq́ metant. Nec ita multo post, hinc naues ui-
ginti Atheniẽsium Argiis auxilium laturæ ad Ambracicum affuerũt, illinc Demosthe — *Metropolis.*
nes cum ducentis Messeniorũ armatis, & Atheniensiũ sagittariis sexaginta. Et classiarij
quidam milites nauibus egressi tumulum circa Olpas inuaserũt, Acarnanes autem &
Amphilocho tum aliquot (nam eorum pleriq; ab Ambraciis distinebantur) cum iam
Argos conuenissent, se præparabant tanq̃ cũ aduersariis pugnaturi, delecto duce socia
lis exercitus Demosthene cũ ipsorum prætoribus. Hic præmotis copiis, prope Olpas
castra posuit, dirimente utrosq; ingenti rupe, & dies quinq; cessatum est. sexto ad pu- — *Demosthenes Ambraciotarum dux desti-*
gnandũ se utriq; instruebant. Sed maior erat ac sperarat Peloponnensium acies: ex quo — *natur.*
Demosthenes ne circunueniretur metuens, in quadam caua & dumosa uia collocat tã
ex armatis q̃ ex leui armatura ad quadringentos: ut cum hostis numero superior esset,
in ipso congressu surgentes ex insidiis eum à tergo aggrederentur. Vbi utrinq; instru-
ctũ, ad manus itum est. Dextrũ cornu Demosthenes cum Messeniis & paucis Atheni-
ensibus tenebat, alterũ Acarnanes ut quiq; erant instructi, & qui aderant Amphilocho-
rum iaculatores. Pelopõnenses & Ambracii instructi promiscue erant, præter Manti- — *Pugna ad*
neos. Hi enim in læuo potius, nec eo extremo conferti stabant. Nam eius extremũ te- — *Olpas.*
nebat Eurylochus cum suis, contra Messenios Demosthenemq́. Cũ iam manus conse
rerent, Peloponnensesq́ circunuenirent sinistro suo dextrum aduersariorũ cornu, atq;
concluderent, superuenerũt his à tergo ex insidiis Acarnanes, datoq́ impetu hostẽ auer-
tunt, ita ut uirtutis immemor nõ resisteret, sed territus maiorẽ exercitus partẽ ad fugi-
endum induceret. quippe ubi uidit Eurylochi cornu, q̃d erat ualidius cædi, multo ma-
iori metu perculsus est. Et ab ea parte Messenii cum Demosthene rem cõficere annitun
tur. Sed Ambracii & qui in dextro cornu erant à sua parte uicerunt, hostẽq; ad Argos — *Ambraciorũ*
usq; sunt persecuti. Nam illorũ circà populorũ pugnacissimi sunt. Ii cũ reuertuntur ad — *præstantia.*
suos eosq́ maxima ex parte superatos, & in se tendentes cæteros Acarnanes conspican- — *Peloponnesis uincuntur.*
tur, ægre ad Olpas salutem sibi peperere, multis eorum interfectis, dum incõpositi & — *Mantinei*
nullo ordine inuadunt, præterq̃ Mãtineorum qui ex omni exercitu maxime cõposite — *Menedæus.*
sese receperunt. Cessauitq; sub uesperum pugna. Postero die Menedæus defuncto Eu — *Eurylochus.*
rylocho ac Macario suscipiens ipse imperiũ, ob acceptam ingentem calamitatẽ dubius — *Macarius.*
quonam modo aut remanens ferret obsidionẽ terra ac mari obseptus, aut tuto discede
ret, mentionem facit apud Demosthenem ducesq́ Acarnanũ de discessu paciscendo,
recipiendisq́ cæsis. Illi cæsos quidẽ reddiderunt, ac suorũ fere trecẽtis receptis trophæ
um statuerunt. Abeundi uero facultatem nõ palam indulsere omnibus, sed clã & Man
tineis tantum cũ Menedæo ac cæteris Peloponnensiũ ducibus, & quicunq; ex eis erãt
præcipuæ dignitatis, uolentes cum Ambracios & peregrinũ militẽ mercede conductũ
desertos esse, tũ uero Lacedæmoniis ac Pelopõnensibus apud Græcos illos conflare in
uidiã tanq̃ proditoribus, qui suæ ipsorum nõ sociorũ saluti consuluissent. Hi receptos
mortuos suos festinabundi pro præsenti copia sepelierunt, & de abeundo ii, quibus da
ta facultas erat, clanculum deliberabãt. Ibi Demosthenes cum Acarnanibus certior fit
Ambracios primo illo ex Olpis nuntio excitos uenire auxilio, ac uelle ꝑ Amphilochos
iis, qui in Olpis essent se committere, nihil admodum eorum quæ gesta essent scientes.
Itaq; protinus partem quandam copiarum mittit ad obsidendas insidiis uias, ac tutissi-
ma quæq; loca occupanda. Cæteras copias ad ferendas iis auxilia instruit. Interea Man- — *Mãtineorum*
tinei, & ii, cum quibus transactum erat per causam legendi holera ac sarmenta paula- — *fuga.*
tim egredientes abibant, & cum legendo ea, quorum gratia exierant, iam procul ab Ol
pa erant progressi, tunc se ocyus proripiebant. Quos abire Ambracii ubi sensere, & cæ
teri qui sic frequentes eò se contulerant, & ipsi prodeunt, capessuntq́ cursus, uolentes
assequi socios. Eos arbitrati Acarnanes initio omnes æqualiter sine pactione abire Pelo
ponnenses insequi cœpere, & fuere qui in quosdam è ducibus insequi uetantes ac di-
centes data fide illos abire iaculũ emiserint, existimantes se proditos esse. Tunc omissis
Mantineis ac Peloponnensibus Ambracios trucidabant, eratq́ue ingens & contentio

& error, quisnam Ambracius, quis'ue Peloponnensis esset, & ex eis ad ducentos cæsis, cæteri in Agraidem, quæ contermina erat, diffugiunt. Quos Salynthius Agræorum rex utpore amicus excepit. Inter hæc Ambraciı qui ex urbe ad hos iter habebant ad Idomenen perueniunt. Sunt ast Idomene duo excelsi tumuli, quorum eum qui maior est occupauerunt qui è castris à Demosthene præmissi fuerant, cum hostem in ueniendo ac perueniendo latuissent. Minorem illi priores ascenderant atque insidebant. Demosthenes à cœna ac primo crepusculo statim cum cætero exercitu uiā ingreditur, dimidium eius secum habens, altero dimidio per Amphilochicos montes eunte, ac sub exortū auroræ inuadit Ambracios adhuc iacentes, nec dum aliquid rerum gestarum gnaros, quinimo opinantes potius istos ex suis esse. Nam astute Demosthenes primos omnium Messenios ire iusserat, ac Dorice alloqui ad faciendam primis excubatoribus fidem, præsertim nō cernentibus cum adhuc nox esset. Vbi igitur cum omnibus copiis impetus factus est, in fugam uertuntur, multi ibidem cæduntur, cæteri montes uersus fugæ se mandant. Verum occupatis iam itineribus, ad hæc Amphilochis, tum leuiter armatis, tum regionis peritis aduersus armis graues, & quò se uerterent ignaros, & in loca aut prærupta, aut ab insidiantibus iam insessa incidentes trucidabantur. Et cum omne fugæ tentarent genus, nonnulli ad mare non ita distans contendebant, ac conspectis quæ terram legebant Atticis nauibus, ad eas (ita rei conditio urgebat) annatabant, existimantes præsenti in metu satius esse ab iis qui in nauibus erāt, si oporteat, interfici se, q̃ aut à barbaris aut ab inimicissimis Amphilochis. Hunc itaque in modū Ambraciis profligatis, è multis pauci in urbem euaserunt. Acarnanes spoliatis cadaueribus, trophæisque erectis Argos rediere. Erat eos postero die caduceator uenit ab iis Ambraciis, q ex Olpa ad Agræos fugerant, petiturus eorum corpora, qui post primam pugnā cæsi fuerant: dum nulla fide accepta cum Matinæis & aliis qui fidem acceperant simul exissent. Cæterum intuens spolia Ambraciorum qui ex urbe prodierant, admirabatur numerum, neque enim resciverat cladem, sed ea sociorum suorum esse arbitrabatur. Et cum quidā opinatus ab iis uenire, q apud Idomenen essent, quidnam admiraretur interrogat, & quot ex ipsis periissent. Circiter ducentos inquit ille. Atqui non ducentorum arma hæc sunt, excepit qui interrogabat, sed plusq̃ mille interfectorum. Et ille rursus: Non ergo sunt eorum qui nobiscum in acie steterunt. Cui idem respondit: Sunt sane uestrorum, siquidem nos heri in Idomene pugnastis. Atqui nos, inquit ille, heri cū nemine pugnauimus, sed nudiustertius cū abiremus. Et hic, nos uero, ait, cum istis heri certauimus ex urbe Ambraciorū auxilio uenientibus. Quo audito caduceator intelligens auxiliorum urbanorum stragem, edito gemitu re infecta continuo abiit attonitus præsentium malorum magnitudine, nec ulterius cæsos repetiit. Hæc enim clades hoc bello maxima extitit, uni que una in ciuitate, & intra tam paucos dies. Nec numerum cæsorum scripsi ut incredibilem, quoniam maior esse fertur quàm pro magnitudine ciuitatis. Hoc scio Acarnanes atque Amphilochos, si Athenienses ac Demosthenē audire uoluissent, ipso clamore Ambraciā fuisse expugnaturos. Nunc pertimuerunt ne tenentes illā Athenienses grauiores ipsis accolæ forent. Post hæc tertia spoliorum parte Atheniensibus in sortē data, reliquum inter ciuitates diuiserunt. Et quæ Atheniensibus cesserunt, pleraque fuere intercepta. Nā quæ in templis affixæ uisuntur trecentæ solidæ armaturæ, eæ peculiariter Demostheni datæ, & ab eo nauibus apportatæ sunt. Cui ob has res gestas tutior in patriā, post calamitatem in Aetolia acceptam, reditus fuit. Vbi uiginti Atheniensiū naues Naupactum rediere, & Atheniēses ac Demosthenes abiere, Acarnanes & Amphilochi publica fide interposita ueniam dedere Ambraciis, atque Peloponnensibus qui ad Salynthiū & Agræos confugerant, ex Oeniadis abeundi. Adiroque Salynthio cum Ambraciis in posterum ad centū annos fide data societatē coierunt, his legibus, ut neque cū Acarnanibus Ambracii Peloponnensibus arma inferrent, neque cum Ambraciis Acarnanes Atheniensibus, sed mutuo sibi auxilio forent, redderentque Ambracii Acarnanibus quicquid aut oppidorum aut finium de Amphilochis tenerēt, nec opem Anactoriis ferrēt Acarnanū hostibus. His

Salynthius. Agrais Ambraciorū cædes. Idomene.

Cæsorum Ambraciorum incredibilis numerus. Ambraciorū exuuiæ.

Acarnanum Ambraciorūque fœdera.

conuentis bellū soluerunt. Post hæc Corinthii pſidium ex suis ad trecentos armatos in Ambraciā miserunt, cū duce Xenoclide Euthyclis filio, q ægre itinere per epirū factō peruenerunt: Ita se habent res ad Ambraciā gestæ. Eadē hyeme q apud Siciliā erāt Athenienses, cū egressi è nauibus in Imeræa essent, Siciliensibus unà superne inuadētibus extrema Imeræ: cūq; ad Aeoli insulas nauigassent, in Rhegiū sereceperunt. Vbi Pythodorū Isoloch filium Atheniensiū ducem offendunt, successorem Lachetis in nauium præfectura. Nam Sicilienses socii aditis Atheniensibus persuaserant, ut se maiore classe adiuuarent. Quippe Syracusani cū terra forent illis superiores, & mari paucis na uibus impedirent, talē classem instruxerant, ut post hac cōtemni nō possent. Itaq; sexaginta naues expleuerunt Athenienses, tanq̄ sociis mittendas, & tū tum existimabant citius ibi bellum finitum iri, ut uolebant fieri nauiū experimentū. Igit unum è ducibus Pythodorū cum paucis nauibus miserunt, missuri cū pluribus Sophoclem Sostratidæ filium, & Eurymedontem Thuclei. Pythodorus, accepta iam Lachetis pfectura profectus est sub extremū hyemis ad pſidium Locrorū, q̄d ceperat Laches, & uictus à Locris in pugna discessit. Per idem uer proluuiū ignis ex Aetna monte oīm Siciliæ maximo emanauit, quemadmodum alias, & aliquantulū soli Catanensiū corrupit sub Aetna incolentium. Fert autem pluuium hoc quinquagesimo à superiore emanasse anno, & ad summum ter extitisse, ex quo Sicilia à Græcis incolit. Hæc per eā hyemem gesta sunt, & sextus exiit annus huius belli, quod Thucydides conscripsit.

Xenoclides.
Imeræa.
Pythodorus.
Sophocles.
Eurymedon.
Catanenses.
Aetnæ proluuium ignis.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER QVARTVS.

Ineunte æstate, quum frumenta iam extant in spicis, profectæ decem Syracusanorum naues, totidemq; Locrensiū, Messanam in Sicilia ceperunt ab ipsis oppidanis acciti. Defecit autem ab Atheniēsibus ea ciuitas præcipue, opera cum Syracusanorum, qui cernentes id oppidum inuadēdæ Siciliæ opportunum, me tuebāt ne se maioribus copiis aggrederenē illinc profecti Athenienses, rum Locrensium, qui Rheginos sibi inuisos uolebant utrinq; oppugnari. Itaq; in eorum agrum cum omni exercitu inuadunt simul ne Mamertinis illi ferrent auxilia, simul induēti ab Rheginis, qui apud ipsos erant exulibus. Nam Rhegium permulto tempore seditionibus agitabatur, nec in præsenti poterant Locrenses arcere, quo etiam magis illi ingruebant, qui postea, quàm agrum populati sunt rediere cum peditatu. Nam naues ad Messanam in præsidio erant, eodemq; aliæ quæ instruebantur uenturæ, atq; illic bellum gesturæ. Per idem uer nondum adultis frumentis, Peloponnenses ac socii Atticā ingressi sunt, duce Agide Archidami filio Lacedæmoniorum rege, statiuaq; habentes eam populabantur. Athenienses uero, ut instruxerunt quadraginta naues in Siciliam miserunt, cum iis qui erant reliqui, ducibus Eurymedonte ac Sophocle. Nam Pythodorus ex his ducibus tertius iam eodem abierat. Mandaruntq; ut Corcyræorum quoq;, qui intra urbem erant, curam in transitu haberent, exercentibus in eos latrocinia exulibus, q in montibus agebant. Et sexaginta Peloponnensiū nauibus, quæ ad ulciscendos illuc eos aduenerant, existimantes se facile confectū iri, ciuitate admodū fame laborante. Mandauit ité Demostheni, q priuatā à reditu ex Acarnania uitā degebat, hoc ipsum flagitāti ut his nauibus circa Peloponēsum si uellet uteretur. Hi cū orā Laconicā ptereuerent, accepissentq; ad Corcyrā iam esse Peloponensium naues, Eurymedon q dem ac Sophocles in Corcyram rendere pperabant. Demosthenes aūt, ut prius in Pylon, & cū loco potiti essent, & quæ oporteret egissent i Corcyrā tēderēt iubere, illis cōtradicētibus, opportune tū exorta tēpestas cū classe detulisset Pylon, postulare ut cōfestim mu

7. ann. initiū
Messana capitur.
Peloponēses Atticam inuadunt
Pylos.

to locum munitent. Ea enim re simul se nauigasse, ad hoc ostendere affatim materiæ ac
lapidis adesse, & situ locum munitum desertūq;, ac magno circà tractu desertū. Abest
Sparte. namq; Pylos à Sparte stadia circiter quadraginta, sita olim in agro Messenio, quē Lace-
Coryphasion. dæmonii uocant Coryphasion. Illi dicere multa esse in Peloponneso promontoria de-
serta, si libeat in iis occupandis exhaurire ciuitatem. Cæterum huic nonnihil à quoli-
bet alio differre uidebatur hic locus, quòd adiaceret ei portus, quòdq; Messenii quondam in-
colæ illinc prodeuntes plurimū infesti Lacedæmoniis, ꝓpter linguæ cōmercium futuri
essent, fidelesq; loci custodes. Vbi neq; ducibus, neq; militibus persuadet, etiam postea
cum præfectis re communicata quieuit, nondum apto ad nauigandū mari, donec ipsis
Sedulitas mili- militibus otium agentibus cupido incessit concludendi munitiōibus locum. Itaq; rem
tum Athen- aggressi moliuntur, & cum lapidariis carerent ferramentis, collectos passim lapides fe-
niæ. rebant; & ubi quisq; quadrabat coagmentabant, lutum sicubi opus illo esset uasorū pe-
nuria humeris comportantes, ut id commodissime illic maneret, incurui, ne'ue deflue-
ret manibus post tergum consertis, omniq; ratiōe annitentes, opportunissimis quibusq;
oppugnationi partibus communitis anteuenire succursum Lacedæmoniorum. Nam
plerunq; loci suopte situ munitum muro non indiget. Lacedæmonii cum hoc accepis-
sent (agebant autem tunc forte festum quoddā solenne) contempserunt, tanq̄ dum ex-
issent, aut hoste non expectaturo, aut se oppidum paruo negotio recepturis. Nonnihil
etiam eos exercitus qui ad Athenas erat remoratus est. Athenienses communito intra
sex dies loco terram uersus, ubi maxime oportebat, ad tutelam eius Demosthenem cū
quinq; nauibus relinquunt, cum ceteris in Corcyram ac Siciliam ire pergunt. At Pelo-
ponnenses, qui in Attica erant, ut Pylum captam acceperunt, propere domum redie-
Agis Lacedæ- re. Quippe cum Lacedæmonii Agisq; rex domesticum sibi existimarent ad Pylon bel-
moniorum lum: & quia præmature fuerant egressi adhuc uiridi frumento permulti commeatu de-
rex. ficerent, adhæc cæli tempestas maior quàm pro anni tempore uexauerat exercitum, ad
eo ut quod sæpe alias contigerit eos ocyus discedere, & in hac expeditione quàm bre-
uissime immorari. Nam quindecim dies in Attica manserunt. Per idem tempus Si-
Simōides dux monides Atheniēsium dux, coacta paucorum Atheniensium, qui in præsidiis erant, &
Eione. magna illinc sociorum manu, Eiona, quæ est in Thracia, Mendæorum coloniam, sed
tunc hostem per proditionem cepit: illicoq; Chalcidensibus ac Bottiæis suppetias fe-
rentibus expulsus est, ac multos milites amisit. Regressis ex Attica Pelopōnensibus,
Spartiatæ quidem ipsi & finitimorum proximus quisq; properanter ad ferenda auxi-
lia Pylon iere. Cæterorum uero Lacedæmoniorum tardior profectio extitit modo re-
uersorum ex alia expeditione. Edixerunt autem per Peloponnesum ut primo quoque
tpe Pylo subueniretur, & ad suas sexaginta naues quæ apud Corcyrā erant, miserunt.
Quæ trāsportatæ per Leucadium Isthmū cum Atticam classem quæ ad Zacynthū erat,
latuissent, Pylū peruenerūt, cū iā pſto esset pedester exercitus. Demosthenes adhuc eo
cursum tenentibus Pelopōnensiū nauibus, occupat duas ex suis summittere ad nuntiā
dū Eurymedōti, aliisq; q apud Zacynthū cū classe erant Atheniēsibus ut præsto essent,
tanq̄ loco in discrimen adducto. Et illi quidem prout Demosthenes mandarat festinā-
ter affuerunt. Lacedæmonii uero uelut oppugnaturi à terra & à mari locum se instrue-
Pylus oppu- bant, sperantes facile expugnaturos se opus qd & à properantibus esset extructū, & à
gnatur. paucis teneret. Cæterū cū Atticarum nauiū è Zacyntho auxilia expectarent, in animo
habebant, nisi prius expugnassent, obstruere fauces portus, ne illū subire fas esset Athe-
Sphacteria in- niensibus nauibus. Insula enim nomine Sphacteria portui prætēta atq; uicina efficit &
sula. portum tutum, & introitus angustos, ut hinc quà uergit ad Atheniensium munitiones
& Pylum bina nauigia, illinc quà uergit ad reliquā cōtinentem, octona nouena'ue trās-
eant, syluestris tota, ꝓpter solitudinē inuia, quindecim ferme stadiorum magnitudo.
Introitum igitur intercludere statuerunt nauibus confertim foràs spectantibus. Quin
etiā in ipsam insulā timētes ne sibi ex ea bellū fieret, armatos transportarunt aliis in cō-
tinente collocatis. Ita nāq; Atheniensibus & insulam fore hostilē & cōtinentē, ut quæ

egressum illis non præberet. Nam cætera circa Pylon extra hos introitus pelagus spectantia importuosa sunt, nec talia unde illi proficiscerentur ad suos adiuuandos: se uero, circa pugnam naualem citraq́ periculum, ut credibile erat, locũ expugnaturos, in q̃ commeatus non esset nisi ad breue tp̄s sumptus. Vbi hæc eis prospecta sunt, & milites in insulam transportati ex oĩbus sortiti cohortibus, aliiq́ subinde atq́ alii per uices traiecti, postremi qui illic relicti trecenti ac uiginti fuerunt præter eorꝫ seruitia, duce Epitada Molobri filio. Demosthenes cernens Lacedæmonios peditatu pariter & classe aggressuros, & ipse se instruit, ac triremes quæ sibi reliquæ erant subducit ad munitiões, clatrisq́ præfigit, earꝫ nautas scutis inualidis armat, & salignis plerisq́. Neq́ eñ poterant inculto in loco suppeditare arma. Quin hæc ipsa ceperant è triremi Messeniorum actuarioq́ nauigio, cum forte illuc appulissent Messenii numero fere quadraginta, quibus unà cum aliis Demosthenes usus est. Is igit̃ cum multos & inermium & armatorꝫ super ruta ipso situ, sed præcipue super extructa, qua parte in continenté uergunt, disposuisset, præcipit ut peditatum si aggrediatur, arceant. Ipse delectis sibi ex omnibus sexaginta armatis, & aliquot sagittariis muros egreditur mare uersus, qua maxime parte illos descendere conaturos in loca aspera petrosaq́ ad mare uersa, & quà murus ipsorum fragilissimus erat eum reuellere ausuros suspicabatur. Murum enim fragilem fecerat q̃ putabat nũquam fore, ut nauibus superior esset hostis: & si superior esset ad egrediendum in terram oppidum captum iri. Itaq́ ad maritimam partem profectus, illic armatos disposuit ad arcendum quoad posset hostem, eosq́ his uerbis est adhortatus:

Epitadas
Demosthenis industria.

Oratio Demosthenis ad milites.

VIri qui mecum hoc subistis periculum, nemo uestrum malit in hac necessitate uideri intelligens, reputando omnes quæ nos circunstant difficultates potius, quã secure & bona cum spe audacter hostes inuadere, ex eis incolumis euasurus. Quæcunque enim ut hæc ipsa in necessitatem deuenerunt, ea minimam rationem, celerrimum periculum desiderant. Quanquam ego plura nobiscum facere uideo, si & manere nec ea quæ potiora nobis assunt prodere uolumus multitudine illorum deterriti. Etenim partem loci, quam tenemus, inaccessibilem arbitror, adiutricemq́ fieri nobis perstantibus: recedẽtibus uero, & si difficilem accessu tamen facilem fore nullo prohibente. Hostem quoque ex hoc acriorem habebimus, quod ei si à nobis urgeatur, non facilis rursus sit sui receptio. Nam & dum in nauibus est, facillime illi resistitur: & dum egreditur iam æquo in loco ipsius multitudo quamlibet magna (in exiguo enim dimicatur) non ualde timenda est ob littoris in quod descenditur iniquitatem. Neq́ exercitus ille in terram est utiq́ futurus maior ex loci æqualitate, sed è nauibus pugnat in mari, ubi necesse est periculosa multa contingere: Adeo suas illis difficultates existimo instar esse qualis nostra est hominum paucitas. Super hæc uos obsecro, cum sitis Athenienses & experientia in alios è nauibus desiliendi gnari, si quis perstet, nec terrore illisorꝫ fluctuum, & cum impetu incurrentium nauiũ summoueatur, hunc nunq̃ ui summoueri, ut maneatis, ad ipsas littoris salebras arcẽdo hostẽ, uosq́ ipsos pariter ac locum conseruetis. His tñ exhortato Demosthene, Athenienses alacriores effecti descẽdentes ad mare se disposuerũt: Lacedæmonii uero progressi castris peditatu munitiões, nauibus quæ tres & quadraginta erant, Thrasymelida Cratesiclis Spartiata nauarcho, partẽ qua Demosthenes opperiebatur inuadunt: Atheniẽses & ipsi utrinq́ à terra & à mari resistebant. Illi delectis aliquot nauibus, qm̃ pluribus adiri nõ poterat, per uices aliis quiescentibus adnauigabant, oĩni audacia atq́ exhortatione urẽtes, si quo pacto reiectis hostibus loco potirent̃. Inter quos maxime extabat Brasidas unus è trierarchis: qui cum cerneret locum accessu difficilem, sed sicubi accedi posse uidebat̃, trierarchos gubernatoresq́ formidantes ac nauibus cauentes ne colliderent̃, uociferabatur dicẽs, improbũ esse cũ lignis parcũ spectare illic hostem ubi muros extruxisset, iubebat ut illisis littori nauibus ui in terrã descẽderẽt, ne'ue pigeret socios imp̃sentiarꝫ naues suas pro acceptis magnis beneficiis Lacedæmoniis impẽdere, sed illis impactis quacunq́ ratiõe in littus

Thrasymelidas.
Lacedæmoniorum conatus.
Brasidæ consilium.

egressos,& uitis & loco potiri. Talibus uerbis Brasidas alios instigans, gubernatorem
Brasidæ casus
suum ad applicandum nauem adegit, pergensq; ad pontem conatus descendere, ab A-
theniensibus percutit: & cum multis uulneribus sauciatus esset, linquente animo in re
migium collabitur: Clypeusq; eius defluxit in mare & ad terram appulsus est; quo rece
pto Athenienses postea ad trophæũ sunt usi, quod de hac aggressione statuerunt. Alijs
item Lacedæmonijs aderat quidem animus ad egrediendũ, sed facultas deerat tum loco
rum asperitate, tũ Atheniensiũ nihil cedentiũ perseuerantia. Atq; eò fortuna peruenit,
ut Athenienses è terra & ea Laconica Lacedæmonios applicare prohiberent, illi aduer
sus hos in terrã suã nunc hostilẽ descendere conarent. Nã fere eo tpe de utrisq; talis opi
nio erat, ut hi mediterranei pedestribus copiis longe pstantissimi essent, illi inter mari-
timos plurimũ re nauali præcellerent. Atq; hoc die ac parte insequentis aliquoties ag-
Asina.
gressi destiterunt. Tertio die aliquot naues ad materiã machinaꝝ in Asinam dimiserũt,
sperantes se murum qui portũ spectabat, altum quidẽ sed egressioni præcipue oppor-
tunum machinis expugnaturos. Hoc interim tpe naues Atheniẽsium sexaginta ex Za
cyntho affuerunt. Nam accesserunt eis auxilio aliquot psidiariæ ex Naupacto, & qua-
tuor Chiæ. Hæ ubi uident & continentem & insulam armatis refertam, & naues quæ
in portu erant nõ prodire, ambigebant quónam intenderent. Cæterum tunc quod cõ-
tenderunt in primam insulam, & desertam nec ita distantem, ibiq; stationẽ habuerunt.
Postero die uelut ad nauale prælium instructi procedunt, si uoluntas hostium ferret in
apertum mare obuiam ire: sin minus in portum ipsi ingressuri. Illi neq; obuiã ire, neq;
quẽadmodũ constituerãt, aditũ obstruxere, sed quieti in terra naues explebant, & se p-
Athenienses Lacedæmonios persequuntur.
parabãt tanq̃ in portu, q nõ paruus est, si qs ingrederet pugnaturi. Quo cognito Athe
nienses ab utroq; ingressu in illos tendũt, inuectiq; in eas, quæ plures & iam exteriores
infestis proris erant naues in fugã uertunt: ac persecuti ut in breui spatio multis lacera-
tis, quinq; capiunt, & eaꝝ unã cum ipsis uiris, cæteras quæ in terrã refugerant inuadũt:
quaꝝ quæ adhuc plenæ erant, priusq̃ subducerentur feriunt quasdã, unde uiri fugã fe-
cerant, alligantes uacuas, trahũt. Quæ cõspicientes Lacedæmonii & eam iacturã ægre
ferentes, quod qui apud insulam essent intercipiendi forent, ad auxilium ueniunt: utq;
erant armati mare ingressi, apprehensas è contrario naues retrahunt, existimantes per
se quisq; id opus impediri cuicunq; ipse non adesset, eratq; ingens tumultus, commu-
tata amborum ad naues forma dimicandi. Quippe Lacedæmonii præ studio atq; formi
dine nihil aliud quàm (ut sic dicam) à terra nauale prælium: Athenienses uero uincen-
tes ac præsenti fortuna quàm plurimum procedere uolentes, de nauibus pedestre præ
lium gerebant: multoq; labore, ac multis inuicem uulneribus acceptis dirempti sunt, &
à Lacedæmoniis uacuæ naues præter eas quæ principio captæ fuerant, seruatæ. Regres
sis in sua utrisq; castra, Atheniẽses erecto trophæo, restitutis mortuis, potiti naufragiis,
protinus insulam circunueniunt nauibus, custodiuntq;, tanquam uiris qui in ea essent
captiuis. Peloponnenses autem qui iam ex omni mediterranea regione auxilio uene-
rant, è diuerso circa Pylum stationem habebãt. Postquam Spartæ quæ ad Pylum ge
sta sunt renuntiata, placuit eis uelut super ingenti clade magistratus ad castra se confer
re, consultaturos re inspecta q̃primum quidnam agendũ uideretur. Illi ubi animaduer
terunt nulla ratione posse suis succurri, nec periclirandum putarent, ut illi uel fame ali-
quid paterentur, uel à multitudine opprimerentur, caperentur'ue, uisum est cum Athe
niensium ducibus agendum, ut cum induciæ belli ad Pylum si uellent factæ essent, lega
Lacedæ. ab Atheni. inducias petunt.
tio Athenas de conuentionibus mitteretur: quo sua primo quoq; tempore conarentur
recuperare. Accepta per duces Atheniensium conditione, ita conuenit. Lacedæmonij
quidẽ naues quibus pugnassent, & quæcunq; in Laconica ora longæ essent, contractas
ad Pylum traderent Atheniensibus, nec arma inferrent munitionibus neq; à terra neq;
à mari, Athenienses sinerent illos è cõtinente comportare suis in insulam certũ moliti
frumẽti modũ, binas chœnicas Atticas, & totidem cotylas uini, & carnẽ uiritim, dimi-
dium seruis; idq; Atheniensibus inspectantibus, ne'ue ullum illuc nauigiũ furtim iret,

& nihilominus insulam custodirent, ne quà illi abirẽt, ne'ue arma Lacedæmoniorum castris inferrentur uel terra uel mari. Quicquid autem horum uel quantumlibet alterutri transgrederentur ibi induciæ pro salute essent, eæ autem durarent dum Athenis Lacedæmoniorum legati redissent, quos Athenienses portarent trireme atque reportarent, sub eorum reditum induciarũ tempus exiret: utq; has naues cuiusmodi accepissent Athenienses eiusmodi restituerent. Ad hũc modũ induciæ pactæ sunt, nauesq; traditæ circiter sexaginta ac legati missi: qui cũ Athenas peruenissent talibus disseruerunt:

Oratio Lacedæmoniorum apud Athenienses.

LAcedæmonij nos miserunt huc Athenienses ad transigendum de ijs qui in insula sunt uiris, suadentes quicquid uobis emolumentum, idem nobis, ut in hoc calamitoso casu, dignitatẽ præcipue allaturũ. Neq; uero longiorem præter consuetudinẽ habemus orationem, sed nostri instituti est ut pauca suppetunt, non uti multis, rursus uti pluribus q̃ties postulat tẽpus nos docere uerbis, quid in primis operæpretiũ sit facere. *Lacedæmoniorum in dicendo obseruãtia*
Quæ uos nolite hostili animo accipere, neq; tanquam imperiti doceamini, apd quos mẽtionem de bene consulendo facimus, ꝙ peritos existimamus. Etenĩ licet uobis præsentem prosperitatẽ recte collocare, pro ijs quos in uestra potestate habetis, accipiendo honorem & gloriam, nec admittẽdo id quod quidam faciunt, adepti aliquid inexperti boni, qui semper propter præsentẽ ex inopinato prosperitatẽ sperantes, maiora concupiscunt. At ij quib⁹ crebræ alternantis fortunæ uicissitudines cõtigerunt, iusti sunt, ac minime creduli ꝓsperitatibus, id quod præcipue & uestræ ciuitati ob experimentũ, & nostræ merito cõueniat. Quod licet intelligatis respiciẽtes ad nostros casus, qui cũ simus summæ apud Græcos dignitatis, tamen uos adiuuimus ad ea postulanda, quæ dare antehac ipsi, ut credimus, potentiores eramus, non delapsi in hoc infortunium, aut inopia militũ, aut copia insolenter habita, sed more reꝝ humanaꝝ opinione decepti, ubi oĩm æqua conditio est. Quo minus oportet uos præsenti ciuitatis uestræ robore, & accessione aliarũ reꝝ fretos, opinari fortunam uobiscũ perpetuo futuram, cũ sit prouidorum hoĩm, felicitatem suam pro certo habere, in incerto positam esse, ut ferendis accidentibus sint instructiores: neq; existimare, quatenus uoluerit quis aggredi bellum, eatenus ei facultatem adesse, sed quatenus fortuita sua ducẽt. Huiusmodi homines quia animos non tollunt sua prosperitate confisi, minimum labant, in summa felicitate maxime trepidi. Quod si erga nos hoc tempore facietis Athenienses, bene uobiscum agit: sin nos respuatis, & postea quid aduersi patiamini, qualia multa contingunt, non est ut puretis uos ea, quæ nũc successerunt, retẽturos, cũ possitis nullo cũ piculo famam & potentiæ & prudẽtiæ relinquere ad posteritatẽ. Lacedæmonij uos ad fœdera, ad finiendũ bellũ prouocant, offerentes pacẽ, societatem, & aliam in posterũ quancunq; amicitiam familiaritatẽq;, pro his reposcentes eos, q in insula sunt uiros, satiusq; utrisq; fore existimantes, tũ non adire discrimen, an illi fugiant oblata aliqua salutis occasione, an si expugnati potius capiant, tũ uehementes inimicitias ita demũ usquequaq; dissolui, non si dimicando pari altera in bello iã multo superior alteram ad iusiurandũ adigat: neq; ex æquo paciscat, sed si dũ tempus adest idẽ faciendi, tum uictrix occasionis pulchrius atq; modestius alterius expectatiõe reconciliet. Nam ille iam obnoxius non ad obsistendũ tam quam coactus, sed ob uerecundiam ad referẽdam gratiam propensior stabit cõuentis.
Quod citius faciũt homines erga maiores, q̃ erga mediocres aduersarios: cũ sit natura *γνώμη.*
comparatum, ut sæpe sponte cedentibus, libenter indulgeamus, insolentibus etiam cõtra animi propositum, cum periculo aduersemur. Nobiscũ uero utrisq; si unquam aliâs nũc profecto præclare agit si in gratiam redeamus, priusquam aliquid indignũ nos interea pati contingat, ex quo necesse sit nos æternum erga uos gerere odium publice priuatimq;, & uos eaꝝ reꝝ immittatis arbitrium, quas nũc flagitamus. Sed qm̃ adhuc anceps euentus est, reconciliemur, uos cũ gloria nostraq; beneuolẽtia, nos cũ mediocri tolerabiliq; iactura deuitato dedecore. Et quia ipsi pro bello pacẽ elegimus, nimiꝝ cæteris Græcis finẽ maloꝝ præstabimus, quorũ culpam potius in uos illi refundent, nisi

hoc concesseritis. Nam hactenus bellum gerunt, nesciẽtes utri autores belli extiterint. facta uero reconciliatione, cuius nunc penes uos maior potestas est, gratias uobis habebunt, dũ sciatis facultatẽ uobis adesse, ut Lacedæmonios firmos uobis amicos efficiatis, à quibus ad hoc prouocamini, si de ipsis bene potius, q̃ male meriti fueritis. In quo quot bona ineẽ credibile sit, cõsiderate. Nã hæc nobis uobisq; tractantib⁹, cætera Græcia, ut scitis, inferior dignitate cõprobabit. Hæc demum Lacedæmonii dixerũt, rati Athenienses cupidos quidẽ fœderũ pristinoꝝ, sed ꝑ ipsos prohiberi, oblatam uero pacem libẽter accepturos ac reddituros quos haberẽt. At illi quia hos habebant arbitrantes q̃ties uellẽt secũ ad faciendũ fœdus paratos esse Lacedæmonios, maiora affectabant, præsertim urgente Cleone Cleæneti filio, uiro populari ea tempestate, & in dicendo multitudini acceptissimo. Is persuasit respondendũ oportere prius eos qui in insula essent, & armis & se ipsis traditis Athenas portari, secundo loco ubi reddidissent Lacedæmonii Nisæam, & Pegas, & Troezena, & Achaiam, quæ bello non cepissent, sed Athenienses ex superiore pactione cladibus affecti concessissent, tũ uero aliquanto decentius pacifcentes recipere suos, ac fœdera inire tam diuturna quantum utrisq; placuisset.

Cleon. Nisæa. Pegæ. Troezena. Atheniensium postulata.

Ad hoc respõsum Lacedæmonii nihil cõtradixerunt, iusserũt tamen eligi sibi deceptatores apud quos quiete singula exponendo audiendoq; conueniret in iis, quæ alteri alteris persuasissent. Tunc Cleon uehementer instare, dicendo agnoscere eos etiam antè nihil fuisse in quo ius haberent, & nũc esse manifestos qui nihil dicere apud multitudinẽ uellent, sed apud conciliũ paucoꝝ, si quid sani cogitarent, iubere ut apud uniuersos loquerent. Illi cernentes neq; sibi fas esse ad populũ loq; & si quid calamitate adducti cõcedendũ illis putarent, apud socios inuidiosum fore, re orata et non exorata, neq; Athenienses moderate se gesturos in iis ad quæ prouocarent, infecto negotio Athenis discesserunt. Quibus profectis induciæ confestim ad Pylum factæ solutæ sunt, & repetentibus naues ex conuento, Athenienses reddere recusarunt, dantes crimini q̃ contra conuentũ munitionibus incurrissent, aliaq; quæ non exigua uidebant, hac ratione nitẽtes, q̃ in cõuentis dicebat: ea soluta fore si quid esset quantũlibet transgressum. Cõtradicẽtibus illis & hoc improbe agi clamantibus, discessum est: itumq; ad bellũ parandum, et omni ope ad Pylum ab utrisq; decertatũ est, binis nauibus è regiõe semper interdiu insulam obeuntibus, noctu omnibus deinceps in statione manẽtibus, præter eas quæ ad pelagus quoties uentus esset excubabant, ad quas accesserunt ex Athenis ob eandẽ causam uiginti, ita ut uniuersæ numero essent septuaginta. At Peloponnẽses à terra castra habentes subinde muros adoriebantur, obseruabantq; si qua occasio offerret suos liberandi. Interea apud Siciliam Syracusani ac socii sumpta cætera classe quam cõstruxerant, bellum ex urbe Messana aduersus præsidiarias intra urbẽ naues gerebant, solicitati maximè à Locrensibus ob inimicitias Rheginoꝝ: iam et ipsis in hoꝝ agrũ cum omni manu egressis, uolebantq; naualẽ expiri pugnam, q̃ uidelicet cernerẽt paucas adesse Atheniensium naues, sed plures affuturas cũ insulam illi oppugnari audissent. Sperabant enĩ si classe uicissent, terra mariq; aggressos se Rhegio potituros, ac res suas iam potẽtiores futuras. Et cũ in propinquo sint Rhegiũ Italiæ promontorium, & Messana in Sicilia, non permissuros, ut ingrediantur Atheniẽses, fretũq; obtineant. Est autẽ fretũ inter Rhegiũ atq; Messanam mare, quà breuissimo interuallo Sicilia distat à continente, & hoc appellat Charybdis, quà fert Vlysses pertrãsisse, haud ab re sic existimatũ, q̃ cadat rabide per angustias pelagi Tyrrheni ac Siculi. In hoc igit medio Syracusanoꝝ sociorumq; paulo plus quàm triginta naues coactæ sunt sub serũ diei pugnare, cũ Atheniẽsium duodeuiginti & Rheginorũ octo nauibus, circa nauigium quod illac cursum tenebat cõcurrentes, ac uicti ab Atheniensibus celeriter in sua castra, quà quæcunq; sors tulit contẽderũt, una ad Messanam & ad Rehgiũ naui amissa, cũ nox prælio intercessisset. Postea Locrẽses è Rheginoꝝ agro discesserũt, et Syracusanoꝝ socioꝝq; in unũ coactæ naues orã Peloridẽ, quæ est agri Mamertini subierũt, eisq; affuit peditatus. Quas in cuti uacuas Atheniẽses atq; Rhegini aggressi, iniecta ferrea manu unam ex suis ꝑdide

Rhegium. Fretũ Siculũ. Charybdis. Vlysses. Peloris. Manus ferrea

rũt, uiris natando elapsis. Mox eãdẽ ingressis Syracusanis et funẽ trahentibus Messanã uersus, rursus Athenienses occurrũt, & illis dato signo prius inuadentibus alterã nauim amiserunt. Hunc in modũ Syracusani & in faciẽda nauigatiõe, & in nauali certamine non inferiores, in portũ se Messanæ receperunt, Athenienses uero in Camerinã, quam prodi Syracusanis acceperant, ꝑ Archiam & qui eũ sequebant̃. Mamertinorũ interea omnis populus à terra pariter & nauibus aduersus Naxũ Chalcidicam, quæ in finibus sita est, ꝓficiscit̃, ac primo die intra muros repulsis Naxijs agrũ populabat̃, postero cũ classe pernauigans ad amnẽ Acesinẽ, agrũ uastat, peditatu oppidũ oppugnante. Atq; interim Siculi montani ad ferendam Naxiis opẽ, frequentes in * Messenios descendũt. Quos ut conspexere Naxij, addito animo seipsos mutuo adhortant̃, tanquam sibi uenirent auxilio Leontini, cũ alijs Græcis socijs: & subito ex urbe erũpentes in Messenios irruunt, & in fugam uertũt, ac supra mille occidũt, cæteris ægre domũ elapsis. Nam Barbari inuijs aggressi permultos trucidauerunt, & naues quæ Messanam tenuerant, mox in suam quæq; urbem remearunt. Statimq; Leontini ac socij cũ Atheniensibus Messanam ut conquassatam oppugnatũ contendunt. Athenienses quidem à portu cũ classe, peditatus uero à terra. At illi & ex Locrensibus aliquot cũ Demotele post cladem acceptam ad præsidiũ relictis, repentina eruptione inuadentes exercitũ Leontinorum, plerunq; in fugam uertunt ac multos occidunt. Quo inspecto Atheniẽses egressi nauibus auxiliũ ferũt, rui susq; *Mamertinos persecuti sunt ad urbẽ usq;, perturbatis instantes, ac posito trophæo Rhegiũ reuerterunt. Post hæc Græci, qui in Sicilia sunt, inter se sine Atheniẽsibus alij alios bello infestabant.

Camerina.

Naxus Chalcidica.

Acesine flu.

Al. Mamertinos legunt.

Messeniorum cædes.

In græco legitur Messenios ubiq;.

At ad Pylũ Lacedæmonijs in cõtinente statiua habentibus, sui adhuc obsidebant̃ in insula ab Atheniẽsibus, eratq; illis admodum laboriosa custodia, tũ cibi & aquæ inopia. Nullus em̃ erat nisi unus in uertice Pyli fons, & is nõ magnus. Sed effosso pleriq; ad mare sabulo, quale credibile est, aquã potabant, tũ loci angustia, in quo posita erant castra, & nauibus statiouẽ non habentibus. Quarũ aliæ per uices è terra frumentũ conuehebant, aliæ exterius excubabant, tũ summo animi angore, quẽ longior expectatione more afferebat, opinantibus eos qui in insula deserta essent, salsaq; aqua uterent̃ paucis diebus expugnãdos. Cuius rei causa erãt Lacedæmonij qui edixerunt ut quisquis uellet illuc frumentũ molitũ, uinũ, caseum, & si quid aliud esculentũ esset obsessis utile comportaret, ingenti id pretio taxantes, seruis quoq; libertatẽ spondentes idẽ facientibus. Ita cũ alij, tum uero serui adito periculo cõportabant, transmittentes à Peloponneso quæcunq; poterant, & noctu quoq; tendentes ad eam insulæ partem, quæ pelagus spectat, obseruato maxime uento illuc ferente. Quia cum flatus à põto erat, facilius latebant custodiam triremiũ, quibus tunc tutum non esset circum insulam habere stationem, & illi nauigia sua littori impingerent securi, tum taxato pro illis pretio, tũ armatis socijs qui in insula erant, ad descensus in insulam nauiũ custodientibus. Quicunq; tamẽ tranqllo periculũ fecerunt, intercepti sunt. Cõmeabant etiam illuc per portũ natantes urinatores funiculo trahẽtes in utribus papaueris mellitum semẽ & lini pinsitum. Quibus cũ à principio latuissent, custodes appositi sunt, omniq; ratione pro se utriq; cõminiscebantur, illi ut cibaria transmitterẽt, hi ne celarentur. Athenienses qui in urbe erant ubi rescierunt cum exercitu suo misere agi, & frumentũ in insulam transportari, inopes cõsilij erant, uerebanturq;, ne custodiæ suorum hyems intercederet, cernentes neq; necessaria illis circa Pelopõnesum posse summi utiq; in loco inculto, neque per æstatem sufficientia transmitti, neq; stationem suis fore locis importuosis, & illos qui forent in insula si custodia intermitteretur futuros incolumes, aut eisdem nauibus quo frumentũ ipsis attulissent obseruata tempestate abituros, & quod ante omnia timebant, existimantes aliquantulũ iam meliore conditione Lacedæmonios caduceatorẽ nõ missuros ad ipsos de pacificatiõe. Adeo pœnitebat eos fœdera non admisisse. Quæ ne fierent se impedimento fuisse Cleon intelligẽs illos suspicari, negabat uerum dicere qui ea nuntiarent: cumq; ij qui inde aduenerant hortarentur, ut si ipsis fidẽ nõ haberent, aliquos speculatum mitterent, ipse pro speculatore ab

Cleonis cõsilium.

Theogenes. Atheniẽsibus cũ Theogene est delectus. Sed animaduertentes fore necessario, ut aut ea
dẽ diceret, quæ illi quibus detraxerat, aut cõtraria dicendo mendax agnosceret, suadet
Atheniẽsibus quos cernebat animatos ad plusculũ copiarũ quàm constituerant mitten
dũ, nõ expedire mitti speculatores, neq; tẽpus omittendo expectare: sed si uera uiderẽ
Cleonis cũ Niciæ simultas. tur quæ renũtiabant, illuc classem ire. Significabat aũt Niciam Nicerati filiũ, cui erat
inimicus, tunc ducẽ, exprobrans facile esse apparata classe proficiscẽtes, si uiri essent im
peratores, capere eos, qui in insula forẽt: idq; facturũ se, si esset imperator. At Nicias ui
dens tũ Athenienses nõnihil succensentes Cleoni, q́ ne nũc quidẽ, si facile sibi uideret,
nauigaret, tũ illũ ipsi exprobrantẽ, iussit eũ, ut sumptis copijs si quas uellet officio ipsi
us fungeret. Hic uero à principio ratus uerbo duntaxat eũ sua iura cedere, ubi cupientẽ
agnouit, tergiuersabat inquiẽs nõ se, sed illũ esse imperatorẽ, uidelicet uerebat iam, cũ
non existimasset sibi illũ cedere ausurũ. Rursus Nicias idem iubens p̃fura aduersus Py
lum suscepta, abijt, Athenienses testatus: illi quo magis Cleon subterfugiebat nauigati
onem ac tergiuersabat, eo magis qualia uulgus facere gaudet, iubere Niciæ ut traderet
magistratũ, & conuitiari Cleoni ut iret. Ille ubi nihil habuit quo à dictis suis se exime
ret, munus suscepit, procedensq; inquit, non se timere Lacedæmonios, nauigaturũq; mil
lo è ciuibus sumpto, sed Lẽnijs atq; Imbrijs armatis q aderãt, & peltatis qui ex Actio au
xilio uenerant, & aliunde sagittarijs quadringentis. Hos super eos q ad Pylũ essent ha
bentem se, ait, intra XX. dies aut Lacedæmonios uiuos adducturũ, aut ibi mortem oppe
Cleõis leuitas. titurũ. Cuius sermonis leuitas Atheniensibus, etsi risum mouit, tñ iucunda extitit. Pru
dentibus, alterũ duorũ bonorũ fore cõsiderantibus, aut se liberatũ iri importunitate Cle
onis, quod magis sperabant, aut si opinione fallerent Lacedæmonios in ipsorũ manus
uẽturos. Perfectis oĩbus in cõcione rebus, Cleon delegata sibi per suffragia Pylo puin
cia, uno sibi delecto Demosthene ex ijs impatoribus qui ad Pylũ erant, è uestigio pro
ficiscit. Delegit aut Demosthenẽ q́ audiret & ipm in animo habere in insulam descen
dendi. Etenĩ milites locorũ difficultate male accepti, & obsessi potius quàm obsidentes,
ad periclitandũ animati erant, & huic addebat aĩm insula iam cremata. Nam cũ prius
esset pleraq; syluaris et inuia, propter perpetuam desolationẽ, reformidabat Demosthe
nes, idq; magis esse pro hostibus arbitrabat, q́ sibi cũ magnis copijs egresso in terram,
illi ex abditis locis adorti nocere possent, ipse uero non item illorũ, aut errores, aut co
pias subter syluam agnoscere. cũ sui exercitus peccata omnia in aperto essent, adeò ut
quacunq; hostis uellet, ex improuiso impetũ dare posset, penes quẽ foret arbitriũ ma
nus conferendi. Et si hostẽ in locũ arboribus densum cõpelleret, etsi numero inferiorẽ,
tamen quia loci expertus esset, superiorẽ multitudine inexperta iudicabat. Suũ quoq;
exercitum cũ multus esset ignoraturũ, sicubi laborantibus oporteret mutuo ferre auxi
Demosthenis industria. lia, quia nullus foret in saltu prospectus. Et cũ per se mouebant hæc Demosthenẽ, tum
uero postquam apud Aetoliam male pugnauerat, cuius ei cladis maxima pars extitit
Syluæ incẽsio sylua. Cũ aũt milites angustia syluæ cogerent, dum ad extrema syluæ propinquant, p
prima quæq; excubiarũ loca prandij parãdi gratia, qdam paulatĩ syluã incẽdit inuitus:
& mox exorto uento, cũ multum ex ea cremaretur, tamen id hostem fallebat. Ita De
mosthenes apertius intuens plures esse Lacedæmonios quàm quibus fuerat suspicatus
mitti frumentũ, & maius operæpretiũ Athenienses facturos si festinarẽt. Insulam quo
que faciliorẽ ad descendendũ, accingebat se ad inuadendũ euocatis è uicino socialibus
copijs ac cætera præparans. Ad hunc Cleon præmisso de suo aduentu nuntio, cum ijs
quas flagitauerat copijs, uenit ad Pylũ, congressiq; ambo, ante oĩa ad hostiũ castra, quæ
erant in cõtinente, caduceatorem dimittunt, prouocatum illos, an iubere uelint sine pe
riculo eos, qui in insula essent & arma & seipsos dedere, asseruãdos tolerabili custodia,
donec aliquid de summa rerum fuisset transactum, non accepta conditione unũ diẽ su
persederunt. Postridie armatis omnibus in pauculas naues impositis noctu discedunt:
& cũ sub aurora in insulam descendissent, utrinq; & à pelago & à portu octingenti fer
me armati cursu tendunt aduersus primũ hostiũ in insula præsidiũ. Ita nanq; dispositi

erant. excubabant aũt in ea prima statiõe XXX. circiter armati. N.ĩ media et planissima
quæq; & aquis circũiecta tenebat pleraq; pars cũ Epitada duce, aliquot alij extremũ in Epitadas.
sulæ Pylon uersus, qd præceps in mare atq; à terra minimũ expugnabile erat, propter
castellum illic quoddã uetustũ, saxis passim lectis constructũ, qd sibi profuturũ arbitrà
banẽ, si q̃ maiore ui retroire cogerenẽ: Atq; ita quidẽ illi dispositi erant. Atheniẽses ue
ro quos inuasere in prima statiõe custodes, ilicò trucidauere, nacti eos in cubilib⁹ & ad
huc arma capientes, quippe quos descensus hostiũ latuisset, opinantes ex cõsuetudine
naues noctu ad stationẽ cõmeasse. Exorta statim aurora, reliquus exercitus nauiũ pau
lo plus q̃ LXX. ꝑter Thelamias superuenit, ut quisq; erat instructus, cũ sagittarijs octin Thelamiæ na
gentis, nec paucioribus peltatis, Messenijsq; auxiliaribus, & alijs quicunq; circa Pylon ues.
tenebant, ꝑterquam munitionum custodes. Hi à Demosthene dispositi inẽ se distabant
duceni, & eo plures, alicubi pauciores, occupatis locoꝝ cacuminibus, ut q̃ plurimũ ho
stes angerenẽ undiq; conclusi: nec habentes quorsum se dirigerent, sed ipsa multitudi-
ne ancipites essent feriendi ab ijs qui in fronte stabant, si in eos qui à tergo erant, tende
rent; ab ijs utrisq; si in transuersos, assidue in terga coꝝ quacunq; cederent hæsuris leuiẽ
armatis; & qui nõ cominus, sed eminus strenui sunt sagittis, iaculis, lapidibus, fundis,
in quos inuadere non licebat, quippe cũ fugiendo uincant et instent cedentibus. Hoc q
dẽ consilio Demosthenes & in ingressu prius, et in re gerenda postea est usus. Illi uero
qui circa Epitadam quæ maxima in insula coꝝ portio erat, ut uiderunt & primũ præsi
dium profligatũ, & in se uadentẽ exercitũ, aciem instruunt, & in Atheniẽses armatos.
Ii eñ ex aduerso stabanr, ex transuerso & à tergo leuis armatura, tendunt uolentes ueni
re ad manus, sed nequierunt manus conferere, neq; sua militare scientia, prohibẽtibus
utrinq; leuiter armatis. Ita in occursum non iere sed quieti stetere, nisi ꝙ qua maxime
parte in ipsos impetũ dabat leuis armatura, progressi eam fugabant. Illi tñ inter fugien
dum sese defensabant, utpote hoĩes expediti, & facile fugam occupantes ꝑ loca aspera,
& ob pristinam solitudinẽ salebrosa, Lacedæmonijs qui arma gestarent persequi non
ualentibus, Sic aliquantisper inter eos leui certamine actũ est. Et cũ Lacedæmonij iam
non possent celeriẽ erũpere quà lacessebanẽ, eosq; iam tardiores effectos aĩaduerteret le
uis armatura, & ipsa plus audaciæ sumere, ac præ se ferre, ꝙ plures multo ipsi essent,
quodq; assueti iam minus ẽribiles illos putare, à quibus nõ statim q̃lia suspicabanẽ pas
si fuissent, cũ primũ in ẽram egressi sunt, tanq̃ captiui futuri. Itaq; ꝙ in Lacedæmonios Atheniensi. in
irent, parui faciẽtes, sublato clamore cõfertim tẽdunt, missilibusq; incessunt, lapidibus, Lacedæmon-
sagittis, iaculis, prout aliquid quisq; habebat ad manũ. Hoc clamore edito atq; impetu, os eruptio.
terror incussus est hominibus huiusmodi pugnæ insuetis: & cũ puluis syluæ nu per in-
censæ in sublime ferreẽ, arduũ erat prospicere sibi aduersus multoꝝ hoĩm sagittas, sa-
xaq;, quæ una cũ puluere ferebanẽ. Ibi res indigna Lacedæmonijs uisa est, quoꝝ neq;
Pylei eos à sagittis protegebanr, & hastæ dũ emitterenẽ, frangebanẽ: Quiq; non prospi
cere circũsepti, non exaudire, q̃ ipsis præciperenẽ, poterant, magis ac magis uociferan
te hoste, nullã undiq; circũsistẽte periculo spẽ habẽtes, q̃nam mõ se tutantes oporteret
euadere. Postremo multis iã saucijs cũ assidue eodẽ in loco uersarenẽ, conferti euadunt
in extremæ insulæ castellũ, haud ita distans, & ad summũ ibidẽ præsidiũ. Quò ubi con
cessere, tũc uero leuiẽ armati maiore et clamore et audacia instare, & quoscũq; ex Lacé
dæmoniis à suis digressos excepissent, trucidare. Sed pleriq; ad munitiões elapsi, cũ illa-
rũ custodib⁹ sese instruebant, tanq̃ defensuri locũ, q̃ parte oppugnabilis erat. Atheniẽ
ses uero eos insecuti, cũ se circũfundere, et locũ cõcludere situs difficultate nõ possent,
aggressi aduersa fronte propellere conabanẽ. Diuq; ac maxima diei parte utriq; enecti
pugna, siti, sole, tam obnitebanẽ hi quidem, ut illos è loco superiore detruderent: illi ue
ro ne truderenẽ, qd facere q̃ antea eis facilius erat, quia neq; circuiri iam poterant, neq;
à lateribus inuadi. Sed cũ nullum res haberet exitum, dux Messenioꝝ, Cleonem atq;
Demosthenem adiẽs, inquit, incassum eos laborare, si uero sibi aliquantulum sagittari
orum ac leuis armaturæ uellent dare, circunuentuꝝ se illos à tergo, quacunq; uiam in

uenirет,quà putaret se posse petuadere . Idem quæ depoposcerat acceptis,clãculum ne
conspiceretur digressus , assidue secundũ prærupta insulæ pergens ad eam partẽ quã
Lacedæmonij loci situ freti non custodiebant, ægre ac uix circuiens illos latuit: atq; ex
improuiso & repente in loco superiore à tergo hostium conspectus, hos metu conster
nauit, suos quod expectauerant cernentes multo magis erexit. Ita Lacedæmonij cum
utrinq; cæderentur eò fortunæ deuenerant , qualis (ut parua magnis comparentur)
apud Thermopylas fuit. Illi eñ in semita circũuenti à Persis interempti sunt. At isti cũ
undique cæderẽtur non amplius resistebant, sed pauci cum multis dimicantes,langui-
dis inedia corporibus,cedebant: et iam Athenienses potiti erant accessibus. Quó q; ma
gis cedebant , eo magis interfectum iri animaduertentes Cleon atque Demosthenes,
pugnam sedarunt inhibitis suis,uolentes adduci uiuos illos ad Athenienses,si forte uo
ce caduceatoris audita frangerent animo ad arma tradenda,& præsenti casu uinceren
tur,denuntiat caduceator,nunquid uelint arma & seipsos dedere Atheniensibus ad de
cernendũ quicquid illis uideat. Hoc cum audissent,scutis pleriq; positis man⁹ excutie
bant,significantes se accipere conditionem. Factis dehinc induciis in colloquiũ uenîũt.
Styphon. Cleon Demosthenesq; et ex illis Styphon, Pharacus,Epitada,qui primus ex prioribus
Pharacus. ducibus fuerat,occiso, & Hippagreto,qui secundus ab illo fuerat electus,inter mortu-
Epitadas. os iacente tanq̃ defuncto,tamen adhuc uiuo:ipse tertio loco suffectus ad imperandum
Hippagretus. ex lege,si quid illis accidisset. Is ait et ij qui cũ eo erant uelle id se denuntiare iis q in cõ
tinente essent Lacedæmoniis,quidnam ipsos facere oporteret. Hoc nõ pmittẽtes Athe
nienses ipsi è continente caduceatores euocarũt. Et cũ bis ter'ue interrogatum esset,po
stremus,qui è Lacedæmoniis ad eos ex continente nauigauit,renũtiat,Lacedæmonij iu
bent uti de uobis ipsi consulatis,nihil tamen turpiter facientes. Illi inter se cõsilio inito
arma seq; dediderunt, atq; in custodia habiti diem illũ noctemq; insequentẽ. Postero
die Athenienses erecto in insula trophæo, cætera ad nauigationẽ apparabant,captiuis
ad custodiam p trierarchos distributis , & Lacedæmoniis misso caduceatore mortuos
Captiuorũ numerus. reddiderunt. Tot autem in insula aut cæsi sunt aut uiui capti. Quadringenti ac uiginti
nũero transierant armati. Hoȝ trecenti minus octo uiui capti sunt, quorũ ad cẽtum ui
Tempus obsidionis. ginti Spartiatæ erant, cæteri cæsi: Ex Atheniensibus nõ multi desiderati. Non enim pu
gna stataria fuit. Tempus autẽ uniuersum quo illi in insula obsessi sunt à pugna nauali
ad hanc,duo & septuaginta dies fuere,& eorum uiginti,quibus abiere legati fœderum
gratia,frumentum illis præbitum est, reliquo tẽpore clandestinis nauigationibus aliti
sunt. Et erant frumenti atq; aliorũ esculẽtorum ibi reliquiæ . Siquidem Epitadas dux
parcius illa quàm pro copia præbebat. Et Athenienses quidẽ ac Peloponnenses è Pylo
Cleonis promissio. cũ exercitu utriq; domum abierunt. Effectum consecuta est,etsi uesana Cleonis repro-
missio. Nam intra uiginti dies,quemadmodũ pollicitus est,hostẽ adduxit,præter opi-
nionẽ cum alioȝ,tum uero eorũ Græcorum qui bello affuerunt. Non enim de Lacedæ
monis ita censebant,ut nulla fame,nulla necessitate adacti traderent arma,sed illa reti
nentes & quoad possent dimicantes occumberent,& suis qui mortem oppetissent simi
Lacedæmonij cuiusdam responsum. les,nequaquam se dederent . Quorum captiuorum quidam cum eũ postea aliquando
per contumeliam interrogaret aliquis ex Atheniensium sociis,nunquid ij,qui occubu
issent ex eis boni atq; honesti fuissent,respõdit,magni profecto faciendũ esse fusum (sa
gittam uidelicet intelligens) si bonos internosceret, significans ut quisq; in lapides ac
sagittas incidisset,occubuisse. Vbi autem eos accepere Atheniẽses decreuere in uincu
lis asseruandos,donec aliquod cũ Peloponnẽsibus conuenisset, si prius illi in agrũ ipso
Pylus. rum intrassent,eductos è carcere occidendos. In Pylo autem cum iidem præsidium col
locassent,Messenij è Naupacto missis eodem nonnullis sociorum opportunissimis tan
quam in patriam (est enim Pylus Messenij, quando Messana fuit, soli) latrociniis La-
conicam infestabant , maximis'que iacturis afficiebant , cum eiusdem linguæ essent.
Huiusmodi belli antea insueti Lacedæmonij , & quod serui sui ad hostdm fugiebant,
ueriti ne quid ulterius apud ipsos nouaretur , non facile ferebant; & quanquam id oc-

cultum esse uolebant Atheniensibus, tamen ad eos legationem miserunt, tentantes &
Pylum recipere & captiuos. At illi maiora affectantes, idẽtidem reuersos legatos re in
fecta remiserunt; Et hæc quidẽ circa Pylũ gesta. Eadẽ æstate statim secundũ hæc
Athenienses in agrum Corinthiũ profecti sunt cũ nauibus *septuaginta, duo millia ar Octuaginta in græco.
matorũ nominis Attici, cumq; hippaginibus ducẽtos equites ferentibus. Comitabant
eos è socijs Milesii, Andrij, Carystij. Præerat huic classi Nicias Nicerati filiꝰ cũ duobus
collegis. Sub exortum auroræ inter Cherronesum ac Rhitum tenuerunt littus loci, su Rhitum.
per quem Solygius collis est, quo colle Dores quondam cõmunito cũ Corinthijs, qui Solygus.
Aeoles intra urbem essent, belligerauerunt. Estq; nunc castellũ noïe Solygia à qua lit- Solygia.
tus (quod naues tenebat) distat stadijs duodecim, ab urbe Corintho circiẽ sexaginta, ab
Isthmo uiginti. Corinthij ex agro certiores facti de uenturo Atheniensiũ exercitu oẽs
ad Isthmũ præter eos, qui extra Isthmum colunt, diu antè succurrerant, quorum sexcẽ
ti in Ambraciam & Leucadiã ꝑsidii gratia abierant: cæteri sine delectu obseruabant,
ad quam partẽ Atheniẽses appellerent. Sed cũ eos illi noctu ꝑteruecti latuissent, & si
gna de hostium aduẽtu ipsis erepta essent, relicta suorum dimidia parte apud Cẽchre Cenchrea.
am, si forte aduersus Crommyonem Athenienses irent, propere auxilium tulerunt. Et Crommyon.
Battus alter è ducibus (duo nanq; prælio affuerunt) accepto agmine pergit ad Solygi
am tutandam, castellum muris nõ præditum. cum reliquis Lycophron cum hoste cõ Lycophron.
fligit, Corinthijs à principio in dextrum Atheniensium cornu, quod statim ante Cher
ronesum processerat, illatis; deinde cæteris copijs. Asperum & totum in manibus præ-
lium. Et dextrum quod Atheniensium cornu cum Carystijs, hi enim postremi in acie Carystij.
erant, Corinthios excepit, atq; ægre repulit. Illi cum ad maceriam usq; cessissent, to-
tus enim erat locus accliuis, supne lapidibus hostẽ inferius positũ incessebant: cumq;
pæana cecinissent, rursus inuasere, & excipientibus eos Atheniensibus iterum pugna
in manibus erat. Cæterum cohors quædam Corinthiorum sinistro suorum cornu sup
petias ferens, dextrum Atheniensium in fugam uertit, & ad mare ꝑsecuta est. Hãc rur
sus Athenienses atque Carystij à nauibus fugant. Reliquus autem exercitus continen-
ter utrinq; dimicabat, præcipue dextrũ Corinthiorꝫ cornu, in quo stans Lycophron si
nistro Atheniensium resistebat. Suspicabantur enim eos Solygiam castellũ tentaturos:
ita diu neutri cedẽtes alteris obnixi perstabant. Tandẽ Corinthij ab equitatu qui Athe
niensibus aderat (ipsi enim equos non habebant) in fugam uersi sunt, & in collem se
recipientes, depositisq; armis nõ amplius descendẽres geuere. In hac fuga plurimi eo
rum in dextro cornu interiere, in ijs Lycophron dux. Reliqua exercitꝰ pars neq; hoste
uehementer insequente, neque effusa fuga, postquam superata est, ad altiora succẽdens
loco se tutabatur. Athenienses ubi iam nihil lacessuntur, hostium cadauera spoliant, su
orum tollunt, trophæum continuo statuunt. Porro dimidiæ parti Corinthiorum quæ
in Cenchrea subsederat custos, ne hostis in Crommyonem nauigaret, non erat aper-
tũ sub Oneo monte spectaculũ pugnæ, sed puluis. Quo uiso ac re cognita confestim au Oneus.
xilio uenit. Veniunt item auxilio ex urbe Corinthij senes, ubi quod gereretur sensere.
Quos uniuersos conspicati Athenienses in se tendentes, rati iuuadi se à uicinis circà Pe
loponnensibus, propere ad naues recessere, habẽtes spolia & suorum cadauera, præter
quam duorũ, qui cum reperiri nequissent, reliquerunt. atq; cõscensis nauibus ad circũ-
iectas insulas transfretarunt. Vnde misso caduceatore quos reliquerant mortuos è fœ-
dere receperunt. Interfecti autẽ sunt Corinthiorũ in prima pugna ducenti duodecim. Numerus occisorum.
Atheniensium paulominus quinquaginta. Profecti ex insulis cũ in Crommyonẽ (qui
est agri Corinthij) centũ & uiginti stadiis ab urbe distantẽ, eodẽ die uenissent Athe Methone.
nienses, ingressi regionem populati sunt, noctemq; immorati. Postero die nauigantes pri Vide Stra li.
mum in Epidaurum agrum, nonnihilq; egressi, in Methonem ueniunt, quæ inter Epi- octauo q hunc
daurum ac Troezenem sita est. Isthmumq; Cherronesi ubi Methone est, capiunt, mu locũ ãnotauit
ro circũdant, impositoq; præsidio (quod longo postea tempore in agro Troezenio, &
Haliensi, et Epidaurio latrocinia exercuit) domũ redierũt. Per idem tempus quo

Eurymedon. Sophocles dux Athen. Istone mons.

hæc gesta sunt, Eurymedon ac Sophocles cum classe Atheniensium è Pylo in Siciliam proficiscẽtes cum uenissent in Corcyram, prodierunt in aciem additis sibi ijs, qui oppidum incolebant, aduersus eos Corcyrenses qui mõte insesso Istone post seditionẽ transeuntes regionẽ suæ ditionis fecerant, uehementerq; uexabant. Isti adorti munitiones expugnant, illi fugam agmine uno intendentes in locũ quendam editiorẽ, pacti cũ hostibus sunt, ut auxiliares quidem traderent, de se uero post tradita arma, Atheniensi populo cognosci permiterent. Ita eos in insulã Ptychiam data fide duces transportarant asseruandos, donec Athenas mittantur: ita tamen ut si quis fugiens deprehensus sit, pro soluta sit omnibus fides. Verum primores populi Corcyrenses uerentes ne Athenienses illuc profectos, istos non morte afficerent, huiuscemodi rẽ machinantur: Submittunt ad quosdam qui apud Ptychiam erant aliquot amicorũ, ut eos subornent, docẽtes optimũ factu esse, ut primo quoq; tempore illinc fugam capessant, nauigio aliquo præparato: tradituros enĩ duces Atheniensiũ ipsos populo Corcyrẽsi. Vbi persuasi nauigiũ machinati, profecti, intercepti sunt, pactio soluta est, traditiq; uniuersi populo Corcyrensi. Assenserunt huic cõmento in primis Atheniensium duces, quo plus occasionis ad fugam, ac minus timoris ad cõminiscẽdum esset, præ se ferentes, qm̃ in Siciliam nauigarẽt, nolle illos uiros in aliorũ potestatem uenire, sed præmij loco in istorũ, à quibus ipsi acciti essent. Hos cũ accepissent Corcyrẽses intra grande ædificium cohibuerunt. Productos dehinc uicenos gemino armatorũ ordine utrinq; stipatos, atq; inter se colligatos deducebant. Pungẽtibus percutientibusq; qui circà instructi ibant, siquidem inimicum suum quis aspexisset, ac lictoribus eos qui tardius incederent prætereundo urgentibus. Atq; hunc in modum eductos trucidarunt ad sexaginta, ignaris rei ijs, qui in

Crudele Corcyrensium facinus.

ædificio superant, qppe opinantibus socios aliò traduci. Vt aũt rescierũt à q̃dã edocti, tũc inuocare Atheniẽses ac iubere ut se, si uoluntas eorũ ferret, ipsi occiderẽt: negare se aut exituros, aut aliquem introire, quoad possent, permissuros. Corcyrẽses uero ne ipsi quidem uim afferendam foribus existimauerunt, sed conscenso ædificij tecto reuulsoq; lacunari tegulis sagittisq; infra positos petebant. Illi ut poterant se protegebãt, ipsorũque multi mortem sibi consciscebant, partim sagittas ab hoste missas iugulis imprimẽtes, partim cubilium suorũ qui illic inerant funibus, partim restibus quas fecerant ex uestibus strangulantes. Omni denique ratione pleruq; noctis (nox enim interuenit)

Corcyrensium seditiõis finis.

tum sibi manus inferentes, tũ à superne ferientibus absumpti sunt. Quos orta luce Corcyrenses in plaustra aceruatim conjectos extra urbem portarunt, eorumq; uxores quæcunq; intra ædificium captæ sunt, in seruitutem redegerunt. Tali morte Corcyrenses qui montem insederant à populo sunt affecti: atq; seditio, quæ multa extiterat hunc finem habuit, quatenus ad hoc bellum pertinet. Neq; enim de alijs quicquam iam reliquum erat suspiciõe dignum. Athenienses in Siciliam quò primum instituerant profecti, adiunctis illinc socijs bellum gerebant. Extremaq; æstate, qui apud Naupactum erant Athenienses, atque Acarnanes cum exercitu euntes Anactorium Corinthiorum oppidum, in ore sinus Ambracij situm, per proditionem ceperunt, id que eiectis undiq; Corinthijs Acarnanes ipsi tenuerũt: Atq; æstas exit. Ineunte hyeme

Aristides. Eion. Artaphernes. Literæ Persæ ad Lacedæm. Artaxerxes. Nouus murus Chij.

Aristides Archippi unus è ducibus classis ad socios ob pecuniam cogendam missus, apud Eionem, quæ est super Strymonem, cepit Artaphernem uirum Persam ab rege missum Lacedæmona. Quo Athenienses perducto, epistolas legerunt ex Assyrijs literis traductas: quarũ cum alia multa scriberentur ad Lacedæmonios, summa hæc erat: Nescire se quid Lacedæmonij uellent: nam cũ multi legati uenirent, nullũ eadem dicere, si uellent aperte loqui per hunc Persam ad se mitterent Artaphernẽ. Postea Athenienses unà cũ legatis triremi dimiserũt Ephesum. Vbi cũ accepissent Artaxerxẽ Xerxis filium proxime excessisse de uita, per id enim tempus decesserat, domum rediere.

Eadem hyeme Chij nouum murum Atheniensium iussu demoliti sunt, suspicantium ipsos nouis rebus studere, etsi fidem fecerant, & quoad poterant, satisdabant se nihil aduersus illos noui cogitaturos: & hyems exijt, septimus que annus huius belli quod

Thucydides conscripsit. Initio statim insequẽtis æstatis circa nouiluniũ sol ex parte defecit, eodemq́ mẽse extitit terræmotus, & Mitylenæi aliiq́ Lesbij exules permulti in continentẽ profecti, coacta illinc manu & auxilijs ex Peloponneso mercede conductis Rhetiũ occupant: & acceptis duobus Phocaicorũ staterũ millibus rursus reddiderunt prorsus illæsum. Mox ad Antandrũ transeuntes, urbẽ interueniẽte ꝓditione capiunt, quarum propositũ erat cũ alias ciuitates, quas Actææ uocanẽ, quasq́ prius incolẽtibus Mitylenæis Athenienses tenebant in libertatẽ uindicandi, tũ uero Antandrũ: et cũ ea potiti essent, quippe in qua erat magna opportunitas faciẽdaꝝ nauiũ ob materiã, & illinc, & ex Ida supraposita, atq; ob alia apparatũ, facili illinc trãsitu infestãdi Lesbũ, adeo uicinã, & occupandi Aeolicos uicos in continente. Et hi qdẽ hæc facere cõstituerant. Eadẽ uero æstate Athenienses cũ nauibus LX. duo millia armatoꝝ & aliqt equites, ducentes ex socijs Milesios & alios nõnullos, duce Nicia Nicerati Nicostrato Diotrephis & Autocle Tolmæi filio, bellũ intulerũt Cytheris, quæ est insula Laconicæ apposita oræ Maleã uersus quã Lacedæmonij e ciuibus habitãt: et ad quã magistratus ad ius dicẽdũ quotannis ex Sparta trãsibat, armatumq́ ꝓsidium semper mittebãt, et eius ingẽs à Lacedæmonijs cura gerebatr. Quoniam ipsis erat ex Aegypto et Lybia nauigioꝝ recept⁹, et minus latrocinia à mari, qua tñ poterat pe graffari, Laconicã oram uexabant, utpote totam Siculo ac Cretico pelago obnoxiã. Cũ igit appulissent Athenienses cũ exercitu decẽ nauiũ & duũ milliũ Milesioꝝ, urbẽ maritimam capiunt noĩe Scandeam. Reliq cum exercitu abeuntes ab insula in loca Maleam spectantia, tẽdunt ad maritimũ oppidum Cytherioꝝ, oppidanosq́ reperiunt oẽs sub armis stantes. Cõmissa pugna Cytherij cũ paulisper sustinuissent terga dantes ad urbẽ supiorẽ refugiunt. Postea eũ Nicia atque collegis transegerũt, ut sese Atheniẽsibus permitterẽt citra tñ mortẽ. Fuerant aũt prius habiti sermões int Niciam & quosdã Cytherioꝝ, quo festinantius aptiusq́ quæ ad cõuentionẽ & impẽsentiaꝝ et in posteꝝ ptinebant cõfecta sunt. Siquidẽ Athenienses Cytherios trãstulerũt, tũ qa Lacedæmonij erant, tũ quia eoꝝ insula adeo est Laconicæ oræ obiecta. Post cõuentionẽ Athenienses accepta Scãdea oppido sub portũ sito, et Cytheris imposito ꝓsidio, nauigarũt in Asinam, in Helos, & in plurima ad mare locarũ quibus egressi in trã cõsidentes ubicũq́ opportunũ erat trãm populabanẽ circiter septẽ dies. Lacedæmonij cernẽtes ab Atheniensibus teneri Cythera, eũ expectarent suã quoq́ terrã similit inuasuꝝ iri, nusq̃ illi qdem cũ multis copijs putarunt occurrendũ, sed per regioneẽ eas distribuẽdas, ꝓut quisq́ locus ꝓsidium postulabat. Alia qnetiam custodiebant, timẽtes ne qd sibi nouæ seditiõis oriretẽ, cũ & in insula inopinata & ingẽs calamitas accepta esset, et Pylus ac Cythera amissa, belliq́ ipsos undiq́ circũstaret repentinũ & improuisum adeo ut ꝑter cõsuetudinẽ equites CCCC. ac sagittarios cõparent, & ad militandũ si q̃ alias, tũ maxie segnes redderent, cõtrahentes hæc in speciẽ apparatus, quẽ habebant ad nauale certamen, idq́ cõtra Athenienses, qui qcquid nõ aggrediebanẽ, ideo nõ aggrediebanẽ, q̃ sibi id effecturi nõ uidebanẽ. Præterea fortuita multa quæ ipsis ꝑter rationẽ acciderant, summũ metũ incutiebant, ne qñ calamitas aliqua rursus, qualis ad Pylũ eis contingeret. Ea propter erant ad pugnandum timidiores, existimantes qcqd molirenẽ, id infaustũ fore, decepti opiniõe ꝓ insoliti antehac fuerant ad uersæ fortunæ. Atheniẽsibus aũt oram maritimã uastantibus ipsi plerunq́ quieti erãt, ut aduersus singula ꝓsidia illis defendendum esset, censentes, & nũero eos & in ea re inferiores futuros. Vna aũt cohors, quæ præsidio erat Corcyræ et Aphrodisiæ, turbam leuis armaturæ palatã repente aggressa terrefecit, sed excepta à graui armatura rursus se recepit amissis aliquot suorum atq; armis. Athenienses erecto trophæo in Cythera abierunt, atq; inde in Epidaurum Limeram: mox uastata soli parte in Thyream terræ quam uocant Cynuriam agrum Argiuũ atq́ Laconicum disterminantis, quam Lacedæmonij colentes Aeginetis patria eiectis incolendam dederant, tum ob liberalitatem quã in ipsos usi illi fuerant, et terræmotus tẽpore restitutis mancipijs, tum q̃ Atheniensibus subditi, tñ pro eis assidue senserant. Aduẽtantibus igit cũ classe Atheniẽsibus

8 Anni initiũ. Eclipsis solis.
Antandros capitur.
Actææ.
Cytheriorum magistratus.
Scandia.
Asina.
Helos.
Limera.
Thyrea.
Cynuria.

Aeginetæ Athenienses fugiunt. *Thyrea capitur.* *Tantalus.*

Aeginetæ relicto, quem ad mare extruxerant, muro ad superiorẽ quam incolebant urbem refugerunt, decem fere à mari stadia distantẽ: cumq; eis una cohors Lacedæmoniorum, data ad præsidium loci, quæ extruendo muro socia fuerat, tamẽ muros ingredi noluit, ne precãtibus quidẽ Aeginetis, rata periculosum sibi fore muris includi: sed cũ impares se ad pugnam existimarẽt, nacti loca editiora quieuerunt. Interea Athenienses terram renentes admotis omnibus copijs Thyream capiunt, diripiunt, incendũt, Athenasq; redeunt, Aeginetas quicunq; in certamine nõ occubuerant & Tantalũ portantes Patroclis filiũ, qui apud illos fuerat, pro Lacedæmonijs dux. Viuus ẽm cũ uulneratus esset, captus est. Aliquod etiam ex Cytheris qui tutelæ gratia uisi sunt transferendi, & hos quidẽ ex Cythereis censuerunt Athenienses in insulas transcribẽdos, alios qui illic relinquerent tributũ quaterna talenta pẽderent, Aeginetas uero propter perpetuam simultatẽ omnes quicunq; capti essent necandos. Tantalũ aũt supra cæteros Lacedæmonios apud insulam captos alligandũ. Eadẽ æstate in Siciliam inter Camarineos atque Geloos induciæ primũ initæ sunt. Mox cæteri Siculi legatis singularũ ciuitatũ ad Gelam coactis, inter se tractabant, si quo pacto recõciliarent. Et cũ multæ ultro citroq; sententiæ dicerent dissentientiũ, & prout quisq; se læsum iri arbitrabat expostulantiũ, Hermocrates Hermonis filius Syracusanus, qui præcipue eos ad cõmune bonũ hortabat, huiuscemodi habuit orationem:

Hermocrates.

Oratio Hermocratis ad Sicilienses.

NOn ex ea ciuitate uiri Sicilienses quæ aut minima sit, aut maxime bello laboret, ego ortus uerba facturus sum. Sed ut apiam, quæ mihi sententia optima uideat in cõmune toti[9] Siciliæ bonũ: Atqui quã sit tristis res gerere bellũ, & uniuersa quæ in eo solent contingere, quisnam longa apud scientes oratione exequat? Nemo enim aut rerũ imperitia ad hoc agendũ compellitur, aut ab hoc agendo si quid amplius adipisci sperat, terrore coercetur. Vsu tamẽ uenit, ut his maiora uideantur lucra fore, quã difficultates. Illi enim malint subire pericula, quàm uel aliquam iacturã in præsentia facere. Quod si hæc neutri ipsa, nisi tẽporis beneficio, facere queũt, nimirũ exhortatio de recõciliatione cõducit, id qđ nobis hoc tẽpore si acquiescimus, in primis opæpretiũ erit. Nanq; antea, quàm ut suis quisq; rebus bene cõsuleret, bellũ suscepimus, ut nũc inuicẽ altercantes tẽtemus in pristinam redire gratiam rursum reuca suri ad bellũ, nisi suũ ius cuiq; reddat. Etẽm nosse uos oportet, nõ de priuatis mõ rebus si sapim[9] coactũ esse cõcilium. sed nũquid etiam uniuersam Siciliam ab insidiantibus, ut ego arbitror, Atheniensibus possimus eximere, atq; huius rei existimare ipsos Athenienses uel magis quã uerba mea pacis sequestros esse necessarios, q̃ maximũ inter oẽs Græcos exercitũ ad obseruanda delicta nostra p̃sto sunt cũ paucis nauib[9], res quidẽ noĩe societatis legitima, sed natura hostilis, quippe cũ ad emolumentũ suũ intenti sint. Nam si bellũ elegerimus, & hos uiros accersierimus, qui etiam non accersentibus bellũ inferunt, ubi nos mutuo uexauerimus domesticis sumptibus, cũ profectu imp̃ij istorũ, credibile est eos aliqñ cũ maiori classe uenturos, ac nostra oĩa & quos affectos cognoscent in suã potestatẽ redigere conaturos. Et certe, si sapimus, satius est unicuiq; aliena inuadẽdo, q̃ ea quæ possidet destruẽdo socios accire, ac pictula suscipere existimantẽ seditiones maxime perniciosas eẽ ciuitatibus, atq; Siciliæ, q̃ nobis incolẽtibus uniuersis, tendunt insidiæ dũ nostræ ciuitates alia cũ alia cõtendunt. Quæ nos aĩaduertentes debemus, priuatus cũ priuato, & ciuitas cũ ciuitate redire in gratiã, cõiter dare operam, ut oẽm Siciliam liberem[9], nec in mentẽ uenire cuipiã oportet nostrates quidẽ Dores Atheniẽsibus eẽ hostes, Chalcidẽses aũt p̃pter Ionũ cognationẽ fideles. Neq; ẽm Athenienses inferũt bellũ gentibus nostris partiũ odio, sed fortunarũ auiditate, quas cũcti in Sicilia possidem[9], id quod in partibus Chalcidensiũ declararunt ab illis acciti. Nam à quibus nunq̃ ex fœdere societatis adiuti fuerant, ijs ipsi libentius ius cõfœderationis p̃stiterunt. Et Atheniensibus quidẽ hæc prospicientibus ac proficere uolentibus nimirũ ueniã do, nec imperiũ affectantes uitupero, sed proniores ad imperata facienda. Humana nanq; ingenij natura cõparatũ est, ut submittens se prædis caueat ab inuadente, Nec quisquis nostrum cognoscit, nisi

probe prospiciat, atq; hoc antiquissimum iudicet, cõmunem motum esse communem
oĩm salutem, fallitur. Hoc metu si inuicẽ conueniamus q̃primũ liberabimur. Neq; enĩ
ex sua nos terra Athenienses inuadunt, sed ex eorũ à quibus acciti sunt. Atq; ita nõ bellũ
bello, sed discordia pace sedabit nullo negotio. Et qui accersiti uenerũt honeste, iniussi
iure optimo abibunt, infecta re. Et hoc quidẽ quantũ ad Athenienses attinet bene cõsu
lentibus bonum esse cõperietur. Pacem uero quam cuncti optimam esse cõfitent, quo
nammodo nõ oporteat inter nos fieri? Nunquid existimatis si cui boni quid adest, aut
si cui quid è contrario est nõ potiorẽ ei quietẽ esse q̃ bellũ? ut ab armis discedẽtes utrin-
que nostra per quietẽ cõseruemus, fruamurq; per pacẽ sine periculo honoribus, digni-
tatibus, aliisq; quæcunq; quis oratiõe longa exequat, quemadmodũ è cõtrario de incõ
modis belli. Quæ uos considerantes debetis nõ uerba mea pro nihilo habere, sed suam
potius quisq; salutẽ ex iis prouidere. Et si quis arbitrabitur se aut iure, aut iniuria aliqd
utiq; effecturũ, ne spe frustrante grauiter labat, cum sciat plerisq; contigisse, iam ut cũ
uel ad ulciscẽdas iniurias, uel solicitante spe, utiq; freti aliqua potẽtia ad ampliandas fa-
cultates tendunt, neutri quod uellent effecerint, sed è contrario, hi salutem, illi res suas
amiserint. Vltio enim nõ quia iniuste cuipiam fit, protinus iustam prosperitatem nan
ciscitur. Neq; uires stabilis res est, quia bene speretur, & plerunq; futuri temeritas præ
ualet: quæ cum sit omnium rerum fallacissima, tamẽ utilissima uidere. At cum tantun
dem timoris adest, circunspectu alius alium inuadimus: Ita nunc nos futuri quod ob-
scurum inexploratum est, tum Atheniensium, qui formidolosi iam assunt, metu, quod
superest existimemus, quæ quisq; nostrum se acturum arbitrabatur, ea prorsus prohi-
beri hisce impedimentis, & hostem huic regioni imminentem missum faciamus, & an
te omnia ipsi inter nos æternum fœdus ineamus: Sin minus, certe in longissimum tem
pus induciis factis, priuatas in aliud tempus discordias differamus, scientes in summa,
si mihi assensum sit, suam cuiq; futuram liberam ciuitatem, unde habeamus arbitrium
bene maléue agendi, pro merito ac iure uicem reddendi. Si assensum mihi non sit, &
alios audiamus, non de ulciscẽdo nobis aliquo res erit: sed si ad uotũ prospere cedet, ne
cessario efficiemur amici quidem iis, qui maxime hostes: aduersarii uero iis, quibus nos
esse non conuenit. Et ego quemadmodũ initio dixi, ex ea ciuitate cũ sim, quæ & maxi
ma est, & bellum magis infert quàm repellit, hortor ut in posterum prospiciẽtes inter
nos conueniamus, néue sic aduersarios mulctemus, ut nos ipsos uehementius læda-
mus, néue contentionis insania arbitremur dominos esse nos & proprii consilii, & cu-
ius nequaquam dominamur fortunæ: sed quatenus par est, aut nos, aut alios iure supe
rari, eatenus nobis per nos faciendum, non ab hostibus patiendũ. Neq; enim deforme
est Dorem aliquẽ à Dore, aut Chalcidensem à suo gentili superari, cũ omnes inuicem
confines simus, & incolæ unius terræ eiusdemq; insulæ, & idẽ sortiti nomẽ Sicilienses,
qui quidẽ bellũ geremus (ut opinor) quando cõueniet, & rursus in mutuã redibimus
gratiam, habito cõmuni colloquio. Alienigenas aũt huc uenientes, si sapimus, semp cõ
iuncti propulsabimus, etiam si quibus separatim uis afferat uniuersi periclitamur. Nec
socios unq̃ posthac accersamus, neq; recõciliatores. Quod facientes Siciliam & in præ
sentiarũ & duobus bonis nõ fraudabimus, ut eam ab Atheniensibus intestinoq; bello li
beremus, & in posterũ per nos liberã possidebimus, aliorũ quoq; insidiis minus obno-
xiam. Talia locuto Hermocrate persuasi Sicilienses inter se in hanc sententiã con-
uenerunt, ut ab armis discederetur, obtinentibus quibusq; quæ obtinerent, modo foret
Morgantina Camerinorũ certam Syracusanis pecuniam reddentium. Socii uero Athe *Morgantina.*
niensium accitis illorum primoribus aiunt fœdera, quæ ineunda essent fore cum eis cõ
munia. Iis probantibus pacificati sunt. Post quod Atheniensium naues è Sicilia deces-
serunt. Earum duces domum reuersos ciuitas mulctauit, exilio quidem duos, Pythodo *Pythodorus.*
rum & Sophoclem, pecunia uero tertium, Eurymedontem quasi penes eos fuisset Sici *Sophocles.*
liam subigere, uerum persuasi muneribus abscessissent. Adeo freti præsenti prospe- *Eurymedon.*
ritate, dignum ducebant, ut nihil sibi obsisteret, utq; difficillima peræque atq; facilia, &

sive magnis copiis sive exiguis possint efficere. Cuius rei causa erat quæ animos ad sperandum subministrabat, multiplex præter rationem felicitas.

Megarensium et Athe. pacta.

Eadem æstate Megarenses tum bello Atheniensium bis quotannis in agrum ipsorum cum omnibus copiis ingredientium, tum à suis exulibus, qui per seditionem multitudinis exacti assiduis latrociniis grassabantur, affecti, in colloquium uenerunt, tanquam oporteret recipi exules, ne per utrosq; ciuitas perderetur. Id mussari intelligẽtes eorum qui extra erant amici, postulare & ipsi quàm antea apertius, ut huiusmodi colloquium haberetur. Intelligentes quoq; primores ciuitatis plebem tolerandis malis parem non fore, timore adacti in colloquium cum Atheniensium ducibus Hippocrate Ariphronis & Demosthene Alcisthenis filio ueniunt, uolentes dedere ciuitatem, existimantesq; sic minus sibi periculosum quàm si ab ipsis eiecti reuerterentur.

Hippocrates.

Conuentum est primum ut Athenienses demolirentur muros amplos octo ferme stadiorum ab urbe ad Nisæam eorum portum, ne ex Nisæa succurrerent Peloponnenses, qui soli illic ob eius urbis tutelam præsidium habebant. deinde tentarent ut arx in edito sita traderetur, res futura concessu facilis. Illo concesso, ubi ab operibus atque à colloquio ad res præparandas utrinque itum est, Athenienses noctu ad Minoam Megarensium insulam profecti cum sexcentis armatis, duce Hippocrate ad fossam consederunt, unde lateres ad extruendos muros non ita illinc longe faciebant: Platæensibus leuiter armatis alijsq; incolis cum Demosthene altero duce, apd templum Martis, quod propius adest, ad insidias collocatis, nemine sentiente, præter eos quibus curæ fuit ea nocte sentire.

Minoa insula.

Megarensium cõmentum.

Et cum adventaret diluculum Megarenses qui proditionem moliebantur, iampridem commenti apertionem portarũ, huiuscemodi rem fecerunt: Soliti erant noctu ueluti latrones persuaso suo magistratu actuarium nauigium carro impositum, per fossam ad mare traducere, ac nauigare, & rursus ante lucem id per portas carro in muros introferre, ut sua Atheniensib' ex Minoa insula foret occulta custodia, cum nullo omnino in portu nauigium esset. Et cum ad portas iam erat currus, cum illæ ex more tanquam ad recipiendam nauiculam sunt apertæ, Athenienses hoc uiso (ex composito enim factum erat) ex insidijs procurrunt, uolentes priusquam iterum clauderentur portas occupare, atque irrupere dum adhuc currus in illis est impedimento ne occludantur: & cum ipsis pariter qui rerum erant socij. Megarenses custodes apud ipsas portas trucidant, et omnium primi, qui circa Demosthenem erant Platæenses, ac ci cum habitantes irrumpunt; quoq; loci nunc trophæum uisitur, confestimq; intra urbem eos Peloponnenses, qui ueniebant auxilio (senserunt enim qui in proximo agebant Peloponnenses) congressi superant, & superuenientes Atheniensium graui armaturæ tutas portas præstabant. Illi ut quisq; intrabat tendere ad murum Peloponnensium præsidiariorum. A principio resistentes pauci uim arcere, nonnulli occumbere, pleriq; in fugam se dare, timentes ingruentem nocte hostem; & cum illic pugnarent Megarenses proditores, ab omnibus se Megarensibus proditos esse existimantes. Contigit enim ut præco Atheniensium suopte consilio denuntiaret, quisquis uult Megarensium ad Athenienses transeat armis depositis.

Peloponnẽses fugiunt.

Quod ubi Peloponnenses audierunt reuera putantes ab utrisq; se oppugnari non amplius restiterunt, sed in Nisæam fugam intenderunt. Et prima aurora iam muris captis ac tumultuantibus intra urbem Megarẽsibus ijs, qui fauerant Atheniensibus unà cum alijs, conscia rei multitudine dicere portas aperiri oportere, & in pugnam exire, uidelicet conuenerat ut apertis portis Athenienses irrumperent ipsi, ne ue læderẽtur, internoscendi oleo essent inuncti. Potior tamen eis extitit, quàm ex apertione portarum tutela. Siquidem quatuor millia peditum grauis armaturæ & sexcenti equites Atheniensium noctu itinere facto ab Eleusine ex composito aderãt. Et cum illi inuncti iam ad portas essent, unus ex conscijs insidias ijs, qui inscij erant exponit. Isti conspiratione facta frequentes ueniunt, negantq; prodire oportere. Neq; enim se antea hoc cum ualidiores essent ausos fuisse, neque in apertum discrimen ciuitatem esse deducendam: si quis uero non pareat, ipsius pugnam fore, dissimulantes se scire quid faciẽdum foret,

ſed tanquam ad conſultandum quod optimum eſſet ſe roborarent: & inſuper ad cuſto-
diendas portas permanebant. adeo non licuit inſidiatoribus cogitata perpetrare. Ani-
maduertētes autem Athenienſium duces rei impedimētum interceſſiſſe, nec ſe ſatis ua- *Athenienſium*
lidos futuros ad urbem expugnandam, protinus Niſæam muro cōcludunt, arbitrantes *conſultatio.*
ſi prius eam quàm aliquid ſuccurreret, cepiſſent, fore ut ocyus Megara in deditionē ue-
niret. Et cum ex Athenis ꝓpere aduenissent, ferrum, tectores, aliaq; neceſſaria, murum
extruxerunt ab eo quē ipſi tenebāt ſumpto initio Megarenſes uerſus, ab illo utrinq; ad
mare Niſææ, utentes muris & foſſa, tum lapidibus atq; lateribus ex ſuburbanis, tum ar-
boribus quas cædebant, aliaq; materia, & ſicubi quid deerat, locum clatris muniētes, ex-
ercitu muros ac foſſam deſtruente. Quin hæ ipſæ domus ſuburbanæ, acceptis pinnis,
erant pro caſtellis. In quod opus totus dies inſumptus eſt, & ſequens uſq; ad ueſperum
in id quod reſtabat ad perficiēdum. Vnde metu perculſi qui in Niſæa erant, tū frumen-
ti inopia, quo ex arce quæ ſuperior eſt deuecto, in diem uiuebant, tum deſperatione ce-
leris Peloponnēſium auxilij, tum quod Megarenſes hoſtes eſſe ſuſpicabantur, depacti
ſunt cum Athenienſibus, ut traditis armis certa ſinguli pecunia dimitterētur. Atheniē- *Niſæorum de*
ſes autē liceret in Lacedæmonios eorumq; ducem, & ſi quis alius intus eſſet, libero uti *ditio.*
arbitrio. Ita pactione facta abierunt illi, & Athenienſes longis muris ab urbe Megarē-
ſi interciſis, ac Niſæa accepta, ad alia ſe inſtruebāt. Per hæc tēpora Braſidas Lacedæ-
monius Telidis filius circa Sicyonem & Corinthum agens ad comparādum in Thraci- *Braſidas.*
am exercitum, ut accepit de expugnatione murorum, timēs Peloponnēſibus, qui intra
Niſæam erant, néue caperētur Megara, mittit ad Bœotios, iubens propere eos cū oīni
exercitu præſto ſibi eſſe ad Tripodiſcum, qui eſt uicus agri Megarici habēs hoc nomen,
ſitus ſub monte Gerania. Eò ipſe uenit cum grauis armaturæ Corinthiorum duobus mil- *Tripodiſcus.*
libus ac ſeptingētis, Phliaſiorum quadringētis, Sicyoniorum ſexcentis, præter eos quos *Gerania mōs.*
iam ipſe coegerat, credens Niſææ nōdum expugnatæ, ſe laturum auxilia. Vbi rem ac-
cepit (noctu enim ad Tripodiſcum peruenit) egreſſus antè quàm hoſti auditus eſſet, cū
delecta trecētorum manu, acceſſit ad urbem Megarenſium, ignaris Athenienſibus, qui
ad mare agebāt, Niſæam tentaturus uerbo quidem, ſed re quoq; ſi poſſet, quodq; præci-
puum erat, urbem Megarenſium ſi intraſſet muniturus. Popoſcit autē ut ſe reciperēt,
quod diceret in ſpe eſſe Niſæam capiendi. Verum utraq; Megarēſium factio uerita,
altera quidem ne illos reductis exulibus expelleret, altera uero ne hoc timore populus
in eam impetū faceret, & ſecū ipſa dimicās ciuitas, ab inſidiantibus è propinquo Athe-
nienſibus perderetur, nō recipiendum putauit, ſed ſibi quieſcētibus euentum expectā-
dum. Sperabant enim utrinq; fore, ut inter Atheniēſes & eos qui auxilio uenerāt, præ-
lium committeretur, atq; ita tutius ipſi, ut quiſq; cū illis ſenſiſſet, adiutores accederēt.
Braſidas ubi nō perſuadet, retro ad alium redijt exercitū, ac primo ſtatim diluculo Bœ-
otij affuerunt, in animo habentes, prius q̃ ad ipſos Braſidas mitteret, ad ſuccurrendum
in Megara ire, tanquam nō alieno ab ipſis periculo. Et cū iam in agro Platæēſi cū omni
exercitu forent, adueūtu nuntij animatiores multò effecti, duobus millibus ac ducētis ar-
matis, equitibusq; ſexcentis ad Braſidam miſſis, cum maiori ipſi exercitus parte redie-
runt. Cum autem iam afforēt omnes copiæ armatorum, nō minus ſex millibus, & Athe-
nienſes in acie circa Niſæam & mare inſtructi eſſent, & leuis eorum armatura per cā-
pos palata, hanc ex improuiſo Bœotiorum equitatus in eam impetu dato, in fugā uer-
tit ad mare uerſus: quippe priuſquam alicūde Megarēſibus ſubueniretur, inuaſerat: cū
quo in occurſum progreſſi Atheniēſes ad manus uenere, ac diu equeſtre prælium fuit.
In quo utriq; nō inferiores ſe extitiſſe exiſtimarūt. Siquidem præfectū equitum & ali-
quot alios ad ipſam Niſæam profectos interemerunt ſpoliaruntq;: & cum cadauera,
quibus potiti erāt, illis ex fœdere reddidiſſent, trophæum ſtatuerunt. Verum in omni
pugna cum neutri acriter uſqueadeo inſtarent, diremptí ſunt, Bœotij ad ſuos, Atheniē-
ſes ad Niſæam ſe recipientes. Secundum hæc Braſidas cum exercitu propius mare atq;
urbem Megaram progreſſus, occupato idoneo loco inſtructa acie quieſcebat, ratus &

k

Brasidæ cõsultatio.

Athenienses se inuasuros, & Megarenses ad spectaculum stare, utrorũ sit futura uictoria, & secum bene utrocũq; modo agi, ut neq; ipsi priores lacesserẽt illos, periculumq; pugnandi ultro adirent, & ubi palã esset eos esse paratos ad defensionem, ibi tanquam sine puluere cessuram merito uictoriam. Itemq; quod ad Megarẽses attinet, recte contingere: nisi eñ uenisse uisi essent à Megarẽsibus, nequaquam se fortunam adituros, sed haud dubie ueluti uictores se protinus urbe carituros. Nunc añt hoc certe assecuturos, ut Atheniẽsibus pugnare uolẽtibus, ipsi ea obtinerẽt citra pugnã, quoq; gratia uenissent, quod & cõtigit. Siquidem Megarẽses ubi Atheniẽses egressi apud muros longos, instructa acie quieuerunt, idem & ipsi fecerunt. Quiescebant añt illi, quod eorum duces censebãt, si à Lacedæmoniis non inuaderẽtur, haudquaquam par esse discrimen suũ & illorum. Nam cum ipsis pleraq; successissent, si priores prælium aduersus plures inirẽt, aut uictores Megara capturos, aut uictos optimam copiarum partem amissuros. Illos uero quoq; exercitus non ex una ciuitate, sed ex singularum partibus constaret, constaret haud ab re periculum facere uelle. Et satis mãsum est, ubi ab alterutris nihil tentaret: ab Atheniẽsibus prius in Nisæam discessum, tum à Peloponnẽsibus eò unde processerant. Ita Megarenses exulum amici, tanquam Atheniẽsibus nolẽtibus iam certare, addito magis animo, portas aperiũt Brasidæ uelut uictori cum ciuitatũ primoribus, & cũ receptis in colloquiũ ueniunt, alterius factiõis hoĩbus iam timore perculsis. Mox dilapsis in urbes suas sociis, Brasidas Corinthum reuersus, exercitũ in Thraciam, quò antea cõstituerat, cõparabat. Reuersis quoq; Atheniẽsibus domũ, Megarenses qcunq; participes maxĩe extiterant reꝝ ad hos trahendarũ, uidentes se esse deprehensos, continuo ex urbe se subduxerunt. Cæteri habito cũ exulũ necessariis colloquio, eos qui apud Pegas

Megarẽses exules reuocant.

agebant, reuocarunt, interposita fide cũ maximo iureiurando nihil se iniuriaꝝ memores fore, sed quæ optima essent ciuitati consulturos. Iidem ubi magistratus effecti sunt, dum arma recognoscũt, dispositis manipulis, deligunt ex inimicis qui pcipue studiosi Atheniẽsium fuisse uidebãtur, ad centum uiros, & hos adacto ad ferenda palã suffragia populo, tanquam cõdemnatos interficiunt, ciuitatemq; ferè ad oligarchiam, id est, ad

Oligarchia.

dominatum paucoꝝ redigũt. Atq; hic status ex seditiõe secutus, diu sub paucissimis durauit. Eadem æstate cũ Antandrus à Mitylenæis, quemadmodũ cõstituerãt, muni

Antandrus.

enda esset, ubi id eos moliri senserunt Atheniensiũ duces, classes ad legendam pecuniã

Demodocus. Aristides. Lamachus. Anea.

missæ: Demodocus & Aristides, q circa Hellespõtum agebãt: nã tertius eoꝝ Lamachus in Pontũ cũ decem nauibus abierat, res momentosa uisa est eis, ne idem qđ apud Aneã in Samo contingeret: ubi Samioꝝ exules sese communiẽtes, Peloponnẽsibus gubernatores eis mittẽdo in rem nauticam adiumẽto erant, & eos q intra urbem essent, pturbabant: & qui excederẽt urbe receptabant. Ita coacta ex sociis manu Antandrum petunt, cõmissaq; cum iis qui ex Antandro pdierunt, pugna, iteꝝ locũ recipiunt. Neq; ita post

Calex fl. Bithyni. Thraces. Chalcedon.

Lamachus, q Pontũ intrauerat, cũ fluuiũ Calecem, q per agrũ Heracleẽsem fluit, subisset, naues amisit subita ui torrentium aquaꝝ superne deuoluta. Ipse cũ exercitu itinere pedestri per Bithynos, Thraces, q trans mare in Asia sunt, Chalcedonẽ uenit in ore Põti sitam Megarensiũ coloniam. Eademq; æstate Demosthenes Atheniẽsiũ dux cum nauibus quadragĩta in Naupactũ se contulit, statim à discessu ex agro Megarẽsi. Nam & Hippocrates de rebus Bœotiis cũ quibusdã apud ciuitates uiris transegerat, cupientibus transferre statum illũ in popularẽ, ut Atheniensiũ, erat autore pcipuo Pitiodoro

Pitiodorus.

exule Thebano. atq; hunc in modũ res pparauerũt. Constituerant qdam per pditionẽ

Siphæ oppidũ Minyeum.

tradere Siphas, oppidũ soli Thespici in sinu Crissæo maritimũ, cũ iam alii ex Orchomeno, qđ quondã Minyeũ, nunc Bœotiũ uocant, Chæroneã Orchomeni uectigalẽ dedituri essent, adiutoribus pcipue Orchomeniis exulib. qui ex Peloponneso hoĩes mercede cõduxerant. Est añt Chæronea in extremis Bœotiæ regione Phanotidis, in agro

Chæronea.

Phocẽsi, promiscue habitantibus Phocensiũ nõnullis. Enimuero oportebat Athenienses Deliũ occupare Apollinis tẽplum, in Tanagræa Eubœam uersus, & hæc ipsa fieri

Delium.

condicta die, ne Bœotii in Delium frequentes opem ferrent, sed de suis ipsorum rebus

ſoliciti quiſque ſatagerēt. Etſi conatus recte ceſſiſſent, & Delium muro cluſiſſent, facile ſperabant, & ſi non protinus, tñ aliquid moliri rerum nouarum apud reſpublicas Bœoriorum ſe loca hæc tenentibus, & regionem per latrocinia infeſtantibus: & eum ſingulis è propinquo receptus eſſet, non intra id loci rem conſtitutam: ſed tpe Athenienſes ad eos accedendo qui defeciſſent, Bœotijs non ſatis copiarum habentibus, per hæc ſibi uiam ad occaſiones munituros. Huiuſmodi igitur inſidiæ tendebantur: Hippocrates q̨ copias habebat, debebat ipſe quidem cum tempus afforet, eas ex urbe in Bœotios ducere, Demoſthenem tñ cum nauibus quadragita ad Naupactum præmittit, ut coacto ex illis locis exercitu Acarnanum cæterorumq́ ſociorum, in Siphas nauigaret ad proditionem ſpectantes, cum oporteret, occurſurus. Et dies inter eos eſt cōſtituta, qua die hæc confici oporteret. Et Demoſthenes quidē habens tum Oeniades à cūctis Acarnanibus in ſocietatem Athenienſium adactos, tum ſociorum auxilia quæ illinc undique euocauerat, profectus primum ad Salynthium & Agræas, admotis copiis, alia ſimulando ſe ſe præparabat, ut quando opus eſſet occurreret ad Siphas. *Salynthium.* Braſidas per hoc idem æſtatis tempus, cum mille & ſeptingentis armatis ad obeundas res Thraciæ pergens, ubi puenit Heracleam, quæ eſt in Trachine, præmittit in Pharſalum ad neceſſarios ſuos nuntium, efflagitans ut ſe atq́ exercitum deducerent. *Heraclea. Pharſalus.* Qui cum ad eum in Melitiam Achaiæ ueniſſent, Panærus, Dorus, Hippolochidas, Torilaus, & Strophacus Chalcidēſium hoſpes, tunc ire contendit, deducentibus eum cum alijs Theſſalis, tum uero ex Lariſſa Niconida Perdiccæ filio eius neceſſario. *Melitia. Panærus. Dorus. Hippolochidas. Torilaus. Strophacus. Niconidas.* Etenim Theſſaliam ſemper alioqui difficilem tranſitu, tum ſine duce tranſire non poterat utiq́ cum armis, quia proxima quæque ſuſpecta reddidiſſet, cum omnibus Græcis pariter niſi tranſitum exoraſſet, tum uero Athenienſibus, in quorum amorem perpetuo fuit propēſum Theſſalorum uulgus. Itaq́ niſi Theſſali dominatu potius quàm æquitate legum (quod ipſorum eſt propriū) uterent, nunquam Braſidas pertranſiſſet. Nanq́ tunc ei ire pergenti contrariæ factionis Theſſali ad flumen Enipen occurrit, pergere prohibentes, quod dicerent iniurioſeo eſſe, quia ſine publica autoritate tranſirēt. *Enipeus flu.* At ij qui duces huius erant, negare ſe inuitis illis tranſituros: ſed cum celeriter ueniſſent, eſſentq́ hoſpites, eſſe excipiendos. Ipſe quoq́ Braſidas per Theſſalorum terram ſe ire, quorum amicus eſſet, & Athenienſibus ſuis hoſtibus, non eis arma inferre, nec ullas ſcire inter Theſſalum & Lacedæmonium eſſe inimicitias, qn uter alterius ſolo utatur, nūc illis inuitis progredi nec uelle nec poſſe, orare tamē ne prohiberetur. His illi auditis abierunt. Braſidas autem hortatu ductorum antequam plures ad inhibendum iter coirent, nuſquam ſubſiſtens curſim perrexit: & eodem quo ex Melitia profectus eſt die, Pharſalum peruenit, & ad flumen Apidanū caſtra poſuit. *Apidanus.* Atq́ illinc in Phaciū, & inde in Peræbiā: illicq́ iam Theſſalis ductoribus digreſſis, Peræbi qui ditionis Theſſalorum ſunt, ad Dion uſq́ deduxerunt, oppidū ex imperio Perdiccæ, ſub Olympo ſitum Macedoniæ monte, Theſſaliam uerſus. *Phacium. Peræbia. Dion oppidū. Olympus.* Hunc in modum Braſidas Theſſaliam tranſcurrens præuenit, priuſquam ſe quis ad inhibendum præpararet, & ad Perdiccam in regione Chalcidis ſe contulit. Siquidem ij qui in Thracia ab Athenienſibus defecerāt, atq́ Perdiccas, ubi res Athenienſium ſecundæ eſſe cœpere, metu copias ex Peloponneſo abduxerunt. Chalcidenſes quidem quod in ſe primum uenturos ſuſpicabantur Athenienſes, quódq́ finitimæ eorum ciuitates, quæ non defecerant clam ſe communi conſilio præparabant. Perdiccas uero non ille quidē ex profeſſo hoſtis, ſed tamen & ipſe reformidans priſtinas cum Athenienſibus diſcordias, præcipueq́ Arrhibæum Lynceſtarum regem deiectum uolebat. *Arrhibæus rex.* Acceſſit ad facilius educendum ex Peloponneſo exercitum præſens infelicitas, Lacedæmoniorum quidem qui ſperabant Athenienſes cum cæteræ Peloponneſo, tum uero ipſorum regioni imminētes hoc maxime modo auertere, ſi quid inuicem eis doleret, miſſo aduerſus eorum ſocios exercitu, præſertim cum parati eſſent, qui hunc exercitum alerent, qui'que ipſos in facienda ab Athenienſibus defectione accerſerēt. Eo quidem magis, quod per cauſam hanc uolebant ſeruitia emittere, ne quid noui ea tempeſtate Pylo capta moli-

rentur. Cum hoc fecissent Lacedæmonii, illorum & iuuentutẽ & turbam reformidantes (ferè enim eis inter præcipuas curas fuit semper seruitiorum custodia) præceperũt ut quicunq; inter hostes strenuissimi sibi uiderentur extitisse, secernerentur tanquam liberandi, ad explorandam illorum sententiam, rati ut quisque primus dignum se libertate duceret, ita maxime insidiaturum: Quorum cum ad duo millia discreti essent, & templa coronati circuissent, tanquam libertate donati, non ita multo pòst de luce subtracti sunt, neque quo pacto quisq; perierit quisquam nouit. Et tunc libenter septingẽtos armatos ex ipsis cum Brasida dimiserũt. Nam cæteros hic mercede adductos ex Peloponneso eduxit. Eum autem & Lacedæmonij miserunt maxime cupidum eundi, & Chalcidẽnses præoptauerunt, uirum & in Sparta pro impigro ad omnia habitum: & postquam exijt, plurimi apud Lacedæmonios effectum. Etenim statim à principio iustum se, & temperantem erga ciuitates cum præbet, plurima loca ad eum defecerunt, nonnulla per proditionem sunt capta. Ex quo Lacedæmoniis euenit, ut efficerẽt quod uolebant, redditionem locorum ac receptionem, & in Peloponneso belli laxamẽtum. Quinetiam circa bellum, quod res Siculas insecutum est, Brasidæ uirtus atque solertia eos qui uel experimento cognorant, uel ex auditu iudicabant Atheniẽsium socios præcipue cupidos Lacedæmoniorum effecit. Nam cum primus illinc prodisset, uisusq; esset circa omnia egregius, firmam spem reliquit, cæteros eiusmodi esse. Cum igitur ad res Thraciæ uenisse Atheniẽses cum acceperunt, hostem denuntiauere, Perdiccam existimantes autorem aduentus illius esse, & maiorem de socijs eius loci custodiam egerũt. Perdiccas autem sumpto Brasida, atque exercitu ipsius secum, in Arrhibæum Bromeri filium Lyncestarum Macedonum regem sibi finitimum, eundemq; hostem tendit, uolens eum debellare. Is cum ad ingressum Lynci uenisset cum Brasida atque exercitu, Brasidas dicere priusquam bellum inferretur, uelle conuenire Arrhibæum oratione, si posset, socium Lacedæmonijs facturus. Etenim Arrhibæus p caduceatorem edixerat, se paratum esse rem Brasidæ inter ambos disceptatore committere, & Chalcidẽsium, qui unà aderant legati, quo eum expeditiorem ad sua conficienda negotia haberent, commonefaciebant, ne pro Perdicca difficilia subiret, cum præsertim apud Lacedæmonem, qui fuerant à Perdicca missi, tale quiddam iactassent, multa hunc ex sibi finitimis circà locis ad societatem illorum adducturum. Quo magis Brasidas postulabat ut ex publica utilitate res Arrhibæi transigeret, Perdiccas negare se Brasidam adducere iudicem suarum controuersiarum, sed potius hostium destructorem, quos ipse denuntiasset, eumq; iniurium esse, si se dimidium exercitus alente faueat Arrhibæo. Brasidas tamen hoc inuito ac repugnante conuenit Arrhibæum, eiusq; persuasus oratione, abduxit exercitum, nondum terram illius ingressus. A quo tempore Perdiccas tertiam pro dimidia stipendij partem dedit, sibi existimans iniuriam fieri. Eadem æstate cõtinuo post hæc paulo ante uindemiam, Brasidas secum habens Chalcidẽses, bellum intulit Acantho Andriorum coloniæ. Oppidani reciperẽt hunc necne, inter se illi quidẽ altercabantur, qui cum Chalcidensibus sentiebant, & plebs, sed ob metum fructuum, qui adhuc foris erant, persuasa est multitudo à Brasida, ut eum solum admitteret: & cũ audisset, deliberaret. Admissus & apud illam stans, non deerat autem ei, ut homini Lacedæmonio, dicendi facultas, huiusmodi orationem habuit:

Arrhibæus. Perdiccæ in Arrhibæum expeditio.

Brasidas cum Perdicca in cõtentionẽ uenit.

Acanthus.

Oratio Brasidæ ad Acanthios.

QVod ego atque exercitus, uiri Acanthij, à Lacedæmonijs dimissi huc sumus, declarat ueram esse causam, quam in bello mouendo Atheniensibus prædiximus, nos bellum gesturos ob Græciam Atheniensium seruitute liberandam. Si autem serò uenimus, decepti uidelicet spe ocyus debellandi Athenienses sine uestro periculo, nemo reprehendat, cum nunc, quando tempus adest, uenerimus conaturi uobiscum illos euertere. Miror tamẽ me portis excludi, & non libẽtibus uobis uenire. Etenim nos Lacedæmonij existimantes præter id quod fecimus, huc ad socios uenire nõ posse, hoc

autem animo etiam ad cupidos esse uenturos: hoc tantum periculi contempsimus, cũ alienam terram multorum dierum itinere peragrauimus, exhibito omni erga uos studio. Quod si uos aliud in animo habetis, aut si uestræ ipsorum ac cæterorum Græcorum libertati obsisteris, improbum fuerit non modo quia obsistitis, uerumetiam quia quos assuefacio, minus mihi aliquis obsequetur. Res profecto digna, quod ciuitas ista sanè egregia pro prudenti habita, ad quam primum accessi nõ admiserit. Neque huius facti satis idoneam possum inire rationem, nisi quod uideor aut iniustam libertatem afferre, aut imbecillis atque inualidus uenire ad propulsandam Atheniensium uim, si in inuaserint. Certe & dum ad Nisæam cum his quas nũc habeo copijs auxilio uenissem, Athenienses cum plures essent, non sunt ausi confligere. ut credibile non sit eosdem huc esse missuros aduersus uos tantum copiarum, quantum classiarũ exercitus ad Nisæam miserit, & ego non ad perniciem, sed ad libertatem Græciæ adueni, maximo iureiurando apud magistratus Lacedæmoniorum interposito, quoscunque illis asciuero socios suis utique legibus esse uicturos. Neque ut uos, aut ui, aut fraude socios habeamus, sed è contrario, ut uobis in seruitutem Atheniensium redactis socij simus in bello. Quæ propter dignum me censeo, qui neque suspectus sim, summam de hoc fidem faciens, neque inualidus ultor existimer, ad uos magis animandos uenisse. Quod si quis priuatim ob aliqua metuẽs ne quibus ego ciuitatem tradam, cunctatur, is ante omnes uelim confidat. Ego enim neque ad concitandam seditionem uenio, neq; occultam opinor esse, quam affero libertatem, si omisso patrio instituto, aut plebem paucis, aut pauciores plebi addixero. Nam odiosius fuerit, hoc quàm æternum imperium, & nobis Lacedæmonijs gratia laborum nostrorum non deberetur, sed pro honore & gloria potius accusatio, quod quibus criminibus insectamur Athenienses, ea ipsi habere uideamur magis inuisa in nobis, q̃ in eo qui hanc uirtutem non profitetur. Fraus enim cũ in omnibus fœda est, tum uero in his qui maiori dignitate sunt præditi fœdior est, quàm aperta uiolentia. Nam uiolentia iure potentiæ, quam fortuna ipsi largita est: fraus autem insidiis iniusti propositi grassatur: Ita nos multam in maximarum rerum momentis adhibemus circunspectionem, nec uos maiorem præter iusiurandum cõfirmationem sumatis, quàm unde facta rationibus respondentia necessariam opinionem præbẽt, pro ut etiam conducit, ut dixi. Quod si me uobis hæc proponente, tamen negatis uos posse obsequi, & cum bene uobis uelitis, postulatis ut sine noxa quiescatis, quod libertas uobis non sine periculo fore uidetur, iustumq; esse eam illis offerri, qui possit recipere: inuitum autem compelli neminem: deos testor, & heroas indigenas me bono uestro uenientem nihil uobis proficere, eoq; experiar uastandis agris ad hoc uos compellere, existimans nõ iam iniuria agere, sed iure, & duabus necessariis rationibus: una propter Lacedæmonios, ne amore uestro, si non accedatis nobis, illi damno afficiantur, à uobis ob pecuniam quam Atheniensibus penditis: altera propter Græcos, ne per uos eximi de seruitute prohibeantur. Neq; enim probe fecerimus hoc, ac ne debemus nos quidem Lacedæmonij inuitos asserere in libertatem, nisi causa alicuius publici boni, neque dominatum affectamus, sed alios potius dominatu abdicare properantes. Essemus que iniurij in plerosq;, si uniuersis sua iura restituentes omittamus, uos huic facto aduersantes. De his bene consultetis, annitaminiq; tum ut principes sitis apud Græcos capessendæ libertatis, tum ut sempiternam uobis gloriam pariatis, tũ ne uestra priuatorum bona detrimentum accipiant, tum ut uniuersæ ciuitati honestissimum nomẽ imponatis.

In Græco legitur ἑκοῦσι. Interpres uidetur legisse ἀδεῶς.

Fraus uiolentia fœdior.

Hactenus Brasidas. Acanthij uero multa prius ultro citroq; altercati, clàm datis suffragijs, tum propter Brasidæ uerba ad persuadendum apposita, tum fructuum amittẽdorum metu, plerique censuerunt ab Atheniensibus deficiendum, habitaq; fide iuriurãdo quod iuratus hic à Lacedæmoniorum magistratibus dimissus est, socios quos asciscerет suis usuros legibus, ita exercitum admiserunt. Hos secuta est non multo pòst Stagirus Andriorum colonia. Hæc sunt per eam æstatem gesta. Principio statim insequentis hyemis quemadmodum Hippocrati atque Demostheni Atheniensium duci

Acanthij Brasidæ acquiescunt.

Stagirus.

bus erat constitutum circa res Bœotiæ, & oportebat hunc cum classe ad Siphas occurrere, illum ad Delium, factum est errore dierũ, quibus debebat uterq; cum exercitu ire, ut cum Demosthenes prior ad Siphas applicasset, habẽs in nauibus Acarnanes, & multos ex his locis sociorum, res frustra esset, detectis per Nicomachum insidijs, urũ Phocensem Phanoteum. Nam is Lacedæmoniis nuntiauit, & illi Bœotiis. Ita omni Bœotia succurrente, cum nihildum Hippocrates qui in mediterraneis erat, læsisset, occupatæ sunt Siphæ & Chæronea. Quod delictum ubi resciuerunt, qui rem tractauerant, nihil agitandũ in ciuitatibus cẽsuerunt. Hippocrates autem excitato omni populo Atheniensi, ciuibus incolis, & quicunq; aderant hospitibus posterior contendit ad Delium, Bœotijs iam reuersis à Siphis, positisq; castris, Delium muro concludit Apollinis templum ad hunc modum: Fossam circum fanum ac delubrum ducunt, humum egestam pro muro aggerunt, in ea uallos defigunt, clatrantq; uinea quæ circuniecta fano erat, excisa, lapides etiam ac lateres ex proximis ædibus detractos inijciunt, omni deniq; ratione munitiones excitant, positis ubi opportunum erat, ligneis turribus, nec ullo fani ædificio existente. Nam porticus quæ fuerat, conciderat. Itaq; tertio ad ingressum è domo die cum incepissent, quartum & quintum ad prandij tempus in opere consumpserunt. Deinde cum pleraq; perfecissent, exercitus illinc abijt decem ferme stadia, tanquã rediens domum, statimq; quæ maxima multitudo erat leuis armaturæ discessit, cæteri depositis armis quiescebant, Hippocrate relicto ad custodias: & quod reliquum erat, circa propugnacula opus facto constituẽdum. Per hos dies in Tanagra Bœotij cogebantur, & ubi ex omnibus ciuitatibus affuerunt, cognoueruntq; hostem se domum recipere, cæteri Bœotiorum magistratus, qui undecim sunt, dissuadebant prælium, quoniam hostis intra Bœotiam iam nõ esset: in conterminis enĩ Oropiæ erant Athenićses cum arma posuerunt. Sed Pagondas Thebanus Aeoladi filius unus è magistratibus, cum Arianthide Lysimachi filio, penes quem tunc imperium erat, cupidus ibi pugnæ committendæ, quod satius esse arbitrabatur periclitari, hortatus singulas cohortes, ne frequentes arma relinquerent, suasit Bœotiis, ut irent aduersus Athenienses, certamenque cõmitterent, huiuscemodi oratione:

Delium obsidetur.

Bœotiorum magistratus. Pagondas Thebanus.

Oratio Pagondæ ad Bœotios milites.

PAr erat, uiri Bœotij, nemini uestrum in mentem uenire, qui magistratus estis, non esse consentaneum, ut cum Atheniensibus, nisi eos in Bœotia assecuri, prælium ineamus. Nam cum in Bœotia munitiones extruxerĩt, & eam è finitimis locis profecti sint afflicturi, nimirum pro hostibus habendi sunt, & quocunq; in loco deprehenduntur, & undecunque uenientes, gesserunt hostilia. Nunc si cui non pugnare tutius uidebatur, is mutet sententiam. Neq; enim eadem prouidentiæ ratio habenda est ijs, quorum de agro per alium occupato agitur: & ijs qui cum sua ipsorum possideant, plura concupiscentes ultro aliena inuadunt. Et uobis certe cum proprium est, inuadentem uos peregrinum hostem & domi & procul à domo, tum uero conuenit multo magis Athenienses, & quidem finitimos propulsare. Nam ita demum cuiusq; ciuitatis libertas paratur, si in resistendo uicinis par sit. Quod si isti non modo uicinos, sed etiam longe positos conantur in seruitutem redigere, quo tandem pacto non ad ultimum debeamus uenire certaminis, habentes exemplum è regione positos trans fretum Eubœos, & cæteræ Græciæ plurimum, quomodo his subiectum est, & intelligere cæteros uicinos de finibus dimicare, nobis si uincimur unum indiscretum in toto territorio finem esse statuendum? Quippe nostra ingressi ui obtinebunt, tanto periculosius, quanto cæteris istos accolas habemus. Et sane consueuerunt qui uiribus freti, ut nunc Atheniẽses uicinis arma inferunt, aduersus quietum, & in sua se tantummodo terra defendentem, promptius id facere, quàm facile cõtinere eum qui extra fines occurrat; & si occasio fuerit, bellum incipiat. Cuius rei ex istis documenta habemus. Nam cum eos terram nostram seditione laborantem tenẽtes ad Chæroneam uicissemus, securam admodum ad hoc tempus Bœotiam præstitimus. Quorum nos memores debemus anniti qui maiores quidem natu sumus ut nostri similes simus; Qui uero iuniores egregijs illis orti pa

rentibus,ne domesticas laudes dedecoremus,confidentesq; deo,ipsum à nobis futurũ, cuius fanum isti infando muro septum incolunt, necnõ fas sacrificiis,quæ nobis immolantibus pulchra se ostendunt,in hos pariter tendere ac demonstrare eis,si quæ concupiscunt,nullis illa defendentibus aggressos obtinuisse:sed ab ijs quibus generosum est, & suam regionem semper pugnãdo liberare,nec alienam iniuste in seruitutem redigere,sine certamine nõ discessuros. His uerbis adhortatus Bœotios Pagondas persuasit ire aduersus Athenienses,confestimq; motis castris exercitum eduxit. Iam enim erat serum diei. Et postquam promouit prope hostem, substitit in loco quodam, unde inuicẽ se aspicere interiecto colle non possent,ac suos ordinat,& tanquam ad prælium instruit. *Pagondæ castra.* Hippocrates,qui apud Delium erat,ubi ei nuntiatum est infestos ire Bœotios, mittit ad exercitum,iubens ut aciem præparent nec multo pòst ipse affuit, relictis fere trecentis circa Delium equitibus,tum ad loci custodiam,si quis illum tẽtaret, tum ut occasione obseruata,pugnæ adessent. Bœotii dispositis qui hos propulsarent, ubi cætera recte habebant superato colle apparent,tenentes arma atq; instructi,quemadmodum erãt pugnaturi,septem millia ferè grauis armaturæ:Leuis uero supra decem millia:Equites mille,peltati quingenti. Dextrum cornu tenebant Thebani cum sociis: Medii erant Hailartii & Coronæi & Copæenses,aliiq; stagni accolæ. Sinistrum tenebant Thespienses,Tanagræiq;,& Orchomenii. In utroq; autem cornu equites erant ac leuis armatura. Thebanorum singulis scutatis quini & uiceni applicati erant. cæteri ut cuique contigerat. Hunc in modum instructi Bœotii fuere,atq; ornati. Atheniensium acies graui armatura par hostili tota octonis densa uiris,equites par cornibus erant. Leuis armatura ex apparatu instructa,neq; tũc aderat,neq; in urbe erat. Nam quæ unà in expeditionem exierat,plures hostibus fuerũt, & inermes multi secuti, utpote promiscuo ex hostibus qui aderant,oppidanisq; exercitu. Qui ut primum domum ire cœperunt, non affuerunt nisi pauci. Cum autem in acie starent iamiam concursuri, Hippocrates dux superueniens, Atheniẽsium exercitum his uerbis adhortatus est: *Hippocratis exercitus.*

Exhortatio Hippocratis ad milites Athenienses.

Breuis quidem Atheniẽses,adhortatio fit apud præstãtes uiros,sed tãtundem præstat magis in memoriam redigẽs q̃ iubẽs. Nemini autem nostrum in mẽtem ueniat,tanquam improbum sit, nos hoc tantum periculum uelle in aliena terra propulsare. Nam in horum terra certamẽ erit pro nostra:in qua si uicerimus,nũquam inuadent Peloponnẽses istorum equitatu carẽtes. Vno autem prælio cũ istam acquiritis, tũ uel magis illam liberatis. Pergite igitur in eos,uti dignum est, & patria, quam unusquisq; uestrũ inter Græcas principẽ habere se gloriatur, & uestris maioribus,qui duce Myronida,istis apud Oenophyta superatis,Bœotiam aliquando tenuerunt. Talibus hortabundus Hippocrates ad medium usq; peruenerat exercitus,nec dum maiorem partem adierat,cum Bœotii adhortante eos hic quoque Pagonda per paucis pæana modulati de colle infesti feruntur,& in eos è diuerso Athenienses,cursuq; confligunt, extremis tamen utrorumque ad manus non uenientibus, sed idem tamen patientibus ob riuos, quibus interpellabantur. Cæteri acri certamine umbonibus se perpellentes consistebãt. Et sinistrum quidem Bœotioꝝ cornu ad medium usq; uictum est ab Atheniẽsibus,in alios iam & ꝑcipue in Thespiẽses recta tendẽtibus. Nã cũ ij qui cõtra steterãt, cederẽt,& in angusto ab Atheniẽsibus circũdarent̃, interficiebãtur. Thespiensium qui se defendẽdo manus conseruerũt, feriebant̃, & Atheniẽsiũ nõnulli in cõcludẽdo hoste perturbati, dũq; nõ internoscũt, se mutuo interimebãt. Ab hac igit̃ parte Bœotii superati sunt,& ad eã quæ pugnabat cõfugerunt, in dextro cornu ubi Thebani stabãt, superant Atheniẽses,& illi paulatim repulsos primũ insequebant̃. Cõtigit aũt ut duæ equitum turmæ à Pagonda missæ, cũ sinistrũ eoꝝ cornu laboraret, circuito furtim tumulo, repẽte in cõspectũ se dederunt, & Atheniensiũ cornu, qđ uincebat, terrefecerũt, existimantiũ superuenire aliũ exercitũ. Ita cũ utriq; ab ijs & à Thebanis pſequẽtibus urgeret̃, totius Atheniensiũ exercitus fuga facta est, aliis ad Deliũ & mare, aliis in Oropũ, aliis *Bœotiorum & Atheniensium cõflictus.* *Atheniensium fuga.*

ad Parnethen montem, aliis ut cuiusque spes aliqua tulit tendentibus, quos Bœotij insequentes trucidabant: & præcipue equites tum ipsorum, tum Locrensium, qui re iam in fugam uersa, auxilio uenerant. Cæterum noctis interuẽtu facilius fugientium turba salutem sibi peperit. Postero die qui apud Oropum & Delium erant, relicto ibi præsidio, adhuc enim illud tenebant, domum se per secundũ mare receperunt. Et Bœotij trophæo posito, cadaueribus'que suorum quidem sumptis, hostium uero spoliatis, relicto'que præsidio reuersi sunt in Tanagram insidiantes Delio, tanquam aggressuri. Quorum caduceatori Atheniensium caduceator ad mortuos petendos iter faciens, obuius fit, ab eo'que reuocatur, quod diceret illum nihil acturum priusquam ipse reuertisset. Idem cum ante Athenienses stetisset, exposuit mandata Bœotiorum, haud iuste fecisse eos, qui iura Græcorum transgressi essent, quibus constitutum sit, eos qui alienam terram inuaderent, à templis qui illinc sint, abstinere. Athenienses autem Delium muro circundedisse, incolere, & quæcunque ab hominibus in profano fiunt, ea in illo fano facere: aquam quam nefas ipsis esset tangere, nisi ad abluendas in sacrificium manus, in alios usus haurire. Ideo'que Bœotios tum dei, tum sua uice inuocantes loci præsides dæmones atque Apollinem, edicere illis, ut è templo excedant, sua secum asportantes. Hæc cum caduceator dixisset, Athenienses misso ad Bœotios suo caduceatore, negant se quippiam in templũ iniuria fecisse, aut in posterum sua sponte esse facturos. Neque enim ea se gratia ab initio uenisse, sed ut illinc eos qui potius iniuriam inferrent, propulsarent. Esse autem apud Græcos legem, penes quos imperium sit cuiuscunque regiõis, seu magnæ, seu paruæ, ut penes eosdem sint semper & templa, ubi eisdem ceremonijs fiant sacra, quibus cõsuetum esset, quoad fieri potest. Etenim Bœotios, aliosque permultos, quicunque terram aliquam ui cultoribus eiectis ipsi incolunt, templa quæ prius aliena erant occupantes, pro suis possidere: & eos si præualerent, & ipsorum terra potirentur, hoc iuris habituros. Nunc autem in qua parte sunt, libenter esse, & tanquam ex suo non abscedere. Aquam quoque se in necessitate mouisse, nec per cõtumeliam apposuisse, sed cum illos ulciscuntur, qui in suam terram irruperunt, ad utendum compulsos esse. Omnia uero licere bello, & aduersitate aliqua circunuenientibus ueniam esse quandam etiam apud deum. Etenim delictis non uoluntarijs refugium esse aras: scelus'que eorum uocari qui nulla necessitate sunt mali, non eorum qui propter aduersa aliquid audent. Quineriam illos impie multò magis facere, qui pro templis mortuos reddi dignum censerent, quàm qui inuiti quæ consentanea sunt templis, accipiunt. Planè autem iubebant illis dici, se non recedere ex agro Bœotio: non enim iam in eo se esse, quem ui obtinuissent, sed ex ritu maiorum postulare, ut mortuos tollere liceret. Bœotij respondent: siquidem in Bœotia essent, excedentes è terra sua asportarent sua: sin in illorum, ipsi intelligerent quid foret faciẽdum, existimantes Oropiam ubi contigit illos occumbere, commissa in eius confinijs pugna, ditionis Atheniẽsium esse, quos eæ ipsi nõ tenerẽt illis inuitis. Neq; ad eos reddẽdos se obligatos esse, sed illos ex sua terra abeuntes, consentaneum esse ea quæ repetunt, recipere. Hos Atheniensium caduceator cum audisset, infecta re abijt. Et Bœotij tum accersitis protinus ex sinu Maliaco iaculatoribus funditoribusq;, tum duobus millibus grauis armaturæ Corinthiorum, quæ secundum pugnam auxilio uenerunt, tum præsidiarijs Peloponnensibus, qui ex Nisæa und cum Megarensibus profecti erant, aduersus Delium castra mouent: aggressi'que munimenta cum aliis oppugnandi generibus, tum uero machina admota, unde & locus expugnatus est ad hunc modum: Factam antennam ingentem cum geminas in partes serrauissent, omnem excauant, eam'que rursus ueluti tibiam affabre compingunt, & in ipsius summo lebetem catenis appendunt, adunco super illud ferreo rostro, ad insufflandum, quod ab ipsa antenna procedebat, eius ligno magna ex parte ferrato. Hanc machinam longo spatio carris aduectã, muro admouent, qua maxime parte uitibus erat lignisq; cõstructus. Vbi admota est grandibus follibus ei capiti antennæ, quod ad ipsos spectabat, applicitis, flatum cient, qui flatus acri-

Bœotiorum trophæum.

Sententia memorabilis.

Oppugnandi & diruendi instrumentum.

ter actus in ahenum prunas & sulphur & picem habens ingentẽ flammam excitauit,
murum'que incendit; ita ut nemine super eum perstante, sed omnibus in fugam se dan
tibus munimenta caperentur. Præsidiarioꝝ alij occubuerunt; ducenti capti sunt, alia
multitudo cõscensis nauibus recepit se domũ. Recepto Delio decimoseptimo à pugna Deliũ capitur.
die, caduceator Atheniẽsium rei gestæ prorsus ignarus, nõ ita pòst rursus cũ uenisset,
cæsorum gratia eos Bœotij reddiderunt, non amplius eadem respondentes. Perierunt
autem in pugna Bœotiorum quidem paulominus quàm quingenti; Atheniensium ue
ro cum Hippocrate imperatore paulo minus quàm mille, præter leuis armaturæ atq;
lixarum magnum numerum. Post hanc pugnam Demosthenes ubi nauiganti si-
bi ad Siphas traditio nõ processit, cum haberet in ea classe Acarnanum, & Agræorum,
& Atheniensium ad quadringentos armatos, egressus est in agrum Sicyonium; & pri Sicyonij.
usquam omnes appellerent naues, Sicyonij ad sua tutanda uenientes eos qui egressi fu
erant, fugant, ad nauesq; usque persecuti, alios interemerunt, alios uiuos ceperunt, ac
trophæo erecto, cæsos suis petẽtibus reddiderunt. Per eosdem dies, quibus ad De
lium res gesta est, Sitalces Odrysorum rex uita excessit, uictus in prælio à Triballis, qui Sitalcis interi-
bus intulerat arma. Cui successit in regno Odrysorum, ac cæteræ cui hic imperauerat, tus.
Thraciæ, Seuthes Sparadoci germani Sitalcis filius. Eadẽ hyeme Brasidas cum ijs, Seuthes.
quos in Thracia habebat socijs, bellum intulit Amphipoli Atheniensium coloniæ ad Amphipolis.
Strymonem fluuium. Hunc locum, ubi nunc sita est urbs, primus tẽtauit incolere Ari Aristagoras.
stagoras Milesius, cum regem Darium fugeret, sed ab Edonibus eiectus est. Deinde
Athenienses duobus pòst & triginta annis eò missis decem millibus incolarum, tum
suorum, tum aliorum quicunque ire uellent, quæ à Thracibus apud Drabescum sunt
interempta. Rursus undetricesimo anno Athenienses reuersi Agnone Niciæ filio co- Drabescus.
loniam deducente, expulsis Edonibus hanc urbem condiderunt, quæ prius nouem uiæ Nouem uiæ.
uocabantur. Profecti autem fuere ex Eione, quam ipsi maritimum emporium in ostijs
fluuii habebant, quinq; & uiginti stadijs distantẽ ab urbe, quæ nunc est, quam Agnon Agno.
ideo Amphipolim appellauit, quod præterfluente utrinq; Strymone cingeretur, du- Amphipolis
ctoq; à flumine ad flumen longo muro, conspicuam mare uersus & continentem collo unde nomen
cauit coloniam. Aduersus hanc igitur Brasidas ex Arnis agri Chalcidensis cum exerci sortita.
tu profectus, circa solis occasum peruenit in Aulonem & Bromiscum, quà stagnum Arne.
Bolbæ mari infunditur; cœnatus'que noctu ire pergit. Erat autem tempestas, subnin- Aulon.
gebatq;. Quo libentius iter faciebat, uolens latere, qui intra Amphipolim essent, præ- Bromiscus.
ter proditores. Nam erant ibi tum nonnulli Argiliorum, qui sunt Andriorum coloni, Bolbæ stagnũ.
illic domiciliũ habẽtes, tum alij huius rei participes, partim à Perdicca, partim à Chal Argilij.
cidensibus persuasi, præcipue'que Argilij in proximo habitantes, Atheniensibus su-
specti semper & oppido insidiantes. Hi ubi & tempus affuit, & Brasidas cum iampri-
dem de tradenda urbe composuissent, cum suis qui munia reipublicæ administrabant,
tunc eum in urbem receperunt, eademq; nocte ab Atheniẽsibus deficientes exercitum
ad pontem fluminis promouerunt, unde magis quàm à transitu oppidum abest nou-
dum muris cinctum, uti nunc est. Præsidium autem quoddam modicum, quod ibi col-
locatum erat, paruo negotio Brasidas ui submouens, tum proditionis, tum tempesta-
tis, tum repentini aduentus beneficio pontem transit; continuo'que eorum potitus est,
quæ Amphipolitanorum passim extra oppidum habitantium erant. Hoc repentino
eius transitu aduersus ciuitatem facto, & eorum qui extra fuerant multis captis, alijs ad
urbem fuga elapsis, Amphipolitani maiorẽ in modum tumultuabãtur, præsertim mu
tuo suspecti. Creditũ est (ut dicitur) Brasidã, nisi maluisset suos ad prædam q̃ ad urbẽ
subito cõuertere, eã fuisse capturũ. Nũc sistẽs exercitum ad ea quæ extra urbẽ sunt diri-
piẽda discurrit, destitit tñ cum per eos q intus erant, nihil eis succederet. Cæteꝝ aduer
sarij multitudie proditoribus præpollẽtes, ne statim portæ aperirẽtur mittunt cũ Eu- THVCYDI-
cleo duce, qui aderat eis ad præsidium loci pro Atheniensibus ad alterum ducẽ Thra- DES.
ciæ ꝑfidẽ, Thucydidẽ Olori filiũ qui hæc conscripsit, agentẽ circa Thason Parioꝝ colo Olorus.

im

niam, quæ est insula distans ab Amphipoli ferè dimidiati diei nauigatione, iubentes ut sibi ueniret auxilio. Quod simulac ille audiuit cum septem nauibus, quæ fortè aderant, proficiscitur: uolens ille quidem præcipue antequam Amphipolis dederetur occurrere: sin minus, Eiona occupare. Interea Brasidas metuens, tum è Thaso auxilia nauium, tum quod audiebat Thucydidem in omni circà Thracia officinis aurariis præesse, & per se admodum posse apud primores in continente, annixus est urbem si posset antè capere, ne si ille ueniret, plebs Amphipolitana sperans eum & classe & sociorum auxilijs ex Thracia coactis, urbem defensurum, iam sese dedere recuset. Atque ita æquabilem conuentionem inijt hoc edicto per præconem denuntiato, Amphipolitanorum atque Atheniensium, qui intra urbem essent, quisquis uellet pari similique iure uti, eum manere apud sua bona: qui nollet eum abire, exportatis suis facultatibus quinque intra dies. Hoc audito plerique alterius uoluntatis effecti sunt. præsertim cum perpaucos Athenięses respublica administraretur: cæteri, uulgus promiscuum, & eorum magna ex parte propinqui essent, qui foris fuerāt capti, & præ metu æquum esse edictum existimantes: Athenienses quidem quod libenter exirent, non idem sibi impendere periculum, quod alijs rati, quodq; non celerem succursum expectarent. Cætera uero multitudo quod neque æquabili ciuitatis iure priuarentur, & præter opinionem periculo liberarentur. Itaque ijs qui cum Brasida composuerant, in aperto iam edictum iustum asserentibus, quod cernerent uulgus quoque mutasse sentētiam, nec amplius exaudire eū, qui aderat Atheniensium ducem, accepta conditio est, initaq; conuentio. Atque hunc in modum urbs tradita. Eodem die circa uesperum Thucydides cum nauibus ad Eiona appulsus es. Amphipolim tenente iam Brasida, & nocte Eionem accepit, statim sub aurora (nisi naues celeriter auxilio uenissent) occupandam. Secundum hæc Thucydides quidem res apud Eionem ordinabat, ut & statim si Brasidas inuaderet, & mox eos qui de superiotibus transire ex fœdere uellent tuto possent excipere. Ille autem repente multis cum nauigijs secundo flumine ad Eionem uectus, si fortè promontorio quod à muris excurrit occupato, fluminis ostijs potiretur. Qui etiam à terra Eionem cum tentasset, utrinque pariter est repulsus, ob id'que ad res Amphipolitanas ordinandas se tulit, & ad eum defecit Myreinus ciuitas Edonensis Pittaco Edonorum rege à liberis Goaxis, & uxore Braure interfecto. Nec multo pòst Gapselus & Oesyma, quæ sunt Thasiorum coloniæ, Perdicca hæc transigente, cum statim post captam urbem affuisset.

Brasidas Amphipoli potitur.

Myreinus. Pittacus rex. Goaxis. Braures. Gapselus. Oesyma.

Amissa Athenienses Amphipoli ingēti metu tenebantur, præsertim quod hæc ciuitas eis perutilis erat, tum prouētu materiæ, quæ ad ædificādas naues exportabatur, pecuniæq;, tum quod aduersus socios suos ad Strymonem usque deducētibus Thessalis transitus Lacedæmonijs erat. Quibus nisi pontem tenentibus propter ingens fanè fluminis in superioribus stagnum, haudquaquā liceret accedere triremibus, Atheniēsibus ad Eionem excubantibus. Tunc autem Athenięses hæc facilia factu existimantes, & ne deficerent socij uerebantur. Nam Brasidas cum in cæteris modestum se præbebat, tum uero ubique prædicabat se ad liberandam Græciam esse missum. Quod audientes quæ Atheniensibus parebant ciuitates, & Amphipolim ab eo captam, & qualem se, quámque mitem exhiberet, uehementissime ad res nouandas incitabantur: atq; ad eum clàm missis caduceatoribus, accedere iubebāt pro se quique, ad illum primi deficere uolentes, quippe rati non timendum sibi tandiu, destitutis Atheniensium subsidio: quantum postea constitit, plus affectione cæca iudicantes quàm certa prouidētia, assueti homines quod maxime affectant, id spei inconsideratæ permittere: quod non affectant id principi rationi committere. Augebatur præterea eis fiducia neminem aduersus ipsos auxilio uenturum, quod recentem in Bœotia Athenienses calamitatem accepissent. Brasida quoque alliciente nec uera referēte, non esse ausos congredi Athenienses, apud Nisæam secum solius exercitum habente. Ideo ante omnia uoluptatem impræsentiarum capiebant: & quia tunc primum Lacedæmonij constituerant ea loca tentare, ipsi nauare illis operam omni ratione parati erant. Quæ sentientes Athe-

Græcorum in Brasidam affectio.

nienses præsidia,ut in tpe & breui & hyberno,in urbes dimiserunt. At Brasidas è Lace-
dæmone mitti sibi exercitum cum iussisset,ipse super Strymonem ad cōpingendas na-
ues se accingebat. Verum hæc ei à Lacedæmonijs suppeditata non sunt,partim inuidia
primorum,partim quod malebant suos ex insula recuperare,atq; bellū finire. Ea-
dem hyeme Megarenses maiorem murū,quem de ipsis tenuerant Athenienses,recupe
ratum euerterunt ad solum. Et Brasidas post captam Amphipolim,sociorū exercitū quē
habebat,duxit aduersus locū nomine Actam,qui à fossa regia introrsum prominet, cu
iusq; Athos mons excelsus ad Aegæū pelagus terminatᷓ. Vbi cōtinentᷓ urbes Sana An- *Athos.*
driorū colonia ad ipsam fossam mare uersus,quod Eubœam spectat,& Thyssus,& Cle *Acta locus.*
onæ,& Acrothous,& Holophyxus, & Dius,quæ promiscuis gētibus habitantᷓ,Barba *Sana oppidū.*
ris bilinguibus,& aliquantulū Chalcidensibus,sed præcipue Pelasgicis Tyrrhenis,qui *Thyssus op.*
Lemnum aliqū Athenasq; incoluerunt,& Bisaltico, & Crestonico, & Edonibus uicu- *Cleonæ.*
latim habitantibus. Harū pleræq; ad Brasidam desciuere. Verum Sana & Dius qa ob- *Acrothous.* *Holophyxus.*
stiterunt,earum regionē Brasidas statiua illic habens,populatus est. Et cum imperata *Dius.*
non facerēt,continuo castra mouit aduersus Toronam Chalcidicam,quā Athenienses *Torona Chal-*
tenebant, solicitatus à paucis quibusdam urbē tradere paratis. Et profectus nocte iam *cidica.*
circa diluculum cum exercitu consedit ad templum Castoris & Pollucis,quod ab urbe *Castoris &*
tribus ferè stadijs distat,ignaris Atheniēsibus,qui ibi præsidio erant, cæterisq; oppida *Pollucis tēplū.*
nis,præter eos qui cum illo transegerāt , ac uenturum nouerant:quorum aliquot,qui
eum clàm adierant,aduentum ipsius obseruabāt. Qui ubi illum adesse senserunt,admi-
serunt ad se septem uiros nihil habentes armorū,nisi gladios. Tot enim ex uiginti,qui-
bus negotium datum erat,ingredi non timuere,duce Lysistrato Olynthio. Ii per murū
ad mare uergentem introgressi,ac furtim conscensa altissima arce urbis ad collem posi *Lysistratus.*
tæ,præsidium quod illic erat obtruncant,& portulam Canastræum uersus prumpūt.
Brasidas autem aliquantulum progressus cum cætero exercitu quiescebat, præmissis *Canastræum*
centum peltatis:qui cum portæ aliquæ aperirentur,& signum quod conuenerat tolle
retur,primi irrumperent. Et ij quidem aduentante tempore mirabundi ad urbem pau
latim appropinquabant. Intus autem Toronæi illi,qui cum ijs qui introierant, præpa-
rabant,ut & urbem occuparent,& portæ apud forum diffracto uecte ipsis aperirētur.
Iidem primum circūductos quosdam per portulam introducunt,ut eos qui in urbe es-
sent nihil scientes,& à tergo & ab utroq; latere repente terrerēt. Deinde ignem,quod
signum condictū erat,proferunt,& per portas fori peltatos iam cæteros accipiunt. Et
Brasidas conspecto quod conuenerat signo,excitatis suis cursu contendit: identidē uo
ciferantibus ad incutiendum ijs qui intus erant,metum. Quorum alij protinus in por
tas inciderunt,alij in trabes quadrangulares,quæ ad tollenda saxa muri collapsi, qui re
ficiebatur, ante illum positæ erant. Brasidas igitur cum multitudine cōfestim sursum
uersus ad urbis superiora conuertitur,uolens eam à summo ac prorsus occupare. Cæ
tera item passim discurrit. In hac ciuitatis expugnatione pleriq; omnis rei ignari stupe-
gebāt. Qui uero participes fuerant,& quibus res placebat,subito introeuntibus se asso *Torona capi-*
ciant. Atheniēses autem(erant enim armati circiter quinquaginta in foro dormiētes) *tur.*
ubi senserunt,aliquot eorum inter manus illorum obtruncati sunt,reliqui fuga elapsi:
pars itinere pedestri,pars ad duas naues,quæ custodias agebant,euaserunt in Lecythū,
præsidium quod ipsi tenebant,occupata arce urbis maritimæ in angustiis Isthmi posi- *Lecythus.*
tæ,ad quos etiam cōfugerunt Toronæorum quicunq; erant studiosi illorum. Luce orta,
ta,& urbe prorsus capta,Brasidas ijs Toronæis,quicunq; ad Athenienses pfugerāt,per
caduceatorem edicit:Quisq s exire uelit,eū tuto ad sua reuersum,munijs ciuitatis fun-
ctuū. Athenienses uero iubet abire Lecytho,ut quæ sit Chalcidensium,data in hoc fi-
de,eos & ipsorū facultates incolumes fore. Illi negāt qdem se locū relicturos, sponderi
tamen sibi postulant diei spatium ad mortuos tollendos. Hic fide publica dies duos in
dulsit. Quibus & ipse uicina ædificia firmauit,& Athenienses sua. Insuper concilio To
ronæorum coacto, talia quidem locutus est , qualia apud illos qui erant in Acantho;

Oratio mitis Brasidae ad Toronaeos oblaqua.

Non esse æquum existimari qui secum de tradenda urbe transegissent, cæteris deteriores aut proditores esse, quippe qui neq; pecunia psuasi hoc egissent, neq; seruitutis, sed libertatis & publici commodi gratia, aut eos qui huius facti participes nõ extitissent rebus suis frui nõ debere. Se enim uenisse non ad ciuitatem perdẽdam, aliquem'ue priuatum, & idcirco edictum fecisse ijs, qui ad Athenienses fugissent, quod nihilo deteriores censeret ob amicitiam, quæ illis fuisset cum Atheniensibus, neq; Lacedæmonioꝝ amicitiam eis cum experti fuerint, uisum iri minorem: sed eo propensiores ad ipsorum beneuolentiam fore, quanto ij futuri forent iustiores, nunc quod inexperti essent, fuisse deterritos. Eos se hortari omnes ad se præparandum tanquam fideles futuros socios, eosdem posthac si iã peccauerint, sontes fore: nã antehac iniustos nõ fuisse, sed illos potiu quibus fortioribus paruissent: & si quid aduersari fuissent, ueniam dandam. Hæc dicẽdo illos hortabatur. Vbi tempus sponsionis exijt, Lecythum aggreditur. Atheniẽses pro muris parum ualidis, & pro ædificijs pinnas habentibus, sese defensabant, unum'q; diem uim arcuerit. Postero autem cum machinam hostis admoturus esset, ex qua ignẽ in lignea propugnacula iacularetur, turrim ligneam super ædificium opponunt ad eã partem, ad quam iam tendebat exercitus, quæq; maxime exceptura machinam putabatur: & præcipue expugnabilis erat. Huc multas amphoras aquæ, atq; urnalia & saxa cõportant: multiq; mortales conscendunt. Quo onere maiore quàm ut ferre posset, ædificium repente discissum est: editoq; ingenti fragore, eos Atheniẽses qui cominus spectabant, maiore dolore affecit quã metu. At ij qui eminus, & præsertim remotissimi quiq; existimantes captum iam illic oppidum, fugam ad mare & ad naues capessunt. Quos Brasidas ut uidit deseruisse propugnacula, & quod acciderat aspexit, aggressus cum exercitu, oppidum capit, & quoscunq; ibi nactus est, interficit. Ita Atheniẽses relicto loco nauibus ac nauigijs in Pallenẽ se receperunt. Denuntiauerat autem uoce præconis, cum oppugnaturus Lecythum esset Brasidas, daturum se triginta minas argenti ei, qui primus murum cõscendisset. Verum ratus non humanitus, sed aliter expugnationem extitisse, eam pecuniam Palladi (est enim illic eius deæ templum) donauit: & ubi Lecythum euertit, reparauitq;, omne ad solum dedicauit. At reliquum hyemis consumpsit, tum ea loca quæ habebat stabiliẽdo, tum alienis insidiãdo. Qua hyeme exacta, octauus belli annus excessit.

Lecythum capitur.

9. Anni initiũ.

Incunte autẽ statim uere sequentis æstatis, Lacedæmonij atq; Atheniẽses annuas inducias fecere, quod cẽserent Atheniẽses quidem Brasidam nihil amplius de ipsis defectionem tracturum: priusquam per quietem reficerentur, simul'q; ut si eis bene cederet, ulterior conuentio fieret. Lacedæmonij uero, hæc ipsa prout erat, Athenienses extimescere, & laxamento malorum ac laborũ futuros, sua sponte auidiores ad agendum de reconciliatione, reddirisq; captiuis, ad paciscendum in longius tẽpus. Nanq; suos recuperare plurimi faciebant, & eo magis quo Brasidas magis proficiebat, remq; augebat, habentes in animo alios confirmare, alios qui ex æquo resisterẽt, tentare ac uincere. Igitur ab ijs & eorum socijs induciæ pactæ sunt, in hæc uerba:

Induciæ inter Athenienses & Lacedæmonios.

Induciarũ pãgendarum forma.

QVod ad templum atq; oraculum Apollinis Pythij attinet, placet nobis, ut qui uelint nullo dolo, nulloq; metu cõsulant ad patrium quisq; ritum. Lacedæmonij ꝓbauerunt hæc, eorumq; qui aderant socii, atq; dixerunt se Bœotiis hoc atq; Phocẽsibus quoad possent, misso caduceatore persuasuros. Quod ad pecuniam dei attinet, curæ fore ut sontes deprehẽdamus, & in eos iure, & ex maiorũ legibus animaduertamus nos uosq;, & quibuscunq; aliis libuerit, patria instituta seruãtibus. De his igitur placuit Lacedæmoniis & eorum sociis (si modo fœdera fiant) cum Atheniensibus utrosq; in sua terra manere contẽtos, iisq; habenis: Lacedæmonios quidem in Coryphasio intra Busradem & Tomeum manẽtes: Atheniẽses autem in Cythereis, neutros cum alteris societate misceri, neq; nos cum ipsis, neq; ipsos nobiscum. Eos qui in Nisæa essent, & in Minoa, non transire iter, quod est à Pylis præter Nisum ad Neptuni delubrũ. Ab ipso aũt delubro statim ad pontẽ Minoam uersus, Megarenses quoq; ac socios nõ transcẽde

re uiam hanc, & insulam habentes quam Athenienses ceperunt: neutrosq; cum alteris ultro citroq; commercium habere. Item eis uti licere nauicunq; nunc in Troezene habent, & de quibuscunq; cum Atheniensibus eouenerit: necnō uti mari, quōcunq; placuerit, uel ad sua ipsorum, uel ad sociorum ire. Item Lacedæmonijs licere & socijs nauigare naui non longa, sed alio nauigio quod remis agatur: sitq; pōdo uecturæ duūm milium talentorum. Item caduceatori atq; legatis, comitibusq; quantiscunq; si placuerit, dissoluendi belli gratia & controuersiarum, in Peloponēsum Athenas'ue euntibus ac redeuntibus, terra mari'q; fœdera esse. Transfugas interea non recipi, liberum seruum'ue, neq; à uobis neq; à nobis. Item uos causam dicere nobis deferentibus, & nos uobis: secundum instituta maioꝝ in litigando, litem solui iudicio citra bellum. Lacedæmonijs hæc ac socijs placita sunt. Quod si quid ijs aut honestius, aut iustius esse uobis uidetur, euntes in Lacedæmona docetote. Nihil enim quod modo iustum dixeritis, abnuent uel Lacedæmonij uel socij: ij qui ibunt, id spatij arbitrij'q; in eundo habituri, quatenus uos nobis iubebitis. Fœdera hæc ad annum erunt. Placuerunt populo. Acamantis magistratum prytaneum gerebat, Phænippus scriba fuit, Niciades præfuit, Laches recitauit. Quod faustum Atheniensibus sit inducias fieri, prout concesserit Lacedæmonij eorumq; socij, & spōponderunt in populo inducias esse annuas, quæ hodierno die incipiant, quartodecimo Elaphebolionis, id est Decembris mensis. Hoc interim tempore utrorumq; legatos atq; caduceatores inuicem adeūtes, tractare qua ratione bellum dissoluatur, concionem aduocantibus imperatoribus ac prætoribus. Primum de pace consultare Athenienses, quonam modo adeat legatio de bello soluēdo, & perq; subito legatos qui aderunt spondere apud populum, se placitis staturos ad annum uertentem. Hæc conuenta ac placita sunt inter Lacedæmonios Athenienseisq; & utrorumq; socios, Gerastij apud Lacedæmonios mensis die duodecimo. Conuentorum autores extiterūt ex Lacedæmonijs Taurus Echetimidæ, Athenæus Periclidæ, Philocharidas Eryxidaidæ: Ex Corinthijs Aeneas Ocytæ, Euphamidas Aristonymi: Ex Sicyonijs Damotimus Naucratis, Onasimus Megacis: Ex Megarensib⁹ Nicasus Cecali, Menecrates Amphidori: Ex Epidaurijs Amphias Epeidæ: Ex Atheniensibus, magistratus Nicostratus Diotrephis, Nicias Nicerati, Autocles Tolmæi. Atq; hæ quidē induciæ pactæ sunt, & per eas assiduè in colloquium de rerum maiorum fœderibus uentitabatur. Verum per hos dies cum hæc fiunt, Sciona apud Pallenam ciuitas ab Atheniensibus ad Brasidam deficit. Aiunt autem Scionæi se Pallenenses esse, ex Peloponneso oriundos: suosq; maiores cum à Troia nauigarent, tempestate qua Achiui usi sunt, in cum locum appulsos, ibi consedisse. Quos cum defecissent, noctu Brasidas adiit, præeuntem officii gratia triremem sequens ipse eminus actuatio nauigio, ut si in quod nauigio suo maius incidisset, triremis opem ei ferret. Si uero in aliam æque magnam triremem, non existimabat illam in minus nauigium directuram, sed in nauem, & se interea saluum fore. Cum transfretasset, coacto Scioniorum concilio, in eam sententiam locutus est, in quam apud Acanthum ac Toronam: & hoc amplius esse istos præcipua laude dignos, qui cum Pellene in Isthmo sita ab Atheniensibus occupet Potidæam tenentibus, cumq; nihil sint aliud q; insulani, tamen ad libertatem ultro transierint, non expectantes ignauiter ut sibi necessitas exprimeretur agnoscendi domestici boni: & esse id signum, eos aliquid aliud rerum maximarum præstanti animo subdituros. Quod si ex sententia cōtingeret, haud dubie fidelissimos Lacedæmonii amicos existimatum iri, atq; aliis in rebus honoratum. Quibus uerbis erecto animo Scionii et omnes pariter auditores effecti, etiam illi quibus antea res acta displicuerat, constituerunt strenue bellum ferre. Et Brasidam cum in cæteris honeste acceperunt, tum uero & publice aurea corona redimierunt, tanq; Græciæ liberatorem: & priuatim tæniis coronauerunt, ac ueluti athletam frequentarunt. Ille cōfestim relicto eis aliquanto præsidio, retro abiit. Nec multo pōst eodē cum maiore exercitu transfretauit, uolēs Mendam atq; Potidæam tentare, ac prius occupare q; (quod suspicabatur) Athenienses tan-

Sciona.

Pellene.

Brasidas hono res.

Menda.

Induciarũ oratores Aristonymus & Athenæus.

quam insulæ succurrerent. Et cum nonnihil de proditione transegisset cum his ciuitatibus, & iam rem esset exerciturus, interim ad eum ueniunt cum triremi qui inducias renuntiarent: ex Atheniensibus Aristonymus, ex Lacedæmonijs Athenæus. Ita exercitus rursus Toronam reuersus est, & legati renuntiant Brasidæ cõuenta. Quæ quidem uniuersi in Thracia socijq; approbauerunt. Aristonymus autem cætera annuere, Scionios tamẽ negare in fœderibus fore, quos ex dierum supputatione sciebat post initas inducias defecisse. Brasidas contrà multis uerbis affirmare antea defecisse, nec se ui bem uelle tradere. Quæ ubi Aristonymus Athenis retulit, protinus Athenienses in expedito fuerunt Scionæ bellũ inferendi. Sed Lacedæmonij missa legatione, dicere eos fœdera præuaricari, & se pro ciuitate intercessuros, fidem Brasidæ habentes, paratosq; iudicio disceptare. Illi nolle iudicio periclitari, sed primo quoque tempore cum exercitu abire irati, si qui in insulis iam sunt, qui ab ipsis desciscẽdum censeant, inutili sibi Lacedæmoniorum terrestri potentia confisi. Constabat tamen re uera defectionem fuisse qua ius suum tutabantur Athenienses. Quippe duobus diebus posterius à Scionijs descitum est. Itaque facto in sententiam Cleonis decreto de Scionijs capiendis interimendisq;, cætera omittentes, ad hoc sese præparabant.

Menda deficit ad Lacedæmonios.

Atq; interea ab eis Menda defecit, ciuitas in Pallena Erythreorum colonia, quam & ipsam Brasidas recepit, non existimans se iniuste agere, quia per inducias aperte defecissent. Nam erant quæ inuicem Atheniensibus crimini daret & fœderum ruptoribus. Quo magis Mendẽses fuere audaces, tum cognita Brasidæ propensa sententia, tum sumpta ex Scionijs coniectura, quos non prodidisset, tum quod eis pauci cum adessent conscij, & ij tunc cunctarentur, non tamen omisissent: sed cũ sibi ipsis timerent ne patefierent, tamen eos qui multi erant, præter opinionem superauissent. Hæc cum protinus Athenienses accepercit, multo magis irritati, se aduersus utranq; ciuitatem instruebant: quorum classis aduentum expectans Brasidas, liberos, uxoresque Scioniorum ac Mendensium subduxit in Chalcidicam Olynthum, cum præsidio quingentorum Peloponnensium, totidemq; peltatorum Chalcidensium, præfecto omnium Polydamida. Et isti quidem tanquam propediem uenturis Atheniensibus, recte sane inter se cõmuniter res administrabant.

Olynth⁹ Chalcidica.

Polydamidas.

Perdiccæ unà cũ Brasida in Arrhibæũ expeditio.

Brasidas autem interea pariter ac Perdiccas, rursus aduersus Arrhibæum tendunt in Lyncum. Hic quas habebat copias ducens Macedonum & incolarum Græcorum: Ille præter suas Peloponnensium reliquias, Chalcidenses, Acanthios, & ex alijs populis pro cuiusque magnitudine: in summa Græcorum armatorum fere tria milia, equites omoes qui sequebantur, Macedonum cum Chalcidensibus circiter mille, alia Barbarorum manus permulta.

Lyncestæ.

Ingressi regionem Arrhibæi, cum Lyncestas ex aduerso castra metatos inuenissent, & ipsi castra ponunt. Cumq; pedites collem è regione suum utrinque haberent, & campum qui interiacebat equites percursarent, pugna inter eos primum equestris commissa est. Deinde Brasidas & Perdiccas, cum Lyncestæ pedites cum equitibus è colle priores processissent, parati ad prælium è diuerso productis & ipsi copijs, conflixerunt. Lyncestæ in fugam uersi sunt, multi interempti, cæteri fugiendo altiora adepti, quieuerunt. Post hæc trophæo erecto, biduum triduumq; substiterunt, opperientes Illyrios, qui à Perdicca mercede cõducti uenturi erant. Verum Perdiccas non subsidere amplius uolebat, sed aduersus Arrhibæi oppida progredi.

Illyrij.

Brasidas autem respiciens ad Mendam ne quid pateretur, si prius appellèrent Athenienses, & quod Illyrij non aderant, non ad progrediendum, sed ad regrediendum potius animatus erat. Et cum ij inter se altercarentur, nuntiatum est Illyrios Perdicca prodito, cum Arrhibæo esse. Ex quo utrique uidebatur, ob illorum metum hominum bellicosorum esse abeundum. Cumq; propter contentionem nihil esset constitutũ, quonam tendere oporteret, interueniẽte nocte Macedones, Barbarorũq; multitudo, subito timore perculsi, id quod in magnis exercitibus fieri cõsueuit, incertis causis, quod putarent plures aduentare quàm ueniebant, tantumq; nondum adesse, in repentinam fugam se dantes, domum reuerterunt, Et Perdiccam à principio ignarum rei ut resci-

uit coegerunt, antequam Brasidam inspiceret (procul enim sane alter ab altero castra habebant) illinc discedere, Brasidas primo diluculo postquam accepit & abisse Macedones, & Illyrios atq; Arrhibæi inuasuros, quadrato ipse agmine leui armatura in medium accepta, constituerat abscedere: dispositisq; si quà inuaderetur iunioribus excursoribus, cum delecta ipse trecentorum manu in animo habebat ut postremus discederet, resistendo primis quibusque hostium sese offerentibus: & priusquam illi aduentarent, ut in breui, milites suos adhortatus est:

Oratio Brasidæ ad milites.

NISI ego suspicarer uiri Peloponenses terrore perculsos, quod derelictus sum, quodq; Barbari & hi permulti in nos tendunt, non ita uos hortarer pariter ac docerem. Nunc quod ad desertionem nostrorum, & ad hostium multitudinem attinet, quæ maxima sunt, uos breui admonitione & hortatione persuadere conabor. Conuenit enim nobis in rebus bellicis strenuos esse, non propter præsentiam sociorum semper, sed uirtutis propriæ causa, neque aliorum multitudine terreri. Quippe qui non ex eiusmodi republica ortum ducitis, in quibus non præsunt paucis multi, sed potius pluribus pauci, nullo alio adepti potentiam quàm uincendo in prælijs. Barbaros autē quos nunc inexperti formidatis, scire debetis & ex illis contra quos pro Macedonibus pugnauistis, & ex his quæ ego partim cōiectura, partim fama intelligo non asperos fore. Quæcunque enim re uera sunt imbecilla, sed putantur ualida, cum de ipsis documentum ueritatis accesserit, audaciores aduersarios redduntur. Quibus autē aliquod utique bonum adest, si quis id non præuiderit, hic in eos ferocior fertur. Isti uero qui rari sunt in ueniēdo, terrori sunt hominib⁹ imperitis, ut poте aspectu multitudinis horrendi, & uociferationis magnitudine terribiles, & inanis illa elatorum armorum concertatio speciem minarum habet, sed ijdem in conserendis manibus aduersus eos qui ista sustinent, non tales existunt. Neq; enim pudet eos quemadmodum nos Lacedæmonios, cum ordinem nullum habeant, locum deferere dum superantur: quorum fuga eadem quam aggressio honestis gloriam habet, ac pro irreprehensibili re ac forti existimatur. Et cum pugna rerū domina sit, præcipueq; si cui præbeat cum decore causam conseruandæ salutis, tutius ducunt citra suum periculum terrefacere nos, quàm nobiscum uenire ad manus, id quod antē, q̄ nunc facturi erunt. A quibus quidquid asperitatis impēdeat, cernitis re quidem modicum, aspectu autem & auditu ferox. Eos cum infesti uenient uos sustinentes, & cum tempus erit, cum decore & ordine rursus uos subducentes, in tutum propere abibitis, cognituri in reliquū tempus huiusmodi turbas, his qui primum impetum exceperint, ostentare robur, minabūdas eminus ac cunctabundas easdem: si accesseris, cominusq; cōstiteris, strenuitatem celeriter in id ut tutis sint demonstrare. Talibus hortatus Brasidas, copias subducebat. Quo uiso, Barbari multa uociferatione actumultu ingruebant, eum fugere opinantes, præuētuq; se interfecturos. Sed cum excursores quacunq; illi incidebant obsisterent, & ipse cum delecta manu inuadentes sustineret, ita præter opinionem aduersus primum impetum restiterunt, & deinceps excipiendo eos propulsarunt: sese cum ab illis cessaretur, subtrahentes. At cum in spatiosum uentum esset locum à Græcis qui cum Brasida erant, iam procul aberant barbari, quæ pars relicta erat, ut hos insecuta cum ipsis consereret manus. Nam cæteri cursu cōtenderant in fugientes Macedones, quorum ut in quenq; incidebant, trucidauerunt. Iidem angusto in regione Arrhibæi inter duos colles ingressu occupato, scientes non aliam esse Brasidæ ad redeundum uiam, iam aduētantem illum ad ambiguum uiæ ui cōsistunt tanq̄ capturi. At iste re cognita, præcipit his qui secum erant trecentis, ut in eum quem magis suspicabatur captum iri collem tendentes, quàm possent pro se quisq; celerrimo cursu sine ordine conarentur extrudere Barbaros iam contra uenientes, priusquam maiori illorum accedente multitudine ibi cōcluderetur. Ita Brasidiani eos qui in colle erant aggressi, impetu superant, & reliquus exercitus eōdem facilius concessit. Nam Barbari facta illinc suorum fuga deterriti, & q;

hos ad fines esse, iamq́ euasisse arbitrarent̃, nõ sunt ulterius persecuti. Brasidas autem
ubi editiora adeptus est, tutius iter faciens, peruenit eodem die Arnissam primũ, quæ
erat ditionis Perdiccæ, ubi milites Macedonibus ꝙ priores abissent irati, ut in quæq́ in
cidebant inter eundum, uel iuga boum, uel uasa quæ Macedonibus ceciderãt: qualia
credibile est in nocturno & trepido discessu contingere; iuga quidem soluentes conci
Perdiccas à pelopon. dissociatus, Atheniensibus iungitur.
derunt, uasa uero sibi uendicarunt. At hinc primũ Perdiccas Brasidam sibi hostem es
se existimauit, & postea iudicio Peloponnensium in Athenienses non cõsuetum odiũ
gessit: sed cum è grauissimis calamitatibus emersisset, dedit operam ut quoquo modo
ꝗprimum cum Atheniensibus conueniret, & à Lacedæmonijs dissociaretur. Brasi
das ex Macedonia reuersus Toronam, offendit Athenienses iam Mendam tenentes: &
quia inualidum se ad expellendos iam hostes si in Pallenam transiret, arbitrabatur, ibi
subsedit ad urbis præsidium. Nam per id tempus Athenienses exierant auxilio ijs, qui
Lyncus oppi.
apud Lyncum erant contra Mendam & Scioniam, quemadmodũ instructi erant quin
quaginta cum nauibus, quarum decem erant Chiæ, ferentibus mille armatos suorum
popularium, sagittarios sexcentos, Thracum mercenarioꝝ mille, aliosq́ illic sociorum
Nicias.
peltatos, Nicia Nicerati, & Nicostrato Diotrephis ducibus. Cũ qua classe ex Potidæa
Nicostratus.
profecti, cum iuxta Neptuni templum tenuissent, aduersus Mẽdenses iere. Illi & Sci
oniorum auxiliares recenti cum Peloponnensium præsidio, omnes armati numero se
ptingenti Polydamida duce extra urbem castra habebant super tutum collem. Eò Ni
cias tramitibus quibusdam euadere cum tentasset, habens secum Methonensiũ leuiter
armatos centum uiginti, Atheniensium armatoꝝ delectos sexaginta cum omnibus sa
gittarijs, illos ab ipsis uulneratus summouere non potuit. Nicostratus alio lõgiore iti
nere cum omni reliquo exercitu aggressus in petuiũ collem, eò perturbationis uenit,
ut paꝝ abfuerit quin totus Atheniensiũ exercitus uinceretur. Et cum eo die Menden
ses socijq́ dedere recusarent, digressi Athenienses castra metati sunt, atq́ insecuta no
cte Mendenses in urbem cõcesserunt. Postero die Athenienses oram Scionæ præterue
cti, eius suburbana ceperũt, & agrum quanta ea fuit die populati sunt, nemine eôdem
prodeunte. erat enim nõnihil seditionis intra urbem. Et cum proxima nocte trecẽti il
li Scionẽ domum abissent, postridie Nicias cum dimidio copiarũ progressus ad fines
Scioniorum regionẽ uastauit: & Nicostratus pariter cum reliquis urbem obsedit à su
perioribus portis, quà itur Potidæam: Polydamidas (ab hac eñ parte Mendensibus au
xiliaribusq́ intra murum arma posita erant) eos tanꝗ ad puguam instruebat. Et cũ ad
exeundum Mendenses hortaretur, eiq́ è populo quidam seditiose contradiceret, & se
exituꝝ negaret, neq́ belligerare oportere, & ipse hominem ut cõtradicebat manu abri
puisset atque perturbasset, indignatus è uestigio populus sumptis armis tendit in Pe
loponnenses, & in eos qui cũ illis populo aduersati essent: & impetu dato uertit in fu
gam, tum ob repentinum certamen, tum ob metum Atheniensiũ, quibus portæ fuere
præfractæ. Quippe Peloponnenses suspicabantur illos ab aliquo præmonitos in se es
se uenturos. Ita quicunq; non statim eoꝝ obtruncati sunt, in arcem confugerunt, quã
Mẽda ab athe niẽsibus occupatur.
ipsi iam antea tenebant. Athenienses aũt (iam eñ Nicias erat reuersus) ante urbem sta
bant, cum oĩbus copijs irrũpentes, ueluti ui captam (ut quæ non ex cõuento aperta
fuisset) diripiũt, ut uix eos cohibere potuerint duces ne & homines trucidarent. Post
hæc iussere Mendenses, pristino ritu remp. administrarent, ut de ijs per se supplicium
sumerent, quos esse seditionis autores censuissent. Eos autem qui in arce erant, cõclu
serunt, muro utrinq; ad mare pertingenti, & in eo imposuere præsidium. Potiti ijs
quæ circa Mendam sunt, aduersus Scionam tendunt. Obuiam prodeuntes oppidani
cum Peloponnensibus, in difficili ante urbem tumulo cõsidunt: quem nisi caperet ho
stis, urbem circũuallare non poterat. Eum Athenienses strenue aggressi, detrusisq́ pu
gna qui occurrerunt, castra ponunt, trophæum statuunt, oppidum cõcludere parant.
Nec multo pòst cum in eo iam opere occuparentur, auxilia quæ in arce Mendæ obsi
debantur, superatis qui ad mare erant custodibus, noctu abierunt, Quorum plerìq; su

gientes per hostium castra obsidentium Scionam intrauerunt. Ea circumuallata, Perdiccas per caduceatores cum Atheniensium ducibus fœdus init, odio Brasidæ contracto ob reditum ex Lynco, iam tum statim rem transigere orsus. Etenim comparata apud Thessalos externo tum manu, quorum primoribus semper fuerat usus simul Nicias, postq̃ inter eos conuenit, iubent ut aliquid insigne pro Atheniensium tutela faceret, simul sua sponte, q̃ nollet amplius in suam regionem uenire Peloponnenses, prohibuit Ischagoram Lacedæmonium (is nanq; tunc exercitum terrestri itinere deducturus ad Brasidam erat) ne cum copijs impedimentisq; transiret, ita ut ne Thessalos quidem illi tentarent. Ipse tamen Ischagoras & Amenias & Aristeus, ad Brasidam peruenerunt, à Lacedæmonijs missi ad res inspiciundas, eductis è Sparta secum adolescentulis, cum leges id uetarent, qui ciuitatibus præficerẽtur, ne ea res quibuscunq; committeretur. Et præfecerunt Amphipoli Clearidam Cleonymi, Toronæ Telidam Hegesandri. Eadem æstate Thebani muros Thespiensium (crimini dantes q̃ sentirẽt cum Atheniensibus) diruerũt, id quod semper quidẽ uoluerant; sed tunc facilius fuit, quoniam in pugna cum Atheniensibus commissa, omnis eorum iuuentutis flos erat extinctus. Templum quoq; Iunonis eadem æstate apud Argos deflagrauit, Chryside sacerdote cum ardẽtem quandam lucernam coronis apposuisset, illic ita soporata, ut incensa om̃ia atq; flagrantia non sentiret; propter quod Argiuos uerita, protinus in Phliuntem nocte confugit. Argiui ex lege quæ apud eos est promulgata, aliam instituêre sacerdotem nomine Phaenidẽ, cum octo annos huius belli Chrysis præfuisset, & dimidiarum quãdo profugit. Et Sciona iam extremo æstatis undiq; muris conclusa est; quibus imposito Athenienses præsidio, cum cætero exercitu abierant. Insequens hyems apud Athenienses atq; Lacedæmonios quieta mansit propter inducias. Mantinei uero ac Tegeatæ cum suis utrinq; socijs apud Laodicũ terræ Orestidis cõflixerunt, ancepsq; uictoria extitit. Nam altero utriq; cornu in fugam uerso, trophæa fixerunt, ad Delphos spolia miserũt, cum multis utrinq; cæsis adhuc dubio Marte pugnantes nox diremisset. Tegeatæ illic pernoctantes, statim trophæum excitarunt: Mãtinei cum in Bucolionem discessissent, idem posterius è regione fecerunt. Exitu eiusdẽ hyemis, appetente uere, Brasidas Potidæam tentauit. Noctu enim adiens, scalas admouit: hactenusq; hostem latuit. Nam tintinabulo allato, sic incassum ante ipsius proditoris reditum admotæ sunt scalæ: & cũ statim sensisset hostis, Brasidas priusquam accederet, raptim retro reduxit exercitum, luce nõ expectata. Et hyems exiuit, annusq; nonus belli quod Thucydides conscripsit.

Perdiccæ cum Athenien. fœdus.
Ischagoras. Amenias. Aristeus.
Thespiensium muri diruti.
Iunonis templum deflagrauit.
Chrysis sacrifica. Phaenis sacerdos.
Sciona muris conclusa.
Laodicum. Tegeatæ. Mantinei.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER QVINTVS.

NSEQVENTI æstate, fœderũ annua dies quæ ad Pythia usq; processerat, exijt. Per quas inducias Atheniẽses è Delo Delios summouerunt, rati illos ex uetusta quadã causa non esse castos ad sacra faciẽda, & hoc sibi restare expiationis, de qua superius à me cõmemoratũ est, quasi sublatis defunctorũ monumẽtis id rite faciẽtes. Delij uero Atramytteũ in Asia ut quisq; adibat, eis locum dante Pharnace, incoluerũt. Cleon post exactas inducias, cum triginta nauibus ducens pẽditum urbanorum mille & ducentos armatos, cum equitibus trecentis ac sociorũ pluribus in prouinciã Thraciæ, cum ad hoc Athenienses induxisset, traiecit. Et cũ Scioniam primũ tenuisset iam expugnatã, sumptis illinc p̃sidiarijs armatis, in portum Colophoniorũ nauigauit, nõ admodũ ab urbe Toronæa distantẽ. Vbi certior factus à trãsfugis neq; Brasidã intus esse, & qui essent, impares fore ad resistendũ, terrestri itinere ad urbẽ tendit: & decẽ nauibus ad circumeundum portũ dimissis, ante om̃ia pergit ad munimenta, quæ Brasidas urbi circundederat uolẽs includere suburbana, & diruto ueteri muro unã efficere urbẽ. A dortis ea Atheniensibus, Pasitelidas Lacedæmonius dux cũ eo q̃d aderat p̃sidio succurrens, resi

10. Anni initiũ.
Atramytteũ.
Cleonis expeditio.
Scionia ab Athen. recuperata.
Pasitelidas.

stebat. Sed cum repelleret, & ꝑterea timeret ne ue naues quæ circũmissæ erãt, circuito
portu desertam urbẽ occuparent, ne ue in muro qui expugnabat, ipse caperet, eo reli
cto ad urbem cursu cõtendit. Verũ & Athenienses classici nauibus egressi, urbẽ prio-
Torone capi-ta. res receperũt: & insecutus cũ uociferatione peditatus quà subrutus uetus murus erat,
irrupit, ac Lacedæmonioꝝ Toronæoꝝq́ alios q repugnabant, statim interemerũt, ali-
os uiuos ceperunt, inter q̃s & Pasitelidã ducem. Brasidas aũt Toronen ille quidem ad
succurrendũ profectus est, sed in uia certior de expugnatiõe factus, rediȷ̃t, ꝑuenturus
hostem, nisi .xl. ferme stadiȷ̃s serior fuisset. Cleon atq; Athenienses trophæa duo erexe
runt, unum aũ portum, alteꝝ ante muros: uxoribusq́ ac liberis Toronæoꝝ in seruitu-
tem acceptis, ipsos atq; Lacedæmonios, & si q̃s alius Chalcidẽsium aderat, cunctos ad
DCC. numero Athenas miserũt. Quoꝝ Lacedæmoniȷ̃ ex fœderibus postea initis re-
Panactum. missi sunt, cæteri ab Olynthiȷ̃s accepti, totidẽ uiris ꝑmutati. Per idẽ tempus & Bœ-
otiȷ̃ Panactum muꝝ in cõfiniȷ̃s, q erat Atheniensiũ, proditione ceperũt. Et Cleon im-
posito ꝓsidio Toronæ ꝓfectus, Athò prope ad Amphipolim usq; ꝑnauigauit, & Phæ
Phæax. ax Erasistrati filius cũ duobus collegis ab Atheniẽsibus ꝓ legato missus in Italiam atq;
Leontini. Siciliam, duabus cũ nauibus transmisit. Nam Leontini Atheniẽsibus è Sicilia reuersis,
post cõuentionẽ cũ multos in ciuitatẽ ascripsissent, & plebs agrũ uiritim diuidere ha-
beret in aĩo, id sentientes iȷ̃ q potentes erant, Syracusanis accitis plebẽ eiecere, & capas
sim errabunda dedẽtes se Syracusanis, urbẽq; deserentes, ac desolãtes habitacula, Syra
cusas ut ciues cõmigrarunt. Quoꝝ nõnulli displicente sibi facto, relictis Syracusis, lo-
Phoces. cum quendã urbis suæ, noĩe Phoces cepere, & arcẽ in Leontino agro ualidã, noĩe Bri-
Bricinnias. cinnias, ad q̃s ꝑmulti exulãtis plebis se cõtulerunt. Et ꝓ muris stantes belligerabant.
Hoc cũ audissent Atheniẽses, Phæacẽ miserunt, si q̃ modo persuasis suis q ibi erant so-
ciȷ̃s, & aliȷ̃s si posset Siciliensibus, cõmuniter tanq̃ aduersus ꝓficiscentem Syracusanoꝝ
potentiã, sumptis armis liberarent populũ Leontinũ. Phæax ubi aduenit, inductis Ca
Catana. marinæis atq; Acragãtinis, quia apud Gelã res ei è cõtrario eueniebat, ad cæteros non
perrexit, intelligẽs haudquaq̃ se illos persuasuꝝ: sed rediens ꝑ Siculos Catanam, & in
transitu Bricinnias ueniẽs, adhortatusq́, discessit. Is tñ & cũ in Siciliã trãsmisit, & rur
sus cũ rediȷ̃t, apud Italiã cum nõnullis ciuitatibus de amicitia Atheniensiũ sermonem
habuit: atq; cũ Mamertinis apud Locros agentibus, q̃ relegati erant, cũ post Siciliensiũ
pacificationẽ orta inter Mamertinos seditione, ab aduersa factione accitis Locrẽsibus
Messana fit eiecti essent, factaq; aliq̃ diu Messana Locrẽsium. Hos itaq; Phæax illuc receptus, nihil
Locrensium. læsit, quia cũ Locrensib[9] transegerat Atheniensiũ noĩe. Soli enĩ oĩm socioꝝ in recõcili
atione Siciliensiũ fœdus abnuerant cũ Atheniensibus, ne tum quidẽ amissuri, nisi bel
Itones. lo aduersus Itones & Melæos occupati fuissent, finitimos suos atq; coloniã. Et Phæax
Melei. quidẽ aliquanto posterius Athenas rediȷ̃t. Cleon aũt soluens à Torona Amphipolim
uersus, Stagiꝝ ab Eione ꝓfectus, inuadit Andrioꝝ & Galepsum Thasioꝝ coloniã. sed
Stagirus. illa nõ expugnata, hanc expugnat: missisq; ad Perdiccã legatis, ut cũ copiȷ̃s ex iure soci
etatis ad se ueniret: missis itẽ aliȷ̃s in Thraciam ad Pollen Odomantoꝝ regẽ, qui q̃plu
Polles rex. rima Thraces mercede cõduxerat, ipse apud Eionem subsedit hos expectãs. Hæc Bra
Cerdylium. sidas cũ accepisset, & ipse insedit è regione Cerdyliũ, qui est locus Argilioꝝ trans flu-
men editus, haud sane distans ab Amphipoli, unde oĩa subiȷ̃ciebant oculis, adeo ut
ne lateret quidẽ, Cleon (id qđ facturus expectabat) prodiẽs cum exercitu ut aduersus
Amphipolim ascẽderet, hostiles copias præ suis ꝑsentibus cõtemnens. Instruxerat au
Brasidæ co- tem Brasidas Thracum mercede cõductos, M. D. & Edones quos oĩes euocarat, pel-
piæ & pe- tatos atq; equites hĩs Myrcinioꝝ & Chalcidẽsium, præter eos quos apud Amphipo-
ritia. lim peltatos mille, in summa ad .xii. peditum armata, & equites Græcorum trecentos.
Hos cum haberet, Cerdylium cum mille quingentis insedit, cæteris intra Amphipo-
lim cum Clearida instructis. Cleon tantisper otium tenuit, dum id quod Brasidas ex-
Cleonis igna- pectabat facere coactus est. Nam ægre milites ferebant mãsionem, reputabantq; quantæ
uia. tæ imperitiæ atq; ignauiæ duci suo esset, cum Brasida tantæ peritiæ atq; audaciæ uiro,

Ad hæc, inuiti domo cum eo uenerant. Hanc mussationem gliscere cum animaduerteret Cleon, nolens ipsos q̃ in eodem desiderent loco, grauari, cõtractos educit, usus eadẽ ratione qua apud Pylum: quæ quia prospere cesserat, aliquid se sapere opinabat. Etenim neminem sperabat ad pugnãdum sibi obuiam exiturum: quin potius ad inspiciendum locum sese dixit ascẽdere: maiorem tamen apparatũ expectabat, non ut tutò si ad hoc cogeret̃ pugnaturus superaturusq́ʒ, sed ut circundato exercitu urbem expugnaturus. Cum uenisset, & ualido in colle ante Amphipolim exercitum collocasset, ipse cõtemplabatur Strymonis restagnationẽ, & urbis situm Thraciam uersus quẽad modũ se haberet, existimans sibi qñcunqʒ liberet abscedere licere absqʒ certamine. Etenim nemo neqʒ super muros cõspiciebatur, neqʒ egredi portis, quæ & clausæ omnes erant. Adeo sibi peccasse uidebatur, q̃ etiam cum machinis non uenisset: posse eñ urbem, q̃ deserta esset, capi. Brasidas simulac Athenienses mouisse cognouit, & ipse descendens è Cerdylio Amphipolim intrat; nullamq́ʒ eruptionem, nullamq́ʒ instruendi agminis aduersus Atheniẽses significationẽ facit, diffisus copiis suis quas impares hosti putabat, nõ numero, nam propemodũ pares erant, sed ornatu. Nam in ea expeditione militabat Atheniensiũ flos, & Lemnioꝝ Imbriorumq́ʒ robur. Itaqʒ artem aggressurus adhibet, quod uidelicet si numerum suorum & quãrum necessarium erat armatorum ostendisset, haud arbitrabatur magis proficere, quàm si improuisus esset ac uere contemptus. Igitur delectis ibi armatis centum quinquaginta, ac traditis Clearidæ cæteris, cõstituit adoriri priusquam abirent Atheniẽses, ratus non perinde illos, si dissoluti fuissent, recepturos, si quæ sibi superuenirent auxilia. Verũ milites adhortari, cõsiliumq́ʒ suum aperire uolens, aduocatis oĩbus, in hunc modum disseruit: *Brasidas Amphipoli adit.*

Oratio Brasidæ ad milites.

VIRI Peloponnenses, quoniam ex ea terra profecti uos, quæ propter generositatem libera semper extitit, & quia Dores cũ Ioniis dimicaturi estis, quoꝝ superiores esse cõsueuistis, satis erit paucis rem aperire. Docebo uos quonam modo irruptionem facere destino, neq̃ cum paucis, non cũ uniuersis mihi periclitandum duco, uobis imbecillitatẽ uirium interpretantibus formidinem præstet. Hostis eñ quantũ conscio contemptu nostri, quos nõ putat in se ad pugnam progressuros, locũ conscẽdit: & nunc ad spectaculũ conuersus, nullo ordine securus agit. Quæ peccata hostiũ quisqʒ optime animaduerterit, & pro suis etiã uiribus aggredit̃, non id faciẽs ex aperto & instructo cõtrà agmine magis q̃ ex præsenti opportunitate, huic plerunqʒ feliciter succedit. Atqʒ hæc belli furta honestissimã gloriã obtinent, per quæ præcipue quis hostem fallens, summo amicos afficiat commodo. Ergo dum imparati adhuc cõfidunt, dumq́ʒ abeundi potius q̃ manendi (quantum mihi uidet̃) animum habent, in hoc eoꝝ ancipiti cõsilio priusq̃ seotentiam cõponant, ego cũ his quos habeo occupabo, in medio eorum agmen si potero incurrens & irruens. Tu Clearida mox ubi me iam insiliisse conspexeris, atqʒ terrentẽ illos conijcies, tunc uero patefactis repente portis ꝓdeas cũ istis qui tecum sunt Amphipolitanis ac sociis, anniterèq́ʒ q̃ festinãtissime te immiscere. Sic eñ spero ꝑcipue eos territum iri: qm̃ terribiliores sunt hosti qui interueniunt pugnæ q̃ ipsi pugnantes. Et quod ad te attinet, ut Spartiatã decet, uiꝝ te egregiũ præsta, & eñ uos socii strenue sequamini, existimantes id demũ esse bene bellare, ut uelis, ut erubescas, ut ducibus pareas: atqʒ hodierno die fore ut aut liberi existatis, si strenue gesseritis, et socii Lacedæmonioꝝ uocitemini, aut Atheniensiũ serui duriore etiã q̃ pertulistis seruitute: cæterisq́ʒ Græcis q̃ minus liberi fiant impedimento sitis: si etiã optime rem gesseritis, sine captiuis tñ ac cæde hostiũ. Sed neqʒ uos instrenui sitis, cũ sciatis q̃tis de rebus certamen est, & ego ostendã me non magis posse alios adhortari eminus, q̃ grauiter ipse cominus agere. Hactenus locutus Brasidas, tum sese ac exercitũ ꝑparauit, tum alios cũ Clearida ad portas quæ Thraces uocant̃, & quemadmodũ dictũ est erũperent collocauit. Veꝝ quia à Cerdylio descendens, fuerat & in urbe quoqʒ cõspicua rem diuinã faciens, atqʒ immolans extra urbem circa templũ Palladis conspectus, hoc *Thraces portæ.*

Cleoni nuntiatum est. Processerat aūt tunc Cleon ad spectaculum, quia & oīs hostilis exercitus intra urbem subiiciebaẗ oculis, & sub portis uestigia multa equoꝶ atq; hominū exeūtium notabanẗ. Hæc cum audisset, eò perrexit: atq; ubi rem agnouit, iubet colligi uasa ad proficiscendum, q̄ scilicet nollet pugna decernere, priusq̄ sibi uenirēt auxilia, q̄q; arbitraretur fugam se antecapere posse: edicitq; abeuntibus ad sinistrū cornu, tanq̄ agere id solum liceret, ad Eionem se subducerēt. Verum ubi hoc lente agi uisum est, cōuerso ipse dextro cornu, & nuda hostibus præbens, abducebat exercitum. Cum interim Brasidas ubi opportunitatem adesse cognouit, & Atheniēsium moueri castra, ad eos inquit qui secum erant aliosq;: Isti nos non expectant, indicio est motus lanceaꝶ atq; capitum: in hoc quicunq; agunt, ii haud cōsuerunt expectare inuadentes. Sed nunc aliquis mihi portas quas dictum est parefaciat, & præstanti animo q̄ celerrime irruamus. Sub hæc per portas, & eas quæ sunt super uallum, per'q; primas (longi qui tum erant muri) egressus, cursu cōtendit recta uia ubi nunc per maxime ardua loci

Atheniensium fuga. euntibus trophæum uisiẗ. Atq; circa medium agmen adortus Athenienses iam territos, & sua cōfusione inuadentes audacia in fugam uertit. Et Clearidas ubi præceptum erat, cum exercitu Thracibus egressus portis infertur. Ex quo cōtigit ut ex inopinato ac repentinò Athenienses utrinq; perturbarenẗ, utq; sinistrum eoꝶ cornu Eionē uer-

Brasidas uulneratur. sus, sicuti progressum erat, dissipatum fugam faceret, & hoc iam fugiēte Brasidas cum in dextrum ingruit, uulneraretẗ: quem cadentem cum Athenienses non animaduertissent, sui qui proximi stabant, sublatum asportarunt. Eoq; magis dextrum Atheniensium cornu perstitit.

Cleonis cædes. Cleon ut primum nō expectandum sibi cōstituit, statim in fuga exceptus est, à Myrcinio peltato interfectus. Qui uero cum eo fuerant armati, cōuersi in hostem, sup tumulū bis ter'ue assilienti Clearidæ restiterunt, nec prius cesserunt q̄ Myrcinioꝶ Chalcidensiūq; equitatus ac peltati circunsistentes atq; iaculis incessentes, in fugam eos uertunt.

Athenienses in fugam uertuntur. Ita uniuersus Atheniensium exercitus iam diffugiens, ægre uarias in mōtibus uias intendit: & quicunq; cæsi nō sunt, aut à principio dū manus conserunt, aut ab equitatu Chalcidēsium atq; peltatis, Eionem se receperunt.

Brasidæ mors Brasidas cum eum sui è prælio subtraxissent, in urbem perlatus adhuc spirans, cognouit quidem suos ille uicisse, sed nō multo pòst deficiēs expirauit. Reliquus exercitus cum Clearida persecutus hostē, ubi rediit, cæsos spoliauit, trophæūq; erexit. Post hæc uniuersi socii Brasidā

Brasidæ honores. sub armis comitati, publice sepelierunt intra urbē ante foꝶ qd nunc est. deinde Amphipolitani monumentum eius circunstantes, tanq̄ heroi fanum dedicarunt, honores tribuerunt, certamina & anniuersalia sacrificia, coloniam quoq; uelut deductori ascripse-

Agnonis monumentum. runt, deiectis Agnonis ædificiis, & si quæ ædes in illius memoriā futuræ erant, tū Brasidam liberatorē suum extitisse arbitrantes, tum ob p̄sentem Atheniensiū metum, Lacedæmonioꝶ societatē demerentes. Nam eosdem honores habere Agnonē, neq; ita ex utilitate ipsoꝶ erat, neq; ita iucundū propter hostilitatem Atheniēsium, quibus tamē mortuos reddiderunt; quoꝶ numerus ad sexcentos fuit, hostium aūt septem; qm̄ non iustum prælium extitit, sed potius ex huiusmodi casu, & incusso prius metu. Sublatis

Rhamphias. Autocharidas Epicydidas. Heraclea. mortuis, illi domū nauigauerunt: qui cum Clearida erant, rem Amphipolitanam constabilierunt. Per eadē tempora sub extremum æstatis, Rhamphias & Autocharidas & Epicydidas Lacedæmonii, in prouinciā quæ erat in Thracia, trāsportarunt nōgentos in supplementū armatos: & cum Heracleam quæ est in Trachine peruenissent, quæcunq; non probe se habere uisa sunt, eis cōstiterunt. Quibus ibidem agentibus, prælium hoc gestum est, æstasq; excessit. Initio autem statim hyemis, ii qui cum Rham-

Pierius mons. phia erant, ad Pierium usq; (qui est Thessaliæ mons) progressi sunt: sed inhibiti à Thessalis, & præterea morte Brasidæ ad quem copias ducebant, domum reuerterūt, putantes haudquaquam iam tempus esse, cum & Athenienses uicti abissent, nec ipsi idonei forent qui aliquid eorū conficerent, quæ Brasidas animo agitasset: cum præsertim scirent quando domo exissent, Lacedæmonios fuisse propensiores ad pacem. Etiam cōtigit, ut scdm pugnā quæ ad Amphipolim gesta est, & Rhāphiæ regressum, neutri am-

plius quippiam belli attingerent, ad pacem magis spectantes. Athenienses quidem, ꝙ
calamitatem acceperant apud Delium, & paulo pòst rursus ad Amphipolim, neq; iam
firmam uitium spem habentes ut antea, qua cum fœdera expectarant, meliori se futu-
ros cõditione, præsenti prosperitate cõfisi. Præterea & reformidabant socios, ne pro-
pter ipsorum clades elati citius deficerent; & pœnitebat eos, ꝙ post rem bene gestam ad
Pylum nõ pacificauissent. Lacedæmonii uero, ꝙ secus atq; opinati fuissent, sibi in bel-
lo successerat, cuius paucos intra annos putarant potentiam se Atheniensiũ deleturos,
si terram illorum depopularentur. Accepta autem ad Pylum clade, qualis nulla prius in
Sparta, & iis qui è Pylo ac Cytheris prodibant, regionẽ lattocinio infestantibus, & ser-
uis ad hostem transeuntibus, & iis qui supererant assidue suspectis, ne quid noui sicut
prius molirentur, solicitati ad præsentem statum ab iis qui fugissent. Huc accedebat,
ꝙ fœdera tricennalia cum Argiuis percussa in exitu erant, nec alia uolebant illi ferire,
nisi terra Cynuria sibi restitueretur. ut putarent Argiuis se & Atheniensibus pariter, *Cynuria.*
impares ad belligerandum. Eo quidem magis, ꝙ nonnullas habebant suspectas in Pe-
lopõneso ciuitates, ne deficerent ad Atgiuos, prout & factum est. Hæc igitur utrisq;
animo uersantib⁹ uisum est de pactionibus agẽdum, nec Lacedæmoniis minus deside-
rio recipiendi captiuos ex insula, quippe qui erant cum Spartiatæ atq; primores, tum
uero ipsorum propinqui, Eoq; iam inde ex quo capti fuerãt, transigi cœptum est. Sed
Athenienses elati animo, nõdum uolebant æquis cõditionibus finire bellum. Eosdẽ
apud Delium clade affectos gnari Lacedæmonii tunc id magis admissuros, confestim
annuas fecere inducias, quibus eos oportebat coire de ampliori tẽpore consultaturos.
Postea uero ꝙ̃ ad Amphipolim ab Atheniensibus male pugnatum est, & Cleon atque *Cleon.*
Brasidas mortem oppetiere, qui præcipue è diuerso paci aduersabantur: Brasidas qui- *Brasidas.*
dem ꝙ prospere bellaret, & ob id honores assequeretur: Cleon autem ꝙ in quiete ciui-
tatis credebat se in sceleribus committendis manifestiorem fore, & minus habiturum
fidei in obtrectando. Multo magis hoc exoptabant, & ante omnes duo in sua utriq; ci-
uitate ad principatum properãtes, Plistoanax Pausaniæ Lacedæmoniorum rex, & Ni- *Plistoanax.*
cias Nicerati, in re militari eorum qui tunc erant longe clatissimus. Hic quidem, ꝙ in
eo in quo nihil dum damni fecissent, uolebat operæq; pretium putabat tueri felicita-
tem, & cum cæteros ciues, tum uero se laboribus impræsentiarum uacare, & nomen po-
steritati relinquere, ꝙ nusquam de republica male meritus esset. Quod ita demum ar-
bitratur contingere, si nihil periculi foret, & si quis se ꝙ̃ minimum fortunæ committe-
ret, & fugam periculi pace præstari: Ille autem, ꝙ ab inimicis insimulabatur de reuersi- *Crimina ĩ Pli-*
one ex Attica, & quasi ob hanc culpam ista cõtingerent, quoties aliquid cladis accipie- *stoanactẽ dela-*
bant, à Lacedæmoniis ei semper inuidia fiebat. Etenim insimulabatur ꝙ cum Aristocle *ta.*
fratre uatem quæ ad Delphos erat, persuasisset ut Lacedæmonii ad petẽda oracula eò
missis, hæc plerunque responderet: Ioue sati semidei prolem ex alieno solo in suum re-
ducere, alioqui argenteo arare uomere. Eandem quoque aliquanto pòst tempore, ut *Argenteo ara-*
Lacedæmonios hortaretur ad se reducendum in Lycæo exulantem propter suspicionẽ *re uomere.*
acceptorum munerum, ob reditum illum ex Attica, & dimidiatas ædes templi Iouis
metu Lacedæmoniorum tunc inhabitantem, undeuicesimo regni sui anno reducen-
dum, eiusmodi choris atque sacrificiis quibus prosequi reges instituerint, cum primũ
Lacedæmona condidere. Hac igitur offensus criminatione Plistoanax, simulq; ꝙ existi-
mabat tum nihil in pace aduersi cõtingere, ubi Lacedæmonii suos recepissent, tũ haud-
quaquam se inimicorum inuidiæ obnoxium fore, cui semper obnoxii sint necesse est
principes in ciuitate belli tempore, propter eius detrimenta conuentionem præopta-
bat. Eamq; per hyemem in colloquium itum, & iam instante uere apparatus à Lacedæ- *De fœderibus*
moniis palàm agitabatur per ciuitates, denuntiãtibus tanquam ad munitiones facien- *agitur.*
das, quo magis exaudirent Athenienses. Et ubi in cõciliis multa sunt utrinq; iura alla-
ta, ita cõuentum est ut pax fieret, utrisq; ea quæ bello esset parata reddẽtibus, sed Athe-
niensibus Nisæam retinentibus, Nam cum Platæam repeterent Athenienses, & eam

se ui cepisse Thebani negarent, nec oppidanis prodentibus sed dedentibus, idē de Nisæa & illi dicebant. Tunc aduocatis Lacedæmonij socijs, præter Bœotios atq; Corinthios, Eleosq; & alios Megarenses (his enim quæ fiebant haud placebāt) decretoq; facto de bello finiendo, fœdus inierunt, percusserūtq; cum Atheniensibus, quod Athenienses apud illos iurando comprobarunt. Fœdera fecere Athenienses ac Lacedæmonij cum socijs in hæc uerba, per ciuitates rata iureiurando sunt habita:

Fœdera inter Lacedæmonios & Athenienses.

Fœderū initorum uerba.

QVOD ad templa publica pertinet, licere quicunque uelit tutò ire, consulere, consultores mittere more maiorum terra & mari. Phanum uero ac templum Apollinis quod est apud Delphos, ipsos uti suis legibus, uectigalibus, iudicijs, sua denique terra more patrio. Esse porro fœdera annos quinquaginta Atheniensibus ac Lacedæmonijs & utrorunque socijs, pura & innoxia, uel terra uel mari. Nec licere arma inferre detrimenti causa, neque Lacedæmonijs neque Atheniensibus eorum'ue sociis, ulla uel arte uel machinatione. Si quid inter eos cōtrouersiæ existat, iure agant & iureiurando, de quibuscunque conuentum est: reddentibus Lacedæmonijs ac socijs Amphipolim Atheniensibus: licere tamen ciuitatibus, quascunque Lacedæmonii tradiderint Atheniensibus, abire quò libeat suis cum facultatibus. Eas uero quas Aristides tributarias fecit, liberas esse. Item non licere Atheniensibus atque sociis nocendi gratia illuc ferre arma, si tributum pendant post icta fœdera. Sunt autem hæ, Argilus, Stagirus, Acāthus, Scolus, Olynthus, Spartolus. Nec socias esse alterutris, aut Lacedæmoniis, aut Atheniēsibus. Quod si eas induxerint Athenienses, ut uelint esse sociæ, licere socias facere. Non tamen Cyuernæos, & Sanæos, & Singæos suas ipsorum urbes incolere, quemadmodum Olynthii & Acanthii, Lacedæmonii ac socii, Panactum Atheniensibus, & inuicem Athenienses Coryphasiū illis, & Cythera, & Methonen, & Preleum, & Atalantam, & quoscunq; Lacedæmoniorum captiuos in carceribus, uel apud Athenas, uel alibi intra suam ditionem haberent reddentibus: necnon eos quos expugnatione Scionæ cepissent Peloponnensium, & quicunque ex sociis Lacedæmoniorū apud Scionam essent, & quoscunque Brasidas eò misisset: si quis denique Lacedæmoniorum socius Athenis, uel alibi ut imperium teneant, in carceribus esset, missos facientibus Lacedæmoniis, præterea ac sociis reddentibus quoscunque haberent, hunc in modum, Atheniensium sociorum'ue. Quod autem ad Sciones attinet & Toronæos & Sermylios, & si quam aliam ciuitatem haberent Athenienses, consultaturos, de'q; aliis ciuitatibus quidquid sibi uideretur. Eosdem iusiurandum apud Lacedæmonios eorumq; socios per ciuitates iuraturos, & utrosq; alteris domesticum iusiurādum, quod apud utranq; ciuitatem maximū est: quod quidem hoc sit: Sto his pactionibus & his fœderibus iuste & pure. Sit Lacedæmoniis ac sociis in huoc modum erga Atheniēses iusiurandum. Id autē quotannis renouari ab utrisq;, & titulos lapideos erigi in Olympiis, in Pythiis, in Isthmo, & Athenis intra urbē, & Lacedæmone in Amyclæo. Si qd autē alterutris in mentē non uenit, & si quid rationibus discussum æquū utrisq; uisum sit, hoc commutari quacunq; in parte utrisq; uideatur. Atheniensibus ac Lacedæmoniis sub tempus fœderum præsidebat ephorus Plistolas, mensis Artemisii quarto ante finem die. Athenis præsidebat Alcæus mensis Elapheboliōnis sexto ante finem die. Iurarunt asit & fœdus pcusserūt, ex Lacedæmoniis Plistolas, Domagestus, Chionis, Metagenes, Acāthus, Daithus, Ischagoras, Philocharidas, Zeuxidas, Antippus, Tellis, Alcinadas, Empedias, Menas, Lamphilus: Ex Atheniensibus Lampon, Isthmionicus, Niceias, Laches, Euthydemus, Procles, Pythodorus, Agnon, Myrtilus, Thrasycles, Theogenes, Aristoecetes, Iolcius, Timocrates, Leon, Lamachus, Demosthenes. Hæc fœdera icta sunt sub extremum hyemis simul & initium ueris, statim ab urbicis Dionysiis, decem solidis annis, & pauculis diebus à prima in Atticam incursione, & ab huius belli principio. Velim autem quis mihi consideret ad fidem habendam tempora potius, quàm aut quoslibet alicubi magistratus, aut recēsionem aliquorq; ex aliqua digni-

Ciuitatū noīa ab Aristide tributo adactarū

Iusiurandū domesticū Atheniensiū & Lacedæmoniorū

Plistolas.

Fœderis percussores.

tate nominum res gestas significantium. Non eñ exacta res est, exponere quibusnam uel ineuntibus uel gerentibus magistratũ, ut quidq; gestum est, sed per æstates & hyemes distinguere, quemadmodum feci. Vnde comperiet uim anni in duo media diuidens, decem æstates & totidem hyemes habuisse superius bellũ. Lacedæmonij captiuos protinus qui penes se erant, missos fecerũt: nam sortiti priorem locum erant reddendi quæ haberent. Miseruntq; in Thraciam ad suam prouinciam legatos, Ischagoram & Menam & Philocharidã, ut Amphipolim traderent Atheniensibus, atq; alij fœdera quemadmodum conuenerat, de singulis rata haberent. Quod tamẽ illi facere abnuerunt, arbitrantes ea nequaq̃ sibi utilia esse. Ne Clearidas quidem urbem tradidit, gratificari uolens Chalcidensibus, q; negaret se posse tradere istis inuitis. Verum propere ipse cum legatis illinc in Lacedæmonem uenit ad se purgãdum, si accusaretur ab ijs qui cum Ischagora fuerant q; non paruisset: & præterea ad cognoscendum, si quid posset fœdus immutari. Sed cum comperisset id cõprobatum esse, celeriter redijt, mittentibus eum Lacedæmonijs, atq; iubentibus præcipue ut urbem traderet: sin minus, quicunq; ibi forent Peloponnenses educeret. Cæterum Lacedæmonij cum apud eos socij essent, & iussi rata habere fœdera, negarẽt eadem qua prius causa se illa habituros rata, nisi aliquatenus æquiora fierent, hos non audientes dimiserunt, ipsi cum Atheniensibus societatẽ fecerũt, rati Argiuos qui missis Ampelida & Licho fœdus inire recusassent, non acres hostes sine Atheniensibus fore, & cæterã ferè Pelopõnesum quieturam: alioqui si liceret, ad Athenienses accessuram. Præsentibus igit Atheniensiũ legatis, habitisq; colloquiis, conuentũ est, societasq; cũ iureiurando inita hæc his legibus:

Temporum distinctiones more Thucydico.

Societas inita inter Lacedæmonios & Athenienses.

uerba initæ societatis.

SOcij erũt Lacedæmonij annos quinquaginta. q; si qui hostes agrum inuaserint Lacedæmoniorum, eisq; noxam fecerint, opem ferant Athenienses quocunq; modo, & quantam maximam poterũt. Si ijdem hostes agrum uastauerint, pro hoste sit illa ciuitas Lacedæmonijs & Atheniensibus, afficiaturq; ab utrisq; damno, & ab utrisq; pariter hoc bellum deponat. atq; ista fiant iuste & impigre & pure. Item si qui hostes terram Atheniensium ingrediant, noxamq; fecerint, Lacedæmonij opem ferant quocunque modo, & quantam maximã possunt. Si agrũ ijdem uastauerint, pro hoste sit illa ciuitas Lacedæmonijs & Atheniensibus, afficiaturq; ab utrisq; damno, & ab utrisq; pariter hoc bellum deponat. atq; ista fiant iuste & impigre & pure. Quod si seruitus impendeat Lacedæmonijs, opitulentur Athenienses omni ui quoad poterunt. Hæc autẽ fœdera iidem qui superiora utrinq; iurauerunt quotannis renouanda, Lacedæmoniis Athenas euntibus sub Dionysia, Atheniensibus Lacedæmone sub Hyacinthia, erecto apud utrosq; saxeo titulo: Vno quidem Lacedæmone iuxta Apollinem in Amyclæo, altero autem Athenis intra urbem iuxta Mineruam. Quod si quid uisum fuerit Lacedæmoniis & Atheniẽsibus adiiciendum tollendumue circa societatem, quidqd utrisque uisum fuerit, id æquum sit. Hoc iusiurandum è Lacedæmoniis isti iurauerũt: Plistoanax, Agis, Plistolas, Damagetus, Chionis, Metagenes, Acanthus, Daithus, Ischagoras, Philocharidas, Zeuxidas, Antippus, Alcinadas, Tellis, Empedias, Menas, Laphil⁹: Ex Atheniensibus Lampon, Isthmionicus, Laches, Nicias, Euthydemus, Procles, Pythodorus, Agnon, Myrtilus, Thrasycles, Theagenes, Aristocrates, Iolcius, Timocrates Leon, Lamachus, Demosthenes. Hæc societas inita est nõ multo post fœdera, & captiuos ex insula reddidere Lacedæmoniis Athenienses. Aestasq; decimi anni cœpit. Quæ per decem continenter annos primo bello gesta, hactenus conscripta sunt. Post fœdera uero & societatem inter Lacedæmonios atq; Athenienses decennem post bellum initam sub Plistola Lacedæmoniorum ephoro, & Alcæo Athenis præsidẽte, pax fuit duntaxat apud eos qui illa administrant. Cæterum Corinthii & quædam in Peloponneso ciuitates, quæ acta fuerant cõcusserunt: protinusq; alia perturbatio extitit sociorum aduersus Lacedæmonios. Quinetiã Lacedæmonii ipsi progressu temporis in suspicionem uenere Atheniensibus, partim ob quædam quæ ex uerbis pactionis exe-

Dionysia.
Hyacinthia.
Forte legendũ admittebant, τοῖς δεξαμένοις

Fœderum ruptorum occasio.

Thucydidis descriptio.

cuti non sunt, atq; ad sex annos decem'q; menses temperatū est, quo minus utrinq; mutuo terram inuaderent: extra illam uero uehementissime inuicem se læserunt, per induciarum nō synceram quietem. Mox coacti rumpere illa post decem annos fœdera, rursus in apertum iere bellum. Hæc autem idem Thucydides Atheniēsis gradatim cōscripsit, quemadmodum singula quæq; gesta sunt per æstates & hyemes, eousq; dum Atheniensium imperium Lacedæmonij cum socijs euerterunt, ac longos muros & Piræa ceperunt, ad quod tempus, anni belli omnes extiterunt septem & uiginti. Quod si quis pactionem quæ intercessit, spatio belli ascribendā non putabit, is haud recte putabit. Si enim ex rebus gestis id existimabit, inueniet non esse consentaneum eam iudicari pacem, in qua neq; tradita neq; recepta sunt omnia de quibus cōuenerat. Et præter hæc in Mantinico & Epidauro atq; in alijs bellis utrinq; clades acceptæ. Et nihilominus in Thracia q socij fuerant, hostes extiterunt, & Bœotij decendiales inducias agebant. Itaq; & ex superioris belli decennio, & ex suspectis post illud inducijs, & ex insecuto has posteriori bello, si quis tot annos supputabit per tempora & aliquot dierū accessionem, hoc solum inueniet exitu comprobatum, ex ijs quæ futura esse ex oraculis affirmabantur. Etenim memoria teneo, ab incepto usq; ad finitum bellum, à cōpluribus prædicari solitum ter nouenis annis bellum geri oportere. Quo omni tempore, cum per ætatem res ego iam intelligerem, & animum aduerterem ut aliquid diligenter cognoscerem, contigit ut cum patria exularem annos uiginti, postq̄ in Amphipolim traiecissem dux classis, cum'q; rebus agendis interfuerim apud utrosq;, nec minus propter exilium apud Peloponnenses per otium aliquid earum rerum impensius nossem. Igitur controuersiam quæ post decem annos extitit, & fœderū perturbationem, & deinceps quemadmodum bellatum est, exequar. Nam posteaq̄ quinquaginta annorum fœdera sunt inita, & mox societates legationesq; quæ ex Peloponneso ad hæc accitæ fuerant, & Lacedæmone discessere, & alij domū abiere, Corinthij ad Argos conuersi, primum uerba fecerunt cum quibusdam principibus Argiuorum, quandoquidem Lacedæmonij fœdera societatem'q; cum Atheniensibus fecissent, antea sibi inimicissimis, non ob utilitatem Peloponnesi, sed ob seruitutem, oportere Argiuos cōsiderare ut salua sit res Pelopōnensis, atq; decernere, quæcunq; Græca ciuitas suis legibus, pari iure, æquis cōditionibus uiuens, uelit cum Argiuis societatē facere licere, ut unaquæq; ad alterius terram mutua ferat auxilia: deligere aliquot homines penes quos sit imperij summa, ne res foras emanet, ne'ue fiat ad populum mentio, si ille non sit assensurus. Multos enim aiebat ad Argiuos odio Lacedæmoniorum se collocaturos. Hæc cū demonstrassent Corinthij, domum reuerterunt. Quæ Argiui illi cum audissent, & ad magistratus atq; ad populum retulissent, facto decreto, Argiui duodecim uiros delegerunt, cum quibus liceret societatem facere quisquis uellet Græcorum, præter Athenienses ac Lacedæmonios, cum horū neutris id liceret iniussu populi Argiui. Admiserunt autem hoc Argiui eo impensius, tum q cernerent bellum sibi cum Lacedæmoniis futurum, quoniam fœdera cum illis in exitu erant, tum q sperarent se principes fore Peloponnesi. Siquidem per id tempus præcipue Lacedæmoniū imperium male audiebat, & propter acceptas clades contemptui erant; & inter omnes optime Argiui se habebant, qui non sumpto cū cæteris Attico bello, q cum utrisq; fœderati essent, rem ampliauerant. Hunc itaq; in modum Argiui Græcorum uoluntarios in societatem recipiebant, ad quos primi Mantinæi cum sociis transierāt, Lacedæmonios ueriti: à quibus dum adhuc bellum cum Atheniensibus gerunt, partem quandam Arcadiæ illorū ditionis auertissent, quosq; non credebat neglecturos, q ea Mantinæi potirentur. Ita dum illi cunctantur, libenter ad Argiuos se contulerunt, ciuitatem magnam considerantes & cum Lacedæmoniis usq; certantem, & statum popularem quemadmodū ipsi habentem. Secundum horum defectionem reliqua Peloponnesus gliscere cœpit, tanquam ipsi foret idem faciendum, rata plus quiddam cognouisse Mantinæos q ad Argiuos accessissent; & simul succensens Lacedæmoniis, cum ob alia, tum uero q in fœde

Belli Peloponnesiaci diuturnitas.

Thucydidis exilium.

Fœderum inita apud reliquā Græciā.

Mātinei à Lacedæmonijs deficiunt. Arcadia.

tibus Atticis ascriptũ esset, petiutium esse quicquam adiicere, tollere ue ei quod utriq; ciuitati uisum est, Lacedæmoniæ & Atheniensi. Hæc enim particula Peloponnenses pręcipue turbauit, & ad suspicãdum induxit, ne se uellent in seruitutem redigere Lacedæmonii cum Atheniensibus. Aequum nanq; futurum fuisse, ut ea transmutatio uniuersis sociis ascriberetut. Ex quo perterriti multi ad Argiuos transierunt, ut eorum societatem singuli coirent. Lacedæmonii hunc tumultum gliscere in Peloponneso sentientes, & Corinthios illotum magistros fuisse, ac fœdus & ipsos cum Atgluis percussuros, mittunt Corinthum legationem uolentes quod futurum erat præuenire, expostulatũ, ꝙ illi essent totius tei caput: periuri etiã futuri, si ab ipsorũ ad Argiuorum societatem deficerent. Iam nunc quoq; iniurii qui fœdera cum Atheniensibus non comprobarent, cum dicatur in iis, id ualere quicquid maior sociotum pars decreuerit, nisi qđ uel deorum uel hominum impedimentum intercessetit. Corinthii uero adhibitis sociis, prius enim eos aduocauetant, quicunq; & ipsi fœdera non admisissent, contradicere Lacedæmoniis, non tamen propalàm ostendentes, ubi sibi facta esset iniuria: quia neque ipsis recuperassent ab Atheniensibus Sollium neq; Anactorium, & si quid aliud arbitrabantur amisisse, prætendere tantum se deserturos non esse eos qui forent in Thracia. Iure enim iurando suam illis priuatim fidem dedisse semel, cum primum unà cum Potidæatibus rebellaunt, & sæpius postea, negare itaque se fœdifragos eis esse, si ipsorum cum Atheniensibus societatem respuerent. Cum enim deorum fidem iurauerint illis in Thracia, periuros se fore, si prodant. Dictum autem illic esse, nisi dii aut heroes forent impedimento, & uideri sibi hoc diuinum impedimentum esse. & de ueteri quidem iureiurando hactenus responderunt. Quod autem ad Argiuam societatem attineret, se habito cum amicis consilio quicquid iusti fuerit facturos. Et Lacedæmonii quidem Legati domum abierunt: Corinthii uero Argiuorum legatis, qui etiam aderant, iubentes societatem inire, ipsos nec differte, edicunt ut sibi præsto sint proximo concilio. Aduenit quoque mox Eleorum legatio, & primum init cum Corinthiis societatem, deinde illinc Argos petẽtes quemadmodum prædictum est, cum Argiuis idem fecit. Infensi nanq; Elei Lacedæmoniis erant propter Lepreum. Nam bello quod Lepreatæ cum Arcadibus gesserunt, acciti à Lepratis Elei in auxilium mercede dimidiatorum fructuum terræ, cum bellum soluissent, imposuetant ipsis Lepratis qui solum tollerent annuum talentum Olympio Ioui pendendum. Quod illi cum ad bellum usq; Atticum pependissent, postmodum desierunt causati bellum: & dum ab Eleis cogerentur ad Lacedæmonios recurrerunt. Commissa illis causa suspicati Elei non æquos futuros iudices, omissa deceptatione solum Lepreatarum depopulati sunt. Nihilo tamẽ minus Lacedæmonii pronuntiarũt liberos esse Lepreatas, & Eleos agere iniuste: & qa Elei iudicio non stabant, armatum præsidium in Lepreum miserunt. Isti existimantes urbem quæ à se defecisset Lacedæmonios recepisse, prolata pactione qua dicebatur, quæ quis moto Attico bello teneret, eadem retinendo prodiret in bellum, tanquã ipsi ius suum non obtinerent ad Argiuos deficiunt, societatemq; sicuti prædictum est faciunt. Fecerunt item statim post Corinthii, & qui in Thracia sunt Chalcidenses. Idem quoq; allegantes Bœotii ac Megarenses cum à Lacedæmoniis contemnerentur, tamen quieuerunt, ꝙ censerent populatem Argiuorum statum minus sibi profuturum sub dominatu paucorum degẽtibus, ꝗ remp. Lacedæmoniorum. Per eadem huius æstatis tempora Athenienses expugnata Sciona puberes interfecerunt, pueros ac mulieres in seruitutem redegerunt, agrum Platæensibus colendũ dederunt, necnon Delios rursus in Delum reduxerunt, reputantes & præliorum detrimenta, & dei apud Delphos oracula. Quinetiam Phocenses ac Locrenses inter se bellare cœperunt, Corinthii insuper atq; Argiui iam socii Tegeam ueniunt, ut ab Lacedæmoniis deducerent, cernentes secum esse ex magna parte Peloponnesum, & si hic locus accederet totam futurã. Vbi Tegeatæ negant se Lacedæmoniis aduersaturos, Corinthii qui grauiter hactenus egerant, animos dimisetunt, ueriti ne quis alius ad se posthac accederet. Tamen Bœotios

Corinthii tumultus magistri.

Sollium.
Anactorium.

Lepreatarum bellum.

Eleorum atq; Lacedæm. simultas.

Sciona expugnatur.

Delii reducuntur.

Phocensium & Locrensiũ bellum.

ipsi adeundos putauerunt, orandosq; ut sui atq; Argiuorum socii forent, cæteraq́ue
communiter administrarét, ad hæc ut fœdera decem dierum, quæ illis erant cum Athe
niensibus, non longe post alia quadraginta annorum se Athenas secuti, sibi quoq; obti
nerent. Corinthii iubebant ut Atheniensium si hoc abnuerent inducias renuntiarent,
nec cum eisdem in posterum nisi se adhibitis fœdera facerent. Bœotii rogantibus Co-
rinthiis quod ad societatem Argiuorum pertineret expectare iusserunt, profectiq; eis
eisdem Athenas decem dierum fœdera non inuenerunt. Cæterum Athenienses Co-
rinthiis responderunt sibi cum illis fœdera, si Lacedæmoniorum ii socii forent. Itaque
Bœotii postulantibus Corinthiis atq; flagitantibus ut secum paciscerentur, noluerunt
tamen decem dierum fœderibus renuntiare. Ipsis autem Corinthiis induciæ citra fœ-
dus extitere cum Atheniensibus. Eadem æstate Lacedæmonii populariter duce Pli-
Parrhasii. stoanacte Pausaniæ regis, in expeditionem ierunt aduersus Parrhasios in Arcadia Man
tineis obnoxios, acciti ab eis seditione laborantibus, excisuri præterea si possent mu-
rum in Cypselis quem Mantinei extruxerunt, suorumq; præsidio tenebant in Agro
Scritium. Parrhasio positum super Sciritium, qui est in Laconica. Et Lacedæmonii quidem regio
nem Parrhasiam depopolabantur. Mantinei autem tradita Argiuis custodia urbis, ipsi
societatem tutabantur: sed cum nequirent & murum in Cypselis & in Parrhasiis ur-
bes defendere, abiere. Lacedæmonii ubi & Parrhasios in libertatem asseruerunt, & mu
rum exciderunt, domum reuersi sunt. Iidem per eandem æstatem iā reuersis à Thra-
cia militibus qui cum Brasida profecti fuerant, quos post inita fœdera Clearidas re-
portauerat, decreuerunt seruos, qui sub Brasida fuissent in prælio liberos esse, haben-
tes ubicunq; liberet habitandi potestatem, eosq́ue non ita multo pòst cum iis quos re-
Leprei. center in ciuitatem ascripserant in Lepreo, quod in Laconico & Eleo agro situm est,
collocauerunt, iam cum Eleis dissidentes. Præterea eos quos in insula traditis armis ca-
ptos receperant, & horum nonnullos iam magistratibus fungentes, ignominia nota-
uerunt, ueriti ne propter calamitatem acceptam, illi opinantes suam imminutam esse
Ignominia notati. conditionem aliquid molirentur rerum nouarum si honoribus uterentur. Notauerunt
autem hac ignominia, ne gerendi magistratus, neúe mercandi, uendendi dandiúe ali-
quid ius haberent. Aliquanto tamen post ad dignitatem sunt restituti. Eadem æsta-
Thyssus opp. te Thysson, quæ est in Atho Atheniensium sociam ciuitatem Dictydienses ceperunt.
Qua omni æstate inter Athenienses ac Peloponnenses commercium fuit, sed inter se
suspecti erant Athenienses & Lacedæmonii usque ab initis fœderibus, quod neutri lo-
ca alteris redderent. Nam Lacedæmonii quorum priores in reddendo partes erant,
nec Amphipolim cæteraq́ue loca reddiderant, nec socios in Thracia ad recipienda fœ-
dera adegerant, ac ne Bœotios quidem atq; Corinthios, assidue dicentes se illos si fœ-
Athenienses et Lacedæmonii de reddendis utrinq; locis dissentiunt. dera recipere nollent, unà cum Atheniensibus coacturos, præstituta die citra tamen
syngrapham, intra quam diem qui fœdera rata non haberent utrisque essent pro ho-
stibus. Harum rerum nullam confici ab illis Athenienses cum uiderent, suspicabantur
nihil æquum Lacedæmonios animo agitare. Ex quo Pylum repetentibus reddere su-
persederunt, adeo ut captiuos quoq; ex insula quos in uinculis habuerant reddidisse
pœniteret. Etiam loca cætera tenere perseuerauerūt, præstolantes dum illi quæ spopō-
dissent perficerēt. Lacedæmonii uero dixere, se quæ poterant fecisse, quos enim in uin-
culis habuissent Atheniensibus reddidisse, milites qui in Thracia, & si quis alius in ipso
rum arbitrio fuisset, abduxisse, Amphipolim ut restituerent, non esse in sua potestate.
Bœotios atq; Corinthios ut in fœdera adducerent operam daturos, utq́ue Panactum
reciperent, & siquis Atheniensis apud Bœotios captiuus esset. Pylum autem ut sibi red
derent postulare, sin minus Messenios illinc ac seruitia abducerent, quemadmodum
ipsi ex Thracia fecissent, Athenienses per se si uellent locum custodirent. Sæpe itaque
ex multis habitis sermonibus, per hanc æstatem permouerunt Athenienses ad ducen-
dos è Pylo Messenios, ac cæteros, tum seruos, tum eos qui è Laconica ad ipsos trāsierāt,
quos in uerticibus Cephaleniæ collocauerant. Igitur æstate hac ab utrisq; otium fuit,

& ad utrosq; inuicem uentitatum. Insequēti hyeme, iam enim alii ephori, nec ii sub quibus intra fœdera erant, & eorum quidem fœderum aduersarii, cum legati à societate uenissent, præsentibus Atheniensibus, Bœotiis, Corinthiis, & multa ultro citroq; di cerentur, nec quicquam conueniret, ut reditum est domum, Cleobulus & Xenares, ii enim præcipue ex ephoris fœdera solui uolebant, sermones habuere separatim cum Bœotiis atq; Corinthiis, hortantes ut perfecte earum rerū conditionem cognoscerēt, utq; Bœotii, qui priores fuissent, socii Argiuorum rursus se cum Argiuis facerent socios Lacedæmoniorum: sic enim fore ut Bœotii ad accipienda Attica fœdera minime cogerentur. Nam Lacedæmonios ante inimicitias Atheniensium, ac ruptionem fœderum, præoptasse sibi amicos atq; socios esse Argiuos: Siquidem semper Argiuorum fidem habuerant suspectam, cupientes sibi syncere amicum Argos esse, quod uideliceet existimarent bellum extra Peloponnesum sic facilius fore. Enim uero obsecrare Bœotios, Panactum Lacedæmoniis traderent: ut pro hoc recepta si possint Pylo, expeditius inferant Atheniensibus bellum. Ita edocti Bœotii atq; Corinthii à Xenare Cleobuloque, & à suis amicis qui è Lacedæmonis aderant, ut ad suos publice referrent, utriq; abiere. Quos abeuntes duo è summo magistratu Argiui inter uiam obseruauerunt, cōgressiq; cum eis in colloquium deuenerunt, si quo pacto Bœotii ipsis socii fieri possent, quemadmodum Corinthii & Elei & Mantinei: existimare enim hac re proceden te, facile iam eos, & belligerari, & pacisci: etiam cum Lacedæmoniis si uellent, re inter ipsos communicata, & si quibus cum aliis oporteret. Hæc Bœotiis legatis audita placuerunt. Quippe opportune ista rogabantur, quæ amici quoq; è Lacedæmone ipsis iniunxerant. Ea sentientes ab his admitti Argiui, illi missuros se in Bœotiam legatos cū dixissent digressi sunt. Reuersi Bœotii detulere ad magistratus, quæq; ex Lacedæmone, quæq; ex Argiuis in congressu audissent. Magistratus, quod res placita erat erectiore animo esse. Nam ipsis cum utraq; parte conueniebat, & eorum opera Lacedæmoniorum amici indigebant, & Argiui ad similia properabant. Neq; multo pōst cum legati Argiuorum uenissent, ob ea transigenda quæ dixissent, probata ipsorum oratione eos remiserunt, promittentes se legationem Argos de societate missuros. Interea uisum est eis Corinthiisq; ac Megarensibus & legatis è Thracia inter se coniurare, de ferendo inuicem auxilio, ut quisq; indigeret. deq; non gerendo cum aliquibus bello, pacis cen doq; nisi communiter, & ita Bœotios Megarensesq;, nam idem ii inter se ipsi fecerant, fœdera facere iam cum Argiuis. Verum antequam iusiurandum præstaretur, idem Bœotiorum magistratus rem ad quatuor consilia Bœotiorum penes quæ summa potestas est, retulerunt, suadentes, ut ex usu rei Bœotiæ cum iis ciuitatibus quæcunq; hoc uellent coniurarent. Hoc illi qui in consiliis erant non admittendum censuerunt, ueriti ne Lacedæmoniis aduersarentur, si cum Corinthiis qui ab illis defecerant coniurarēt. Neq; enim eos certiores fecerant sui magistratus de iis quæ ex Lacedæmone sibi Cleobulus & Xenares ephori suasissent, ut prius Argiuorum Corinthiorumq; socii facti, postmodum fierent Lacedæmoniorum, rati etiam si ipsi non diceret, tamen non aliud illos è consilio decreturos, quàm quod eis ipsi præcognitum suasissent. Vbi autem res in contrarium cessit, Corinthii quidem & è Thracia legati infecto negotio abierunt: Bœotii uero magistratus prius expectantes, ut eadem persuaderent, utq; experirentur facere cum Argiuis societatem, nec de Argiuis ad consilia retulerunt, nec Argos quam ptomiserant legationem miserunt, incuria quadam & omnium occupatione. Hac eadem hyeme Mecybernam, ubi erat Atheniensium præsidium, Olynthii subito adorti ceperunt. Post hæc Lacedæmonii (nam inter eos atq; Athenienses assidua colloquia habebantur de reddendis, quæ inuicem tenebant) sperantes si Panactum à Bœotiis Athenienses recepissent, fore ut ipsi reciperent Pylum, adierunt per legationem Bœotios, obsecrauerunt q; ut sibi Panactum, & qui in uinculis essent Athenienses traderentur, ut pro iis ipsi Pylum reciperent. Illi negare se reddituros, nisi secum quemadmodum cum Atheniensibus hi societatem separatim coirent. Lacedæmonii intelligentes

Cleobulus & Xenares ephori.

Fœdera frangere contendunt.

Argos amicū optant Laced.

Græcorum cō iurationes.

Bœotiorum 4 consilia.

Mecyberna.

hi quidem se iniurios fore in Athenienses, cum dictum sit neq; fœdus iniri, neq; bellũ, nisi communiter, cupidi tamen Panacti recipiendi, & pro eo Pylum recuperãdi: cum præsertim qui properabant turbare fœdera propensiores in Bœotios essent, societatem fecerunt hyeme iam extrema, & sub uere statim Panactum excisum est: Et undecimus belli annus exiit.

12. Ann. initiũ.

Ineunte statim uere insequentis æstatis Argiui, quando neque legati Bœotiorum quos illi missuros se dixerant ueniebant, & eosdem Panactum excidisse acceperunt, separatimq; societatem cum Lacedæmoniis coiisse, extimuerunt ne soli relinquerentur, cæteris sociis ad Lacedæmonios transeuntibus, opinantes à Lacedæmoniis Bœotios inductos, & Panactum excidisse, & in Atheniensium societatem concessisse, ipsis Atheniensibus harum rerum consciis, cum quibus quoque iam sibi societatem facere integrum non esset, cum antea sperassent per causam dissensionis sibi hos socios fore, si fœdera quæ Atheniensibus essent cum Lacedæmoniis non manerent. Itaq; incerti ob hæc cõsilia, ac timore perculsi, ne sibi bellandum foret cum Lacedæmoniis pariter & Tegeatis & Bœotiis & Atheniensibus, ut qui prius fœdera Lacedæmoniorum non accepissent, sed animum Peloponneso imperandi habuissent, misere quàm primum potuere in Lacedæmoniam legatos, Eustrophum & Aesonem, qui illis amicissimi uidebantur, arbitrantes se, ubi confœderati cum Lacedæmoniis essent, quócunque res caderent, pro conditione præsentium temporum optime quietem acturos.

Eustrophus Aeson

Eorum legati cum Lacedæmonem uenissent, sermonem habuerunt, quonam modo fœdera facienda essent, postulantibus ante omnia Argiuis, aut ciuitati cuipiam, aut priuato delegari causam suam de terra Cynuria, de qua semper disceptaretur in finibus posita, quæ Thyream continet & urbem Athenam, coliturq; à Lacedæmoniis.

Legati argiuorum apud Lacedæm.

Cynuri i. Thyrea Athena.

Sed uetantibus mox Lacedæmoniis fieri de illa mentionem, cæterum si uellent hi ex pristina formula fœdus facere, se ad id paratos esse dicentibus, legati hoc sibi utiq; concedi instabãt impræsentiatum fœdus fieri annorum quinquaginta, ea tamen lege ut liceret utrislibet alteros prouocare ad prælium, dummodo neque morbo neque bello implicitos: & de hac terra decernere, quemadmodum iterum quondam factum est, cum se utriq; uictores discessisse putauerunt, sed non insequi ulterius, quàm ad huius uel illius urbis terminos.

Lacedæmoniorum respõsio.

Hæc à principio Lacedæmoniis uideri stolida. Deinde quia cuperent amicum omnino habere Argos, quæ postulabantur indulsere, & in scriptum retulere, iubentes tamen prius, quàm aliquid conficeretur illos redire Argos, ad hæc demonstranda plebi: & si ei placita essent uenire ad Hyacinthia iusiurandum præstituros: Et legati quidem abiere. Interea autem dum Argiui ista tractarent, Lacedæmoniorum legati, Andromedes, Phædimus, & Antimenidas, quibus datum erat negotium recipiendi à Bœotiis Panactum ac captiuos, Atheniensibusque reddendi, offendunt Panactum ab ipsis Bœotiis dirutum, causantibus quoddam olim inter se atque Athenienses ex quadam controuersia iusiurandum intercessisse, ne alterutri locum illum incolerent, sed utriq;.

Andromedes Phædimus. Antimenidas.

Cæterum quos illi habebant captiuos receperunt, Atheniensibusque reddiderunt referentes Panacti excisionem, ibiq; nullum amplius Atheniensium hostem habitaturum, per hoc existimantes & Panactum se tradere. Hæc cum dicerentur, grauiter sane tulere Athenienses, iniuriam sibi fieri putantes à Lacedæmoniis, tum ob excisum Panactum quod stans traditum oportuit, tum quod audiebant eos cum Bœotiis quoque societatem fecisse, cum antea dicerent se communiter adacturos ad confœderationem qui recusarent. Hæc atq; alia considerantes quæ ex pacto seruata non essent, deceptos se existimabant, ut aspere responso reddito legatos remiserint.

Athenien. Lacedæ'q; dissidij redintegrati occasio.

Cum esset huiusmodi dissidium inter Lacedæmonios atq; Athenienses, ii qui Athenis soluta fœdera cupiebant, protinus hoc efficere instituerunt, cum alii nonnulli, tum uero Alcibiades Cliniæ filius per adolescentiam ille quidem in qua adhuc erat, ut quis in alia ciuitate, commendatione autem progenitorum sane honoratus, cui placebat, ut satius uidebatur, ad Argiuos potius accedere, neque ob id modo quod satius uidebatur, uerumetiam ferocitate spiritus fœderibus erat infestus, quæ per Niciam & Lachetem cõ

Alcibiades.

tempta sua adolescentia Lacedæmonij fecissent, nec habito sibi honore uetusti iure hospitij, quod ab auo repudiatum, ipse renouatum curauerat officijs, quibus captiuos ex insula fuerat prosecutus. Ex quo prorsus sibi detractum interpretans, ab initio Lacedæmonijs uerbo aduersabatur, affirmans illos inualidos esse, & ea causa cum Atheniensibus fœdera percussisse, ut per hæc ab eis Argiuos abducerent, & rursus Athenienses destitutos adorirentur. At ubi discordia extitit, tunc uero sine mora ad Argiuos priuatim mittit, iubens quàm celerrime ad societatem prouocati uenirent cum Mantineis, & Eleis, tanquam opportuno tempore, ut se maxime annixuro. Quo nuntio audito Argiui, simul'que cognito non inisse cum Bœotijs Athenienses societatem, sed à Lacedæmonijs uehementer dissidere, omissis suis legatis, fœdera apud Lacedæmonem tractantibus, ad Athenienses potius mentem aduerterunt, reputantes ciuitatem olim iam sibi amicam, & quæ sub statu populari regeretur, quemadmodum ipsi ac magnæ potentiæ, præsidio futuram à mari, si ipsis bellum moueretur. Mittunt itaque confestim ad Athenienses de societate legatos, comitantibus Eleorum ac Mantineorum legatis. Venit autem properè & Lacedæmoniorum legatio, Philocharidas, Leon, & Endius, qui uidebantur studiosi esse Atheniensium: Timebatur enim ne per iracundiam facerent Athenienses cum Argiuis societatem ad reposcendam Pylum in locum Panacti, & ad excusandam societatem cum Bœotijs, non se id malo Atheniensium fecisse. Ii apud concilium de his rebus cum dicerent, seq; uenisse cum potestate summa de omnibus controuersijs transigendi, Alcibiadem reformidabant, ne si ad populum eadem dicerent, inducerent uulgus, & respueretur societas Argiuorum. Verum Alcibiades aduersus hos huiusmodi rem machinatur: Suadet Lacedæmonijs ne palam faciant populo se cum summa potestate uenisse, data eis fidei hoc faciant, se Pylum illis restituturum, persuasis autem à se quemadmodum iterum nuper ad eorundem legatis contradicendum, & in cæteris utrosque reconciliaturum. Hæc Alcibiades ideo agebat, ut illos à Nicia alienaret, & ad populum infectando, tanquam nihil unquam nec synceri cogitantes, nec ueri de his rebus loquentes, Atheniensibus Argiuos & Mantineos & Eleos redderet socios, prout & contigit. Nam legati, cum ad populum processissent, & interrogati negassent se id quod in senatu dixerant, cum absoluta potestate uenisse, tum uero Athenienses non amplius sustinuerunt, sed Alcibiadem multo quàm antea uehementius in Lacedæmonios uociferantem audierunt. Animati protinus Argiuis introductis & illorum comitibus, inire cum eis societatem. Verum facto terræmotu, priusquam aliquid constitueretur, concilium dilatum est. Postero die coacto concilio, Nicias cum Lacedæmonijs deceptis, & de non confitendo se uenisse præditos potestate, & ipse deceptus affirmabat oportere nihilominus Athenienses fieri socios Lacedæmoniorum potius, & differendo quæ ad Argiuam societatem pertinerent, iterum ad Lacedæmonios mittere ac cognoscere quid consilij haberent, dicens honorificam ipsis, deformem illis esse belli dilationem. Cum ipsis enim, quando quidem res eorum bene haberet, præclarissime agi præsentem tuendo felicitatem. Illorum uero quorum aduersæ res essent interesse ut inuenirent quamprimum quoquo modo periclitarentur. Suasit que ut illuc legatos, & se inter illos mitterent iussurum Lacedæmonijs, si quid æqui cogitarent, Panactum incolume redderent, Amphipolim & Bœotiorum societatem missam facerent, nisi ita pepigissent quemadmodum dictum est, ut neutri sine alteris cum ullo pacisceretur. Item denuntiaturum, si pergerent iniurij esse, se quoq; iam Argiuos in societatem recepisse, & huius rei gratia adesse. Si quid aliud super hæc succensebant, Athenienses id omne obiecturos, legatos cum Nicia miserunt. Legati ubi peruenerunt, & post alia cum ad extremum dicerent, nisi societatem Lacedæmonij Bœotiorum dirimerent, qui fœderibus non continerentur, se quoque in societatem Argiuos & qui cum eis essent re-

Philocharidas Leon. Endius.

Lacedæmoniorum legati ab Alcibiade decipiuntur.

Nic. repugnat Alcibiades.

cepturos. Illi negabant se Boeotiorum societatem diremepturos, ut ita responderent euincente factione Xenaris ephori, ius tamen iurandum Nicia flagitante renouarunt. Verebatur enim Nicias ne omni prorsus infecto negotio discederet, infimula retur, id quod & contigit, quod autor foederum cum Lacedæmoniis fuisse uideretur. Sub cuius reditum audientes Athenienses nihil acti è Lacedæmone refetti, subito indignati, & se iniuria affici putantes, cum Arguis (aderant enim illi) foedera ac societatem autore Alcibiade fecerunt his uerbis:

Foedera Atheniensium cũ Argiuis Mantineisq́ & Eleis ad annos centũ.

Foedera fecere Athenienses in annos centum, Argiui que & Mantinei atque Elei, pro se proq; socijs quibus utriq; præsunt, fine dolo ac fine noxa tam terra quàm mari, ne liceat arma inferre detrimenti causa, neq; Argiuos, Mantineos, Eleos, eorumq; socios, Atheniensibus, neq; rursus Athenienses eorumq; socios Arguis, Eleis, Mantineis, illorum'ue socijs, ulla uel arte uel machinatione. Ex hac formula societas sit Atheniensibus, Arguis, Eleis, & Mantineis annos centum. Si hostes terram Atheniensium intrauerint, eò ueniant Argiui auxilio & Elei & Mantinei, simulac palam eis factum erit ab Atheniensibus, pro suis uiribus quàm ualidissime poterunt. Si idem hostes eandem terram depopulati abierint, pro hostili sit ea ciuitas Arguis, Mantineis, Eleis, Atheniensibus, maloq; afficiatur à cunctis his ciuitatibus, nulliq; ipsarum fas sit bellum, quod erit aduersus illam ciuitatem, soluere, nisi id omnibus uideatur. Itemq; Athenienses auxilium ferant Argos, Mantineam, Elim, si hostis inuaserit terram Argiuorum, Eleorum, Mantineorum, simulac palam eis factum erit ab his ciuitatibus, pro suis uiribus quàm ualidissime poterũt. Si hostis terram depopulatus abscesserit, ea ciuitas pro hostili sit Atheniensibus, Argiuis, Mantineis, & Eleis, ab hisq; omnibus ciuitatibus malo afficiatur, nec fas sit soluere bellum aduersus eam ciuitatem, nisi id omnibus ipsis uideatur, neq; finere per suam terram sociorum'ue quibus singuli præsunt, aut per mare armatos transire inferendi belli gratia, nisi communi decreto harum ciuitatum, Atheniensis, Argiuæ, Mantineæ, Eleæ, de transeundo. Quinetiam ciuitas quæ arcesserit, opem ferentibus commeatum præstet ad dies triginta ex eo die quo in eam urbem auxilia accersita intrauerint, & item abeuntibus. Eadem si diutius uti exercitu accito uelit, stipendium det ternos quotidie obolos Aeginæos singulis grauis ac leuis armaturæ militibus, atque sagittarijs. Equiti autem singulas drachmas Aeginæas, ipsaq; imperium superexercitum teneat, quamdiu illic bellum erit. Si quo tamen uniuersis ciuitatibus uideatur communiter in expeditionem eundum, participet imperium eis omnibus. Hæc foedera Athenienses pro seipsis proq; socijs iurent, Argiui & Mantinei & Elei & eorum socij per suas quiq; ciuitates. Iurent autem proprium quiq; iusiurandum, quod maximum est, apud templa augusta, in hæc uerba:

Stipendium militare.

STABO in societate secundum conuenta iuste, & innocenter, & simpliciter, neque transgrediar ulla neq; arte, neque machinatione. Iurent item Atheniis senatus ac tribuni plebis, id'que iusiurandum confirment quæstores. Apud Argos iurent senatus & octoginta uiri: Apud Mantineam iurent opifices senatusq;, ac cæteri magistratus, confirment uates, ac belli duces: In Elide opifices quæstores q; ærarij & sexaginta uiri, confirment opifices, legum'que custodes. Renouent quoque quotannis iusiurandum Athenienses quidem eundo in Elim, Mantineam, Argos triginta diebus ante Olympia. Argiui uero, Mantinei, Elei eundo Athenas decem diebus ante magna Panathenæa. Describant quoque placita hæc foederalia ac socialia cum iureiurando lapideo titulo: Athenienses quidem in urbe, Argiui uero in foro apud delubrum Apollinis. Mantinei autem in foro item & apud Iouis delubrum. Communiter uero ponant ludis Olympiacis æneum ritulum his, quæ nunc sunt Olympijs, Quod si quiddam uideatur esse satius his ciuitatibus addi

Iusiurandum confoederatorum.

ad conuenta, quicquid cunctis communiter uidebitur, id ratum sit. Et fœdera qui-
dem atque societates hunc in modum sunt initæ, neque tamen quæ inter Lacedæmo-
nios atque Athenienses erant, ob has abolitæ sunt, neque ob alias. Cæterum Corin-
thij Argiuorum socii eas admittere noluerunt, ac ne ratam quidem iureiurando ha-
bere iam initam cum Eleis & Argiuis & Mantineis societatem, debellando deque pa-
cificando cum eisdem hostibus, quod dicerent sufficere sibi superiorem conuentio-
nem de auxilio inuicem præstando lacessitis bello, non autem bello lacessentibus.
Ita Corinthij à societate recesserunt, rursusque cum Lacedæmoniis senserunt. Atque
hac æstate Olympia extiterunt. In quibus Androsthenes Arcas in Pancratii certa- *Olympia.*
mine primam palmam retulit, & Lacedæmoniis Elei interdixere templo ne sacrifi- *Androsthenes*
carent, certarent'ue, nec intendentes crimen illis per iudicium, ut ius Olympiacum
postulauit, eos condemnarunt, dicentes arma illos in Phyrcum murum inferre, & ar- *Phyrcus mu-*
matos in suum Lepreum dum Olympiacum fœdus esset dimittere. Multa autem *rus.*
erant duo milia mnarum, in singulos armatorum binæ, quemadmodum lege conti-
netur. His Lacedæmonii missa legatione contradicebant, negantes iuste se conde-
mnatos, nondum palàm facto apud Lacedæmonem fœdere, quando ipsi in Lepre-
um miserunt armatos: Elei inducias dicere iam apud ipsos esse, quippe qui ipsis pri-
mi denuntiassent, & se quiescentibus nec id expectantibus, illi iniuriam faciendo
sub fœderibus latuissent. Et cum Lacedæmonii exciperent denuntiatum oportuis-
se etiam Lacedæmone, si sibi fieri suspicarentur iniuriam, non autem prout ipsi su-
spicarentur id agi, neque arma etiam ullo pacto inferri. Illi eadem ratione respon-
dere non se iniurios esse, si non sit creditum: cæterum si sibi restituere Lepreum illi
uellent, ita demum partem se multæ missuros, & eam pecuniam cuilibet deo pro
eis oblaturos. Illis hæc non audientibus rursus postulare, Lepreum quidem si nol-
lent non restituerent, uerum ascenderent ad Iouis Olympiiaram, quandoquidem
templo uti exoptarent, ut coram Græcis iusiurandum præstarent, postmodum uti-
que multam soluturos. Ne hanc quidem conditionem accipientes Lacedæmonii,
prohibiti sunt ab immolatione apud templum atque à certaminibus, domique sacrifi-
carunt. Ludos spectauere cæteri Græci præter Lepreatas, ueriti tamen Elei ne per
uim Lacedæmonii sacrificarent, armata iuuentute excubias habuere. Ad quos acces-
serunt Argiui pariter & Mantinei, ex utrisque milleni, & Atheniensium equites, qui
apud Argos diem festum præstolabantur. Omnem autem illam frequentiam in-
gens perculit terror, ne Lacedæmonii cum armatis uenirent, præsertim posteaquã
Lichas Arcesilai Lacedæmonius uirgis à lictoribus cæsus in loco certaminis, quia *Lichas uirgis*
cum eius biga uicisset, declarato uictore Bœotiorum tribuno plebis, ipse progres- *cæsus.*
sus in locum ludorum Lacedæmoniis interdictum coronasset aurigam, auidus in-
dicandi suum currum fuisse. Quo magis perterriti sunt omnes, suspicatique aliquid
noui fore. Lacedæmonii tamen quieuere, atque ita eis ludorum die successit. Secun-
dùm Olympia Argiui atque socii Corinthum pertexere, oratum illos, ut ad se
transirent. Aderant autem Lacedæmoniorum legati: & cum multi sermones habiti
essent, ad postremum nihil est actum, sed facto terræmotu digressum in suam cu-
iusque urbem. Aestas'que excessit. Ineunte hyeme pugnauere Heraclienses, *Heraclienses.*
qui sunt in Thrachine cum Aenianibus, & Dolopibus, & Meliensibus, atque ali- *Aenianes.*
quot Thessalis. Nam hæ circà gentes illis hostes erant, quod non aduersus alias
quàm aduersus se ea urbs condita esset. Ideo'que statim ab ipsa condita infestæ ei
fuerunt, quoad poterant ad perniciem illius incumbentes, & in ea tunc pugna su-
periores extitere, cum aliis Heracliensibus, tum uero Xenare Cnidio Lacedæmo- *Xenaris cæ-*
nio illorum duce interfecto. Et hyems pariter duodecimus belli annus exiit. *des.*
Principio statim insequentis æstatis, Heracleam post prælium grauiter affectam ac- *13. anni initiũ.*
cepere Bœotii, Hegesippida Lacedæmonio, tanquam non bene gubernante, eiecto, *Hegesippidas.*

ueriti ne Lacedæmonijs in Peloponneso tumultuantibus occuparent Athenienses
Alcibiades. locum, qua ex re Lacedæmonij in illos irati erãt. Eadem æstate Alcibiades Cliniæ fi-
lius Atheniensium dux, adiutoribus Argiuis ac socijs profectus in Peloponnesum
cum paucis Atheniensium armatis ac sagittarijs, & quos illinc sumpserant socijs,
eo'que exercitu Peloponnesum pertransiens cum alia quæ ad societatem pertinent,
constituit, tum muri Patreæ, ad mare demolirentur persuasit, habens ipse in animo
alios extruere in iugo Achaico, sed accurrentibus Corinthijs Sicyoniis'que, quibus
offuturi erant illi extructi, prohibitus est. Eadem æstate bellum extitit inter Epi-
Epidaurium cum Argiuis bellum. daurios atque Argiuos titulo quidem hostiæ, quam ad Apollinem Pythium Epi-
daurii cum adducere debuissent pascuorum nomine, non miserant, cuius templi
maximum arbitrium erat penes Argiuos. Veruntamen nulla subsistente causa ui-
sum ipsis atq; Alcibiadi, Epidaurum si possent, occupare, tum ut à Corintho securi
essent, tum ut ab Aegina breuior ad auxilium traiectus foret, quàm ex Athenis Scyl-
læo circuito. Itaque Argiui sese præparabant tanquam ipsi aduersus Epidaurum
ad exigendam hostiam exituri. Eduxeruut autem per eadem tempora & Lacedæ-
Leuctra. monij omnem populum in Leuctra, quæ sunt in eorum confinijs aduersus Lycæ-
Lycæum. um, duce Agide Archidami filio rege suo, nemine quò tenderent sciente, ne ipsis
Agis. quidem ciuitatibus, unde uiri in militiam mittebantur. Sed quia sacrificantes pro
transitu litare non potuerunt, domum rediere, edicentes socijs, ut post insequen-
tem mensem (erat autem tum Maius, in quo stata sacra apud Dores sunt) se præpa-
rarent tanquam in militiam exituri. Illis digressis Argiui ante quartum diem Calen-
darum Iunij egressi, & eo die quantus fuit itinere facto, ingressi sunt Epidaurium
agrum ac depopulati. Ipsis'que Epidaurijs socijs implorantibus, partim illorum
nondum adesse mensem causabantur, partim usque ad confinia Epidauriæ pro-
gressi quietem egerunt. Atque quoad Argiui in Epidauro fuerunt, legationes so-
ciorum Mantineam uenitatunt, ab Atheniensibus excitæ. Et cum in colloquium
Ephamidas. uentum est, Ephamidas Corinthius negare congruere uerba cum rebus. Nam ipsos
quidem de pace transigere: Epidaurios autem ac socios cum armis aduersus Argi-
uos in acie stare oportere, ergo primum missos facere exercitus, qui utrinque uene-
runt, atque ita rursus loqui de pace. Id probantes Atheniensium legati abierunt, Ar-
giuos'que ex Epidauria abduxerunt. Et cum postmodum reuersi eôdem conueni-
re non possent, reditum est ab Argiuis iterum in Epidauriam, populatio'que facta.
Exierunt quoque Lacedæmonij aduersus Caryas. Et cum ne hic quidem de pro-
gressu sacrificantes litarent, rediere. Argiui tertia fere Epidauriæ parte uastata, do-
mum regressi sunt. Quibus præsidio fuerant mille armati Atheniensium, Alcibia-
de duce cognito Lacedæmonios in expeditionem exisse. Hæc manus ubi ea opus
amplius non fuit discessit, atque ita æstas exacta est. Initio hyemis Lacedæmonij
clam Atheniensibus præsidium trecẽtorum militum, Agesippida præfecto ad Epi-
daurum mari summiserunt, propter quod Argiui Athenas uenerunt expostula-
tum quod cum in fœderibus scriptum esset, ut neutri per ea, quæ suæ ditionis es-
sent, sinerent transire hostem, Athenienses suo mari dimisissent Lacedæmonios trã-
ire, dixeruntq; nisi Athenienses uicissim Messenios ac seruitia in Pylum transporta-
rent, iniurios fore. Illi autore Alcibiade, & Laconico lapidi titulari subscripsere La-
cedæmonios peierasse, & seruitia è cranijs ad lattocinandum in Pylum transporta-
uere, cætera quiescentes. Per hanc hyemem cum inter Argiuos atq; Epidaurios bel-
laretur, nullum iustum prælium extitit, sed ex insidijs incursiones, ubi ex alterutris
prout contingebat, nonnulli cadebant. Atq; extremo hyemis iam uergentis in uer,
Argiui sumptis scalis tendunt Epidaurum, tanquam desertam propter bellum ex-
14. anni initium. pugnaturi, sed infecto rediere negotio, hyemsq; & tertiusdecimus ann° belli exces-
sit. Insequentis æstatis medio Lacedæmonij cũ Epidaurij socij uexarent, & in Pe-

loponneso alia à se loca deficerent, alia male cogitarent, opinantes nisi præoccuparent, protinus rem in deterius progressuram, uniuersi aduersus Argos eunt, ipsi atq; seruitia duce rege suo Agide Archidami filio, comitantibus eos Tegeatis, & quicunq; alii Arcades erant Lacedæmoniorum socii. Nam ex cætera Peloponneso socii, & qui extra illam erant, ad Phliuntem cogebantur, Bœotiorum quinq; milia cum iustis armis, totidem leuis armaturæ, & quingenti equites, ac totidem sine equis, Corinthiorum duo milia armata, aliorum pro sua cuiusque copia numerus: Phliasiorum uero, quia in ipsorum agro exercitus erant, quantacunque fuit manus. Argiui, tunc primum præscito Lacedæmoniorum apparatu, cum illi in Phliuntem tenderent ad se cum aliis coniungendum, tunc ipsi cum exercitu prodiere, accedentibus auxilio Mantineis, socios suos habentibus, & tribus milibus Eleorum armatis, & progressi Lacedæmoniis occurrunt apud Methydrium Arcadiæ: & utrisque collem acceptis, Argiui quidem ad pugnam sese præparabant, tanquam destituto sociis hoste: Agis autem sub noctem mouens clàm in Phliuntem contendit ad socios. Quo Argiui cognito ipso statim diluculo abeunte, primum Argos, mox ubi expectabant Lacedæmonios cum sociis in uiam, quæ fert in Nemeam descensuros. Verum Agis non id, ubi isti expectabant, iter tenuit, sed aliud asperius denuntiata re Lacedæmoniis & Arcadibus Epidauriisq;, & in campum Argiuorum descendit. Corinthii quoque Pellenses'que ac Phliasii diuerso itinere matutini perrexere. Bœotiis autem Megariisq; ac Sicyoniis præceptum erat, ut uia quæ ducit ad Nemeas descenderẽt, quà Argiui insidebant: ut si illi ad accendam uim Lacedæmoniorum in plana properarent, ipsi eos insecuti equitatu uterentur. Ita instructa re ingressus plana Agis Saminthum ac cætera populabatur. Quo Argiui cognito iam luce ad subueniendum suis rebus è Nemea pergunt, & nacti Phliasiorum Corinthiorum'que exercitum, aliquot ex Phliasiis obtruncant. Sed ex ipsis haud multo plures à Corinthiis obtruncantur. Et Bœotii Megarii'que ac Sicyonii pertexerunt, ut erat sibi præceptum, ad Nemeam, nec iam Argiuos adepti sunt. Illi ubi descenderant conspicati sua uastari, ad pugnam sese expediebant, & inuicem è regione Lacedæmonii. Cæterum Argiui circunuenti erant à Lacedæmoniis, & qui cum ipsis erant, eos ex parte camporum secludentibus ab urbe, è superiore parte Corĩthijs, Phliasiis, ac Pellensibus, ex Nemea Bœotiis, *Sicyoniis*, ac *Megariis*. Equi autem Argiuis præstò non erant. Soli nanque ex sociis Athenienses nondum aduenerant. Neque uero Argiuus socialisq; exercitus tam atrocem sibi conditionem adesse opinabatur, sed Lacedæmonios à se in sua terra & ante suam urbem deprehensos, eoq; se pugnam pulchre commissurum. Iamq; utroq; exercitu tantum non concurrente, progressi duo ex Argiuis, Thrasylus è quinq; ducibus unus, & Alciphron hospes Lacedæmoniorũ, eum Agide colloquuti sunt, ne prælium fieret. Paratos enim Argiuos iudicio stare siquid in simultatibus Lacedæmoniis deberent, & illi inuicem ipsis, & in posterum ictis fœderibus pacem acturos. Hæc ex selpsis Argiui isti iniussu multitudinis cum dixissent, acquiescens Agis, ne ipse quidem frequentia suorum in consilium adhibita, sed uno tantum quæstore, qui in ea sibi comes expeditione erat, pepigit quatuor menses intra quos deberent ea conficere quæ dixissent: exercitum'que confestim abduxit, cum nullo aliorum sociorum locutus. Eum Lacedæmonii socij'que prout ducebat secuti quidem sunt legis causa, sed inter se tamen magnopere incusabant, quod cum opportune cecidisset ut possent cum hoste confligere, undique conclusi ab equitatu peditatu'que, discederent nulla gesta re illo apparatu digna. Etenim pulcherrimus ad eam diem ille Græcorum exercitus conuenerat, maxime conspicuus, quoad in Nemea habuit, statim ubi omnes Lacedæmoniorum copiæ affuerunt, & Arcades, & Bœotii, & Corinthii, & Sicyonii, & Pellenses, & Phliasii, & Megarii, & hi inter suos quique electi iudicati'que pares, non modo ad pugnandum cum Argiuis eorum'que sociis, sed etiam cum altero tanto si accederet copiarum. Qui exercitus ita succensens Agidi abiit, in suam unoquoque domum dilapso, Sed multo succense-

Methydrium.

Saminthus.

Argiuorum cum Laced. pacta.

bant magis Argiuis iis, qui iniussu suo pepigerant, rati nunquam à se commodiorem Lacedæmoniis præbitam effugiendi opportunitatem, quoniam ipsi cum multis atque egregiis sociis ante urbem essent contra illos dimicaturi. Itaque reuersi apud Charadrũ, quo in loco antequam è militia urbem introeant de causis militaribus iudicant, Thrasylum lapidare cœperunt. Is ad aram confugiens mortem deuitauit. Eius tamen pecuniam publicauerunt. Postea superuenientibus mille armatis Atheniensium, ac trecentis equitibus Lachete ac Nicostrato ducibus ut abirent iusserunt. Pacta enim cum Lacedæmoniis qualiacunque tamen soluere pigebat, nec eos ad populum respondere uolentes produxerunt, priusquam Mantinei & Elei (nam ii adhuc aderant) id precibus extorserunt. Introducti illi apud Argiuos ac socios coram Alcibiade legato hæc dixere: Non recte fœdera sine sociis cæteris ne nunc quidem fieri, se enim tempore præsto esse, iniri oportere bellum. Denique cum socios oratione persuasissent, confestim aduersus Orchomenum Arcadicum omnes contenderunt, præter Argiuos. Nam ii etsi persuasi, tamen relicti sunt, mox deinde & ipsi contenderunt. Vniuersique obsidentes Orchomenum oppugnabant, ac machinas ad muros quatiendos faciebant, cupidi expugnandæ urbis, cum propter alia, tum uero quod ibi obsides ex Arcadia erant à Lacedæmoniis positi. Orchomenii fragilitati murorum diffisi utique aduersus tot hostium copias, ueriti ne prius expugnarentur, quàm sibi subueniretur, pepigere cum hostibus societatem, datis obsidibus ex suorum numero Mantineis, ac traditis quos ibi Lacedæmonii deposuissent. Recepto iam Orchomeno deliberabant socii, quorsum deinceps potissimum ire oporteret. Elei iubebant iri in Lepreum, Mantinei in Tegeam, & ad hos accedentibus Argiuis atque Atheniensibus, indignati Elei quod non decretum esset, ut in Lepreum iretur, domum rediere. Cæteri socii apud Mantineam tanquam aduersus Tegeam ituri se præparabant, euocati à quibusdam ex ipsa urbe Tegeatibus, operam nauaturis ad ipsam urbem dedendam. Lacedæmonii, posteaquam ab Argo regressi sunt, initis in quatuor menses fœderibus, Agidem uehementer inculpabant, quod secum rem non communicasset in tanta cum Argiuis opportunitate bene pugnandi, quanta nunquam antea, *&* maiore ipsorum opinione. Non enim facile factu esse tot ac tales socios contrahere. Vbi autem de Orchomeno capto allatus est nuntius, multo uehementius indignati protinus præ iracundia deliberabant insueta subauia, quasi oporteret & domum eius diruere, & ipsum centum milibus drachmarum mulctare. Ille deprecati eos, ne id rei agerent, bono enim se opere delicta sua repugnaturum, aut ducendo exercitum, aut faciendo tunc erga illos quid uellent. Illi ab irrogãda quidem mulcta atque à diruendis ædibus abstinuerunt; Legem tamen è uestigio, quæ nunquam antea fuisset, tulerunt. Decem nanque uiros Spartiatos ei consiliarios allegerunt, sine quibus ipsi non liceret educere ex urbe exercitum. Interea nuntius ex Tegea à necessariis affertur, nisi celeriter assit, Tegeam ab ipsis ad Argiuos eorumque socios defecturam, tantumque non defecisse. Ibi Lacedæmoniorum auxilia liberi omnes pariter & serui, quanta nunquam cum festinatione comparata sunt, contuleruntque se in Orestium Mænaliæ, *&* suarum partium Arcadibus præceperunt, ut in Tegeam per sua uestigia frequentes irent. Ipsi cum in Orestium uniuersi uenissent, remissa illinc quinta sui parte domum, ubi senes ac pueri erant, ad res domesticas tuendas, reliquo cum exercitu in Tegeam præueniunt: & cum haud multo pòst socii ex Arcadia affuissent, miserunt Corinthum & ad Bœotios, & Phocenses, & Locros, iubentes ut propere in Mãtineam succurrerent. Erant autem quibus è propinquo ueniendum esset, sed non facile nisi frequentibus *&* se inuicem præstolantibus ad hostilem terram transeundam. nam ea media intercludebantur, nihilo tamen minus ire properabant. Lacedæmonii assumptis qui aderant Arcadibus sociis in Agrum Mantinicum incurrerũt, eumque castris ante Herculis templum positis depopulabantur. Hos ubi resciuere Argiui ac socii loco munito, *&* accessu difficili occupato, ueluti ad pugnam sese instruxerunt, Quibus sine mora obuiam à Lacedæmoniis itum est: *&* cum ad lapi-

Charadrus lo.

Thrasylus lapidari cœptus.

Orchomenus deditur.

Agidis mulcta.

ὑπ᾽ ὀργῆς παρὰ τὸν τρόπον τῶν ἑαυτῶν, idest, præ iracundia deliberabant præter suum morem.

Orestium.

dis aut iaculi iactum processum esset, ibi è senioribus quidam ad Agidem exclamat, cernens suos aduersus locum arduum tendentes. Agis malum malo sanare cogitat, significans uidelicet illum uelle culpatam ex Argo reuersionem præsertim haud opportuna strenuitate emendare. Ille siue ob id conuitium, siue quod sibi aliud uideretur, siue quod idem è uestigio copias rursus priusquam manus consererent, celeriter abduxit: & ubi ad Tegeam peruenit, aquam in Agrum Mantinicum diuertit, de qua aqua Mantinei & Tegeatæ inter se belligerantur, ut pleraque uastante, in utros agros inciderit. Volebant autem Argiuos ac socios rebus suis subuenientes è colle abducere, ad emissarium aquæ, ubi hostem esse audissent, & in plano prælium facere, atque in emittenda aqua eum illic diem perstitit. Argiui uero ac socii primo stupefacti repentina illorum è propinquo abitione, nõ habebant quid coniectarent. Deinde posteaquam iidem digressi sese abdiderunt, & ipsi non insequendo eos quieuerunt, tunc protinus duces suos insimulabant, quod & prius opportune deprehensos ante Argos dimisissent Lacedæmonios, & nunc fugæ se dantes nemo esset insecutus, sed per otium illi liberati, ipsi proditi forent. Qua insectatione duces primo turbati sunt, mox abductis à tumulo copiis, progressique in planum castra posuerunt, tanquam in hostem ituri, ac postero die aciem instruunt, ueluti pugnaturi cum hoste, si eum adipiscerentur. Hos Lacedæmonii ab aqua rursus ad Herculis templum in eadem castra redeuntes, cõspiciunt ex aduerso uniuersos iam cominus è tumulo progressos. Ex qua re tanto sunt timore perculsi, quãto nũquam ex omni memoria fuere. Quippe quibus breue momentum dabatur ad se instruendos, sed statim accelerando in suo quisque loco constiterunt, Agide omnia ducis munera obeunte, ut lex iubet. Rege enim duce cuncta eius imperio subsunt, & secundis à se ducibus quæ fieri oporteret mandante, & illi deinceps tribunis, tribunique centurionibus, rursus centuriones decanis: atque hunc in modum siquid desideratur mandati, celeriter denuntiatur. Fere enim in toto Lacedæmoniorum exercitu exceptis paucis duces ducum sunt, & rerum agendarum diligentia multis incumbit. Tunc autem in sinistro cornu Sciritæ sua sponte constiterunt. Hunc ordinem semper omnium Lacedæmonii inter seipsos seruant. Iuxta hos è Thracia reuersi milites Brasidiani, cũque iis qui proxime ciuitate donati fuerant, secundum hos iam ipsi Lacedæmonii gradatim per agmina, iuxta eos Arcades, Heræes, post hos Mænalii, in dextro cornu Tegeatæ, paucis Lacedæmoniorum extrema tenentibus, & pro cornibus equitatu. Atque hoc ordine Lacedæmonii instructi erant, hostium cornu dextrum Mantinei tenebant, quia in ipsorum terra res agebatur. Iuxta hos erant ex Arcadia socii, tum mille ex Argiuis delecti, quibus ob diuturnum rei militatis usum, ciuitas è publico stipendiũ præbebat. Prope hos cæteri Argiui, post eos sui socii Cleonæi, & Orneatæ. postea Athenienses ultimi sinistrũ cornu tenebant cũ equitatu domestico. Atque hic ordo & hæ copiæ utrorumque erãt: Sed Lacedæmoniorum exercitus specie maior. Verum quantus nũerus horum & item illorum, uel quantus uniuersorum extitit, scribere equidem nequeo. Nam Lacedæmoniorũ numerus propter domesticum silentii institutum ignorabatur. Horum autem propter strepitum sua cuiusque iactantium agmina credibilis non erat. Hinc tamen ratiocinando Lacedæmoniorum qui tun caduenit numerum licet inire, quod agmina septem pugnauerunt, præter Sciritas qui fuere sexcenti, singula ex quinis centuriis, & singulæ centuriæ ex binis manipulis. Cuius in prima parte quaterni uiri pugnabant. Neque ubique densitas collocatorum in acie peræqua erat, sed pro arbitrio cuiusque in suo agmine præfecti. Octonis fere ubique hominibus densa acie, in longum autem fronte prætensa, præter Sciritas quadringentos, & duodequinquaginta. Atque ubi iam confligendum erat, ibi apud singulos populos à propriis ducibus exhortationes fiebant. Apud Mantineos quidem rem esse pro patria, pro seruitute, ne illam experirentur amplius: pro imperio, ut id inexpertum sibi præriperent hostibus. Apud Argiuos autem pro pristino principatu & æquali in Peloponneso dignitate, ne se perpetuo priuatos, ne'ue inultas iniurias, quas sæpe ab inimicis eisdemque uicinis accepissent ferrẽt;

Malum malo sanare prou.

De aqua belligeratio.

Lacedæmoniorum terror.

Lacedæm. Lex de bellicis muneribus

Ordo Lacedæmonii exercitus & Argiu.

Apud Athenienses uero pulchrum esse inter frequentes atq; egregios socios pugnando nullis existere inferiores, si Lacedæmonios in Pelopõneso uincerent, suum imperium & stabilius & maius habituros, ut terram suam nunquam quispiam alius inuaderet. Et Argiuis quidem atq; eorum sociis talia proponebantur. Lacedæmonii autem per seipsos, & ex militari disciplina cum essent strenui, recolentes animo quæ norant se exhortabantur, gnari diutinam operum meditationem magis salutiferam esse, quàm breuem uerborum benedictorum exhortationem. Atq; post hæc concursum est Argiuis sociisq; uehementer & irate tendentibus. Lacedæmoniis autem cũctanter & ad cãtum tibicinum, qui inter ipsos multi ex lege interpositi erant non rei diuinæ gratia, sed ut sedare per modulationem incederent, ne ue si progrederẽtur agminis ordo perturbaretur, id quod in concursu magnorum exercituum solet accidere. Cum adhuc in cõgressum pergeretur, Agis rex id facere constituerat quod in omni acie factitatur: Quoties duæ confligunt acies, dextrum utriusq; cornu magis exporrigitur, & opposito sibi sinistro se circumagit, quia dum timet quisq; nudas sui partes proferre, plerunq; se scuto illius admouet, qui sibi dexter est, existimans ad præcludendum hostis transitum dẽsitatem maxime tutã esse. Cuius rei caput est is qui primus in dextro stat cornu, assidue laborans nudam sui partem ab hoste subducere. Atq; eodem timore cæteri sequuntur. Et tunc quidem Mantinei multum Sciritarum cornu superabant: sed multo magis Lacedæmonii atq; Tegeatæ, Atheniẽsium quo plures erant. Agis ne sinistrum suorũ cornu concluderetur metuens tatus multo superiores esse Mantineos, signum dedit Sciritis ac Brasidianis, ut se exporrigendo longius à suis æquarẽt Mantineis, & simul nũtiat duabus è dextro cornu cohortibus, quibus præerant Hipponoides & Aristocles tribuni, ut illuc accedant, & congressi uacua illa loca expleant, opinans, & dextrum suorum cornu sic quoq; abundaturum, & sinistrum Mantineis oppositum firmius perstiturum. Contigit autem ut tum ex ipso concursu, tum ex breui momento exequendi præcepti Aristocles & Hipponoides adire noluerunt. Quo nomine postea ex Sparta eiecti sunt pro ignauis habiti, utq; hostes se illis applicare occuparint, & Sciritæ, Agide eos iubente, quandoquidem cohortes non accederent, ut rursus coirent, id iam facere nequiuerint, nec hostem concludere. Sed uidelicet tunc Lacedæmonii in omnibus cum rei militaris peritia, tum uirtute inferiores se ostenderunt. Nam ubi ad manus cum hoste uenerunt Mantinei, quod erat dextrum cornu, in fugam uertit illorum Sciritas ac Brasidianos, iidemq; cum sociis & Argiuorum mille delectis per uacua & non commissa ordinum perrumpentes, cecidere Lacedæmonios, conclusosq; uerterunt in fugam: & repulsis ad plaustra usque, ibi aliquot seniorum pro plaustris instructos interemerunt. Atq; hac in parte superati sunt Lacedæmonii. At in alia præcipue in medio ubi agebat Agis rex, & circa eum trecenti, qui equites uocantur, impressione facta in seniores Argiuorum, eosq; quicũque cohortes nominantur, & in Cleonæas & in Orneatas, & qui in ordinibus erant Athenienses loco pellunt plerosq;, ne sustinentes quidem conserere manus, sed statim ad impetum Lacedæmoniorum cedentes, quosdam etiam conculcando, ne fuga elaberentur. Posteaquam hinc ab Argiuis ac sociis data sunt terga, tunc uero eorum acies utrinq; perfracta est, & simul dextrum Lacedæmoniorum cornu ac Tegeatarum, superante copia suorum circuibat Athenienses ancipiti circunuentos periculo, quod hinc concludebantur, illinc iam uincebantur. Et ad summam ibi peruentum esset perniciem, nisi & equites, qui aderant, ipsis auxilio fuissent. Et contigit ut Agis cognito sinistrum suorum cornu laborare, quod erat Mantineis & mille Argiuorum delectis oppositũ, præcipere uniuersis copiis tendere ad cornu q̃d uincebatur: & hoc facto Athenienses interea abscessu declinãtis à se hostis, per otium cum iis Argiuis, qui unà uicti erant, euaderent. Mantineis & Argiuorum mille delectis non amplius inerat animus instandi sibi oppositis, sed cernentes & suos profligatos, & Lacedæmonios in se ingruentes fugam capessunt. Ex quibus Mantineorũ plures cæsi sunt, Argiuorum electorum plerique euasere, & si fuga atq; abitione neq; effusa

Lacedæmoniorum ad tibicinum cantum incessus id prælio.

Hipponoides Aristocles.

Equites apud Lacedæm. Quinq; cohortes πεντηκόντερες.

Lacedæmon. uictoria.

admodum neq; pertinaci. Siquidẽ Lacedæmonij diu atq; acriter pugnant dũ hostẽ in fugam uertant. Fugatos aũt breui & non usq; persequunt. Et tale extitit hoc prœliũ, tũ quia locus uicinissimus ijs, qui pugnauerunt erat, tũ quia diuturnũ, tum quia maximũ inter Græcas, tũ quia inter potẽtissimas ciuitates gestũ. Lacedæmonij cadauera hostiũ primum quidem armis, ex quibus trophæũ statuerunt, deinde cætero ornatu spoliauere, postremo repetentibus ex fœdere reddidere, suorũ uero recepta in Tegeam cõportauere, ibiq; humauere. Occubuerunt autem ex Argiuis, & Orneatis, & Cleonæis septingenti: Ex Mantineis du centi, totidem ex Atheniensibus cum Aeginetis, & eorum uterq; dux. Lacedæmoniorum socij haud ita multum accepere cladis, ut memoratu sit dignũ, ex ipsis quot desiderati sint, arduũ est uerum dicere, eos tamen circiter trecẽtos dicebant fuisse. Cum in eo res esset, ut pugna iam foret cõmittenda, Plistoanax regũ alter, ducens seniores auxilio adolescentesq; ueniebat, sed Tegea tenus progressus, audita illic uictoria retro redijt. Iidem auxilia è Corintho & ab alijs extra Isthmũ socijs uenientia per nuntios remiserunt. Dimissis itemq; socijs, reuersi (aderant enim eis) Carnea diem festũ egerunt. Ita infamiam, quæ tũc per Græcos passim ferebaẽ, ut de ignauis propter calamitatem in insula acceptam, & aliàs ut de inconsultis ac segnibus hoc uno facto diluerũt, existimatiq; sunt fortunæ iniquitate afflicti, cum animo ijdẽ essent. Contigit aũt ut pridie q̃ prœliũ fieret, Epidaurij cũ omni manu suorũ in Agrum Argiuum tanq̃ desertũ incurrerẽt, quia complures Argiuorum, qui reliqui erant præsidiarij egressos occiderent. Tria quoq; Eleorum milia, qui auxilio Mantineis superuenerunt gesto iam prælio, & Atheniensiũ præter alios priores, sine mora pariter oẽs hi socij aduersus Epidaurũ contenderunt, dum Lacedæmonij Carnea celebrarẽt. expugnatamq; urbem muro excinxerunt. Et ubi alij quieuerunt, Athenienses ut iussi erant cõfestim arcem Iunonis templum extruxerunt. Atq; in hoc muro cõmuniter relicto præsidio in suam urbem abierunt: Aestasq; excessit. Initio statim insequentis hyemis, Lacedæmonij posteaquam Carnea peregerant in expeditionem exierũt, & in Tegeam cũ uenissent, ultro miserunt Argos, qui sermonem instituerent de paciscendo. Erant aũt apd̃ Argos iampridem nõnulli & illorum necessarii, & studiosi statum popularẽ abolendi, & post gestum prælium multo ualidiores ad inducendum plures in sententiam suam. Hic uolebant fœdera quæ cum Lacedæmonijs inierant inire rursus, & mox etiam societatẽ, atq; ita iam populum aggredi. Missus est autem eò, quod hospes eorum esset, Lichas Arcesilai filius duo percontaturus: unum quonam modo bellum, si bellum: alterum quonam modo pacem, si pacem uellent. Et cum magna extitisset altercatio (aderat nanque Alcibiades) ij qui Lacedæmoniorum studiosi erant, iam libera audacia persuaserunt Argiuis, ut mentionem conuentionis admitterent, cuius uerba hæc sunt:

Carnea dies festus Laced.

Lichas.

Conuenta inter Lacedæmonios & Argiuos.

PLacet in hunc modũ concilio Lacedæmoniorum pacisci cũ Argiuis, ut reddant Argiui Orchomenijs liberos, & eos qui sunt in Mantineis Lacedæmonijs, utq; ex Epidauro præsidium educant, & murum excidant: & nisi illinc decesserint Athenienses, pro hostibus sint tam Argiuis q̃ Lacedæmonijs, & utrorumq; socijs. Et si quem puerũ Lacedæmonij penes se habent, eum suæ ciuitati restituant. Qui exigunt ab Epidauris iusiurandum, id exigant per Semelem, & inuicẽ ipsi iusiurandũ illis præbeant. Ciuitates intra Peloponnesum paruæ magnæ'ue liberæ sint, utentes patrijs institutis. Si quis exterorum terram Peloponnensem ingressus sit nocendi ergò, succurratur pariter consilio habito quàm æquissime Peloponnensium iudicio. Quiq; extra Peloponnensium socij Lacedæmoniorum sunt, eodem iure sint, quo & Lacedæmoniorum & Argiuorũ socij, suum territorium obtinentes. Vt præterea cum socijs ubi hæc ostẽsa fuerint unà pugnetur, si illis uidebitur, sin aliter domum redeatur. Hanc primum conditionem admittentibus Argiuis, exercitus Lacedæmoniorum à Tegea domum abijt. Non ita multo pòst commercio inter se mutuo abeundi, rursus ijdem illi uiri inter se transege-

runt, ut Argiui relicta Mantineorum & Atheniensium & Eleorum societate, cum Lacedæmonijs fœdera ac societatem inirent in hæc uerba:

Societas Argiuorum & Lacedæmoniorum.

In hunc modum Lacedæmonijs & Argiuis placitum est inter se fœdera atque societatem esse in annos quinquaginta, æquo & pari iure dare pœnas patrijs moribus. et eum alijs in Peloponneso ciuitatibus fœdus hoc & societatem esse. Quæ liberæ & suæ autoritatis sunt ciuitates, suum territorium tenere, pœnas sumere ritu domestico, ac dare pares similesque. Quicunque extra Peloponnesum socij sunt Lacedæmoniorum eisdem conditionibus erunt quibus Lacedæmonij, & Argiuorum socij, eodemque iure quo & Argiui suum territorium obtinentes. Sicubi opus fuerit communi exercitu consultare Lacedæmonios & Argiuos quonam modo iustissime de socijs iudicent: Si cui ciuitati uel earum quæ intra Peloponnesum, uel earum quæ extra sunt controuersia fuerit, aut de finibus, aut aliqua alia de re, disceptent: Si qua socialis ciuitas cum alia diffidat, ad aliquam ciuitatem eatur, quæ æqua ijs quæ diffidebunt uidebit. Inter amicas patrio ritu iudicetur. Et huiusmodi quidem fœdera ac societas inita sunt, per quæ quæcunque belli marciam, aut si quid aliud simultatis inuicem habebant, id abolitum est. Sed confectis iam inter se rebus, decreuerunt caduceatorem Atheniensium & legationem neutiquam recipiendam, nisi relictis muris Peloponneso excederent, nec cum ullo aut paciscerentur, aut bellum gererent nisi communiter. Intendebant animum cum in alia quædam, tum uero in prouinciam Thraciæ, eoque utrique ad Perdiccam misere legatos, ut secum coniuraret suadentes. Qui tamen non protinus desciuit ab Atheniensibus, sed deliberabat ad Argiuos intuens a quibus ipse oriundus erat, super hæc uetustum cum Chalcidensibus iusiurandum renouarunt, & aliud addiderunt. Miserunt & ad Athenienses Argiui legatos iussum ut Epidauri murum relinquerent. Illi cernentes ad cæteri præsidij comparationem suos esse paucos, Demosthenem miserunt ad eos educendos. Is ubi peruenit, simulat se gymnicum extra muros certamen inter præsidiarios uelle edere. Egressisque reliquis præsidiarijs portas clausit, ac postmodum renouato cum Epidaurijs fœdere, Athenienses ipsis murum restituerunt. Post Argiuorum a societate defectionem, Mantinei primo reluctati, mox quia sine Argiuis impares essent, & ipsi cum Lacedæmonijs pepigerunt, imperiumque oppidorum reliquerunt. Et Lacedæmonij Argiuique cum millenis utrinque sumpta expeditione, statum in Sicyone ad paucorum redegerunt, ipsi potius Lacedæmonij illuc euntes. Est post illa utraque iam statum popularem apud Argos ademerunt, et paucorum constituerunt Lacedæmonijs congruentem. Et hæc sub extremum hyemis gesta sunt, iam uere appetente. Quartusque decimus belli annus excessit. Insequenti æstate & Epitedienses qui Atho incolunt, ab Atheniensibus desciuerunt ad Chalcidenses, & Lacedæmonij in Achaia res, quæ prius ex sententia non erant, constituerunt, & Argiua plebs paulatim rursus se colligens, resumptaque audacia in paucos illos præpotentes impetum facit, obseruato tempore quo Lacedæmonij se in nudo certamine exercent, & commissa intra urbem pugna, uictrix aduersariorum alios interimit, alios relegat. Lacedæmonij dum a socijs accerserentur, aliquandiu re supersederunt, mox tamen dilato nudorum certamine succurrentes, cum apud Tegeam accepissent uictum statum paucorum, progredi ulterius abnuerunt, orantibus ijs qui effugerant, regressique domum nudorum certamen peregerunt. Et cum postmodum legati uenissent, tam ab ijs qui in urbe erant, quam ab exulantibus Argiuis, adessentque socij & multa utrinque dicta essent, pronuntiarunt iniuriosos eos qui in tra urbem erant, illucque sibi cum exercitu eundum. Sed his cunctantibus ac segnius agentibus metu ipsorum populus Argiuus resarta rursus cum Atheniensibus societate, quos sibi arbitrabantur maximo usui futuros, excitauit longos ad mare usque muros, ut si terra prohiberentur, mare commeatus ope Atheniensium inueherentur. Cuius rei faciendæ fuerunt consciæ nonnullæ in Peloponneso ciuitates, & in ea facienda occupatum fuit quicquid Argis hominum erat; uiri, mulieres, serui, ex Athenis eo transmissis structoribus,

Perdiccas.

Demosthenes.

15. Anni initium Epited e ses. Dienses aliàs legitur in græcis. Gymnici certamen.

lapidarijsq;, & æstas abijt. Insequente hyeme Lacedæmonij cognita Argiuorum extructione, bellum illis intulere ipsi atq; socij, præter Corinthios, rege suo duce Agide Archidami filio. Erat autem eis quiddam rerum Argiuarum illic transigendum, ut ipsis uidebatur, quod tamen ex sententia non successit. Cæterum muros, cum adhuc extruerentur, ui ceperunt atq; diruerunt: itemq́; Hysias agri Argiui oppidum, ac ingenuis omnibus quos ceperant interfectis, abierūt in suam quisque ciuitatem. *Hysiæ oppid.* Post hæc Argiui aduersus Phliasium copias eduxerunt, & depopulati regionem abierunt, quia suos exules receperant, quorum plerique illic domicilium habebant. Eadem hyeme discluserunt Athenienses à Macedonia Perdiccam, crimini dantes, quod cum Argiuis atque Lacedæmonijs conurasset, exercitu ab ipsis præparato quem ducerent aduersus Chalcidenses in Thracia atque Amphipolim, Nicia Nicerati duce, frustratus esset societatem. *Perdiccæ accusatur.* quo detrectante, expeditio præcipue dissoluta esset. Eoq; nomine Atheniensium erat hostis, & hyems hæc annusq; belli quintusdecimus excessit. Principio æstatis Alcibiades cum uiginti nauibus Argos trajciens trecentos Argiuos qui suspecti erant, & cum Lacedæmonijs sentire uidebantur, comprehendit: quos apud circuniectas quibus dominabantur insulas deposuere Athenienses. *16. Anni initiū* Iidem aduersus Melum insulam nauigauerunt triginta nauibus suarum cum mille & ducentis armatis: sagittarijs trecentis, equitibus sagittarijs qui hippotoxotæ dicuntur uiginti: Chiorum sex: Lesbiorum duabus, cum manu sociali atque insulana ferme mille & quingentorum armatorum. *Melos insulā.* Sunt autem Melij Lacedæmoniorum coloni illi quidem, sed quēadmodum cæteri insulani imperium Atheniēsium abnuebant. *Melij.* Verum cū inter initia in partibus nō fuissent, mox ab Atheniensibus coacti regionem uastantibus in apertum bellum prodierunt. Huc posteaquam cum ijs copijs transmisere Cleomedes Lycomedis, et Tisias Tisimachi duces prius quàm aliquid regioni noceretur misere legatos ad habenda colloquia. *Cleomedes. Tisias.* Quos legatos Melij ad multitudinem non intromisere, sed apud magistratus ea dicere iussere quorum gratia uenissent. Illi in hunc modum locuti sunt:

Atheniensinm legatorum uerba ad Melios.

QVoniam nos non apud multitudinem uerba facimus, sed apud paucos, ad quos ideo nos introduxistis (intelligimus enim uos hoc sentire) ne nobis perpetua oratione utentibus, quæ probabilia sunt atq; firma semel audiens multitudo inducatur in errorem agendum. Facite etiam istuc uehementius, & perpetua oratione, ne ipsi quidē utamini, sed ad singula, quæ per nos ab re dici uidebuntur, protinus excipientes iudicate, & ante omnia si placet uobis ut loquamur indicate.

MELIORVM VERBA: ad hæc primores Meliorū respondentes: Aequitas, inquiunt, per quietem mutuo docendi haud est illa quidē uituperanda. Sed ab hac re nonnihil uidetur abhorrere, ꝗ bellum à uobis non futurum, sed iam præsens esse constat. Cernimus enim uos eorum, quæ dicentur, iudices uenisse: & ut fides est, hunc finē ex hoc colloquio futurum, ut si iure superiores uobis fuerimus, & ob hoc si dicto non audientes, bellum nobis inferatis: seruitutem, si dicto audientes fuerimus.

ATHENIENSIVM: Enimuero si ad suspiciones futurorum captandas, aut ad aliud quippiam conuenistis, quàm, ut ex uerbis præsentibus et quas cernitis, saluti ciuitatis consulatis, sileamus: sin ad hoc uenistis, loquamur.

MELIORVM: Consentaneum est ac dignum uenia, homines in tali conditione positos multa dicere, & ad multa uideri se mutare. Et sane cōgressus hic de salute nostra institutus est: itaq; colloquium fiat eo pacto, quo nos ipsi prouocastis si placet.

ATHENIENSIVM: Neq; nobis utendum arbitramur aut ambitu nominum tanquam iure imperium penes nos sit, qui Medum exterminauimus: aut longitudine uerborum parum probabili, tāquam iniuria lacessiti, bellum inferamus: neq; à uobis allegandum, aut colonos esse uos Lacedæmoniorum, aut nihil læsisse nos, tanquam hæc dicentes sitis nobis persuasuri, sed ea dicenda ab utrisq; opinemur inter nos utique transigi posse, cum sciatis uos loqui apud intelligētes, ea quidem uos humana rationē

iudicare iusta esse, quæ ex æqua necessitate proficiscuntur: possibilia uero quæ superiores extorquent, ab infirmioribus annuuntur.

MELIORVM: Quandoquidem uos ita de iure loqui supersedẽtes, instituitis facere mentionem commodi, equidem nos operæpretiũ censemus, nam ita agere necessarium est, non dissoluere (quod publicum commodũ est) libertatem, sed homini qui assiduo in periculo uersetur, decorũ atq; æquum esse, ut si quod alicui intra limites diligentiæ suadet, emolumentum id assequatur. Neq; hoc minus uestra refert, qui quo maiores cæteris estis, eo maiori exemplo, si labemini, eritis pœnarum magnitudine.

ATHENIENSIVM: Nos uero finem imperij nostri, si forte aboleatur, nõ expauescimus. Neq; eñ qui alijs dominanẽ ueluti Lacedæmonij, isti io eos sæui sunt, quos uicerũt, sed ij qui subditi fuerunt, si quando rebellantes superauerunt eos quibus seruierant. Qua de causa liceat nobis periclitari ne hoc fiat, quoniam aduersus Lacedæmonios non est nobis tale certamẽ. Quod autem pro amplitudine imperij nostri cuius gratia uenerimus, proq; uestræ ciuitatis sit salute q̃d loquamur, id uero planũ faciemus, uolẽtes & ꝑesse uobis citra molestiam, & uos è uestro ac nostro usu pariter saluos esse.

MELIORVM: Qui fieri potest, ut ita ex usu sit nos seruire, ut uobis dominari?

ATHENIENSIVM: Nempe, ut uos quidẽ potius impata faciatis, quàm extrema omnia patiamini, nos uero non interficiendo uos lucrifaciamus.

MELIORVM: Quid ut quietem agẽtes remoti à partibus uos pro hostibus amicos habeamus, non eritis contenti?

ATHENIENSIVM: Minime, neq; enim tantopere nobis detrimẽtosum est, uos esse nobis hostes, quantum esse amicos. Nam amicitia uestra imbecillitatis odium potentiæ nostræ qui præsumus argumentum est.

MELIORVM: Hoccine sentiunt qui sub imperio uestro sunt ut in eadem cõditione ponant eos, qui ad uestrum imperium nihil attinent, & colonias uestras quæ multæ sunt, aliæ' ue urbes si postquam desciuerint, subigantur.

ATHENIENS. Quid ni? Nam neutros iuris respectu desinere existimant, sed illos quidem cum uires nacti sunt, superiores esse, nos aũt præ metu non inferre illis arma. Itaq; præterquam ꝙ in plures imperium tenebimus, si uos subegerimus, præstabitis subacti ipsum nostrum imperium stabilius, cum præsertim sitis insulani, & inter eos qui classe pollẽt imbecillissimi, nisi uincatis.

MELI. Quid uos, nonne in eo uestram tutelam reponitis? Debemus enim (quẽadmodum uos à mentione iustitiæ rejciendo nos suadetis) ut commodo uestro pereamus, sic nos docedo, uos nostrum cõmodum si hoc cõtingat conari persuadere idem et uobis commodum esse. Nam quid ni uobis reddetis hostes, quicunq; neutras hoc bello partes sequuntur. Quippe qui intuentes in ista quæ agitis, suspicabuntur in se quoq; aliquando uos ituros. Quod quid aliud est, quàm eos, q̧ uobis sunt hostes, augere: & eos qui haudquaquam tales futuri erant, impellere, ut sint hostes.

ATHENIENS. Haud ita est. Neq; enim suspicamur nobis fore acerbiores istos, qui cõtinentem ubiuis incolunt, quàm insulanos qui alicubi sunt nullius imperio subiecti, quales uos estis: quiq; imperio subiecti sunt ob eam necessitatem animo exacerbato. Illi eñ libertate qua degunt, multo sunt segniores ad custodiẽdos à nobis. Isti plerũque inconsultis affectibus indulgẽtes, & seipsos & nos in apertũ periculũ ducũt.

MELIORVM: Si igitur & uobis ne imperium amittatis, & ijs qui sub imperio degunt, ut à seruitio eximanẽ, tm̃ discrimen adeundũ est, ꝑfecto nobis quoq; qui ad huc liberi degimus magno flagitio deẽ, atq; ignauiæ, nisi pri⁹ oĩa expiamur q̃ seruiam⁹.

ATHENIEN. Vos uero non prudenter isto modo consulueritis, quibus non ex æquo nobiscum est de strenuitate certamen, ut cedere pudere uos debeat, sed de salute potius consultatio, ne multo præstantioribus resistatis.

MELI. Sed nõ fugit nos sæpius fortunam belli esse cõmunem, q̃ sociam illius partis quæ multitudine hominũ abundat, Præterea ei qui se dediderit, nullam spem super

esse ei, qui se exercet etiam standi spem esse.

ATHENIEN. Spes, periculi solatium, etiam si damno afficit, nō tamen euertit eos qui illa ex abūdanti utuntur: sed illos qui omnia etiam eiecerint rem natura per niciosam, quæ simulatque deceperit agnoscitur, à qua quisquis se custodierit, in eo in quo illam cognouit is non labetur. Quod uos qui imbecilles estis, & in hoc rerum articulo positi, nolite pati, neque similes plerisque esse, qui cum assit eis facultas euadendi, post ea destituti omni aperta spe satagentes se conferunt ad incertas, diuinatiōem, oracula, et quæcunque talia per spem hominem perdūt.

MELIORVM: Arduum quidem nobis eē, id quod probe uos intelligitis ipsi quoque arbitramur, uestris copijs nos ac fortunæ resistere, ga nō erit ex æquo certamen. Nihilo tamen minus ipsi fortunæ cōfidimus, diuinitus nos non inferiores futuros, quippe qui insontes uobiscum haud iuste inuadentibus consistimus, & quatenus copia militum deficimur, accessuram illam ex societate quæ nobis cum Lacedæmonijs est, necesse habentibus succurrere si nō ob aliud, certe cum simus cognati, ob pudorem. Ex quo non usquequaque præter rationem sumus audaces.

ATHENIENS. Ne nos quidem diuinam nobis benignitatē arbitramur defuturam, ut qui nihil ducim' iustū, agimus'ue pter hominū opinionē, aut de dijs, aut de ipsorum hominum erga se deliberatiōe. Nam quod ad numina pertinet, de illis, quod opinione receptum est, sentimus: de hominibus autem ita naturæ necessitate comparatum, ut haud dubie quis semper dominetur quē superauerit. Quam legē neque tulimus ipsi, neque nouam primi omium usurpamus, sed quæ iam recepta erat, suscipimus usurpamus, relicturi etiam perpetuo futuram, ac pro cōperto habentes, uos quoque ac cæteros si eadē qua nos facultate præditi essetis, idē esse facturos. Ex quo quod ad eos attinet, merito nō extimescimus nos uobis inferiores fore. Nam quod ptinet ad uestram de Lacedæmonijs opinionē, quos ut creditis, pudebit non succurrere: gratulamur quidē uobis malorum inexpertis, ineptiam tamen istam non probamus. Lacedæmonij enim inter se quidem ipsos, & circa domestica instituta plerunque uirtute utuntur: erga alios aūt quales se præstent, multa quis cōmemorare posset. sed summatim potius significauerit, id quod nos scimus proculdubio, eos pro honestis habere, quæ sunt uoluptuosa, pro iustis quæ sunt utilia, quanquam non est illis eiusmodi cogitatio pro uestra salute, cuius nunc ratio nulla est.

MELI. Nos uero hoc ipsum præcipue credimus, ob suam illos utilitatem non commissuros, ut Melij colonia ipsorū ab eis proditi, efficiamur infidi suarum partium Græcis, utiles aduersarijs.

ATHENIENS. Ergo sentitis ita demū quid utile esse, si fuerit tutū, iuste aūt atque honeste fieri cū periculo, quod minime omnium Lacedæmonij plerunque audent.

MELIORVM: Imò uero arbitramur illos nostri causa magis pericula aditu-ros, et se arbitrari per nos q̄ p cæteros esse firmiores, quanto ad res gerēdas sumus Pelo ponneso uiciniores, quanto'que ipsis sententiæ cognatione fideliores, quàm cæteri.

ATHENIENSIVM: Præsidiū erga eos qui inuocant, nō declarat eorū q opitulari debent beneuolētia, sed quod multo satius est, operibus. Id quod Lacedæmonij plus cæteris quodammodo animaduertunt, ut qui diffidentia domesticarū copiarū sociales copias etiam aduersus finitimos accersunt. Ex quo credibile non est nostris nauibus marc tenentibus eos in insulam traiecturos.

MELIORVM: Atqui alios habent Lacedæmonii quos mittant, & ingens est Creticū pelagus, in quo difficilius est illud tenentibus alios excipere, q̄ illis latere uolentibus se subducere. Et si hæc eos ratio destituat, illa non deerit, se conuertendi aduersus terram uestram & ad uestros socios qui reliqui sunt, quos Brasidas non adijt, ut uobis res sit non de terra nihil ad uos pertinente, sed uestra ipsorum.

ATHENIENSIVM: Istud uero uobis hæc inexptis continget, nec ignaris à nulla unquam obsidione Athenienses aliorum timore discessisse, quanquam uos ut

animaduertimus, cum de salute uestra dixeritis uos consultaturos, nullam tamen eius rei in tanto sermone fecistis mentionem, qua freti, homines arbitrantur se iri liberatũ. Cæterum ea, quæ uos uehementissime speratis, futuri temporis sunt, sed præsens tempus breue uobis est ad uos tutandos a beis, quæ iam urgent. Quapropter magnam declaratis amentiam, nisi nobis iterum semotis, aliquid aliud quàm hæc prudentius decernatis. Nam sic nequaquam uos ad uerecundiam, quæ hominibus in fœdis & apertis periculis extitit plerunq; perniciosa, conuertetis. Cum enim permulta prospiciamus adhuc, atque tendatur id, quod turpe appellatur ui nominis inducẽte, tamen ipsa ui nominis excussa, eligitur potius quàm sponte in cladem inemendabilem incidatur, & turpius dedecus accipiatur per insipientiam, quàm per fortunam. Quod uos si recte consulueritis, cauebitis, nec indecorum uobis censeatis, cedere maximæ ciuitati à uobis æqua postulanti, ut socij sui efficiamini, uestra terra potientes sub tributo, ne'ue cum detur uobis optio belli & securitatis, per animi contentionem optetis partem deteriorem, sed illis similes sitis, quibus plerunque prospere succedit, qui paribus non cedentes, honeste cedunt potentioribus, erga inferiores moderate se gerunt. Considerate itaq; seorsum à nobis, & cogitate etiam atque etiam uos deliberare de patria, quæ una uobis est, quam'que scitis uno hoc consilio uel felicem fore uel infelicem. Post hæc Atheniensibus à colloquio digressis, Melij inter seipsos collocuti sunt, cumq; simili mõ contradicendum uideretur, responderunt:

MELIORVM VERBA: Nobis uero Athenienses, neq; aliud quàm paulo ante uisum est, uidetur: neq; libertas septingentorum ab urbe condita annorum breui tempore amittenda. Sed fortuna quæ nos ad hanc diem diuinitus tutata est, & ope cum aliorum hominum, tum uero Lacedæmoniorũ freti conabimur, hanc urbem conseruare. hortati tamẽ uos prius, ut liceat nobis amicos esse uobis, neutris hostes, uosq; initis fœderibus, quæ ex utriusque partis utilitate uidebuntur, è nostro solo excedatis.

Talia Melij cum respondissent, Atheniẽses iam è colloquio digressi dixere:

ATHENIENSIVM: Enimuero uos soli omnium, ut nobis uidemini, ex uestris consilijs certiora iudicatis esse, quæ sunt euentura, quàm quæ cernitur: & quæ occulta sunt in consulendo, tanquam ea quæ fiunt, creditis iam uos intueri, utiq; quo plus & Lacedæmonijs, & fortunæ et spei pmittentes uos atque fidentes, eo plus prolapsuri. Et legati quidem ad castra rediere. Duces aũt quoniam Melij nullo pacto obedire uolebant, ad bellũ continuo se conuerterunt, & per urbes distributi Melios muro concluserunt. Post hæc præsidio, tum ex suis tum ex socialibus copijs & à mari & à terra relicto, cum maiori exercitus parte reuersi sunt, cæteris qui remanserunt locum oppugnantibus. Sub idem tempus Argiui Phliasium agrum ingressi, ab ipsis Phliasiis & ab exulibus suis excepti insidijs, circiter octoginta amisere, & qui in Pylo Athenienses erant, ex urbe Lacedæmoniorum prædam auertunt. Neq; tamen ab id Lacedæmonij fœderibus abiectis in eos bellum mouerunt. cæterum edixerunt, quisquis uellet suorum abigeret prædas ex Atheniensibus. Corinthij tamen quiescentibus reliquis Peloponnensibus priuatarum quarundam dissensionum causa, bellum cũ Atheniensibus gerebant. Melij quoq; Atheniensiũ muri ambitum aggressi nocte ceperunt, qua parte forum ille spectabat, nonnullosq; interfecerunt, et frumento alijsq;, quæ ex usu forent, quamplurima potuere in portatis, cum se recepissent, quieuere: Atheniẽsibus in posterum ad cõmodius excubandum diligentibus effectis, atq; æstas excessit. Insequentis hyemis initio Lacedæmonij ad fines agri Argiui illum cũ exercitu inuasuri, quia litare non potuere, domum rediere. Per quorum expectationem Argiuorum, qui in urbe erant, quidam ex ijs quibus suspecti essent comprehensi, quidam sua sponte in exilium abierunt. Sub idem quoq; tempus Melii ab alia parte murum quo obsidebantur cepe rũt, paucis ex Atheniẽsi præsidio ibi præsentibus. Et mox ubi hæc gesta sunt, profecto ex Athenis alio exercitu duce Philocrate Eudemi filio, cum iam omni ope oppugnarentur, facta quadam inter ipsos proditione, sese dedidere Atheniensibus, liberum illis

arbitrium de se permittentes. Athenienses Meliorum quoscunque nacti sunt, puberes interemerunt: pueros ac fœminas in seruitutem acceperunt, domumq; asportarunt, locum ipsi incoluerunt, missis eò postmodum quingentis colonis.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER SEXTVS.

EADEM hyeme Atheniēses decreuere rursus in Siciliam maiori quàm cum Lachete & Eurimedonte apparatu transmittere ad eam subigendam si possent, ignari pleriq; & magnitudinis insulæ, & multitudinis incolentium, tum Græcorum, tum Barbarorum, ac suscipere bellum haud multo minus quodam modo quàm illud erat aduersus Peloponnenses. *Laches, Eurymedon.* Est enim Siciliæ ambitus non ita multo minor quàm octo dierum circunnauigatione onerariæ nauis: & cum tanta sit, uiginti ferme stadiorum intercapedine prohibetur, ne sit continens. *Siciliæ ambitus.* Incoluerunt autē eam ab initio atque tenuerunt permultæ gentes, quarum feruntur antiquissimi in quadam duntaxat insulæ parte habitātes Cyclopes atque Læstrygones: Quorum ego neque genus, neq; unde uenerint, neque quò abierint dicere habeo. *Cyclopes. Læstrigones Sicani.* Sufficiat quod & à poetis memoratum est, & apud se quisq; de illis agnoscit. Post hos Sicani primi demonstrantur incoluisse, atque ut ipsi prædicant omnium primi, quippe cum sint illius terræ indigenæ, sed ueritas arguit eos Iberos esse oriundos à flumine Sicano, quod est in Iberia, à Ligyis eiectos, & ab his tūc dictam Sicaniam insulam prius Trinacriam nominatam, qui adhuc loca insulæ ad occasum uergentia incolunt. *Ligyi. Trinacria.* Cæterarum capto Ilio quidam Troianorum dum fugiunt Achæos, nauibus in Siciliam applicuerunt, & in collocatis sedibus in finibus Sicanorum uniuersi sunt Elymi appellati. *Elymi.* Vrbes eorum Eryx & Egesta. *Eryx. Egesta.* His accolæ accesserunt nonnulli Phocenses, eorum qui è Troia tunc in Libyam tempestate delati primum, deinde ex Libya in Siciliam transmisere. Siculi autem ex Italia, ibi nanque habitauere, fugientes opicos in eandem insulam traiecerunt, ut & credibile est & fama fertur, ratibus obseruato cum uentus posuisset freto, forte et aliter transuecti. Et sane adhuc extant in Italia Siculi, ipsa'que regio ab Italo quodam Arcadum rege, hoc habente nomen, sic est cognominata. *Italia unde Italus rex.* Hi magno cum exercitu in Siciliam transeuntes uictis prælio Sicanis, & in partes quæ meridiem occasú'm que spectant remissis, fecerunt ut pro Sicania Sicilia uocaretur, & eius optima quæque loca incoluerunt, annis ex quo transierunt prope trecentis ante Græcorum in Siciliam aduentum, & nunc quoque mediterranea eius atque ad aquilonem uergentia obtinent. Phœnices præterea, per eandem passim habitauerunt occupatis ad mare promontorijs, & paruis circà insulis negotiādi cum Siculis gratia. *Phœnices Siciliæ incolæ.* At postquam permulti Græcorum illuc cum nauibus traiecerūt omissa nauigatione, Motyan Soloentem, & Panhormum finitima Elymis oppida, sedibus ibi positis incoluerūt, freti cum Elymorum societate, tū quia exiguo illinc in Carthaginem traiecto Sicilia distat. *Motya. Solois. Panhormus.* Tot igitur numero Barbari, atq; in hunc modum habitauere Siciliam. Græcorū autē primi Chalcidenses ex Eubœa transeuntes cum Theocle illius deductore coloniæ Naxum incoluerunt, & aram Apollinis Archegeti, quæ nūc extra urbem uisitur, extruxerunt. *Archegeti Apollinis ara. Archias.* Vbi quoties è Sicilia soluunt oracula petituri primum sacrificant. In sequenti anno Archias ab Hercule oriūdus è Corintho Syracusas incoluit, expulsis prius ex insula Siculis, intra quam insulam nondū mari circunfluam sita est urbs. Nam ea quæ extra insulam est, diu pòst addito muro facta est, populo frequens. Verum Theocles atque Chalcidēses è Naxo ꝓfecti, septimo pòst inhabitatas Syracusas anno, Leōtinos eiectis Siculis incolunt, & dehinc Catanā, cū ipsi Catanenses euarchū fecissent coloniæ autorē. *Theocles. Euarchus.* Per idē

tempus & Lamis coloniam deducens è Megaris in Siciliam uenit, & super flumen Pantacium loco quodam cui nomen est Trotilum, incolas collocauit, & illinc posteà digressus, cũ aliquantulo tempore apud Leontinos, unà cũ Chalcidẽsibus remp. administrasset, ab eisdẽ exactus ẽ, collocatisq; in Thapso incolis, cũ uita decessisset, cæteri è Thapso migrauerunt, & Hyblone rege Siculo, qui regionem prodiderat duce, Megaras incoluerunt, qui Hyblæi sunt dicti. Et post ducentos ac quadragintaquinq; annos, quàm habitare cœpissent, à Gelone Syracusanorum rege ex urbe & agro expulsi sunt. Sed antea quàm expellerentur centum postquam illic habitare cœperant annis, Selinuntem misso illuc Pammilo condiderunt. Is è Megaribus ipsorum metropoli superueniens pariter habitauit. Gelam autem Antiphemus è Rhodo & Entimus è Creta, suam uterq; coloniam ducentes, pariter condiderunt, anno quadragesimo quinto post Syracusas habitari cœptas, imposito à flumine Gela urbe nomine, cum locus ubi nunc urbs sita est, quiq; munitus antea muro erat, Lindij uocantur, uiris Doricis huic ciuitati impositis. Annoq; prope centesimooctauo à suæ urbis initio, Geloi Agragantem incoluerũt, urbem fluuio Agragante appellantes, delectis sibi autoribus Aristono & Pystilo, datis quoq; suis legibus. Zancla uero inter initia à latrõibus è Cumis, quæ est in Opica Chalcidica urbs, profectis habitata est. Sed postea communiter à multitudine quæ a Chalcide atq; à cætera Eubœa, quæ in eam regionẽ superuenit, cuius coloniæ deductores extitere Perieres atq; Cratæmenes, alter è Cumis, alter è Chalcide. Vocabatur autẽ prius ea urbs à Siculis Zancla à specie falcis. Siquidem falcem Siculi Zanclam appellant. Iidem postmodum à Samiis eiecti sunt, & aliis quibusdam Ionibus, qui Medos fugiẽtes ad Siciliam appulerunt. Nec ita multo post Anaxilas Rheginorum tyrannus exterminatis Samijs, urbem promiscuis hominibus frequentem reddidit, & à sua quõdam patria Messenam apellauit. Imera quoque & Zanclanis habitata est deductis ab Euclide, Simo, & Sacone. in quam coloniam uenerunt plurimi Chalcidenses, cum quibus habitauerunt & Syracusani exules à cõtraria factione superati, qui Myletidæ nominantur. Atque apud hos obtinuit uox quædam inter Chalcidicam & Doricam media, sed leges Chalcidenses obtinuerunt. Acræ autem & Casmenæ à Syracusanis sunt inhabitatæ. Acræ quidem septuaginta annis post Syracusas: Casmenæ uero circiter uiginti annos post Acras, & prius ferme centum ac triginta quinq; annos à conditis Syracusis Camerina per ipsos Syracusanos, autoribus coloniæ Dascone & Menecole, eiectosq; aliquanto post Camarinæos ob defectionẽ à Syracusanis, mox Hippocrates Gelæ tyrannus accepit pro redemptione Syracusanorum quos habebat captiuos, atque ipse effectus coloniæ deductor, eos in terra Camerina collocauit, & cum rursus à Gelone sedibus amoti fuissent, tertio sunt ab eodẽ Gelone collocati. Tot igitur gentes partim græcæ partim barbaræ incoluere Siciliam, quæ cum tanta esset, Athenienses eam sibi inuadendam putauerunt, cupiditate proculdubio totius insulæ potiundæ, sed uolũtate quoque honeste ferendi auxilij Chalcidensibus suis cognatis ac pristinis socijs, præcipueq; Egestanis quorum legati aderant, à quibus inducti sunt, ut illuc tenderent, enixe flagitantibus. Quippe Selinuntij ob quædam sponsalia & controuersiam de agro finitimis suis bellum intulerant. Illi accitis Syracusanis socijs bello eos prohibebant terra & mari. Itaque Egestani repetita memoria societatis sibi cum Lachete initæ, & superioris belli Leontinorum, obsecrabant Athenienses ut se missa classe tutarentur, cum alia permulta allegantes, tum uero quod caput erat, Syracusanos si impune ferrent, ut expellerent Leontinos, mox cæteris eorum socijs profligatis, omnem Siciliam ad suum imperium redacturos. Vnde periculum foret ne quando Dores magna cum manu propter cognationem Doribus Peloponnensibus (à quibus ipsi in eo Ionias missi essent) auxilio euntes unà destruerent Atheniensium potentiam. Eo' que prudentium esse cum reliquis adhuc socijs obuiam ire Syracusanis, se præsertim collocaturis satis pecuniæ ad bellum. Quæ in concionibus, & in colloquiis sæpenumero dicentes Egestanos cum audirent Athenienses, decreuerunt primum mittendos Ege-

Pantacius. Trotilum. Hyblon. Hyblæi. Selinus. Pammilus. Gela. Antiphemus. Entimus. Agragas. Ariston. Pystilus. Zancla unde appellet. Perieres. Cratæmenes. Anaxiles. Euclides. Simus. Sacon. Myletidæ. Acræ. Casmenæ.

stam legatos ad explorandam, tum pecuniam si tanta foret, quanta iactabať, & in ærario & in templis, tum rem bellicam, ac Selinuntiorũ quoq;, ut quæ illic esset conditio referrent. Et legati quidem Atheniensium in Siciliam missi sunt. Lacedæmonij autem eadem hyeme cum socijs propter Corinthios armati, agrum Agiuum ingressi sunt, eumq́; magna ex parte populati: frumenta & aliquot boum paria asportarunt, & argiuorum exulibus in Orneas transcriptis, atq; illic paucis è reliquo exercitu relictis, initisq́; fœderibus, ad certũ temp⁹, intra quod Orneatæ atque Argiui se inuicem non læderent, dum cum exercitu rediere. Nec ita multo pòst Athenienses triginta nauibus, sexcenti armati cum uenissent, & Argiuorum omnis populus, qui per ætatem ferre arma poterat, cum illis egressi unum diem Orneas oppugnauerũt, noctu his procul castra habentibus, ij qui intra urbem erant, profugere. Quod ubi sensere postero die Argiui, Orneas diruerunt, reuersiq́; sunt domum, & mox item Athenienses. Iidẽ apud Methonem quæ finitima Macedoniæ est, assumptis ex ora maritima tum suis, tum Macedonibus, qui apud ipsos exulabãt, equitibus terram Perdiccæ infestabant. Verum Lacedæmonij missis ad Chalcidẽses, qui sunt in Thracia, iubebant eos Perdiccæ adesse in bello. Quod illi facere recusarunt, quibus induciæ cum Atheniensibus erant decem dierum. Et hyems exijt, ac decimussextus annus huius belli quod Thucydides cõscripsit.

Methone

17. Anni initiũ
Stipendiũ mẽstruum.

Insequenti æstate ineunte statim uere Atheniensium legati è Sicilia redière, & cum ijs Egestani, ferentes sexaginta talenta non signati argenti, tanquam menstruum stipendium sexaginta nauium, quæ ut mitterentur, erant oraturi. Athenienses aduocata concione, auditisq́; & Egestanis & suis legatis cum alia dicentibus ad persuadendũ apposita, tum uero de pecunia mentientibus tanquam parata & multa, tum apud templa, tum apud ærarium, decreuerunt sexaginta naues in Siciliam esse mittendas, cum ducibus summa potestate præditis, Alcibiadæ Cliniæ, Nicia Nicerati, Lamacho Xenophanis filio, qui opem quidem Egestanis ferrent contra Selinuntios. Leontinos autem, si quid prospere in bello cõtingeret omnes in sua sede collocarent, atque alia transigerent apud Siciliam, ut maxime expedire reipub. suæ cognoscerent. Quinto post hæc die concio rursus aduocatur, quemadmodum oporteret hanc classem quàm celerrime fieri, decernereq́; si qua re ducibus ad profectionem opus esset. Nicias qui inuitus fuerat delectus haud recte ciuitatem decreuisse existimans, sed exigua de causa & specie decori omnem Siciliam opus arduum affectasse, procedens, Athenienses à proposito reuocare uoluit, hunc in modum dehortatus:

Alcibiades.
Nicias.
Lamachus.

Oratio Niciæ apud Athenienses.

HAec quidem concio ob nostram classem instruendam coacta est, perinde ac si in Siciliam nauigare oporteat. Mihi aũt uidetur de hoc ipso quoq; cõsiderari oportere, utrum satius sit mittere classem nec ne, nec ita breui consultatione de rebus arduis, credendo uiris alienigenis bellum sumere, quod ad nos nihil pertineat. Equidem, quod ad me attinet, ego ex hac re honore afficior, & meo ipsius corpori minime omnium timeo. Sed cum existimem bonum ciuem esse, cum eum qui & corpori & fortunis suis prospicit, tum eum multo magis qui uult sua opera rempub. prosperam esse, ego sicuti superiori tempore nũquam ampliandæ dignitatis gratia dixi secus atque sentiebam, ita nunc quæ optima esse sentio dicam. Qui si suadeam uobis ea, quæ assunt tuenda, nec ijs quæ certa sunt, propter incerta periclitandum, infirma quidem apud affect⁹ uestros fuerit oratio mea. Quod autem neq; tempestiua est properatio uestra, neq; facilia sunt ad obtinendum ea, ad quæ contenditis hoc planum faciam. Etenim arbitror uos illuc trajciendo, cũ multos hic hostes relinquatis, cupere ut plures etiam huc hostes contrahatis. Et opinamini apud illos fœdera quæ nobiscũ inierunt, aliquid forsan firmitatis habitura. Illa uero quiescentibus nobis erunt fœdera duntaxat noĩe. Sic enĩ qdam è nostris atq; ex aduersarijs rem transegerũt. Sicubi aũt exercitus noster plus cladis accipiat, sine mora manus hostilis ingruet nobis, primũ quia nobiscũ pacti sunt nõ uolũtate, sed iniqtate fortunæ & necessitate, ac maiore q̃ nos turpitudine, deinde q;

per hæc fœdera complures contentiones habuimus. Super hæc sunt qui has pactiones neutiquam admiserunt, neq; ij ualidissimi, & eorum alij professi hostes, alij quia Lacedæmonii propter decem dierum fœdera quiescunt adhuc, & ipsi ab inuadendo cohibētur. Qui forsitan si nostras copias bifariam diuisas esse acceperint, id quod nunc facere festinamus, nos prorsus adorientꝰ, & quidem unà cum Siciliensibus, quos iampridem putant operæpretium esse excire in societatem. Ex quo animaduertere debemus qualia sint hæc, neq; supra modum ciuitatem in discrimē adducere, & alienum imperium affectare, priusquam id quod habemus stabilierimus. Quod si & Chalcidēses, qui sunt in Thracia, tot annos nobis rebelles in potestatem nondum redacti, & in cōtinente alij nonnulli (ut fertur) male pacati sunt, nos Egestanis etiam socijs tanquam læsis propere succurrimus, & à quibus quod olim defecerunt à nobis iniuriam accepimus, eosne etiam ab iniuria uindicabimus? Et si hos uincendo retinebimus, illis certe quod procul absint, quodq; permulti sunt ægre imperabimus. Amētia igitur sit eos inuadere, quos neq; uictor quis in officio teneat, & nisi re feliciter gesta nequeat æque ac priꝰ adoriri. Sicilienses mihi uidentur ut nunc se res habent, etsi imperio potiantur Syracusani minus infesti in nos fore, quo nomine præcipue terrorem nobis incutiunt Egestani. Nam etsi forte nunc illi ueniant cuncti gratificandi Lacedæmonijs gratia, certe credibile nō est eosdem pro alieno imperio cōtra alterius imperiū militaturos, cum ipsi imperiū habeant. Quoniam quo ipsi modo cum Peloponnensibus nostrum imperium euertissent, eodem credere debēt suum ab eisdem euersum iri. Porrò Græci qui illic sunt primum nos magnope extimescent, si illuc nō transmiserimus. dehinc etiam si ostētatis per nos copijs paulopost discesserimus. Quod si quid detrimenti acceperimus, continuo per contemptum nostri cum alijs hinc Græcis nos adorientur: cum sciamus, ut quæq; remotissima sunt, ita esse maxime admirabilia: & ut maxime experta sunt, ita minimum dignitatis præ se ferre. Id quod nunc uobis Athenienses erga Lacedæmonios, ergaq; socios usu uenit. Qui quoniam præter opinionem, circa ea quæ metuebaris antea superiores extitistis, iam præ contemptu illorum Siciliam affectatis. Neque uero oportet ad fortunam aduersariorum extollere animos, sed animos ipsos cohibendo confidere, sentiréque nihil alid Lacedæmonios speculari propter ignominiam acceptam, quàm quo pacto, uel nunc quoque si possint decipiendo uos, emendent turpitudinem suam, id'que tanto magis quanto maiore & amore, & studio gloriam uirtutis amplectuntur. Itaque non de Egestanis in Sicilia, uiris Barbaris, est nobis certamen, si sapimus, sed ut rempublicam nostræ ciuitatis ab insidijs uolentium inducere statum paucorum cito tueamur, debentes memoria tenere nos recens ab ingenti morbo, ac bello pauxillum quiddam laxamenti accepisse. ut æquum sit nos augeri numero, & pecuniarum & hominum, & hæc pro nobis ipsis hic impendi, non pro uiris desertoribus istis auxilia obsecrantibus, quibus & pulchre mentiri utile est, & uicinorum periculo (cum
Alcibiadē notat. nihil ipsi nisi uerba tantum impendant) aut meritam gratiam nobis habere rebus prospere euntibus, aut si quid secus accidat amicos secū in perniciem trahere. Quod si quis ad hanc præfecturam libens delectus hortatur uos ad nauigandum, suarum tantum rerum rationem habens, præsertim iunior quàm ut imperio fungatur, quo sit admirabilior in apparatu equorum, quos alit ex multis quos habet prouentibus, quoq; magistratum hunc lucrifaciat, nec huic quidem concedere debetis ut priuatim splendeat periculo ciuitatis; sed existimare ab huiuscemodi hominibus res quidem publicas lædi, priuatas autem profligari. Præterea hoc negotium grande esse, nec de quo adolescētulis consultare, quod'que repente tentare debeat. Cui uiro nunc hic assidentes ab ipso corrogatos cum uideam, timeo, & ob id è diuerso seniores hortor, ne eos pudeat, si ab aliquo istorum admoneantur, nisi bellum suaserint, ne ignaui esse, ne'ue, quod ipsorum uitium est, absentium praui amatores esse uideantur, cum sciatis affectioni perquam raro prospere euenire, circūspectioni plerunq;, & de patriæ periculo propulsando, in quod deducta est, quodq; maius superioribus est iteq; creare duces ac decernere.

Sicilienses quantum ad nos pertinet, quibus nunc finibus utuntur non abuti, nec Ioni co sinu si quis terram legat, neque Siciliensi si quis altum teneat, suaq; per se colentes utilitati uacare. Egestanis autem separatim respondēdum, quandoquidem sine Athe niensibus à principio bellum cū Selinuntijs contraxerunt, ut id ipsi per se dissoluant. Nec post hac societatem quemadmodum cōsueuimus faciamus, qui calamitosis quidē subsidium ferimus, ipsi uero desiderantes subsidium non inuenimus. Tu quoq; prae stor si & te dignum ducis gerere curam ciuitatis, & bonus ciuis existere, de integro cō sulito Athenienses de his, & ad suffragia reuocato, dum scias si uereris legem dissolue re, rogandis iterum sententijs non incursurum te crimen esse in tanta frequentia testi um, sed eum ciuitatis maleconsultæ medicum esse, hoc est recte iniciendo, quisquis de illa cum sit illius patria optime, aut certe uolens nihil male meruit. Hæc Nici as. Post hunc processere alij subinde Athenienses, quorum plerique ad sumendam expe ditionem hortabantur, nec reuocanda quæ decreta essent, nonnulli dehortabantur, ostium autem acerrime urgebat ad ineundam expeditionem Alcibiades Cliniæ filius, auidus repugnandi Niciæ, cui erat infestus, cum ob alia circa rei pub. administrationē, et quod sui mentionem inuidiose ille fecisset, tum præcipue q imperator esse cuperet, sperans se Siciliam pariter atq; Carthaginem in potestatem redacturum, ac priuatim et si rem prospere gereret pecunia simul & gloria auctū iri. Nam cum esset apud ciuitates in ho nore, ambitiosius, q̄ pro modo facultatum uiuebat circa alimēta equorum, aliosq; sum ptus, id quod postmodum non ex minima parte ciuitatem Atheniēsium euertit. Mul ti enim cum intuerentur eius supra modum in cultu uictuq; lautitiam, & quibuscūq; uersabatur in rebus spiritus, magnitudinem tanquam tyrannidem affectantis, hostes ei extiterūt. Et licet publice res bellicas præclarissime administraret, singuli tamē pri uatim studijs eius infensi, & alijs alium commendantes non diu pòst ciuitatem sedu xerunt. Hic itaq; procedens Atheniēses hunc in modum cohortatus est.

Oratio Alcibiadæ apud Athenienses.

Imperatorem esse me Athenienses magis quàm alium quēquam decet. Hinc enim exordiri necesse habeo, cum me Nicias pupugerit, & dignum arbitror. Nam pro pter quæ inter homines celebror, ea afferunt cū meis maioribus, ac mihi ipsi gloriam, tum uero patriæ emolumentum. Quippe meo hoc splendore uitæ apud Olympiam spectatores Græci ualidiorem suis uiribus nostram ciuitatem existimant, quam prius debellatam esse credebant, quod ego illuc cum septem curribus adij, cum quot priua tus antea nemo, quodq; uictor extiti, & secundus, & quartus, ac cætera quæ ad assequē dam uictoriam faciunt præparaui, quæ iure honorifica sunt, quæq; dum fiunt afferunt etiam potentiæ opinionem. Hæc magnificētiæ opera alia ue, quibus in ciuitate cele bror, natura sunt illa quidem conciuibus inuidiosa, apud hospites uero exteros que potentiæ specimen. Neque uero incommodum est hoc hominis propositum, quisquis suis sumptibus nō de seipso tantum, sed etiam de sua patria bene meretur. Neq; impro bum de se aliquem sentientem, nolle esse cæteris parem, quia neq; infelix ullum habet calamitatis suæ socium, sed quemadmodum dum calamitosi sumus, ab alijs contemni mur: ita dum sumus felices feramur ab eisdem quod se contemnamus, parem uicem, dum erunt parem adepti statum, si uolent repensuris. Nec me fugit huius generis ho mines, & quicunq; alia dignitate præcellunt, inuisos fuisse maxime paribus, sed nonnē hil alijs quoque cum quibus unà uixerunt, id tamen suo duntaxat æuo: eosdem id po steritati reliquisse, ut multi se horū cognatos esse, & nōnulli qui nō essent gloriarentur quidem ex eadē patria unde illi ortū duxissent, profectò nō tanq̄ alieni, atq; facinorosi, sed tanq̄ de popularib° suis ac de patria benemeriti. Quoꝝ ego æmulus & ob ista pri uatim illustris, animaduertite si quo alio ciue deterius in rep. uersor. Etenim maxima quaque Peloponnesi potentia per me contracta, sine uestro magno, aut periculo aut sumptu, compuli Lacedæmonios uno die apud Mantineam de omni statu suo dimi care. Quo ex prælio licet uictores discesserint, tamen ne nunc quidē satis audaciæ habēt,

Et hæc mea adolescentia meaq; inscitia, quæ præter naturam uidebatur posse contra potentiam Peloponnensium, effecit apposite loquendo, atq; fidem uindictæ faciendo persuasit, ut neq; nunc de hac ætate pertimescatis. Verum quandiu per hanc autoritatē in ætatem integram adolesco, & Nicias remp. bene gerere uidetur, utimini utroq; prout cōmodius est. Neq; profectionē in Siciliam reuocandam putetis, tanq̄ aduersus multas gentes futuram. Nanq; urbes illic sunt, promiscuis hoībus frequētes, facilesq; ad status mutandos atq; uariandos. neq; q̄spiam illic tanq̄ pro patria aut p̄ ijs, quæ ad corpus sui pertinent, arma sumit, neq; consuetos loci apparatus. Et unusquisq; (quia opinatur se aut persuasurum quæ dicit, aut seditione orta si se frustretur spes, cum aliquo peculatu solum esse uersurum) ad hoc ipsum se accingit. Ex quo uerisimile est huiuscemodi turbam neq; uno animo uerba orantis exaudituram, neq; communiter ad res agendas se collocaturam. Quæ si quid ad uoluntatem refertur, eò se festinanter confert, præsertim si quemadmodum audimus seditione laborauerint, neq; in bello armati sint, neq; tot numero quot fama ferunt, cū ne alios quidem Græcos tot fuisse compertū sit, quot suos esse illorum quiq; iactabant. Sed quod maxime in augendo numero solita sit Græcia mentiri, fere hoc bello ostēdit, in quo uix satis fuit armata. Tales igitur ibi res, quantū sentio ex ijs quæ audiui, atq; adeo faciliores erunt. Nam & Barbaros multos nobiscū habebimus, qui Syracusanis sibi inuisis unà inferent bellum, neq; ista erunt impedimento negotijs nostris, si recte cōsulueritis. Siquidem nostri progenitores cum eosdē, quos nunc aiunt esse hostes, qui certe nos nauigare permittunt, & præterea Medū hostem haberent, hoc imperium comparauerūt, nullo alio, nisi quod magnitudine classis pollebant, nec aliam ob rem Peloponnenses, etsi præpotētes sint, magis desperauerūt, nos debellare posse. Nam quod in terram nostram ingrediantur, id uero etiam si nauigare supersedeamus facere possunt, classe nobis obesse non possunt, quoniam reliquum nostrarum nauium par illis est. Itaq; eos aliq̄d dicere credibile est, aut quod ire nos piget, aut q̄ tergiuersamur ferre socijs qui illic sunt, opem quam ferre debemus, cum id nos facturos illis iureiurando promiserimus, nos autem prætendere contra eos, q̄ nec ipsi nobis tulerint opem. Neque enim nos illis idcirco præsidium ibi præstamus, ut idem uicissim hic ipsi nobis præstent, sed ut hostibus illic nostris infesti prohibeant eosdē huc cōtra nos uenire. Atq; hunc in modū imperiū parauimus, et nos, & quicūq; alij rerum potiti sunt, impigre succurrendo semper à quibus implorabamur, siue Barbaris siue Græcis. Nam si supersedeamus opitulari, aut inter genera hominū q̄busnam opitulari oporteat delectum habeamus, paululum quiddam imperii per hoc acquirentes, ipso imperio magis hac ipsa re periclitabimur. Eum enim qui præualet non mō inuadētem arces, sed etiam præoccupes ne quando inuadat. Neq; uero nobis licet ærarium replere usq; dum imperare uolerim[9], sed necesse est quoniam imperium habemus aliis insidias tendere, alios insidiari non sinere, quia in discrimen adducimur, cū illi ab alijs subigantur, nisi ipsi alijs imperemus. Neq; eadem de causa nobis habenda est ratio quietis ac cæteris, nisi in eadem in quæ illi studia incūbamus. Considerantes magis hinc à nobis proficisci si nauigantes illuc tendamus, ut & animos prosternamus Peloponnensium, si per contemptū ipsorum in Siciliam traiicere uidebimur, non gaudētes huius quiete temporis, & rebus illic bene gerēdis totius Græciæ, ut credibile est imperiū nanciscemur, aut certe quod in nostram pariter & sociorum rē sit malo afficiemus Syracusanos. Sine noxa autem & manendi si quid proficiemus & abeundi facultatem naues præstabūt. Nam penes nos arbitrium erit etiam omniū Siciliensiū. Neq; uero uos Niciæ inepta & ad seditionē concitandam pertinens à iunioribus ad seniores traducat oratio, sed pulchro instituto & maiorum nostrorum exemplo, apud quos iuuenes cum senibus consultantes rem Atheniensem in hunc statum extulerunt. Quem statū nunc eadem ratione uos proferre experiamini, existimantes iuuentutem senectutemq; nihil alteram sine altera ualere, simulq; & imbecillum & mediocre, & quod plane absolutum est maxime pollere, cum sint promiscua, ac ciuitatē si sit in otio, in se ac per se

ipsam conteri more aliarum rerum, & omnem apud nos disciplinam cõsenescere, & per certamina assidue proficere experimento, & tutandi scientiam se non loquẽdo, sed operibus potius assuescẽdo comparari. Ad summam sic sentio, ciuitatẽ negotiosam in otium mutatam, cõfestim meo iudicio destrui, ac tutissimos inter omnes degere eos homines, qui præsentibus moribus ac legibus etiam si minus bona sint, utẽtes, eodem tenore rẽp. administrant. Hæc Alcibiade locuto, Egestanisq; ac Leontinorum exulibus qui processere precantibus, & admonendi iurisiurandi supplicantibus, ut sibi ferrẽt auxilium, Athenienses multo studiosius quàm antea in expeditionẽ ire statuebant. Quos Nicias animaduertẽs nihil sane reuocatos esse sua ratiõe, sed fortasse reuocatos iri, si magnum, ingẽtemq; apparatum præciperet, rursus procedẽs hunc in modum apud eosdem locutus est:

Oratio Niciæ apud Athenienses.

QVoniam uos ad hanc militiam obeundam Atheniẽses prorsus animaduersos uideo, operæpretium est considerare, quẽadmodum hoc exequi uelimus. Ego quæ impræsentiarum mihi in mentem ueniunt indicabo. Etenim aduersus ciuitates, quantum audiendo didici, magnas ituri sumus, neq; aliam alij obtemperãtes, neq; tales quæ aut status mutationem desiderent, illi optabilem quæ uiolẽta è seruitute in faciliorem conditionem transiret, aut uerisimiliter seruitium nostri sint cum sua libertate cõmutaturæ; itemq; aduersus permultas, ut in una insula Græcas ciuitates. Nam præter Naxũ & Catanam, quas propter Leontinorum cognationem spero ad nos concessuras, aliæ sunt numero septẽ ciuitates omnibus rebus instructæ, quibus noster exercitus, eodẽm modo, & præcipue illæ aduersus quas tẽdimus Selinûs & Syracusæ. Vbi perquam multi sunt & armati & sagittarij & iaculatores. ubi quoq; permultum est nauium ac multitudinis ad illas implendas, suppeditante pecunia uel priuata uel quæ in templis est. Nam præter hanc quæ Selinuntijs etiam est, tributa quoq; Syracusanis penduntur à Barbaris quibusdam. Et quo nobis præcipue præstant, equorum copia præditi sunt, nec aduectitio frumento utuntur, sed uernaculo. Aduersus hanc itaq; potentiam opus est non classe modo & imbecilli exercitu, sed ut peditatus quoque multus unà traijciatur si quid dignum cogitatis agere uolumus, nec equitatu hostium arceri à terra, præsertim si metu nostri conspirent inter se ciuitates, & nihil nobis inuicem præstent ulli alij ex amicis, præterquam Egestani, quo pacto equitatui resistemus. Deforme est aut reiectos nos abire, aut inconsulte prius rem aggressos, iterum postea accersi. Satiusq; iam nunc cum iusto apparatu in hostẽ contẽdere, gnaros & longe nos à domo nauigaturos, nec æquo in loco castra habituros, nec per aliqua subditorum nostrorũ loca trãsituros. Vnde facile ire liceat ad sumenda, quæ opus fuerint, ex terra amicorum, sed omne iter emẽsuros per imperium alienum, ut uix illinc quatuor hybernis mẽsibus perueniat nuntius. Quapropter mihi uidetur debere uos ducere magnam uim armatorum, tum nostratum, tum sociorum, tum subditorum: & si quem ex Peloponneso possumus aut suadẽdo, aut mercede inducere. Ad hæc sagittarios multos & funditores, ut hostili equitatui obsistant: præterea abundare nauibus, quæ ad subuehẽda necessaria facile suppeditẽt, onerariisq; quæ rem frumentariam hinc portẽt, triticũ & hordeum ꝑtorridũ, ac pistores, quorum pars molere cogatur, ut sicubi deprehendamur nauigare prohibiti, habeat exercitus necessaria, cuius etiam propter multitudinẽ nec tota urbs unà erit capax: deniq; cætera oĩa quoad fieri potest, præparare: neq; extraneis inniti, & in primis pecuniam hinc quamplurimam ferre. Nam quæ ab Egestanis prædicatur illic in promptu esse, eam putate uerbo maxime esse in promptu. Etenim si proficiscamur hinc non modo iustis armis iustoq; exercitu, præter Egestanorum militum manum, sed etiam rebus omnibus præpollentes: sic quoq; uix ualidi satis erimus ad hos protegẽdos, illos superandos, cum debeat ciuitas cõsiderare nos pergere apud peregrinos, apudq; hostes habitatum: & quo primum die in Siciliam appulerimus, eodem protinus oportere capere terram: aut si hoc deficiamur, pro certo habere oĩa nobis hostilia fore. Quod ego extimescens atq; intelligens, debere nos etiam atq; etiam bene cõsultare, ac multo ma-

gis felices esse, quod arduum est, cum simus homĩes, uolo proficisci quàm minimũ memet fortunæ committẽs, opportunisq; rebus instructus ac munitus. Hæc enim reor & cunctæ ciuitati tutissima fore, & nobis imperatoribus salutaria. Quod si cui uidetur secus, huic ego magistratum cedo. Hæc Nicias inquit, ratus se aut mole negotiorum, Atheniẽses à sentẽtia reiecturum, aut si in expeditionem ire cogeretur, tuto saltem hoc modo profecturum. At illi à cupiditate nauigandi nõ destiterunt, ne in difficultate quidem instruendi apparatus, sed multo studiosius properauerunt: ita penes Niciam contrà ac uolebat, uictoria stetit. Nam & ipse bene suadere uisus est, & res eo pacto futura admodum tuta. Adde cupido nauigandi omnibus pariter incessit, senibus quidem tanquam aut redacturis in ditionem ea, ad quæ pergerẽt, aut magnas uires, si nihil aduersi contĩgeret, ad empturis. Florentibus aũt ætate quod auebãt peregrinam terram subijcere oculis ac uisere, sibi promittentes se incolumes fore, illi uero nũerosæ multitudini ac militari, propter præsentem mercedẽ, & spem ampliandi imperij, unde ipsis perpetuũ suppeteret stipẽdium. Ex quo propter ingẽtem plurium cupiditatẽ, si cui fortè res minus placebat, is metuẽs ne refragando ciuitati male sentire uideretur, silẽtium agebat. Tandem quidam Atheniensis adiens Niciam hortatus est inquiens, non debere tergiuersari, atq; cunctari, sed in oĩum cõspectu iam proloqui, quãnam sibi classem uellet ab Atheniensibus decerni: Ille inuitus se quidem inquit, cum collegis per otium magis consultaturũ, tamẽ quantum sibi uideretur, nõ paucioribus quàm cẽtum triremibus nauigandum, & ijs Atticis, quæcunq; uiderẽtur, quibus ipsi Atheniẽses armati portarentur, alias quoq; sociales accersendas, in quibus omnibus tam Atheniẽsium quàm sociorum nõ minus esset, quàm quinq; millia armatorum, & plus etiam si posset, alias prætera copias ex formula: quinetiam sagittarios & illinc & ex Creta, funditores'que ducendos, & si quid aliud opportunum uideretur, præpararẽt. Quibus auditis Athenienses è uestigio summam imperatoribus potestatem tribuerunt, tum circa numerum copiarum, tum circa omnem nauigandi rationem, prout eis maxime futurum ex usu rei Atheniensis uiderẽt. Postq; hæc apparatus effectus est, & ad socios missum, & apud eos recensiti ciues. Iam eñ se ciuitas, & à morbo, & ab assiduo bello recreauerat, aucto etiã numero tum iuuentutis, tum pecuniæ propter inducias. Ex quo facilius oĩa sunt subministrata: & isti quidem iam in procinctu erant. Verũ interea quicũq; lapidei hermæ intra urbẽ erant (sunt autem hermæ ex domestica cõsuetudine opus quadratum, & ij permulti tã in priuatarũ ædiũ uestibulis, quàm in sacrarũ) eadẽ nocte circuncisi sunt ex maxima parte circa ora. Cuius rei autores nemo scit, & si magnis pro indicio propositis præmijs publice quærerẽtur, decretum'q; esset, ut si quod aliud quis admissum piaculum sciret ultro indicaret, nullo timore, siue ciuis, siue hospes, siue seruus. Pluris quàm pro qualitate hoc factum existimabatur. Quippe quod uidebatur esse, & profectionis augurium, & coniurationis de rebus nouandis, et dissoluẽdi status popularis. Indicatũ tamẽ est per incolas quosdam ac famulos nihil quidẽ de hermis, sed de alijs simulacris nonnihil iampridem cõcisis ab adolescẽtibus per puerilitatem ac temulẽtiam, simul'q; de mysterijs, quæ intra domos fœde fierẽt. Quarum rerum etiam Alcibiadem insimulabant, admittentibus delationem ijs præcipue, qui Alcibiadi erant infensi, quod ipsis hic foret nõnihil impedimẽto, quo minus populo planè præessent. Qui arbitrantes utique se primores futuros, si hominem eijcerẽt, rem exaggerabãt, uociferabantur'q;, quasi ad euertendam rempu. pertinerẽt mysteria & hermarum laceratio, colligẽtes ex studijs cæteræ uitæ sine ipso nihil horũ actum, neq; id populare nefas esse. Ille in præsens indicia contra se refellebat, paratus etiam si quid earum rerum admisisset iudicio stare, uel antequam proficisceretur, iam enim quæ ad paratum spectabant collata erant, & si quid commisisse conuinceretur, pœnam dare: sin absolueretur, fungi suo imperatorio munere, obtestans ne de se absente reciperẽt crimina, sed iam si deliquisset, morte mulctarẽt. Prudentius enim esse, ne talis se criminis reum, priusquam causam cognoscerẽt, mitterent pro imperatore tanti exercitus. Veriti eius inimici, ne si contẽdere insisterẽt,

Hermæ lapidei.

Alcibiades accusatur.

abalienarent ab eo militum animos, ne'ue plebs quæ illi obsequebatur, relanguesceret:
quia propter hunc Argiui comites erãt expeditionis, & nõnulli ex Mantineis id fieri
dehortati sunt, submissis quoq; aliis orationib. ad profectionẽ maturandã, qui dixerũt,
tunc ille quidẽ nauigaret ne distineret abitio, sed reuersus ad diẽ iudicio sisteret, uolen
tes atrociore eum inuidia premere, quàm in absentem facilius conflaturi erant, reuoca
tum ac coactũ iudicio contendere. Ita uisum est Alcibiadẽ abire. Post hæc medio iã
æstatis discessum est in Siciliam, & plerisq; sociorum, itemq; onerariis frumenta portan
tibus, atq; aliis nauibus; & quicunq; præterea apparatus comitabat, præceptum prius
uti ad Corcyram præsto essent, quo frequentes ad Iapygiam promontoriũ trãsmitterẽt *Iapygia.*
Ionium mare. Ipsi aũt Athenienses, & si qui aderant socio℞, ad Piræa descendẽtes, pri
ma statim aurora ad dictã diẽ naues impleuere, tanq̃ tunc uela facturi. Cũ quibus unà
descendit omnis propè dixerim turba, quæ in urbe erat tũ ciuium, tum incola℞, hi do-
mesticos, illi amicos, alii cognatos, alii filios suos quisq; deducẽtes cũ spe pariter ac la-
mentatione: Spe quidẽ, tanq̃ lucraturos: Lamẽtatione aũt q reputabant nũ qñ ampli⁹
aspecturi essent, qui in tam lõginquam à patria nauigationẽ dimitterent. Et in præsen
tiarum, q mutuo se relicturi in periculo forent, tũc magis tristis cogitatio subibat, q̃ cũ
nauigandum esse cẽsuisset, aspectu tñ præsentis potẽtiæ, tã grandis exercitus fiduciam
capiebat. Quinetiã peregrini ac cætera multitudo ad spectaculũ perrexit, tanq̃ dignũ
uisu, & opinione maius. Hæc enĩ classis utiq; unius Græcæ urbis uiribus oĩm ad illam
diẽ prima exiit instructissima ac sumptuosissima. Enĩuero classis quæ cũ Pericle missa
est in Epidau℞, itẽq; cum Agnone in Poridæam, fuit illa qdẽ non inferior numero, cũ
nauium, tum armato℞, quippe constitit ex quatuor milibus Atheniensiũ armatis, trecẽ *classis Athenẽ*
tisq; equitibus, triremibus centũ, Lesbio℞ atq; Chio℞ quinquaginta, multo quoq; soci *sium.*
o℞um comitatu, sed breui cursu ac tenui apparatu. At ista, ut quæ in diurnã expediti
onẽ erat itura, & ad utrunq; prout usus exigeret, nauibus simul ac peditatu fuit instru
cta, permagno constitit, tũ qñ exædificata est sumptibus & trierarcho℞ & ciuitatis, tũ
singulas drachmas in singulos nautas quotidie cõferente rep. & nauibus uelocibus ua-
cuis sexaginta, & quæ armatos portarẽt quadraginta, & ha℞ administris quæ optimæ
oĩm erant, quibus trierarchi uehebant cũ thraniribus, qui longiores remos trahunt, q
bus ab ipsis trierarchis super publicam nauta℞ mercedem alia contribuebatur. Præter-
ea alio sumptu insigniũ atq; ornamento℞, quibus utebantur pretiosis unoquoq; in lon
gissimum præparante, ut sua nauis inter cæteras & concinnitate præcelleret & cursu.
Et peditatus qui cũ diligentia delectus erat, & armatura & corporis cultu inter se ma- *Græcorum æ-*
gnopere certabat. Accedebat insuper hoc quoq; æmulariõis, qs cui præponeret, ut po *mulationis cer*
tius esset ostentatio uiriũ atq; potentiæ apud cæteros Græcos, q̃ in hostẽ apparatus. Si *tamen.*
quis enĩ rationẽ iniret sumptuũ ciuitatis, & priuatorũ cuiusq; in se militis, ciuitatis qui
dẽ quos fecit, cũ duces sua portãtes misit, priuato℞ aũt uel quos quisq; in corporis cul
tum, uel quos trierarchus in nauẽ fecit, quosq; facturus erat, præter eos quos citra pu-
blicam mercedem credibile est plerosq; fecisse in uiaticum, quod ad diuturnã militiam
præparabant, præterq; ea quæ permutãdi gr̃a quis uel miles uel negotiator secũ tulit,
comperiret permulta talẽta fecisse, & ex urbe uniuersa asportata. Neq; uero minus ob
audaciæ miraculum, & cultus splendorẽ, quàm magnitudine classis celeber extitit exer
citus apud eos aduersum quos nauigabat, præsertim tam procul à domo ac maiori co-
natu atq; spe proposita q̃ pro uirib⁹. Vbi naues impletæ sunt uiris, impositaq; oĩa quæ
secũ ferre debebant, tuba silentiũ indictũ est, tum legitima ante profectionẽ uota nũcu
parunt, non per singulas naues, sed uniuersi per præconẽ, miscẽtesq; per oẽm exercitũ
in aureis argenteisq; poculis, propinabant uectores, ducesq; libabant, uota simul facien
te è terra ciuiũ cætera turba: & si quis alius eis beneuol⁹ aderat. Cũ pæana cecinissent,
libaminaq; peregissent abierunt, & cũ ab initio in specie cornu irent, iam certatim usq;
ad Aeginam cursum tenuerunt. Illinc in Corcyram, quò cætera manus sociorũ coge-
batur, contenderunt. At Syracusis etsi sæpenumero denũtiabatur aduersum se uenire

classem, diu tamen nihil est creditum, sed coacta cōcione orationes habitæ sunt, aliæ ab ijs qui aduentum Atheniensis exercitus credebant, aliæ ab ijs qui non credebant. Quorum Hermocrates Hermonis filius procedens, tanquã plane scire se illa confisus, hunc in modum cohortando uerba fecit:

Hermocrates.

Oratio Hermocratis apud Syracusanos.

INcredibilia quidem, quemadmodum alij nõnulli, uidebor & ego forsitan apud uos dicere, classem contra nos utiq; uenire. Nec me pterit quæ supra fidem sunt, qui ea narrant nuntiant'ue, eos non mõ non persuadere, uerũetiam uideri dementes. Sed nõ deterrit⁹ iccirco desinã, cũ reip. periculũ impendeat, q̄ psuasum habeo, aliquid me explotatius afferre, q̄ quemuis aliũ. Athenienses eñ in nos, id quod uehementer admiramini, cũ ingenti exercitu ueniunt, tum nauali, tũ pedestri, prætextu quidẽ Egestanorũ sociorum, ac Leontinos domum reducẽdi, re aũt uera Siciliæ auiditate, & in primis urbis nostræ, existimantes si hac urbe potiant̃, facile se cæteris potituros. Itaq; eis tanquã propediẽ applicaturis, cõsiderate quemadmodũ ex præsentibus copijs pulcherrime resistamus. nec uel tis contẽnendo hostem impræparati deprehẽdi, nec rẽ non credendo omnia ducere omittenda. Quod si cui non incredibilia uidentur hæc, is nolim neq; audaciam eoꝝ, neq; copias reformidet. Neque eñ magis lædere nos, q̄ lædi à nobis poterunt, idq; q magna cum classe ueniunt, non inutile nobis est, imò adeo utilius, multoq; melius & erga alios Sicilienses. Quippe qui metu illoꝝ mallent à nobis stare, & q siue superauerimus istos, siue infecto quod optant negotio reiecerim⁹ (nõ eñ uereor ne cõsequant̃ quod expectãt) p̄clarissime nobiscum aget̃, id qđ (ut mea fert opinio) sperare debemus. Eteñ paucis classibus seu Græcoꝝ seu Barbaroꝝ utiq; magis procul à domo profectis recte successit Nã neq; numero superant urbanã suburbanamq; turbam, contra quam ueniunt, undiq; in unũ se præ timore congregantẽ: & si penuria reꝝ necessariaꝝ in alieno solo male rem gerant, quãuq̄ id defectu reꝝ contingat, tñ uictoriæ famã relinquunt ijs, quibus arma intulerant insidiatiq; fuerant. Qua ratione isti ipsi Atheniẽses celebres facti sunt, cum Medus, tanquam qui contra Athenas isset, plerunq; iniquitate fortunæ male pugnaret. Cui simile quiddam nobis euenturum non est desperandum. quo magis & quæ hic opus sunt, impigre præparemus, & ad Siculos mittendo, tum alios firmiores reddamus, tum aliorũ societatẽ amicitiamq; cõtrahere tentemus. neq; ad Siculos modo, uerum ad cæteros quoq; Sicilienses mittendo legatos, ostendamus commune hoc periculum esse. Neq; ad hos tantum, sed etiam in Italiam, ut aut nobis in bello socij sint, aut recipiant Athenienses. Neq; eò solum, sed Carthaginem, uel potius mihi uidetur esse mittendum. Non enim sine fide hoc erit apud illos assiduo in metu agentes, ne quando aduersus urbẽ suam ueniant Athenienses. Itaq; ad hunc nũtium fortasse se quoq; in discrimine esse existimantes, uolent aut clàm aut palã, aut alio quo pacto nobis opitulari. Et certe possunt uel maxime omnium qui nunc rerum potiuntur si uelint, quippe qui plurimum auri argentiq; possideant. unde & bellũ & cætera recte procedunt. Mittendum præterea Lacedæmona ac Corinthũ oratum ut huc propere mittant auxilia, & illic in Athenienses bellum moueant. Quodq; ego in primis opportunum arbitror, etsi uos iam pridẽ desides minime acquiescitis, tamen à me dicetur, per nos Sicilienses si libet uniuersos, sin minus plerosq; ex nobis cum deductis cunctis nauibus, cum duorum mensium cibarijs occurrendum Atheniẽsibus ad Tarẽtum, & ad Iapygiam promontorium, eisq; demonstrandum nõ sibi de Sicilia prius fore certamen, sed de Ionio mari transeundo. Ex hoc facto nimirum eos maximopere deterrebimus, & ad cogitandum etiam atq; etiam reuocabimus, præsertim q è sociali terra obuiam ut nostram tueamur proficiscemur. Excipiet eñ nos Tarẽtum, & ipsis cum ingens pelagus sit transeundum, difficile est omni classi in tanto trãsitu seruare ordinẽ, nobis uero facile factu, ut breui spatio & ordine uenientibus inuadere. Quod si ad accelerandum cursum exoneratis nauibus, addensatisq; uenient, iam remigando defessos aggrediemur: sin hoc non placebit agere, licebit nos subducere Tarentum. Iidem si eũ exiguo comitatu quasi ad nauale prælium mare transierint, certe apud deserta loca pe

nuria laborabunt,& aut manendo debellabũtur:aut si abire conabuntur, cæterum apparatum derelinquent:& cum inexploratum habeant,an à ciuitatibus recipiant, solicito tamen animo erũt. Eoq; ipse hac ratione adducor eos hinc exclusos,ne soluturos quidem esse à Corcyra,sed aut consultando illic,speculatoresq; mittendo quot numero simus,& quo in loco, in hyemis importunitatẽ extrahendos, aut perculsos inopinata re à progrediendo desituros. Eo quidem magis quod quantũ ego audio, peritissimus inter duces eorũ inuitus accepit hoc munus, libenter cauturus, si modo quid à nobis pro nostra dignitate edatur. Prodeat de nobis rumor in maius,ut certum habeo euasurus, nam & rumoribus stant homiũ sententiæ, & magis terrorem incutit, ut inuadere uolenti prior occurras,quàm ut te repugnaturũ significes,cũ se ille pari in discrimĩe sic fore existimet,id quod nunc Atheniẽsibus usu ueniet, qui in nos tendunt, perinde ac nõ repugnaturos.Neq; immerito id sentiunt,quod seiuncti Lacedæmonijs bello nõ uexauerimus.Iidem si præter opinionem suam audere nos uiderint,magis ex ipsa re inopinata terrebunt,q̃ quanta erit re uera nostra potentia.Credite itaq; mihi quod optimũ est,ut hoc quod dixi audeatis:sin minus ut primo quoq; tpe quæ ad bellum pertinent, præparetis,hoc uobis in animum inducentes,contemnere quidem hostẽ à quo inuadaris:id uero ita demũ declarari si factis ualeas,ipsa uero facta declarare si iam tutissimos apparatus cum metu compares,existimans hoc utilissimum fore,si tanquam periculo impendẽte facias,nam hostes cũ classe ueniunt,atq; adeo iam aduentant, tantumq; nõ adsunt;Hæc Hermocrates. At in populo Syracusano magna inter se altercatio erat, alijs negantibus ullo modo uenire Atheniẽses,nec uera esse quæ Hermocrates diceret: alqs etiam si uenirent,qd sibi facturi essent Athenienses dicentibus,ut non inuicẽ plura paterent,alqs contemnendo prorsus rẽ in derisum cõuertentibus,paucis oĩno Hermocrati fidem habentibus,futurumq; timentibus.Tunc Athenagoras q primarius in populo erat,& ut illis temporibus uir ad psuadendam plebem appositissimus,procedens huiuscemodi habuit orationem: Athenagoras.

Orõ Athenagoræ apud Syracusanos.

QVisquis negat Athenienses,si huc ueniant,dementes esse,et nobis obnoxios fore, is profecto aut formidolosus est,aut de republica non bene sentiẽs.Quod qui nõ ad nos deterrendos nuntiaot,hoꝝ non temeritatem demiror,sed insipientiam,nisi si patere se non arbitrabantur.Etenim qui priuatim sibi aliquid timẽt, ij captant ciuitatem perterrefacere,ut publico metu suũ occultent.Et huc isti nunc rumores tendunt,haud quaq̃ sua spõte cõfecti,sed ab hominibus qui semper talia moliunt. Quod si uos recte consulueritis,non ex ijs quæ isti nuntiant,coniectando ratiocinari debetis,qd credibile sit,sed ex qs quæ perspicaces uiri,& multaꝝ rerum experti,quales ego Athenienses reor,agerent.Non est credibile hos,relictis Peloponnẽsibus,& bello nondum illic plane finito,ad alterum bellum non inferius illo ultro uenire,quos ego arbitror putare bene secum agi,quod in se nos non tẽdamus,tot ciuitates atq; tam magnæ.Quinetiam si ueniant(ut fertur)ad eosdem debellandos,Siciliam uel magis suffecturam quã Peloponesum,quanto magis ad omnia est instructior? imò adeo nostram ipsam ciuitatem ualidiorem esse hoc qui nunc dicitur uenire exercitu,atq; etiam bis tãto,quippe cum nullus sequat equitatus quod scio,neq; hic suppeditaturus sit,nisi paucoꝝ aliquot Egestanorum,& eorum numerus armatorum nequaquam nostro cõparandus. Arduũ nanq; sit uel uacuis exercitu nauibus cursum huc tẽdere, cæterum apparatũ ferentibus,quãtum suppetere oportet,aduersus tantam ciuitatem,quæ certe exigua nõ est. Adeo quidem ab ista ego opinione dissentio,ut si Athenienses urbem aliam tãtam, quantæ sunt Syracusæ,coloniam suam nobis finitimam habentes,illinc bellũ mouerẽt,uix fieri posse rear,quin profligarẽtur,nedum nũc, cum omnis sit eis Sicilia hostis. Cõtinebuntur enĩ castris ex classe communitis,atq; ex tabernaculis necessarióque apparatu,non laxe tendentes,utpote à nostro equitatu exire prohibiti, prorsus ut ne terra quidem eos potituros credam,adeo nostras q̃ illoꝝ copias cẽseo præstãtiores.Quod intelligentes quẽadmodum Athenienses sua ipsoꝝ,ut certum habeo, cõseruant,Sed quidam ex hac ur

be homines, ea quæ neq; sunt neq; fiunt, dictitant: quos ego non nunc primum deprehēdi, sed olim huiuscemodi rumoribus, & nonnunq̄ maligniorbus, interdum ut factis uelle imperitæ multitudini inijcere timorem, ut ipsi ciuitatis potiantur imperio, quod sæpenumero conantes, nequando consequātur uereor, ne'ue nos segnes, antequam opprimamur, ab istis non caueamus: & cum intelligamus hoc, non tamen obuiam eis camus. His enim de causis raro quiescit nostra ciuitas, pmultis seditionibus agitata, permultisq; certaminibus, ac pluribus secum ipsa quàm cum hostibus, nōnunquam etiam tyrānide iniquoq; dominatu, à quibus ego, si uos sequi uoletis, ut ne quid unquā caueatis, efficere tētabo, tum id persuadēdo plerosq; uestrum, tum eos qui ista machinātur, plectendo, non modo deprehēsos (arduum enim fuerit deprehēdere) sed etiam ob ea, quæ etsi non potuerunt, tamē uoluerunt efficere. Aduersus enim inimicum non modo ex eis quæ agit sumenda defensio, uerumetiam ex ijs quæ cogitat præsumenda est: quoniam nisi quis sibi præcauerit prior, detrimentum accipiet. Nam sic mihi præcipue uideor istos oligarchiæ studentes, à maleficio reuocare, si eorum facta partim coarguam, partim caueam, partim doceam. Enimuero sæpe mecum cōsideraui, quidnam à uobis

Oligarchia.

uelitis adolescētes. utrū ne iam nunc imperia obtinere? at istuc legitimum nō est. Nam lex icciteo lata est ne uos geratis imperia, quia nō potestis ea gerere, nō ut contumeliā faceret uobis ad gerenda idoneis. An non esse pari iure cum cæteris? At istuc quo pacto

Popularis status.

iustum est eosdē homines nō eisdem honoribus affici? Dicat aliquis popularē statū rē esse neq; cōsultam neq; æquabilē, sed q̄ locupletes sint, eosdē optimos esse ad pclarissime imperandū. Ego uero primū respōdeo, popularis stat⁹ noīe, intelligi oēm ciuitatē, paucoꝝ uero, partem ciuitatis. deinde custodes quidē pecuniaꝝ optimos esse locupletes. ad cōsulēdum aūt præclarissime eos qui pollent intelligentia. Cæteꝝ uero postq̄ audierit res optime iudicare, & hæc itē siue per partes, siue uniuersum æqualiter distribui in democratia. At paucoꝝ status pericula quidē multis impartit, commodoꝝ aūt nō modo plus, uerumetiam totū sibi uendicat, erepta ab alijs sua portione. Quæ scilicet hoc tpe qui sunt potētes, ijdemq; iuuenes, affectāt rem impossibilem in magna ciuitate. Sed adhuc omnium dementissimi, nisi discitis qui ad malum properatis, aut imperitissimi estis oīm quos noui Græcoꝝ, aut iniustissimi si hoc audetis scientes. Veꝝ aut à me edocti, aut ipsi respicietes, qd ad totius ciuitatis bonū pertinet id augeatis, existimetisq; hoc æquū & satius eē, q̄ boni ex uobis sunt, hoc ē multitudinē ciuitatis reꝝ eē participē. Qd si secus uolueritis, piculū aditis ne oī parte priuemini. Reijcite itaq; nuntios istos tanq̄ pcognitos, nec aliqd pficere sinatis. Nā etiā ut ueniāt Athenieses, hæc ciuitas p sua dignitate ppulsabit, sunt q; nobis magistratus q̄ ista prouidebūt. Qd si nihil hoꝝ ueri fuerit, prout ego suspicor, nequaq̄ uestris rumoribus expauefacta ciuitas sua sponte seruitutem suscipiet, uos sibi duces eligendo: sed ipsa per sese rimata ueritatem de uerbis uestris, tanq̄ idem quod facta pollētibus iudicabit, & præsentem libertatem nō ex rumoribus amittet, sed ex cautione res agēdas committēdi tueri conabitur: Hæc Athenagoras. Ibi quidam ex magistratibus consurgēs, alium ad dicēdum procedere permisit neminem, ipse autem quod ad præsens attinebat, ita inquit:

Alter ex magistratibus Syracusanis.

Obtrectationes quidem uel inuicem dici, uel ab audientibus admitti, nequaquam prudentiæ est, sed potius ad ea quæ nūtiantur respicere, quo & priuatim & publice instruamus nos probe ad eos arcendos: qui in nos tendunt, & si forte nihil opus fuerit, nihil damni fiet ex publico apparatu armorum, equorum, ac cæterorū, quibus bellum gaudet. Nobis autem curæ erit de hostibus explorare mittēdo ad ciuitates, atque speculando si quid aliud expedire uidebitur. Hæc iam nos curauimus, & quicquid senserimus, id ad uos referemus. Hæc locuto magistratu, Syracusani è cōcilio abierūt. Athenienses interea sociiq; iam apud Corcyram omnes aderant. Et primum recensito duces exercitu, constituerunt quo ordine cursum conficere deberent, & castra ponere, totaque classe trifariam distributa, singulas sortiti sunt partes, ne si pariter nauiga

rent,neque aqua neque portus,neque res in stationibus necessariæ suppeterent,ut'que
cum in cæteris rebus essent copiæ ornatiores,tum uero faciliores ad regendum sub suo
quæque duce instructæ. Dehinc præmiserunt in Italiam Siciliámque naues treis,quæ
referrēt quænam ciuitates essent ipsos excepturæ,dato eis præcepto,ut occurrerēt clas-
si,quo scirent ipsi quorsum nauigarent.Post hæc Athenienses cum tanto apparatu sol-
uentes è Corcyra in Siciliam transfretarunt,tricemibus numero centumtrigintaqua-
tuor,ac duabus Rhodijs biremibus:quarum triremium erant Atticæ cētum,& harum *Classis Athe-*
ueloces sexaginta,cæteræ quæ milites ferrent reliqua classe Chiorum atque sociorum. *mensium.*
In quibus ad summam uehebantur armatorum quinque millia ac centum, quorum
erant ex formula Athenienses mille quingentiq́, cū septingentis famulis ad ministeriū *Armatorum*
nauium.Cæterorum uero sociorum commilitium, partim subditorum, partim Argi- *Atheniensium*
uorum quingenti.Mantineorum autem ac mercenariorum ducentiquinquaginta.Sa- *catalogus.*
gittarij omnino quadringentioctoginta,quorum Cretenses fuere octoginta, & fundi-
tores Rhodiorum septingenti,Megarensium'que exulum leuiter armatorum centum
uiginti, cum una hippagine triginta equites portante.His copijs à principio classis in
bellum profecta est, cum triginta onerarijs nauibus, quæ exercitui necessaria ferrent,
commeatum,pistores,tectores cum ministris, omīa ad extructiōem murorum instru
menta. Cum'que centum nauigijs,quæ onerarias necessario comitabantur.Aliæ præ-
terea permultæ naues partim onerariæ,partim non onerariæ ultrò exercitū sequeban-
tur negotiandi gratia,quæ omnes tunc pariter è Corcyra sinum Ionium trāsmiserunt.
At huius classis alia pars promontorium Iapygiam,alia Tarentum,alia aliò,prout cui-
que commodum fuit,in Italiam appulerunt,à nulla ciuitatum recepti, neque in mer-
catum neque in urbem,aquatione tantum eis & statione concessa,ac ne his quidem cō
cessis à Tarentinis atque Locrensibus,donec uentum est Rhegium Italiæ promontori- *Rhegium.*
um. Vbi contractis iam copijs extra urbem, quoniam intra muros non recipiebantur,
castra communierant ad Dianæ delubrum , ubi forum uenalium eis præbitum est.
Subductis'que nauibus otium tenuere, & apud Rheginos uerba fecere,ut illi quoni-
am Chalcidenses essent,Leontinis qui & ipsi essent Chalcidēses,auxilium ferrent.Rhe
gini negare se alterutris affuturos,sed quicquid Italis cæteris communiter placeret, id
esse facturos. Isti tamen ad res Siculas animum intendentes, quonam modo optime
appellerent,præcursorias ab Egesta naues præstolabantur, scire cupientes de re num-
maria,nunquid ea essent quæ Athenis legati Egestani prædicassent. Interea Syra-
cusanis cum aliunde sæpenumero,tum uero à speculatoribus nuntiabatur plane naues
ad Rhegium stare. Itaque tum amplius incredibili omni studio ad apparatum se ac-
cingebant,circummittere ad Siculos,ad hos præsidia,ad illos legationes,cōtrahere ad
tutelam ex omni circà regione nauigia,quæ'que intra urbem essent recensere,arma at-
que equos siqua in publico essent,cætera cōparare tanquam imminenti bello, tantúm
que non præsenti. Atheniensibus autem tres illæ præcursoriæ naues ab Egesta ad
Rhegium præsto fuere,renuntiarúntque nullam aliam illic esse pecuniam, quàm spo-
pondissent:eam uero uideri tātum triginta talēta.Qua ex re duces subito abiecere ani-
mos,quod eos ipsa statim principia frustrarētur, quodq́ Rhegini unà militare recusa-
rent,quos primos inducere tentassent, & induci posse maxime credibile erat: quippe
qui & Leontinorum cognati forent,& ipsorum semper studiosi fuissent.Et Niciæ qui- *Egestanorum*
dem hæc prout expectauerat ab Egestanis contigerūt, duobus autem reliquis ducibus *commentum.*
præter opinionem:etenī tale fuit Egestanorum commētum,cum primū eos adiere le-
gati Athenieses ad explorandas ipsorum pecunias,adductis illis in fanum Veneris, qđ *Erycis Vene-*
est in Eryce,sacraria donariáq́ ostendere,phialas,trullas, thuribula,cæteramq́ non te- *ris templum.*
nuem supellectilem;quæ cum forent argentea,multo maiorem pecuniæ speciem præ-
buerunt,quod paruæ ciuitatis erat.Quinetiam priuatim exceptis hospitio trierarchis,
collecta ex omni Egesta & ex omnibus circà oppidis,uel Phœnicum, uel Græcorum
corrogata pocula tum aurea,tum argentea in conuiuijs exhibuere,tanquam suam q́sq́

domesticam supellectilem, cum singuli coniuratores eodem fere instrumento supellectilis uterentur: & cum multa ubiq; uasa conspicerentur, magno afficiebantur stupore Athenienses illi ex triremibus, ut reuersi Athenas diuulgarint ingentem se pecuniæ uim conspexisse. Per quos in errorem inductos, cum & alij tunc inducti fuissent, ubi palam factum est, non esse in Egesta pecunias, res in magna inuidia apud milites erat. Duces autem de præsenti rerum statu deliberabant.

Niciæ sententia Selinus.

Et Niciæ quidem consiliũ erat cum omnibus copijs nauigare in Selinũtem, quo præcipue missi essent, & si Egestani mercedem toti exercitui numerarent, ibi de rebus agendis consultare: Sin minus, ab eisdem postulare, ut sexaginta nauibus, quot ipsi petissent, cibaria præstarent. atq; ibi permanẽdo Selinuntios illis uel ui uel pactione reconciliare, & ita ad alias ciuitates proficiscẽdo, ubi uires Atheniensis populi ostentassent, & in amicos atq; socios fidem impigre declarassent, domum redire, nisi quid breui tẽpore aut ex inopinato prodesse Leõtinis possent, aut aliquam aliarum ciuitatum in societatem adducere, ne suas quisq; facultates pro rep. consumentes ipso reip. statu periclitarent.

Alcibiadis sententia.

Alcibiades negare cum tanta manu profectos debere, turpiter infecto negotio abscedere, sed potius apud omnes ciuitates præter Selinuntem ac Syracusas denuntiare, misso præcone aduentũ suum, easq; ad defectionem solicitare. Siculos quoq; partim à Syracusanis abducere, partim amicos facere, ut illinc frumentum suppeditaret & copiæ. Et ante omnia inducere * Mamertinos (eos enĩ esse præcipue in trãsitu ac traiectu Siciliæ) & illic portum atq; stationem classis exercitusq; capacissimam, atq; in societatem ciuitates euocando, & quarumq; partium essent cernendo, tunc aggredi Syracusas ac Selinuntem, saltem ut illi cum Egestanis conuenirẽt, isti Leõtinos habitare permitterẽt.

Messenios legitur in Græco.

Lamachi sententia.

Lamachus haud dubie affirmare nauigandum esse Syracusas, & ante urbẽ primo quoq; tpe præliãdum, cum adhuc imparati essent, ac maxime perterriti: omnem enim exercitũ in principio maxime esse terrificũ: si differrẽt anteq̃ in cõspectum uenirẽt, resumpta per cõsilium audacia, hostem eos cum uiderint, magis contemptui habiturum: Sin autem repentino inciderẽt, cum adhuc horribiles expectarẽtur, maxime superiores futuros, & omni ex parte terrorem iniecturos, tum aspectu (plurimos enim nunc uideri) tum expectatione cladium quas accepturus ille esset, præsertim periculo subitæ pugnæ, eo quidem magis quod credibile esset posse permultos in agris excipi, cum præsumptum habeant, classem neutiquam esse uenturam: qui si in urbem recepissent, non defuturam exercitui rem pecuniariam: si uictores, ante urbem consedissent. Præterea reliquos Sicilienses sic iam & Syracusanorum minus, & ipsorum magis societatem petituros, id'que incunctanter cum animaduertissent utri superiores existerent. Stationem insuper nauium dicebant siue se reciperent, siue inuaderent, oportere Megara facere quæ deserta essent, neque procul à Syracusanis aut mari aut terra. Hæc locutus Lamachus, sententiæ tamen Alcibiadis accedebat.

Post hæc Alcibiades Messana sua naui trãsuectus, apud Mamertinos de societate ineunda uerba fecit. Vbi non persuadet, respondentibus illis in urbem quidem se nequaquam recepturos, forum tamẽ uenalium præbituros, traiecit Rhegium, & confestim impletis sexaginta ex omni numero nauibus, sumptis'que necessarijs duces in Naxum transmiserunt, uno ex eis cum cætera classe ad Rhegium relicto. A naxijs intra urbem recepti Catanam nauigant: sed cum à Catanensibus non reciperentur (aderant enim illic quidam Syracusanorum studiosi) subierunt Teriam flumen, ubi stationem eo die cum habuissent, insequenti Syracusas nauigarũt, in * cærum classe digesta, ac præmiserũt decem naues in portum magnum, quæ subesset es explorarẽt si quid nauium ab hoste deductũ esset. Et ex eis egressi in terram aliqui denũtiarent Syracusanis, Athenienses uenire ad reducendos in suam patriam Leontinos iure societatis atque cognationis, ideo Leontini qui Syracusis agerent, intrepide transirent ad amicos ac bene meritos Athenienses. Vbi denuntiarunt situmq; urbis ac portuum, & omnem circà regionem contemplati sunt, unde appellentibus sibi opportunitas foret oppugnandi, rursus reditum est Catanam. Inito consilio Catanenses abnuere exerci-

Naxus. Teria flumen. ἐπὶ κέρως.

tum excipere, ingredi tamen duces, & si quid uellent dicere iussere. Apud quos habente orationem Alcibiade, & in illam concionem conuersis oppidanis, milites portulam quandam male constructam subruerunt, ingressiq; mercabitur p urbē. Hos ubi ingressos uidere, qui cum Syracusanis sentiebant, Catanēses subito terrore percussi, clàm profugerunt non adeo multi, cæteri decreuere faciendam cum Atheniēsibus societatem, iubentes reliquum exercitum acciri à Rhegio. Qui postea reuersi Athenienses, iam cū omni manu mouentes inde ubi Catanam appulerunt, castra communiūt. Atq; illic eis affertur è Camarina si se conferant eò, ad ipsos defecturam eam ciuitatem, simulq; Syracusanos classem instruere. Cum omni igitur exercitu ac classe proficiscuntur aduersus Syracusas primum; ubi cum nihil nauiū instrui cōperissent, retro se in Camarinam receperunt, *Atheniēs apud Camarinam illusi.* appulsiq; ad littus præconis uoce se uenisse nuntiant, nec tamen recepti sunt, dicentibus illis iusiurandum intercessisse, ut cum una demum applicantes Atheniēses reciperent, nisi si plures naues ipsi ab Atheniēsibus accersissent. Ita infecto negotio discessum est. Cūq; in locum quendam agri Syracusani è nauibus descēdissent, prædasq; egissent occurrentibus Syracusanis equitibus, & per eos peltatis nonnullis ex leui armatura interfectis, Catanam reditum est. Vbi offendunt nauem Salaminiam Athenis missam, tum aduersus Alcibiadem, *Alcibiades Athenas reuocatur.* cui iubebatur ut remearet ad respondendum criminibus, quorum publice insimulabatur, tum aduersus alios quosdam milites, de quibus delatum indicium erat, tanquam sodalibus illius, partim in polluēdis impie mysterijs, partim in uiolandis hermis. Etenim Athenienses post abitum classis, quæstionē nihilominus peregerunt de ijs, quæ circa mysteria circaq; hermas acta erant, nec probatis indicibus, sed suspicionibus omnia rimantes, habita facinorosissimis quibusque fide, longe omnium modestissimos ciues comprehenderunt, & in uincula coniecerunt, conducibilius esse arbitrantes, scrutari rem, & inuenire, quàm per facinus indicijs aliquem integræ existimationis delatum elabi, nisi non conuictum. Nanq; is populus auditu cognitum habens tyrannidem Pisistrati, ac filiorū acerbam circa finem extitisse, eamq; præterea neq; à se, neque ab Harmodio destructam, sed à Lacedæmonijs, timebat assidue & omnia in peiorem partem accipiebat, *Harmodius. Aristogiton.* quanquam conatus Aristogitonis & Harmodij propter amatorium consortium sumpsit audaciam. Quam ego rem pluribus cōmemorando ostendam, neque alios Græcos, neque Athenienses ipsos de suis tyrannis, aut de re gesta aliquid compertum loqui. Etenim cum Pisistratus senio in tyrannide decessisset, *Pisistrati tyrānis.* non Hipparchus, ut plerique opinantur, sed Hippias qui erat natu maximus, obtinuit principatum. *Hipparchus.* Erat autem Harmodius quidam, flore ætatis conspicuus, quem Aristogiton mediæ inter ciues conditionis uir adamabat, habebat'que. Is Harmodius ab Hipparcho Pisistrati filio appellatus, de stupro non modo non expugnatus, sed etiam querelam ad Aristogitonem detulit. Hic amatorio dolore affectus, extimescénsque Hipparchi potentiam, ne ui adolescentem sibi auferret, protinus insidias tendit ad destruendam pro sua facultate tyrannidem. Interea Hipparchus cum rursus solicitando Harmodium nihilo magis induceret, statuerat tamen ui nihil agere, sed in loco aliquo occulto. Cum'que sic quidem proficeret, accingebat se ad eum contumelia prosequendum. Hactenus enim licebat, nec ulteriorem dominatum in suos populares induxerant isti tyranni, neque inuidiosum reddiderant, qui plurimam uirtuti atque prudentiæ operam dabant. Vicesimam quoque tantum ex prouentibus exigebant ab Atheniensibus, *Vicesimæ exactio.* & urbem suam egregie exornarunt, ac bella tolerauerunt, apud delubra etiam sacrificauerunt, cætera ex superioribus legibus usurpante ciuitate, præterquam ꝙ in hoc incumbebant, ut semper aliquis ex eis erat magistratus: & alij apud Athenienses ex ipsis annuum imperium tenuerunt. Et Pisistratus Hippiæ filius, *Hippias.* illius qui tyrannus fuit, aui referens nomen, dum imperaret aram duodecim deorum in foro dedicauit, *Duodecim deorum ara.* atque Apollinis Pythij. Sed epigramma aræ, quæ in foro posita erat, deleuit postea populus, cum eam aram augustius exædificauit. Nam illud Pythij adhuc extat, quamuis obscuris litteris, tamen uel nunc quoque apertum in hæc uerba:

Pisistrati epigramma.

Epigramma distichon:

In Pythij Phœbi Pisistratus æde locauit
Imperij Hippiades hæc monumenta sui.

Titulus lapideus de tyrannorum scelere. *Myrrhina.*

Imperasse autem Hippiam, quod esset inter fratres natu maximus, non modo asseuerare possum, quia famã diligentius cæteris indagaui, uerũetiam ex hoc ipso q̃s licet agnoscat, q̃ solum hunc ex fratribus legitimis cõstat filios sustulisse, quemadmodũ testat̃ & ara & lapideus titulus de tyrannorũ scelere in arce Atheniẽsi erect⁹, in quo nullus Thessali aut Hipparchi filius script⁹ est, sed quinq; Hippiæ liberi, quos ille suscepit ex Myrrhina Callidæ Hiperochidæ filia. Et sanè consentaneũ est maximum natu inter fratres primum duxisse uxorem, qui etiam in ipso titulari lapide secũdum patrem primus inscriptus legit̃. Necnon illud nonnullã fidẽ facit, q̃ patris legatus ire, & eiusdẽ in tyrannide munera obire consueuerat. Neq; uero mihi uidetur unquam Hippias statim imperium retenturus facile fuisse, si Hipparchus in principatu perisset, nec eodẽ ipse die principatus munia executurus, sed quod diu iã inter populares suos imperiose, & inter auxiliares diligenter se gesserat, ideo nullo prorsus cum periculo imperium retinuisse, neq; sicuti frater iunior fecisset, trepidasse, cum in ea re iampridem exercitatus esset. Verum ex aduerso rei euentu contigit Hipparcho ut nobilitaret̃, crederetuŕq; à posteris tyrannidẽ accepisse. Hic igit̃ cũ solicitando Harmodium pellicere nõ posset, contumelia huiuscemodi prosecutus est: Sororem Harmodij puellam nuntiatã uenire in põpa quadam ad gestandũ canistrum, per suos à ministerio submouit, dicentes non p̃mittere id magistratũ, quia indigna esset. Quod ægre ferens Harmodius, & ob eũ multo ægrius Aristogiton, comparauerunt omnia quæ ad conspirationẽ pertinebãt, opperiebant̃

Panathenæa.

tũ festa, quæ dicunt̃ magna Panathenæa, quo tantũ die extra suspicionẽ erat, ciues eos qui pompam misissent, in armis frequẽtes esse, & debebant ipsi quidẽ aggredi, opitulari aũt sine mora ij, qui erant inter hastatos. Fuerunt autem non multi coniurati occultãdæ rei gratia: & quia sperabant eos etiã qui conscij non erant, q̃libet paucis facinus audentibus, tũ ex repentina re, cum arma haberent, libenter seipsos pariter in libertatem

Ceramicus lo.

asserturos. Vbi dies festus aduenit, Hippias exterius in loco qui Ceramicus dicit̃, cũ hastatis exornabat, quẽadmodũ oportebat singula in pompa procedere. Harmodius autẽ atq; Aristogiton, cũ sumptis iam pugionibus ad opus prodissent, conspiciẽtes quendã de coniuratis cũ Hippia familiariter loquentẽ (erat aũt facilis omnibus ad Hippiã aditus) extimuerũt, arbitrati rem palàm factam esse, tantũq; non se iam cõprehensum iri. Itaq; eum à quo fuerant dolore affecti, & per quem omni statu periclitabant̃, uoluerũt primum ulcisci, si possent, atq; quo erant habitu uadentes introeunt portas, nactíq; Hip-

Leocorium.

parchum in loco qui uocatur Leocorium, statim adoriuntur inconsulte, ac per iracundiam præcipue alter ob amasium, alter ob dedecus, feriunt occiduntq;. Et Aristogiton quidem hastatos à principio deuitauit, uerũ concursu multitudinis postea comprehensus non leuiter mulctatus est. Harmodius aũt è uestigio illic occubuit. Quo Hippias p̃ nuntium cognito apud Ceramicum, nõ in rem præsentẽ, sed ad pompaticos armatos, priusquã rẽ sentirent, sine mora cõtendit: longe enĩ prius abierãt: & cõposito ad simulationem cladis uultu, iubet eos in locum quendam quẽ monstrauit sine armis abire, qđ illi fecerunt, rati illum aliquid aliud dicere. Iste satellitibus admonitis ut arma subtraherent, secreuit protinus eos de quibus suspicabat̃: & si quis cũ pugione deprehensus est. nam cũ scuto & hasta cõsueuerant agere pompas. Hũc in modũ propter amatoriã indignationem, principium insidiarum, & incõsulta ob repẽtinam timoris causam audacia extitit Harmodio atq; Aristogitoni. Et post hoc tẽpus sæuior in Athenienses ty-

Hippiæ tyrannis.

rannis est instituta, quod Hippias iam sibi uehementius metuens, complures Atheniensium interemit, & simul ad extrema auxilia respexit, si quid tutelæ aliquando foret, statu mutato. Ideoq́; post hæc Hippoclus Aeãtidæ Lampsaceni tyrãni filio Archidicẽ filiam suam collocauit, Athenis Lampsaceno, quod sciret illos multũ apud Dareum regem posse, cuius fœminæ monumentum Lampsaci hoc habet epigramma:

Archedices epigramma.

Propugnatoris Grajs qui præfuit Hippiæ,
Hac in humo proles conditur Archedice:
Quæ patre Germanisq; uiro gnatisq; tyrannis,
In nullum tamen est facta superba nefas.

Hippias cum tres deinceps annos tyrannidem apud Athenienses tenuisset, quarto anno per Lacedæmonios & Alcmeonidas exules, abrogato sibi imperio, abijt ex placito in Sigæum & Lampsacum ad Acantidem, & illinc ad Darium regem. Unde postmodum anno uicesimo iam senex in Marathona cum Medis in expeditionem uenit.

Acantides.

Quæ reputans populus Atheniẽsis, ac memoria repetẽs quanta de illis cognouerat fama, exhulcerato tũc animo erat, ac suspicans eos qui de hermis atq; mysterijs insimulabantur, ut omnia quæ egissent, uiderẽtur ei spectare ad coniurationẽ status paucorum atq; tyrannidis: & tanquam ob hanc rem irasceret, multos & eos splendidos uiros iam in carcerem coniecerat, necdum tamen uidebatur esse contentus, indies magis ac magis proficiebat seuitia comprehendẽdi aliquos. Interea quendam ex ijs qui erant coniecti in carcerem, qui nocentissimus esse putabatur, persuasit unus ex ijs, qui unà uincti erant, ut rem indicaret siue uera illa, siue non uera esset. In ambas enim partes argumẽta sunt, & liquidam esse nemo, aut tunc, aut postea dicere potuit. Persuasit autẽ quod diceret oportere eum, uel si nihil admisisset, deposito metu, & seipsum & ciuitatem suspicione liberare, certiorem enim ipsi salutem fore, ingenue confitenti quàm præneganti in subeundo iudicio: Ita hic & contra se, & contra alios cõfessus est rem actam de hermis. Quod populus libenter accipiẽs, ut opinabatur, manifestum, atroci facto usus, ne prius insidiatores suos ad plebem ferret indicẽ, sine mora missum fecit, ac cæteros quos ille non detulisset. Reliquorum autem qui delati erant peracto iudicio, alios occidit, quos uidelicet comprehendit; alios fuga elapsos morte damnauit, proposita mercede ijs, qui illos occiderẽt, cũ interim non constaret, ij qui supplicio affecti erant, utrum iusto supplicio affecti essent, nec nec. Et cætera quidem ciuitas hoc planè impræsentiarum lucrifecit. De Alcibiade autem inimicis deferentibus ijsdem ijs qui prius quàm proficisceretur, ingruerãt, grauiter accepit. Et ubi de hermis pro cõperto habuit, tunc ei multo magis ille mystica de quibus insimulabatur, unà cum facto coniurationis in populum uisus est admisisse. Etem̃ exercitus quidam Lacedæmoniorum non sanè magnus, per hoc tps, quo circa hæc Athenis turbatio extitit, ad Isthmũ usq; progressus est, ad nescio quid cum Bœotijs transigẽdum, quẽ istius opera nõ Bœotiorum causa creditũ est, ex cõposito uenisse: & nisi præoccupassent ipsi comprehẽdere illos indicio delatos fore, ut ciuitas proderetur. Unde unam quandam noctem apud Thesei templum, quod in urbe est, sub armis pernoctarunt. Quinetiam apud Argos Alcibiadis hospites sub idem tempus in suspicionem uenerunt, ne in plebem grassarentur: & ob id Argiuis suorum tunc potestatem fecere Athenienses, quos pro hospitibus acceptos in insulis deposuerant: denique circunstabant undique Alcibiadem suspiciones. Itaque ij qui adductum eum ad iudicium uolebant, ut morte mulctarẽt, mittunt ad ipsum in Siciliam, & ad alios, de quibus mentio habita erat, nauem Salaminiam iussis nuntijs præcipere homini, ut ad causam dicendam frequentet se, non tamen comprehendere, habita ratione, tum suorum in Sicilia militum atque hostium, ne quid turbaretur, tum uel magis Mantineorum atque Argiuorum, quos ab Alcibiade inductos ad societatem expeditiõis uolebant permanere. Hic igitur habens suam nauem: item'que ij, qui unà insimulabantur, profecti sunt ex Sicilia cum naui Salaminia tanquam Athenas ituri. Iidem cum in Thurijs fuere, non amplius sunt secuti, neq; posthac conspecti. Siquidem è naui abierunt metu calumniæ, nolentes se illuc conferre. Quos tamen qui missi erant cum naui Salaminia uestigantes, ubi nusquam inuestigant, cursum redeuntes peregerunt. Nec perinde post ex Thuria Alcibiades naui transmisit in Peloponnesum iam exul. Quem Atheniẽses & eos qui cũ illo erant, deserto iudicio capite condẽnarunt. Post hæc reliqui duces Atheniẽsiũ in Siciliã bifariã diuiso exercitu ac sortito imperãtes, cũ oĩb⁹ co

Atheniensium atrox factum.

Thesei templũ

Alcibiades exigitur ad mulctam.

Thuria.

Alcibiades capite condemnatur.

piis in Selinuntem nauigant atq; Egestam, ad cognoscendum quidem daturi'ne forent pecuniam Egestani an non, sed ad explorandas quoq; res Selinuntiorum, discendamq; controuersiam quæ inter illos esset & Segestanos, profecti, ac Siciliam à sinistra habentes qua parte uergit ad sinum Tyrrhenum,

Imera. Imeram tenuerunt, quæ una est Græca urbs

Hyccara uicus ex omni illa Siciliæ ora. ubi non recepti redierunt. Et cũ præteruehuntur cepere Hyccara uicum Sicanicum quidem, sed hostilem Egestanis (erat autem maritimus) quem ubi diripuere Egestanis tradidere, quorum equitatus iam aderat: ipsi rursus cum peditatu per Siculos peragrando peruenere usque Catanam, nauibus quæ prædam portabant circumeuntibus Nicias ex Hyccaris protinus Egestam delatus, ibiq; cum alia pecunia, tum uero triginta talentis acceptis ad exercitum rediit. Præda quoq; diuendita est, confectaq; ex ea centum uiginti talenta. Illuc circumuecti Siculorum qui socij erant

Hybla. oram, iubebant eos suas copias mittere: Cumq; dimidia exercitus parte ad Hyblam uenerunt in agro Gelatino, quæ erat hostilis. quam tamen non expugnauerunt: Aestasq; excessit. Insequenti statim hyeme Athenienses ad inuadendas Syracusas se apparabant, uicissim'que Syracusani & ipsi, tanquam in illos ituri. Qui quoniam ad primũ terrorem atque expectationem non protinus inuaserant Athenienses, quotidie magis ac magis animos sumebant: & quia dum oram illam præterueherentur, longe ab ipsis ire conspecti erant: & profecti Hyblam expugnare nequiuerant, eo uehementius contemnebant, postulabant'que à ducibus prout solet præ ferocia uulgus facere, ut se Catanam ducerent, quando hostis in ipsos non iret. Quinetiam equites Syracusani ad specu-

Syracusanorũ in Athenienses probra. landum assidue ad castra usque Atheniensiũ prouecti, cum alia probra ingerebant, tum uero illud, Nunquid potius ad habitandum secum in aliena uenissent, quàm ad Leontinos in propria sede collocandos. Quæ cognoscentes Atheniensium duces, uolebant tamen illos uniuersos quàm longissime ab urbe abducere, ut ipsi interea sub noctem cum classe præteruecti locum castris idoneum per otium caperent, gnari non perinde se ualituros, si aut è classe aduersus præparatos descenderent, aut itinere terrestri euntes cognoscerẽtur. Suæ enim leui armaturæ ac multitudini, cum nihil dum equitum adesset,

Olympici loci capiendi commentum. ab equitatu Syracusanorum, qui permultus esset, magnopere noceri. at illo modo se occupaturos locum unde ab equitatu nihil admodũ læderentur. Et locum quidem quẽ caperent ab exulibus Syracusanis, qui ipsos sequebantur, edocti sunt, quem & ceperũt ante Olympia. Ipsi autem ut hoc quod uolebant efficerent, hoc commentum machinati sunt: Mittũt quendam probatæ sibi fidei eundem'que ut putabatur, ducibus Syracusanis ad quos mittebatur, non minus familiarẽ, qui diceret se uenire à quibusdam Catanensibus (erat autem ipse Catanensis) quorum nomina illi nossent, & eos adhuc superesse suæ factionis studiosos: Is inquit Athenienses intra urbem depositis agitare armis: Si uelint illi certa die prima aurora cuncto cum populo uenire aduersus Atheniensem exercitum, se hunc exclusuros ab urbe, classemq; incensuros: Syracusanos autem facile Athenienses adortos exercitum deleturos. Permultos fore Catanensium ad rem agendam adiutores, ac iam paratos esse, à quibus ipse ueniret. Huic Syracusanorũ duces ut qui erant alioqui audaciores, & habebant sua sponte animum eundi cum apparatu aduersus Catanam, multo inconsideratius fidem habuerunt, nec cunctati constituta die qua ad Catanam adessent hominem remiserunt, populoq; omni edixerũt, iam enim Selinuntij & alij nonnulli ex socijs aderant, ut se nullo delectu ad exeundum expediret. Vbi omnia quæ ad apparatum pertinent in expedito fuere, & dies qua cõstituerant ue-

Symæthus. nire aduentabat, profecti Catanam uersus castra posuere ad Symæthũ flumen in agro Leontino. Quos ubi aduenientes sensere Athenienses, sumptis omnibus copijs & suorum & Siculorum, & siquis alius illuc accesserat, eis'que in naues ac nauigia impositis de nocte tendunt Syracusas, & sub ortum auroræ egrediuntur in magnum portum ante Olympium, tanquam illic castrametaturi. Syracusani interim equites primi Catanã perlati, cognito omnem classem uela fecisse, regressi nuntiant peditatui. Qua de re cũcti iam reuersi sunt ad ferendas urbi suppetias: & quia longũ ipsis iter faciendum erat,

Athenienses interea per otium collocauerant opportuno in loco, unde pro suo arbitrio prælium inire possent, nec ab equitatu Syracusanorũ admodũ infestari, uel ante opus, uel in opere faciendo, quod murales munitiones atq; ædificia prohibeant: super hæc arbores & stagnum & loca abrupta. Ipsi quoq; cæsis circà arboribus, & ad mare comportatis, cancellatimq; confixis, naues prætexuerunt. Quinetiam quæ pars castrorum depressior erat, quæq; aditu facillima hostibus, eam electis saxis ac lignis arduam festinabundi reddidere. Præterea pontem per quem remeatur à nauibus soluerunt: quod opus dum fieret, nemo ex urbe progressus interpellauit. Primi Syracusanorum equites ad opem ferendam procurrerunt, mox inde uniuersus peditatus conuenit. Et primum ad exercitum Athenienses accessere propius. Dehinc cum ab alijs non prodiretur obuiam, regressi, ac uia Helorina transmissa, castra posuerunt. Insequenti die Athe- *Helorina uia.*
nienses ac socij se instruxerũt tanquam ad prælium, atq; ita steterunt: Dextrum cornu Argiui tenebant & Mantinei, alterum cæteri socij, Atheniẽses medium. Et dimidium quidem copiarum in fronte octonis ordinibus instructum erat, dimidium uero quod ad tentoria erat, & ipsum octonis quadrato agmine ordinibus: cui præceptũ est, quamcunq; maxime partem exercitus cerneret laborãtem, ad eam se conferret. Intra hos ita instructos, posuere lixas calonesq;. Syracusani autem eos qui iustis armis præditi erãt, instruxere denos senos, omnem uidelicet populum, & quicunq; aderant sociorũ. Nam in primis auxilio uenerant Selinuntij, mox Geloi equites ad ducentos, & Camarinæi ad uiginti, sagittarijq; circiter quinquaginta: quos equites nõ minus mille ac ducẽtos in dextro collocare cornu, hos iuxta iaculatores. Ibi cũ Athenienses essent priores inituri prælium, Nicias singulas gentes, ut quanq; adibat, talibus uerbis adhortabatur:

Niciæ uerba ad milites.

MVLTa apud uos uiri me uti exhortatione quid opus est, ut certetis qui ad hoc ipsum faciendum adestis? Talis enim apparatus uidetur mihi per se efficacior esse ad præbendam audaciam, quàm uerba alicuius probe dicta, si imbecillus sit apparatus. Nam ubi sumus Argiui & Mantinei & Atheniẽses, & primores insulanorũ, quonam pacto oporteat nos inter tãtos ac tales socios nõ habere ingentẽ uictoriæ spem? Præsertim aduersus homines non delectos, quales nos sumus, sed sine delectu uenientes ad resistendum, & eos quidem Sicilienses, qui & nos cõtemnunt, nec tamen expectant, quia minus peritiæ quàm audaciæ habent. Id uelim cuiq; nestrum ueniat in mentem, nos procul à nostra in haud beneuola terra abesse, quam nequaquam uos nisi pugnãdo obtinebitis. Volo quoq; diuersa ratione quàm seipsos, ut probe scio, hostes adhortantur, uos admonere. Illi enim quod pro patria sibi res est, ego quod non licebit postea nisi uincimus patria frui, aut certe nõ facile hinc in patriã reuerti. Permulti nanque equites nobis ingruent. Vos igitur uestræ ipsorum dignitatis memores, inuadite strenue hostem, existimantes præsentem difficultatem atq; necessitatem quàm aduersarios esse terribiliorem. Hæc locutus Nicias, cõtinuo copias egit in Syracusanos, nõ *Atheniensium & Syracusanorum conflictus.*
expectantes quidem illos eo tempore tanquam iam sibi foret dimicandũ, quorũ etiam nonnulli in urbem, utpote uicinam abierant. Qui tamen festinabũdi suos adiuuarent currentes, tardius illi quidem peruenere, sed ut quisq; perueniebat, ibi miscens se pluribus, consistebat. Nã eis neq; alacritas neq; audacia defuit, aut hac in pugna, aut in cæteris: nec animi præstantia Atheniensibus inferiores erant, quatenus intelligentia suppetebat: quatenus non suppetebat, inuito animo cedebant. Et tamen quod non opinabantur in se uenturos Athenienses priores, quodq; propere tutari se cogebant, sumptis raptim armis, occurrerunt. Et primum ex utrisq;, qui uel de manu uel fundis lapides iaciunt, & sagittarij leue certamen commiserunt, fugiendo fugandoq; inuicem, ut in leui armatura factum esse credibile est. Deinde & aruspices bene litatum esse palam fecerunt, & classico canente, armati coierunt, processeruntq;. Et Syracusani quidem prælium inibant pro patria, proq; sua quisq; & in præsens salute, & in posterum libertate. Ex hostibus autem Athenienses quidem pro aliena terra, sed ut suam obtinerent,

ne'ue illam uicti perderent. Argiui uero & qui ex socijs liberi erant, ut unà cũ Atheniensibus pararent illis ea, quorum gratia uenerant, utq; suam quisq; patriam uictores reuiserent. Socij autem qui alterius imperio parebant, alacri animo erãt, præcipue ob præsentem salutem, quam nisi uincerent desperabant. Secundo loco si non aliud, certe ut indulgentiores haberent illos quibus parebant, quod eorum adiutores in subigẽda Sicilia fuissent. Vbi pugna ad manus uenit, per diu inuicem utriq; abstiterunt, cum interim contigit ut fulgura & tonitrua aliquot simul & pluuia ingẽs exsisteret. Qua ex re Syracusani quidem, qui tunc primum pugnabant, minime experti bellorum, terrore correpti sunt. Athenienses autẽ, qui expertiores erant, putarunt ea quæ fiebant, propter anni tempus fieri: & eos qui huic rei non cederent, multo maiorem terrorem aduersarijs iniecturos. Primi tamen omnium Argiui impressione facta, & læuum Syracusanorum cornu, & post Argiuos in oppositam sibi partem Atheniẽses reliquas iam Syracusanorum copias perrumpunt, atq; in fugam uertunt. Verum non longo illos spatio persecuti sunt Athenienses, equitatu hostili qui permultus atq; inuictus erat, inhibiti. Is enim in armatos hostes si quos longius insequentes cerneret inuectus, compescebat. Illi tamen cõferti, quoad tuto potuere persecuti, retro se receperũt, trophæumq; statuerunt. Syracusani in uiam Helorinam congregati, & ut poterant è p̃senti rerum statu depositi, præsidium tamen ad Olympieum, quod adhuc ipsorum erat, miserunt, ueriti ne Athenienses qui illic erant, pecunias amouerent. Cæteri rediere in urbem. Athenienses templum illi quidem non adiere, sed receptis suorum cadaueribus, ac pyræ impositis, ibidem pernoctarunt. Postero die Syracusanis uictoriam concedẽtibus mortuos reddidere, numero tam ciuium quàm sociorum ducẽtos sexaginta. Suorum autem tum sociorum tum Atheniensium, quinquaginta omnino amisere: quorum ossibus & hostiũ spolijs lectis, Catanam nauigauere. Erat enim hyems, neq; bellum illic amplius uidebatur geri posse, priusq̃ equites & suos ex Athenis accerserent, & sociales illinc contraherent, ne prorsus equestri certamine supetarentur, utq; res pecuniaria ex eisdem locis conficeretur, & ab Athenis afferretur. Quinetiam aliquas ad defectionem ciuitates sollicitarent, quas post pugnam sperabãt ad se pronius defecturas: & cum cætera, tum uero rem frumentariam, & quæ opus erant præpararent, tanq̃ sub uernum tempus Syracusas tẽtaturi. Et hoc quidem consilio ad hybernandum in

[Hermocrates.] Naxum & Catanam discessere. Syracusani autem sepultis suis mortuis, cõcionem coegerunt. Ibi procedens Hermocrates Hermonis filius, cum in cæteris rebus prudenter agendis nulli secundus, tum in bellicis expertæ strenuitatis conspicuæq; fortitudi-

[Admonitio Hermocratis.] nis, exhortabatur eos, nec sinebat fortunæ succumbere. Non enim ipsorum consilium fuisse superatum, sed q̃ ordine caruissent, hoc eis nocuisse: non tamen perinde inferiores fuisse, ut crederẽtur, præsertim rudes cum eruditissimis Græcorum, & propemodum operarijs bellorum dimicantes. Vehementer etiam officere ducum multitudinẽ

[Quindecim, πεντεκαίδεκα.] & imperantium turbam (præerant enim eis quinq; duces) & inordinatam rem esse, per uices plurium principatum. Quod si pauci forẽt imperatores, & ij periti, atq; per eam hyemem armatorum uim compararẽt, subministrantes quibus deessent arma, ut esset q̃ maxima uis armatorum, & hos ad cæteras belli meditationes adigerent, affirmabat quantum credibile esset eos aduersarijs superiores fore, dum ad præstãtiam animorum quæ illis adesset, ordo rerum agendarum accederet. Nam hæc ambo inuicem adiuuare: & ordinem quidem periculorum meditatione, præstantiam uero animi fiduciã sui per peritiã assidue proficere. Quin ipsos imperatores ut paucos, ita summa potestate præditos deligi oportere, quibus iusiurandum præstetur, permittendum illis, ut quatenus libuerit, eatenus imperio suo fungantur. Sic eñ quæ celari oporteret, ma-

[Syracusani duces.] gis celatum iri, & cætera pro commoditate præparari nullo tergiuersante. Hermo-

[Heraclides. Sicanus.] cratem cum audissent Sytacusani, in eius sententiam omnia decreuerunt, ipsumq; imperatorem delegerunt, & Heraclidem Lysimachi, & Sicanũ Execesti filium. Hos treis atq; legatos Corinthum Lacedæmonemq; miserunt, ad societatem contrahendam, ac

Lacedæmonios persuadendos, ut pro se bellum Athenienses administrarēt fortius ex professo, aut abducendo ex Sicilia Athenienses, aut aliquod præsidium ad illam Siciliensem manum quæ imbecillior esset, mittendo. At classis Atheniensis quæ ad Catanam erat, continuo Messanam se contulit, tanquam receptura eam urbem per proditionem. Sed quæ tractabantur, non successere. Siquidem Alcibiades abrogato sibi magistratu cum reuocaretur, gnarus se exulē fore, detulit indicium rei cuius agendæ cōscius erat, amicis Syracusanorū qui Messanæ agebant. Illi delatos proditionis cum ante omnia interemissent, & mox orta seditione in armis essent, obtinuere id quod uolebant, ne reciperentur Atheniēses. Isti statiuis illic tredecim circiter dies habitis, ubi animi tēpore uexari cœperunt, & necessaria deesse, nec aliquid succedebat, rediere in Naxum: & Thraces illic circundato castris uallo, hybernauerunt, missa Athenas triteme pecuniarum & equitatus gratia, ut ea primo statim uere adessent.

Catana. Messana. Alcibiades.

Per eam hyemē Syracusani murum ante urbem quacunq; parte spectat epipolas, incluso intrà fano, excitauerunt, ne si forte male pugnassent, qua parte fragilior erat urbs, circumuallari possent. Apud Megara quoque, itemq; apud Olympieum aliud præsidium posuerūt: quinetiam quacunq; ex parte descendi à mari in terram poterat, cancellato uallo præcluserunt. Et cum scirent apud Naxum Athenienses hybernare cum omni uulgo, aduersus Catanam in expeditionem ierunt: agroq; eorum uastato, & castris Atheniensium tabernaculisq; incensis, domum rediere. Super hoc cognito ab Atheniensibus Camarinam missis legatos pro iure societatis initæ sub Lachete, si quo pacto ad se illos inducerent, & ipsi è diuerso misere legationem. Erant nanque ipsis suspecti Camarinenses, quod segnius ea quæ miserant ad superiorem pugnam, misissent, ne deinceps opē ferre recusarēt, ne'ue Athenienses quos cernebant è prælio superiores decessisse, ab illis persuasi, ex ueteri amicitia accederent. Profectis igit̃ illuc ex Syracusis Hermocrate cum aliis, Atheniensium autem Euphemo cum cæteris, Hermocrates aduocato concilio Camarinensium, quoq; Athenienses palàm insimularet, hanc habuit orationem:

Epipolæ. Syracusanorū bellicus apparatus.

Oratio Hermocratis apud Camarinenses.

NON ideò ad uos legati missi sumus, uiri Camarinæi, quod timeamus ne præsenti Atheniensium exercitu terreamini, sed potius ne priusq̃ à nobis quippiam aduertitis, illorum quæ facturi sunt uerbis inducamini. Veniunt in Siciliam sub obtentu quidem quem audistis, animo autem (quoniam omnes suspicamur, & ut mihi uidetur) non ad Leontinos in sedem suam reducendos, sed ad nos potius à sede nostra abducendos. Neque enim consentaneum est, illos eas quæ illic ciuitates sunt, ex urbibus ablegare; quæ autem hic sunt, in urbibus collocare: & Leontinorum curam gerere quasi cognatorum, quia Chalcidenses sint: ipsos autē Chalcidenses, à quibus isti oriundi sunt, in seruitute continere. Itaq; quo prætextu illa obtinent, eodem nunc ista obtinere conantur. Nam cum à uoluntariis essent tanquam ad ulciscendum Medum duces constituti Ioniis, cæteris'q; qui ex ipsorum coloniis socii erant, eos in potestatē suam redegerunt: partim quasi desertores fuissent, partim quod inter se belligerarent, partim ob aliam, ut in quosque opportunam habebant, causam obiectantes. Neq; uero aut Athenienses pro Græcorum, aut Græci pro sua ipsorum libertate Medo restiterunt: sed ipsi ut sibi, non Medo seruiretur: illi ut dominum commutarent, non pro eo qui minus eum qui magis, sed pro eo qui peius eum qui melius sentiret. Verum etsi facile reprehēsibilis est Atheniensium ciuitas, non tamē ad eam reprehendendam nunc uenimus, apud homines plane scientes quanta illius existat iniuria, sed uel multo magis ad reprehendendos uos, qui cum habeatis exempla Græcarum urbium quæ illic in seruitutem redactæ sunt, non tamē defenditis uosmetipsos: nec quæ nunc ad uos afferuntur sophismata propulsatis, Leontinorum cognatorū restitutiones, Egestanorum sociorum opitulationem. Qui nequaquam acquiescentes libentius uolumus ostendere non esse nos Iones, neq; Hellespōtios, neq; insulanos, qui dominum aut Medum aut quemlibet alium commutantes, seruiunt, sed Dores libe-

Siculorum origo. ros, è libera Peloponneso Siciliam habitantes, habituros'q; donec omnes oppidatim capiamur: cũ sciamus hac una uia capi nos posse, & ad hanc uiam se conuertisse, ut alios suis rebus dissocient à nobis, alios sub specie societatis suæ ad inuicem bellandum impellant, alios pro cuiusque conditione iucundum aliquid dicendo, quoad possunt, detrimento afficiant. Et arbitratur aliquis nostrum, remotiore uicino iam subuerso, non deuenturam in se quoq; calamitatem, sed in eo substituram potius, qui prior passus est. Quod si quis statuit non se hostem esse Atheniensium, sed Syracusanum, & durum sibi pro mea patria periclitari, is cogitet non magis pro mea se, sed pariter ac peræque pro sua ipsius pugnare, dum pugnat in mea. Et quidem tanto citius, quod me non prius euerso, sed sibi socio, non destitutus suscepit bellum. Cogitet item Atheniensem non ulcisci uelle inimicitiam Syracusanorum, sed hoc colore suam non minus uobiscum amicitiam confirmare. Verum si quis aut inuidet nobis, aut nos metuit (inuidiæ enim ac timori imbecilliorum obnoxij sunt potentiores) & ob id uult Syracusas quo simus modestiores damno affici, superesse tamen quo ipse tutius degat, hic nõ humanæ potestatis animo sperat. Neque enim possunt homines in suo arbitrio peræque habere uotum pariter & fortunam. Nam si aliter atq; expectauit eueniat, tunc calamitatis suæ tædio forsitan uelit rursus ut prius bonis meis posse inuidere, quod iam impossibile est desertori, & qui recusauit eadem suscipere pericula, suscipere inquam non uerbo, sed re. Qui enim nos tuetur, nomine quidem statum nostrum, opere autẽ suam ipsius salutem tuetur: & sane decebat uos præcipue qui finitimi estis Camarinæos, quiq; secundum nos periclitamini, ista prospicere, neq; segnes sicut hactenus præbere uos socios, sed uestra potius sponte uenientes ad nos, exhibere hortatores, ne animo succumberemus: nunc eadẽ nobis allegando, quæ allegassetis ope nostra indigentes, si contra uos prius Athenienses uenissent. Sed neq; uos nunc, neq; alij ulli ad hoc agendum accesserunt. Veruntamen metu ius & erga nos, & erga hostes nostros seruastis, causati uobis esse cum Atheniensibus societatẽ, quam profecto uos non cõtra amicos contraxistis, sed contra hostes, si qui uos inuaderent: utq; Atheniensibus essetis auxilio, quoties eis fieret ab alijs iniuria, non cum ipsi quemadmodum nunc uicinis

Rhegini. uestris iniuriam facerent: quia ne Rhegini quidem, etsi Chalcidenses sunt, uolunt restituere Leontinos, qui sunt Chalcidẽses. Et certe indignum est, si illi hoc opus pulchrũ iustũq; nulla ratione suspectum habentes, modeste se gerunt, uos rationabili causa uultis ijs qui natura sunt hostes, prodesse: eos autem, qui uos naturæ cognatione contingunt, perdere hostibus iuncti. Sed iniurium est, ut adiuuetis potius quàm extimescatis istorum apparatum, qui non foret pertimescendus, si inter nos omnes conueniret: sed si è contrario non conueniet, id quod isti efficere laborant, qui nõ aduersus nos solos uenerunt (neq; eñ ea quæ optabant, etsi prælio uictores extitere, peregerunt) uerum protinus abierunt. Vt credibile sit, eos propter paucitatem suam sibi diffidere: & ob id tantopere uelle cum alijs inire societatem, præsertim uẽturos huc è Peloponneso auxilijs, qui homines sunt istis in re bellica longe præstantiores. Neq; illud circunspectum uobis esse uideatur, quod nobis quidem æquum, uobis autem tutum sit, nos se alterutris auxilio esse, tanq̃ utrorumq; socijs. Non eñ ut iure istud, ita facto par est. Nam si propterea quod uos abestis à partibus, ij quibus bellum, succumbent, & alij uictores existent, quid aliud nisi horum salutem nõ defenditis, illos ne mali fiant nõ prohibetis? Atqui satius fuerit, iniuriam patientibus, & ijs quidẽ cognatis, adesse q̃ cõmune Siciliæ commodum tuendo, & Athenienses (ut aiunt) amicos non sinere peccare. Atq; (ut semel omnia complectamur) nos Syracusani tum dicimus nullius negotij esse plane docere, aut uos aut alios ea quæ nihilominus ipsi cognoscitis, tum uero precamur pariter & obtestamur, nisi uerbis nostris acquescitis, insidias nobis ab Ionibus reddi perpetuis hostibus, & à uobis prodi Doribus Dores. Qui si ab Atheniensibus superemur, propter uestra quidem consilia superabimur: sed uictoriæ laus penes illos erit, nullum aliud præmium accepturos, quàm eum ipsum qui uictoriam subministrauit,

At si uictoria penes nos fuerit, pœnam luetis, quod autores extiteritis periculorum nostrorum. Quare considerate, atq; iam nunc eligite aut præsentem sine periculo seruitutem, aut hoc, ut si uiceritis nobiscum, ne turpiter istos dominos suscipiaris, & inimicitiam nostram non breuem deuitetis. Hæc Hermocrate locuto, Euphemus Atheniensium legatus ita excepit: Euphemus.

Oratio Euphemi Atheniensium legati apud Camarinenses.

VEneramus quidem ad renouandam pristinam inter nos & uos Camarinæi societatem. Sed quoniam Syracusanus nos incessit, necessarium est etiam de imperio nostro uerba facere, qua ratione illud merito obtineamus. Atq; huius rei uel maxime iste testimonium perhibet, qui dixit Iones semper Doribus extitisse hostes. sed ita res se habet. Nos enim cum simus Iones, Peloponnenses autem Dores, iidemq; & plures nobis & accolæ, dedimus operam ut illis q̃ minimū obediremus. & post Medicū bellum, cum classem haberemus, à Lacedæmoniorum imperio aeductu eximimus, arbitrantes nihilo magis conuenire ut illi nobis, quàm ut nos illis imperaremus, nisi q̃diu plus ipsi q̃ nos ualuerunt. Iidem nos omnium Græcorum, qui prius regi paruerant, principes constituti, nostra incolimus, existimantes sic minime oportere nos Peloponnensibus obnoxios esse, habentes uim qua uim propulsemus. Atq; ut ingenue loquamur, nō iniuria in nostram redigimus potestatem Iones atque insulanos: quos etsi cognatos nostros, tamen seruire nobis aiunt Syracusani. Quippe uenerant cum Medo aduersus nos metropolim suam, non ausi amittere res domesticas, sicut nos qui urbē deseruimus: sed deficientes à nobis, maluerunt & ipsi seruire, & nobis seruitutem inducere. Propter quæ digni sum⁹ qui imperemus, & quod plus nauium q̃ cæteræ, plusq; animorum sine ulla tergiuersatione præstitimus pro Græcia, quodq; ab istis hoc idem enixe præstantibus Medo, læsi fuimus. Et super hæc, cum uires aduersus Peloponnēses optemus, neq; alterius auspicia sequi, iure optimo speramus, ut qui uel soli profligauimus Barbarum, uel pro libertate cum aliorum, tum præcipue istorum, ac nostra ipsorum pericula adiuimus. Itaq; decet & sine inuidia, & nobis & cuiq; salutem præbere, & nunc tutelæ nostræ gratia adesse, cernentes hæc uobis quoq; usui esse, planumq; facere, quid sit unde & nos isti criminantur, & uos præcipue uobis timendum suspicamini, qui tamen scitis eos qui præ ingenti metu suspicantur aliquid, solere impræsentiarum orationis suauitate mulcere eos à quibus suspicantur, in exequēdo autem postea id agere, quæ sibi cōducant. Etenim nos illic imperium tenere ob metum memorauimus, & eadem de causa uenisse huc, ut cum amicis res hic tuto constituamus, non ut in seruitutem redigamus, imò potius ne hoc patiantur, ut prohibeamus. Neq; opinetur quispiam, nos ea quæ quasi nihil ad nos attineant curare, cum sciat statu uestro incolumi, dum non estis ad resistendum Syracusanis impares, minus noceri nobis posse à Peloponnensibus, ad quos minus copiarum Syracusani submitterent. Et ipsi ob hoc præcipue nos comprobastis, quod æquum foret restitui Leōtinos, nec subditos esse, quales sunt eorum consanguinei apud Eubœam, sed q̃ potentissimos, ut istis uice nostra finitimis suis infesti essent ex sua terra. Nam bello domestico per nos ipsi sufficim⁹ ad hostem propulsandum. Et Chalcidēses, quos quia subegimus, Syracusanus hic ait absurde nos uelle eos qui hic sunt asserere in libertatem, utiles nobis erūt, immunes militia, tantum pecuniam pendentes. Vtiles item, qui apud Siciliam sunt Leontini, ac cæteri amici q̃ plurimi potuerunt à nobis asseri in libertatem. Et sane uiro tyrannidē, & ciuitati principatum obtinenti, nihil non honestum quod utile est: nihil proprium, quod non idem fidum sit. Atq; omnibus in rebus, uel amicū, uel aduersariū fieri oportet ex temporis commoditate: & nobis commodum est hoc loco, non ut amicis noceamus, sed ut per amicorum potentiam inualidi reddantur inimici. Quod non debet apud uos carere fide. Nam socijs illic nostris ita imperamus, prout quisq; nobis est utilis: Chijs & Methymnæis ut classem præbeant, cætera ut liberi sint, multis ut maiorem pecuniam soluant, alijs ut liberi omnino socij sint, tametsi insulani ut prædæ opportu

Iones. Dores.

ni, quia in Peloponneso adiacent in locis ad occasionem expositis. Ex quo credibile ē, quod facimus hic quoq; ad utilitatem spectare. Atq; hoc quod dicimus, pertinet ad inferendum terrorem Syracusanis, qui uobis dominari affectant, imò toti Siciliæ: idq; obtinere aut ui, aut uestra solitudine, si nos re infecta redierimus, à quibus illi uos tanquam suspectis abducere uolunt. Quod euenire necesse est, si uos ad eos transferitis. Nam neq; nobis facultas erit amplius parandi tantum copiarum, neq; isti inualidi contra uos erunt nobis absentibus. Hoc si cui non uideatur, res ipsa arguit. Siquidem cum primum nos adistis, hortatiq; estis, nullum alium metū allegastis, nisi fore ut si neglexissemus uos, in Syracusanorum uenire potestatē, ipsi periculum adiremus. Quo minus decet nūc qua ratione postulastis ut induceremur, eadem uos induci nolle: & hoc quod aduersus istorum uim ualidiore cum classe adsumus, in suspicionem uocare, cū potius de istis diffidere debeatis. Nos nisi uobiscum, ne manere quidem hic possum⁹: si mali effecti res nobis subijceremus, inualidi ad eas retinendas tum longitudine nauigationis, tum difficultate custodiendi urbes, & magnas alioqui, & mediterraneis copiis subnixas. At isti non exercitu, sed quod maius nostro exercitu est, suo populo, cum sint finitimi uestri, insidiantur uobis assidue, quamcunq; sibi oblatam occasionem nō omittere. Id quod iam declararunt, cum erga alios, tum uero erga Leontinos: & nunc declarant, cum audent contra nos à quibus hæc facere prohibentur, & Siciliam hucusque subigere, uos hortari uelut amentes. At nos è contrario ad multo ueriorem salutē exhortamur, orantes ne mutuam ex utrisq; nostrum utilitatem prodatis, sed existimetis semper istis in uos etiam citra sociorum auxilia, propter populi multitudinem esse uiam expeditam, uobis uero non sæpe futuram facultatem cum tot auxiliaribus copiis eos arcendi; quas si aut ob suspicionem infecto negotio, aut accepta calamitate finetis abscedere, optabitis profecto aliquando etiam cernere maiores, dum nō erit amplius huc ueniendi copia. Sed ne criminationibus istorum aut uos Camarinæi, aut alij fidem habeant, exposita per nos om̄i cur suspecti simus ueritate. Quibus summatim in memoriam uestram redactis, oramus ut acquiescatis. Nō enim negamus, nos quidem aliquot circà populis imperitare, ne nobis alius imperitet, sed tamen adesse ad Sicilienses seruitio eximendos, ne quid ab eis lædamur: & quo plura custodiēda habemus, eo ad plura facienda cogi: & socios tum antea tum uero nunc uenisse ijs, quibus ex uobis inferebatur iniuria, non sponte nostra, sed uocatu uestro. Quos nequaq̄ uos tanquam facti iudices aut censores rerum à nobis gestarum, quod iam difficile factu est, renouare tentetis. Sed quatenus studium nostrū uobis actionesq; cōducunt, eatenus in usum uestrū assumatis, existimetisq; non omnibus peræque ista officere, sed etiam prodesse: multo pluribus Græcorum nō modo nō officere, sed etiā prodesse. In om̄i loco etiam ubi non imperamus, coguntur homines propter arma nostra & ad succurrendum & ad ulciscendū parata: & qui insidias tendunt, ab inferenda iniuria temperare, ut qui sibi iniuriam fieri putant, nullo negotio incolumes fieri. Quare eodem quo cæteri modo facientes, iuncti nobiscum reddite uices Syracusanis: & ne semper ab eis caueatis, aliquando uos ipsis insidias tendite. Hæc Euphemus. At Camarinæorū ita se habebat affectus: Atheniēsibus quidē beneuolebant, nisi quatenus eos affectare imperiū Siciliæ suspicabantur: à Syracusanis autē quibus contermini sunt, assidue diffidebant: tamen propter hanc ipsam uicinitatem ne sine se illi uincerēt, miserāt ad eos tunc primū aliquot equites; ac deinceps putauerunt eisdem potius inseruiendum, sed opera q̄ possent modestissima. Verum impræsentiarū ne minores facere uiderentur Athenienses, qui in pugna uictores extiterant, æquale utrisq; respōsum ediderunt, cum inter se con-

Camarinæorū responsum. sultassent, hunc in modum: Quoniam bellū inter eos gereretur, qui ipsis socij essent, uideri sibi ē iureiurando esse, neutris cōtra alteros in præsenti auxilia ferēda. Quo reddito respōso, utriq; legati abierunt. Et Syracusani quidem ad bellum sese omni ope accingebant: Athenienses autem apud Naxū statiua habentes, quod ad Siculos pertinebat, ut eorū q̄plurimi ad se transirent operam dabant. Quorum Siculorū cōplures, præ-

cipue qui plana incolentes Syracusanis parebant, defecerunt: q uero mediterranea tenebant, & quorum urbes erant liberæ, ac fuerant libera semper antea domicilia, protinus præter paucos Atheniensibus se applicuerunt, commeatumq; ad exercitum comportarunt, nonnulli & pecuniam. Qui deficere à Syracusanis recusabant, eos admotis Athenienses copijs partim ad deditionem compulerunt, partim ne missa à Syracusanis auxilia possent adire, prohibuerunt. Iidem per hyemem mouentes è Naxo, Catanam uenerunt. Vbi castra sua à Syracusanis incensa rursus excitauerunt, atq; ibidem hybernauerunt. Vnde etiam Carthaginem conciliandæ amicitiæ gratia, si quid proficere possent, triremem miserunt, & ad maritimas ciuitates Tyrrheni maris, quarũ non nullæ ultro se belli socias fore spoponderunt. Circũ miserunt item ad Siculos atq; Egestam, iubentes ut equites sibi quàm possent plurimi mitterẽtur. Cæteraq; quæ ad murum circumducẽdum, lateres, ferrum, & quæcunq; in rem erant præparauerunt, tanquam ineũte statim uere bellum inituri. At legati Syracusanorum, qui Corinthum ac Lacedæmona missi fuerant, in prætereuehẽdo Italicas ciuitates persuadere conati sunt, non esse illis contemnenda quæ ab Atheniẽsibus fierent, tanquam in eis pariter insidiosa. Appulsi Corinthum uerba fecerũt, postulantes ut ipsis pro iure cognationis subuenirent. Quibus extemplo Corinthij primi omnium decreuerunt omni studio subueniendum: cumq; eis legatos ad Lacedæmonios miserunt, ut illos quoq; inducerent, & ad bellum apertius gerendum cum Atheniensibus, & ad aliquid auxiliorum in Siciliam mittendum. Hi legati Lacedæmonem uenerunt; eòdemq; & Alcibiades cum ijs, qui unà exules erant, naui oneraria paulo pòst aduectus, primum ex Thuria in Cyllenen quæ est agri Elei, mox deinde in Lacedæmonẽ ab ipsis Lacedæmonijs accitus, data ei fide, quoniam illuc accedere uerebatur, propter ea quæ cum Mantineis transegerat. Contigitq; ut apud concilium Lacedæmoniorum, eadem & Corinthi & Syracusani & Alcibiades suadendo precarentur. Et cum ephori atq; alij magistratus Lacedæmoniorum in animo haberent mittere Syracusas legationem, quæ illos cum Atheniensibus pacisci prohiberet, nõ tamen ad ferenda auxilia prõpto animo essent, processit Alcibiades, eosq; huiuscemodi uerbis excitauit atq; exacuit:

Defectio Siculorũ ad Athenienses.

Carthaginenses implorantur ab Atheniensibus.

Corinthij a Syracusanis.

Alcibiades Lacedæmonẽ concessit.

Oratio Alcibiadis apud Lacedæmonios.

NECESsarium mihi est ante omnia de mea criminatione apud uos uerba facere, ne suspectum habentes me cum de republica loquor, non libenter audiatis: Cum mei progenitores propter accusationem quandam hospitium uestræ ciuitatis repudiassent, ipse rursus illud instauraui: colui que uos cum alijs rebus, tum uero circa cladem quam ad Pylum accepistis. Atque in hoc erga uos affectu cum ego perseuerarem, uos reconciliati cum Atheniensibus, per eos inimicis quidem meis potẽtiam, mihi uero ignominiam attulistis. Propter quæ ad partes Mantineorum Argiuorumq; non immerito transgressus, atq; hostis factus, uobis quoquo modo nocui. Quod si quis tunc irascebatur mihi cum nocebamus, is certe nunc si uere consideret, acquiescere debet. Item si quis, quod factionem popularem sectat⁹ sum potius, de me peius sentiat, ne hic quidem recte putabit mihi succensendum. Semper enim tyrannis fuimus infesti. Quod autẽ imperitanti aduersatur, id populus nominatur: atq; hinc penes nos popularis autoritas permansit, & statu populari uigente, plerunq; necesse nobis fuit rebus præsentibus obsequi. Tamẽ licẽtia quæ circa temp. intẽperantiæ erat, temperate uti sumus conati, cum nõ defuissent tam superiore quàm nostra memoria, qui plebem in deteriora deducerent, qui & me eiecerunt. Nos autẽ omni tempore quo præfuimus, ita præfuimus, ut iustum sentiremus qua conditione florentem maxime ac liberã ciuitatẽ quis accepisset, in eandẽ conseruaret. Nam popularẽ statum cũ oẽs qui aliqd sapim⁹ cognitũ habemus, tum uero ipse q̃ maiore iniuria affect⁹ sum, eo magis uitupo, ne qd de cõcessa eius amẽtia dicat̃. Hũc autẽ statũ nõ uidebat̃ tutum nobis immutare, dũ à uobis hostibus obsideremur. Hactenus de ijs quæ mihi inuidiam conflauerunt. Nunc quid ad ea pertinet, de quibus uobis deliberandum, & si

quid quod magis ego compertum quàm uos habeam, commemorandum est, cognoscite. In Siciliam eo animo traiecimus, ut Sicilienses primum si possemus, in nostram potestatē redigeremus. Mox deinde Italicos, tum ut Carthaginensium socijs, atq; ipsis etiam Carthaginensibus imperare tentaremus. Quæ si procederent, aut oĩa, aut pleraq;, tum uero Peloponnesum aggrederemur, sumptis illinc uniuersis Græcorum copiis, multisq; Barbarorum mercede conductis, & Iberis, & alijs, qui sine cunctorum controuersia illic Barbarorum nunc sunt pugnacissimi; ædificatis etiam permultis triremibus præter nostras, affatim materiæ habente Italia, quibus Pelopõnesum circunsideremus. Peditatu pariter à terra inuadentes, urbium alias ui expugnando, alias circumuallando, sperantes facile nos debellaturos, & mox oĩs Græciæ imperio potituros. Pecuniam & rem frumentariam ad hæc cõmodius transigenda, eisdem illis oppidis suppeditantibus, præter eos cõuentus qui hic exigerētur. Quæ ad classem quæ modo profecta est pertinent, audistis ex homine, qui quæ cogitaueramus explotatissima habet, quæ etsi discessi illinc, tamen à reliquis imperatoribus conficiētur, si poterunt. Cui rei nisi occurratis, nihil ibi obstitututum esse iam discite. Etenim Sicilienses homines imperiti illi quidem sunt rei militaris, tamen si conueniant, frequentesq; bellum ineant, nunc quoq; superiores fuerint. Verum soli Syracusani qui uniuersi quondã & in acie uicti sunt, & à nauigando cohibentur, impares erunt exercitui qui nunc est illic Atheniensium. Quæ urbs si capiatur, reliqua quoq; Sicilia occupabitur, mox & Italia. Atque hoc q̃d prædixi uobis impēdere periculũ, non diu aberit, quin in uos decidat. Ex quo nemo sentiat de Sicilia solum cõsultati, uerum etiam de Peloponneso, nisi propere hæc executi fueritis: talemq; illuc classem dimiseritis, ut ĩdē remiges sint & milites, & quod ipso hoc exercitu magis expedire opinor, uirum Spartiatam pro imperatore, qui & præsentes in officio teneat, & recusantes adesse compellat. Sic eñ & qui uobis amici sunt, plus fiduciæ habebunt: & qui animo nutant, minus timide accedent. Et q̃d ad hæc loca pertinet, debetis apertius bellum Atheniensibus inferre, ut Syracusani sentientes curam uos sui gerere, resistant uehementius, & Athenienses segnius alia auxilia suis mittant. Quinetiam Deceleam ab Attica muro intersepire, quod Athenienses semp præcipue formidãt, quodq; solum rentur in hoc bello non esse tentatum. Et sane quis ita maximo damno hostes afficit, si quæ illi maxime reformidãt, hæc ipse ubi plane explorarit, inferat? Credibile eñ est, unumquenq; quæ sibi periculosa sunt, ea & scire præcipue & timere. Quantopere autē ex hac muri extructione, uobis utiles, aduersarijs inutiles eritis, ut multa omittam, quæ maxima sunt summatim dicam: Intersepto Atheniensium agro, pleraque oppida uestræ ditionis erunt, partim capta, partim ad

Laurij argēti fodinę.

uos ultro deficientia. Prouentus quoque ex argentifodinis Laurij, & quæcunque illis nunc è terra, atque è iudicijs cõmoda suggeruntur, statim cessabunt: præsertimq; quæ à socijs obuenit, minus obuētura ipsis socijs iam Athenienses paruifaciētibus, si intellexerint uos omni ope bellum administrare. Quarũ rerum ut mature aliquid & impigre fiat, in uobis situm est Lacedæmonij. Nam & hoc fieri posse, nec me falli opinione prorsus confido. Neq; uero debeo aut cuiquam uestrũ uideri deterior, si qui inter infestissimos uobis hostes aliquando publicola habitus sum, idem nunc contra rempublicã meam acerrime tendu, aut in suspicionē uenite, quasi emerendi exilio fauoris gratia loquar. Exulo quidem, sed à peruersitate illorum qui me eiecerunt, non autē à uestra (si mihi credideritis) utilitate. Neq; mihi pro hostibus magis habendi uos, qui aliquando hostes nobis nocuistis, q̃ qui ut amici fierent hostes mihi, coegerũt: mihi tunc publicolæ, non nunc cum iniuriam patior, sed cum tuto in rep. uersabar. Quæ cumam plius mihi patria nõ sit, nõ reor me aduersus patriã ire: sed ad eam multo potius, quæ nulla est, recuperandã. Atq; is recte amator patriæ est, nõ qui suam cũ iniuste amiserit, non inuadit: sed q eam quoquo modo potest, ob illius desideriũ recuperare conat. Ex q̃ ego dignũ me arbitror Lacedæmonij, q̃ & in piculis & in laboribus oĩbus intrepide

Prouerbium.

utamini: cũ sciatis hũc sermonē uulgo in puerbium uenisse, q dũ hostis esset, uehemē

ter nocuit, eundẽ si amicus sit satis profuturũ, eo quidem magis, quòd res Athenienses co-
gnitas habeo, & uestras coniectura colligo. Postuloq́ue ut cum de maximi momenti re-
bus consultari sentiatis, ne pigeat expeditionẽ uos in Siciliam atque in Atticam suscipe-
re, ut illuc trancientes parua manu, res ibi maximas conseruetis, & Atheniensium po-
tentiam præsentẽ pariter & futuram euertatis: ipsi in postero tutò habitaturi, & cun-
ctæ Græciæ nõ coactæ, sed uoluntariæ imperio potituri. Hæc Alcibiades. Qua ra-
tione Lacedæmonij, cum iam antea & ipsi cogitarent bellũ Athenis inferre, sed adhuc
aliquid circunspectantes cunctarent, multo tamen magis sunt confirmati, existimãtes
se audisse atque edoctos esse oĩa ab eo, qui hæc planissime nosset. Itaque ad intercluden-
dam iam Deceleam animum intenderunt, & statim aliquid auxiliorũ in Siciliam mit- *Gylippus.*
tere: præficientesq́ue Syracusanis Gylippum Cleandridæ filiũ, iusserunt eum habito cũ
illis & cum Corinthijs consilio curare, ut quàm posset maxime ac maturrime illuc aliquid
præsidij iret. Ille Corinthios ut in Asinen ad se iam duas naues mitterẽt iubet, cæteras *Asine.*
appararent quascunque mittere destinassent: quæ cum tempus adesset ad nauigãdum, in
expedito forent. His constitutis, è Lacedæmone discessum est. E Sicilia autem trire
mis Atheniẽsium, quam duces miserant pecuniarum atque equitum gratia, Athenas ue-
nit. Cuius postulata cum audissent Athenienses, decreuere & commeatum mittendũ
& equitatum. Atque hyems excessit, ac decimusseptimus huius belli annus, quod Thu-
cydides conscripsit. Insequente æstate initio statim ueris, Athenienses qui in Sicilia *18. anni initiũ.*
erant, mouẽtes è Catana nauigauerunt aduersus Megara, quæ est in Sicilia: unde exter
minatis cum Gelone tyranno oppidanis, quemadmodũ prius à me cõmemoratum ẽ, *Gelon.*
Syracusani agrum possidebant. Hunc agrũ egressi nauibus Atheniẽses, populati sunt,
& progressi ad castellum quoddam Syracusanorũ, cum id nõ expugnassent, rursus tam
pedestri itinere quàm nauigatione ad flumen se Teriam receperunt: transgressiq́ue cãpestria *Teria flumen.*
uastauerunt, frumentumq́ue incenderunt, & aliquot Syracusanorũ, in quos non tñ mul-
tos inciderant, interfecerunt: atque ad naues erecto trophæo, rediere. Reuersiq́ue Catanã,
& illic frumẽtati, cum oĩbus copijs profecti sunt in Centoripa oppidũ Siculũ. Quò *Centoripa.*
cum ex conuentione intrassent, incensis segetibus Inessæorum simul & Hyblæorũ dis- *Inessæi.*
cessere: ac reuecti Catanam, offendunt equites ducentos quinquaginta sine ipsis equis, *Hyblæi.*
sed cum illorum ornatu, tanquàm Sicilia equos suppeditatura: & equestres sagittarios tri-
ginta. necnon argenti talenta trecenta Athenis aduecta. Eodem uere Lacedæmonij
sumpta aduersus Argos expeditione, cum Cleonaium tenus uenissent, facto terræmo
tu, rediere. Post quorum discessum, Argiui in agrũ Thyreensem sibi conterminum in- *Argiui Lace-*
gressi, magnã ex Lacedæmonijs prædam egerũt, quæ diuendita est talentis amplius ui- *dæmonios po-*
gintiquinque. Neque ita pòst eadem æstate populus Thespiensis impetũ fecit in magi- *pulantur.*
stratus, sed res frustra fuit: succursuq́ue Atheniẽsium Thespienses partim comprehensi
sunt, partim Athenas effugerunt. Per eandem æstatem, Syracusani percepto equitũ
aduentu ad Atheniẽses, & in se iamiam futuro, arbitrantes si hostis nõ occuparet epi- *Epipolarũ si-*
polas locum præruptũ urbi imminentẽ, se nõ facile posse circũuallari muro, ne si præ- *tus & appel-*
lio quidẽ uincerent, constituerunt loci aditus obseruare, ne latẽter illuc hostis ascẽde- *latio.*
ret. non eñ alia parte cõscendi posse, quia cæteræ arduæ essent. Hic aũt urbe tenus ali-
quantulum decliuis, & introrsum omnino patens locus, ideoq́ue à Syracusanis epipolæ
uocatus, quia eminet plurimum alij loco. Itaque prima statim luce, omnis populus urbe
egressus est in pratum iuxta Anapum amnem, ductu eorum qui unà cum Hermocra- *Anapus fluui.*
te iam imperium acceperant: ibiq́ue recensitus atque recognitus. Ex quo delecti sunt sex-
centi armati, ante omnia præfecto eis Diomilo Andrio exule, qui præsidio essent epi- *Diomilus.*
polis. Et si quid aliud accideret, è uestigio conuenientes adessent. Ea nocte cum diluce-
sceret, Athenienses recensitis copijs, cum ijs omnibus è Catana profecti ad locum no-
mine Leonem, ab epipolis sex septem'ue stadijs distantem, clam hoste peditatũ in ter- *Leon locus.*
ram exposuerunt: & cum classe Thapsum subierunt (quæ angusto terræ limite in ma- *Thapsus.*
re prominens peninsula est) non procul à Syracusis, siue terra siue mari, Eam terræ an

gustiam cācellato uallo cum obsepissent, nautici milites quieuere. At peditatus extem
Eurycłus. plo ad epipolas cursu contēdit; conscendensq́ ab Euriclo, locum occupat, priusquam
Syracusani è prato post recensionem cognita re adessent. Affuerunt autem auxilio cū
alij ut quisq́ celerrime poterat, tum uero illi sexcēti, quibus præfectus erat Diomilus.
Interiacebat autem à prato, usq́ ad locum ubi hostibus occurrerunt, non minus quin
Syracusanorū clades. que ac uiginti stadijs. Hunc itaq́ in modum in illos Syracusani incidentes, ac uicti præ
lio apud epipolas, in urbem rediere, amisso Diomilo, & alijs fere trecentis. Quibus
Athenienses redditis hosti uictoriam concedenti, trophæoq́ erecto, descēderunt po-
stero die aduersus urbem: & cum nemo obuiam prodiret, regressi, castellum apud La
Labdalum. bdalum excitant in summa crepidine epipolarum, qua parte uergit ad Megara, ut es-
set illud apotheca uasorum atque pecuniarum, quoties aut ad pugnandum, aut ad mu
rum extruendum ipsi prodirent. Nec ita molto post superuenerūt eis ex Egesta equi-
tes trecenti, & Siculorum Naxiorumq́ & aliorum quorundam circiter centum, cum
ipsorum essent ducenti quinquaginta, qui sibi equos partim ab Egestanis Catanensi-
busq́ sumpserunt, partim mercati sunt: quorum equitum summa extitit, sexcētorum
quinquaginta. Imposito itaque apud Labdalum præsidio, aduersus Sycam profe-
cti sunt: quam obsidentes, cum propere muro conclusissent, pauorem Syracusanis ipsa
Syca obsidetur. festinatione præbuerunt. Illi tamen ne rem negligerēt, egressi sunt animo pugnandi:
sed eos cum utrinq́ iam acies instruerentur, uidentes sui duces dissipatos esse, nec faci-
le in ordinem redigi, in urbem reduxerunt, præter quandam equitatus partē quæ re-
mansit ad impediendos Athenienses, quo minus & lapides legerent, & longius uaga-
rentur. Eam una cohors Atheniensium armata, atq́ omnis pariter equitatus adorti, in
fugam uerterunt, nonnullosq́ occiderunt. Cuius equestris uictoriæ trophæum statue
runt. Postero die pars murum aquilonem uersus extruebat, pars lapides atq́ materiā
Trogilus. comportabat apud locum, cui nomen Trogilum, deponens semper qua parte breuis-
simus murus fiebat è magno portu ad alterum mare. At Syracusanis nō placuit ampli
us totius populi uiribus in prælio periclitari, præcipueq́ ductu Hermocratis; sed ꝙ sa
tius esset murum substruere qua parte illi suum ducturi erant, & si in discludendo ho-
stem præuenirent, simulq́ sibi ibidem præsidium posuissent, mittere aliquam partē co
piatum ad occupandos aditus atq́ intersepiendos. Hostem enim, si opus absoluerit,
omnes populos ad se asciturum. Egressi itaq́ murum excitant, ducto ab urbe ipsa ex-
ordio subter ambitū muri Atheniensiū ex transuerso, excisis oleis fani, ex quibus tur-
res ligneas erexerunt. Adhuc enī ipsi maritima obtinebant, nondum Atheniensiū clas
se in magnum portum circumducta è Thapso, unde illi terrestri itinere necessaria affe-
rebant. Vbi satis habere & uallum & substructionem muri uisum est, nunquam inter
pellantibus eos Atheniensibus, ꝙ & ipsi suas munitiones absoluere properabant, ꝙq́
timebant si bifariam agitarent, ne facilius oppugnarētur, in urbem rediere, una cohor-
te in præsidiū operis relicta. At uero Athenīēses tum fistulas aquæductus, quæ aquam
ad potandum in urbem ferebant, interciderunt, tum speculati alios Syracusanorū per
Atheniensiū in Syracusanos excursio. meridiē intra tentoria se tenentes, alios in urbē regressos, alios pro uallo segniter excu-
bantes, cōstituunt ut trecēti ex suis armati, & itē ex leui armatura aliquot, utriq́ electi,
repente incurrerent in subiectas hostium munitiones, cæteræ copiæ bipartito sub suo
quæq́ duce contenderent; altera ad urbem, si illic succurrerēt; altera ad uallum, quà ui-
cinum pyramidæ portulæ erat: aggressi uallum trecēti illi capiunt, custodibus id dese-
rentibus, & ad murum templo circundatum refugientibus: quò pariter irrumpentes
qui persequebantur atq́ ingressi, ui rursus à Syracusanis eiecti sunt: ibiq́ aliquot Argi
uorum atque Atheniensium occisi: cæteræ copiæ diruto muro reuulsoq́ uallo, reuer-
terunt, uallos secum pro se quisque portantes, ac trophæum erexerunt: postremo die
locum arduū paludi imminentem, muro cinxerunt. Vnde ex epipolis in magnū por-
tum prospectus est, & quà breuissimus eis muri ambitus foret descendentibus per pla
num & paludem in portum, Hoc interim spatio Syracusani egressi, rursus & ipsi uallū

reparant,inchoatum ab urbe per mediam paludem, fossam'q; pariter & aggerem du-
cunt,ne licetet Atheniensibus murum ad mare usq; producere. Illi perfecto superius
opere,iterum aggredi statuunt Syracusanorum fossam & uallum. Itaq; iubent classem
ex Thapso circumagi in portum magnum, ipsi circa auroram ab epipolis descenden-
tes in planum,per paludem(quà limosa erat & minime dumosa)substratis foribus,la
tisq; asseribus,ac desuper inscendentes,sub ipsum diluculum fossam capiũt & uallum
præter exiguam partem,mox & id quod reliquũ erat:prælioq; ibi commisso,uincunt
Syracusanos:quorum qui in dextro cornu steterant,ad urbem fugeruut;qui autem in *Syracusani uincuntur.*
sinistro,ad flumen. Horum transitum uolentes intercludere trecenti illi delecti Athe-
niensium,cursu ad pontem contenderunt. Quod uériti Syracusani,aderant autem eis
pleriq; equitum,eunt pariter in hos trecentos,eos'q; in fugam uerterunt, & dextrum
Atheniensium cornu aggressi sunt:ad quorum impetum prima cohors eius cornu per
territa est. Id intuens Lamachus,à suo sinistro cornu succurrit cũ multis sagittarijs,as-
sumptis etiam Argiuis:& cum fossam quandam trãsgressus esset destitutus,cum pau-
cis qui unà transgressi fuerant,occubuit,cum quinq; sex'ue comitibus. Hos statim Sy *Lamachi cædes.*
racusani arreptos properauerunt portare trans flumen in locũ tutum ante alterius ma
nus hostium aduentum,sed illa iam instante,abscesserunt. Hæc interea fieri uidentes
ij,qui inter initia fugerant ad urbem,& ipsi rursus addito animo aciem instruũt aduer *Acris pugna.*
sus sibi oppositos Athenienses,& partem quandam suorum ad ambitum qui obiectus
erat epipolis, mittunt,rati se desertum illum intercepturos. Et qui missi sunt,occupa-
runt illi quidem atq; expugnarũt exteriores munitiones decem iugerum,expugnatu-
ri etiam ambitum,nisi à Nicia prohibiti fuissẽt,qui illic propter malam ualetudinem
erat relictus. Is enim,machinas & omnem quæ ante murum erat obiecta materiam in
cenderent,ministris suis imperauit,non uidens alio pacto locum inopia defensorum
posse seruari. Atq; ita contigit ut seruaretur. Nam Syracusani non ausi propter incen-
dium subire propius,rursus rediere,quoniam Atheniensis qui hostem deorsum fue-
rat insecutus,iam ad auxilium aduẽtabat,& naues pariter à Thapso (ut dictum est) ad
portum magnum appellebant. Quod cernentes illi qui superius erant Syracusani,pro
pere abscessere,reliquusq; omnis exercitus ad urbem, quod existimarent non satis sibi
iam uirium adesse,ad prohibendum quo minus ab hoste murus ad mare duceretur. Se
cundum hæc Athenienses trophæum erexere,mortuosq; Syracusanis uictoriam con
cedentibus reddidere,& Lamachum inuicem cum ijs qui unà perierant,recepere. Et
cum iam p̃sto esset omnis exercitus naualis pariter & pedestris, cõclusere duplici mu
ro Syracusas,perducto ab epipolis rupibusq; ad mare. Ad quos & commeatus undi-
que comportabantur ex Italia,& accedebant permulti socij Siculorum,quod antea fa-
cere contempserunt,& ex ora Tyrrheni maris naues biremes tres. Denique omnia ita
procedebant,ut uictoriam spe præsumerent, quia Syracusanis nec fiducia iam erat bel
lo superandi,q; sibi nihil dum e Pelopõneso auxiliorum ueniret. Itaq; colloquia de pa
ciscẽdo,& inter seipsos & cum Nicia habuere. Is enim iam solus imperator erat defun *Nicias.*
cto Lamacho:nihil tamẽ usq;quaq; transactum est. multa tantum (qualia credibile est
agitari inter homines cõsilio nutãtes,& arctius quàm antea obsessos) dicta sunt,cum
apud Niciam,tum uero intra urbem. Quippe mutuo sibi ex præsentibus malis non-
nihil suspecti erant. Ipsos etiam duces sub quibus ista contigerant eis,abdicauerunt,
tanquam clades esset accepta illorum aut infelicitate aut proditione,& in eorum locũ
alios delegerunt,Heraclidem & Euclea & Telliam. Interea Gylippus Lacedæmonius *Heraclides.*
& naues à Corintho iam circa Leucadem erant, animo quàm celerrime auxilia in Sici *Eucles.*
liam ferendi. Quibus cum atroces nuntij afferrentur,omnes in idem mendacium con *Tellias.*
gruentes,iam prorsus circumuallatas esse Syracusas,omnẽ spem Gylippus Siciliæ ab
iecit:cupiens tamen Italiam tutari, cum duabus Laconicis nauibus,& unà Pythen Co *Gylippus Lacedæmonius.*
rinthius cum totidem Corinthijs,q̃uelocissime transmisso Ionio, Tarentum peruene- *Pythen Corinthius.*
re,dum Corinthij præter suas decẽ naues,duabus Leucadijs & tribus Ambraciotis in

structis, posterius nauigare constituerent. E Tarento Gylippus in Thuriam primum
pro legato profectus, renouata prius memoria patris in administranda repub. ut ad de
fectionem adduceret, cum nihil proficeret, abijt. Cum præteruheheretur Italiam, arre-
Terinæus sinus. ptusq́ uentis in sinu Terinæo, qui obnoxius aquiloni uehemẽter spirat, auferretur in
pelagus, rursus tempestate acerrima iactatus, Tarẽtum subijt, ac naues quæcunq; tem-
pestate quassatæ erant, subduxit refecitq́. Hunc Nicias cursum Syracusas tenentem
cum audisset, præ nauiũ paucitate contempsit, id quod & Thurini fecerant, existiman
tes eum potius prædonum ritu nauigare, eoq́ nullam adhibendam esse custodiam.

Argiui agri depopulatio. Per eadem huius æstatis tẽpora, Lacedæmonij cum socijs aduersus Argos arma sum
psetunt, magnamq́ Argiui agri partem depopulati sunt. Contra quos triginta naues
Argiuis auxilio misere Athenienses, per quos fœdera quæ ipsis erant cum Lacedæmo
nijs, aperte sunt rupta. Nam ad eam diem latrocinijs è Pylo & circa Pelopõnesum po-
tius egerant, q̃ in Laconicam cum Argiuis & Mantineis ingressi bellum gesserant. &
hortantibus crebro Argiuis, ut Laconicam cum armis eatenus peragrantes, quatenus
ipsi tenerent, & quantulamcunq; partem populati secum abirent, nunquam id facere
in animum induxerãt: tunc uero præfectis Pythodoro, Læspodioq́ ac Demarato, in
Limera. Epidaurum ingressi, Limeram & Prassias & alia quædam eius regionis loca populati
Prassiæ. sunt. Ex quo factũ est ut Lacedæmonij multo excusatius se cõtra Athenienses tuerent.
Reuersis ex agro cum classe Atheniensibus & item Lacedæmonijs, Argiui Phliasiã in-
Phliasia. cursauere: ac parte agri uastata, nonnullisq́ interemptis, domum reuersi sunt.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER SEPTIMVS.

YLIPPVS autem ac Pythen, posteaq̃ naues instruxere ad Lo
Locri epizephyrij. cros, qui ad occasum uergunt, è Tarento profecti sunt: & facti
certiores nondum circumuallatas esse undiq; Syracusas, sed ad
huc licere uenientibus cum exercitu per Epipolas introire, de-
liberabant utrum dexteriora Siciliæ tenentes, periculum face-
Imera. rent intrandi, an ad læuam nauigantes, Imeram peterẽt primo,
& comparata tum ex illis, tum ex alijs quos induxissent manu,
pergerent itinere terrestri. Et constituerunt ad Imerã nauigan
dum, præsertim nondum Rhegium appulsis quatuor Atticis nauibus, quas tamẽ mi-
serat Nicias, cognito q̄ isti adhuc apud Locros essent. Harum aduẽtum Gylippus &
Pythen præuertentes, ac per fretum transmittentes, cum Rhegium ac Messanam tenu
issent, ad Imeram peruenerunt. Ibi cum essent, Imeræos ad belli societatem, & ad se se
quendum, & ad præbenda suarum nauium nautis quibus deerant arma, induxerunt.
Naues enim ibidẽ subduxerant. Selinuntios præterea iussere missis quibusdam ad cer
tum locum sibi occurrere cum omnibus copijs: aliquantulum autem non tamen mul
Geloi. tum copiarũ missuros se ad istos spoponderunt & Geloi & Siculorum nonnulli, mul
Archonides. to tunc ad transeundum animosiores, quod & Archonides qui apud quosdam id lo-
Gylippus. ci Siculos regnasset, nuper uita excesserat, non inualidus Atheniẽsium amicus, & Gy
lippus impigre uenire è Lacedæmone uidebatur. Sumptis itaq; Gylippus è suoꝝ nau
tarum epibatarumq́ numero, quos armauerat ad septingentos, & Imeræorum mille
tam leuis q̃ non leuis armaturæ, & equitibus centum Selinuntiorũ aliquot leuiter ar-
matis, atq; equitibus Geloorum paucis, ac Siculis ad mille, omnino pergit Syracusas.
Necnon Corinthij è Leucade mouentes, cum reliquis nauibus q̃ potuere maturrime
Gongylus. auxilio uenerunt. Cuius Corinthiæ classis unus è ducibus Gongylus, qui postremus
una cum naui profectus erat, primus appulit Syracusas paulo ante Gylippum: qui na
ctus ciuitatem de pacificando cum hostibus concilium habituram, id fieri inhibuit, at
que eam exhortatus est, q̄ diceret & alias in cursu esse naues, & Gylippum Cleandri-
dæ pro duce à Lacedæmonijs missum. Qua ex re Syracusani animo confirmati, Gylip

po protinus (iā em̄ aduentare eum acceperant) tanq̄ obuiam ituri cum omnibus copiis prodiere. Ille in ipso itinere Iegis Siculorum muro expugnato, acie instructa tanq̄ ad prælium cōtendit ad epipolas, consc̄edensq; ab Euryclo qua parte Athenienses primum ascenderant, perrexit cū Syracusanis aduersus Atheniensiū munitiones. Atq; id tpis quo iste uenit, septem octo'ue stadiorum murus erat ab Atheniensibus ad portū magnū perfectus, & is duplex, præter aliquantulum spatij uersus mare quod adhuc ædificabat̄. Nam ex altera & quidem maxima ambitus parte Trogilum uersus, lapides mari tenus iā cōportati iacebāt, & opus alibi perfectū, alibi semiperfectū erat relictum. Eo periculi Syracusæ deuenerant. Athenienses repentino Gylippi ac Syracusanorum aggressu tumultuātes quidē à principio, tū è diuerso sese instruxere, ad quos Gylipp⁹ positis iuxtà armis caduceatorē p̄mittit, qui diceret si uelint intra quinq; dies Sicilia decedere sumptis rebus suis paratum se fœdera cum eis inire. Illi parui facientes hæc, nullo reddito responso caduceatorem remisere, moxq; ab utrisq; ueluti ad pugnā acies instructa. Cæterū Gylippus pturbatos cernēs Syracusanos, ægreq; in ordines ire, satius duxit eos in locū patentiorē reducere. Nec suos Nicias in hostem egit, sed quietos sub muro castrorū tenebat. Quos ubi nō inuadentes se Gylippus aīaduerteret, abduxit copias in uerticē noīe Temenitē, ibiq; statiua posuit. Postero die cum maiore suorum manu acies admouit ad muros Atheniensiū, ne illi inuicem sibi succurrerent, ac missa copiarū parte, castellū Labdalū cepit, & oīe quod ibi nactus est p̄sidiū interemit. Nō em̄ cōspiciebat̄ à reliquis Atheniensibus locus. Eorundē quoq; triremis eodē die à Syracusanis excepta est, dū portum magnū subirent. Extruxere quoq; scd'm hæc Syracusani & socij murum ab urbe incipientes per epipolas, sursum uersus ducentes ad illum alterum obliquum & simplicem, ut Athenienses si hoc non impedire, ne urbē quidē circūuallare amplius possent. Verū illi absoluto ad mare muro iā se in superiora receperant; sed eius portio quædam fragilis erat, ad quā Gylippus noctu sumpto exercitu cōtendit; sed cum Athenienses (extra uallum em̄ stationē habebant) sensissent & obuiam se ferrent, tacito agmine rediit. Hoc demū muro Athenienses sublimius excitato, illic p se excubias agebant. Nā socios iā reliquis in partibus ubi quisq; excubare deberet, collocarāt. Niciæ quoq; uidebat̄ muro sepiēdus locus, quem Plēmyriū uocant, quod ē p̄mōtorium è regione urbis, quodq; p̄minens portui magno, fauces eius coartat. Et eo septo faciliorem fore receptū cōmeatus ac rerū necessariarū, & propinquiori spatio ante portum Syracusanorū ingressuros, nō quemadmodū tunc longinqua portus parte sese recepturos, si quid hostes classe molirent̄. Et iā tū intendebat aīm magis ad nauale bellum, cernens minus sperandum sibi è mediterraneis locis post Gylippi aduentum. Instructa itaq; atq; ornata classe exercitu, tria præsidia muro cōmuniuit, ubi & pleraq; uasa reposita sunt, & naues magnæ pariter & ueloces iā in stationē agebāt. Propter quod tū primū non ex minima parte facta est iactura hoīm, quippe penuria aquæ, q longius aquarent̄, laborabant. Et quoties lignatū nautæ prodibant ab equitatu Syracusano terram obtinente pleriq; conficiebantur. Nam tertiam equitum partem Syracusani apud oppidum quod est in Olympieo collocarant, ne ij, qui apud Plemmyrium erant, ad ipsos iuuandos exirent. Cognito insuper Nicias cæteras Corinthiorum naues aduentare, ad eas intercipiendas mittit uiginti suas, cum mandato, ut illas in Siciliam transmittentes circa Locros & Rhegium & prominentia Siciliæ loca captaret. Gylippus & ipse murum inter epipolas extruit, usus iis lapidibus, quos Athenienses in usum suū aggesserant, simulq; Syracusanos ac socios in aciem extra munitiones producebat, assidue Atheniensibus è diuerso suam aciem instruentibus. Cui posteaquam tempus adesse uisum est hostem inuadendi, princeps ipse inuadendi extitit: & cum ad manus uentum est (cohortabatur autem Syracusanos equitatus atq; sociorum, itaque inter utrorumq; munitiones ibi nullus usus fuit) uicere Athenienses, uictisq; mortuos reddidere ac trophæum erexere. Gylippus conuocatis copiis negat illarum culpam esse, sed suam qui usum equitum iaculatorumq; eripuisset, instructa intra murorum intercape-

Temenites mons.

Labdalum capitur.

Atheniensiū clades.

Plēmyrium.

Atheniensium uictoria.

Q

dinem aciei, nunc autem se rursus illos educturum esse, iuberetq; eos ut id cogitarent, cũ non minorem habeant quàm hostes exercitum, non committendum sibi qui Peloponnenses & Dores essent, quin Ionios & insulanos & conuenas homines uincerent, & è regione depellerent. Post hæc ubi tempus fuit, iterum eosdem eduxit. Nicias autem atq; Athenienses censebant etiam si illi nollent priores in aciem prodire, tamen sibi necessarium fore non contemnere murum hostilem, qui iuxta suum excitabatur, iamq; tantum nõ ad extremitatem sui accesserat: qui si accessisset, faceret ut Syracusani non iã oppugnarentur, sed oppugnarent, planeq; uincerent ac debellarent. Prodierunt igitur in aciem aduersus Syracusanos ac conflixerunt. Gylippus autem longius à muris quã nuper armatos produxerat, & equites atq; iaculatores ĩ loco spatioso ubi muralia utrotumq; opera desinunt transuersos hosti collocarat. Commissa pugna hic equitatus sinistrum Atheniensium cornu, quod in ipsum urgebat, inuadit, atq; in fugam uertit. Ex quo factum est ut reliquus exercitus à Syracusanis superaretur, ac dissipatus in sua munimenta redigeretur. Nocte insequenti uictores perduxerũt murum suum usq; ad hostilem, ita ut non possent amplius ab illis neq; prohiberi ab ædificando, neq; muro, ne à uincentibus quidem circumuallari. Appulere post hæc Corinthiorum & Ambraciorum & Leucadiorum, quæ reliquæ erant naues numero duodecim, quibus præerat Thrasonides Corinthius, frustratæ Atheniensium nauium custodiam, à quibus adiuti sunt Syracusani in reliquo muro struendo usq; ad simplicem. Et Gylippus urbe digressus cæteram Siciliam obiuit, ad classem pedestremq; exercitum comparandum, ad sollicitandas etiã in societatẽ ciuitates, si quæ aut nõ propensæ in bellũ, aut omnino abhorrentes à bello essent. Alij quoq; Syracusanorũ Corinthiorumq; legati sunt missi Lacedæmonem & Corinthum ut plus copiarũ traijceret, quoquo modo posset, siue onerarijs nauibus, siue nauigijs, siue aliter dum peruenirent. Præterea tanquã ab Atheniensibus etiam copiæ accerserentur, Syracusani classem explent, & quasi nauibus quoq; hostem aggressuri, huic rei operam dant, & in alia quæq; uehementer incũbunt. Quæ Nicias animaduertens illorũ uires augescere magis indies, suasq; decrescere, mittit & ipse idẽtidem Athenas qui referrent cum de alijs singulis quæ gererent, tum uero de pñti rerũ statu quẽ ancipitem arbitrabatur, & de illo actũ esse, nisi aut ipsi reuocarentur, aut alij nõ pauci mitterentur. Veritus tñ ne eos qui mittebantur aut dicendi facultas, aut memoria mãdatorum deficeret, aut uoluntas populo assentandi auerteret, epistolam scripsit, ratus sententiam suam nihil à nuntio suppressam, cum didicissent Athenienses, pcipue ex uero cõsultaturos. Quibus literis illi quos mittebat acceptis ac mandatis quæ ipsi expositurí erant, abiere. Interea Niciæ rem castrensem custodire maiori iã curæ erat, quã uoluntaria pericula adire. Sub extremum eiusdem æstatis Euction Atheniensium dux, cũ Perdicca permultisq; Thracibus bellũ intulit Amphipoli: & cum eam non expugnasset, adductis in Strymonem omnem Liburnicis nauibus ab ipso Strymone urbem oppugnabat, ex Imeræo proficiscens. Atq; hæc æstas excessit. Ineunte hyeme qui missi à Nicia erant Athenas peruenere, & quæ mandata erant uerbis exposuere: & si quid percontabatur respondere, atq; epistolã reddidere. Quam procedens scriba ciuitatis Atheniensibus recitauit in hæc uerba:

Syracusanorũ uictoria.

Thrasonides.

Atheniensium uires deficiunt.

Euction.

Strymon fluuius.

Epistola Niciæ ad Athenienses.

QVæ ante hæc gesta sunt ex superioribus epistolis nr̃is Athenienses cognouistis: Nunc tempus est uos cognito qua in conditione simus, nihilominus consultare. Cum Syracusanos aduersus quos missi sumus aliquot prælijs superassemus, murosq; extruxissemus, intra quos nunc agimus, aduenit Gylippus Lacedæmonius cum exercitu ex Peloponneso, & ex quibusdam Siciliensium ciuitatũ, quem prima in pugna uicimus, in secunda ab equitatu frequenti atq; iaculatoribus coacti sumus intra muros nos recipere. Nunc itaq; prætermissa circumuallatione murorum propter hostium multitudinem otium tenemus. Non enim possumus omnes in aciem copias educere, cum parte armatorum opus sit ad agendas in stationibus murorum excubias, & hostes mu-

rum simplicem iuxta nostrum excitauerunt, ut iam eos circumuallare nequeamus, nisi quis illum multo cum exercitu adortus expugnet. Euenitq; ut qui alios obsidere uidemur, ipsi potius quatenus ad terram pertinet obsideamur. quippe qui haud multum propter hostium equitatum è loco progredimur. Miserunt præterea in Peloponnesum legationem accersitum alias copias, & ad urbes Siciliæ, in societatem belli sollicitandas, quæ nunc in partibus non sunt, Gylippum illinc pedestres naualesq; copias si poterit adducturũ. Constituunt enim quantũ audio, pariter adoriri nostras munitiones, peditatu à terra, classe à mari. Neq; cuiq̃ uestrum hoc arduum esse uideat, φ etiam à mari. Nam nr̃a classis, ut illi quoq; cognitum habent, inter initia excelluit, tum siccitate nauium, tum hoĩm incolumitate. Nunc & naues tamdiu subsidio agentes, & in mari putrefactæ, & uiri absumpti sunt. Nec licet illas nobis ad reficiendum subducere, ob id φ aduersariæ nr̃is nũero pares sunt, atq; etiam plures, quæ nos se inuasuras assidue significant. Quod palã est illos esse facturos, cũ penes eos sit, & lacessere pugna, & suas naues exiccare cõmodius, ut qui obsident alienas naues, quod uix nobis licuit tanta classe abũdantibus, nec dum coactis quemadmodũ nunc om̃i nos classe tutari: qui siquid uel modicum è tutela nr̃a remiserimus, cõmeatum nullum habebimus, quem nunc quoq; ur bem illorũ præteruehentes ægre importamus. Qua de re nautici hoĩes cum antea amissi sunt, tũ uero nunc amittunt, cũ lignatum, cũ aquatum, cũ aliquid p̃datũ longius eunt, ab hostili equitatu cõfecti: seruitiis quoq; cũ ad pugnandum cõstitimus transfugientibus, peregrinorũ quoq; militũ qui cõscendere naues adacti fuerunt, cõtinuo in urbes dilabunt. Qui uero magnitudine mercedis allecti uenerant, ratiq; se quæstũ facturos potius q̃ dimicaturos, ubi præter opinionem ex aduerso classem, & alia hostilia uiderunt, partim per occasionem ad hostem trãseunt, partim ut cuiq; facultas est, abeunt (spaciosa eñ Sicilia est). quidam etiam mancipia Hyccarica mercati, persuasis trierarchis ut illa p̃ se substituant, disciplinam rei naualis euertunt. Non intelligentibus aũt scribo, breue ad tp̃s est ille classiariæ multitudinis flos, paucíq; agendi nauem ac moderandi periti. Atq; inter hæc oĩa id me maxime sollicitum facit, φ mihi duci nõ licet ista prohibere. Nã & ingenia uestra Athenieñ. difficilia sunt ad coercendum, nec unde expleamus naues habemus, id quod hosti multis ex locis licet, sed necesse est nobis illinc sumere, unde quãdo huc uenimus, & quæ absumpta sunt, & quæ supersunt sumpsimus. Siquidem quæ perstant in societate ciuitates inualidæ sunt, Naxus, & Catana. Quod si hoc unum hostibus accedat, ut oppida Italiæ quibus alimur cognito in qua condirione sumus, & φ à uobis non mittunt auxilia, ad illos deficiant, profecto sine prælio debellatũ est, nosq; ab istis expugnati. His ego iucundiora uobis scribere poteram, sed non tamen utiliora, si modo decet uos rebus nostris aperte cognitis deliberare, cum præsertim habeam uestra ingenia probe nota, qui iucundissima quidem uultis audire, sed siquid ex ĩis non perinde successerit, postmodum accusatis. Tutius duxi uerum promere. Et nunc in ĩis ad quæ nos à principio misistis ita sentite, nihil uos neq; militibus neq; ducibus succensere posse. Verum cum omnis Sicilia cõspiret, & alius à Pelopõneso exercitus expectet, decernatis aut nos reuocandos esse, qui ne p̃ntibus quidem hostibus pares sumus, aut alium huc exercitum mittendum, nec peditatu minorẽ nec classe, nec exigua pecunia, & mihi quoq; successorem, utpote ad permanendum inualido ex renibus laboranti. Quod ut impetrem mereor: quia cum recte ualerem in administrandis magistratibus crebro de uobis benemeritus sum. Quicquid autem facturi estis, id ineunte statim uere neutiq̃ differendo facitote, tanq̃ hostibus res Sicilieñ. paulatim sibi cõciliantibus. Nam quod ad Peloponneñ. res attinet, cunctantius illæ quidem fient, tamen nisi aĩm aduertitis partim quemadmodum antea uos, latebunt, partim p̃occupabũt. Hæc Niciæ narrabat epistola, quibus Atheniẽses auditis, Niciam quidem magistratu nõ amouerunt, sed donec illi collegas mitterent duos eorũ, qui cum eodem erant, delegerunt, Menandrum & Euthydemum, ne solus & idem æger molestia conficeretur. Alium quoq; exercitum censuere mittendum nauticarũ pedestriumq; copiarũ tam socialium q̃ suorũ, ex

Hyccarica. mancipia.

ἐπισωζομένους δ᾽ ἐν γράφω, citra negationem legitur.

Menander. Euthidemus.

formula delectis Niciæ collegis, Demosthene Alcisthenis & Eurymedonte Thuclis filio. Quẽ Eurymedontẽ statim circa solstitiũ hybernũ in Siciliam dimisere cum nauib⁹ decem, cũq; * cẽtum uiginti talentis argenti, qui etiam nunciaret illis uentura ipsis auxilia, curãq; eorũ ciuitati fore. Demosthenes ad parandũ ꝓfectionẽ remansit, tanq̃ primo statim uere ꝓfecturus, ad indicendũ socijs delectũ, ac cõparandas illinc pecunias, naues, & armatos. Super hæc Athenienſ. mittunt circa Peloponnesum naues uiginti ad custodiendum, ne quis è Corintho ac Peloponneso trãjceret in Siciliam.

Centum, non additur in Græco.
Atheniensium diligentia.

Nam Corinthij posteaq̃ ad eos uenere legati, & res in Sicilia meliore conditione esse nuntiauere, multo magis animo confirmabant, existimantes non intẽpestiuã fuisse classem, quã prius misissent. Itaq; ad mittendas eãdẽ armatorũ copias, onerarijs in nauibus sese accingebant, eodẽ modo ex cætera Pelopõneso Lacedæmonij suas & ipsi copias missuri. Et Corinthij quiq; & uiginti naues impleuere, ut pugnã naualẽ experirent̃ aduersus speculatorias illas, quæ stabãt ad Naupactũ, ne ab ijs onerariæ suæ transire ꝓhiberent̃, oppositure triremiũ ꝓsidiũ. Lacedæmonij uero prout cõstituerant, expeditionẽ apparabant, urgentibus Syracusanis atq; Corinthijs, cum audissent auxilia ab Athenienſ. in Siciliam mitti, ut ipsa missio prohiberet̃ Lacedæmonijs terram illorũ ingressis, Alcibiade quoq; qui ijs aderat admonente Deceleam muro obsepiendam esse, nec bellũ omittendũ. Et cũ hæc, tum ꝓcipue illud cõfirmabat Lacedæmoniorũ aĩos, q arbitrabant̃ Athenienses duplex gerentes bellum cõtra ipsos cõtraq; Sicilienses, facilius opprimi posse, & eosdẽ prius fœdera rupisse. Nã in supiore bello se id potius admisisse. Qm̃ Thebani saluis fœderibus Plateã inuasissent: & cũ in prioribus pactionibus diceret̃, ne arma inferrentur ijs, qui iudicio stare uellent, ipsi ad hoc ab Atheniẽsibus euocati stare noluissent, & ob id merito se aduersa fortuna usos, cũ in alijs, tum uero in illa apud Pylũ calamitate. At postq̃ Athenienses ex agro ꝓfecti cũ nauibus triginta, quandã Epidaurici agri partem Prasiorũq;, & alia loca uastauerunt, atq; è Pylo latrocinia agitabant̃. Et q̃ties ex fœdere à Lacedæmonijs repetebant̃ res ereptæ, & in iudiciũ uocabant̃, disceptationem abnuebant, tum uero arbitrati sunt pristinam culpã suã in Athenienses refusam esse. Ideoq; alacri ad bellum aĩo edixerunt eadẽ hyeme socijs ut illi ferramẽta, dum ipsi cætera ad extructionẽ murorũ instrumenta ꝓpararent. Simulq; tanq̃ supplemento in Siciliã mittendo, pecuniã & ipsi cõtulerunt, & cæteros Pelopõnenses ad cõferendũ adegerunt. Hyemsq; exijt ac duodeuigesimus huius ann⁹ belli, q̃d Thucydides cõscripsit.

19. anni initiũ.
Lacedæmoniorum in Atticam irruptio.
Decelea.

Sub initiũ statim insequẽtis ueris, Lacedæmonij socijq; maturrime Atticã incursauere duce Agide Archidami filio Lacedæmoniorũ rege, & primũ quæ ꝓiacent campestria uastauere. deinde muro Deceleam intersepire cœperunt, distributo p ciuitates eo ope. Abest autem Decelea ab Athenis circiter centũ ac uiginti stadijs, tantundẽ aut nõ multo plus à Bœotia. Extruebat̃ aũt murus tũ apud cãpestria, tũ apud opportunissima ad infestandũ loca, etiã Athenas usq; cõspicuus. Et Peloponnenses quidẽ ac socij murũ in Attica ædificabant.

Eccritus.
Zenon Theb.
Nicon.
Hegesandrus.
Alexarchus.
Sargeus.
Charicles.

Interea uero qui in Pelopõneso erant armatorũ, copias in Siciliam miserunt onerarijs nauibus, Lacedæmonij lectissimũ quenq; seruorũ atq; ascriptitiorũ nũero sexcentos duce Eccrito Spartiata, Bœotij trecentos, ducibus Zenone & Nicõe Thebanis, Hegesandroq; Thespieo. Hi inter primos à Tenaro Laconicæ profecti altum tenuere. Nec multo post hos Corinthij quingentos, partim ex ipsa Corintho, ptim ex Arcadibus mercede cõductis, ꝓfecto eis Alexarcho Corinthio: Cũq; Corinthijs Sicyonij ducentos, quibus ꝓerat Sargeus Sicyonius. Illæ aũt quinq; & uiginti Corinthiorũ naues instructæ atq; ornatæ p hyemẽ è regione uiginti Atticarũ nauium, quæ ad Naupactum stabant, in statione fuerunt, dũ illæ quæ armatos è Peloponneso portabant onerariæ iã transirẽt, quarũ causa triremes ipsæ prius fuerant instructæ, ne Athenienses aduersus onerarias potius q̃ aduersus triremes aĩm intẽderẽt. Inter initia ueris dũ Decelea muro intercludebat̃, Athenienses dimisere triginta circa Peloponnesum naues duce Charicle Apollodori, cui mandatũ erat, ut profectus Argos ex iure societatis hortaret̃ Argiuos ad explẽdas naues armatis, Dimiserunt itẽ quemadmodũ destinarat in Siciliam

Demosthenē sexaginta cū nauibus Atheniensiū & quinq; Chioꝝ, ferentibus ex formula mille & ducentos Atheniensiū armatos, insulanorūq; q̄ plurimos undiq; contrahere potuerunt, & ex alijs suæ ditionis socijs, sicubi aliquos opportunos ad rē militarem habebant. Cui p̄ceptū est, ut iuncta cū Charicle classe circumuecti Laconicā oram infestarent. Et Demosthenes quidē in Aeginā traiecit; ibiq; si qui suoꝝ reliqui erāt, & dū Charicles Argiuos assumeret, opperiebaꝰ. In Sicilia uero p eadē ueris tpa Gylippus redijt Syracusas, agens è ciuitatibus quas p̄suaserat q̄ potuerat maximū undiq; exercitū: cōuocatisq; Syracusanis, inquit: Operæpretiū esse eos q̄ plurimas possent naues armare, ac pugnā experiri naualē. Sperare eñ se aliqđ periculū dignum facinus in eo bello edituꝝ. Ad quod illos etiā Hermocrates hortabaꝰ in primis, negās recusandū classe cōfligere cū Atheniēsibus: nō eñ illos hæreditariā aut p̄petuā habere peritiā rei naualis: sed mediterraneos esse magis, q̄ Syracusanos, & cogentibus Medis nauticos factos. Cæteꝝ audacibus uiris q̄les sunt Athenienses eos uideri asperrimos, qui & ipsi ex aduerso audaciā ferant. Nam q̄ finitimos suos in potestatē redegerunt, id uero non tribuendū esse eoꝝ uiribus, sed audaciæ inuadendi, eoq; idem terroris ab aduersarijs pati debere.

Gylippus ad Syracusanos.

Atheniensium peritia rei naualis.

Seq; dicebat probe nosse Syracusanos ex ipsa audacia obuiā eūdi classi Atheniensium, & ex hac re illis inopinata terrorem incutiendo magis profecturos, q̄ Athenienses ex sua peritia Syracusanoꝝ imperitiæ rei naualis obfuturos. Capesserent igiꝰ rem nauticā eos iubebat, nec pigeret experiri. His & Gylippi & Hermocratis, & sicuius alterius ex hortatiōibus inducti Syracusani, ad pugnam naualem se expediunt, nauesq; implent. Quod ubi factum est, Gylippus tota nocte cunctū pedestre agmē duxit, ut eodem momento ipse à terra ad muros, qui sunt in Plēmyrio subiret, & naues à mari. Itaq; ex cōposito triremes Syracusanoꝝ portu magno, quinq; & triginta in aduersum tendunt è portu minori, ubi naualia eoꝝ erant, quinq; & quadraginta circūagunꝰ, eo consilio ut cum ijs qui intus erant miscerenꝰ, & nihilominus Plēmyriū adorirenꝰ, quo Atheniēses utrinq; inuasi tumultuarenꝰ. At illi propere sexaginta è diuerso nauibus impletis, quinq; ex ijs & uiginti certamen iniere cum Syracusanoꝝ, quinq; & triginta intra portū magnum, cæteris tendūt aduersus eas quæ è nauibus circūagebanꝰ: cum quibus statim in ore magni portus conflixere, diuq; inuicem obstitutū his conantibus penetrare, illis penetrare prohibentibus. Interim dum Athenienses qui erant ad Plēmyrium ad mare descendissent, & ad spectaculū pugnæ naualis intenti essent, Gylippus prima luce repente muros adoriꝰ, & primū è tribus maximū capit, deinde & alios minores non resistentibus custodibus, cū uiderent primū iā facile captū. In q̄ qui fuerant, ægre in naues & quasdā onerarias effugerunt, & in castra se receperunt, insequenti eos una ueloci trireme Syracusanoꝝ, qui iā intra portum magnum uictoria nauali potiebanꝰ. Vbi uero & duo reliqui capti sunt muri, ibi Syracusanoꝝ haud dubie uictoria erat. Cæteꝝ uictores facile fugā capessiuerunt. Nā Syracusanæ illæ quæ pro faucibus portus decertabant, cū prærupissent obstantes nullo sunt ordine ingressæ, sed se inuicē p̄turbantes hosti præbuere uictoriam; Siquidem classis Atheniensis istas in fugam dedit, & illas à quibus ipsa intra portū supata fuerat: Quaꝝ decē depressit, ac p̄multos in illis mortales interfecit, p̄terq̄ ex tribus q̄s uiuos cepit, tres quoq; ipsius naues corruptæ sunt. Atheniēses extractis hostilibus naufragijs, ac posito trophæo parua in insula quæ Plēmyrio p̄iacet, in sua castra rediere. Atq; hunc in modum Syracusani rē gesserunt in pugna nauali apud Plēmyrium: tū tribus muris potiti, totidē trophæa statuerunt, & è duobus muris posterius captis alteꝝ diruerunt, reliquos p̄sidio imposito tuebantur. In quibus muris expugnandis & p̄ierunt multi, & capti sunt; capta insuper quæ ingens erat oīs pecunia, q̄m illis uelut ærario utebanꝰ Atheniēses, ubi multa inerat pecunia negotiatoꝝ, & res frumentaria, multa etiā trierarchoꝝ. Quippe relicta illic erant quadraginta triremium utela, atq; alia instrumēta, & tres quæ subductæ erāt triremes. Quæ Plēmyrii expugnatio Athenienses maxīo detrimento affecit, & in primis q̄ nō tuto iā necessaria importabanꝰ, sed cū prælio, importari p̄hibente Syracusanoꝝ nauium occursu. Quæ res cum

Naumachia Syracusanorū & Athen. ad Plēmyrium.

Plēmyrium capitur.

timorem ad cætera exequenda militibus, tum languorem animi afferebat. Secundum hæc miserunt Syracusani naues duodecim, cum præfecto Agatharcho Syracusano: quarum una legatos in Peloponnesum ferret, ad edocenda quæ apud ipsos gesta essent, & se in spem ingressos, simulq́ ad acuendos ut bello ibi gerendo magis incumberent: reliquæ Italiam peterent, quod rumor erat naues pecunia onustas ad Athenienses cursum tenere. Eas naues Syracusanæ nactæ magna ex parte corruperunt, & materiam ad ædificandas naues idoneam in ora maritima Caulonijs concremarunt, quæ Atheniēsibus erat præparata. Eadem undecim cum Locros hinc abissent, & illic in statione essent, nauis una è Peloponēso oneraria in qua Thespiei armati uehebantur, aduenit: quibus in suas naues receptis Syracusani domū redibant, obseruantibus eos Athenienſibus cum uiginti nauibus ante Megara, à quibus una omnino intercepta est (nam plures non potuerunt) cæteræ Syracusas elapsæ. In ipso quoq; portu pugnatum est leui certamine sub uallum, quod in mari ante uetera naualia Syracusani iecerant, intra qđ ipsorum naues stationem haberent. Huc Athenienses nauem decem milium sarcinarum turritam & loricatam, ne in aggrediendo sibi noceretur, admouent, uallosq́ in mari depactos è nauiculis illaqueant, machinamentisq́ conuellunt, quosdam etiam natando educunt, Syracusanis in istos ex nauibus, istis ex oneraria in illos missilia iacientibus. Ad extremum Athenienses multum euulsere uallorum. Erant enim eis cum cæteri infesti, tum maxime qui occultabantur non extantes ab aqua de industria sic depacti, ut accedentes naues periculum adirent, nisi prouidissent, ne ueluti in pedicam inducerentur. Hos tamen urinatores mercede sollicitati refixerunt. Sed alios rursus Syracusani pangebant. Multæ præterea machinationes inuicem, quales inter uicinos exercitus & opposita castra habentes fieri credibile est, excogitabantur, leuiaq́ conserebantur certamina, nullum deniq; genus experimenti prætermittebatur. Miserunt autem Syracusani legationes ad ciuitates Corinthiorum, Ambraciorum, Lacedæmoniorum nunciatum de Plemmyrio recepto, deq; pugna nauali in qua non tam hostium uiribus quàm sua perturbatione superati essent: & quod reliquum erat, se bene sperare ac postulare, ut sibi forent auxilio classe pariter ac peditatu, ut pote Atheniensibus alium exercitum expectantibus, ante cuius exercitus aduentum si illi profligarentur, fit debellatum. Atq; hæc qui in Sicilia erant, egerunt. Demosthenes autem ubi copias coegit, cum quibus ad auxiliandum suis in Siciliam erat transmissurus, soluens ex Aegina in Peloponnesum nauigauit: Chariclesq́, qui cum triginta nauibus erat, coniunctus est, ac sumptis in naues Argiuorum armaris Laconicam petiuerunt. Et primum partem Limeræ agri Epidaurici depopulati sunt. deinde appulsi in agrum Laconicum è regione Cytherorum ubi est Apollinis templum nōnihil terræ uastauerunt, & locum quendam Isthmo similem muro cluserunt, quo transfugerent Lacedæmoniorum seruitia, & unde latrones sicut ex Pylo prædatum irent. Quem locum simulac cepit Demosthenes, traiecit in Corcyram, ut illinc quoq; sumptis socialibus copiis extemplò in Siciliam nauigaret, Chariclè, dum murus loco circundaretur, permanente, qui imposito illic præsidio, mox & ipse triginta cum nauibus se recepit, & Argiui pariter. Hac eadem æstate uenerunt Athenas è Thracibus machærophori à Diaco oriundis mille ac trecenti peltati, in Siciliam cum Demosthene transmissuri. Hos, quia serius uenerant, Athenienses in Thraciam unde uenissent remittere constituerunt. Nam tenere eos ab bellum quod ex Decelea gerebatur sumptuosum sane uidebatur. Nanq; horum singuli quotidie singulas drachmas accipiebant. Et Decelea posteaquam hac æstate primū ab uniuersis hostium copijs muro conclusa est (nam postea certo temporum spatio ꝑ sidijs ciuitatum inuicem succedentibus infessa est) magnam iacturam fecere res Athenienses, & in primis pecuniarum atq; hominum amissione. Nam antehac cum breue tempus fierent incursationes, non prohibebantur reliqua parte anni frui suis agris Athenienses. Nunc autem hostibus perpetuo obsidentibus, & nonnunquam maiore cum manu inuadentibus, aliquando etiam ex necessitate suæ cuiusq; uicis custodiam

Agatharchus

Thraces machærophori.

Stipendia Thraci.

ac prædas agendi, utique Agide præsente Lacedæmoniorum rege, nec segnem militiam sinente, uehementissime uexabantur, omni'que circà regione exuti sunt, & ipsorum seruitia amplius uiginti milibus ad hostem transierunt, eaq; manuarias artes magna ex parte factitantia. Oues quoque uniuersæ amissæ sunt ac boues. Necnon equi quotidiana agitatione equitum, tum ad Deceleam recurrentium, tum omnem circà regionem tutantium, partim claudi fiebant arido in solo & assidua ærumna, partim sauciabantur. Etiam commeatus qui prius ex Eubœa per Deceleam breuiore uia subuehebatur, nunc circumnauigante Sunio sumptuosa reddebatur. Adeo omni re aduectitia ciuitas indigebat, & e... urbe præsidium factum erat ciuibus, interdiu per uices ad pinnas murorum excubantibus, noctu omnibus, præter equites. Ita alij sub armis, alij super muros, æstate pariter & hyeme perseuerantes conficiebantur: & eo quidem tristius, quod duo simul bella sustinebant, atq; eo peruicaciæ uenerant, quam nemo si audisset antea fuerit crediturus, ipsos muro à Peloponnensibus circumsessos, tamen ne sic quidem è Sicilia decedere, sed illic uicissim eodem modo obsidere Syracusas ciuitatem, nihilo per se quàm ipsas Athenas inferiorẽ, dantes specimẽ suæ tum potentiæ, tum audaciæ, maius opinione Græcorum q̃ ab initio belli conceperant. Nam alij annum, alij biennium, alij triennium, nemo diutius eos bellum toleraturos putauerat, si ipsorum regionem Peloponnenses introissent. Atqui à primo horum ingressu annus septimus decimus agebatur, cum in Siciliam transmiserunt, iam eodem bello exhausti, & alterum bellum sumpserunt, nihilo inferius priore quod cum Peloponnensibus gerebant. Vnde & Decelea tunc uehementer afflicta, & incidentibus magnis alijs super alios sumptibus, ad tenuitatem rei pecuniariæ redacti sunt, & in locũ tributi per id tempus uigesimá exegerunt ab ijs, quibus imperabant, maritimis populis, tãti plus sibi hac ratiõe pecuniæ obuenturȩ. Ná & impensæ nõ quales prius, sed tanto maiores fiebãt, quanto maius existebat bellũ, & obuentiones erant extinctæ. Igit Thraces qui post discessum Demosthenis uenerant, extemplò inopia rei pecuniariæ missos fecerunt, dato negotio Dijtrepheo accipiendi, & in p̃nauigando (transibant enĩ per euripum) si quid possent hostibus nocere. Hos ille in Tanagrá cũ eduxisset, & raptim nõnihil p̃dæ egisset, sub uesperũ è Chalcide Eubœæ traiecit euripũ, & expositos in Bœotiam duxit aduersus Mycalessum, & per noctẽ occultus subsedit ante Mercurij fanũ, quod à Mycalesso distat sexdecim circiter stadia, ac prima statim luce urbi succedit: eamq; etsi magnam, tamen incustoditam nactus, & nihil minus q̃ aliquos unquam à mari tãtum facinus ausuros suspicãtem capit, qua parte murus inualidus erat & alicubi collapsus, alicubi humiliter structus, securitate insidiarum etiam portis apertis. Irrumpentes itaq; in eam Thraces & priuatas & sacras ædes diripiunt: oppidanos trucidant, non senili non iuuenili ætati parcentes, sed omnes ut in quenq; incidebant, pueros'q; ac fœminas, quinetiam iumenta & quascunq; animantes uidebant interimentes. Etenim Thracum genus Barbarico proximum, ubicunq; non timet, ibi sæuissimum se præbet. Et tunc alia non exigua extitit perturbatio, & passim funestum spectaculum: irruẽtes enim in ludum puerorum, qui illic maximus erat, eos omnes (iam enim scholam introierant) conciderunt, quæ clades, adeo inopinata, adeo acerba toti ciuitati incidit, ut nulla alteri magis. Cognita re Thebani suppetias eunt, adepti'q; Thraces iam digressos (non tamen longe) præda exuunt, perterritos'q; persequuntur ad euripum usque & ad mare: ubi naues quibus aduecti fuerant, stabant: plurimos eorum dum naues conscendunt nec natandi gnaros occidunt, cum illi qui in nauibus erant uisa suorum fuga, retraherẽt naues extra ictum sagittarum. At posteaquam iterum se recepere Thraces, non incomposite & aduersus equitatum Thebanorum, à quo primum inuasi fuerant, procurrerunt, cõglobati'q;, & ut tempus ferebat ordinati sese defensabant, tum pauci eorum periere: nonnulli etiam intra urbem illic inter prædandum deprehensi. In summá ex mille trecentis ducenti omnino & quĩquaginta, ex Thebanorũ autẽ & alijs qui suppetias iere circiter uigĩti equites atmati'q;, unà cũ Scirphõda Thebão, uno ex Bœotijs magistratibus. & Mycalessiorũ

Atheniensium angustiæ.

Syracusanæ potentiæ specimen.

Tributi uigesima exigitur

Mycalessus capitur.

Thracum in Mycalesios truculentia. Scholasticorũ clades atrocis.

Thebani Thraces persequũtur

Scirphondas

pars quædam recepta est. Cuius ciuitatis calamitate, nullam alterius ut in tam diutino bello miserabiliorem teor fuisse. Adeo attox ea fuit. Demosthenes autẽ è Laconica

Phia. post munitum muro locum in Corcyram traijciens, nauem onerariam in Phia, quæ est agri Elei, in statione adeptus corrupit. Qui uero in ea erant elapsi sunt uiri Corinthii, ijdemq; armati in Siciliam transmissuri: & qui mox alia sumpta oneraria transmisere. Post hæc in Zacynthum profectus Demosthenes, & in Cephaleniam, sumpsit illinc armatos, & ex Naupacto Messenios accersiuit, atq; in oppositam Acarnaniæ cõtinentem traiecit, in Alyziam quoq; & Anactorium, quod ab Atheniensibus tenebatur. Cui circa hæc loca agitanti occurrit Eurymedon è Sicilia remeans, quò cum pecunia ad exercitum portanda per eam hyemem fuerat missus. Is nuntiat cum alia, tum uero se audisse inter nauigationem Plemmyrium esse à Syracusanis receptũ.

Conon. Conon insuper et qui Naupacto præerat ad hos uenit nuntiatum, quinq; & uiginti Corinthiorum naues, quæ cõtra Naupactum in statione essent, non desinere bellum gerere pugnandi cupidas. Iubere igitur eos mittere ad se naues, quod suæ duodeuiginti impares essent ad confligẽdum cum hostium quinq; & uiginti. Itaq; mittunt cũ Conone Demosthenes & Eurymedon ex ijs, quas ipsi habebant uelocissimas decem ad illas, quæ erant ad Naupactũ. Quibus missis ad delectum agendum se conferunt: Eurymedon quidem in Corcyram profectus, quindecim naues ab illis expleri iussit, & armatos delegit. Nam collega Demostheni iam datus erat, ubi rediit quemadmodum dictum est. Demosthenes autem ex iis quæ circa Acarnaniam sunt loci quoscunq; potuit funditores ac iaculatores coegit. At legati Syracusanorum qui post expugnatum Plemmyrium adierant ciuitates, cum illas oratione persuasissent, & quem comparauerant exercitum adducturi essent, de hac re certior factus Nicias mittit ad eos Siculos, quà transiturus erat hostis, & ad socios

Centoripini. Alicyæi. Siculi. Sicilienses. cum alios, tum Centoripinos & Alicyæos, ne illum transire permittant, sed congregati prohibeant. Non enim alia uia transire conaturum. Nam Agrigentini per suum agrum iter denegabant. Itaq; Siculi quemadmodum orati ab Atheniensibus erant, Siciliensibus iam iter ingressis insidias tendunt tribus in locis, ac repente incautos aggressi ad octingentos ferme occiderunt, omnesq; legatos præter unum Corinthium. Hic eos qui elapsi sunt ad mille & quingentos perduxit Syracusas. Per eosdem dies ad Syracusanos auxilio uenerunt Camarinæi armati quingenti, iaculatores treceoti ac totidem sagittarii. Miserunt & Geloi naues quinq;, iaculatores quadriogentos, equites ducentos. Iam enim omnis propemodum Sicilia præter Agrigentinos, qui in partibus non erant, cæteri conspiratione facta cum hactenus circumspectassent, auxilia ferebant Syracusanis contra Athenienses. Accepta tamen apud Siculos clade, Syracusani cohibebantur ab inuadendis protinus Atheniensibus, cum Demosthenes & Eurymedon comparato iam exercitu è Corcyra atq; è continente transmisso mari Ionio, tenue

Chœrades insulæ. Artas. runt Iapygiam promontorium, & illinc Chœradas Iapygiæ insulas, & Iapygum centum quinquaginta iaculatores Messapiæ gentis imposuere in naues, & renouata uetusta quadam amicitia cum Arta eius loci principe (qui iaculatores indulserat) appulerunt ad Metapontium Italiæ, induxerunt que Metapontinos ad mittendos iure socie

Thuria. tatis trecentos iaculatores, & triremes duas. Quæ cum accepissent, uenerũt Thuriam, ubi deprehendunt aduersarios Atheniensium proxime per seditionem exactos. Atque illic contractis omnibus copiis uolentes recognoscere si quis relictus esset, & simul inducere Thurinos ad capessenda quàm libentissime societatem militiæ, & quando eõ fortunæ uenissent ad eosdem, ꝑ hostibus proq; amicis habendos quos haberent Athenienses, subsederunt atq; ista cõfecerunt. Circa hoc idem tempus Peloponnenses &

Peloponnensium naues. classiarii quinq; illarum & uiginti nauium, quæ onerariarum gratia in Siciliam tendentium è regione Naupacti ad ancoras stabant, contra Atticas tanquam ad pugnam naualem se instruebant, impletisq; aliis adhuc nauibus, adeo ut paulo essent pauciores At

Erineum. Rhypica. ticis, stationem habuerũt iuxta Erineum Achaiæ in Rhypica, loco in speciem lunæ curuato, Quorum ad præsidiũ in eminentibus promontoriis peditatus utrinq; dispositus

erat tum Corinthiorum, tum indigenarum, ipsis nauibus inter se stipatis medium tenētibus, duce earum Polyanthe Corinthio. In has è Naupacto tres & triginta Atticæ, duce Diphilo cōtenderunt. Et Corinthij principio quidem quieuere, postea uero q̃ ipsis signum sublatum est, & tempus adesse uisum, obuiam Atheniensibus eunt, ac pugnam committunt, in qua perdiu ab utrisq; repugnatum est, & Corinthiorum tres naues corruptæ, Atheniensium nulla quidē depressa prorsus, cæterę septem inutiles ad agēdum factæ incursu à prora Corinthiarū, crassiora habentium rostra, laceratisq; remigiorū frōtibus. Certatū est autem ancipiti Marte, adeo ut sibi utriq; uictoriā uendicarent, Athenienses tñ naufragijs potiti sunt, sed ꝓpellente in altum uēto, nec instantibus ultra Corinthijs utriq; dirempti, nec utriq; alteros insecuti, nec ulli ex alterutris capti: quia Corinthij ac Pelopōnenses beneficio terræ ꝓpe quam dimicarant, liberati sunt, & Atheniensium nulla depressa est nauis. Quibus in Naupactum abeuntibus, cōtinuo trophæū erexere Corinthij ceu uictores, ꝙ plures hostilium nauiū inutiles ad cursum reddidissent, interp̃tantes ob id se nō fuisse superatos, ꝙ neutri uicissent. Nā & Corinthij uictores se esse cēsebant, si nō admodū uicti essent: & Athenienses se uictos, nisi admodum uicissent. Discessu Peloponnensium, dilapsoq; peditatu, Athenienses erexerunt & ipsi trophæum in Achaia, ueluti uictores, cum abessent ab Erineo, ubi Corinthij classem habebant uiginti ferme stadijs. Atq; hunc exitum habuit pugna naualis. Demosthenes autem atq; Eurymedon posteaq̃ Thurini ad societatē militiæ se expedierunt, septingenti armati, trecenti iaculatores iubēt classem in oram tendere Crotoniatā. Ipsi recensitū prius peditatum ad fluuium Sybarim ducunt per agrum Thurinū: qui cū ad amnem Hyliam p̃uenissent, p̃misissentq; ad eos Crotoniatæ, qui dicerent nolle se p̃ suā terram meare exercitum, descenderunt ad mare, & ubi Hylias in illud excurrit castra habuere. Vbi naues eis ob id p̃sto fuerunt. Quibus postera die cōscensis, abiere subinde ad easdem ciuitates p̃terq̃ Locrensium, donec ad Petrā p̃uenere agri Rhegini. Hos interea Syracusani cognito uenire, anteq̃ p̃uenirent uoluere fortunā naualē rursus experiri, atq; terrestrē alio peditatu, quē ob id ipsum cōparauerant. Instruxerunt aūt tunc & alteram classem tanq̃ superaturi, ꝙ è superiori pugna plus aliquid inspexissent, decurtatisq; proris rostra imposuere, ab iis sublicas protenderunt ante murum, senorum fere intrinsecus cubitorum, quo scilicet modo Corinthii aduersus Athenienses ad Naupactum naues instructi è proris pugnauerunt: Quippe putabant Syracusani aduersus Atticas, nō ut suas ædificatas à prora, sed graciles, ut quæ nō tam aduersa fronte quàm ex circunductu incurrerent, non minus ualituras suas, & in magno portu pugnam multarū nauium, non magnum intra spatium futuram secum facere, qui aduersis proris eisdemq; æratis incurrentes diffracturi erant suis crassis ac solidis rostris, uacuas Atheniensium ac fragiles proras nulla ipsis Atheniensibus facultate, suas naues aut circumagendi aut educendi propter angustias, quo genere pugnandi maxime illi confiderent: quorum alterum, ne illi elaberentur quoad possent ipsi, alterum ne naues iidem circumagerent angustia loci præstaret. Itaq; quod inscitia suorum gubernatorum prius contigisse uidebatur, ut proris confligerent, ex hoc se maxime superiores fore: non enim liciturum Atheniensibus nauibus ictu aduersariûm repulsis, remigare retrorsum ad iactum iterādum aliò nisi terram uersus: nec id nisi perexiguum & in exiguo tractu, iuxta sua ipsorum castra, cum cætero portu sint hostes potituri, & suis sicubi succumberent auxilio futuri. Illæ uero in arctum redactæ omnes, & in eundem locum incidentes inuicem se turbaturæ, id quod in omnibus naualibus pugnis plurimum Atheniensibus obfuit, quibus non licebat, quemadmodum Syracusanis in omnem portum retrocedere, nec circunflexu in apertum mare euadere: cum illi à pelago ingressum tenerent, nec resilire præsertim futuro ipsis infesto Plemmyrio, & non satis amplo portus ingressu. Talia Syracusani ex sua peritia suisq; uiribus commentati, simulq; iam præ superiori prælio ferociores rem aggrediuntur, peditatu pariter & classe. Et peditatum quidem Gylippus paulo prius extra urbem eductum ad murum Atheniensium eatenus admo-

Polyanthes Corinthius.

Victores Corinthij.

Victi Athen.

Hylias flum.

Petra Rheginorum.

Nauale prælium Syracus. atq; Athen.

uet, unde sibi in urbem esset prospectus. Item qui apud Olympieum erant armati, atq; equites & leuis armatura Syracusanorum, utrinq; mutum & ipsi subeūt. Mox deinde Syracusanæ naues, socialesq; procedunt. Athenienses qui à principio petisse solo peditatu opinabantur, ubi naues quoq; cernunt ex aduerso tendentes subito perturbantur. Isti partim in muros partim ante muros contra accedentes in acie steterunt. At illorum alij procedunt in equites qui multi erant, iaculatoresq; properato uenientes ab Olympieo, & ab his qui exterius erant, alij naues conscendunt, alij in littus auxilium ferunt. Et ubi quinq; & septuaginta impletæ sunt naues, obuiam itur hosti, cuius naues erant circiter octoginta. Hæ classes, cum diu inuicem eo die incurrissent, resilijssent, multa tentassent, & neutri possent quippiam alteris eripere duntaxat memoratu dignum (nisi quod Syracusani unam aut alteram Atheniensium nauem depresserunt) diremptæ sunt, simulq; à muris peditatus abscessit.

Alterum naua le prælium.

Postero die Syracusani quieuere, neutiquam significantes quidnam essent acturi. Nicias uero cernens pari euentu fuisse pugnatum, ueritus ne rursus idem conaretur hostis, adigit trierarchos ad naues instruendas, si qua quippiam laborasset, onerariasq; protrahit è uallo, quod in uicem portus conclusi defixum erat in mari, reliquas onerarias binûm iugerū m spatio inter se distinxit, ut si qua nauis ab hoste superetur, tutum ei effugium foret, & rursus per otium egressio. In hoc apparatu totum diem ad noctem usq; consumpsere Athenienses. Die insequenti Syracusani aliquanto maturius, sed eodem conatu & peditatus & classis confixere cū Atheniensibus: & cum eodem quo nudiustertius modo ad multum diei classes obnixe constitissent, inuicem lacessentes, Ariston Corinthius Pyrrichi filius, omnium qui cum Syracusanis erant optimus gubernator, suadet prius suæ classis ducibus mittant in urbem sedulos aliquos, qui iubeant extemplo omnes qui in urbe essent, quod quisq; esculentum haberet cōferre ad mare, exhiberéq; forum rerum uenalium, & ad uendendum adigi, ut egressi nautæ mercatiq; statim ad naues pranderent, ac subinde alij atq; alij idem facerent, & eodem die Athenienses aggrederentur inopinatos.

Aristonis Corinthij consilium.

Huic obtemperantes duces nuntium mittunt, mercatus apparatur. Syracusani sine mora cessim euntes ad urbem reuehuntur, egressi propere ibidem prandent. Hos rati Athenienses ranquam superatos cessim ire in urbem, ipsi per otium egressi cum ad alia, tum uero ad prandium expediendum se conferunt, ut qui non crederent amplius eo die futuram pugnam naualem. Cum rursus repente Syracusani conscensis nauibus inuehūtur. Qua de re Athenienses magno tumultu, ac plerique ieiuni nullo ordine naues ascendunt, atq; ægre obuiam tendunt. Et cum aliquandiu utriq; se mutuo obseruantes disiuncti fuissent, nō committendum sibi putauere Athenienses ut differendo à seipsis labore superarentur, sed quamprimum cum hoste decernendum. Itaq; dato signo ingruentes pugnam cient. Eos Syracusani excipientes aduersis proris, quemadmodum excogitauerant ornauerant'que ære, lacerant illorum magna ex parte remigiorum frontes, & ex tabulatis iaculatores uehementer eosdem infestabant, sed longe magis qui exilibus nauigijs circumuecti, nunc ima subeuntes, nunc latera prætereuntes, missilia illinc in nautas Atheniensium iaciebant. Tandem hunc in modum Syracusani omnibus aduocatis uiribus dimicantes superant.

Syracusanorū uictoria.

Athenienses terga uertentes, per onerariarum nauium effugium in suam stationem penetrant, hoste usque ad illas insequēte, ulterius ire prohibito propter antennas onerariarum, altius quàm ut ingressum impedirent leuatis: unde plumbei delphines ad demergendas subeuntes naues pendebant, à quibus duæ Syracusanæ uictotia feroces succedere ausæ corruptæ sunt, & alia cum ipsis defensoribus capta. Syracusani septem nauibus Atheniensium depressis, multis laceratis multis'que uiris tum captis, tum occisis rediere, ac trophæa utriusque pugnæ naualis erexere, sibi pro certo iam suadentes se classe multum Atheniensibus antecellete, peditatu uero inferiores esse. Et hi quidem tanquam rursus hostem utrinq; aggressuri sese præparabant.

Demosthenis & Eurymedō tis aduentus.

Demosthenes autem interea atque Eurymedon cum auxilijs, quæ acceperant ab Atheniensibus, aduenerunt nauibus tribus ferme & septuaginta, præter mercede condu-

ctas, cum quinq; milibus fere armatorum tam popularium quàm socialium, cumq; nō paucis iaculatoribus, & Barbaris, & Græcis. necnon funditoribus sagittarijsq; & huiusmodi genus hominum magna ui. Ex quo statim Syracusanos non paruus perculsit pauor, diffidentes ullum sibi exitum esse posse periculi deuitandi, cum uiderent circūuallata Decelea, nihilo tamen minus alium exercitum similem paremq; priori superuenisse, & undiq; eximias Atheniensium uires ostendi, quod superiori exercitui tanquam ex imbellibus confecto robur quoddam accessisset. Demosthenes quonam modo res se haberent animaduertens censebat non esse terendum tempus, nec committendum si bi, quod Nicias commisisset: qui cum in ipso principio terribilis appulisset, quia non protinus Syracusas adortus est, sed apud Catanam hybernauit, & in contemptum uenisset, & ut à Gylippo è Peloponneso copias afferente præuentus esset, quas copias ne accersissent quidem Syracusani, si confestim eos Nicias inuasisset, & quia se pares hosti rebantur esse, ubi uidissent se impares esse atq; circumuallatos, non perinde etiam si accersissent copias adiuuari potuissent. Hæc itaque considerans Demosthenes, sciensq; se tunc primo statim die maxime horribilem esse hostibus, uolebat ocyus uti in illos præsenti exercitus sui terrore. Et dum cerneret directum Syracusanorum murum, quo se ab Atheniensibus circumuallari prohibuerant, simplicem esse, & ad expugnandum facilem, si quis ascensum epipolarum occuparet, & item quæ illinc erant castra (quippe nullis uim Atheniensium laturis) properabat inuasionem experiri spe intra breue momentum bello defungendi. Fore enim ut aut prospere pugnando potiretur Syracusis, aut illinc copias abduceret potius, quàm incassum uexaret omnes, & qui in militia & qui domi erant Athenienses. Igitur egressi Athenienses primum Syracusanorum agrū circa Anapum depopulantur, potiti regiōe quemadmodum prius pedestribus copijs pariter & classe, aduersus neutros enim prodiere Syracusani præter equites atq; iaculatores ex Olympieo. Deinde uisum Demostheni munimenta hostium machinis tentanda. Sed cum illæ munimentis admotæ à Syracusanis superne defensantibus incenderentur, & reliquæ copiæ diuersis in locis subeuntes expellerentur, non amplius tempus terendum, sed epipolas inuadendas. Quod ita faciendum Niciæ & alijs collegis suis persuasit. Cæterum non posse fieri ut accedentes ascendentesq; hostem laterent. Edicit igitur quinq; dierum cibaria, eosq; qui lapides legerent, ac structores sumit, & cæterum missilium apparatum, cum omnibus quæ extruentibus necessaria sunt, si loco potirentur. Ipse à primo somno & Eurymedon & Menander sumptis omnibus copijs ad epipolas contendit, Nicia ad muros relicto. Vbi iam loco propinquabant prope Euryelum, qua parte iterum prior exercitus ascenderat, latuere custodias Syracusanorum, & hostilem qui ibidem erat subeuntes murum capiunt, nonnullos custodum occidunt, pluribus elapsis, qui propere apud terna quæ in epipolis erant castra, Syracusanorum una, altera cæterorum Siciliensium, tertia aliorum sociorum, nuntiant hostes introisse, sed præcipue sexcentis illis Syracusanis qui primi apud hanc partem epipolarum excubabant. Hos protinus subsidio uenientes nacti Demosthenes atq; Athenienses, & si strenue resistentes, tamen in fugam uertunt, ac porro celeriter pergunt, ne præsenti impetu penetrandi, cuius rei gratia uenerant segnius uterentur. Cæteri proximas munitiones Syracusanorum non ualentibus resistere custodibus capiunt, pinnasq; detrahunt. At Syracusani & socij, & Gylippus cum suis subsidio è propugnaculis eunt, & quando per noctem inexpectata hostium audacia premebantur, attoniti cum Atheniensibus congrediuntur, & repulsi inter initia superantur. Sed progredientibus iam longius nullo ordine Atheniensibus quasi uictoribus, quod uellent omnino nondum expugnata loca hostium quàm uelocissime perrūpere, ne se impressionem remittentibus illi rursus conglobarentur, obsistere primi omnium Thebani, & cōgressi eos fundunt fugantq;. Hic ingens iā Atheniensium perturbatio oritur atq; difficultas, quā agnoscere haud facile erat ab his, neq; ab illis quonā modo singula cōtigerunt. Nā quæ interdiu gesta sunt certius illa quidē, sed neq; omnia nouere, qui affuerunt. Vix quisq;

Demosthenis institutum.

Epipolæ captæ.

Prælium nocturnum & anceps.

quæ circa ipsum acta sunt nouit. In nocturna pugna hac quæ sola eo bello ĩter magnos
exercitus facta est, qua ratione quippiam aperte quis nouerit? Fulgebat quidem luna,
sed ita se inuicem conspiciebant, ut conspici ad lunam licet, speciem corporis cerne-
Lunæ splendor. bant, familiarem ab alieno non discernebant. Angusto in loco armati ex utrisque non
pauci uersabantur, ex Atheniensibus cum alii iam uincerētur, alii priore adhuc impres-
sione inuicti pergebant, ad quos ex reliquo exercitu plerięȝ aut ascenderant iam, aut ad
uentabant, adeo ut nescirent quonam tendere deberent. Nam facta iam à primis fuga,
omnia perturbata ac difficilia ad dignoscendum erant. Siquidem & Syracusani sociiq;
uincentes non paruo clamore in iubendo utebantur, quod nequibant aliter per noctē
quod uellent significare, & eos qui se ferebant obuiam excipiebant. Et Athenienses
suos quæritabant, & quicunq; occurrerent etiam si amici essent, utiq; cum iam refuge-
rent, eos hostes esse suspicabantur: cumq; signum tesseræ percontarentur, identidem q;
nulla re alia internosci poterant, sibiipsis ingentem perturbationem præbebant, q; &
omnes & simul idem percontabantur, id signum hostibus prodendo, cum eorum ipsi
inuicem non ita intelligerent, quia uincentes illi nec dissipati minus agnoscebantur.
Itaq; si qui hostes in hos incidebant, & si magis ualidos tamen diffugiebant, quod istorũ
tesseram norint, quod si ipsi non simulabant, trucidabantur. Cæterum quod eis præci-
Pæanismus. pue nocuit, fuit modulatio pæanis, qui cum similis utrorumq; esset, animos confunde-
bant. Nam ut hostes ita Argiui & Corcyræi & quicquid Doricæ gentis cum Atheni-
Athenienses uincuntur. ensibus erat, ipsos Athenienses perterrefaciebant, quoties pæanem citassent, adeò qui-
dem ut ad postremum cum semel perturbati essent, inter se ipsos passim incursantes a-
mici in amicos, populares in populares, non modo metum mutuo facerent, sed etiam
ad manus uenirent penè ad internicionem. Quorum multi aliis insequentibus per ab-
rupta sese præcipitantes interiere, cum arctus foret ex epipolis ad regrediendum de-
scensus: & postquam in plana, qui incolumes euaserant, & ex arduis locis descenderãt,
eorum plerięȝ utique qui erant ex priore exercitu præcipue locorum notitia in castra
perfugere, eodemq; alii posterius peruenere: nonnullos uia deceptos errabundosq; ac
palantes, ubi illuxit, Syracusanorum circunfusus equitatus obtruncauit. Postero die Sy-
Syracusanorum uictoria & troph. racusani duo trophæa statuerunt apud epipolas: unum quia intratum est, alterum ubi
primum Bœotij restiterunt. Athenienses se uictos confessi mortuos receperunt, quo-
rum non exiguus numerus fuit tam ipsorum, quàm sociorum. Plura tamen arma quã
pro numero cæsorum capta. Nam qui ad desiliendum ex abruptis compulsi sunt, abie-
ctis scutis inermes partim, periere partim euasere. Post hæc Syracusani prospero, ex
Agrigentum. Sicanus. re inopinata, successu, ueluti ĩ pristinam audaciam restituti mittunt Agrigētum, quod
seditiõibus agitabatur, Sicanum quindecim cum nauibus ad occupandam si posset eã
ciuitatem. Gylippus quoq; terrestri itinere Sicilienses urbes adit, rursus alias copias
adducturus, ut qui spem esset ingressus, quandoquidem res ita apud epipolas conti-
gisset ui muros Atheniensium expugnandi. Interea Atheniensium duces tum ex cala-
Morbi causæ. mitate accepta, tum ex præsenti cunctis in rebus exercitus imbecillitate consultabant,
cernentes neq; successum habuisse conatus suos, & milites perosos esse mansionem, ut-
pote morbo implicitos duplici causa, & propter anni tempus (nam id erat quo præci-
pue ægrotatur) & propter loci situm, ubi erát castra, palustrem, atq; asperũ, cũ & aliũ-
Demosthenis consilium de relinquenda Sicilia. de nulla spes ostẽderet. Igit̃ Demostheni nõ placebat ulterius manere: sed cũ constituis-
set apud epipolas periclitandũ, & eũ frustratus euentus esset, decedere potius q̃ mora-
ri, dũ mare foret idoneũ ad transfretãdũ, & ipsi possent iã classis accessione hostium ca-
stra superare. Esse eñ conducibilius patriæ cũ iis bellare, qui in ipsorũ regione hostiles
extruerent muros, q̃ cũ Syracusanis quos iã expugnare arduũ esset, neq; conueniens il-
li urbi ingentem pecuniam absumentes incassum assidere. Et Demostheni quidem ita
placebat. Nicias autem & ipse male rem habere sentiebat, nolebat tamen id oratione
confiteri, ne palam facto ipsorum placito de discedendo, rumor ad hostes emanaret, &
idcirco multo difficilius, cũ uellent, latere hostẽ possent. Ad hæc nõnihil spei Nicias

habebat, quippe qui res hostium magis quàm collegæ intelligebat, quod credere deterius actum iri cum illis q̄ secum, si in obsidione perseueraretur, exhausturosq; se pecunia illos, cum præsertim mari iam latius recenti classe potirentur. Et erant Syracusani nonnulli qui rem Atheniēsium fouerent, & ad ipsum mitterent certos, nec abire sinerent. Quæ ille intelligens, res in ancipiti tenebat, circunspectansq; differebat. Propalam tamen negauit se exercitum illinc esse abducturum. Probe enī se scire hoc si fecissent, non esse ratū habituros Athenienses iniussu suo de prouincia decedere exercitum, nec eosdem de ipsis iudicaturos, qui rebus agendis interfuissent, quēadmodum cōmilitones, nec ita sensuros de ipsis plectendis, ut ab aliis audissent, sed fidē habituros criminibus, quæ quis apposite loquendo obiecisset. Quinetiam multos imò adeo plerosq; cōmilitonum, qui tunc uociferarent, tanq̄ dura in conditione positi, cū illic redissent diuersa uociferaturos, quasi duces pecunia corrupti discesserint. Nolle itaq; sequi nos, sed Atheniensium ingenia ob turpē causam, atq; inique mulctari ab illis potius quā ab hostibus, si opus esset priuato periculo hoc ipsum pati. Etiam deteriore conditione quàm suas aiebat esse res Syracusanorum, q̄ sumptum facerent in mercenariis militibus alendis, pariter & nauticis tantæ classis, idq; iam annum in tutandis circà oppidis, & aliarū rerum inopiam tolerare, aliarum nullam inire rationē, duoq; talentorum milia erogasse, & multorum etiam esse debitores: & si uel quantulumcunq; annumerando militibus stipendio cessarent, res eorum perituras; ut quæ magis auxiliari exercitu starent quàm necessitate, quod secus in ipsis esset, & ideo debere in obsidenda urbe perstare, nec tanquam inferiores pecunia, qui multo superiores essent, abscedere. Hæc Nicias dicendo asserebat, pro certo habens & inopiam pecuniarum esse Syracusis, & quosdam qui res Atheniensium perpetratos cuperent, à quibus mandata accipiebat, ne discederet. Sup hæc fretus classe tunc magis quàm antea cum uictus est. Ei Demosthenes neutiquam assentiebatur de perstando. Cæterū si non foret iniussu ciuitatis abducēdus exercitus, sed perstandum, dicebat hoc faciendum, ut aut in Thapsum mouerent castra, aut in Catanam, unde & peditatu frequēter in hosticum incursantes, illudq; expugnantes, se alerent pariter & hosti nocerent, & non intra angustias, quæ pro hostibus magis essent, ut nuper, sed in libero mari decertarent, ubi sua ipsis peritia prodesset, ubi & recipiendi se & aggrediendi hostem nō ex breui & ex præscripto facultatē haberent. In summa nulla ratione sibi placere ipsos ibidem ulterius manere, sed quàm uelocissime iam ac nihil differre proficisci. Huius orationē cōprobabat Eurymedon, sed contradicente Nicia, segnicies quædam atq; cunctatio existebat, & præterea suspicio ne propter aliquid Nicias, quod præ cæteris nosset, ita perstaret. Hunc in modum negligentiores facti Athenienses in loco permansere, cum interim Gylippus atq; Sicanus remeauere Syracusas, Sicanus quidē infecto Agrigenti negotio. Nam cum apud Gelam adhuc ageret seditiosa illa propter Syracusanos in gratiam rediīt. Gylippus aūt afferens secum, & ex Sicilia magnam uim militum, & ex Peloponneso eos armatos, qui onerariis nauibus illinc missi per uer in Selinuntem appulerant è Libya transmittentes. Nam delati in Libyam cum essent, & eis Cyrenæi duas triremes dedissent, ac faciendæ nauigationis duces, tulerunt dum præterueherentur auxiliū Euhesperitis qui à Libyis oppugnabant, ipsisq; Libyis superatis, et illinc profecti nouam ad urbē Carthaginēse emporiū, unde in Siciliā breuissimus est traiectus, duorum omnino dierum & unius noctis nauigatiōe, & illinc traiicientes in Selinuntē applicuerant. Qui postquam aduenerunt, tum uero Syracusani cōfestim sese expediebant, tanquàm hostem interim utrinque aggressuri classe ac pedestribus copiis. Eundem exercitum intuentes Atheniēsium duces accessisse, & res suas quotidie nō in melius proficere, sed ex omni parte in peius, præcipue hominibus morbo affectis, pœnitebat eos, quod nō antea discessissent, & Nicia iam non adeo contradicente, sed tamen postulante ne palam decerneret, edixerunt omnibus quàm potuerunt occultissime abitionē, utiq; expediti forent cum quis signum dedisset. Ita expeditos rebus, ubi erant profecturi luna defecit, Erat enī plenilunium, Eam rem pro omi-

Cyrenæi.
Euhesperitæ.

Atheniensium ad fugam molitio.

nosa habentes, cum Atheniensium pleriq; ad subsistẽdum duces hortabantur, tum uero Nicias qui miraculis atq; huiusmodi rebus uehemẽter deditus erat, negabat sibi aliquid cõstitutũ esse ante ter nouẽ dies, quibus uates manendũ prædicassent, ut tunc primum castra mouerent. Quare Atheniensium animis refrigeratis, mansum est. Syracusani hoc percepto, & ipsi tanto prõptiores efficiebantur ad illorũ fugam ꝓhibendam, tanquam noscentiũ iam se nõ esse præstantiores Syracusanis uel classe uel peditatu, nõ eñ aliter furtiuam molituros ambitionẽ. Et simul nolebant eosdẽ illinc ꝓfectos alicubi in Sicilia considere, unde infestiores hostes eẽnt. Sed primo quoq; tẽpore cogi ad dimicãdum pugna nauali, ubi ipsis incõmodum esset. Itaq; naues implẽt, & aliquot dies qui satis esse uisi sunt, cõquiescunt. Vbi tempus instat, primo die ad muros Atheniensium succedunt: in quos cũ pars quædam non tũ magna armatorum, equitumq; Atheniensiũ ꝑ quasdam portas egressa impetũ dedisset, aliquot ex armatis capti sunt à Syracusanis, atq; in fugam uersi: & cum ingressus eẽt arctus, septuaginta equites amisere, et nõnullos ex alijs. Atq; hoc qdẽ die se recepere Syracusani. Insequẽti autẽ cũ classe prodiere sex et septuaginta nauiũ, & simul ad muros hostiũ cũ peditatu perrexere. Aduersus quorum classem Athenienses suam eduxere sex & octoginta naues, confligentesq; ꝓlium conseruere. Dextrum coꝝ cornu tenebat Eurymedon. Hunc aduersarias naues circundare conantẽ, & in eas laxiori ductu tendentẽ propius terram, Syracusani ac socij eo facilius media Atheniensiũ classe superata, primum & ipsm adipiscuntur apd cõclusa atq; profunda portus, eumq; cũ sua naui ac cæteris, quæ cõmitabant, conficiunt. Deinde & reliquam classem insequuntur ad terram usq; urgentes. Eam iam superari extraq; lignea septa & sua castra ꝓferri cum cerneret Gylippus auidus occidendi egredientes in terram, & facilitatis præbendæ Syracusanis ad retrahendas hostiũ naues, q; ab amicis terra teneretur, pergit cum parte quadam copiaꝝ ad fauces portus, suis auxiliũ laturus. Hos uicissim cernentes Tyrrheni (illic enim ꝓsidio pro Atheniẽsibus stabant incõposite cõtendẽtes) ad succurrendũ ueniunt, in primos irruũt, eosq; in fugam uertunt, & in paludem cui nomen est Lysimelia deturbant, mox ingruente iam maiore Syracusanorũ ac sociorũ manu, ipsi quoq; Athenienses, q de nauibus solliciti erant, suppetias ferunt, ac cõgressi superant atq; persequunt, occisis armatoꝝ non ita multis, nauiumq; suaꝝ plerasq; tutati in castra retulerũt. Quarum duodeuiginti cepere Syracusani ac socij earũ defensorib' cæsis, & cupientes cõcremare cæteras, onerariam quandam uetustam malleolis tædisq; cum refersissent, iniecto igni (erat aũt uentus in Athenienses secundus) dimisere. Aduersus hanc Athenienses de sua classe anxij machinamẽta ad ignẽ restinguendũ adhibuerũt, eaq; propius accedere prohibita restinctaq; flamma periculum deuitarunt. Secundum hæc utriq; trophæa statuerunt: Syracusani quidem naualis uictoriæ pariter & interceptorũ prius ante muros hostiles armatorũ militum atq; adeo equitum: Athenienses aũt tum peditatus prius à Tyrrhenis in paludẽ, tum cæterorũ à se reliquis deinde repulsorũ. Parata iam insigni uictoria nauali per Syracusanos qui prius reformidarant classem, quæ cũ Demosthene superuenisset, Athenienses exanimati prorsus erant q longe secus atq; opinati fuerant euenerat, sed exercitum multo magis pœnitere cœpit, quod eis demũ ciuitatibus bellũ esset illatũ, quæ eisdẽ institutis & sub statu & populari degerent, ut ipsi quæq; classem & equitatũ & potentiam haberent, & illatũ esset à se qui non possent neq; inducere diuersam factionẽ, specie mutandæ aliqua in parte administrationis reipu. neq; subigere maioribus q illa haberet copiis. Ita & pleraq; spe decepti, de statu rerũ suarũ anxij erant. Et postea quàm id quod minime opinabant classe superati sunt, multo uehementius consternato animo expauescebant. At Syracusani ilicò portũ præuecti, fauces ei' præcludere statuebant, ne posset amplius etiam si uellet latere in exeundo hostis. Neque eñ iam eis de salute sua tuenda curæ erant, sed de hostili prohibẽda, arbitrãtibus ex præsenti rerũ fide id quod erat, melius agi secũ quàm cũ Atheniensibus, quos unà cum socijs si mari pariter & terra superare potuisset, splendidũ sibi certamẽ hoc apud Græcos uisum iri,

Nauale prælium Athen. & Syracus.

Tyrrheni.
Lysimelia palus.

quoniam mox cætera Græcia partim ſeruitute, ꝑtim ſeruitutis metu liberaret. Non
enim fore reliquam Athenienſiū potentiam poſthac ualidam ad ſuſtinendum bellū
quod inferret. Cuius facti ſe autores magnæ admirationi futuros, tū apud ꝓſentes, tū
apud poſteros. Et cum propterea operæpretium erat in id certamen incumbere, tum
uero quod nō modo Athenienſium, uerum etiam multorū ſociorū uictores exiſterēt.
Neque ipſi tñ Syracuſani iſta cogitabāt, ſed ij quoq; qui auxiliarium copiarum duces
erant, Corinthiarū ac Lacedæmoniarū, quod in primis ſuas ciuitates periculo expoſu-
iſſent, ſuppeditata præ cæteris magna claſſis parte, & egregie nauata opera. Etenī gen-
tes ad hanc unā urbē cōfluxerant plurimæ, ſecundū eas, quæ per hoc bellū uel ad Athe
nīēſem uel ad Lacedæmoniorū urbē cōuenerant. Tot nanq; uel cōtra Siciliam, uel pro
Sicilia ſe illuc cōtulerunt eoꝝ, alij ut ſubactæ regionis participes forent, alij ut ſua pa
riter tutarent, aut hinc aut illinc ſteterunt, nō ſecuti partes uel iudicio aliquo, uel cogni
tionis gratia potius, q̄ prout cuiuſque caſus tulit, aut emolumentū aut neceſſitas. Quo
rum hæc nomina ſunt, q uenerunt in Siciliam cū Athenienſibus. Athenienſes quidem
cū ipſi eſſent Iones, Syracuſanis qui ſunt Dores bellū intulerunt ultro, cūq; ijs eadē lin
gua & eiſdē quoq; inſtitutis utentes Lemnii, Imbrij, Aeginetæ, qui tūc Aeginam tene-
bāt. Præterea Heſtienſes coloni, qui Heſtiæam in Eubœa incolūt. Sup hos alij partim
ſubditi, partim ſocij ſuis uiuentes legibus, partim tributarij. Ex ſubditis quidē tributa
rijſq; ac ſtipendiarijs, ab Eubœa Eretreenſes, Chalcidēſes, Styrenſes, Caryſtij. Ab inſu
lis aūt Chij, Andrij, Teij. Ab Ionia uero Mileſii, Samij, Chij: Quoꝝ Chij tributoꝝ im
munes ſunt, tñ nauibus ꝓſtandis obnoxii, cætera liberi, quoꝝ etiā pleriq; ſunt Iones et
factiōis Athenienſiū, præter Caryſtios qui inter Dryopes numerant. Iſti etſi Iones, tñ
aduerſus Dores ab Athenīēſibus quibus parebant, coacti ſunt ipſos ſequi, ꝑter hos Ae
oles, quoꝝ Methymnæi naues, nō tributū pendebant, Tenedii atque Aenii uectigales
erant. Hi Bœotiis, qui Aeoles ut & ipſi ſunt, atq; etiam eoꝝ conditores cū Syracuſa-
nis neceſſitate hoſtes fuerunt. Itē Platæenſes ex Bœotiis ſoli Bœotiis iure inimicitiaꝝ
hoſtes. Rhodii quoque atq; Cytherii, Dores utrique, ſed tñ Cytherii Lacedæmoniorū
coloni pro Athenienſibus cōtra Lacedæmonios, qui cū Gylippo erant, tulerunt arma,
& Rhodii, Dores, utpote ab Argiuis oriundi contra Syracuſanos, qui Dores ſunt. Itē
cōtra Geloos coloniam ſuam militantes cū Syracuſanis utrique neceſſario. Inſularum
quoque circa Peloponneſum Cephalenſes atque Zacynthii liberi illi quidē, tñ quod eſ
ſent Inſulani, Athenīēſes potius, qui mari potiebant, ſequi cogebant. At Corcyræi nō
mō Dores, ſed Corinthii plane. Corinthiis atque Syracuſanis, cū hoꝝ coloni illorum
cognati eſſent, tū hoſtes erant tū officij gratia ergo Athenienſes, quibus parebant, tum
libenter propter odiū Corinthiorū. Etiam qui nūc Meſſenij uocitant è Naupacto ex
Pylo, quæ tunc ab Athenienſibus tenebat. Item Megarenſiū exules nō multi numero.
Megarenſibus, qui Selinuntini ſunt, aduerſi erant aduerſitate fortunæ, cæteroꝝ ſocio-
rum magis uoluntarium cōmilitium fuit. Nam Argiui ſocietatis gratia potius q̄ inimi
citiaꝝ cū Lacedæmoniis, & ſuæ cuiuſque ad præſens utilitatis. Dores aduerſus Dores,
ſecuti ſunt Athenienſes, qui ſunt Iones. Mantinei atque alii Arcades mercede condu-
cti, aduerſus apertos ꝑpetuoſq; ſibi hoſtes aſſueti ire, tunc lucri gratia, nihilominus eos
Arcades qui cū Corinthijs uenerant pro hoſtibus habebant. Necnon Cretes & Aeto-
li ſtipendio & ipſi adducti. Contigitq; ut Cretes qui unà cū Rhodiis Gelam condidiſ-
ſent, non pro colonis ſtarent, ſed contra illos ultro ſtipendia facerent. Acarnanū quoq;
nōnulli cum lucri, tū multo magis demerendi Demoſthenis gratia, & erga Athenien
ſes beneuolentia ſocia arma in auxilium cōtulerunt. Et hi quidē intra fines Ionij ſinus.
Ex Italicis aūt Thurini & Metapontini qui eo neceſſitatis uenerant ſeditionis reipu. tē
poribus, ut comites militiæ aſſumerent: Ex Sicilienſibus Naxii, & Catanenſes. Bar-
baroꝝ Aegeſtani, qui belli autores extiterant, & plerique Siculoꝝ. Extra quoq; Sicili
am nōnulli Tyrrhenoꝝ quod Syracuſanis aduerſarii eſſent, et Iapyges mercenarii. Tot
adeo gentes Athenienſium ſunt auſpicia ſecuti. E diuerſo autem Syracuſanis auxi-

Iones. Dores. Aeoles. Lemnij. Imbrij. Aeginetæ. Heſtienſes. Chalcidenſes. Styrenſes. Caryſtij. Chij. Andrij. Teij. Mileſii. Samij. Chij. Dryopes. Methymnæi. Platæenſes. Cephalenſes. Zacynthij. Corcyræi. Pylus. Meſſenij. Megarenſes. Selinuntij. Mantinei. Arcades. Cretes. Aetoli. Acarnanus. Thurini. Naxii. Catanenſes. Aegeſtani. Iapyges.

Camarinenses lio fuere Camarinenses illorũ finitimi, & qui post hos incolunt Geloi. Nam Agrigen-
Geloi. tini, quorum urbs ordine pxima est, à partibus aberant. Secundũ hos siti Selinuntini
Agrigentini. Syracusanas partes sectati sunt, & qui eam Siciliæ partẽ incolunt, quæ in Libyam uer
Irenæi. git. Ex ea aũt quæ in mare Tyrrhenũ, Irenæi, qui soli oĩm è Græcis illic habitabant, so-
Lacedæmonij liq; illinc auxilio uenerunt. Atq; hi demũ ex Sicilia Græcæ nationis. Fuerunt auxilio
Leucadii. & Dores, & qui sui iuris erant, & ex Barbaris soli Siculi, qcunq; nõ trãsierant ad Athe
Corinthii. nienses. Ex ijs qui extra Siciliam sunt Græcis, Lacedæmonii ducẽ Spartiatã pstiterũt,
Ambracij. cæteros cũ mancipijs, libertini nup in ciuitatẽ ascripti, à Lacedæmoniis libertate dona
ti: Corīthij soli & classem & peditatũ, Leucadij quoq; pter cognationẽ, Ambraciĩq;
Sicyonij. uenerunt, ex Arcadia mercenarii à Corinthiis: & Sicyonii necessitate militantes, ex ijs
qui extra Pelopõnesum sunt Bœotii, sup has aduẽtitias copias, ipsi Sicilienses magnæ
utiq; ciuitates, ingentẽ pinde uim oĩs generis hoĩm suppeditauerũt: Siquidẽ & arma
tos sane multos, & naues & equitatũ, & aliam innumeram multitudinẽ cõtraxerunt.
Verũ præ oĩbus (ut sic dicam) alij Syracusani ipsi plus copiarũ pstiterunt, tũ pro ciui
tatis, tum pro periculi magnitudine in quo erant. Atq; hæc utrorũ que cõtracta au-
xilia fuere, ac tũc præsto utrinq; parti suæ, neutriq; alia ulla postmodũ supuenere. Igit
nõ immerito Syracusani ac socii parta nauali uictoria, pulchrũ sibi certamẽ arbitraban
tur debellando omni Atheniensium, qui tantus eẽt, exercitu, utraque pte illũ mari ter
raq; effugere prohibentes. Præcludunt itaq; cõtinuo maioris portus os octo ferme sta-
diorũ, transuersis triremibus onerariis alijsq; nauigiis, ea ancoris stabiliẽtes, cæteraq; si
adhuc Athenienses pugnare conentẽ expediunt, nihil etiam paruũ puifacientes. A qui
bus Athenienses se intercludi cernentes, et reliqua quæ ijdem destinauerant intelligen
tes, consultandum sibi putauerunt, congregatiq; duces ac pfecti, cũ propter alias diffi-
cultates, tum pcipue pter inopiam cõmeatus, quẽ necullũ in præsens habebant (qa
præmissis Catanam nuntiis, tanq̃ pfecturi ne quid ad se deueherẽt mandarant) nec in
posterũ habituri erant, nisi classe superarent, censuerũt supiores muros esse deserendos,
Atheniensium consultatio. occupatumq; ante naues locum q̃ minimo possent muro concludendũ, utensiliũ atq;
ægrotorũ capacem, & hunc psidio custodiendũ, cætero peditatu cunctas naues implẽ
das, quæcunq; & idoneæ & nõ idoneæ ad cursum forẽt, ac oĩbus reb⁹ in eas cõgestis,
præliũ nauale cõmittendũ: ut si ex eo uictores discederent, Catanã se reciperent: sin se-
cus, incẽsa classe pedestri itinere, atq; agmine abirẽt, quà parte breuissime locũ aliquẽ,
seu Barbaricum seu Græcũ, qui amicus esset, adipiscerentẽ. Quæ posteaq̃ agi placuit,
ilicò acta sunt. Nam è supioribus muris ad litus descẽderunt, nauesq; uniuersas cõple
uerunt, cũctis ingredi adactis, quicunq; per ætatẽ quoquomõ idoneus esset. Vniuersæ
aũt fuere ad centũ ac decem. In quas impositi sunt cõplures sagittarii atq; iaculatores,
Acarnanũ aliorũq; militum peregrinorum, ac cætera quæcunq; ab hominibus eius ne
cessitatis eiusq; cognationis imponi licebat. Hæc cum pleraq; iam in expedito forent,
Nicias intuens milites cõsternato esse animo, quod præter solitum in pugna nauali lõ
ge inferiores fuissent, quodq; præ inopia cõmeatus summæ rerũ sine mora facturi es-
sent, conuocauit prius omnes, exhortatusq; est in hunc modum oratione habita:

Oratio Niciæ ad milites.

Milites, & qui Atheniẽses, & qui socii estis, certamẽ quidẽ qđ nobis instat præci
pue oĩbus cõmune est, ubi de sua quisq; salute ac patria non minus q̃ hostes no
stri laboramus: qui si uicimus nunc in hac pugna nauali, licebit nobis suam cuiq; ciuita
tem reuisere. Verum non debetis abiecto aĩo esse, neq; id pati quod inexpertissimi ho-
minũ solent, qui si primis in præliis male successit, nunq̃ deinceps spem habeant, semp
timentes similem calamitatem. Sed uos quicunq; adestis Atheniẽses permulta iam bel
la experti, uosq; socii Atheniẽsium perpetui commilitones, mementote inopinatos bel
lorum esse euentus, ancipitemq; fortunam, & si eã à nobis stare sperabamus. Eoq; uos
ad pugnandũ præparare quemadmodũ pugnare par est, tãtam uestrũ multitudinem,
quam uidetis. Nam quod ad nos attinet, quæcunq; ipsi utilia fore animaduertimus cir

ea portus angustias, & futurum nauium tumultũ, contraq; illorũ pro contabulationi-
bus propugnaculisq; apparatum, unde nobis antehac nocitũ est, ea oĩa nos cũ guber-
natoribus, ex præsenti copia prouidimus cõparauimusq;. Nam sagittarii permulti at-
que iaculatores in naues ascendent, & tanta hoĩm multitudo, quanta pugnantes quidẽ
in libero mari non uteremur, qm̃ ad exercendam disciplinam rei naualis impedimen-
to est onus nauiũ, sed hic futura utilis ubi è nauibus prælium pedestre faciemus. Ex-
cogitauimus præterea cũ alia quæ in nauibus ædificãda fuerunt, tũ uero aduersus eras
situdinem lignoꝝ, quæ prominet è proris illorũ, quod p̃cipue nobis obfuit, ferreas ma Ferrea manus
nus, quæ nauẽ hostilẽ eum simul incurrerit, retro se recipere prohibeant, si mõ qui sup
stabunt, hoc opus exequantur. Huc eñ redacti sumus, ut de nauibus pedestre p̃lium ge
ramus, & prout cõstat nobis expediat, ut neq; ipsi resiliamus à cõplexu classis aduersæ,
neq; illam à nobis resilire permittamus, p̃sertim cũ terra futura sit hostilis, præter eam,
ubi noster peditatus inexistet. Quæ uos tenẽtes memoria, pugnare debetis quoad sup
petunt uires, nec sinere uos ad terram ꝓpelli: & cũ nauis in nauẽ impegerit, non prius
eas dirimendas putare, q̃ armatos q pro tabulato hostili stant, detruseritis. Atq; in hæc
non minus q̃ nautas uos exhortor, si iusta arma geritis, sed uel magis q̃to eoꝝ hoc opus
est, qui desuper pugnant, & uestra interest sicut aliâs, ita nũc quoque pleraq; pedestri
acie uincere. In quo ipso uos etiã nautæ hortor atq; obsecro, ne admodũ percusso aĩo si
tis ob acceptas calamitates, cum & meliorẽ è tabulatis habeatis apparatum, & naues
plures. Quinetiam illã aĩo cõcipite uoluptatẽ, dignũ uobis esse, ut uos periculo exima-
tis, & qui Athenienses nuncupamini, et q non estis, tũ propter cõmercium linguæ, ac
propter æmulationẽ nostroꝝ institutoꝝ, apud oẽm Græciam inclyti extitistis, consor-
tes etiã imperii nostri, eatenus certe, quatenus ad cõmodum uestrũ spectabat, ut eũ ter
rori essetis subditis uestris, tũ uero ab aliis lædi nequiretis. Itaq; cum soli libere socii si-
tis imperii nostri, merito nũc illud cauete ne prodatis. sed cõtemnẽtes quos sæpenũe-
ro superastis, Corinthios pariter ac Sicilienses, quoꝝ nemo q̃diu nostra classis uiguit,
resistere ausus est, eos propulsate ostẽditeq; uestram peritiam, etiã ægrotantiũ atque af
flictorum antecellere alieno robori uel experta felicitate subnixo. Rursus iis, qui inter
uos Athenienses sunt, hæc in memoriam redigo, neque naues alias his similes apud na
ualia, neque aliam armatoꝝ iuuentutẽ uobis reliquã esse: & si quid aliud contingat uo
bis, nisi uincere, protinus hostẽ illinc huc nauigaturũ aduersus nostros hic relictos, qui
inualidi erunt ad eos, qui illic fuerint, & qui superuenerint, tutandos. Vosq; continuo
partim in Syracusanorum ueniretis potestatem (cõtra quos qua mẽte uenistis, ipsi uos
conscii estis) partim in Lacedæmonioꝝ, qui illic stant. Quare cũ uobis de his duabus
rebus certamen sit constitutum, si unquam antehac, nunc maxime annitamini memo-
res, & singuli & uniuersi, classem hanc quæ nunc pugnatura est, eam demũ esse Athe-
niensium, & peditatum, & naues, & urbem, & ciuitatem reliquam, denique magnum
nomen Athenarum, pro quibus si qua in re alium alii præstat, aut peritia aliqua, aut
animi præstantia, is nunquam opportunius quàm hodie se ostentauerit, ne sibiipsi uti-
lis, et cæteris salutaris futurus. His Nicias suos exhortatus, è uestigio iussit ut naues
conscẽderent, quod Gylippo atque Syracusanis in promptu erat sentire, quippe illos,
qui sese ad pugnandum præparare cõspicerent, facti etiam certiores de manibus fer-
reis, quas in ipsorum naues iniecturi essent Athenienses. Ideoq; sicut aduersus alia, ita Ad manũ fer-
aduersus hoc remedia adhibuerunt. Proras enim et bona ex parte superiora nauium ream remedia
coriis contexerunt, ut in his nihil haberet manus iniecta quod prehenderet, sed labere
tur. Quæ postquam præparata sunt omnia, iidem qui hæc militibus præparauerunt,
duces eorum ac Gylippus talia apud illos uerba fecere:

Oratio Gylippi ac Syracusanorum ad milites.

QVod præclare se habeant quæ hactenus gessimus, quodq; de præclaris in poste-
rum rebus certamen nobis futurrum sit, Syracusani atque socii, ut uidemini ple-
rique cognoscitis, Non enim tam prompte prælia adissetis, Si quis tamen id non per-

inde ac debet sentit, hunc edocebimus, Athenienses huc se loci contulisse primum ad Siciliam subigendam, deinde si cœptis bene cessisset, ad subigendam Peloponnesum, cæteramq; Græciam. Hos maximo imperio præditos cunctorum & superiores & nostræ memoiæ Græcorum, uos primi omnium resistentes classe, qua illi cuncta obtinebant aliquoties superastis: & nũc, ut fides est, superabitis. Nam qui bellum inferunt ĳs, quibus præesse se dignos putant, si sæpe decepti, & sua quam præsumpserant, opiniõe infirmiores succumbant, horum mox animus sicut antea supra uires, ita postmodũ infra uires est, id quod nunc Atheniensibus accidere credibile est. At uobis (qui cum adhuc imperiti essetis, tamen obsistere ausi estis) nunc ualidioribus effectis, accedẽte persuasione uestræ strenuitatis eximiæ, quod strenuissimos superastis, duplex adesse singulis spes debet: Vna & ea maxima, quæ perinde maximam fiduciam præbet, quod multa à nobis ad audiẽdum comparata sunt: Altera quod hæc ipsa ab illis mutuati sumus, nonnihil nostro more, nostraq; consuetudine facientes, per quod non incõpositi aduersus singulas eorum naues erimus. At illi cum solito frequentiores armati tabulatis superstiterint, ex magna parte, ut sic dicã terrestres iaculatores, ueluti Acarnanes, alĳq; id genus hominum, qui ne sedentes quidem inuenient, quomodo tela emittere debeant, qui ni stantes in nauibus aberrabunt à nostris hominibus feriendis, & inter seipsos alius alio modo titubantes tumultuabũtur, quibus ne multitudo quidem nauium proderit, eas etsi plures quàm nostræ sunt, ne quis uestrũ reformidet. Illæ enim cum multæ sint, tardiores erunt ad id exequendum, quod gubernatores uolent, opportunissimæ autem machinamentis, quæ ad eas affligendas comparauimus: quod uerissimum esse cognoscatis, licet ex ĳs, quæ uos arbitramur aperte audisse. Ingẽtibus isti malis uicti, & præsenti rerum penuria urgẽte, ad desperationem redacti sunt, nec tam apparatui suo confidunt, quàm id quod possunt temeritati fortunæ: ut aut perrumpentes classem nostram elabantur, & in altum uela faciant: aut si hoc nequeant, terrestrem profectionem moliantur, numerum ut in hoc rerum statu nõ deteriora secuturi. Cum istis igitur tam confusis hominibus, & quos fortuna sua tradidit infestissimorum hostium animo, pugnã cõferamus, existimantes æquissimũ esse simul de aduersarĳs, qui ad nos uexandos uenerunt, sumere ultionem, & saturare animi iracundiam, simul inimicos propulsare, rem nobis maxime uoluptati futuram, quoties alicubi narrabitur. Nam q inimici atq; inimicissimi nobis sint isti omnes cognoscitis, qui huc ad nos in seruitutem redigendos traiecerunt, si prospere pugnassent, nos uiros summo supplicio, nostros liberos atq; uxores extrema deformitate, totam deniq; ciuitatem maxima ignominia affecturi. Quibus de causis nemo uestrum molli animo esse debebit, neq; pro lucro ducere, quod illi abeant nullo periculo nostro. Nam sine periculo nostro abibunt etiam si uicerint. Si uero id effecerim⁹, quod facere debemus & uolumus, ut istos puniam⁹, cũctæq; Siciliæ pristinam agricolationem ac libertatem restituamus, etiam certiorem q̃ antea fuerat, profecto pulchrũ nobis hoc certamen est, & rarissima taliũ periculorũ occasio, ut ex aduersa fortuna minimum damni fiat, ex prospera plurimum lucri. His uerbis Syracusanorum duces ac Gylippus, suos & ipsi milites adhortati inuicẽ naues implent, simul ac Athenienses idẽ facere senserunt. At Nicias præsenti rer[um] cõditione attonitus, quod cerneret quale periculum esset, quàmq; uicinum, cum tantum nõ iam pcessuri essent, reputansq; qualia in atrocibus prælĳs contingere solent, existimabat nihildum satis præparati apud suos esse, nec se satis eosdem alloquutum. Rursus itaq; sigillatim trierarchos uocat, eos honorifice & patrum & tribuum & proprĳs nominibus appellans, oratq; (prout in quoq; aliquid decoris erat) ne dignitatẽ suam prodat, ne ue ĳ, quorum egregia maiorum facinora extabãt, domesticam uirtutem ac gloriam obliterarent. Admonebat eosdẽ patriæ, quæ omnium liberrima esset, & suar[um] cuiusq; facultatũ in illa ad uictũ reposita[rum]. Alia præterea cõmemorans, quæ tali tempore cõpositi hoies dicerent, nõ qui captarent uideri cuiq; priscor[um] uti oratione referẽdo, quæ de singulis cõuenientia sunt dici; de uxoribus, de liberis, de dĳs patrĳs, sed quæ in præ

Niciæ desperatio.

senti pauore utilia dictu putantes exclamant. Hæc Nicias nõ tam sufficientia q̃ necessaria se locutũ ratus, digreditur ab ijs ac peditatũ ducit ad mare, & in ordines q̃primum potest collocat, ut ijs qui in nauibus forent, quammaxime prodesset ad fiduciam ꝑsumendam. Demosthenes aũt & Menander & Euthydemus(ij eñ duces in naues Atheniensium ascẽderant, mouentes à loco castrorum, sine mora nauigarunt ad fauces portus iam præoccupatas præclusasq; ne illac exiref, habentes in animo perrũpere in exteriora. In quos ut undiq; ingruerent Syracusani ac socij, totidẽ fere nauibus prius mouentes, earum parte exitũ portus, parte reliquũ portũ in orbem tutabanf, peditatu pariter eis auxilium ferente, quocunq; in loco naues substitissent. Præerant autem classi apud Syracusanos Sicanus, & Agatharchus in suo cornu uterq;, medium Pythen & Corinthij tenebant. Athenienses postea, quàm ad obsessas fauces subiere, primo impetu cõgressi sunt, collocatumq; ex aduerso nauium agmen superauere, illarumq; retinacula soluere tẽtabant. Sed mox inuectis in eos undiq; Syracusanis ac socijs, nõ iam pro angustijs exitus tantum, sed etiam intra portum prælium gerebatur, eratq; atrox quale nullum superiorum: multa etiam ferocia utrisq; ad alteros incusandos per nautas, qũ uociferans exhortatio existebat, multa quoq; inter aduersos gubernatores artis, aduocatio atq; contentio, epibatis subseruientibus quoties nauis nauem incurreret, ne qui tabulatis insistebant, aliorum destituri artificio deficerent. Vnusquisq; in loco sibi assignato nitebatur prius extare. Cæterum confligentibus tot in tam breue spatium nauibus, & eaꝝ plerisque in angustissimo (exiguum enim spatij relinquebant, ducentes naues) rari excursus fiebant, nulla facultate aut recedẽdi aut excedendi, sed frequẽtiores implicationes, prout quæq; nauis in alteram incidisset, siue inter fugiendum, siue inter alteri occursandũ. Et quandiu alia nauis inuadebat, tandiu ij, qui pro tabulatis erãt, abunde missilibus utebanf, iaculis, sagittis, saxis. Cum uero conserebantur, epibatæ ad manus ueniebant, conantes utriq; in alienam transgredi nauem. Contingebatq; multis in locis, cum in arcto stipatæ naues essent, ut hi in illorum naues transilirent, & alicubi singulas binæ aut plures necessario coartarent, & gubernatores aliarum tutela, aliarum insidiæ, neque id per uices, sed pariter undique circũsisterent, ingens'que multarum inter se concursantium nauium sonitus & pauorem præbebat, & auditũ eorum quæ uidebantur, adimebat. Multa eñ utrinq; adhortatio præpositorum ac uociferatio existebat, tum ex arte gubernatoria, tum ex præsenti contẽtione uincendi: Atheniensiũ quidem suis, ut perrumperent exclamantiũ, utq; si quando aliâs nunc promptius eniterentur pro sua salute, proq; in patriam reditu: Syracusanorũ aũt ac sociorum, ꝙ eis pulchrum uidebatur, ut prohiberent eos effugere, & suam quisq; patriam gloria uincendo augerent. Duces quoq; utriusq; classis hoc amplius sicubi aliquã animaduertissent, nõ necessaria causa nauim cessim ire, accitũ noĩatim eius trierarchũ, ꝑcontabanf, Athenienses quidẽ nũ cederet, quia terram iam hostilissimã magis hospitalẽ, q̃ mare nõ exiguo labore obtentũ arbitrarenf? Syracusani uero nũ quos plane sciret in aĩo habere, quoquo mõ effugiendi, hos fugientes ipse fugeret? Cum apud hos ancipiti Marte dimicatur, utrorumq; peditatum ingens certamen & animorũ contentio tenebat: Syracusanum de maiori, quàm parauerat, decore sibi comparando: Atheniensem, ne secum peius, q̃ cum classiarijs ageretur. Nam cum omnes facultates Atheniensium in naues impositæ essent, inerant ei futuri metus, ut nemini tantus, & eo uehementior, ꝙ superne ex edito loco pugnam naualem spectare cogebatur. Nam cum esset è uicino spectaculum, & omnes pariter eôdem intuerentur, si qui suos alicubi uincentes aspexissent, animos attollebant, et ad inuocandos deos, ne se salute fraudarent, conuertebanf. Qui autem suos uinci, ij planctu atq; uociferatione utebantur. Adeo magis animo frangebantur ex ijs, quæ fieri uidebant, quàm ij, qui in ipso opere uersabantur. Nonnulli sicubi anceps certamẽ cernerent, quod acre & pertinax esset, ipsis corpibus, prout animo affecti erant, præ metu innuebant, gestusq; agebant, tanq̃ & ipsi pugnarẽt, & in eadẽ qua illi ærũna uersabantur. Assidue nanq; exiguum intra spatiũ aut fugiebant, aut trucida

Sicanus. Agatharchus Pythen.

Exhortatiões utrorũq; partiũ ad suos.

bantur. Apud eundem Atheniensium exercitũ quandiu classes cominus dimicabant, licebat omnia pariter audire lamenta, clamores, uincentes, succumbentes, & alia quæcũque magno in discrimine exercitus edere plurifariã cogitur. His æqualia patiebant et ĳ, qui in nauibus erant. Cæterum Syracusani ac socĳ cum perdiu obstinate pugnatũ esset, classem Atheniensium in fugam uertunt, & inuecti strenue cum magno clamore atque exhortatione, terram uersus ꝑsequunt. Tunc nauticus exercitus, alia atq; alia parte, quicunque exteriores capti non erant, citato cursu castra subierunt, ne peditatus quidem amplius in ambiguo eẽt, sed uniuersi ploratu gemituq; miserãtes, ea quæ fiebant uno impetu, partim ad subueniendũ nauibus tendunt, partim ad reliquam partem murorum tuendam; alii, quæ maxima portio erat, iam pro seipsis, quà sibi salutẽ pararẽt, circunspectant. Fuit autẽ eo momẽto pauor tantus, ut nullus ex superioribus extiterit maior. At tale quiddam passi sunt, quale ipsi fecerunt, ad Pylũ ubi Lachdæmonĳ amissa classe perierunt, et illi insulam transgressi, ita in terra nunc Athenienses, nisi quid inopinatum accideret, saluos se fore desperabant.

Syracusanorũ uictoria.

Post gestam acerrime pugnam naualem, in qua multæ naues ac multi uiri perierunt, Syracusani atque socĳ uictoria potiti, naufragiis etiam ac cæsorum corporibus potiti sunt, reuectiq; ad urbẽ, trophæum statuerunt. Athenienses aũt præ magnitudine ꝑsentium malorum, ne cogitauerunt quidem de mortuis ac naufragĳs repetendis, sed cõsultabant de abeundo protinus per noctem, & Demosthenes Niciam adiens censebat faciendum, ut repletis reliquiis nauibus sub auroram erũperent portu, si possent, quod diceret plures adhuc ipsis utiles naues superesse quàm hostibus. Supererant enim eis naues circiter sexaginta, hostibus minus quinquaginta. Cui consilio cum Nicias assentiretur, uellentq; naues implere, nautæ introire abnuebant, ut qui ꝑculsi animo erant, ꝙ male pugnassent, nec credebant se posthac esse superiores. Ita cuncti ad discedendum terrestri itinere animũ adiecerunt. Horum consilium suspicatus Hermocrates Syracusanus, ratusq; atrocem rem fore, si tantus exercitus itinere pedestri proficiscẽs, alicubi subsideret, unde rursus contra ipsos faceret bellum, adit magistratus, negatq; oportere cõtemni nocturnam hostiũ profectionẽ, cõmemorans hæc & alia, quæ ipsi uidebantur. sed potius egredi omnes Syracusanos pariter & socios, ad obstruendas uias, occupandaq; locorum angustia atq; custodienda. Hoc alii, nihilo illi quidem minus, ꝙ̃ Hermocrates intelligebant, & esse faciendũ putabant, sed homines ab ingenti certamine reuersos, libẽtius iam geturos, & eo ægrius imperata facturos, quod dies festus instaret. Instabant eñ eo die sacrificia Herculis, in quo præ ingenti uictoriæ gaudio, plerique se conuerterent ad potandum, omnia deniq; speranda citius illis ꝑsuaderi posse, ꝙ̃ ut in præsens sumerent arma ad exeundũ. Talia reputantes ac difficilia factu existimantes magistratus, cũ inducere non posset Hermocrates, uereretur'que ne Athenienses per silentium noctis transeuntes ardua maxime loca occuparent, hoc per se commentus est: Quosdam è comitibus suis equestres mittit ad hostium castra, obscura iam nocte, qui eousque præuecti unde quis exaudiri posset, quasi essent Atheniensium studiosi, quales quidam in urbe erant, Niciam de rebus urbanis certiorem facere soliti, euocatis certis iuberent referre Niciæ, ne mouerent ea nocte tanquam Syracusanis itinera obsidentibus, id potius postridie per otium instructo agmine faceret. Hæc eum missi dixissent, discessere: cum'que eadem ĳ, qui audierant ducibus Atheniensibus retulissent, duces ipsi ob eum nuntium hac nocte cunctandum censuerunt, nullam subesse fraudem opinati: & quia non statim prodissent, etiam die insequenti, ut se milites pro facultate commodissime instruerent manendum, ac relictis cæteris rebus omnibus abeundum, præterquam ĳs quæ ad usum corporis pertinerent. Syracusani interea ac Gylippus eum peditatu priores egressi, itinera passim quibus illos transituros credibile erat, obstruxerunt, & ad riuorum ac fluminum uada posuere præsidia, & alia opportuna excipienda hosti loca, quà uisum est ut illum transitu arcerent. Super hæc inuecti classe naues Atheniensium ab litore abstraxerunt, quarum aliquot concrematis, quod facere ipsis quo

Hermocratis suspicio.

Herculis sacra.

Hermocratis commentum.

que Atheniẽsibus in animo fuerant, cæteras per otium inhibente nemine (ut quæq; ali cubi quassata) religatas portauerũt in urbem. Post hæc Nicias ac Demosthenes ubi sa tis ipsis usum est suos instruxisse, tertio à pugna nauali die mouerunt. Res acerba omñ bus non eo solum nomine, quod omni classe amissa decederent, è magna spe redacti in discrimen, & suum & ciuitatis, uerum quod relinquere castra, esset cũctis triste specta culum, sensuq; & cogitatione miserum. Nam cum mortui insepulti essent, quoties qs aliquem necessariorum iacentem cõspexerat, mœrore pariter et metu afficiebatur, sed multo mœstiores reddebantur erga uulneratos atq; ægrotos, tanquam defunctis mise riores, quos relinquebant. Nam ad comploratiõem se atque eiulatum conuertentes il li miseri, quid agerent nesciebant, ut se socij abducerẽt, obsecrabant, nominatim unum quenque inclamantes: & sicubi quis uidisset ullum aut sodalium, aut familiarium, aut contubernalium iam abeuntem, pendentes ab eis & quoad poterant insequentes, & si quos prius uires membrorum defecissent, nõ sine multis obtestationibus ac ploratibus deserebantur. Prorsus ut omnis exercitus lachrymis compleretur, & præ huiuscemo di angore non facile discederetur, quamuis ex hostico, & maiore, quàm quem lachry mis ostendebant, mœrore tum ex iis quæ iam passi erant, tum ex iis, quæ intra se ne pa terentur, formidabant. Nec mœsti tantum, sed etiam sibi ipsis admodum succensentes, nihil enim aliud quàm expugnatæ ciuitati, & quidem non exiguæ, quæ profugeret, si miles uidebantur, quippe uniuersa multitudo simul proficiscentium non erat infra nu merum quadraginta milliũ: Quos cæteri omnes ut quisque poterat sibi utilia: pedites autẽ equitesq; præter consuetudinem sua ipsos cibaria sub armis ferebant, alij inopia comitũ, alij diffidentia. Transfugerant enim serui cum antea multi, tum uero proxime plurimi, neq; hæc quæ ferebant, sufficientia erant. Nam rei frumentariæ in castris iam nihil superat. Cũ interim huiusmodi ærumna, quæ aliàs ob hoc, quòd æqualis & cõmunis est cum multis, habet aliquid leuamenti, nũc nihilo magis eis tolerabilis uidebat, præ sertim cogitantibus, quanto ex splendore pristinæ dignitatis in quem exitum miseri amq; recidissent. Etenim hæc maxima nouitas exercitui Græco contigit, ut ad quos subigendos uenisset, ipse metu ne potius ab illis subigeretur abscederet: & qui cum uotis & canticis in expeditione exissent, rursus ab expeditione diuersa uoce ac contra rio sono reuerterentur, ex nauticis facti pedestres, et armato agmini magis, quàm clas si uacantes, tamen ipsis hæc omnia toleranda uidebantur, propter impendentis iam pe riculi magnitudinẽ. Quos Nicias cernens tam affectos animo esse, & uehementer aba lienatos adiens exhortabatur ex rerũ conditione, consolabaturq;, clamore etiam utens magis quàm uoce, ut ad quosque accedebat, ut illorum animos excitaret: & cum uellet ut qui plurimum, nosset prodesse ex præsenti quoque rerum statu;

Lamentabilis Athen. clades.

Fugientium Athe. copiæ.

Oratio Niciæ ad Milites.

Atheniẽses (inquit) ac socij cũ nonnulli iam ex asperiori q̃ nostra est, cõditione in columes euaserint, debetis habere spẽ, neq; supra modũ uobismetipsis succẽsere, aut propter iacturas quas fecistis, aut propter indignitatẽ quã nũc sustinetis. Ego quo que nihilo meliore, quàm uos conditione sum, nõ uiribus, non quõ ex ualetudine effe ctus sum cernitis, non fortunis, quibus cum ad uictum, tum ad alia pertinẽtibus, nulli aliquando inferior cum fuerim, nunc tamen in pari periculo inter miserrimos cõspici or, quanquam multo cultu deos, multa iustitia ac bonitate homines prosecutus sum, propter quæ futurorum spes audax illa quidẽ est, sed certe uos clades acceptæ iam ma gis quàm pro magnitudine peterent, quæ forsitan alleuientur. Nam & satis feliciter cum hostibus actum est: & si cui deorũ inuisi huc militauimus, satis iam dedimus abun deq; pœnarum. Etenim alii quoque nonnulli aliquando iam bellũ aliis intulerunt, qui cum more hominũ egissent, tamen tolerabilia passi sunt. Vos quoq; cũ sperare debetis deũ mitius nobiscum eẽ actuũ, quippe qui digniores sumus misericordia nũ minum, q̃ odio: tũ nõ ualde extimescere, cũ intueamini uosipsos, qualis armatura uestra sit, & quantus numerus pergentis agminis. Quinetiam illud cogitare ubicunq; cõsederitis,

ibi protinus uosiipsos uobis esse ciuitatem urbemq́ꝫ, neque ab ulla alia Siciliensi ciuita
te, aut uenientes facile receptum, aut alicubi collocatos facile expulsum iri. Iter aũt ut
tuto et ordine fiat ipsi obseruabitis, nihil aliud suo quis animo uersantes, nisi quocunqꝫ
loco quis uestrum pugnare coget, se eum obtinendo & patriam, & mœnia sua obtẽtu
rum. Quod iter ꝓperabimus continenti nocte ac die, qm̃ exiguum habemus cõmeatũ.
Et ũ perueniemus ad aliquod amicum oppidum Siculorũ, hi eñ ob metũ Syracusa-
norum in fide perstant, tunc demũ sentite tuto uos in loco consistere. Ad quos p̃mitti-
te qui iubeat eos nobis occurrere pariter, et cõmeatum afferre. In summa hoc sentite cõ
militones, necessariũ uobis fortibus uiris esse, ut quib⁹ nullus uicinus locus est, in quo
si ignaue egeritis, salui esse possitis: & si hostem euaseritis, cæteros quidẽ è uobis cõse
cuturos, quæ reuisere cõcupiscitis: Athenienses aũt magnam ciuitatis uestræ potentiã
Athen. fuga in patriam. etsi collapsam resuscitaturos. Viri eñ non mœnia & naues sine uiris ciuitas sunt.
His Nicias adhortatiõibus milites adibat, sicubi cernebat eos aut non cõtinenti, aut nõ
ordinata serie pergentes, cogendo atque disponẽdo. Nihilominus Demosthenes hæc
aut similia apud suos dicebat quadrato agmine euntes. Niciæ copiæ sub ipso priores
ibant, suæ sub Demosthene sequebantur, impedimentis & turba plurima intra arma-
tos recepta. Qui posteaq̃ ad uada peruentũ est Anapi amnis, offendũt illic instructam
Syracusanoꝝ ac sociorum manũ. Ea summota ac transitu potiti ultro progrediunt̃, Sy
racusano equitatu assultante, leuiq́ꝫ armatura iaculis incessente. Atque hac die cõfectis
quadraginta fere stadiis tumulũ quendam insederunt. Postero die diluculo iter ingres
si, cũ uiginti circiter stadia processissent, descẽderunt in campestrẽ quẽdam locũ, ibiq́ꝫ
castra posuerunt, uolentes sumere cũ aliquid esculentum è suis quisque rebus, tum (ha
bitabat̃ eñ locus) aquam illic quam secum ferrent, qm̃ multa per stadia quã precturi
erãt, nihil admodum aquæ esset. Interea Syracusani transitum ulteriorẽ præoccupan
tes inædificarunt. Erat aũt tumulus arduus et utrinque rupibus præceps, cuius uertex
uocat̃ Lepas. Postero die iter ingressi Atheniẽses, à Syracusanis socialibusq́ꝫ equitibus
ac iaculatoribus (quoꝝ magnus erat numerus) utrinqꝫ obequitantibus atque iaculanti
bus ꝑgere prohibebant̃: & cũ diu dimicassent, tandẽ in eadẽ rursus castra rediere, iam
non idem eis suppetente cõmeatu, quibus digredi præ hostium equitatu non liceret.
Mane tñ mouentes rursus ire ꝑgunt, & ui peruadunt ad tumulũ: sed cũ inueniunt mu
ro præclusum, & muro supstantem pedestrem aciẽ ex magna parte scutatam, erat aũt
arctus locus, quem subeuntes Athenienses expugnare nitebant̃: uerum cũ à tot uiris è
loco eminenti ferirent̃, facilius eñ superne tela uibrabant̃, nec possent p̃rumpere, retro
se recepere atque quieuere, cum præsertim existerẽt tonitrua pariter & imbres, quales
anni tempore in autumnum iam uergente fieri consueuere: unde exterriti sunt, & eo
uehementius ꝙ existimarent in suũ exitium ista omnia fieri. His quiescentibus, Gylip
pus atqꝫ Syracusani partẽ quandã copiaꝝ mittunt ad hos muro intercludẽdos à tergo
quà uenerant, quod tñ fieri & isti missis è diuerso quibusdã suoꝝ ꝓhibuere. Mox cũ oĩ
manu regressi propius campũ consedere. Postero die cũ progrederent̃, eos undiqꝫ cir-
cunfusi Syracusani adoriunt̃, multos sauciant, retroq́ꝫ se cũ in ipsos impetũ Athenien-
ses facerent, subducebant: cũ abirent ingruebant: postremis qbusqꝫ p̃cipue infesti, si for
te membratim illos territando totũ agmen auerterent. & diu hunc in modũ restitere
Atheniẽses, dehinc ꝓgressi quiq́ꝫ sex´ue stadia in cãpo conqeuere, ab eisq́ꝫ in sua castra
rediere Syracusani. Sub noctem Niciæ ac Demostheni placitũ est, qm̃ male secũ age-
ret̃, tum gñali iam inopia cõmeatus, tum multitudine uulneratoꝝ ab hostibus, identi-
dem assultantibus, accensis quamplurimis ignibus abducere exercitum, non tamen ea
dẽ amplius qua cõstituerant uia, sed è cõtrario, quã Syracusani custodiebant mare uer
sus. Ferebat autem hæc uia, non in Catanam, sed in aduersam prorsus Siciliæ oram, in
Camarinæam, in Gelam, io alias circà urbes uel Græcas, uel Barbaras. Accensis igitur
Camarina. plurifariam pyris ꝑ noctẽ proficiscunt̃, sed ꝙ oĩbus accidere exercitibus solet, p̃sertim
Gela. maximis & noctu ꝑgentibus, & ꝑ hosticũ, & hoste quẽ timerẽt nõ ꝓcul agẽte, incessit

eis trepidatio, pauor, tumultus. Et copiæ quidem Nicianæ quemadmodum erant duces in ordine perstiterunt, longeq; præcesserūt. At Demosthenicarum dimidium pene ac maior pars interrupta est, ac solutioribus ordinibus pergebat, prima tamen luce peruenere ad mare, & ingressi uiam nomine Helorinam incedebant, ut cum ad Cacyparim fluuium deuenissent, secūdum ipsum fluuium iter per superiora & mediterranea tenerent. *Cacyparis fluuius.* Sperabant em̄ sibi illac Siculos occursuros, quos accersissent. Vbi ad flumen est uentum, offendunt illic quoq; custodias quasdam Syracusanorum, obsepiētes uada munitiōibus ac uallo. Sed illis ui summotis fluuium transmisere, penetrareq; rursus ad alium nomine Erineum. Hac enim ductores ire iusserant. *Erineus flu.* Interea Syracusani ac socij ubi illuxit, senseruntq; abisse Athenienses, pleriq; Gylippum insimulabant, quod sciens Athenienses dimisisset, raptimq; persequentes quà iter ingressos haud difficile nossent, adipiscuntur eos sub horam prandij, incidentes in Demosthenicos, & tardius & inordinatius, ut qui noctu perturbati fuissent, iter facientes repente prælium cient, circundatoq; equitatu eos in idē loci urgēt, eo facilius, quod bifariam diuisi iam erant, Nicianis illinc centum quinquaginta stadia progressis. Nam Nicias ocyus suos ducebat, existimans minime salutare esse tali in tempore cunctari ultro ac dimicare, sed quamuelocissime fugere eatenus pugnando, quatenus cogeretur. Demosthenes autē multiplici frequentiq; magis labore implicabatur, quod posterius digressus prior ab hostibus urgeretur, & tunc gnarus insequi Syracusanos, non tam progrediebat, quàm ad pugnandum se instruebat, donec ita cunctatus ab hoste circunueniretur, & magna perturbatione ipse pariter ac milites eius afficerentur. Quippe deprehensi intra locū, qui municionibus circundatus esset, & in uia, quæ hinc & hinc non infrequentes oleas haberet, circunquaq; missilibus incessebantur. Huiusmodi autem assultibus, non pugna stataria non ab re utebantur Syracusani. Nam summa rerum periclitari aduersus homines salute desperantes, iam non tam ipsorum intererat quàm Atheniensium, simulq; nonnihil cauebant, ne rebus iam proculdubio prospere gestis aliquid interueniret, arbitrantes hoc modo perdomitum hostem à se captū iri. Itaq; ubi toto die missilibus eum undique incessentes, uiderunt iam exhaustum uulneribus atque alijs ærumnis, iubent caduceatorem Gylippus Syracusani'que ac socii denuntiare primum, si quis ad se transire insulanorum uellet, liberum fore, transierunt q; aliquot, non tamen multæ ciuitates. Mox deinde omnibus alijs qui cum Demosthene erant, oblata conditio, si traderent arma neminem eorum mortem obiturum, aut uiolentam, aut in uinculis, aut inopia rerum ad uictum necessariarum. Atq; ita dedidere seipsos cuncti, numero sex milia, omnemq; pecuniam deposuere, quam habebant, effundentes in scuta resupinata, & ex ea quatuor scuta repleuere, statimq; in urbē à Syracusanis adducti sunt.

At Nicias hoc ipso die cū suis ad flumen Erineum præuenerat, illudq; transgressus, in edito quodam loco consederat. Eū postero die adepti Syracusani, inquiunt, Demosthenicos sese dedidisse, iubentq; ipsum idem facere. Ille non habita istis fide paciscit, ut equitem mitteret ad explorandum. Vbi eques reuersus retulit Demosthenicos sese dedidisse, Nicias per caduceatorem Gylippo Syracusanis'que respondet se paratum esse transigere Atheniensium nomine, si cum exercitu dimittatur, quos sumptus in bellum Syracusani fecissent, eos omnes restituturum datis obsidibus Atheniensibus, dum pecunia solueretur singulis talentis in singula obsidum capita taxatis. Ea conditione non accepta, Gylippus atque Syracusani aggressi undique telis petiuere ad uesperum usque. Illi etsi male accepti inopia commeatus, aliorum'que necessariorum, tamen habentes in animo discedere, seruato silentio noctis arma sumpserunt, *Niciæ cōditio* sed intelligentes se non latere hostem (nam ille rem sentiens pæanem canebat) rursus ea deposuere præter trecentos fere, qui ui peruadentes hostilem custodiam, quà potuere per noctem contenderunt. Niciam posteaquam dies illuxit agmen ducētem, Syracusani socijq; inuadunt, eodem quo pridie modo undiq; lacessentes iaculis sagittisq;. Inter quæ ex omni parte ferientia, equitatu pariter cunctaq; multitudine urgen-

Assinarus flu.

te, illi tamen ad amnem Assiuarum festinabant, tũ opinantes fore ut eo transito aliquanto facilius haberent, tum potandi desiderio quo miseri, tenebantur. Vbi peruenere, nullo iam ordine in illum irrumpunt, pro se quisque primus omnium transire properantes. Sed hostis ingruens difficilem eis transitum reddebat. Nam cum conferti ire cogerentur, alius in alium incidentes inuicem conculcabantur telis'que & armis, quorum alij statim peribant, alij inter se impliciti destuebant. Hos ex utraque fluminis parte Syracusani superstites (erat autem ripa præceps) desuper missilibus conficiebant, multos etiam auide potantes, & inter se utiq; in cauo fluminis alueo perturbatos. Sed Peloponnenses præcipue illuc descendentes trucidarunt eos, qui in fluuio erant. Vnde subito aqua corrupta est. Ex qua nihilominus cœnosa & cruenta bibebatur, deq; ea inter multos certabatur. Tandem permultis iam cadaueribus alijs super alia iacentibus, profligatoq; exercitu, partim apud amnem, partim si qui effugerant ab equitibus,

Niciæ deditio

Nicias Gylippo sese dedidit, plus ei habens fidei, quã Syracusanis, permittensq; sui potestatem tum illius, tum aliorum Lacedæmoniorum arbitrio, à cæde cæterorum milium abstineri iussit. Post hæc Gylippus imperat non interfici Athenienses, sed uiuos capi. Ita cæteri quicunq; occultati non essent (multi autẽ hi erant) uiui sunt capti, necnon missis qui persequerentur, trecenti illi qui noctu per custodias euaserant comprehensi. Verum hi omnes in unum contracti haud multi fuerunt, multi tamen qui supprimebantur, ex quibus tota Sicilia referta est, ut qui nõ ex pactione quẽadmodum illi qui cum Demosthene capti essent. Quædam tamen eorum pars, neq; hæc exigua interijt. Verum hæc maxima strages extitit, & nulla minor ex oĩbus, quæ in Sicilia hoc bello extiterunt. Nec pauci in itinere faciendo dum subinde inuaderentur absumpti sunt, attamen multi elapsi, quidam statim, quidam postea cum seruissent fugæ initia, quibus in Catanam erat receptus. At Syracusani & socij, acceptis quamplurimis poterant captiuis ac spolijs, frequentes in urbem redierunt. Et cæteros quidẽ Atheniensium ac sociorum quoscunq; ceperant, in lithotomias demiserunt, tutissimam existimã-

Lithotomia custodia.

tes eam esse custodiam. Niciam uero ac Demosthenem necauerunt inuito Gylippo. Is enim speciosum sibi ducebat, præter cætera ex eo bello portare ad Lacedæmonios etiam ipsos hostium duces. Quorum alter extitisset eorũ hostis acerrimus propter illa, quæ ad Pylum gessisset, alter ob eadẽ studiosissimus. Nam illos uiros apud insulam captos, Nicias præcipuo affectu prosecutus dimittendos curauit, inductis Atheniẽsibus ad facienda cum Lacedæmonijs fœdera. Quo nomine & Lacedæmonij erant in eius amorẽ propensi, & ipse plurimum Gylippo credens se dediderat. Sed quia cum illo homines uulgo loquebantur, ueriti tum quidem Syracusanorum ut ferebatur, ne ob id tormẽtis interrogatus, tumultum ipsis excitaret in rebus prosperis, tum alij & præcipue Corinthij, ne corruptis aliquibus pecunia, quod locuples erat effugeret, aliquid in ipsos iterũ rerum nouarum moliturum persuasis ad hoc sociis hominem interemerunt. Et Nicias quidem ob hanc causam aut huic proximam morte affectus est, uir omnium mea ætate Græcorum minime dignus, qui eo deueniret infelicitatis ob studium uirtutis, quod omne in illam conferebat. Captiuos autem qui apud lithotomias erant Syracusani du-

Lithotomiarũ situs.

Captiuorũ dira calamitas.

riter sane tractauerunt inter initia. Siquidem cum essent in loco depresso & arcto tot, et sub dio prius in sole & æstu deficiebant, dehinc superueniente autumnalium noctium gelu, ipsa mutatione contrariorum, ualetudinem contrahebant, præsertim quod propter loci angustiam omnia ibidẽ faciebant, quodq; cadauera ꝓmiscue coaceruata erãt, tam eorum qui ex uulneribus quam eorum qui ex mutatione & huiusmodi causis decesserant, intolerabili insuper uexati odore, fame etiam ac siti. Nanq; per octo mẽses data sunt singulis aquæ singula acetabula, panis bina. Denique nihil non malorum passi sunt eorum, quæ pati credibile est in hoc loco homines qui illuc inciderunt. In qua uitæ conditione septuaginta dies stipati traduxerunt. Post hæc præter Athenienses, & si qui Sicilienses Italici'ue cum illis militauerant, cæteri omnes sunt diuenditi. Quot autem capti fuerint etsi omnes capti, exacte dicere arduum est, tamen non intra

septem millia fuerunt. Quod factum huius belli tempore maximum in Græcia contigit: & quantum mihi uidetur omnium Græcorum factorum maximum, quæ nobis fando sunt cognita, idē uictoribus splendidissimum, & uictis calamitosissimum, qui in totū & ex omni parte superati, nec ulla in re tenuiter afflicti, funditus (ut dicitur) euersi sunt, peditatu, classe, nullo deniq; non amisso, pauculis è multis domū reuersis. Hactenus quæ apud Siciliam sunt gesta.

Huius belli factum maximū.

Prouerbium.

THVCYDIDIS HISTORIARVM PELOPONNENSIVM LIBER OCTAVVS.

THENIS posteaquam nūtiata res est, diu fide caruit, ne militibus quidem creditum, qui illinc euaserant, planè quæ gesta essent referentibus, ita undiq; omnia funditus esse euersa. Sed ubi factum agnouerūt, ibi exæstuare Atheniēses aduersus oratores, qui principes hortatores extiterant in Siciliam transmittendi, tanquam non hoc ipsi decreuissent, irasci insuper ariolis atq; uaticinis: deniq; omnibus ꝗ tunc aliqd ipsis per sacra consulētibus, suasissent profectionem, tanquam Siciliam subacturis. Vndiq; itaq; omnibus in rebus mœstos ob ea quæ acciderant, circūsistebat etiam ingens metus consternatioq;. Exuti eñ & priuatim & publice multo peditatu, equitatu, iuuentute, qualē superesse alteram non uidebant, afflictabantur. Simulq; nec nauium satis in naualibus, nec pecuniæ in ærario, nec ministeriorum ad nauticos usus cum cernerent, desperabant in præsens de sua salute, arbitrātes in Piræa aduersus se statim appulsuros classem è Sicilia hostes: præsertim tanta illic uictoria subnixos, & iam omni conatu cum uires duplicatas haberent, unà cum socijs qui ad ipsos ab Atheniēsibus defecissent, terra mariq; oppugnaturos. Non tñ uisum est eis succumbere se debere, sed ex præsentibus facultatibus naues undecunq; possent comparare, collata ad illas ædificandas materia atq; pecunia, ad hæc oppida sociorū stabilire, & præcipue Eubœam, & in urbe nonnihil castigare uitæ sumptus, & quēdam magistratū deligere seniorum, ꝗ de statu præsenti cum tempus afforet, præ cæteris consultarent: deniq; terrore circunstante, id quod facere uulgus solet, ad omnia recte disponēda accincti erant, & quæ agēda uisa executi sunt, atq; hæc æstas excessit. Insequēti hyeme ob res in Sicilia ab Atheniēsibus adeo male gestas, uniuersi protinus Græci animos erexerant. Enimuero ꝗ neutrorum socij erant, non debere se amplius abesse a bello, uel si à nemine rogarentur, censebant: sed ultrò aduersus Atheniēses ire, ꝙ uidelicet putarēt singuli in se illos fuisse uenturos, si in Sicilia rem prospere gessissent, & simul reliquum belli breue futurum, eiusq; se fieri participes, fore sibi speciosum. Qui socij erāt Lacedæmonioꝝ properabant impēsius quàm hactenus fecerant, eximi se protinus multa ærumna. Qui Atheniensium imperio parebant, ij præcipue & supra uires prompto animo erant ad rebellādum auiditate rei discutiendæ, & nullam rationem prætermittendi, quia in sequenti æstate posse sent euadere uictores. Quibus omnibus Lacedæmonia ciuitas fidutiam capiebat, & eo maiorē, ꝙ credibile erat è Sicilia socios propter accessiōem classis necessario iam cum magnis copijs sub initio ueris præsto futuros. Ita undiq; affulgēte spe statuerant nō detrectare bellum, ratiocinantes si deliberatum foret, se tum liberatos in posterum tali periculo, quale ipsis impēdebat ab Atheniēsibus, si Siciliam subegissent, cum illis euersis sine controuersia totius iam Græciæ principes fore. Igit̃ eoꝝ rex Agis confestim per eādem hyemem profectus ex Decelea cū aliquanto exercitu, pecuniam exegit à socijs ad classem comparandam, & ad Melineum deflectēs sinum, ingētem Oetæorum prædā egit ob uetustas inimicitias, & ex ea pecuniam. Adegit Achæos quoq; Phthiotes & alios circà populos ditionis Thessalorum sibi suspectos, ipsos etiam Thessalos inuitis pecuniam dare, & aliquantulum obsidum, quos apud Corinthum deposuit, cū tentasset

Atheniensium consternatio.

Græcorū reliquorū motus in Atheniēsis.

Oetæi.

Melineus sinus

Nauium ædifi-catio. eos in societatem abducere. Lacedæmonij porrò cẽtum naues ædificandas ciuitatibus
distribuerunt, ita taxantes sibi atq; Bœotianis quinas atq; uicenas, Phocensibus ac Lo-
cris, item Corinthijs quindenas, Arcadibus & Pelenensibus & Sicyonijs, itẽ Megarẽsi
bus & Troęzenijs & Epidaurijs & Hermionẽsibus denas. Alia insuper comparabant,
tanquam circa uer protinus inituri bellum. Per hanc ipsam hyemẽ Athenienses & ipsi
quemadmodum constituerant, ædificandis nauibus operam dedere, pro se quisq; mate
Sunium muni-tur. riam suppeditantes, & Sunium muro præcluserunt, ut naues quæ cõmeatum ipsis sub
ueherent, tutò præterueherentur, munitionibus quas in Laconica extruxerant, cum in
Siciliam transmiserũt, tunc destitutis. Et sicubi quid sumptus non expedire uidebatur,
in parsimoniam contracto, sed in primis ne socij ædificarẽt, prospiciebãt. Dũ hæc
ab utrisq; fiunt, nihil aliud q̃ inuicem se in apparatu belli præuenire maturãtibus, pri-
Eubœi ad La-cedæmonios deficiunt. mi omnium Eubœi per hanc hyemem ad Agim legatos de sua ad eum defectione mi
serunt. Quorum oratione admissa, Agis accersiuit ẽ Lacedæmone tanquam in Eubœã
Alcamenes. missurus duos è primoribus, Alcamenem Sthenelaidæ filium et Melãthum, eoq; trans
Melanthus. itum præmuniente illi uenerunt trecentis cum libertinis. Lesbij interea cupidi & ipsi
Lesbiorum de-fectio. rebellandi uenerunt, à quibus inductus est Agis utiq; Bœotianis adiutoribus, ut ipsorũ
defectioni operam daret. Intermissa Euboica Alcamene, qui in Eubœã iturus erat, da-
Chij. to præfecto cum uiginti nauibus, quarum Agis & Bœotiani denas pollicebantur, atq;
Erythræi. hæc ignara ciuitate Lacedæmonia transacta sunt. Etem̃ penes Agidem fuit ius & copi-
Tissaphernes. as mittendi, si quò uellet, & contrahendi, & pecunias exigendi, quamdiu apud Dece-
Darei legati. leam egit, quo tempore uel magis propè dixerim ei socij obtemperabãt, quàm Lacedæ
moniæ ciuitati. Quippe habens exercitum, protinus ubicunq; libebat imperiosus ade
rat. Et hic quidem cum Lesbijs transegit. Chij aũt & Erythræi qui & ipsi defectionem
parabant, nõ cum Agide tractauerunt, sed cum ciuitate: quibus cum uenit legatus Tis
saphernes, qui regis Darei filij Artaxerxis prætor inferioris prouinciæ erat. Is enim ad
hoc Peloponnenses incitabat, pollicens se affatim stipendij præbiturũ, quoniam nuper
ẽ Græcis ciuitatibus prouĩciæ suæ pro rege tributa exegerat, quæ per Athenienses an-
tea lucrifacere nequisset, ea se tributa magis percepturum oppugnãdis Atheniensibus
arbitrabat, & simul Lacedæmonios regi socios redditurũ, atq; Amorgem Pissuthni fili-
Amorges. um nothum regis, perfugam circa Cariam, prout ei rex ipse negotium dederat, aut ex-
Calligetus. cepturum uiuum, aut interfecturũ. Itaq; Chij atq; Tissaphernes cõmuniter eãdem rem
Timagoras. transigebant. Sub idem autem tempus Calligetus Laophontis Megarensis, & Tima
goras Athenagoræ Cyzicenus sua uterq; patria extorris à Pharnabaso Pharnaci filio,
cuius hospites erant, Lacedæmonem uenerunt ad accipiendas in Hellespontum naues,
eadem & ipso quæ Tissaphernes cupiente conficere si posset ciuitates, quæ in prouin-
cia sua essent, ab Atheniensibus abducere, & inter regem suũ ac Lacedæmonios contra-
Pharnabazus here societatem. Hæc cum separatim utriq; agerent qui à Pharnabazo, & q à Tissapher-
ne uenerant, ingens inter Lacedæmonios cõcertatio extitit, his ut in Ioniam et Chium,
illis ut in Hellespontũ prius classis mitterẽt, persuaderenitẽtibus. Tandẽ Chiorũ et Tis
saphernis postulata multo magis admissa sunt, utpote Alcibiade coadiutore q Endio,
Endius. tunc ephoro, id est tribuno plebis erat in primis hospes etiã paternus. Vñ propter ho-
Ephorus. spitium nomẽ Laconicũ ei familiæ inditũ est. Endius em̃ Alcibiades cognominabatur.
Phrynes. Prius tñ in Chium Lacedæmonij Phrynẽ uicinum illis hoĩem miserunt exploratũ, utrũ
quid tanta classis eorũ foret, quãta dicerẽt aliæ quæ adessent famæ urbis rñdentia. Hoc
renũtiante ueritatẽ famæ rñdere, extẽplo Chios et Erythræos in societatẽ acceperũt,
& quadraginta illuc naues mittendas decreuerũt. cũ circa se Chii dicerent esse non mi-
nus sexaginta. Ex quibus quadraginta primũ missuri erant: decẽ cũ Melancrida nauar
cho, sed cũ terræmotus extitisset, pro Melanchrida Chalcideum miserũt, & pro decẽ
nauibus qnq; in Laconica armauerunt, & hyems excessit, atq; undeuicesimus huius bel
20 anni initiũ. li annus, qđ Thucydides conscripsit. Ineunte statim uere insequentis æstatis Chiis
ut naues sibi mitterent instantibus, ꝙ timerent ne agitata resciscerent Atheniẽses; nam

omnes clam illis ierant legationes, miserunt Corinthũ Lacedæmonij uiros Spartiatas
treis, qui iuberent Corinthios q̃celerrime ab altero mari, in id q̃d Athenas uergit, trã
uectis p isthmũ oĩbus nauibus, tã ijs quas in Lesbũ Agis armasset, q̃ cæteris transmitte
re in Chiũ. Erãt aũt illic sociales naues numero undequadragĩta. Huius classis in Chiũ
pficiscentis, cũ nollent esse pticipes Calligetus & Timagoras Pharnabazi legati, pecu
niã nõ dederũt quã attulerant classis noĩe quinq; & uiginti talenta, sed postea p se alia
cõportata classe constituerunt nauigare. Agis ut uidit Lacedæmonios in Chiũ traiice-
re ante oĩa destinasse, ne ipse q̃dẽ censuit aliud iam agendũ, sed socii apud Corinthũ cõ
cilio, atq; cõsilio habito decreuerunt in Chiũ sibi primũ esse nauigandũ, duce Chalci-
deo, q in Laconica quoq; naues armauerat, deinde in Lesbũ duce Alcamene, quem etiã
Agis destinabat, postremo in Hellespontũ duce Clearcho Ramphii filio. Verũ prius *Clearchus.*
nauiũ dimidiũ trãsportari p isthmũ, idq; statim traijcere, ne Athenĩẽses tã in eas animũ
aduerterent, quæ pficiscerent̃, q̃ in eas quæ posteri⁹ transportarent̃. Nanq; ab hac ora
ppalã naues soluebant, cõtempta Atheniensiũ imbecillitate, quorũ nulla admodũ clas
sis usquam uisebat̃. Vbi id placuit, unã & uiginti naues continuo traduxerũt: q etsi sti
mulabant Corinthios ad secũ nauigandũ, tñ illis cordi non fuit ante isthmia quæ tunc
instabant celebrata. Et cũ Agis uellet indulgendo ne fœdera isthmica soluerent̃, suam
ipsius classem facere, Corinthiiq; abnuerunt ac tp̃s tererent, Athenienses acta Chiorũ
certius sensere, ac misso illuc uno è magistratibus Aristocrate, insimularunt Chios, eósq; *Isthmiorũ ce-*
pernegantes, iusserunt ex formula naues mittere. Atq; ita missæ sunt septem, quarũ *lebritas.*
mittendarum fuere autores, tũ multi rerũ agitatarum nescii, tũ pauci qui sibi actorum
erãt conscii, nolentes plebem prius hostilem habere, q̃ tutelæ aliq̃d accepissent, cũ Pe
loponnenses qui tamdiu nõ uenirent, nõ amplius uenturi expectarentur. Interea ludi
isthmici edebant̃. quibus spectaculis cum interessent Athenĩẽses (indicta eñ fuerant
fœdera dierũ festorũ) eo magis dep̃henderunt Chios spectare ad defensionẽ. Atq; ubi
discessum est, ita cõfestim sese p̃pararunt, ne clam ipsis naues à Cenchris pficiscerent̃. *Cenchræ.*
Profectæ aũt sunt illinc post ludos confectos una & uigiti naues Alcamene p̃fecto, ad
quas totidẽ obuiam euntes Athenienses, primũ in pelagus hostẽ subducebant, ubi illæ
nõ longo spatio secutæ se auerterũt, ipsi quoq; rediere. Quippe septẽ Chiis quas in eo
numero secũ habebat, diffidebat̃. Sed postea impletis aliis septẽ & triginta eosdẽ pfici
scentes persecuti sunt ad Piræũ agri Corinthii, qui est portus desertus & nouissimus, *Pyræus.*
ad cõfinia terræ Epidauricæ. Intra quẽ Pelopõnenses, una quæ in alto cursum tenebat
amissa, contractis cæteris se continebant. Eis Athenĩẽses & à mari nauibus adorti, & in
terram egressi tumultũ ingentem pturbationemq; p̃buerunt, ac naues plerasq; lacera-
uerũt è terra, atq; Alcamenem interfecerũt, aliquot tñ suorũ amissis. Vbi dirempti fu *Alcameni cæ-*
ere, naues quæ satis uisæ sunt aduersus hostiles illic collocauere, cũ reliq̃s ad paruulam *des.*
insulam nõ admodũ distantem, in statiõe subiere & castra posuere, misso Athenas nun
tio subsidia accersitũ. Nam postero die Pelopõnensium classi auxiliares Corĩthii affu-
erunt, nec ita multo pòst alii finitimi. Qui cũ cernerent custodiam deserto in loco sibi
perq̃ laboriosam fore, ancipiti cõsilio erant, deq; incendenda classe cogitabant. Satius
deinde uisum est eam subducere, circundatóq; peditatu tutari, dũ aliqua cõmode effu-
giendi offerret̃ occasio. Verum Agis his cognitis misit ad eos uirum Spartiatam Ther
monem. Fuerant aũt & Lacedæmonii certiores iam antea facti de discessu nauium ab *Thermon.*
isthmo, cũ p̃cepissent tribuni plebis Alcameni, ut cum id fieret nuntiũ ad se mitteret.
Ideóq; mature quas apud se habebant naues quinq; mittendas censuerunt Chalcideo
duce unà cum Alcibiade. Deinde cum hi proficiscerentur, nuntiumq; de fuga suorum
in Piræum accepissent, animo sunt consternati, quod in bello Ionico auspicando inau-
spicate cecidisset, eóq; statuerant non amplius è sua terra classem dimittere, imò adeo
quæ dimissa esset reuocare. Quod animaduertens Alcibiades, rursus suadet Endio, atq;
aliis tribunis ne relanguescerent à classe mittenda in Chium, prius enim illam præuen
turam, quàm cladem acceptam Chij sentirent, & se si Ioniam adeat, facile socias Athe-

nienſium ciuitates ad defectionem inducturum, commemorando & Atheniẽſium im
becillitatem & Lacedæmoniorum ſtudia:nã præter cæteros apud illos fidẽ eſſe.Ipſi au
tem Endio ſeparatim dicere ſpecioſum illi fore,ſi per eũ & Ionia deficeret, & rex ſoci⁹
fieret Lacedæmonioꝝ,neq; hoc Agidis opus eẽt.Erat nanq; ipſe Agidi aduerſarius.Ita
Endio atq; aliis tribunis plebis perſuaſis,abijt cum Chalcideo Lacedæmonio,& celeri
Gylippus Pelo ter curſum cũ quinq; nauibus confecerunt. Per hoc idem tempus recipiebant ſe ex
pon.repetens, Sicilia ſexdecim Peloponnenſium naues duce Gylippo, poſt geſtum illic communiter
ab Atheni.ue- bellũ.Quæ deprehenſæ atq; uexatæ à ſeptẽ & uiginti Atticis nauibus, quibus præerat
xatur. Hippocles Menippi,claſſis è Sicilia redeuntis reditum obſeruãtibus circa Leucadiam,
Hippocles. tũ præter unam effugerunt,Corinthumq; tenuerũt.At Chalcideus atq; Alcibiades ut
in quaſq; incidebant naues,cõprehendebant,ne ipſoꝝ nauigatio palã fieret.Quas non
antea miſſas fecerũt q̃ Corycũ,quæ eſt in cõtinente tenuiſſent,& cõgreſſi cũ aliq̃t Chi-
Corycus. orum,quibus cũ res agitabantur,iuſſiq; ab eis, cũ nemine collocuti ad urbẽ nauigarẽt,
illic ex improuiſo affuerunt.Et cũ pleriq; Chioꝝ admirabundi attonitiq; eſſent,ꝑ pau
cos data eſt opera ut conciliũ cogeret. Vbi Chalcideo atq; Alcibiade dicentibus alias
quoq; permultas uenire naues, nulla de nauiũ obſidiõe apud Piræum mentiõe habita,
Chij. defecerunt Chij ab Atheniensibus,& mox Erythræi.Atq; illinc ijdẽ profecti cũ tribus
Erythræi. nauibus Clazomenas ad defectionẽ induxerunt. Et cuncti Clazomenij trãſgreſſi in cõ
Clazomenes. tinentẽ illic oppidulũ condiderunt:ut ſi quid timoris in inſula foret,quam incolebant,
eſſet quò refugerent.Et oẽs quidem qui rebellauerant in mœnibus muniendis, atq; in
apparatu belli erant occupati. Athenienſes aũt accepto ꝓpere de Chioꝝ defectione
nuntio,rebant magnũ circũſtare ſe manifeſtum periculum,ne cæteri ſocij poſt maxiæ
Taleta Athe. urbis rebellionẽ nollent quieſcere.Itaq; mille talenta quæ per oẽe belli tp̃s intacta eẽ
mille intacta cupierant,de quibus tangendis ſi quis aut retuliſſet aut ſuffragiũ tuliſſet,propoſitis pœ
ex legib. nis ſanxerant,tunc ex præſenti pauore legibus abrogatis, mouenda decreuerunt. Ex q
Chalcideus. bus naues inſtruxere non paucas,& nauiũ quæ Piræum obſederant,octo iam tũc mit-
Strõbichides. tendas,quæ inſecutæ claſſem qua uehebatur Chalcideus,nec aſſecutæ,duce Strõbichi
Traſicles. de Diorimi,omiſſa obſeruatione redierant,nec multo pòſt alias ſubſidiarias duodecim
Thraſicle præfecto,quæ & ipſæ omiſerant obſidionem.Nam ſeptem Chijs,quæ ſociæ
fuerant oppugnatiõis apud Piræum,reductis:ſeruos,qui in eis erãt,libertate donarũt,
liberis aũt uincula indiderunt.Alias itẽ in locũ reuerſaꝝ raptim armatas miſerunt con-
tra aduentum claſſis Peloponnẽſis, habentes in aĩo & alias triginta armare. In quibus
conficiendis tm̃ ſtudij adhibuerũt,ut ne tantulum quidem fecerint,niſi quod ad ſuccur
rendum Chio pertineret.Interea Strombichides octo cũ nauibus traiecit in Samũ, &
illinc ſumpta una Samia in Teũ,incolaſq; loci ut quieſcerent exorauit. Eõdem & Chal
cideus ex Chio cum tribus & uiginti nauib⁹ traijciebat,aderatq; ei Clazomenioꝝ atq;
Erythræoꝝ peditatus.Huius aduentum præſentiẽs Strombichides abſceſſit: & ubi in
altum euectus proſpexit multas à Chio naues,fugam in Samum intendit illis inſequẽ
tibus.Tei peditatum cum à principio excipere noluiſſent,poſt Athenienſiũ fugã intro
duxerunt.Qui expectato aliquãdiu Chalcideo ab inſecutione Athenienſium,necdũ re
Tea urbs. uertente muros demolitus eſt,quos Atheniẽſes extruxerant urbis Teæ,qua parte reſpi
cit continentẽ,adiuuantibus eum aliquot q̃ ſuperuenere barbaris,duce Tage Tiſſapher
nis proprætore. Chalcideus atq; Alcibiades Samo tenus inſecuti Strombichidẽ, apud
Chium armauerunt nauim Peloponnẽſium,nautas ibiq; ꝑſidio reliquerũt, ſubſtitutis
in eorum locum Chijs & alijs uiginti nauibus inſtructis petiuerunt Miletum,tãquam
à ſe defecturam.Nam Alcibiades cui erat cum primoribus Mileſiorum neceſſitudo,uo
lebat in illis inducendis præteruertere naues è Pelopõneſo uenturas,& tũ Chijs tum
ſibi cum Chalcideo,tum à quo miſſus erat Endio addere hoc decus,quẽadmodum ſpo
pondiſſet,quod plurimas ciuitates copijs Chiorum cum Chalciden ad defectionem in
duxiſſet.Itaq; occulte pleraq; nauigatione facta,nec ita multum præueniẽtes Strombi-
chidem & Thraſiclea,qui tũc ex Athenis cum duodecim nauibus aderat,illum ſecutus

Miletum ad defectionem induxerunt. Horum uestigia persecuti Athenienses cum undeuiginti nauibus, cũ à Milesiis nõ reciperent, ad Ladam insulã Mileto ꝑiacentẽ subierunt. Et postea Milesioꝝ defectionem statim prima societas inter regem ac Lacedæmonios per Tissaphernem atq; Chalcideum inita est hunc in modum:

Societas inter regem & Lacedæmonios.

Tissaphernis cum Lacedæ. societatis formula.

SVper his societatem cum rege ac Tissapherne Lacedæmonij socijq; fecere: Quãcunq; regionẽ, & quãcunq; urbẽ rex habet, eius'ue ꝓgenitores habuere, ea regis esto. Et ex his urbibus quicqd pecuniaꝝ aliud'ue Atheniensibus pendebatur, rex cõiter ac Lacedæmonij socijq; prohibento, ne qd pecuniarum Athenienses aliud'ue quippiam accipiant. Item bellum cũ Atheniensibus rex & Lacedæmonij socijq; cõiter gerunto, bellumq; cũ Atheniensib. dissoluere ne liceat, nisi utrisq; uideat regi ac Lacedæmonijs socijsq;. Quod si qui a rege defecerint, hi hostes sunto Lacedæmonijs ac socijs: Si qui uero à Lacedæmonijs socijsq;, ij regis hostes sunto. In hanc formã societas inita est.

Anæa. Amorges. Diomedon.

Secundum hæc Chii statim adornatis decem aliis nauibus ad Anæa se contulerũt, aĩo tum audiendi de Mileto, tũ ciuitates ad defectionem solicitandi, sed accepto nuntio à Chalcideo ut redirẽt, qm̃ terrestri itinere Amorges cum exercitu afforet, nauigauerũt ad Iouis templum. Vñ prospexere sexdecim naues Atheniensium uenientes, quibus ꝑerat Diomedon post Thrasiclẽ Athenis profectus. Quibus cognitis Chii cũ una naui Ephesum, cũ reliquis in oram Teiam diffugerunt. Sed eaꝝ quatuor ab Atheniensibus interceptæ sunt, uacuæ tñ, hominibus prius in terram elapsis, cæteræ urbẽ Teiam tenuerunt, & Athenienses quidem in Samum nauigarunt. Chii aũt reliquis nauibus contractis, adiuncto sibi peditatu Lebedum ad defectionẽ induxerũt, & item Eras, post qđ & naues & pedites ac suas utriq; domos se receperunt.

Lebedus. Eras.

Circa eadem tpa uiginti naues Peloponensium quas totidẽ Athenienses insecutæ fuerant, & in Piræũ ingressas obsidebant, in repentinam erumpẽtes pugnam Atticas superant, quatuorq; eaꝝ capiũt, atq; illinc petitis Cenchris, de integro adornant classem in Chium atq; in Ioniam nauigaturi, misso eis ex Lacedæmone nauarcho Astyocho, penes quẽ iam esset summa rei naualis. Digresso peditatu ex Teo aduenit ipse Tissaphernes; & si quid muri reliquum erat demolitus, abscessit. Nec multo post eius abitum, Diomedon cum decẽ Atheniensiũ nauib⁹ applicans, pepigit cũ Teiis se & illos receptuꝝ. Et illinc profectus, Eras cũ urbem adortus expugnare non posset, uela fecit.

Astyochus.

Eras oppugnatur. Samiorum facinus.

Per idẽ tp̃s apud Samũ uulgus unà cum Atheniensibus, q tribus cũ nauibus aderant, aduersus primores arma sumpserũt, & eorum ad ducentos, q maxime potẽtes erant, interfecere: quadringẽtos exilio mulctauere, prædiis illorũ & urbanis & rusticis inter se distributis, & Atheniensium decreto tanq̃ in fide posthac permãsuris indulta libertate, per se postea munia ciuitatis obiere, urbemq; sociis distributionis cõicauerunt, interdicta facultate iam ulli è populo aliquid aliud aut his ab illis, aut illis elocandi conducendiq;. Post hæc eadẽ æstate Chii quemadmodum instituerant nihil sedulitatis ꝑtermittentes, etiam absq; Peloponnensibus, quæ aderant copiis ciuitates ad defectiõem solicitabant, cũ ob alia, tum uero ꝙ uolebant secũ q̃plurimos periclitari. Itaq; in expeditionem cum tribus nauibus aduersus Lesbũ tendunt, quemadmodũ à Lacedæmoniis erat prædictũ, secundo loco eundum esse in Lesbum, & inde in Hellespontum. Nam peditatus & Peloponnensium qui adetant, & indigenaꝝ circà sociorũ in Clazomenas & Cumam abierat: cuius præfectus erat Eualas Spartiates, nauiũ uero Diniadas ex finitimis subditis. Quibus nauib⁹ Chii primum Methymnam quò prius peruenere, deinde relictis hic quatuor nauibus Mitylenem, quò cum cæteris nauibus uenerunt, ad deficiendũ impulere.

Eualas Spartiates. Diniadas.

At Astyochus Lacedæmonius nauarchus è Cenchris, ubi in statione fuerat, cum tribus nauibus traiecit in Chium, & tertio q̃ aduenerat die, quinq; & uiginti Atticæ naues Lesbũ appulerũt, ducibus Leonte & Diomedonte. Siquidem Leon posterior cũ decem nauibus in auxilium ex Athenis aduenerat. Eòdem Astyochus eadem die iam aduesperascẽte, inductus est, ut sumpta una naui Chia se conferret, si quid posset, profuturus: & cum uenisset in

Pyrrham, & postero die in Eressum, ubi certior fuit Mitylenē ab Atheniēsibus ipso im-
petu esse captā. Nā Atheniēses ut uenerant ex improuiso cū portū obtinuissent naues
Chias superauere; & egressi in terrā, iis qui obstiterāt ꝑlio uictis urbe potiti erāt. Qui-
bus cognitis Astyochus cū nauib. Eressinis & tribus Chijs, quæ cū Eubulo ex Methy-
Mitylene ab Atheniensibus capitur. mna superant ei, ab Atheniensib. cōprehensæ; sed cū Mitylene caperet̄ elapsæ; una eīm
ab Atheniensib. fuerat intercepta; nō putauit sibi ampli' Mitylenē eundū, sed Eresso ꝑ
defectionē recepta ac cōmunita, q̄s habebat in nauib. armatos itinere terrestri transmi-
Antissæ. Methymna. Eteonicus. sit in Antissam & Methymnā, ꝑposito illis Eteonico, ipse q̄q; eodē cū nauib. suis ac tri-
bus Chijs uela fecit, sperās cōspectu sui Methymnæos fiduciā capturos ad ꝑmanendū
in rebellione. Sed cū ei oīa apud Lesbū in cōtrariū cederēt, resumptis suis copijs traie-
cit in Chiū. Vbi rursus oppidatim receptus est peditatus socioꝶ, itēq; classiarius q erat
iturus in Hellespontū. ad quos etiā postea uenerāt è classe sociali Peloponnensiū, q̄ ad
Cenchreā stabant naues sex. Athenienses aūt rebus apud Lesbū de integro cōstitutis, ꝑ
fecti illinc, castrū Clazomenioꝶ in continente extructū diruerunt: & Clazomenios ite
Daphnūs. rum in urbē quæ in insula est reportarūt, præter defectionis autores, qui in Daphnun
Athen. Clazomenis potiuntur. tem abscesserant. Et denuo Clazomenæ in ditionem Atheniensiū concessere. Eadem
æstate Athenienses qui in Mileto apud Ladam cū uiginti nauibus in statione erant, cū
aggressi essent expositis in terram copijs, Panhormū, quod est oræ Milesiæ, Chalcideū
Chalcidei cædes. Lacedæmonium ducem interfecerūt, occurrētem cum paucis ad uim arcēdam, & ter-
tio post die abierunt, erecto trophæo, quod Milesii submouerūt tanq̄ erectum ab ijs, q
ui eum locum non obtinuissent. At Leon & Diomedon cum nauibus quibus præerant
Oenussæ insu. Sidussa. Ptelium. Atheniensiū ex Lesbo et ex Oenussis insulis Chio præiacētib', ex Sidussa quoq; & ex
Ptelio, quos muros in Erythræa habebant diruerunt; atq; è Lesbo transmittētes in Chi-
um, de nauibus cū Chijs præliabant̄. Habebant aūt epibatas è numero armatoꝶ, quos
ex formula extorserant. Et ad Cardamylam expositis in terram copijs, & ad Boiissum
fusis acie qui se obuiam tulerant Chijs, ac multis cæsis, oīa circà oppida in officio tenu
Phanæ. Leuconicum. erunt, & altero ad Phanas prælio, ac tertio ad Leuconicum uictores, cū cōtra eos Chij
amplius non prodirēt, regionē egregie exornatam, & à Medoꝶ tēpibus ad illa usq; illæ-
sam uastauerunt. Etenī Chij soli oīm quos ego cognouerim, secundum Lacedæmonios
beati & ijdem modesti extiterunt, qui quo magis ciuitas proficiebat, eo magis ei in-
struendæ atq; ornandæ operam dederunt, neq; prius ipsam defectionem moliri; si mi-
nus tuto molituri ausi fuissent, q̄ unà cum multis se & egregijs socijs periclitaturos cō
pertum habuissent. Et nisi intellexissent, ne ipsos quidem Athenienses iam negare post
acceptam in Sicilia calamitatem, quin de imperio suo actum esset. Et si quid opinione
lapsi sunt, prout in hominū uita contingere solet, tū cum multis lapsi sunt, quibus fore
uidebatur, ut status Atheniensium propediem euerteretur. Itaq; cum & à mari coerce
rent̄, & à terra oppugnarent̄, conati sunt quidā eoꝶ urbē Atheniensibus tradere; quo
principes comperto, ipsi quidē quieuere, sed sumpto ex Erythris Astyocho nauarcho,
cum quatuor quas habebat nauibus, inspexerunt ut insidias aut obsidibus accipiendis,
aut quo alio modo q̄ moderatissime cohiberent: Et Chii quidem talia egerūt. Athe-
niensium autem sub eiusdem æstatis extremum mille & quinquagita armati, Argiuo-
rumq; mille, quorum dimidiam partem leuiter armatam, Athenienses iustis armis in-
struxerant, & sociorum totidem cum nauibus duodequinquaginta, quaꝶ aliquot erāt
Phrynichus. Onomocles. Scironidas. ad armatos portandos, ducibus Phrynicho & Onomocle & Scironida, ex Athenis trāſ
miserunt in Samum, & transeuntes in Miletum castra posuerūt. Aduersus quos egres-
si ipsorum Milesioꝶ octingēti armati, & qui cū Chalcideo uenerant Peloponnēses, ac
mercenaria Tissaphernis auxilia cū ipso etiā Tissapherne, atq; eius equitatu ꝑlium cō-
seruere. Et Argiui lati' exporrecto suo cornu præ cōtemptu, tanq̄ imperium suū Ioni-
bus non laturis, cum inordinatius pergerent, à Milesiis superantur, & paulominus tre
centi ex ipsis occubuere, Athenienses cum à principio uicissent Peloponnenses & bar-
baros, cæteramq; turbam propulissent, cum Milesiis non sunt congressi. Nam Milesii

fugatis Argiuis ad urbem secesserant, cum aliud suorum cornu superatum uidissent, & pro mœnib. iam uictores arma disposuerant. Qua in pugna contigit ut Iones utriq; Dorum uictores existerent. Athenienses quidẽ Peloponnẽsium, Milesii autẽ Argiuorũ. Hinc trophæo Atheniẽses erecto sese ad circũuallandã urbẽ (est enĩ loc⁹ peninsula) accingebãt, existimãtes si Miletũ acciperẽt, facile sibi cætera oppida in deditionẽ uentura. Interea sub occasum iam serò nuntius eis affertur, quinq; & quiquaginta naues è Peloponneso atq; è Sicilia, tãtum nõ adesse. Siquidem Hermocrate Syracusano in primis autore apud Sicilienses ferendi auxilium ad reliquas Atheniensium euertendas, uiginti naues Syracusanorum, & duæ Selinuntinorum ueniebãt, & Peloponnẽsium quæ armabantur iam paratæ erant. Hæ classes dato negotio Therameni Lacedæmonio ad Astyochum nauarchum utrasq; deducendi, primum in Eleum traiecerunt in insulam, quæ ante Miletum iacet: mox illinc cum accepissent in Mileto agere Atheniẽses, in Iasicum sinum prius animo noscendi quid rei apud Miletum ageretur, deinde in Tichiusam, quæ est oræ Milesiæ, ubi stationẽ habentes de prælio facto docent ab Alcibiade, qui illuc equo aduectus est, quiq; prælio gerendo interfuerat, stans pro Milesiis atq; Tissapherne, & ab eo admonentur si nolint de Ionia et de cæteris rebus actũ esse, maturarẽt ocy⁹ Mileto succurrere, néue circũuallari eam pro nihilo haberent. Ita illi prima luce succurrere statuerunt. Phrynichus Atheniensium dux, ubi de classe hostium ex Dero certior factus est, cum uellent collegæ expectare ad decertandum, negabat id se aut commissurũ, aut quoad posset, illis alteri ue cuiq; permissurũ. Quoties licere postea planius nosse aduersus quot hostium naues quantũ ipse nauium satis habeas, & per otium instruere ad pugnandum, ne utiq; turpitudini atq; dedecori dandum esse si nolis, subiere nulla ratione periculum, neq; deforme Atheniensibus cum classe cedere ad tempus, sed uel deformius esse quoquo mõ cõmittere ut uincerent, & ciuitas non mõ in dedecus, sed etiã in discrimen maximũ adducerẽt. Quæ cũ uix deberet post cladib. acceptis quã posset tutissimo apparatu, aut aliqua prorsus ancedente necessitate hostẽ lacessere, quo tandem modo debeat nõ coacta, sed ultro adire pericula. Itaq; iubere illos sumptis sauciis peditatuq; & instrumentis duntaxat quæ attulissent, cæteris quæ ex hostico cepissent, ut naues leuarẽtur relictis, quã ocyssime uela facere in Samum, & illinc iam cõtractis in unũ oĩbus nauibus sicubi foret opportunũ hostes adoriri. Hæc cũ persuasisset, fecissetq; Phrynich⁹ nõ magis in præsens quàm in posterũ, neq; in hoc tm̃, sed in oĩbus aliis negotiis quæ ipsi delegarent, circũspectus est habitus. Hunc in modũ Athenienses imperfecta uictoria, statim sub uesperam à Mileto abierũt. Et mox è Samo Argiui ob irã cladis acceptæ domũ reuecti sunt. Peloponnẽses ipso statim diluculo mouentes è Tichiusa in hostẽ tẽdebant, & cum unũ in hoc diem consumpsissent, postridie assumptis nauibus Chiis, quas cum Chalcideo antè fuerat insecutus hostis, statuerũt redire in Tichiusam, gratia lemborum quos subtraxerant. Quò ut peruenerunt eos adiẽs cum peditatu Tissaphernes, persuadet ut ad Iasum nauigarent, ubi se tenebat Amorges Pissuthni filius nothus regis à quo rebellaret hostis. Ita Iasum repente aggressi non opinantibus illis hostilis, sed Atticas naues esse, expugnant. In quo opere præcipua extitit laus Syracusanorum. Peloponnenses Amorgem quem uiuum ceperant, Tissapherni tradiderunt perducendum, si ei liberet ad regem quẽadmodum fuerat ab illo iussus. Iasum ipsam milites diripuere, magnamq; admodum pecuniæ uim asportauere. Erat enĩ oppidum iam inde à priscis temporibus locuples. Cæterũ auxilia quæ circa se Amorges habuerat, sine noxa recepere ad se Peloponnẽses, interq; ordines suos redegere, quod pleriq; illorũ essent ex Peloponneso. Hinc tradito Tissapherni oppido cũ omnib. captiuis tã liberis quàm seruis, pacti in singula capita singulos stateres Daricos sibi soluẽdos, redierũt Miletũ. Vnũ Pedaretũ Leõtis filiũ quẽ Lacedæmonii magistratũ ĩ Chiũ legauerũt, mittũt itinere pedestri usq; ad Erythra cum iis copiis, quæ auxiliares Amorgis fuerant, atq; illic Mileto Philippũ præficiũt, æstasq; confecta est. Insequente hyeme Tissaphernes, postea quã Iasum præsidio muniuit, aduenit Miletũ, & quẽadmodũ Lacedæmone spoponde

Argiuorum exercitus fusus.

Atheniensium aduersus Peloponnenses uictoria.

Miletus obsidetur.

Eleus insula.

Iasicus.

Tichiusa.

Derus.

Amorges capitur.

Iasus diripitur.

Pedaretus.

Stipendium rat, menstruum stipẽdium nauibus numerauit, singulas uiritim drachmas Atticas, uo
menstruum. lens in reliquum tempus soluere ternos obolos, donec regem consuluisset, soluturus ut
dicebat si ille iussisset integras drachmas. Verum contradicente Hermocrate Syracusa
norum duce (Theramenes enim cum non esset ipse nauarchus, sed ad tradendam Asty
ocho classem cum illis nauigaret, segnior erat circa rationem stipendii) conuentum est
inter eos, ut præter quinq; naues plusquam terni oboli uiritim soluerẽtur. Nam qnq;
& quinquaginta nauibus terna talenta in singulos menses dabat, cæteris nauibus quæ
ultra hunc numerum essent, ad hanc ipsam rationem soluebatur. Eadem hyeme qui
apud Samum agebãt Atheniẽses, cum aduenisset illuc è domo alia classis quinq; & tri
Charminus. ginta nauium, ducib⁹ Charmino & Strombichide & Euctemone, cõtractis & à Chio
Euctemon. & aliunde nauibus, statuerũt inter se sortiti inuadere naualibus copiis Miletum, & clas
Strõbichides. sem atq; peditatum mittere in Chium, quod & fecerunt. Nam Strombichides & Ono
Onomaches. maches & Euctemon cum triginta nauibus, & parte armatorum qui uenerãt in Mile-
tum, actuariis nauigiis aduecti in Chium, quam sortiti fuerãt. Mox eoꝝ collegæ apud
Samum remanentes cum quatuor ac septuaginta nauibus ac mare obtinẽtes aduersus
Miletum tendunt. Astyochus aũt ut erat id tempus, apud Chium obsides deligẽs pro
ditiõis metu, maturabat eam rem perficere, sed postea q̃ sensit Theramenem cum classe
uenisse, & negotia societatis in melius proficere, acceptis decem Peloponnẽsibus naui
Ptelei prodi- bus, & totidem Chiis abiit, & tentata frustra Ptelei expugnatione transmisit Clazome
tio tentata. nas. Ibi eos qui cũ Atheniẽsibus sentiebant, iussit ad se deditionẽ facerẽt & migrarẽt in
Tamus. Daphnũtem: qđ itẽ iubebat & Tamus Ioniæ p̃tor. Illis facere imperata recusantib. ad
ortus urbem muris carentem, tñ expugnare cũ non posset abiit, & ingenti uento usus,
ipse quidem Phocæam & Cumam tenuit, naues aũt cæteræ insulas Clazomenis obia-
Marathusa. centes, Marathusam, Pelam, Drimyssam, & quæcunq; circa loca Clazomenis obnoxia
Pela. erant. Octo dies propter tempestatẽ immoratæ, cũ partim diripuissent exhausissentq;,
Drimyssa. partim oppugnassent, in Phocæam & Cumam ad Astyochum remearunt. Is dum ibi
Astyochus. agit, à legatis Lesbiorum aditus est de insula illi tradẽda, & ab eis quidem p̃suasus. Ve
rum cũ Corinthii atq; alii socii propter superiorem cladem minus libẽter illuc ire uel-
lent, proficiscit̃ in Chiũ. Sed tẽpestate disiectæ naues, eôdem tãdem oẽs aliæ aliunde p
Pædaritus. uenerunt. Quo postea Pædaritus, qui fuerat apud Erythras, tunc pedibus iter faciens, è
Mileto transmisit cũ iis copiis quas habebat (Habebat aũt in iis ad quingẽtos milites, q
relicti cũ armis fuerãt ex qnq; Chalcideis nauib⁹) Ibi cũ quidã Lesbioꝝ se defecturos
pollicerent̃, Astyoch⁹ retulit rẽ ad Pædaritũ atq; ad Chios, tanq̃ expediret ire cũ classe
ad Lesbũ recipiẽdam: fore eñ ut aut plus socioꝝ cõpararẽt, aut certe Atheniẽsib. si qd
minus succederet, nocerẽt. Sed cũ hoc illi audite nollẽt, negaretq; Pædaritus naue Chi
orum se illi permissurũ, ipse sumptis quinq; Corinthiis & sexta Megaride, & una Her-
mionide, præter suas Laconicas, cũ quibus uenerat, Miletum abiit ad suam nauarchiã,
sane quã minatus Chiis se neutiquam illis opitulaturũ, si qua ope indigerent. Et appel
Corycus. lens ad Corycum oræ Erythreæ illic stationem habebat. Athenienses aũt è Samo cum
exercitu Chium petierunt, & ad alterum tumuli latus quo detinebantur, ita stationem
habuerunt, ut utriq; alteris occulti essent. Astyochus accepta à Pædarito epistola, quos
dam Erytharæos captiuos è Samo missos uenisse Erythras ad moliendam proditionẽ,
extemplo reuectus est iterum Erythras, ac parum affuit, quin incideret in Atheniẽses.
Is ac Pædaritus qui ipse quoq; illuc ad eum traiecerat, quæstione habita de iis qui pro
ditionem moliri uiderentur, ubi compererunt id totũ ob salutem ciuitatis è Samo fuis
Arginum. se confictũ, absolutis illis redierunt, alter in Chium, alter in Miletũ, quò destinauerat.
Interea classis Atheniensis è Coryco p̃teruehens Arginũ, incidit in treis naues longas
Chiorum, easq; simulac conspexit, insecuta est, & exorta ingenti tẽpestate ægre in por
Minas. tum Chiæ refugerunt. Atheniensiũ aũt tres quæ p̃ cæteris instructæ erãt, perierũt im-
Phœnicus pactæ mœnibus Chioꝝ. Viriq; p̃tim capti sunt, partim interfecti, cæteræ fugã intẽde
portus. runt in portum Minanti subiectum, nomine Phœnicuntẽ. Vnde postea in Lesbum pe

fecti Athenienses ad munitiones excitandas se præparabant. Eadem hyeme Hippocrates Lacedæmonius cum decem nauibus Thurinoꝝ, quibus præerat Dorieus Diagoræ unus è tribus, cumq; duabus alijs, Laconica altera, altera Syracusana, ex Peloponneso traiecit in Cnidũ, quæ iam à Tissapherne defecerat. Cuius classis aduentũ ubi sensere, q apud Miletum erãt, iusserunt dimidium classis Cnidi esse præsidio, naues quæ ad Triopium stabãt, succurrere onerarijs, quæ ab Aegypto transmitterent. Est aũt Triopium prominens oræ Cnidiæ promontorium, ubi sitũ est Apollinis tẽplum. Eius rei certiores facti Athenienses profecti ex Samo, sex naues ad Triopium ꝓsidiarias intercepere, classiariis in terram elapsis. Mox appellentes Cnidum, eamq; adorti, urbẽ muris carentem, parum abfuit quin expugnarent. Postero die rursus subeuntes, cum per noctẽ oppidani melius urbem obsepissent, & ij subintrassent q ad Triopiũ è nauibus diffugerant, non iam perinde in oppugnando nocuere, ac peruastato illoꝝ agro in Samum rediere. Per idem tempus cum in Milerum uenisset Astyochus ad classem, oĩa adhuc quæ ad exercitum spectant, suppeditabãt Peloponnẽsibus, ut qbus & stipendium abũde soluereť, & res ex Iaso direptæ à militib⁹ magnæ pecuniæ superessent, & Milesii impigre onera belli sustinerent. Cæteꝝ cum superiora fœdera pet Chalcideum & Tissapherně inita Lacedæmoniis uidereť quibusdam rebus manca, nec tam pro sua facere q̃ pro altera parte, placuit de integro inire Theramene adhibito in hæc uerba:

Dorieus. Cnidus. Triopij situs.

Pactiones secundæ inter Lacedæmonios & regem Dareum.

PActiones inter Lacedæmonios sociosq; & regẽ Dareum, eiusq; filios ac Tissaphernem, ut fœdera sint & amicitia in hanc formulã: Quæcũq; prouincia atq; urbs regis est Darei siue eæ patris fuerunt, siue progenitoꝝ, in has ne eãt, aut belli aut quoquo mõ nocendi ergò, uel Lacedæmonii uel eoꝝ socii, neq; tributa ex his urbibus exigant, aut Lacedæmonii aut Lacedæmonioꝝ socii. Ne uicissim rex, aliquis'ue eoꝝ quibus rex præest, aduersus Lacedæmonios, corũmue socios eat, belli ergò, aut quoquo mõ lædendi. Si quid aut Lacedæmonii socii'ue rogauerit regẽ, aut rex Lacedæmonios socios'ue, quicqd alterutri persuaserint bñ fieri, id alteri faciat. Bellum aũt qd cum Atheniẽsib⁹ illoꝝq; sociis geriť, id ab utrisq; cõiter gerať. Qd si id dissoluere placuerit, cõiter utriq; dissoluant. Necnon quantus exercitus fuerit in regis prouincia ab ipso accitus rege, tãto rex soluat stipendium. Si qua autẽ ciuitatum cum rege cõfœderatarum prouinciaꝝ regis aliquam inuaserint, cæteri prohibeant, & regi quoad poterunt, opitulentur. Rursus si quis è prouincia regis, aut quacunq; ex urbe in qua rex imperium obtinet, inuaserit regionẽ Lacedæmonioꝝ sociorum'ue, ꝓhibeat rex, & q̃ad põt opituleť. Post has pactiones Theramenes traditis Astyocho nauib. celoce profectus è luce abiit. Atheniẽses aũt è Lesbo iam Chium appulsi, terraq; ac mari potiti, Delphiniũ muro clausere, locũ alioqui & à terra munitum, & portus habentẽ nec procul ab urbe Chia dirẽptum. Chii cum multis antea præliis afflicti, tũ inter seipsos non admodũ bñ aĩati, sed Tydeo Ione cũ suis tanq̃ cũ Athenienfib. sentirẽt, iam à Pædarito morte affectis, & reliqua ciuitate necessario in exiguũ redacta, quiescebãt mutuo suspecti, et ob id neq; istos neq; eos q cũ Pædarito erãt auxiliares idoneos ad pugnã putabant. In Milerũ itaq; mittũt ad Astyochũ, ut ad se tutãdos ueniat, et illo mãdata nõ audiẽte, scribit de eo Lacedæmonem Pædaritus tanq̃ lædente remp. Hactenus apud Chium Atheniẽses res suas cõstituerunt. Cæterum naues eorum quæ apud Samum erãt, aduersus eas quæ apud Miletum stabant ductæ sunt: & eum hostes pugnam detrectarẽt, rursus in Samũ reductæ quieuere. Per eandem hyemẽ transacto Pharnabazi negotio per Calligetũ Megarẽsem & Timagoram Cyzicenum, naues à Lacedæmoniis armatæ septẽ & uiginti è Pelopõneso circa solstitiũ in Ioniam traiecerunt, duce Antisthene Spartiata, cum uudecim Spartiatis, quos Lacedæmonii ad Astyochum mittebant, ut eoꝝ consiliis uteretur, quorum unus fuit Lichas Archesilæ, dato eis negotio, ut postq̃ Miletũ ꝑuenissent, curarẽt ut cũ cætera quamoptime haberent, tũ uero has naues siue tot, siue plures, siue paucio res in Hellespontum ad Pharnabazum, si uidereť, mitterent, Cleatcho Ramphii præ

Pactionũ forma alia. Delphinium. Pædariti sedulitas. Calligetus. Timagoras. Antisthenes. Lychas. Pharnabaz⁹.

fecto, qui in eadem classe nauigabat. Astyochum si eisdem placeret, amouerent à nau-
Astyochus suspectus habit9 archia, Antisthenemq; subrogarẽt. Ex epistolis enim Pædariti Astyochum suspectum
Melus. habebant. Igit hæ naues à Malea altum tenentes ad Melum appulsæ, nactæ sunt decem
Caunus. Atheniensiũ naues, quarũ tres captæ sunt inanes cremataq;. Mox isti ueriti ne reliquæ
quæ aufugissent, aduentum suũ prout cõtigit notum facerent Atheniensibus, Sami sta
tionem habentibus, Cretam petunt, & pleraq; nauigatione p custodiam cõfecta, tenu-
erũt ad Caunum Cariæ. Inde tanquã ex tuto nuntiũ mittunt ad classem quæ stabat ad
Miletum, ut ab ea exciperent. Interea Chii & Pædaritus Astyochũ, etsi cunctantẽ, ni-
hilo tñ minus per nuntios orabant, ut sibi obsessis omni cũ classe succurreret, nec maxi
mam ex oĩbus sociis in Ionia urbibus pro derelicta haberet, & à mari interclusam, & à
terra latrociniis oppressam. Etenim seruitia cum tot essent, quot in una urbe nusquam
pterquam Lacedæmone; & ob tantam multitudinem seuetius in delictis, quã alibi ca-
stigaretur, ubi exercitus Atheniensis tuto se loco post erectas munitiones collocasse ius
sus est, ad eum permulta trãsfugerunt, & propter notitiam regionis plurima per se de-
trimenta attulerunt. Itaq; aiebant Chii debere Astyochum usq; dum spes facultasq; es
set muri apud Delphinium inhibendi, auxiliũ ipsis ferre, circũuallantẽ exercitu ac na-
uibus ampliori castro hostium castrum. Astyochus quemadmodum tunc fuerat inter-
minatus aliter statuerat, tñ ut uidit socios ad hoc incũbentes, incurrere statuit. Interim
accepto nuntio ex Cauno de uigintiseptẽ nauium, & consiliariorũ aduentu, cætera oĩa
posthabẽda existimauit, satiusq; esse ut reciperet tot naues p quas mari potiretur, & La
cedæmonii qui ad se explorandum uenissent, tuto transmitterẽt. Igitur omissa nauigati
Cos Meropidis. one in Chium, sine mora nauigauit in Caunum. Con'q; Meropidem expositis in terrã
Terræmotus in Co. copiis, utiq; cum præteruehitur urbem, diripuit; & carentẽ muris, & terræmotu col-
lapsam, qui maximus oĩm quos meminimus, illic contigit. Et oppidanis in mõtana di
lapsis, agrum discursantes, prædas abegerũt, præterquam liberorũ hominum (hos em̃
dimittebant) profectus ex Co in Cnidum nocte ab exponẽdis in terram nautis reuoca-
tus est à Cnidiis, ut pergeret protinus aduersus uiginti naues Atheniensium, hortanti-
bus quẽadmodum res se habebat, quibus Charminus unus è ducibus qui agebat apud
Samum, præerat, ad speculandum harum septem & uiginti nauiũ transitum ex Pelo-
ponneso, ad quas Astyochus ipse nauigabat. Etenim in Samó ex Mileto certiores facti
Charminus. Athenienses de horum aduentu, negotium Charmino dederãt, ut eas obseruaret circa
Syma. Symam & Chalcem et Rhodum & Lyciam: Quippe iam esse se in Cauno acceperant.
Chalce. Instat itaq; famam nauigationis suæ peruertere Astyochus, tendens in Symam si fortè
Rhodus. classem hostilem in alto aspiceret. Sed pluuia & nubilum cælum perturbationem ei p̃
buit, ne classem per tenebras moderari posset. adeo ut sub diluculum disiectis nauibus,
sinistrum cornu ueniret in conspectum Atheniensium, cum dextrum adhuc circum in
sulam deerraret. Has esse naues, quas obseruarent è Cauno, rati Charminus atq; Athe
nienses extemplo prouecti eas adoriũtur, quæ erant pauciores uigĩti, illarumq; treis de
primunt, & alias lacerant iam p̃lio uictores, donec plures opinione ipsorũ naues appa-
ruerunt, à qb9 undiq; circũuenti fugæ se mandant: ac septẽ amissis nauibus in Teuglus
Teuglussa. sam insulam cũ cæteris, & illinc in Halicarnassum cõtenderunt. His gestis Pelopõnen
Halicarnassus ses in Cnidũ classem appulerũt, adiunctisq; sibi uiginti septem ex Cauno nauibus uni
uersa cum classe petierunt Symam, ibiq; trophæo posito, rursus in Cnidum redierunt.
Cognita pugna nauali, Athenienses cum omnibus nauibus è Samo in Symam profici
scuntur; & cum neq; inuaderent ipsi classem quæ ad Cnidum stabat, neq; ab ea inuade
rentur, sumptis naualibus uasis quæ erant apud Symã, & Lorymis in continente oppu
Lorymi. gnatis, redierũt Samũ. Peloponnẽses coacta ad Cnidũ oĩ classe, siq̃d deerat appa-
rabit, & ex eis undecim uiri cũ Tissapherne, q illuc aduenerat, colloquiũ habuerunt de
reb. iam transactis, si qua illarũ eis displiceret, deq; bello futuro, qua ratiõe optime & ex
utrorumq; utilitate maxĩe gerẽdum esset. Et ante oẽs Lichas quæ transacta essent cõsi
derãs negare fœdera bñ inita tam à Chalcideo q̃ à Theramene esse. Indignum em̃ fane

si cuicũq; ꝓuinciæ rex atq; eius progenitores imperassent, eã rex nunc sibi uendicaret.
Oportere eñ rursus & insulas oẽs & Thessaliam & Locros & deĩceps Bœotia tenus in
seruitutẽ redigere, ac Lacedæmonios pro libertate imperiũ Medoꝝ Græciæ induere.
Itaq; iubere alias inire pactiões, aut istis stari nõ oportere, nec ob eas ullo stipẽdio opꝰ
esse. Hac de re stomachatus Tissaphernes infecto negotio, ac præ se indignationẽ ferẽs
inde abscessit. Illi à prioribus Rhodioꝝ publice accersiti, cõstituerunt illuc ire, speran-
tes & insulam tũ nauticis, tum hoĩbus pedestribus pollentẽ se recepturos, & societatis
huius bñficio, pterq̃ q̃ à Tissapherne pecuniã poscerent, posse alere exercitũ. Profecti
igit̃ protinus p eandẽ hyemẽ ex Cnido cũ ad Camiꝝ oræ Rhodiæ primũ appulissent, *Camirus.*
nauibus quatuor & nonaginta, pmultis terrorẽ iniecerunt ignaris reꝝ quæ tractarent̃,
ita ut ab urbe ꝓfugerent, mœnibus p̃sertim carente. Quibus postea Lacedæmonii cõ-
uocatis, & duabus item ciuitatibus, Lindo & Ielysso, suaserunt Rhodiis ut ab Atheniẽ- *Lindus.*
sibus deficerent. Atq; ita Rhodus ad Peloponenses defecit. Id cum sensissent Atheniẽ- *Ielyssus.*
ses, sub idem tp̃s è Samo soluerunt, rẽ ãuertere cupientes: sed cũ altum tenerent, in ho- *Rhodus ad Pe*
stium conspectũ uenerunt, sed iam tardiusculi. Ideoq; cõfestim in Chalcẽ abiere, & il- *lopõnenses de-*
line rursus in Samũ. Tũ postea & ex Chalce & ex Co & ex Samo traiicientes in Rho- *ficit.*
dum, cum illis belligerabant. Ibi Pelopõnenses subductis nauibus cætera quieti, p dies
octoginta ab Rhodiis duo & trigĩta talenta coegerũt. Interea & iam inde anteq̃ Rho
dũ ad deficiendũ induxissent, dũ hæc sunt gesta, Alcibiades post Chalcidei necẽ, & pu
gnam apud Miletum in suspicionẽ Pelopõnensibus uenit, & de eo interimendo ex La
cedæmone ad Astyochum epistola missa est. Erat enim Agidi inimicus & alioqui infi
dus habebat̃. Ob hunc ille metum à principio ad Tissaphernem secessit, mox apud eũ *Alcibiades q-*
q̃ maxime potuit, negotiis Pelopõnensium nocuit, & edocendis oĩbus quõ se haberent *bus causis La*
rebus, autor fuit imminuẽdi stipendii, ut pro singulis drachmis Atticis terni oboli, nec *cedæmoniis*
ii assidue soluerent̃, iubens Tissaphernem illis dicere, Atheniẽses qui uetustiores essent, *suspectus fa-*
peritia rei naualis ternos duntaxat obolos classiariis suis numerare, nec tam ꝓpter pau *ctus.*
ptatem, q̃ ne illi affluentia stipendii abuterent̃, partim corpora sua reddẽdo deteriora, *Stipendiũ clas*
dum illud in ea demum impendũt, unde imbecillitas cõtingit, partim classem deseren- *siarium Athe-*
do, dum ptem stipendii sibi debitam nõ relinquũt obsidem sui. Idem edocuit ut trierar *niensium.*
chos et ciuitatũ duces data eis pecunia ad hæc rẽ sibi cõcedendã induceret p̃ter Syracu
sanos, quoꝝ dux Hermocrates solus oĩm aduersabat̃, socialis classis noĩe. Ciuitates quo
q; quæ pecunias postularẽt, cõfutabat ipse Tissaphernis uice, q̃ diceret Chios quidem *Chij ditissimi.*
impedientes esse: qui cũ sint oĩm Græcorum ditissimi, & auxiliariis illoꝝ incolumes ef
fecti, postularent pro sua libertate alios periclitari & corporibus & pecuniis: Alias autẽ
ciuitates iniuste agere, quæ pro Atheniensibus antequam ab eis deficerent sumptus fa
cere solitæ, nollent nunc pro seipsis tantundẽ aut etiã plus conferre. Et Tissaphernẽ nõ
ab re nunc bellum gerentem suis pecuniis parcere, redituꝝ illis solidum stipendium,
si qñ id ab rege mitteret̃, & ciuitatibꝰ pro cuiusq; merito profutuꝝ. Ad hæc Tissapher-
nem admonebat, ne admodũ incũberet bello finiẽdo, neue aut accitis quas instruxerat
Phœnicũ nauibus, aut maiori Græcorũ classe conducta, tradere Lacedæmoniis terræ,
ac maris imperium uellet, sed sineret utrosq; bifariã habere potentiã. Fore eñ ut semp
regi liceret in eos à quibus offenderet̃ inducere alteros. Si uero ad alterutros deueniret
maris ac terræ imperiũ, nõ habituꝝ eũ adiutores, quibus opprimeret eos, qui reꝝ poti
rent̃, nisi uellet ipse aliqñ per se cũ ingenti & impensa & periculo adire certamen. Sa-
tius aũt esse si aliquãtula impẽsa cũ hac reiũ difficultate decideret, & sic rebus suis sal-
uis, Græcos int̃ se collideret. Adebat etiam cõmodiores illi fore socios imperii Atheni-
enses, quippe q̃ minꝰ in terra dñari optarẽt, & rationẽ simul atq; opam bellandi utilio-
rẽ regi haberẽt: quod si forẽt eius socii, in seruitutẽ redigerẽt, sibi quidẽ ipsis maris par
tem, regi aũt Græcos oẽs qui prouincias illius incolerent. Lacedæmonios uero in con-
trariũ tẽdere ad restituẽdã libertatẽ, quos neutiquã credibile sit, cũ Græcos nũc à Græ-
cis ipsis liberent, nõ liberaturos eẽ à barbaris eosdẽ, si quos antea ab illis nõ liberassent.

Iubebat ergo illum prius utrosq; conteri finere: & cum præcisum esset q̃ plurimum ex Atheniẽsium uiribus, tũ demum Peloponnenses è prouincia depelleret. Atq; ita se rẽ habere Tissaphernes ferè sentiebat, quantum ex ijs quæ fiebant colligere licebat. Alcibiadi enim ob hæc tanq̃ bene admonẽti fidem habens, parcius Peloponnensibus stipendium dabat, nec eos bellum gerere permittebat, sed dicendo tum naues Phœnicum uẽturas, tum illos supra modum auidos esse certandi, res euertit, & classem eam quæ fuerat longe ualidissima deflorauit, in cæteris quoq; apertius agens, q̃ occultaret se non libẽter illis socijs gerere bellum. Atq; hæc Alcibiades simul quod optima factu arbitrabatur Tissapherni pariter & regi coràm suasit, simul q; suum in patriam reditum curabat, cuius impetrandi, si eam nõ euerteret, sciebat sibi aliquando fore facultatẽ. Eumq; ex hac re præcipue existimabat impetratum iri, si Tissapherne constaret ipsi esse familiarem, quod & contigit. Nam postea quàm eum apud Tissapherne pollere senserũt milites Atheniẽses, qui in Samo erant, & ipse antea ad potentissimos mandata dederat, ut apud optimum quẽq; sui restituẽdi mentionem haberẽt. Velle enĩ se in patriam redire sub statu paucorum, non id quidem pernicio se, sed ne sub statu populari, à quo esset eiectus, & cum illis unà administrare rẽpub. quibus amicum redderet Tissapherne. Tum uero pleriq; trierarchorum Atheniẽsium, qui erant apud Samum, & potẽtissimi quiq; sua sponte inclinauerunt ad statum popularem antiquandum. Quæ res in exercitu primum agitata, mox illinc ad urbem, persuasit ut è Samo nonnulli ad Alcibiadem colloquendi gratia uenirẽt. Et illo spondente redditurum se illis amicum Tissaphernem primum, deinde regem, si modo statum popularem non tutarẽtur, sic enim regem magis confisurum, magnam sanè spem concipiebant, cum hostẽ superandi, tum uero ipsi primores ciuitatis qui affligebantur maxime, ad se negotia transferendi. Hi cum Samum

Atheniensium de Alcibiade reducendo cõsilium. redissent, re cum idoneis transacta, coniurauerunt propalam apud multitudinem dicẽtes regem eis amicum fore, & pecuniam præbiturum, duntaxat Alcibiade restituto, ac statu populari sublato. Vulgus, etsi nonnihil ijs quæ tractabantur impræsentiarum angebatur, tñ affligente stipendij ab rege suppeditandi spe quiescebat. At illi qui statũ popularem agitabant, posteaquam uulgo rem communicauerunt, rursus & sibijpsis et plerisq; sodalium quæ forent ab Alcibiade prospiciebant. Et alijs quidem hæc tum ampla, tum explorata uidebãtur. Phrynicho aũt qui adhuc duxerat, nihil admodum horũ placebãt: & nihilo magis statum paucorũ Alcibiades, prout erat, quàm popularem desiderare uidebatur, neq; aliud captare nisi quoquo modo disciplina ciuitatis immutata, accitu sodalium reuerteretur. Sibi autem præ cæteris hoc non negligẽdum, præsertim ne seditiones existerent, quinetiam ne regis quidẽ interesse, ut à Peloponnensibus iam æque in mari uersantibus, & in illis imperio non minimas urbes obtinentibus, accederet ad Atheniẽses, quibus diffideret, & negotium sibi facesseret, cui liceret Peloponnenses, à quibus nihildũ mali passus est, efficere sibi amicos. Præterea se probe scire aiebat socias ciuitates, cũ denunciatũ eis foret, hos statũ paucorũ nõ popularẽ uiuere, & ita ipsis esse uiuendũ, profecto nec quæ defecissent, ad imperiũ redituras, nec quæ nõ defecissent, stabiles permãsuras. Neq; enĩ optaturas in paucorũ aut populi statu seruitutẽ, q̃ in utroruq; nãcisci possent libertatẽ. Quinetiã eos q optimates uocarent, opinaturos non mi

Optimates. nus negotij sibi quàm popularẽ statũ per eos exhibendũ qui largitionibus uterẽtur, & duces malorum essent, unde plura ipsi commoda consequãtur, & sub illis inaudita causa, homines atq; immanius ad necem esse rapiẽdos. Popularem uero statum & effugium suum & illo certiorem esse, & hæc ita sentire, ciuitates ex ipsis operibus edoctas, planè se scire Phrynichus aiebat, ideoq; nihil eorum sibi, quæ impræsentiarũ ab Alcibiade agerentur, placere. Ii tamen qui congregati in societate belli erant, sicut à principio placuerant hæc, ita nunc admiserunt: ac legatos qui Athenas mitterent cum alios, tum uero Pisandrum parauerunt, ut de Alcibiade reducẽdo, ac statu populari antiquando, deq; contrahenda Atheniensibus cũ Tissapherne amicitia tractarẽt. At Phrynichus habendæ orationis de Alcibiade reducendo gnarus, & eius ab Atheniẽsibus admittẽdæ,

ueritus ne ob ea quæ à se in contrarium dicta essent, male secum ageretur, si in arbitriũ
illius deueniret, ad tale genus se conuertit: Mittit ad Astyochum Lacedæmoniorũ nau-
archum circa Miletum adhuc agentem clamdestinas epistolas, in quibus cum alia sim- *Phrynichi epistolæ clamdestinæ.*
pliciter scribebat, tum uero Alcibiadem illorum negotia corrumpere, qui Tissapher-
nem Atheniensibus conciliaret. Sibi ueniam dandam esse, qui aliquid cõsuleret in per
niciẽ hostis, uel cum dedecore suæ ciuitatis. Astyochus de Alcibiade multando, præ-
terquam quod amplius ille nõ ueniebat in manus, ne curauit quidem: sed reuersus ad
eum in Magnesiam apud Tissapherñe, retulit ambobus quæ sibi scripta essent è Samo:
index ipse rei factus, & (ut ferebat) tum his tum alijs rebus communicandis Tissapher
ni sese applicans priuati lucri gratia, eoq; libentius ferens stipendium non esse perso-
lutum. Alcibiades non cunctatus, literas in Samum ad magistratus mittit de ijs quæ à
Phrynicho agerẽtur, postulans ut eum morte multarẽt. Ob id exæstuans Phrynichus,
ut qui ob indicium esset in summum omnino discrimen adductus, rursus ad Astyochũ *Astyochus cõsiliorum detector.*
scribit, insimulans illum superioris facti, quod haud probe occultasset, & nunc se para
tum esse tradere omnem Atheniensem exercitum, qui esset apud Samum: illis ad inter
nicionem expositis sigillatim omnibus modis, cum Samus muris careret. Quibus mo-
dis ista exequeretur, neq; inuidiosum sibi iam esse, cum propter inimicissimos capite
periclitetur, si hoc & aliud quodcunque potius ageret, quàm ut ab illis trucidaretur.
Hæc quoque Astyochus ad Alcibiadem detulit, cuius iniquitatem præsentiens Phry
nichus, tantum'q; non ab Alcibiade de his rebus epistolam adesse, præoccupat ipse ad
exercitum indicium efferre, inquiẽs hostes in animo habere, cum Samus careat muris,
nec omnis classis intus habeat stationem, castra inuadere: & quandoquidem ipse pro
comperto habeat, debere Samum illos q; celerrime muro concludere, & in cæteris cu
stodias agere. Atq; ipse eos pro imperio quo erat, ad hæc facienda adegit. Et isti quidẽ
partim ad extruẽdos muros res præparare, partim celeriter extruere non solum ex hac
causa, sed etiam tanquam sic Samus esset duratura. At non ita multo pòst, literæ ab Al-
cibiade ueniũt, exercitum à Phrynicho proditum iri, & hostes eum inuasuros. Ex hoc
Alcibiades non ex fide, sed ex odio dicere existimatus, & Phrynicho tanquam cum ho
stibus sentienti opponere quæ ipse facienda ab hostibus præuidisset, nihil obfuit, imò
testimonium eo iudicio perhibuit. Item pòst Tissaphernem alliciendo induxit, ut ami
cus Atheniensibus foret, timentem quidem Peloponnenses, q; maiori cum classe quàm
Athenienses adessent: cupientem tamen, si quo pacto posset, sibi haberi fidem: præser
tim postea q̃ sensit eorum apud Cnidum dissensionem de fœderibus per Theramenẽ
initis. Nam id temporis cum illi apud Rhodũ essent, iam dissensio extiterat. Post quẽ
Alcibiadis sermonem cum Tissapherne habitum, Lacedæmonios ire assertum cunctas
ciuitates in libertatem, superuenit Lichas, negauitq; tolerandam esse pactionem, ut rex
obtineret ciuitates, quibus prius aliquãdo aut ipse, aut progenitores eius imperassent.
Et Alcibiades quidem utpote ad magna connitens, officiose Tissaphernem demereba
tur Legati autem Atheniensium qui cum Pisandro è Samo missi erant, ubi Athenas
peruenerunt, uerba apud populum fecere altius repetẽtes, & ante omnia licere illis &
regem socium habere, & Peloponnenses uincere, si Alcibiadem restituerent, nec eodẽ
modo degerent sub statu populari. Contradicentibus multis, partim pro statu popu-
lari, partim propter inimicitias Alcibiadis, ac reclamãtibus indignum facinus esse, si is
rediret qui leges rupisset, in quem Eumolpides præconesq; de mysticis testimoniũ di
xissent, quo nomine exilium sibi ille cõscisset: quem deniq; si reuocarent, sese deuouis-
sent. Pisander ubi plurimum concertationis erat ac querelæ, adiens ac prehẽsans singu *Pisander.*
los contradicentium, percontabatur num quam spem salutis publicæ haberent, Pelo-
ponnensibus nec in mari pauciores q̃ ipsi naues rostratas habẽtibus, & socias ciuitates
plures, suppeditante illis rege ac Tissapherne pecunias, quæ ipsis nullæ reliquæ essent,
nisi quis ad eos regem traduceret. Et cum interrogasset, & nullam aliam esse dicerent,
tunc palàm subijciebat eis: Atqui hoc ut cõficiamus, fas non est, nisi rempublicam pro

uidentius administremus, & ad paucorum regimen deferamus, ut nobis rex habeat fi
dem: ne plus de administratione reipublicæ impræsentiarum quàm de salute consula-
mus, habituri facultatem postmodum si displicebunt ista mutandi: Alcibiademq; qui
hoc unus nūc efficere potest, reducamus. Hæc audiens populus, ægre quidem à prin
cipio ferebat mentionem status paucorum: sed Pisandro plane docente nullam aliam
salutem esse inter metum & spem, ut status reip. immutaretur, annuit: factumq; decre
tum est, ut Pisander cum decem collegis irent ad transigendum cum Tissapherne atq;
Alcibiade, quoquo modo sibi maximeè repub. fore uidetetur. Et criminātePisandro,
Phrynichus à præfectura cum suo collega Scironide amotus est, subrogatiq; in eorū
Diomedon. Leon. locum Diomedon & Leon, & ad classem missi. Dedit autem crimini Pisander Phryni
cho, quod diceret eum prodidisse Iasum & Amorgem, uidelicet arbitrabatur eum nō
idoneum fore ijs quæ ab Alcibiade transigerentur. Ita Pisander, ubi coniurationes oēs
quæ prius fuerant, de iudicijs ac magistratibus in ciuitate recitādo, statum popularem
abrogando per factionis suæ homines, & q publice consulerent, cæteraq; quæ ad præ
sentem usum pertinerēt, curauit ne quid moræ intercederet, ad Tissaphernem ipse cū
decem collegis nauigauit. Et Leon ac Diomedō per eandem hyemem cum ad classem
Atheniensium peruenissent, Rhodum petierunt. Vbi nacti subductas Peloponnensi-
um naues, in quendam locum egressi sunt, ac Rhodijs qui ad arcendam uim occurre-
rant, prælio superatis, in Chalcem se recepere: & illinc bellum acrius ex Co gerebant,
Xenophantidas. q inde commodius obseruarent si quà traijcerent Peloponnensium naues. Xeno-
phantidas autem Lacon è Chio in Rhodum uenit, à Pædarito nūtiatum iam ad finem
peruenisse Atheniensium murum: Et nisi omni classe subueniatur, actū esse de Chio.
Et isti quidem subuenire statuerunt. Attamen Pædaritus interea & qui cum eo auxili
ares erant, atq; Chij, admotis omnibus copijs munitiones Atheniensium circundatas
classi oppugnāt: & eius parte expugnata, aliquot nauibus quæ subductæ erant potiun
tur, Sed eò succurrentibus Atheniensibus, primi in fugam uersi sunt Chij, mox Pæda-
Pædariti cædes. ritus ipse reliquis circà fusis occubuit, ac multi Chiorū, pluraq; arma capta. Post hæc
multo q̄ antea Chij arctius obsidebant, & à terra, & à mari, etiam fame inualescente.

Pisander aūt legatiq; collegæ, ubi ad Tissaphernem uenrū est, uerba fecerunt de pa-
ctionibus ineundis. Ille qm̄ magis extimesceret Peloponēnses, & quemadmodū ab Al
cibiade erat edoctus, uellet utrosq; adhuc uehementius cōteri, non se certū omino Al-
cibiadi præbebat. Ea de re ille ad tale genus se conuertit, ut inter Athenienses & Tissa
phernem tanq̄ nimia postulantē non cōueniret. Quod ut mihi uidet, etiā Tissapher-
Tissaphernes sibi metuit. nes uolebat: ipse q dem propter metū, Alcibiades aūt, q ubi animaduertit illū (ut uide
bat) non affectare cōuentionē, nolebat uideri Atheniensibus inualidus ad hoc ei psua
dendū: sed iam persuaso, & uolenti ad Athenienses se cōferre, ipsos Athenienses non
idonea offerre. Postulauit em̄ Alcibiades coram Tissapherne, cuius uice ipse in loquen
do fungebat, adeo quemadmodū supergrederent, ut per Athenienses, etsi ingētibus
sane postulatis acquiescerent, staret quo minus conueniret. Nam postulauit omnē Io
niam tradi, rursusq; insulas Ioniæ adiacētes: quæ cum nō abnuerent Athenienses, tan
dem in tertio cōgressu ne plane deprehēderet parū pollere, petijt ut sinerent regē ædi-
ficare naues, & ijs terram ipsorū obire quot & quoties libuisset. Ad hæc postulata ni-
hil iam amplius assensere Athenienses, sed ea intolerabilia arbitrantes, & se ab Alcibia-
de esse deceptos, cum iracundia digressi, se Samum receperunt. Post hæc rursus Tis
Tissaphernes Pelopōnensib. reconciliatur. saphernes eadem hyeme contulit se in Caunum animo Peloponnenses iterum reuo-
candi Miletum: initisq; alijs quibuscunque posset pactionibus stipendium soluere, ne
prorsus sibi hostes redderet, timens tum ne aut coacti pugnare cum Atheniēsibus, clas
se ex magna parte stipendio fraudata succumberent, aut ea exarmata, ad uotum sine se
Atheniensibus succederet, tum uel magis, ne illi stipendij parandi gratia continētem
peruastarent. Harum igitur rerum omniū respectu atq; prouidentia, ut (quemadmo-
dum optabat) Græcos inter se coæquaret, accitis Peloponnensibus stipendium nume

rat, fœderaq́ꝫ cum eis tertiò init in hæc uerba:

Pactiones tertiæ inter Lacedæmonios & regem societatis.

TERtiodecimo regni Darei anno, Alexippida apud Lacedæmonem tribuno plebis, pactiones initæ sunt apud Mæandri campum inter Lacedæmonios socios'q́ꝫ ac Tissaphernem & Theramenem, Pharnaci'q́ꝫ liberos, de regis deq́ꝫ Lacedæmoniorū & sociorum negotijs. Quæcunqꝫ plaga regis in Asia est, regis esto, deq́ꝫ sua prouincia rex deliberato pro suo arbitrio. Lacedæmonij socij'ue prouinciam regis ne adeūto nocendi ergò. Ne ue rex Lacedæmoniorum sociorum'ue regionem adito ullius mali ergò. Quod si quis Lacedæmoniorum aut sociorum, nocendi ergò regionem regis adierit, Lacedæmonij socijq́ꝫ prohibēto. Et si quis è ditione regis adierit Lacedæmonios socios'ue nocendi ergò, rex prohibeto. Nauibus quæ nūc adsunt, Tissaphernes stipēdium præstato ex pacto, dum naues regis adueniant: quæ ubi aduenerint, Lacedæmonij socij suā classem si uolent alunto: sin à Tissapherne ali uolent, Tissaphernes stipendium præbeto. Eam pecuniam finito bello quātam acceperint Lacedæmonij socijq́ꝫ, Tissapherni reddunto. Postquam classis regia uenerit, & illa & Lacedæmoniorum & socialis communiter bellum gerunto, quatenus Tissapherni uidetur Lacedæmonijsq́ꝫ ac socijs. Quod si societatem belli cōtra Athenienses dissociare libuerit, ex æquo dissocianto. Atqꝫ hæ pactiones initæ fuerūt, post quas Tissaphernes operam dedit, ut naues Phœnices (quemadmodum dictum est) adduceret, atqꝫ alia quæ spopōderat, animo etiam ostentandi se quæ ad ipsum pertinerent, apparare. Sub extremum iam hyemis Bœotiani Oropum interceperunt, prodito Athenienſium q̃d ibi erat præsidio, *Oropus.* opera etiam nōnullorum Eretriensium, & ipsorum Oropiorum, captantes Eubœam ad defectionem inducere. Nam cum id oppidum sit situm in Eretria, quod Athenienses tenebant, fieri non poterat, quin magna iactura afficeretur & Eretria & cætera Eubœa. Potiti igitur iam Oropo Eretrienses, in Rhodū uenerunt accitum Peloponnenses in Eubœam. Illi Chio potius quæ uexabat̄ succurrendū cum statuissent, & è Rhodo soluentes omni cum classe circa Triopium nauigarent, prospiciunt Atheniensium naues à Chalce altum tenentes: & cum neutri in alteros tenderent, abierunt: Athenienses quidem in Samum, Pelopōnenses autem in Miletum, cernentes non posse se Chio succurrere sine certamine. Hyems hæc confecta est, & uicesimus huius belli annus, q̃d Thucydides conscripsit. *21. anni initiū. Dercylidas.* Ineunte statim proximæ æstatis uere, Dercylidas uir Spartiata haud magna cum manu missus est itinere pedestri in Hellespontum, sollicitatum ad defectionē Abydum, quæ est Milesiorꝫ colonia. *Abydus.* Chij quoqꝫ q̃diu Astyochus de ferendo auxilio ambigit, obsidione urgēte, ad confligendū impulsi sunt nauali certamine. Acceperant aūt post mortē Pædariti Astyocho adhuc apud Rhodū agente, Leontem è Mileto uirꝫ Spartiatam pro duce, qui cū Antisthene uenerat epibata, & duodecim naues Mileti p̄sidiarias, quarꝫ Thurinæ erāt quinqꝫ, Syracusanæ quatuor, & Aneia, & Milesia, & Leontis singulæ. *μία.* Egressi itaqꝫ populariter Chij, & tuto q̃dam loco occupato, unà cū sex & triginta suis nauibus aggressi sunt Atheniensiū duas & triginta. Et cū atrox esset pugna naualis, neqꝫ in ea Chij atqꝫ socij forent inferiores, tamen (iam enim erat uesper) in urbem redierunt. Secundum hæc cum Dercylidas pedestri itinere ad Hellespōtum peruenisset, statim ad eum & ad Pharnabazum Abydus defecit, & duos post dies Lampsacus. *Abydus defecit. Lampsacus.* Hoc cognito, Strombichides è Chio repente suppetias uenit, nauibus quatuor & uiginti Atheniensiū, inter quas erant militares quæ portabant armatos: & prælio superatis Lampsacenis qui obuiam prodierant, ipso impetu Lampsacum muris carentē carpit, ac homines uasáq́ꝫ abripit: ac restitutis in eam liberis hominibus, ad Abydum accessit. Sed cum Abydanos neqꝫ ad deditionem impellere, neque oppugnatione tentata expugnare posset, ad Sestum transfretauit, urbem in Cheroneso è regione Abydi sitam, quam Medi aliqñ tenuerāt: ibiq́ꝫ præsidiū imposuit, ac totius Hellesponti tutelā. *Sestus.* Interea & Chij compotes maris effecti sunt magis, & qui ad Miletum erant, atqꝫ Astyochus tum audita pugna nauali, tum discessu Strombichidis

audaciores. Itaq; omnino duabus nauibus in Chium profectus Astyoch⁹, sumpsit quæ illic erant naues, & tota iam classe cõtendit in Samum. Et cum hostes non exirent obuiam, quod mutuo suspecti erãt, rursus rediit Miletum. Nam per hoctempus, atq; etiã prius, Athenis antiquatus erat status popularis. Siquidẽ postq̃ Pisander cum collegis ac Tissapherne redierunt Samum, rem illic castrensem ad suum magis arbitrium transtulerunt, & Samii ipsi hortabantur optimates ad capessendum secum statum paucorum, etsi inter se ad seditionem concitati, ne sub statu paucorum degeretur. Quinetiã Atheniensibus qui illic erant, cum & ipsi inter se contulissent, placuit Alcibiadem (quando quidem hoc ei non esset cordi) missum facere. Non enim amplius idoneum fore, si ueniret, statui paucorum, sed se iam quorum de periculo ageretur, per se dispicere oportere, quonam modo & res ista non remitteretur, & bellica sustineretur, unoquoq; ex sua re familiari impigre pecuniam, & si qua re alia opus esset, conferente, ut qui non aliis iam, sed sibiipsis laborarent. Talia tunc exhortati, continuo Pisandrum & dimidium legatorum domum dimiserunt ad res ibi transigendas, dato insuper eis negotio, ut in quascunq; subditorum ciuitates possent, statum paucorum instruerent. Alterum dimidium in alia item subditorum oppida, aliò alium, necnon Diotrephum ad prouinciã sibi mandatam in Thracia administrandam, tunc agentẽ circa Chium. Is Thasum profectus, statum ibi popularem aboleuit. A cuius discessu Thasii altero fere mense urbi murum circundederunt, tanquã nihilo iam indigentes cum Atheniensibus statu optimatum, sed libertatẽ à Lacedæmoniis propediem expectantes. nam eorum exules qui non penes Athenienses, sed apud Lacedæmonios erant, cum suis qui intra urbẽ erant necessariis, omni ope annixi sunt, ut & naues reciperent, & ciuitas rebellaret. Itaq; ipsis quidem euenit ex sentẽtia, ut & ciuitas citra periculũ seruitio eximeret, & populus qui fuerat refragaturus administratione summoueret, cæteris autẽ Atheniensium studiosis è contrario, qui statum paucorum illic constituerant. Neq; id in Thaso tantũ ut mihi uidetur, sed in aliis quoq; multis subditorum ciuitatibus, quæ resipiscentes à nullo metu eorum quæ tractabant, illaq; fallaci sub Atheniensibus legitime uiuendi cõditione posthabita, ad eam quæ proculdubio erat libertatẽ transierunt. At Pisander cũ collegis profecti, statũ popularem ut ipsis uidebat ex urbibus sustulerunt, & ex aliquot earum armatis in socios sumptis Athenas reuerterunt: ubi cõperiunt iam pleraq; à sodalibus perpetrata. Etenim Androclẽ quendam in statu populari longe principẽ, & qui inter primos extiterat autor Alcibiadis expellendi, nõnulli iuniorum conspirati, clàm obtruncarant, duplici causa, tum quod erat maximæ apud populũ autoritatis, tum uel magis aliquanto Alcibiadis demerendi, tanq̃ reuersuri, & Tissaphernẽ eis amicum reddituri, aliosq; nõnullos tanq̃ non opportunos eodẽ clàm modo sustulerant. Oratioq; ab eis ex cõposito propalam habita est, neq; mercedẽ aliis dari debere nisi militantibus, neq; plures esse participes rerum gerendarum q̃ quinq; milia, & eos præcipue, qui & pecuniis & corporibus prodesse possent. Erat autẽ hæc res decora apud plerosq;, ut qui administrationẽ ciuitatis immutassent, iidem ciuitatẽ administrarent. Adhuc nanq; & populus & concilium ex cõsuetudine cõgregabatur, ita tamen, ut nihil consultaretur nisi quod conspiratis probaretur. Ex quorum etiã numero erant qui continebant, pensatis prius inter se quæ forent dicenda, nemine iam aliorum contradicente præ metu, cum tantam cerneret conspiratorum manum. Quod si quis contrà hisceret, confestim aliquo idoneo modo necabatur, neq; de percussoribus inquirebat: si qui suspecti erãt, suppliciũ sumebat. sed intra silẽtium populus se tenebat, adeo perterrefactus, ut taciturnitatẽ suã lucrifacere se putaret, si nihil uiolentiæ pateret, & cum multo pluriũ q̃ erat conspirationem suspicaret, animo succũbebat. Nec id licebat explorare tum propter magnitudinem ciuitatis, tum propter mutuam ignorationem. Neq; uero fas erat ob hoc ipsum cuiq̃ apud aliũ miserari ac lamentari uicem suam, quasi de ulciscendo secreta cõsilia agitaret. Siue enĩ notũ siue ignotũ nactus esses quem alloquereris, infidus uidebat, singulis è populo suspiciose inuicem se adeuntibus, ueluti participes forent eorum quæ agerent. Quoniã ex eo paucorum

Democratia Atheniensium antiquata.

Paucorum status instauratur

Thasi resp. immutatur.

Androclis cædes.

Atheniensium factiones.

numero erant quidam, quos nemo unq̃ suspicatus esset ad eam se factionem cõcursu-
ros, qui præcipue & apud multitudinem ut fides haberet̃ effecerãt, & apud statũ pau
corum ut multum firmamenti esset, uel hoc ipso q̃ populares ad mutuam diffidẽtiam
inducebant. Sub hoc igit̃ tempus Pisander collegæq; uenientes, statim cætera perege-
runt: & ante oĩa coacto populo, sententiam dixere de decẽ scribis deligendis, penes *Decem scribarum electio apud Athenienses.*
q̃s liber̃ imperium esset, q̃ conscriptam rogationẽ certa die ad populum ferrent, qua
ratione ciuitas optime degeret. Vbi dies dicta aduenit, aduocata concione in editũ lo-
cum, ubi tẽplum Neptuni est sitũ, decem ferme extra urbem stadijs, promulgarunt de
cem uiri illi, nihil aliud q̃ hoc demum licere, quocunq; quis uelit Atheniensium decre
tum refellere, refellenteq;, si quis aut scripserit aduersus leges facere, aut quoq̃ alio mo
do læserit, ingentibus pœnis sanxerunt. Hic uero clare locuti sunt, nullum iam pristi- *Decemuirales leges.*
no instituto magistratũ ualere, neq; stipẽdium numerari, sed quinq; deligi p̃sides, à q- *Centumuiri.*
bus rursus centum uiri deligant̃, qui singuli ternos sibi cooptent, penes quos numero *CCCC uiri.*
quadriogentos, cum in curiam uenerint, imperiũ sit exequendi quæ optima factu esse
censerint, & quinq; milia ciuium quoties eis uideret̃ congregare. Fuit quidẽ qui hanc
rogationem tulit Pisander, q̃ ut in cæteris, ita in hoc statu popularẽ libentissime pro-
palam abrogabat. Qui uero totum negotiũ composuit, qua ratione ad hoc deuenire-
tur iampridem id p̃meditatus, fuit Antiphõ, uir Atheniensiũ sui temporis nulli secun *Antiphon.*
dus uirtute, atq; item p̃stantissimus in cõminiscendo, & in ijs quæ sentiret promẽdis,
qui neq; ad populũ neq; ullam in cõtentionem uoluntarius p̃dibat: sed suspectus uul
go p̃pter opinionem facultatis in dicendo, cessaret ab agendo: tñ hic unus ut cuiq; ali *hũc locũ citat Cic. in Bruto*
quid aut in iudicio, aut apud populũ agenti cõsulebat, plurimum posse p̃desse existi-
mabat: & q̃ postmodũ (cum statu quadringentor̃ collapso, acta illor̃ populus ulcum
iret, ipseq; in iudicium uocaret̃, tanq̃ unus ex istar̃ rerum autoribus) uidet̃ mihi opti
me omniũ ad meam usq; memoriã, causam capitis dixisse. Præstabat aũt sese & Phryni *Phrynichus.*
chus perq̃ studiosum circa statum paucor̃ Alcibiadis metu, quem intelligebat cuncta
apud Samũ à se cum Astyocho tractata resciuisse, ratus (ut credibile erat) eũ nunq̃ sub
paucor̃ statu reuersurũ. Et aduersus atrocia quia is nõ succubuerat, plurimum de sua
uirtute spopõdisse uidebat̃. Theramenes quoq; Agonis filius, inter primos eor̃ exti- *Theramenes. Agnon.*
tit qui statum popularẽ dissoluerunt, uir neq; ad dicendum, neq; ad intelligendũ inua
lidus. Itaq; opus à uiris & multis & circunspectis agitatũ, etsi arduum, tñ non immeri
to processit. Arduum eñ fuit, populum Atheniensem centesimo fere ab exactis tyran
nis anno libertate priuare, ne eum modo nullius imperio subiectum, sed plusq̃ huius
temporis dimidio ipsum alijs imperare assuetum. Vbi aũt cõcio nemine refragãte,
sed rata habẽte quæ promulgabant̃ soluta est, aliq̃to pòst in curiã introducti sunt qua-
dringenti hunc in modum: Erant Athenienses assidue sub armis propter hostes apud *Quadringentorum ĩ curiã introductio.*
Deceleam agentes, partim in muris, partim in stationibus suo quisq; loco. Igitur illo
die eos q̃ conscij non erant, ex consuetudine abire permitunt, dato præcepto coniura
tis, ut permanerent non apud arma, sed seorsum: & si q̃s ad res quæ agerent̃ notandas
restitisset, hunc sumptis armis id facere p̃hiberent. Fuerunt autẽ ij, quibus id negotiũ
datum est, qui ad hoc ipsum uenerãt cum suis armis, Andrij & Tenij & Carystiorum *Andrij, Tenij Carystij.*
trecenti, & Aeginetæ incolæ, quos illuc habitatum miserant Athenienses. His itaq; dis
positis, quadringenti uiri occulto quisq; pugione uenientes, comitantibus centumui-
ginti adolescentibus, quibus utebantur sicubi manu illorũ opus erat, circunsistunt in-
tra curiam senatores, quiq; magis eligebant̃, eisq; præcipiunt ut sumpta mercede egre
derentur. Attulerant autem ipsi mercedem illis totius reliqui temporis, & eam egredi
entibus persoluerũt. Itaq; hunc in modum senatus nihil refragatus, è curia prorepsit:
nec cæteris quidem ciuitatibus aliquid innouantibus, sed quiescentibus. Tunc illi in-
gressi curiam, quæstores è suo corpore sortiti sunt, quibuscunq; uotis atq; hostijs magi
stratus ineuntur usi: postea ualde immutato ritu status popularis, præterquam q̃ exu-
les Alcibiadis gratia non restituerunt, in cæteris imperiose gerebant: & nonnullos (li

cet haud multo quàm ipsi uidebantur idonei qui in locum ipsorum substituerentur) interemerunt, nonnullos in carcerem coniecerunt, quosdam relegauerunt. Ad Agidem quoque regem Lacedæmoniorum (erat apud Deceleam) misere caduceatorem, qui diceret uelle se redire in gratiam: & consentaneũ esse ut ille ipsis potius, quàm infido populo. (qui amplius non excitaret) assentiretur. At iste non quieto animo ciuitatem esse existimãs, neque sibi populum subito uetustam libertatem traditurum, nec quieturum si magnum exercitum conspexisset, ideo non tantum fidei habens illis in præsens, quin crederet etiã turbari posse, nihil de conuentione respondit ijs qui à quadringentis aduenerant, sed accito è Peloponneso ingẽti exercitu, haud multo pòst ipse cum ijs copijs & his quæ ad Deceleam excubabant, descendit ad ipsa mœnia Atheniensium: sperans eo magis turbatos Athenienses in suum arbitrium peruenturos, aut uoluntarios, aut ipso impetu propter tumultum intrà extráq; credibiliter futurum: neque enim defore putabat, quin muros maiores propter illorum solitudines occuparent. Cum ergo copias propius mœnia admouisset, Athenienses ne tantulum quidem intra urbem mouerunt: sed emisso equitatu ac parte quadam grauis & leuis armaturæ sagittariorum, depulerunt statim eos qui propius subijssent, armis'q; atq; corporibus quorũdam interfectorum potiti sunt. Ita re Agis cognita, rursus eduxit exercitum: & ipse quidem & qui cum eo fuerant illic, apud Deceleæ loca manserunt. Eos aũt qui superauerant, postquam illic aliquot dies fuerant commorati, domum remisit. Secundum hæc, cum quadringenti uiri ad eum legationem misissent, & hic nihilominus etiam magis cunctaretur, & ad hoc ipsos hortaretur, Lacedæmonẽ mittunt ad paciscendum legatos cupidi pacificandi. Mittunt item in Samum decem uiros ad leniẽdos milites, docendos'q; cum alia quæ dicere oporteret, tum uero illud, non in perniciem ciuitatis constitutum esse statum paucorum, sed in salute esse omnium: & quinque milia hominum esse, non quadringẽtos solum, qui negotia administrarẽt. Nec unquam ad eam diem propter expeditiones & peregrinas occupationes ad ullam rem consultandam quantumlibet arduam, plures quinque milibus conuenisse. Non tamẽ statim ab ipsa status sui constitutione misetunt, ueriti ne id quod euenit, nautica multitudo nollet sub eo statu manere, & illic inchoato malo ipsis mouerentur. Etenim iam apud Samum circa statum paucorum res talis erat innouata ea, quæ pet ipsum tempus contigit, quo quadringenti sunt constituti. Nam Samiorum qui tunc aduersus proceres surrexerãt, cum antea fuissent status popularis, sed immutati rursus persuasione Pisandri dum uenit, & Atheniensium io Samo conspicuorum, facta coniuratione ad quadringentos homines, statuerant aggredi cæteros tanquam illi populus forent, & Hyperbolum quendam Atheniensem, hominem nefarium, exulantẽ, non potentiæ dignitatis'ue metu, sed propter scelera & dedecus ciuitatis interemerunt, una cum Charmino uno è ducibus & aliqbus secum Atheniensibus, quibus fidem habebant. & cum ijs alia huiusmodi perpetrarunt, animati & plures inuadere. Hanc rem q sенserant futuram, nuntiauerunt tum è ducibus Leonti ac Diomedonti (hi eñ q; à populo honore affecti essent, & inuiti statum paucorum ferebant) tum Thrasybulo ac Thrasyllo, quorum alter erat trierarchus, alter armatis p̃erat: itemq; cæteris qui præcipue uidebant̃ illi cõspirationi semp aduersi; obsecrarunt'q; ne seipsos morti destinatos, ne Samum ab Atheniensibus alienatam, propter quam unà magistratus in id temporis permansisset, contemnerent. Hoc illi audito, singulos milites adeunt, orant'q; ne quo modo id permittant, & in primis eos qui dicuntur Parali, homines Athenienses, atque liberos oẽs qui in ea naui uehebantur, statui paucorum nedum præsenti semper infesti. Quibus Leon & Diomedon quoties aliquò nauigabant, soliti erant aliquid nauium custodiendum relinquere: adeo, cum trecenti illi in Samios impetum fecissent, isti omnes interuentu suo plerosque Samiorum periculo exemerunt, & triginta è numero trecentorũ obtruncarunt, & eorum tres maxime nocentes exilio multarunt, cæteris ignoscẽtes restituto populari statu, in posterum communiter rempublicam administrarunt. Hanc

Additũ ab interprete.

Agidis exercitus cõtra athenienses.

Samiorum factio.

Hyperboli cædes.

Charmini cædes.

Thrasybulus. Thrasyllus.

Parali.

itaque nauem Paralorum cum ipsorum præfecto Chærea, qui statu mutato nauauerat operam, properanter Samij atque milites Athenas mittunt ad ea quæ acta essent nuntianda. Nondum enim resciuerant quadringentos uiros imperio potitos. Cum Athenas nauis peruenisset, ea protinus quadringenti ablata, Paralorum aliquot duobus tribus've uincula indiderunt, reliquos in aliam militarem nauem impositos, mandarunt per Eubœam custodiendos. Chærea simulac ea quæ agerentur animaduertit, utcunque latitans rursus in Samum reuersus, retulit militibus quæ fierent Athenis, omnia in maius ui orationis exasperans, uniuersos ab his qui rempublicam administrarent uerberibus affici, nec cōtra eos quicquam hiscere licere: quinetiam horum uxoribus liberisq; uim afferri, cædem quoque statuisse omnium qui in Samo militarent, qui ab ipsorum sententia discreparent, propinquos comprehendere atque coërcere, nisi sibi obtemperatum sit, eos interfecturi. Alia etiam permulta mentiendo adiecit. Quæ audientes milites, non modo eos qui statum paucorum introduxerant, sed etiam eos qui participes erant, statuerunt à principio occidere. Deinde ab ijs qui se interposuere prohibiti, atq; edocti ne hostibus infesta classe uenientibus rem Atheniensem perderent, abstiterunt. Ac postea uolentes iam aperte rem Samiam ad statum popularem reuocare, Thrasybulus Lyci ac Thrasyllus (isti enim præcipui autores extiterant status innouandi) adegerunt ad maximum iusiurandum cum cæteros milites, tum uero eos qui erant è statu paucorum, capessituros se rempublicam popularem, idemq; quod ipsi sensuros, bellum aduersus Peloponnenses impigre gesturos, trecentos uiros pro hostibus habituros, ac nihil admodum cum illis per caduceatorem transacturos, in eadem uerba iurauerunt. Ex Samijs omnes qui per ætatē ferre arma poterant, cum quibus oīa negotia & quæ ex periculis euentura forent, milites sibi communia esse uoluerunt, arbitrantes neque sibi neque illis ullam reliquam salutem fore, sed utrisque percundum, siue quadringenti uiri uincerent, siue hostes è Mileto. Atque hoc tempus per concertationem omne cōsumptum est, militibus Athenas ad popularem statum, illis hos ad paucorum compellentibus. Sed milites coacta protinus concione, superiores duces et si quem trierarchum suspectum habebant, magistratu amouerunt, aliosq; suffecerunt trierarchos ducesq;, quorum extitere Thrasybulus Thrasyllusq;: qui ad dicendum surgentes, cæteros exhortati sunt cum alijs rationibus non debere ipsos animo labare, qđ ciuitas sua defecisset, tum uero his, quod à se qui & plures essent, & omnibus magis abundarent, illa secessisset. nam cum ipsi omnem classem habeant, posse se ciuitates quibus præessent, adigere ad pecuniam pro uiribus dandam: si illinc abirent, Samum superesse, urbem non inualidam: sed quatenus maritimum robur Atheniensium, quod soli obtinere contenderant, eò imbecillitatis recidisset, satis ualidam ad hostes, & eodē loco arcendos, unde iterum arcuissent: & se propter classem potentiores quàm eos qui in urbe essent, ad comparandum commeatum, cum esset ipsorum beneficio quod Samo præsideret: hactenus licuisset illis in Piræum applicare, quod nō liceret in reliquū si rempublicam eisdem restituere recusarent. Itaque magis se posse illos prohibere usu maris, quàm ab illis prohiberi. Nam illud exiguum quiddam esse & nullius momenti faciendum, illos urbem ab hoste eripere, si hoc ipsis utile sit, & eosdem nihil amisisse, suam habeant quam mittant pecuniam, se eam ipsi milites erogent, sed senatum constituisse, & eius gratia ciuitas habeat exercitus: imò in hoc etiam eos deliquisse, quod primas leges resciderint. Se uero debere & suæ saluti consulere, & tentare ut illos ad officium retraherent: nec deteriores illis eosdem censendos, qui aliquid melius consultarent. Alcibiadem quoque proposita sibi per ipsos securitate atque restitutione, societatem inter eos ac regem cupide conciliaturum: quodq́ue maximum sit, si cætera frustrarentur, certe cum tantam classem habeant, hoc non deesse ut secedant aliquò ex multis locis, ubi & urbes & agros inueniant. Talibus sese alloquijs mutuo in concione hortati sunt, & nihilo segnius ea quæ ad bellum gerendum pertinebāt, apparabant. Quæ sentientes decem legati, qui à quadringentis uiris in Samū missi erant, cum iam in pos

Chærea Paralorum præfectus.

Lycus Thrasybuli pater.

pulo uersarentur, ibidem siluere. Per hoc tempus classiarij Peloponnensium milites qui erant Mileti, inter se succlamabant, tanquã negotia ab Astyocho pariter atq; Tissapherne perderentur: ab Astyocho quidem, quod neq; prius pugnare uoluerit, quàm diu ipsorum classis præpotens, Atheniensiũ tenuis fuit; neq; nunc uelit, cum Atheniẽses inter se dissidere dicãtur, nec eorũ naues eodem in loco esse: sed tempus terat opperiendo Phœnices à Tissapherne naues, nomine, nõ re periculũ certaminis facturas. A Tissapherne autem, quod has naues nõ acciet, quòq; neq; solidum neq; assiduum stipẽdium soluẽdo, classem Peloponnensem destruat. Itaq; negabãt ulterius expectare oportere, sed pugna nauali decernere, ad quod præcipue Syracusani instabant. Hoc murmur gliscere sentientes socij atq; Astyochus, concilio habito, censuere decertandum: quandoquidẽ seditionẽ apud Samum esse nuntiabat. Ergo cum omnibus nauibus numero centum ac duodecim Micalem proficiscunt, iussis eò Milesiis adesse pedestri itinere. In Glauca autem Micales stationem Athenienses habebant, duæ & octoginta naues è Samo profectæ. Distat aũt paululum à cõtinente Samus, qua parte Micalem spectat. Qui cum prospexissent Peloponnesiacas naues ex aduerso uenientes, secesserunt in Samum, suas non satis esse ad subeundum de summa rerũ periculum, & simul expectantes (præscierant enĩ hostem è Mileto uenire cupidum pugnãdi) Strombichidem in Hellesponto succursurum cum ea classe, qua se è Chio Abydum contulerat: ad quẽ præmiserant nuntium, cum se in Samũ Athenienses subduxissent. Peloponnenses ad Micalem classe appulsa, illic castra posuere, & cum eis Milesiorum peditatus atq; accolarum. Postero die cum aduersus Samum nauigare statuissent, accepto nuntio Strombichidẽ ab Hellespõto redire, ilico Miletum reuecti sunt: aduersus quã uicissim Athenienses post accessionem alterius classis cõtenderunt centum atq; octo nauibus proposito decertãdi, sed nemine obuiam se dante, rursus in Samum reuertunt. Statim secundum hæc eadẽ Peloponnenses tam numerosa classe, tñ non idoneos se arbitrãtes ad prælium conferendũ, inopes cõsilij unde tot nauibus pecunia suppeteret, pꝛ̃sertim Tissapherne male soluente, mittunt ad Phatnabazũ (quod iam inde ex Peloponneso pꝛ̃ceptum erat) Clearchũ Rhamphij filiũ quadraginta nauiũ præfectũ. Euocauerat enĩ eos Pharnabazus pꝛ̃bere stipendiũ paratus, pactusq; per legatũ se illis Byzantiũ ad defectionem impulsurũ. Ita naues Peloponnenses datis uelis altum petentes, ut in cursu faciendo hostẽ laterent, coorta tempestate iactatæ sunt, & earũ aliæ quæ Delum renuerũt, plures etiã quibus Clearchus uehebatur, posterius Miletum reuersæ sunt. Sed rursus eas recepit Clearchus, in Hellespontum pedibus itinere confecto. Verum eæ quæ in Hellespõtum euaserant cum Helixo Megaræi decem naues, Byzantiũ traxere ad defectionem: quod postea cum rescissent Athenienses qui ad Samum statiua habebant, miserunt auxilio atq; præsidio loci classem in Hellespõtum: & breuis quædam pugna cõmissa est ante Byzantiũ inter octonas utrinq; naues inter eosdem. Ii qui rebus præerant, & ante omnes Trasybulus cum semp aliâs, tum uero postq̃ statũ immutauerat, in eadem sententia fuit ut Alcibiadem reuocaret, ac tandẽ frequenti militum cõcione ad hoc persuasa, factoq; decreto reducẽdum (donata uenia) Alcibiadẽ, ad Tissaphernem nauigauit, Alcibiademq; deduxit in Samũ: unà spem fore existimans, si ille Tissaphernem à Peloponnensibus ad ipsos transferret. Alcibiades coacta cõcione, iacturas exilij sui questus est & deplorauit: multaq; loquutus de rep. non in paruam spem futurorũ audientes adduxit, supra modum amplificando suam apud Tissaphernem gratiam, ut ij qui holigarchiam domi gerebant, ipsum extimescerent, tum uel magis cõiurationes dissoluerentur, simulq; ut ab ijs qui Sami erant plus fiduciæ caperetur, ac pluris ipse fieret, atq; hostes Tissaphernem q̃ maxime obtrectarent, & à spe in qua erant deciderẽt. Enimuero asseuerabat amplissimis uerbis, sibi recepisse Tissaphernem nunquam cessaturum dare stipendiũ Atheniensibus, si modo eis confideret, quoad ipsi quippiam reliquũ foret, ne si oporteret quidẽ se ad extremum uenundare totũ suum. naues quoq; Phœnicũ quæ iam in Aspendo essent, ad Athenienses, non ad Pelopõnenses adductu

Glauca.

Sami situs.

Clearchus.

Helixus.

Alcibiadis querimonia.

rum. Ita demum se Atheniensibus habiturũ fidem, si ipsum ad eos reuersum excepissent. Hæc illi aliaq; multa simulatq; audiere, in collegium superiorum imperatorũ cooptauere, iusq; rerum omnium permisere: tantam subito spem singuli præsumẽtes, ut nihil minus q̃ de sua salute, deq; supplicio quadringentorum dubitarent, parati etiam iam tum propter ea quæ ille dixerat, contemptis qui aderant hostibus, nauigare in Piræum. Ad quod faciendum cum multi instarent, ille uehementer abnuit, negans omisso qui propius esset hoste, in Piræum esse nauigandum: & quandoquidem ipse delectus esset imperator, se rationes belli ante oĩa curaturum adito Tissapherne; atq; extemplo è cõcione abijt, uideri uolẽs uniuersa cum illo communicare, & maioris apud illum pretij esse, ostentando se q imperator iam delectus esset, illiq; prodesse posset & obesse. Atq; hinc cõtigit ut per Tissaphernẽ terrefaceret Athenienses, inuicẽ per Athenienses Tissaphernem.

Alcibiades ab exilio reuocatus, pristinæ dignitati restituitur.

Pelopõnenses qui Mileti erant, audito Alcibiadis reditu, cũ iam antea Tissaphernem pro infido haberent, multo iam magis obtrectabãt. Delatum eñ multis è locis ad eos fuerat, quia recusassent prodire obuiã classi Atheniensi ad Mileti usq; ultro lacessenti, Tissaphernem multo languidiorẽ effectum esse ad mercedem soluendam, & iamantea per Alcibiadem operã datam, ut idẽ ipsis inuisus esset. Itaq; inter se milites alius alium cõuenientes, quemadmodum prius fecerant, cõspirauerunt, & alij quidam autoritatis homines, non solum q neq; solidum unq̃ stipendiũ acciperent, & id breuis temporis aut intermissum, nisi quis eos aut in p̃lium duceret, aut aliò abduceret unde alerentur: deserere naues, culpam omnem in Astyochum refundẽtes, qui priuati lucri gratia Tissapherni indulgeret. Cum autem in huiusmodi conspiratione isti essent, conflatus est quidam in Astyochum tumultus hunc in modum: Syracusanorum nautæ Thurinorumq;, quo liberior multitudo erat, licentius ingruentes, stipendiũ reposcere. Quibus proteruius quoddam respõsum reddidit: interminatusq; in Hermocratem nautis suis astipulantem, leuauit fustem. Hoc cernentes commilitones utiq; nautæ, cum clamore Astyochum ut ferirent, impetũ faciunt. Quod ille præuidens, ad aram quandam confugit, atq; ita percussus non est. Sed illinc in diuerso discessum ceperũt: & Milesii furtim adorti castellum Tissaphernis illic extructum, & præsidium quod ibi erat, eiecerunt. Quæ res probata est, cum alijs socijs, tum præcipue Syracusanis. Lichæ tamen displicuit, affirmanti debere Milesios aliosq; qui sub ditione regis essent, inseruire atq; obsequi Tissapherni in ijs, quæ moderata essent, donec rationes belli recte disponerentur. At Milesii ob hæc illi & alia huiusmodi succẽsentes, mox defunctum morbo humari prohibuerunt eo loco; qui aderant Lacedæmonij, uolebãt. Propter hanc rerum discordiam inter ipsos Tissaphernemq; & Astyochum, superuenit ex Lacedæmone successor Astyochi Mindarus, nauarchiaq; suscepit imperium, et Astyochus abscessit. Cum quo Tissaphernes Gauletem quendam ex ijs quos secũ habebat, nomine Cara, legatum misit, utriusque linguæ gnarum, tum ad insimulandum Milesiorum factum circa castellum, tum ad se purgandum, sciens sui succlamandi gratia præcipue illuc Milesios ire, & cum eis Hermocratem, qui asseueraret ipsum cum Alcibiade res Peloponnenses destruere, in partibus uacillantem. erat enim illius in hunc perpetua simultas propter stipendij solutionem. Quem extremum iam Syracusanis extorrem, cum alij duces Syracusanorum nauium Potamis, Myscon, & Demarchus Miletum uenissent, insectatus est Tissaphernes multo acrius: ac crimini dedit cum alia, tum uero quod quia pecuniam postulatam aliquando non impetrasset, inimicitias secum gereret. Igitur Astyochus Milesiiq; & Hermocrates, à Mileto Lacedæmonem petierunt, & Alcibiades rursus à Tissapherne Samum: Vbi dum adest, legati ex Delo adueniunt, quadringenti quos uiri mittebant, ad demulcendos eos qui Sami erant: & coacto concilio, conantes eos loqui nolebant initio auscultare milites, sed succlamãtes iubebant interfici qui statũ popularẽ sustulissent. Mox tamen uix reticescentes exaudierunt ilico memorare, nõ excidij publici, sed salutis causa, neq; ut ciuitas hostibus proderet, factã esse status immutationem; licuisse eñ cum hostis ad urbem subijsset, sibi id

Cõspiratio in Astyochum.

Astyochus mortem aufugit.

Lichas.

Mindarus. Gaulctes. Car.

Potamis. Myscon. Demarchus.

facere, qui ciuitati præessent, aliisq́ue quinq; milibus, quoniam oẽs aliquatenus partici
pes essent, neq; domesticos eorũ, aut iniuria quemadmodum Chærea inuidiose retulis
set, aut ullo damno affici, sed in suis quenq; locis passim manere. Et cum alia multa cõ
memorarent, noluerũt eos ulterius exaudire qui aderant, quũ ægre ferebant, & alij aliã
Alcibiadis in sententiam dicebant, sed in primis de nauigando in Piræum. Ibi Alcibiades primũ ui
patriã meritũ des de patria bene fuisse meritus, & ut nemo magis. Properantibus eñ Atheniensibus
è Samo aduersus Athenienses nauigare, ex quo planissime fuissent hostes protinus Io
nia & Hellesponto potituri, intercessit, quo tempore nemo alius cõpescendæ multitu
dini idoneus esset, ille & publice cupidos à nauigando cohibuit, & priuatim irascẽtes
legatis, ne cõiutarent inhibuit, & legatos ipsos remisit per se reddito respõso, se quin-
que milia quidem à gubernatione non prohibere, quadringentos autem ut amouerẽt
iubere, consiliumq́ue restituerent, quemadmodum prius fuisset quingentorum. Porro
quod ad leuandos inopes sepositum esset, quo magis stipendium militibus suppete-
ret, se magnopere probare: & alia ut hortaretur iussit, ne ue se hosti dederent. Nam ci-
uitate incolumi multam spem esse, etiam inter se conueniendi: si uero semel alterutri
succũberent, aut isti qui Sami, aut illi qui Athenis essent, neminem iam fore per quem
in mutuam gratiam redirent. Aderant autem & Argiuorum legati, pollicentes factio-
ni populari, quæ erat illic, auxilio futuros. Quos Alcibiades collaudatos, & cum quis
eos uocaret ut adessent rogatos, ita dimisit. Venerant autem cum Paralis, quibus tunc
iniunctum fuerat à quadringentis uiris, ut naui militari Eubœam lustrarẽt, & legatos
Læspodia. à quadringentis missos Læspodiam & Aristophontem & Melesiam, deducerent Lace
Aristophon. dæmonem. At isti ubi Argos appulerunt, comprehensos eos Argiuis tradiderũt, uel-
Melesia. uti è numero illorum, qui in primis statum popularem antiquassent. Neq; isti posthac
Athenas rediere, sed hos ex Argo legatos Samum quam habebant triremi adduxere.

Eadem æstate atq; hoc tempore Tissaphernes quo præcipue inuisus Peloponnen-
sibus erat, cum propter alia, tum uero propter Alcibiadem restitutum, tanquam plane
cum Atheniẽsibus sentiens, huius inuidiæ abolendæ gratia (ut uidebat) apparabat pro
Tamus. fectionem ad classem Phœnicem, quæ ad Aspendium stabat, iubens secum ire Licham
Aspendus. substituto Tamo (ut dicebat) suo pfecto, qui quoad ipse abesset, exercitui stipendium
præberet. Fertur nõ ea gratia abisse, nec facile cognitu est, quo cõsilio abierit in Aspen
Nauium Phœ dum, cum illinc classem nõ apportarit, Quippe centum quadragintaseptẽ naues Phœ
nissarum ad nicum Aspendo tenus uenisse constat: cur autem non peruenerunt, multifariam ho-
Aspẽdũ appul mines interpretantur: Alij, ut res Peloponnensium quemadmodum constituerat, distine
sarũ numerus ret abscessu suo. Ideoq́ue nihilo melius stipendiũ Tamus, cui imperatum fuerat, sed de-
terius præbuit: Alij, ut perductos ad Aspendum Phœnices exacta pecunia missos face
ret, utpote quibus nihil admodum usurus esset. Alij, uitandæ inuidiæ quæ apud Lace
dæmonem flagrabat, hoc esse factum, ut non iniurius esse uideretur, sed plane ad clas-
sem se contulisse uere armatam. Mihi uero euidentissimum uidetur, causa demorandi
distinendiq́ue Græcorum negotia, classem non deportasse, ut q̃diu abesset illic, & cun-
ctaretur, ad exitiũ illa deduceret, utq; dum neutro accedit, neutros reddendo præuali
dos, utrosq; exæquaret. Qui si uoluisset utiq; apertum geri bellum non anceps, profe-
cto (ut credibile est) Lacedæmonijs (nam ad eos se cõtulisset) uictoriã tradidisset: qp-
pe cum per se quoq; magis pari q̃ inferiori classe contra hostes steterint. Etenim maxi
me euidentis tergiuersationis fuit, q̃ causabatur cur naues non apportasset, q̃ uidelicet
pauciores q̃ iussisset rex, naues essent contractæ. Sed ipse maiorem apud regem gratiã
inire studebat, si non magno sumptu pecuniæ regiæ, sed paruo tamen eadem confecis
set. Quocunq; igitur proposito Tissaphernes Aspendum petierit, Peloponnenses illo
iubẽte, tanquam ad naues miserunt Philippum hominem Lacedæmonium duabus cũ
triremibus, & ipse cũ Phœnicibus cõgressus est. Quẽ Alcibiades ubi sensit in Aspen-
dum nauigare, & ipse sumptis tredecim nauibus, eodẽ contendit, pollicens ijs q Sami
essent, tutũ atq; amplũ bñficium se collaturũ, quũ Phœnicem classem aut ad Athenien-

ses afferret, aut ad Peloponnenses afferri prohiberet, gnarus (ut cõsentaneum est) ex
longa cõsuetudine Tissaphernis propositi, qui illam non esset adducturus, animo etiã
quàm maxime obnoxium criminibus eum faciendi apud Peloponnenses in suum &
Atheniensium fauorem, ut eo magis ille cogeretur per hoc ipsum ad Athenienses acce
dere. Et hic quidem cõtinuo profectus, superiora Phaselidis & Cauni tenebat. Legati *Phaselis.*
autem à quadringentis uiris missi, ubi è Samo peruenere Athenas, Alcibiadis mandata *Caunus.*
exposuerunt, iubere illum ut hosti resisterent, nec quicquam concederent. habere enĩ
plurimum spei & reconciliandi eis exercitum, & Peloponẽnses superandi. Hæc uerba
multo uehementius corroborauere multos, qui iamprid͂ẽ grauabant͂ consortium col
legaꝝ in statu paucoꝝ, & qui libenter se illinc, dum tamen tutò, explicarent. Ii iã tunc
uno quodam cõsensu negotia carpere, habẽtes in hoc duces longe principes illius sta- *Aristocrates.*
tus atq; magnatum, Theramenẽ Agonis, & Aristocratẽ Sicelij, & alios q inter primos
quidem reꝝ participes erant, sed (ut aiebant) metuentes exercitũ Samium atq; Alcibia
dem. Legatos mature sane Lacedæmonẽ miserant, ne quid ciuitatem Athenienses sine
maiori parte offenderent. Ita enĩ uitari posse, ne res ad paucos admodũ deueniret. Sed
quinq; milia re nõ nomine declarare oportere, & remp. in alteꝝ statum transferri. Præ
tendebant aũt mentionem reip. cum tamen pleriq; eoꝝ priuata ad hoc ambitione in-
cumberent, qua ratione p̃cipue aboleret͂ status paucorum è populari effectus. Cuncti
nanq; suo quisq; die in orbẽ præerãt, nõ ut pares essent, sed ut singuli cæteris lõge præ
essent. Hi statu autẽ populari, in q̃ magistratus per electionẽ fiunt, facilius ferat quisq;
ea quæ eueniunt, tanq̃ nõ repulsus à parib⁹. Et p̃cul dubio ualidæ res Alcibiadis apud
Samũ hoc extulerunt, q́ꝗ paucoꝝ status ipsis haud stabilis futurus esse uideba͂t. Cer-
tatim igitur annitebatur unusquisq;, ut ipse potissimum in populo princeps existeret.
Huic rationi refragabant͂ maxime & quadringenti uiri, & qui primores erant, Phryni *Phrynichus.*
chus, qui aliqñ dum apud Samũ dux esset, ab Alcibiade discessit, et Aristarchus in pri- *Aristarchus.*
mis, ac iampridem statui populari aduersus, & Pisander, & Antiphon, & alij potentis *Pisander.*
simi. Hi & prius cum rem rapidissime constituissent, & posteaq̃ ea in Samo immutata *Antiphon.*
est, legatos è corpore suo Lacedæmonem miserunt, & statui paucorum propensius ua
cabant: & muꝝ in loco, quẽ uocant Eetioneam, multo etiam q̃ antea magis excitabãt. *Eetionea.*
Et post reditum suoꝝ è Samo legatoꝝ, animaduertentes complures etiam è suis, q pri
us pro fidis habiti fuissent, etiã esse immutatos, miserũt propere Antiphonẽ & Phry-
nichum decemq; alios cum mãdatis, ut quoquo modo dum tolerabili cõditione transi
gerent cum Lacedæmonijs, q scilicet timerent & quæ illic fierent, & quæ in Samo: &
eo studiosius muꝝ in Eetionea extruebãt. Cuius extruẽdi hoc cõsilium fuit (ut aiebat
Theramenes, & qui cum eo erant) nõ ut illi è Samo, si infesti uenirent, nõ reciperẽtur
iam in Piræum, sed ut potius hostium quoties uellẽt, & classis & peditatus reciperet͂. *Piræi murus.*
Forceps enim Piræi est Eetionea, & iuxta eam statim nauium ingressus. Hic igitur sic
cum eo extruebat͂ qui antea erat terram uersus muro, ut illic pauci insidentes introitus
nauium arbitri essent: Qñ ad ipsam alteram portus, cuius os angustum est, turrim ter
minat, ut antiquus murus terram uersus, & interior nouus mare uersus, proxime hunc
statim intra Piræum ædificauerũt & porticũ maximam, cuius ipsi potiebant͂, in quam
cogebãt suum quenq; frumẽtum seponere, quod́q; intra urbẽ esset, q̃d́q; mari aduehe-
ret͂, & illinc promentes uenundare. Theramenes istas & iampridẽ tumultuans denũci
auit, & posteaq̃ legati è Lacedæmone prorsus infecta pactione cum uniuersis rediere,
aiebat fore ut ob hunc muꝝ periclitaret͂ incolumitas ciuitatis. nam sub hoc idem tem
pus affuerũt pariter ex Pelopõneso duæ & quadraginta naues eoꝝ, qui Eubœi cogno *Eubœi.*
minant͂, quaꝝ nõnullæ erant è Tarento & Locris Italicæ & Sicilienses: & quædã iam
statione habita ad oram Laconicam, & instructæ ad trãsiendum in Eubœam, præfecto
Agisandrida Agisandri Spartiata (ut dicebat Theramenes) non tam in Eubœam eun *Agisandridas*
tes, q̃ ad extructores Eetionea muri: & nisi q̃s iam custodia ageret, furtim exitũ allatu-
ræ. Erat autẽ eoꝝ quæ reprehendebant͂ nonnihil ueri, nec omnino detrahendi studio

dictum. Nam præoptabant illi maxime in statu paucorum, ciuitatis ac sociorum principes esse. Si minus, certe habêtes classem & muros, suo arbitrio uiuere, hoc quoq; ex clusо, ne à populo rursus restituto ipsi ante oĩes euerterentur, uolebant, sed introducendo hostes absq; muris & nauibus pacisci cum eis qualemcunq; ciuitatis statũ, dum modo de corporibus suis securi essent. Ideoq; hunc murum ac portulas seruabant, introitusq; & receptacula hostium studiose ædificabant, ne præuenirent absoluere properantes. Et à principio quidem inter paucos hæc ac furtim potius dicebantur. At ubi reuersus Phrynichus è Lacedæmone legatus, à quodam excubatorum insidijs frequenti in foro uulneratus est; nec ita pòst è curia abiens, continuo discessit: & percussore eius elapso, adiutor tamen eius homo Argiuus à quadringentis uiris comprehensus ac tortus, nullius nomen à quo iussus esset protulit, nihilq; aliud q̃ scire se cõplures homines in peripolarchi, atq; alias ædes coituros solitos. Tum uero nihil factum cum esset ex hoc noui, Theramenes iam audentius Aristocratesq;, & alij quicunq; uel ex ipsis quadringentis, uel extra hos eiusdem sententiæ erant, negotia capesserunt. Nam super hæc, classis à Lacedæmone iam circumuecta, ad Epidaurum stationem habens, Aeginam excursionibus infestabat. Quo magis negaret Theramenes, credibile esse, si in Eubœam tenderent naues, in sinum Aeginæ fuisse deflexuras, & rursus in Epidaurum se recepturas, nisi uenirent exhortandum ad ea peragenda, quæ ipse semper accusasset, eo' que non posse se ulterius quiescere. Ad postremum multis & seditiosis suspiciosisq; sermonibus habitis, iam opere aggredien dam rem esse censuerunt: siquidem hos mines grauis armaturæ, qui in Piræo murum Eetioneæ extruebant, in quibus & Aristocrates erat præfectus, certa ei delegata custodia, cõprehendunt Alexiclem inter collegas status paucorum præcipua dignitate præditum, & domum adductum cohibêt. Comprehendunt item cum alios quosdam, tum uero Hermonem præfectum uigiliũ, qui apud Munichium excubabant, & ex uoluntate maximæ armatorum partis. Quod simul ac renuntiatum est quadringentis uiris (considebant aũt in curia, præter eos quibus ista nõ placebant) parato animo erant ire ad arma, ac Therameni & ijs qui cum eo erant, nuntiabantur. Theramenes purgans se dicere paratum esse iam ire cum ipsis ad illos rapiendos. Et sumpto secũ uno è ducibus sic uoluntarijs, pgit ad Piræũ. adiuuabat eum Aristarchus & equitum iuuenis. Erat aute tumultus ingens atq; horribilis. Nam & qui in urbe degebant, Piræa iam captum, eumq; qui comprehensus esset, morte affectum esse: & q in Piræo tantum non adesse contra se urbicos statim suspicabantur, ui x senioribus istos ne ad ferenda arma discurrerent prohibentibus, & Thucydide Pharsalio, qui tunc aderat hospes publicus, officiose apud singulos intercedente, atq; exclamante, ne patriam hoste ipsis insidiante proderet, resedit impetus, & in diuersa digressi sunt. Theramenes ut uenit in Piræum, erat autem & ipse magistratus, iram in homines grauis armaturæ intra uociferationem ille quidem exercuit. Aristarchus autem & qui aduersarij erant, se uete excanduerunt. Nihilominus illi in opere faciendo pergere, nec facti pœnitere, interrogare tantum Theramenem num quid ei uideretur ex utilitate extrui murum, an satius foret drui. Atq; hoc respondente, si ipsis placeret diruĩ, si bi quoq; placere: hinc è uestigio conscendunt murum, & alij multi eorum qui erant in Piræo, eumq; demoliuntur, uulgus exhortantes his uerbis: Quicunq; uellet quinq; milia q̃ quadringẽtos præesse ciuitati, eum debere ad id opus accedere. Occultabãt enim rem adhuc sub nomine quinq; milium, ne quis eorum qui præesse uellent, propalã statum popularem nuncuparet, metu ne quid ali quis cum alio loquens, per inscitiam lapsus pro tali uniq; haberetur, & iccirco quadringenti uiri neq; esse uolebant illos quinquies mille, neq; q non essent, manifestum esse existimantes, si tot numero uiri participes gubernationis fierent, haud dubie statum esse popularem. Hoc autem occultatũ mutuo terrorem præbebat. Postera die quadringẽti uiri etsi animo fluctuantes, in curia tamen congregãtur. Item apud Piræum armati, cum Alexiclem quem comprehen detant, missum fecissent, ac murum demoliti essent, concessere ad theatrum Dionysia-

cum, quod ante Munichiam est intra Piræum, & positis armis concilium habuerunt: *Munichia.*
& ex placito omnium propere petentes urbem, arma in stationem deposuerunt: ad quos
uenerunt quidam à quadringentis, & alloquentes uiritim ut quenque uidebant esse, mit-
ti rogabant, suadebantque ut & ipsi quiescerent, & alios quietos efficerent: dicentes ut
quinque milia hominum nuncuparent, & in eorum partem quatenus illorum uolun-
tas ferret, ipsos quadringentos, ne quo modo ciuitatem perderent, neue hostibus ob-
iectarent. His uerbis, quæ & multa & multis inculcabantur, multitudo armatorũ pla-
catior quàm fuerat effecta est: maximeque extimescens pro uniuersa republica, consen-
sit, ut ad certam diem concilium haberetur in æde Dionysii, hoc est Bacchi, de concor- *Dionysii ædes*
dia. Vbi uero ad ædem Bacchi uentum est, tantumque non cõcio coacta erat, nuntiatur *Agisandridas*
duas & quadraginta naues in Agisandridam à Megaris in Salaminem cursum tenere:
quod nemo hac ex turba hoc ipsum existimauit esse, quod olim à Theramene & ab iis
qui cum eo erant, dicebatur classem ad murum iter habere, eoque utiliter esse dirutum.
Agisandridas autem forsitan quidem ex composito iuxta Epidaurum, atque illa circa lo-
ca uersabatur: tamen credibile est, etiam propter præsentem Atheniẽsium seditionem
affluente spe, si offerretur occasio, illic eum substitisse. Atheniẽses ea re ipsis nuntiata,
citato cursu uniuersi in Piræum contenderunt, tanquam bellum domesticum maius quàm *Atheniẽsiũ in-*
hostile, nec longinquum, sed ante portum esset. Itaque eorum alii naues quæ aderant in- *testinũ ad Pi-*
grediuntur, alii alias deducunt, alii in muros qui pro faucibus portus sunt, suppetias fe- *ræũ bellum.*
runt. At classis Peloponnensium aductans, superato Sunio, tenuit inter Thoricum
& Prastia: mox appulsa est ad Oropum. Athenienses raptim & qui ad manus erãt nau-
tis uti coacti, qualia contingunt in ciuitate seditionibus laborante, ac magno discrimi-
ni occurrere festinante (nam Eubœa eis omnis erat interclusa Attica) mittit Thymo-
charem ducem cum classe in Eretriam: quæ classis ubi peruenit sex & triginta nauium
cum iis quæ prius in Eubœa erant, coacta est protinus dimicare. nã Agisandridas iam
pransus, ab Oropo classem ducebat. Abest autem Oropus ab urbe Eretriensi stadiis fe-
re sexaginta tractu maris. Dum itaque illa infesta ueniret classe, Athenienses propere su- *Oropi situs.*
as naues conscendunt, opinantes sibi milites iuxtà futuros. At illi cibaria in prandium
mercabantur, nõ ex foro, sed domesticatim ex ultima urbis parte. Nam ne quid in fo-
ro uenderetur Eretrienses prospexerant: ut dum cunctanter naues ingredeſitur, ab ho-
ste præuenirẽtur, & ita dum ille ingruit, isti utcunque impletas naues educere cogeren- *Pugna æris.*
tur. Et signum ex Eretria hosti ad Oropum sustulere, quando mouere contra Atheni-
enses deberet. Tali Athenienses apparatu prouecti, pugna supra portum Eretriensem
commissa, tamen aliquantisper restitere. Deinde in fugam uersos usque ad littus insecu- *Peloponnensi-*
tus est hostis. Quorum quicunque ad urbem Eretriensem, ut amicam cõfugerunt, in- *um uictoria.*
dignissime ab Eretriẽsibus interfecti sunt: qui uero in munitiones quas ipsi in Eretria
tenebant, incolumes fuere, itemque nauium quæcunque in Chalcidem peruenerunt. Ea-
rum duabus & uiginti cum remige militeque captis, Peloponnenses & captiuorum ali-
is interfectis, aliis conseruatis, trophæum statuerunt. Neque multo pòst omnem Eubœ-
am ad defectionem compulerunt, præter Oreum, quod Athenienses ipsi tenebant, et *Oreum.*
alia circà loca composuerunt. Postquam hæc ad Eubœam gesta, Athenis nuntiata
sunt, pauor eos ad illam diem maximus circunstetit. Neque enim accepta in Sicilia cala-
mitas, etsi tunc ingens uisa, neque aliud unquam tanto terrori fuit, utpote cum exerci-
tus apud Samum abest, neque alia adesset classis, neque qui illas conscenderent, ipsis sediti-
ose diffidentibus, & incertum quando inter se conuenturis, tantum eis calamitatis in-
ciderat. Quia cum & classis & Eubœa esset amissa, unde plus quàm ex Attica emolu-
menti perciperetur, quonam modo non forent consternati? & eo quidem uehemen-
tius propter summam loci uicinitatem, ne continuo uictoria feroces ad uacuum naui-
um Piræum appellerent, quos tantum non adesse suspicabantur, id quod illi si audaci-
ores fuissent, facile fecissent. Ex quo aut aggredientes urbem, magis in seditionem cõ-
citassent ciuitatem; aut manendo obsedissent, cogentes ab Ionia classem, etsi aduersari-

am statui paucorum, tamen suis rebus domesticis atq; uoiuersæ ciuitati succurrere. At
Hellespontus. que interea & Hellespontus & Ionia & insulæ & omnia Eubœa tenus, & ut sic dicã,
omne Atheniensium imperium ipsis cessisset. Verum nõ in hoc tantum bello Lacedæ
monij, sed in alijs etiam multis omnium hostium Atheniẽsibus utilissimi extitere: qui
quod plurimum inter se moribus differentes essent, alij properi, alij cunctabundi, &
alij manu prompti, alij formidolosi, præcipue in gubernanda classe plurimum Atheni
ensibus profuere: quod maxime declarauere Syracusani, qui concordes inter se præ
Pycne. clarissime belligerauerunt, Ad hunc nuntium Athenienses uiginti tamen naues arma
uere, concionemq; coëgere semel statim tum primum in locum, quẽ uocant Pycnen,
Conciones athe nensium. ubi etiam aliàs consueuere: in qua concione quadringentis uiris amotis, decreuerunt
administrationem rerum quinque milibus tradendam esse: ex eo autem numero qui
cunque arma gestarẽt, neq; ullo pro magistratu mercedem acciperet: si secus fecissent,
νομοθέτας. execrabiles esse. Aliæ quoque deinceps crebræ sunt habitæ conciones, in quibus & le
Atheniensium respublica. gum lationes, & alia ad rempublicam pertinentia constituerunt. Atque inter initia ui
dentur mihi Athenienses non parum cõmode rempublicam administrasse, inter utran
que factionem paucorum, & multitudinis in unum redactam egregio temperamẽto.
De Alcibiade reuocando. Quæ res ex improbis factis quæ fiebant, prima sustinuit ciuitatem. Decreuerunt præ
terea Alcibiadem cæterosq; qui cum eo essent, reuocãdos in patriam, & ad eum & mi
lites qui cum eo in Samo essent mittendum iubentes, ut ad administrandam rempubli
cam accederet. Inter hanc statim rerum mutationem, Pisander Alexiclesq; cum su
is, & qui præcipui fuerant è statu paucorum, se in Deceleam subduxerunt. Solus ex
Oenoe. eis Aristarchus (erat enim dux) sumptis repente aliquot sagittarijs, qui essent barbaris
simi, ad Oenoen pergit, murum Atheniensium in Bœotiæ confinijs, quem Corinthij
propter suorum à Decelea se recipientium cædes, quæ factæ fuerant ex Oenoe, obside
bant uoluntarij, quiq; Bœotianis accitis. Cum his habito colloquio Aristarchus, sedu
xit eos qui erant apud Oenoen, quod diceret quandoquidem populares sui intra urbẽ
de cæteris rebus cum Lacedæmonijs transegissent, debere & ipsos eum locum tradere
Bœotianis. De hoc enim transigi. Cui ut duci fidem habentes illi, quippe qui omniũ
Paucorum status sublatus. rerum ignari, quod obsessi essent, sub pactione abierunt. Hunc in modum & Bœoti
ani relictam Oenoen receperunt, & Athenis status paucorũ seditioq; cessauit. Per
eadem huius æstatis tempora, Peloponnenses apud Miletum, cum nemo eis stipendi
um numeraret illorum, quibus à Tissapherne mandatũ erat dum contulit se in Aspen
dum, neque classis Phœnicum, ac ne ipse quidem Tissaphernes ueniret, & qui cum eo
missus erat Philippus, ad Mindarum nauarchum scriberet classem non esse uẽturam,
idq; ipsum Hippocrates uir Spartiata (qui apud Pharselidem agebat) significaret, tũc
intellexerunt se prorsus decipi à Tissapherne. Itaque solicitante eos Pharnabazo, qui
optabat conducta ea classe, reliquas prouinciæ suæ urbes compellere ad deficiendum
ab Atheniẽsibus, quemadmodum Tissaphernes. Mindarus spe aliquid plus ab isto ob
tinendi, multa diligentia præsentiq; edicto, ut lateret hostem qui erat in Samo, soluẽs
è Mileto tribus & septuaginta nauibus, petijt Hellespontum: quò prius per hanc ean
dem æstatem duodecim aliæ naues concesserant, & partem quandam cursionibus in
Icarus. festauerant. Sed Cheronesi tempestate usus, ad Icarum coactus est appellere. Vbi pro
pter difficultatem nauigandi quinq; sex'ue moratus dies, peruenit Chium: quẽ à Mi
Thrasyllus. leto soluisse certior factus Thrasyllus, apud Samum & ipse cum quinque & quinqua
ginta nauibus proficiscitur, appropetans ne ille præueniret in Hellespontum. Cæterũ
cognito apud Chium esse hostem, ratusq; illic subsessurum, speculatores quidem collo
cat in Lesbo, & in continẽte opposita, ne se lateret ille, si quid moueretur: ipse cum re
Methymna. liqua classe Methymna profectus, farinam hordeaceam atq; alia opportuna apparari iu
bet, tanquam è Lesbo Chium petiturus, si diutius illic moraretur hostis. Et simul uole
Eresus. bat in Eresum nauigare (defecerat enim Eresus à Lesbo) recepturus eam si posset. Nã
Methymnæi exules non è postremis, sumptis è Cuma quinquaginta ferme armatis at

ctissima familiaritate coniunctis, & è continente aliis mercede conductis ad trecētos,
cuncti Anaxarcho Thebano ob cognationem duce delecto, primū adorti fuerant Me- Anaxarchus.
thymnam: quod irritum fuit inceptum, propter præsidium Athenienſe, quod è Mity
lena adueniens, commiſſa pugna, rurſus eos extra urbem eiecerat. Verum recepti per
noctem, Ereſum ad defectionem cōpulerant. Aduerſus hanc igitur cum tota claſſe ad-
ueniens Thraſyllus, de aggredienda cogitabat. Sed eōdem anteuerterat Thraſybulus
cum quinq; nauibus è Samo, dum ei de hoc exulum traiectu allatum eſſet. Poſt quem
Thraſyllus cum appuliſſet, ad Ereſum ſtationem habebat. Acceſſere præterea duæ na
ues ex Helleſponto domum remeantes. Itaque tam Methymnææ quàm cæteræ naues
aderant numero ſeptem et ſeptuaginta. Quarum nauales copiæ, & machinas & omnis
generis oppugnationes præparabant ad Ereſum expugnandā, ſi poſſent. Interea Min
darus cum claſſe Peloponnēſi biduo re frumentaria comparata ex Chio, ac datis à po-
pulo Chio ternis & quadraginta nummis Chiis in ſingulos, tertio die illinc uela in al-
tum dedere, ne in naues quæ ad Ereſum ſtabant inciderēt: & à ſiniſtra Lesbum haben-
tes, per pelagus in continentē peruenere, ac ſubeuntes portum qui eſt in Crateriis ter Crateria.
ræ Phocaidis. Vbi poſtquam pranſi ſunt, prætervecti oram Cumanam, cœnauere in
Arginuſſis, quæ ſunt in continente aduerſus Mitylenem. Vnde multa nocte profici- Arginuſſæ.
ſcentes, cum ueniſſent in Harmatūtem, quæ eſt è regione Methymnæ in continente, Harmatus.
ſumpto raptim prandio prætereuntes Lectum & Lariſſam & Amaxitum & alia circà Lectus.
loca, perueniunt in Rhœtium, quod iam eſt Helleſpōti, media nocte in diluculum de Lariſſa.
clinante: quarum nonnullæ tenuerunt ad Sigæum, atque ad alia circà littora. Atheni- Amexitus.
enſes qui apud Seſtum erant duodeuiginti naues, ubi conſpexere & ex ſpeculis ignes, Rhœtium.
qui ipſis pro ſigno fiebant, & frequentes in hoſtico pyras repente collucere, intellexe-
runt ingreſſos eſſe Peloponnēſes, & hac ipſa nocte quantum maturare potuerūt, ſub-
euntes Cheroneſum, nauigarunt in Elæuntem, uolentes hoſtilem claſſem in apertum Elæus.
mare uitare. Et ſexdecim quidem naues quæ ad Abydum erant, latuere, quamuis præ-
monitas à ſocia quæ adueniebat claſſe, ut exitum Athenienſium nauium obſeruarent.
Cæterum ſub ipſum ſtatim diluculum in conſpectum uenerunt claſſes Mindari, & è
ueſtigio fugæ ſe mandarunt: neque tamen omnes fugam occuparunt, ſed quæ plures
erant, in continentē & in Lemnum effugerūt: quatuor in curſu poſtremæ, prope Elæ- Lemnus.
untem circumuētæ ſunt. una cum ipſis propugnatoribus impacta iuxta delubrū Pro-
teſilai, duæ ſine propugnatoribus, una uacua ante Imbrum combuſta. Poſt hæc cōiun
ctis ex Abydo aliiſq; nauibus ſex & octoginta, uniuerſæ hoc ipſo die oppugnauere
Elæuntem; quæ cum ad deditionem compelli non poſſet, petierunt Abydum. Athe-
nienſes clam ſe non diſceſſuram hoſtium claſſem opinantes, per otium Ereſi mœnia
oppugnabant: ſed ubi cognouere ſpeculatores fuiſſe fruſtratos, relicta protinus oppu
gnatione, in Helleſpontum ſuppetias iere: duaſq; Peloponnenſium naues quæ in per
ſequendis ferocius hoſtibus in pelagus euectæ inciderant in eos, exceperunt. Poſtero
die in Elæuntem peruenere, ubi ſtationem habentes, quæcunq; ex Imbro diffugerant
naues receperunt, & quinq; dies in apparatu pugnæ naualis conſumpſerūt. Poſt quos
dies hunc in modum pugnatum eſt: Athenienſis claſſis inſtructa in cornua, Seſtū uer Seſtus.
ſus terram legebat. Eius aduētu percepto, Pelopōnenſis claſſis & ipſa obuiam ex Aby Abydus.
do procedit. Atq; ubi animaduertunt ad pugnandum iri, utrique cornua exporrexe-
re; Lacedæmonii quidem ab Abydo uſque ad Dardanum nauibus octo & ſexaginta, Dardanum.
quarum dextrum cornu tenebant Syracuſani, alterum, ubi erant uelociſſimæ quæque
naues, ipſe Mindarus; Athenienſes autem Cheroneſum uerſus ab Idaco uſq; ad Arrhi Idacus.
ana nauibus ſex & octoginta, quorū ſiniſtrum cornu Thraſylus regebat, dextrū Thra- Arrhiana.
ſybulus, cæteri duces aſſignato quiſq; loco. Er maturauere Peloponnenſes priores cō
fligere, ut ſiniſtro ſuo dextrum Athenienſium cornu intercluderent facultate extrinſe-
cus prodeūdi ſi poſſent, medium uero ad terram repellere nō procul diſtantem. Quo
animaduerſo, Athenienſes in parte ſtatuerāt ipſos intercludere, aduerſarii eadem par-

te perrumpere, euectiq; nauigatione præstabant. Sinistrum autem cornu iam promõtorium excesserat, quod uocant Canis sepulchrum. Quo facto medium classis inualidis ac dissipatis nauibus cõstabat, & præterea minus plenis: locusq; circa Sepulchrum canis habebat acutum & angularem ambitum, ita ut ea quæ supra illum fiebant, extra conspectum horum essent. Huc igitur Peloponnenses inuecti, propellunt usq; in *Siccum Athenienses: & cum forent prælio superiores, in terram desiliunt. Neque uero huic mediæ classi succurrere poterant, aut à dextro qui cum Thrasybulo erant, propter multitudinem nauium in ipsos ingruẽtium, aut à sinistro qui cum Thrasyllo, propter promontorium Canis sepulchrum: quo interiecto, hæc res illorum oculis subiecta non erat, qui præsertim ab acie Syracusanarum aliarumq; non pauciorum nauium urgebantur, donec Peloponnenses uictoria freti, secute alibi aliam insequẽdo nauem ceperunt, quadam sui parte ordines soluére. Quod animaduertẽtes Thrasybulus cum suis, omissa iam contentione circumagendi cornu, conuersi protinus in eas à quibus cohibebantur, repellunt atq; in fugam uertunt: nactiq; partem classis hostilis quæ uicerat, palatam feriunt, & earum plerisq; etiam sine pugna terrorem inferunt. Syracusani quoque, qui & ipsi iam cedebant ijs qui cum Thrasyllo erant, eo magis dedere se in fugam, ubi alios etiam fugere uiderunt. Postquam terga data sunt, & Peloponnenses fugerunt, præcipue ad flumen Pydium, deinde Abydum, paucas quidem cepere naues Athenienses, quoniam angustiæ Hellesponti breui hostibus effugia præbebãt. Sed opportunissimam hanc naualis prælij obtinuere uictoriam. Quippe extimescentes tunc Peloponnensium classem, propter calamitates cum proximam, tum illam in Sicilia acceptam, desierũt & seipsos obiurgare, & hostes iam in re nautica magnifacere. De quibus has naues cepere: Chiorum octo, Corinthiorum quinq;, Ambraciotarum & Bœotianorum binas, Leucadiorum & Lacedæmoniorum & Syracusanorum & Pellenensium singulas. Ex suis autem quindecim amiserunt. Ac posito super promontorium, ubi Canis sepulchrum est tropæo, attractisq; naufragijs, & mortuis ex fœdere hostireddititis, nuntium Athenas uictoriæ triremi miserunt. Quæ nauis ubi peruenit, audita illi felicitate sibi insperata, propter clades quæ & circa Eubœam & per seditionẽ iam contigerant, uehementer animo confirmati sunt, arbitrantes posse res suas, si impigre anniterentur, euadere superiores. Quarto autem quàm pugnatum est die, refectis properanter apud Sestum nauibus, Athenienses in Cyzicum nauigabant, quæ ab ipsis defecerat, conspicatíque ad Harpagium & Priapum octo profectas è Byzantio aggressi sunt: ac superatis prælio qui in terra erant, illas intercepere: & perlati Cyzicum muris carentem iterum receperunt, illincq; pecunias exegerunt. Peloponnenses interea profecti ex Abydo in Elæuntem, ex suis nauibus captiuis, quæcunq; integræ erãt, acceperunt. Nam cæteras Elæuntij concremarant, & in Eubœam Hippocratẽ & Epiclem ad afferendas illinc alias miserunt. Per hæc eadem tempora, Alcibiades tredecim cum nauibus è Cauno & Phaselide Samum remeauit, nuntiatum se naues Phœnicum auertisse, ne ad Peloponnenses irent, & fecisse Tissaphernem in Atheniensium beneuolentiam propẽsiorem quàm fuisset, & instructis præter eas quas habebat nouem nauibus, ab Halicarnasseis ingentem pecuniam exegit, & Con muro conclusit. Quo perfecto, magistratibusq; illic constitutis, Samum iam sub autumnum redijt. Et Tissaphernes cognito classem Peloponnensem è Mileto in Hellespontum profectam, soluens ex Aspendo, properauit in Ioniam. Dumq; Peloponnenses apud Hellespõtum agitant, Antãdrij (sunt autem Aeoles) assumptos ex Abydo armatos, terrestri per Idam montem itinere introduxerunt in urbem, quod scilicet iniuria afficerentur ab *Arsaco Persa Tissaphernis præfecto, qui Delios quoque (qui ab Atheniẽsibus Delum per causam lustrationis illinc electi, in Atramyttum commigrarant) dissimulato occulto odio, cum optimatibus eorum amicitiæ ac societatis specie expeditionem indixisset, eduxerat: & obseruato dum illi pranderent, circundata suorum manu, iaculis eos confixerat. Qua de re Antandrij illum formidantes, ne quid in se aliquando sæuiretur, &

Canis sepulchrum.

ξηρόν.

Syracusanorũ & Peloponnẽsium fuga.

Numerus nauiũ ab Atheniensib. captarũ

Harpagius. Priapus.

Cos insula.

Antandrij. Ida mons. ✠ Astacus.

alioqui quod alia quæ ab eodem imponebantur ferre non possent, præsidii eius eiecere ex arce. Quo etiam Peloponnensium facto, Tissaphernes (præter illa in Mileto et in Cnido, unde etiam fuerant deiecta præsidia eius) existimans insigni se affectum esse contumelia, ac ueritus ne quid amplius læderet, ad hæc, ægre ferens si Pharnabazus minore & sumptu & tempore magis proficeret aduersus Athenienses conductis Peloponnensibus, statuit ad eos ite in Hellespontum, daturus crimini quæ gessissent apud Antandrum: & crimina sua cum alia, tum uero de nauibus Phœnicum, quàm accommodatissime purgaturus. Et cum Ephesum primum uenisset, Dianæ sacrificium fecit, Dum hyems æstatem hanc insecuta finiet, primus quoque ac uicesimus annus finiet.

BELLI PELOPONNESIACI QVOD CONSCRIPSIT THVCYDIDES ATHENIENSIS, LIBRI VIII. ET VLTIMI FINIS.

EX MARCELLINO GRAECO THVCYDIDIS ATHENIENSIS HISTORICI CLARISSIMI VITA, BARTHOLOMAEO PARTHENIO BENACENSI INTERPRETE.

HVCYDIDAE Atheniensi Olori filio, Threicium genus fuit; nam pater eius Olorus, ex Thracia nomen accepit. Fuit autem ex affinibus Miltiadæ. Vnde & ubi Miltiades apud Cœlam, ibi & Thucydides sepultus est. Miltiades Hegesipylē Thraeum regis filiam in uxorē duxit. fuitque discipulus Antiphōtis Rhamnusii, qui in dicendo grauis, in iudiciis suspectus habitus est: propter quod cum ipsum orantem non facile iudicia tolerarēt, orationes scribere aggressus est: & quibus eo opus erat, exhibuit. De quo Thucydides discipulus testimonium perhibuit, quicunque consilium dedisset, ille in iudicio uictor euadebat. Sed Antiphon improbus est existimatus, & circa finem belli Peloponnesiaci proditionis accusatus est, quippe qui Lacedæmoniis optima legationis tempore, Atheniensibus uero inutilissima consuluisse deprehēsus est: simulque cum eo Archeptolemus & Onomacles corrupti fuere, quotum domus funditus euersæ sunt, & eorum genus partim abolitum, partim honore priuatum. Cum autē Thucydides in imperatoria dignitate constitutus, negligentior factus esset, acceptaque fide de metallis quæ circa Thasum erant, diues & potens factus est. Bello uero Peloponnesiaco proditionis accusatus est ob tarditatem & negligentiam. Forte enim Brasidas cepit urbes Atheniensium in Thracia ab Atheniensibus deficientes ad Lacedæmonios, eoque eum oporteret celeriter nauigare, & seruare Eiona propè positam, & uendicare Amphipolim Atheniensibus præcipuam, Eiona quidem præueniens seruare potuit, Amphipolim perdidit. Atqui Cleon suppetias ferens urbibus Thraciæ, nauigauit in Amphipolim, sed tamen commissa pugna à Brasida Lacedæmonio uictus est, petitusque à Marcinio peltato uulneratus. Veruntamē & Brasidas uictoriā adeptus, mortuus est, & Amphipolis ab Atheniensibus ad Lacedæmonios desciuit: ubi & Agnonia ædificia cum diruissent Amphi

Marginalia: Olorus. Antiphon. Archeptole. Onomacles. Cleon. Brasidas.

Brasidia. Thucydi exiliũ et historia.

politæ, Brasidia appellauerunt, coloniam Atticam odio habentes, & Laconum partes etiam in hoc fouentes, atq; honorem in Lacedæmona transferentes. Thucydides uero cum exularet, belli Peloponnesiaci historiã scripsit, & propter hoc Lacedæmoniis plurimum gratificari uidetur, Atheniẽsium autem tyránidem & auaritiam accusare, cum aliá contra eos scribendi nõ præstaretur opportunitas Corinthiis accusantibus, Lacedæmoniis succensentibus, & Mitylenæis culpantibus, grandis in Atheniẽsium crimina insurgebat, Laconicas'q; uictorias oratione extollens, & Atticas calamitates augẽs, eas præcipue, quæ in Sicilia acceptæ fuerunt.

Canis sepulchrum.

Historiam autem clausit in bello nauali, quod gestum est circa Cynossema, hoc est, circa Hellespontum: ubi uidentur & Athenienses uictoriam comparasse. Quæ uero secuta fuerunt, aliis scribenda reliquit, Xenophonti uidelicet & Theopompo.

Xenophon. Theopõpus.

Nam plura prælia postea commissa sunt. Neq; enim complexus est secũdam pugnam naualem circa Cynossema, quam Theopompus scripsit: neq; eam quæ circa Cyzicum cõmissa est, in qua Thrasybulus, Theramenes, & Alcibiades uictoriam retulerunt; neq; quæ in Arginussis facta est, ubi Athenienses Lacedæmonios superarunt: neq; quæ caput Atticorum malorum fuit, gesta in fluuiis Capræ, ubi & naues & spem deinceps perdiderunt Athenienses. Tunc enim murus eorũ euersus est, & tyrannis triginta uirorum constituta, & in multas calamitates incidit ciuitas, quas diligentius scripsit Theopompus.

XXX uirorum tyrannis.

Thucydides autem inter Atheniẽses clarissimos unus fuit, cumq; grauis in scribẽdo uideatur, priusquam scriberet, rebus præfuit. Primam autem grauitatis in dicendo demõstrationem hanc fecit: Pyrilampes enĩ quidam, ex ciuibus uirum amicum & desideratum, domestici cuiusdam nimio amore interfecit. Hac autem causa in Areopago mota, quàm longe sapiens esset, ostendit. Nã cum pro Pyrilampe causam ageret, & Pericles accusaret, obtinuit: unde imperator ab Atheniensibus delectus, princeps populi fuit. Peculatus autem reus factus, tanquá auaritia detentus, idcirco non passi eum amplius præesse populo. Primũ enim à Xenocrito ad Sybarim peregre profectus, cum Athenas reuersus esset, perturbationem iudicii fugiens, captus est. Postea uero in exilium missus per decennium, fugiens autem in Aegina commoratur, & illic dicitur historias composuisse. Tunc'q; cupiditatem suam maxime admittens patefieri, omnes Aeginatas fœnore opprimens, exhausit.

Procœmium Thucydidis.

Post absolutam historiam procœmium ab autore ordinatum fuisse referunt, quoniam de his quæ in bello gesta sunt, in eo meminit: ut de Deli purgatione, quam circa septimũ annum ab Euthyno præfecto factam fuisse dicunt. Mentionem quoq; in eo fecit de fine belli, dicens: In finem huius belli. Sed & initio dicit, Motus enim hic maximus Græcis fuit, & parti cuidam Barbarorum, & ut ita dicam, maximæ parti hominũ. Cum autem octauam historiam absoluisset, morbo extinctus est. Falluntur enĩ qui dicunt nõ Thucydidæ esse octauam, sed alterius historici.

Cœla.

Mortuus autem Athenis sepultus ẽ iuxta portas Miltiadarũ, in loco Atticæ regionis qui appellatur Cœla: seu cum rediisset Athenas ab exilio, completo tẽpore præscripto, & in propria patria occubuisset, seu trãslatis eius ossibus ex Thracia, cum illic decessisset: In utranq; enĩ partem dicitur, & columna quædam in Cœla erecta est, hoc monosticho insignita:

Epitaphium Thucydidis.

Thucydides Olori iacet hoc Alimusius antro.

Thucydidis uitæ finis.

Coloniæ apud Eucharium Ceruicornũ, ære & impensa M. Gosfridi Hittorpii ciuis & bibliopolæ Coloniẽsis, Anno CHRISTI nati millesimo quingentesimo uicesimoseptimo, XV. Calendas Maii, Adolpho Rincho, Alberto Gnesio consulibus,